Elsőrangu hazai gyártmány.

Gőzcséplők

Pontos czim:

ELSŐ MAGYAR

GAZDASÁGI GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli

gazdasági gépgyára

mely a gazdálkodáshoz szükséges

összes

gazdasági gépeket gyártja. 7967

Borprések. Ekék. Vetőgépek.

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakbavágó kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni.

Részletes árjegyzékkel és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szecskavágók. Morzsolók

500 koronát fizetek annak, ki **a KOTHE-féle fogvíz** 7940 használata után, üvegje 35 kr., valaha még fogfájást kap, vagy a kinek szája kellemetlen szagu. **Kothe-féle fogszépítő,** egy kitünő fogtisztító szer, a fogakat hófehérré teszi, **dobozonkint 30 kr.**

Budapesti főraktár: gyógyszertár **a nádorhoz**

Dr. Egger L. és J. VI., Váczi-körut 17.

J. G. Kothe utóda, Gritters H. Berlin.

Feltünést keltő ujdonság

a Lohse-féle

Violetta Regia.

Valósággal **„Fashionable“** ez idényben!

Gustav Lohse, BERLIN, W. Jäger-Strasse 45/46.

Kapható valamennyi illatszer-, diszmüáru-, gyógyfüszer-, és gyógyszertárban, valamint Magyarország és a külföld összes fodrászüzleteiben. 7498

„A világ legjobb sámfája“

FÖLDVÁRY IMRE

férfi divat és fehérnemü raktárában. **párja**

frt 1,50

Budapest, IV., Koronaherczeg-uteza 11. sz. és VIII., Kerepesi-út 9. 7767

Férfi ingek, Jäger-áruk, vadász és sport-czikkek dús választékban kaphatók.

Kortyük és Nyakkendők.

MATTONI-FÉLE

GIESSHÜBLER 7694

legtisztább égvényes

SAVANYU-KÚT

Élixir de Spa

La plus agréable des Liqueurs

Schaltin, Pierry & Cie à Spa

Az elökelő világ likőre

1858 óta.

Főraktár: J. PAUL LIEBE Tetschen a/Elbe.

Tudakozódások raktár iránt Tetschen a/Elbe kéretnek. 7930

Saját készitményü

Tornaeszközök és mindennemü hálók. Valódi orosz **sárczipők** és a legjobb gyártmányu **korcsolyák.** — Nagy választék a legkülönlegesebb társasjátékokból.

SEFFER ANTAL

kötél- és zsineg-áruk raktára

Budapest IV. kerület, (Károlylaktanya) Károly-utcza 12. 7920

Vidékre árjegyzék szerint.

KIRÁLYNŐ-ARCZCRÊME,

legjobbnak ismert arczszépitő a világon.

Ezen arczcrême a legrövidebb idő alatt eltávolit az arczról minden bőrtisztátlanságot, u. m. *szeplő, máj-foltok, mitesser* stb. s azt hófehérre és üdévé teszi. Teljesen ártalmatlan. *Egy tégely 70 kr., királynő-arcz-me szappan 1 darab 50 kr.* — *Királynő-hölgypor* fehér, rózsa és crême szinben *1 doboz 70 krajczár.* Szétküldési főraktár:

Temesváry József

Angyal-gyógyszertára

Zombor, Jókai-tér 2.

Budapesten *Török József* gyógyszertárában, Király-utcza 12. sz.

Vérszegények és lábbadozók

Serravallo Chinabort

vassal igyanak

½ liter ára 1 frt 20 kr.

¼ liter ára 2 frt 20 kr.

Készitő Serravallo gyógyszerész Triesztben.

Pompás izü, a miért a gyermekek is igen szivesen iszszák. Sokszor kitüntették, Minden gyógyszertárban kapni.

Érdekes tudnivaló

Hölgyek részére,

hogy

a Sihulszky arczkenőcs és mosdóvize

az arczbőr kóros elváltozásánál, különösen szeplő, májfolt, pörzsének ellen a **leghatásosabb** szer. Az **eredeti** vény a gyógyszertár egyedüli tulajdona. **Ára 70 kr.** 7520

Sihulszky balzsámos növény-szappan

eltávolitja a bőrre lerakodó kórokozó anyagokat, melyek betegség folytán vagy a levegő porával a bőr légző mirigyeit a rendszeres működésben gátolják. **Ára 30 kr.** — Kapható:

Szeloczky Géza gyógyszerésznél **Kassán.**

Menyasszonyi

selyemkelmék

fehér, fekete és szinesek, a jó viselhetőségért jótállólevéllel. Közvetlen elárusitás igazi gyári árakon magánosok részére portó- és vámmentesen a házhoz szállitva. Ezer meg ezer elösmerő irat. Melyik szinből óhajt Ön mintát?

GRIEDER ADOLF ÉS TSA

királyi szállitók

selyemkelme-gyárak szövetsége **Zürich.** 7782

A női szépség

emelésére, tökéletesitésére és fentartására legkitünőbb, teljesen ártalmatlan, vegytiszta és *szirmentes* készitmény a 7502

Margit Crême

Rövid idő alatt szüntet szeplőt, májfoltot, pattanást, böraktát (mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimitja a ránczokat és himlőhelyeket. még kóros egyéneknek is üde bájos arczszint kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint. **Margit hölgypor** 60 kr, 3 szinben. **Margit szappan** 35 kr. **Margit fogpép** (Zahnpasta) 50 kr.

Készitő FÖLDES gyógyszertára,

Aradon Deák Ferencz-utcza 11. sz.

Főraktár: **Török József gyógyszertára,** Budapesten, Király-utcza 12.

A székrekedés a legtöbb betegség kutforrása!

Segitsük tehát elő a gyomor működését s a belek rendes kiürítését. Ezt legczélszerübben elérjük a

TAMAR-INDIEN

frissitő és hashajtó gyümölcsszeletkék által, melyek kitünő hatásuknak bizonyultak s orvosi szaktekintélyek által ajánltatnak **székrekedés** és ennek következményei u. m. **aranyér, vértódulás, fejfájás, étvágytalanság, máj-, epe-, gyomor-, bélbántalmak** stb. ellen Üdőfoglalkozásokhoz kötött egyénekuek s városi lakóknak megbecsülhetetlen *gyógyszer,* mert vele a **bélürülés** is szabályozható. Ára egy doboznak bérmentes küldéssel 1 frt 10 kr. E szer valódi minőségben kapható a készitőnél

SCHULEK BÉLA gyógyszerésznél

KUN-SZT.-MIKLÓSON. 7939

Budapesti főraktár: **dr. Egger-féle** gyógyszertár «Nádor» hoz, VI., Váczi-körut 17. és **Lux Mihály** Muzeum-körut.

MINDENÜTT KAPHATÓ

A RÉTHY FÉLE

VÉDJEGY

PEMETEFŰ CZUKORKA

LEGJOBB

rekedtség köhögés és hurut ellen.

1 dobos ára 30 kr. 5 dobos bérmentve 1 frt 50 kr.

Szétküldés:

RÉTHY BÉLA gyógyszerész Békés-Csabán.

EPILEPSZIA.

(Nyavalyatörés, nehézkór.)

Biztos gyógyulás az **«Antiepileptique de Liege»** által az *idegbántalmak* minden nemében, kivált pedig a napjainkig gyógyithatlannak tartott epilepsziából. A röpirat bő felvilágositást és a gyógyulási esetek nagy számát igazoló bizonyitványokat tartalmaz. Ezt mindenki ingyen megkaphatja, ki bérmentes levélben kéri. Czimezendő:

M. FANYAU gyógyszerész

LILLE (Nord) 7786

vagy Török József gyógyszertára Budapest, Király-u. 12.

Magyarország legszebb látványossága

A hódoló diszfelvonulás.

Óriási körkép

festette **Eisenhut Ferencz**

Látható Városligeti Andrássy-út végén

a magyar körkép-társaság palotájában

reggel 9 órától este 5½ óráig.

Belépő dij 50 krajczár. 7801

Gyermek- és katonajegy örmestertől lefelé 30 kr.

A Franklin-Társulat nyomdája, (Budapesten IV., Egyetem-utcza 4.)

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

Hárman ültek együtt a hosszú teritett asztalnak a végén az «Angol királynő» vendégfogadó földszinti étkező-szobáinak egyikében, ott, a hol a képviselőház elnöke szokta tartani a képviselői lakomáit.

Az asztalon tizenkét tányér volt, megfelelő étkező szerekkel, poharakkal, nyomtatott fogásrenddel és vékony pohárkákba dugott thearózsákkal. Az asztalkendők dinnyealakú gerezdekbe hajlitva a tányérokon.

Tizenkét teritéknek az asztalon és csak hárman ülnek az asztal végén? Ennek a magyarázata az, hogy már elmult két óra, a mi rendes viszonyainak szerint túlhaladott álláspontja az ebédkezdés idejének. Még várnak valakit, vagy valakiket, de addig is «domitorium»-nak hozzálátnak a jó szerémi szilvapálinkához, a mit miskolczi gyürkés czipóval nyomatnak le. Ez csak sarkantyút ád az étvágynak.

A ki az asztalfőn ül, az egy előkelő fővárosi ügyvéd: a feje egészen kopasz, alig billeng fülei mögött egy-egy kondor bibolácska, a minek az a szokása, hogy soha sem ősül meg, makacsul megmarad gesztenyeszinűnek, a mi némi ellenmondást képez a felkunkoritott bajuszszal, mely koromszinű. Ez szabad: a bajuszt koromszinűre festeni. Szakáll, haj, szemöldök mind követheti a maga változatosság iránti szabad akaratát; de a bajusz a miénk, annak mi parancsolunk. Különben a szakáll sem a maga ura, annak is van törvénye: a borotva; — az learattatik. Az arcz piros és sima. Látszik, hogy jól van táplálva. Csak a szemek árulják el az előhaladott kort. A szemhéjak duzzadtak, s a látószereknek két szemüvegre van szükségük, az egyik az orrcsiptető, mely az olvasáshoz szükséges, a másik a fülbekapaszkodó pápaszem, melylyel távolba lehet látni; szobában azt a homlokra feltolva viselik.

A matrózhurokra kötött fehér nyakravalóba egyszerű gyémántgombos melltű van nyársalva; a mellény sárga pikét, oldalzsebéből lecsüggő nehéz aranylánczczal, melynek végét kárnióli pecsétnyomó, ezüst Szent György-tallér, korallkéz, arany plajbásztok, aczél szivarvégcsikkentő és kisded aneroid húzzák lefelé. A hátra nyesett szárnyú dohányzó kabát oldalzsebéből sárgavörös keztyű újjai kandikálnak elő.

Ez a házigazda, a ki a kupiczákba töltöget.

A másik kettő a meghivott vendég.

A jobbkéz felől ültetett vendég alacsony, köpczös termetü férfi, szürke, kurta zekében, melynek a gallérja hiúzprém. A zeke ezüstgombos és zsinórra jár; de most ki van gombolva, mert ebéd előtt ez igy tanácsos: az előre domborodó testrész ezt megkivánja, melyet nem egész akkurátusan fedez a kalotaszegi varrottas mellény, úgy hogy az alatt a következő csattos szij lyukait meg lehet számlálni. (Majd később szaporodni fognak.) Természetesen zsinóros magyar nadrágot s gombfejü sarkantyús csizmát visel. Inggallérja és ingeleje koczkás rózsaszinü vászon, virágos himzésekkel. Arcza, homloka széles, naptól égett kordovánszinü, a mitől erősen elüt a gunár ősz haj gubanczos volta, s a sárgára őszült szakáll, meg a fakóvá pipázott bajusz. Az arcz kifejezése mérgesen jókedvü.

Goró Lajos rajza.

Hárman ültek együtt a hosszú asztal végén.

A második vendég, a ki balfelől ül, háttal van felénk fordulva; de az elejéből sem ismerjük meg jobban, mert iparkodik az arczát mindig lefelé hajtani, mintha keresne a földön valamit; homlokát a tenyerébe támasztja, s a száját csak akkor nyitja föl, a mikor a kupiczát kihörpinti. Arczvonásai kemények, bőrré váltak, rajta a szőrféle, úgynevezett koldusszakáll, rövid borostásra nyirva; ilyen a haja is, rövid, sürü, elől homlokig, hátúl nyakig benöve. Fekete selyem nyakkendője az ádámcsutkáig föltekerve; viseléstől fényes fekete kabátja végig begombolva.

— Ugyan szép volt tőletek, hogy eljöttetek a meghivásomra, fiúk! (fiúk!) — szólt a házi gazda, összekoczintva kupiczáját a két szál vendégével.

— Hát hogyne jöttünk volna? — monda a zöldszakállú. — A kiben egy csepp magyar vér buzog, csak feljön a millennáris kiállításra; ámbár az ilyen gazdaféle embernek, mint magam, ilyenkor van a legsürgősebb dolga odahaza. Most gépelik a repczét. No, de otthon van a fiam, utána lát a dolognak, nem kell miatta aggódnom.

— A fiadból is mezei gazdát csináltál? Nagyon helyes!

— Höher Péter! A fiam diplomás ember.

— Miféle diplomája van?

— Hát gépész diplomája. Gépésznek tanittattam ki. Igy aztán rábizhatom az egész gazdaságot.

Erre aztán a koldús-szakállú is megszólalt.

— Hát bizony engem is a fiam segitett ki, hogy erre a szent napra feljöhessek Bergengóczából a szép fővárosba.

— A fiad is néptanító?

— Egygyel feljebb. Az már lelkész. Káplán a legjobb dotáczióval biró helységében a Bakonynak. Nagyon szeretik a hivek. Ha az öreg testál, pedig közel van már hozzá, megmaraszták papnak. Most távollétemben ő szolgál helyettem. A scythánknak ugyan most már vakácziójuk van; de a hivek megkivánják a mindennapi beéneklést.

— No, csakhogy eljöttetek, — szólt két kezét egyszerre nyújtva a vendégeinek az ügyvéd.

— Hát bizony többen is lehetnénk, — jegyzé meg neheztelés hangján a bérlő.

— Láthatjátok, hogy tizenkettőre terittettem. Tizenketten voltunk összenőtt jó pajtások, a kik ez előtt ötven esztendővel, végezve jogot a kollegiumban, egymásnak parolát adtunk, hogy ötven év mulva, ezen a búcsúpohár napján összejövünk itt az «Angol Királynő» fogadóban. De én még külön levélben is meghittalak benneteket; ha netalán elfelejtettétek volna a fogadást.

— S csak ketten kerültünk elő fogadásra, meghivásra.

— Még egy negyedik pajtást várok, a ki megérkezhetik, hétnek az elmaradása alaposan indokoltatott, a nyolczadikét majd magam igazolom. De ugy-e bár megegyezünk abban, hogy ebéd előtt nem beszélünk szomorú dolgokról.

— Okos beszéd! Az rontja az étvágyat.

— A levestől a töltött káposztáig nem szabad egyebet előhordanunk, mint a diákkori kalandjainkat.

— Hát töltött káposzta is lesz? De már akkor ereszszünk egyet a szijon.

— Az özderéknél aztán már beszélhetünk a honvéd világi viselt dolgainkról. Ott is együtt voltunk.

— Özderék, — sohajta fel a mester; — ezt csak a képes könyvből ismerem.

— Majd aztán a dorongos fánknál áttérhetünk a háború utáni dicsekedni valókra.

— Dejszen ha én dorongos fánkkal kerülök szembe, nem beszélek én akkor az olmüczi prófuntról, — diskurált a bérlő.

(Folytatása következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

MÁRIA ANTOINETTE.

Az a szép fő, mely arra látszott teremtve lenni, hogy gyermekes gondtalanságban, játszi pajzánságok közepette éljen le egy hosszú életet, lehullott a guillotin bárdja alatt... Voltak, a kik őt magát okolták szomorú végeért, mondván, hogy alig ismert valami komoly dolgot, minden idejét csak gyermekes örömeinek szentelte, a helyett, hogy férjét: XVI. Lajost támogatni, okos tanácsokkal ellátni igyekezett volna. Ám mindezek hiábavaló beszédek. Ha az életvidorság, a jó kedv bűnül róható fel, ha a királynéknak nem szabad más közönséges halandók módjára élvezni az élet örömeit, akkor valóban vétkezett és vétkeért eléggé meglakolt.

Mária Antoinette is soká, majd javára, majd hátrányára igazságtalan birálatban részesült az utókor részéről és csak újabban kezdi mutatni alakját a maga valóságában a történelem részrehajlatlan itélete. Sokan, mert olyan sokat szenvedett, úgy tüntették fel, mint valóságos vértanút, az erény koszorújával fején. Mások ismét mint teljesen elvetemült, minden jóraváló érzés nélküli nőt. De egyik itélet se közeliti meg a valódi igazságot. Tény az, hogy a XV. Lajos korabeli udvari erkölcsök az ő idejében se vál-

Mária Antoinette.

toztak meg. Hozzá kell ehhez vennünk, hogy XVI. Lajos jóindulatú, de gyönge, tétovázó férfi volt, a ki hét évig teljesen elhanyagolta őt. Tizennyolcz évével, szépségével valóban sokkal erősebbnek kellett volna lennie ama csábító udvari környezetben, ha minden kifogástól ment akart volna maradni.

Mária Antoinette, I. Ferencznek és Mária Teréziának, a nagy uralkodónőnek leánya, 1755 november 2-án látta meg a napvilágot. A kilenczedik volt már testvérei között. Ezek közt nevelkedett s Mária Terézia maga ügyelt fel nevelésére, annyira, hogy még első iráspróbáit is figyelemmel kisérte. Később különös gondot fordított rá a nagy császárnő-királynő, hogy francziás kecsességet, kellemet adjon a zsenge leányzónak. Két franczia színész: Aufresne és Sainville tanitották franczia szavalásra és énekre. Anyja egészen Páris és Versailles légkörével akarta őt körülvenni.

Mikor tizennegyedik évét elérte, már emlegették a diplomácziai levelezések a gyermekleányzónak rendkivüli szépségét, kecsességét. XV. Lajos Ducreux festőt küldte Bécsbe, hogy lefesse az ifjú osztrák főherczegnőt. A kép csakhamar elkészült és midőn Franczia országba vitték, a trónörökös el volt tőle ragadtatva. Kaunitz herczeg és Durfort márki, a franczia követ, csakhamar megesinálták a házasági szerződést, melyet XV. Lajos király maga is minduntalan sürgetett. Végre megkapta és Compiègne-ből visszatérve, helybenhagyta azt. 1770 január 13-án végleg rendben volt a házasság ügye.

A «Gazette de France» már 1769 októberében jelenté, hogy Bécsben kiadta az osztrák uralkodó a rendeletet azoknak az utaknak rendbehozására, melyeken a főherczegnő Franczia országba fog menni. Az 1770. év április 16-án aztán nagy ünnepély volt a bécsi Belvedereben. Az egész udvar díszben fogadta a franczia követet, ki ekkor kérte meg Mária Antoinette kezét. Következő napon volt az ünnepélyes «renuncziáczió», a főherczegnőnek trónöröklési igényeiről való lemondása. Kaunitz herczeg olvassa fel annak szövegét, a főherczegnő aláirja és az oltár előtt leteszi arra az esküt. Tiz nap mulva aztán útra kelt új hazája felé.

Strassburg mellett, a Rajna egy kis szigete volt kijelölve az átadás helyéül, hol erre a czélra egy kis pavillont rendeztek be. Régi franczia szokás szerint egészen átöltözködött Mária Antoinette és igy lépte át a franczia határt. A mint leirják, valóban rendkivül bájos jelenség volt a tizenöt éves menyasszony. Kissé sovány, de nyulánk, szép termetü. Haja a leggyönyörűbb szőke haj, arcza hosszúkás, homloka nemes és nyilt, szemei mosolygók, ajkai kicsinyek, arczát a fiatalság üdesége tette rózsapirossá, tekintete nyilt s gyermekes naivság ömlött el egész lényén.

A mint Nancy, Chalons, Soissonson át május 14-ikének délutánján Compiègnebe ért, utjában mindenütt lelkesülten üdvözölte a nép. Csodálták. Milyen szép! mondogatták fenhangon az emberek és szüntelen éljenzéssel kisérték mindenfelé. XV. Lajos Versaillesből jött a trónörökössel együtt Compiègnebe, hogy fogadja Franczia ország leendő királynéját. A compiègnei erdőben találkoztak. Mária Antoinette gyermeki alázatossággal járult a király elébe, de ez szeretőn magához vonta, bemutatván a trónörökösnek, a kivel összeölelkeztek. Azután a kastélyba vonultak, hol az ifjú menyasszonyt megismerték az udvar tagjaival. Ekkor látta először a később vele hasonló szomorú sorsra jutott szép, fiatal Lamballe herczegnőt is. Majd a la-muettei kastélyba mentek, hol a király nagyszerű ajándéka: remek gyémánt nyakék várta Mária Antoinettet. Itt találkozott Du Barry asszonynyal is, kit a király a vacsoránál a családi asztalhoz ültet a fiatal főherczegnő mellé, ki e miatt nemtetszésének legkisebb jelét sem adta. Mikor a vacsora után valaki azt kérdé tőle, milyennek találja XV. Lajos nagyhirű barátnőjét, egyszerűen igy felel: Elég csinos!

Mikor az egybekelés Versaillesben május 16-án végbe ment, egész Páris népe ott volt. A főváros utczái majdnem kihaltaknak látszottak ezen a napon. A következő napon nagyszerű ünnepélyek vették kezdetöket a nép számára, melyek egész 30-ikáig eltartottak. De az öröm hangjai a gyász siralmába vesztek el ama szerencsétlenség következtében, mely a tüzijátéknál történt, midőn a sokaság egymást tiporta agyon a tolongásban, mely alkalommal háromszáznál többen meghaltak.

Az immár trónörökösnévé lett főherczegnő lassanként kezdte elfeledni kedvelt szülővárosát: Bécset és hozzászokott új életéhez. Az udvarnál a király tetszését eleinte nagyon megnyerte. De épen nem tetszett Du Barry asszonynak, a ki minden módon azon volt, hogy elidegenitse tőle XV. Lajost. Azzal is vádolta az utóbbinál, hogy Mária Antoinette panaszkodott leveleiben anyja: Mária Terézia előtt ama megaláztatás miatt, mely az által érte őt, hogy Lajos Du Barryt asztalához ültette. Igy aztán lassanként elhidegült a király szép ifjú menye iránt. De más tekintetben sem igen volt oka magát jól éreznie az új környezetben. A király leányai már élemedett, kellemetlen természetü hölgyek voltak, a kik épen nem örültek az ő ide jövetelének. És vajjon maga a trónörökös olyan férfi volt-e, a ki mindezekért kárpótolhatta volna Mária Antoinettet? Korántsem. Már természetök is olyan nagyban előtt volt. Amaz zárkózott, rideg, a magányos életet kedvelő, ő meg épen mindezeknek ellenkezője. És hogy a mérték jobban beteljék, Noailles asszony volt a herczegné mellé rendelve, ez az utálatos, merev illemtanitónő, a ki valósággal üldözte, kinozta a herczegnőt fontoskodó modorával. Ennek a nőnek sok apró boszantásairól még királyné korában sem feledkezett meg. Midőn ugyanis egy alkalommal környezetével együtt egy kiránduláson volt és hogy, hogy nem, egyensulyt veszitve lebukott szamaráról, jó kedvűen igy szólt: «Menjenek hamar, keressék fel Noailles asszonyt, hogy megtudhassuk tőle, vajjon mit rendel az udvari etikett akkor, ha egy franczia királyné nem tud ülni a szamáron és leesik arról!»

Anyja: Mária Terézia folyton támogatta őt okos tanácsokkal hozzá intézett leveleiben. «A nő mindenben férje akaratának van alávetve,— igy ir többek közt 1770 május 4-én hozzá intézett soraiban, — s nem szabad más gondjának lenni, mint neki tetszeni és akaratát mindenben követni. Az igazi boldogság e világon csak a szerencsés házasság, én tudok erről beszélni. Minden a nőtől függ, ha ő kedves, szellid és kellemes.»

Nem csodálhatni, ha rideg környezetében nem jól érezve magát, Mária Antoinette is olyan társaságot keresett, mely elfeledtesse vele, hogy milyen, lelkületének meg nem egyező viszonyok közé jutott. Igy lett bizalmas barátnője Picquigny herczegné, majd Lamballe herczegnő, a kikkel aztán pajkos kedvének szabad folyást engedhetett. Vidám, meggondolatlan volt, szerette a pletykázást, de mindezek mellett jó szivű maradt mindig.

Azonban elérkezett az ideje annak, hogy a trónörökös nejével együtt megtartsa ünnepélyes bevonulását Páris városába. Az 1773. év január 8-án történt ez meg, régi franczia udvari szokás szerint. A nép örömmámorban ùszott, az a nép, mely nem sokára minden rokonszenvet, jó akaratot megtagadott a szép, ifjú herczegnétől. E bevonulás alkalmával mondta Brissac herczeg, a párisi helytartó, Mária Antoinettenek: «Ime, Madame, kétszázezer ember, a kik valamennyien szerelmesek önbe!» — Mennyire megváltoztak később ezek az emberek!

A következő év május 10-ének estéjén XV. Lajos meghalt. A trónörökös és Mária Antoinette a szomszéd szobában voltak és midőn a haldoklónak utolsó sohaja tovaszállt, csakhamar belép az egész udvar és üdvözlik őket, mint Franczia ország új királyát és királynéját. Mária Antoinette leverten, erőtlenül támaszkodik férje karjára, a mint a hódolók tisztelgését fogadja, mintha a korona, mely immár megilleti őt, önsulylyal nyomná le szép, szőke fejét.

XVI. Lajos.

Családnánk, ha azt hinnők, hogy most már, királynővé válva, megszünt minden ellenségeskedés iránta. Korántsem. A hangadó elemek egy része már kezdettől fogva rosz szemmel nézte azt, hogy Franczia ország trónján egy osztrák herczegnő fog ülni. Az «osztrák nő» ép oly gyülöletes kezdett lenni, mint később III. Napoleon idejében a «spanyol nő» (Eugenia). Mária Antoinette tisztában volt azzal, hogy Maurepas és Maupeou kanczellár nagy ellenségei, de nem törődött vele. Minden esetre nagyon hibázott, midőn daczos, büszke természete nem ismert semmi előzékenységet, engedékenységet amaz emberek iránt, kiket pedig minden áron meg kellett volna nyernie saját érdekében is. De nem tudta feledni, hogy Mária Terézia leánya. Igy aztán a gúny, a szóbeszéd nem kiméltе, s csakhamar azt kellett látnia, hogy nincs talán egy igazi jó embere. «Szép kis húszéves királyné, majd visszamégy te!» hangzott a gúnyos dal az emberek ajkán. Magánélete tisztasága ellen is mind több és több vádat emeltek, a mire könynyelmű pajzán, természete elég tápot látszik adni. A nép még egy darabig hálásnak mutatta magát iránta, nagy jótékonyságát nem feledve el. De ez nem volt képes ellensulyozni a keserűséget, melyet ellenségei okoztak neki. A ravasz Maurepas, a király első minisztere, csak vele szemben adja az alázatost, háta megett áskálódik ellene. «Ha nem voltam szerencsés megnyerni Felséged tetszését — szólt egy alkalommal a királynéhoz — mondja meg azt Madame a királynak s hogy küldjön el engem, bármely perczben kész vagyok menni!» (Folyt. kör.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Franczióból fordította Gaal Mózes.

I.

Healthful-house.

Azon a névjegyen, melyet a Healthful-house gyógyító-intézet tulajdonosa junius 15-dikén kapott, ez a név állott:

D'ARTIGAS GRÓF.

Nem volt rajta sem czimer, sem kilenczágú korona. Alatta pedig, a névjegy szélén plajbásszal e sorok valának közelebbi czimül irva: «Az Ebba-goélette fedélzetén, New-Berne, Pamplicosund».

Éjszak-Karolina egyike volt abban az időben az Unió negyvennégy államának; fővárosa, Raleigh, nem is tartozott a jelentéktelen városok közé; mintegy százötven mérföldre délnek az ország belsejében fekszik. Csupán azért tették meg székvárossá, mert az állam középpontján van, mert egyébként ipar és kereskedelem dolgában kisebb jelentőségü, mint például: Wilmington, Charlotte, Fayelteville, Edenton, Washington, Salisbury, Torboro, Halifax és New-Berne. Ez a New-Berne Pamplicosundban van, a Neuze tavának tengerőbléhez hasonló torkolatánál. A Neuzét Karolinától meg a szigetektől mintas töltés választja el.

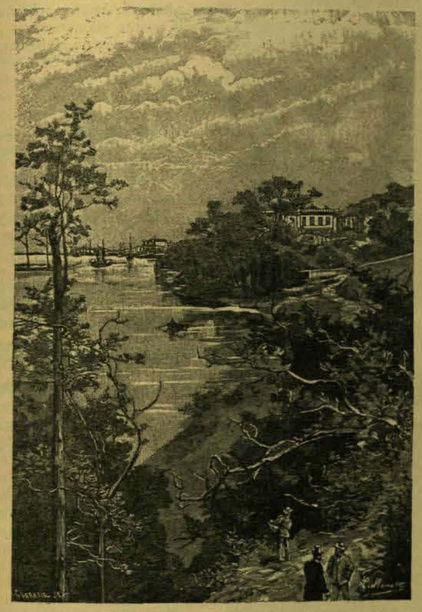
Healthful-house igazgatója épenséggel nem tudta volna kitalálni, hogy miként jutott hozzá az a bizonyos névjegy, hahogy levél kiséretében nem jön, melyben D'Artigas gróf kéri őt: engedje meg, hogy megnézhesse az intézetet. E sorok irója már a feleletet is bizonyosra vette, mert tudatá, hogy délután el fog jönni az Ebba-goélette kapitányával, Spadeval.

Igen természetesnek látszék, hogy az ilyen gróf szerette volna megnézni az Egyesült-Államok e hires gyógyító-intézetét, melyet a gazdag oetegek tömegesen meglátogattak. Eddigelé is számos idegen nézte meg, ha nem is épen grófok, mint D'Artigas; s mindezek dicsérettel halmozták el a Healthful-house igazgatóját. Az intézet igazgatója nyomban válaszolt: nagy megtiszteltetésnek veszi a gróf látogatását, s boldog lesz, ha fogadhatja intézetében.

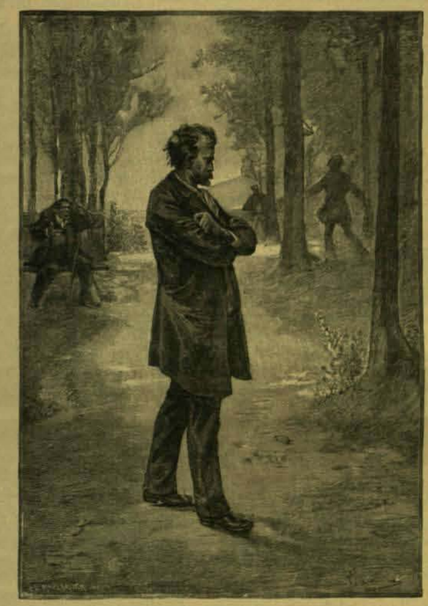
Healthful-houset magán vállalkozók alapitották; válogatott betegápolói és hires-nevezetes orvosai valának. Függetlenebb volt, mint a nyilvános, állami kórházak, de az állam felügyelete alatt állott; a képzelhető legkényelmesebben volt berendezve, egészséges helyen feküdt, s nem csoda, hogy a dúsgazdag emberek olyan szivesen hozták ide betegeiket.

Szebb és kellemesebb fekvésü helyet keresve sem találhattak volna annál, mint a hol Healthful-house állott. Egy halom lejtőjén épült, s nyolczvan hektárnyi park tartozott hozzá, Éjszak-Amerika legszebb növényei, fái nőttek ebben a parkban, hasonlatosak a Kanári-szigetek és Madeira vegetáczijához, minthogy ezekkel egy szélességi fokon fekszik. A park lábát mossa a Neuze széles öblének vize, a Pamplicosund szellői s a nyilt tenger szelei frissitik fel állandóan a keskeny földnyelv levegőjét.

Healthful-houseban, a gazdag betegeknek e divatos üdülő helyén, holott a higiénának is kényelemnek minden föltételével találkozhattak a betegek: gyakran fordult elő, hogy a pácziensek meg is gyógyultak. Tulajdonképen a krónikus betegségek kezelésére berendezett volt az intézet, no, de azért az intézet gondnoki hivatalában fölvették az olyan betegeket is, kik elmezavarban szenvedtek, ha ugyan gyógyithatatlan nem volt az.

Healthful-house.

Roch Tamás.

Épen ez idétt gyógyitottak Healthful-houseban egy elmebeteget, kinek messze földön nagy volt a hire-neve, s igy méltán keltett ez intézet maga iránt érdeklődést. Meglehet, hogy D'Artigas gróf látogatását is ennek a hirneves betegnek köszönhette az intézet igazgatója. Ez a beteg tizennyolcz hónapja van az intézetben, s kiváló gondozásban részesül.

A beteg neve: Roch Tamás, franczia származású, s mintegy negyvenöt éves. Kétségtelen, hogy zavarodott az elméje. Eddigelé az orvosok nem állapithatták meg, hogy agyának működése teljesen zavart-e? Annyi bizonyos, hogy a dolgok helyes felfogása néha a legegyszerűbb jelenségek vagy események elmondásánál cserbenhagyja őt. Egyébként agyának működése rendszeres, élénk, teljesen épnek látszik, főleg ha az ő szenijéről volt a szó. Tudvalevő dolog, hogy a zsenijéről volt a szó. Tudvalevő dolog, hogy a lángész és hóbort nagyon közel állanak egymáshoz. Egyébként értelme és érzékeinek a tevékenysége erősen meg voltak támadva. Léptennyomon lehetett ezeknek a hiányos voltát tapasztalni. Igy például meggyengült az emlékező tehetsége, figyelni másnak a szavaira egyáltalában nem tudott; öntudata és itélete nagyon zavaros volt. Roch Tamás a szó igaz értelmében öntudatlan volt, magáról egyáltalában nem gondoskodott, az önfentartás ösztöne kiveszett belőle; úgy kellett reá vigyázni, mint a magával tehetetlen gyermekre. Ott lakott a Healthful-house 17-dik pavillonjában, s állandóan mellette volt a betegápoló, éjjel-nappal szemmel tartotta őt.

A közönséges elmezavart, ha ugyan nem gyógyithatatlan, csak morális eszközökkel lehet meggyógyitani. Az orvosság, a therapeutika mind hiábavalók, az elmekór doktorai erről már mind meggyőződtek. Hogy vajjon Roch Tamás baját ilyen moralis eszközökkel meg lehet-e orvosolni: nos hát e felől egyelőre még a Healthful-house orvosai is kétségben valának. Örökösen nyugtalan volt, szeszélyes, szörnyen ingerlékeny; rendkivül sajátságos természetü. Lelki betegségének e szimptomáival naponkint találkozhattak. Az orvosok látták, hogy beteg elméjű emberrel van dolguk, de korántsem tudták, hogy mi módon szüntessék meg avagy csillapitsák.

Helyesen mondotta valaki, hogy az őrültség nem egyéb, mint a subjektiv érzelmek túltengése; vagyis a lélek és elme csak belső világával törődik, s a kivülről jövő hatásokkal szemben teljesen közönyös. Roch Tamásnál a legnagyobb mértékben megvolt ez. Ő csak annak a rögeszmének, s abban a rögeszmében élt, mely felette korlátlanul uralkodott, s ime e helyre juttatta. Lehetséges, bár nem igen valószinű, hogy hirtelen átcsap a másik végletbe ez a baj, s mintegy enmagából «kiközösíti» magát, ha ugyan szabad ezzel a szokatlan kifejezéssel élnünk.

Ideje, hogy számot adjunk arról, miért hagyta el ez a franczia a hazáját, mi késztette őt arra, hogy az Egyesült-Államokba jöjjön; s miért tartották kivánatosnak, sőt feltétlenül szükségesnek a szövetséges államok, hogy őt e gyógyintézetbe szállitsák, s féltékeny gonddal kémleljék minden szavát főleg olyankor, ha rohamai vannak.

Ez előtt tizennyolcz hónappal egy kérvényt adtak be Washingtonban, a tengerészeti miniszteriumhoz. A kérvényt Roch Tamás nyujtotta be s kihallgatást kért a miniszertől, mert nagyon fontos közlendői vannak.

A kihallgatást kérő franczia neve már egy maga is elárulta, hogy mi ügyben jár. Habár a miniszter tudta, minő ajánlattal és föltételekkel áll majd elő Roch Tamás, mégis szivesen adott neki audiencziát.

Roch Tamás nevét világszerte ismerték abban az időben, s a miniszter már csak azért is, hogy meghallhassa, minő tervvel áll elő, tárczája érdekében nem tagadhatta meg tőle a kihallgatást.

Roch Tamás felfedező volt, lángelméjű felfedező. Egy némely fontos felfedezése nevét általánosan ismertté tette. Számos olyan problemát oldott meg, a mit eddig csak elméletileg ismertek. A tudós világ Roch Tamást úgy ismerte, mint a leghíresebb felfedezők egyikét. A nyájas olvasó már ebből is megértheti, hogy minő sok kellemetlenség, boszúság, csalódás, a sajtó munkásainak sértegető nyilai érhették őt, miglen elméje ennyire megháborodott, s a Healthful-houseba kellett őt szállítani.

Legutolsó találmányát, mely főleg a harczoló nemzeteket érdekelte, «Roch-féle fulgurator»-nak hívták. Ez a készülék annyira fölülmulta az összes hadi masinákat, — hahogy a felfedező szavainak hitelt adhatunk — hogy az, a ki birtokába jut, föltétlen ura és parancsolója lesz a szárazföldnek és tengernek.

Mindenki tudja, hogy minő nehezen tudják a feltalálók találmányaikat értékesíteni, főleg, ha valamely államnak akarják eladni. Számos példa bizonyítja ezt napjainkban is, a minthogy mindnyájunk élénk emlékezetében vagyon. Szükségtelen, hogy részletekbe bocsátkozzunk. Az ilyen tárgyalásokat számtalan körülmény húzza-vonja, néha meg is akasztja. Roch Tamás, a többi feltaláló szokása szerint, olyan rém-összeget kért új szerkezetű masinájáért, hogy vele egyáltalán tárgyalásba sem lehetett bocsátkozni.

Ennek az okát főleg abban kell keresnünk, hogy egyik-másik találmányát a praktikus használatban képtelen módra értékesítették, csakhogy a használt nem ő, hanem a találmány megvásárlója húzta, ő pedig elesett attól, holott jogosan őt illette volna meg. E miatt megtelt a szive keserűséggel. Bizalmatlanná vált, s elhatározta, hogy ezentúl titokban tartja, ha valamit föltalál; olyan árat szab annak, mielőtt csak egy szóval is elárulná a találmány mivoltát, hogy abba ugyan senki fia bele nem megy. A franczia Roch mindenek előtt hazájának ajánlotta fel a fulguratort. Megmondta a tárgyalásra kiküldött bizottságnak, hogy mi a lényege az ő találmányának: magától mozgó gép volt az, melyet valami egészen új robbanó anyaggal töltenek meg, ezt megint valami egészen új-fajta elsütő-készülékkel robbantják fel.

Ha a löveg a czél előtt, melyre irányitják, néhány száz lépésre robban fel, a levegőrétegekre olyan iszonyú hatást gyakorol, hogy minden épület, erődítmény, hadihajó, mely mintegy tizezer négyzetméternyi területre környezetében van, rögtön izzé-porrá válik. Ez a pokolgép is azon az elven alapult, melyen a Zalinsky-féle pneumatikus ágyú lövege, de hatása százszorta romlobóbb volt.

Ha Roch Tamás találmánya csakugyan ilyen volt, akkor Franciaországot e találmány úgy a védő, valamint a támadó háborúban legyőzhetetlenné teszi. Tulzott-e a föltaláló, midőn fulguratorának ekkora hatást tulajdonitott, jóllehet az összes eddigi hadigépeket nagyon jól ismerte, azt természetesen csak akkor lehetett volna megtudni, ha próbát tesznek a fulguratorral. Csakhogy próbatételről ő addig hallani sem akart, míg a találmány árát, a milliókat, zsebre nem vágta.

Roch Tamás szellemi működésének sulyegyene ezenközben megbillent. Nem volt többé teljesen ura érzékszerveinek. Szemmel látható volt, hogy a teljes elmezavar lejtőjén halad lefelé. Nem volt állam, mely vele, az általa kikötött föltételek mellett tárgyalásba bocsátkozhatott volna.

A franczia bizottságnak is meg kellett a tárgyalásokat szakitania. Az ujságok, még a radikális ellenzékiek is belátták végre, hogy ezt az ügyet támogatni kárbaveszett fáradság. Roch Tamás ajánlatát elvetették; attól félniök pedig nem volt okuk, hogy más állam majd elfogadja.

Nem csodálkozhatunk azon sem, hogy Roch Tamás beteg lelkében a hazaszeretet tüze is végkép kialudt. Az emberi természet becsületérzésének védelmére megjegyezzük, hogy Roch Tamás ekkor már beszámithatatlan volt az ő cselekedetében. Benne már minden egyéb beteg volt, csak az nem, a mi találmányára vonatkozott. E tekintetben lángelméjének teljes birtokában volt még most is. Az anyagi dolgokban napról-napra beszámithatatlanabbá vált.

A minek meg kellett történnie, az megtörtént. Izgatottsága napról-napra nőtt, s így kihamvadt szivéből az emberi kebel legmagasztosabb érzelme, a hazaszeretet is, pedig ezelőtt nagyon, de nagyon szerette hazáját. Más nemzetekre gondolt, elhagyta hazáját és fölajánlotta fulguratorát — Németországnak.

Mikor a német kormány meghallotta, hogy minő rémitő összeget kér a találmányért, szóba sem állottak vele. Különben is egy másik hadigép vizsgálásával bibelődtek, s remélték, hogy a franczia találmány nélkül is ellehetnek.

Boszúsága megkétszereződött, s midőn ajánlatát Anglia is elvetette, válóságos embergyülölet szállotta meg. Az angolok, mint amolyan előrelátó nép, nem utasitották végképen el Roch Tamást, hanem agyafurtan módját akarták ejteni annak, hogy titkát kicsalják. Roch Tamással azonban nem tudtak boldogulni. Az ő titkának milliók az ára, vagy megkapja a milliókat, vagy a titok marad továbbra is titok. Igy természetesen az angol tengerészminiszterium sem tárgyalhatott vele.

Ily körülmények között s már megbomlott elmével még Amerikában tett utoljára kisérletet . . . mintegy tizennyolcz hónappal elbeszélésünk kezdete előtt.

Az amerikaiaknak, kik még az angoloknál is praktikusabbak, erősen fájt volna a fogunk a Roch-féle fulguratorra, mert a feltaláló nagy hire után rendkivüli értéket tulajdonítottak ez új találmánynak.

Méltán tartották Rochot nagy feltaláló-lángelmének, s azzal a szándékkal, hogy majd illendően kárpótolni fogják, mindent elkövettek titka kipuhatolására.

Minthogy Roch Tamás elméje zavart volt, a kormány magának a találmánynak érdekében is, tanácsosnak látta, hogy őt felügyelet alá helyezze.

A mint tudjuk, nem zárták őt tulajdonképen őrültek házába. A Healthful-house elég biztositékot nyujtott arra nézve, hogy a beteget gondosan fogják kezelni; de a leggondosabb ápolás daczára sem mutatkozott Roch állapotában még a legcsekélyebb javulás sem.

Ismételten megjegyezzük, hogy a beteg elméjű Roch, mihelyt találmányáról volt szó, mintha egészen más emberré változott volna. Nyomban visszatért teljes öntudata, olyan hévvel és meggyőződéssel beszélt, mint az olyan ember szokott, aki biztos tudatával van igazságának. Ilyenkor erősen meghatotta a hallgatót. Rajongó lelkesedéssel beszélt arról a hatásról, melyet fulguratora idéz elő, beszélt a fulgurator csodálatos tulajdonságairól; a robbanó anyagról és elsütőkészülékről, mindkettőnek az alkotó-anyagáról, az elkészités módjáról; de a kezelés minőségéről csak némi tartózkodással nyilatkozott; e tekintetben őt senki sem tudta nyilatkozatra birni. Egyszer-kétszer, hahogy rohama tulságosan nagy volt, szinte kikottyantotta . . . . erre nézve minden intézkedést jó előre megtettek . . . hátha? . . . De hasztalan, . . . Roch Tamás nem volt ugyan ura érzékei tevékenységének, de a titkának ura maradt.

A healthful-housei 17. számú pavillont eleven sövényű kertecske vette körül; itt sétálgatott a beteg ápolójával. Az ápoló is a pavillonban lakott, vele egy szobában hált, egy óráig sem hagyta magára, éjjel-nappal vigyázta őt. Mikor a beteg elaludott vagy felébredt, rendesen hallucinált; ilyenkor ápolója feszült figyelemmel leste a szót ajkairól, álmait is kihallgatta.

Gaydonnak hivták az ápolót. Mikor Roch Tamást a gyógyitó-intézetbe hozták, s az igazgatóság keresett olyan embert, a ki francziául tud, ez a Gaydon jelentkezett Heathful-houseban, s őt állitották betegápolóul Roch Tamás mellé.

Gaydon tulajdonképen franczia mérnök volt, igazi nevén Hart Simonnak hivták. Már évek óta New-Jerseyben, egy gyárban működött, melyben vegyárúkat gyártottak. Hart Simon negyven éves volt, magas homlokán gondolkodásra mutattak a redők; fellépése biztos; határozott és kitartó jellemet árult el egész egyénisége.

Hart Simon alaposan ismerte a modern hadviselés tökéletesitésére legújabban feltalált összes fegyvereket; minden találmányt ismert, valamint a robbanó anyagokat, melyeknek száma a XIX. század végén csaknem tizenegyezer. Neki nem kellett Roch Tamást előbb próbára tenni, ő vakon hitte, hogy a fulguratornak olyan rettentő hatása van; szentül meg volt győződve arról, hogy a Roch Tamás fulguratora úgy szárazon, mint vizen megváltoztathatná a védő és támadó hadviselésnek eddig ismert módját.

(Folytatása következik.)

A középiskolai deákságnak legkedvesebb ajándék a

TANULÓK LAPJA

középiskolai ifjusági hetilap.

Szerkeszti: **Dr. RUPP KORNÉL** főgymn. tanár.

Kiadja a Franklin-Társulat m. irod. intézet.

Megjelenik hetenként vasárnap 16 oldal terjedelemmel, képekkel illusztrálva, diszes kiállitásban.

Előfizetési ára:

Egész évre	4 frt	80	kr.
Fél «	2 «	40	«
Negyed «	1 «	20	«

Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal.

Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás).

— A többit aztán elhagyjuk a fekete kávé utánra: addig ne számláljuk meg, hogy hányan vagyunk.

— Nem is jó az a népszámlálás, — szólt a rektor, a hogy a diák mondja: «rex David populum numeravit et perdavit».

Közbejött a főpinczér meg a pikoló. Amaz ezüst tálczán hozott egy levelet, emez meg a fülénél fogva egy fedeles kosarat.

Az ügyvéd felbontotta a levelet, átfutott rajta.

— Itt van ni! Most már ez sem jön. Hiába, a schneider csak schneider! Hiszen tudjátok: a Friczó. Mikor megbuktunk, ágy alá vágta az ügyvédi diplomát, szabó műhelyt nyitott. Jól meglépesedett mellette. Azt irja, hogy nem jöhet; mert huszonnégy darab bandérialis díszöltönyt kell megteremtenie negyvennyolcz óra alatt. Becsület, hazafiság, s a többi. Ezer milliom bocsánatot kér, s maga helyett küld hat palaczk harmincznegyediki tokaji aszút. Ilyen nép ez a schneider!

— Vivát! Annál több jut nekünk! — újjongott a bérlő.

A néptanító fejét csóválta.

— Pedig ő volt közöttünk a legjobb mathematikus, ez előtt ötven esztendővel.

— Nem «pedig», hanem «mert», — igazitá helyre a fiskális. — A ki rőffel dolgozik a mathematikában, többre megy, mint a ki astrolabiummal kalkulál. A Friczó háromemeletes Hausherr.

Aztán a főpinczérnek adta ki a napi parancsot.

— Már most nem várunk senkire. Tálaltasson rögtön.

A főpinczér megkérdezte udvariasan a vendég uraktól, hogy miféle levesnek adnak elsőbbséget: tessék választani, van rákleves, van bableves disznókörömmel, aztán meg potage imperial.

A bérlőnek nagyra nyiltak a szemei.

«Olez!» (Alles!) kiáltá, bekeblezi ő mind a hármat, nem vesznek azok össze odabenn.

Hanem a néptanító azt mondta, hogy «quidquid agis, prudenter agas et respice finem» (bármit teszel, okosan tegyed s gondold meg a végét). — Bablevest kapok én otthon is minden héten háromszor; ráklevest nem ehetem, mert attól viszketős lesz a hátam. Lássuk az imperialist. Az talán a «fritillaria imperialis»-ból készült.

A levesevés alatt pedig okos ember nem beszél.

A levesre egy kis pohár old sherry következik. Koczintanak.

— Ugy-e fiúk! — kezdi a fiskális, — nem nehezteltek érte, hogy ide hivtalak meg benneteket, a vendéglőbe, és nem a saját házamhoz? a mióta özvegy vagyok, nem tartok otthon konyhát.

— Pedig az nagy kényelem, — véleményezé a bérlő.

— Hát a fiam végett nem tehetem, a ki nem ebédelhet otthon.

— Talán a hivatala miatt?

— Az ám: a hivatala miatt.

— Micsoda?

— Habitué.

A két vendég összenézett. Ezt a hivatalt egyik sem ismerte.

— Hol? tudakozá a rektor.

— Az orfeumban.

Goró Lajos rajza.

A primadonna a mi Pistánk volt.

Ez már érthető volt.

— Jól készült fiatal ember? — folytatá a tudakozást a rektor.

— Oh mindennap el szokott készülni. Igen jeles fiú. Csak három hibája van: az, hogy nem ért a kártyához, nem ért az iváshoz, s nem ért az asszonyokhoz.

— Hisz az nagyon jó.

— De azért mégis szereti mind a hármat. Én aztán kénytelen vagyok magam is mindenütt ott járni, a hol a fiam jár.

— Azért, hogy a kihágásait megóvd?

— Azért, hogy azokat helyrehágjam. A mit ő a kártyán elveszt, azt nekem kell visszanyernem; a hol ő a bornál kidül, ott nekem kell helyt állanom, s mikor ő egy podiumi istennőbe belebolondul, azt nekem kell a kezéről elütnöm, nehogy a fiam feleségül vegye.

— No, ez mulatságos egy állapot! — monda a bérlő.

— Nagyon mulatságos. Már alkuban vagyok egy skriblerrel, hogy csináljon az állapotomból operettet vagy regényt, a milyent még a publikum nem pipázott: «Apa és vetélytárs!»

— No, csak ne mórikálj! Soha se tedd magad! Ismerünk régi időkből. Hires svadronőr voltál te már jurista korodban is. Minden leánynak elforgattad a fejét. — Tudod, mikor működvelői előadást tartottunk a kollegiumi könyvtár javára?

— Hogyne tudnám? A «szerelem és champagnei»-t. Jancsi pajtás játszotta a széltoló «Szél szaki» szerepét.

Jancsi pajtás volt a rektor. Szörnyen elszégyenlette magát erre a visszaemlékezésre. Hogy ő valaha szinpadon szerepelt, még pedig mint széltoló! Ha ezt valaha megtudná az Eötvös-egylet!

— Te pedig adtad a tudákos professzort, — monda a fiskális, a bérlőt oldalba taszitva.

— Tudákos professzort? — ismétlé a derék ember, az átelleni tükörből önmagát vizsgálva, s végig simitott termetének gömbölyűségén, szépen engesztelve: ugy-e nem szégyenitettelek meg ezzel; te, legbecsületesebb része az emberi testnek! — De te voltál a tüzes szerelmes!

— No, ugyan volt is miért tüzeskednem! Hisz a primadonnánk, a bájos menyasszony, — maga is iskolatársunk volt: a szép Pista gyerek. Akkoriban még igazi kisasszonyok nem vállalkoztak mükedvelői előadásokra: minden női szerepet fiúk játszottak. A vén duennát adta a Laczi, (később a veres sipkás honvéd zászlóaljnak tizenöt ütközetben győzelmes kapitánya), a szeretnivaló primadonna pedig volt a mi szép Pistánk. Oly gyönyörű alak volt a női ruhában, hogy egy svalizsér tiszt halálosan belé szeretett s a kezét ajánlotta neki. Mennyi buketot hajigáltak a lábához!

— Igaz a! — bizonyitá a rektor. — Emlékezem már rá. Ej de szép fiú volt. Pingálva sem láttam szebbet. Hisz aztán ő is együtt harczolt velünk. De azóta nem hallottam hirét. Él-e még?

— Él, — felelt rá az ügyvéd.

— Hol?

— Hagyjuk ezt a fekete kávé utánra.

A második pohárkoczintásnál (a rénusi lazacz után) maga kezdé el a házigazda az emlékeztető szót.

— Héj, fiúk, mikor koczintottunk utoljára egymással poharat?

— Negyvenhét esztendeje, — felelt meg rá a tanító.

A bérlő utána számitott: «49-et a 96-ból: marad 47. Akkurát! Nem hiába, hogy mindennap algebrát tanit a komám. Ugy-e patronus?» (Neki a nálánál szegényebb pajtás «komám» volt, a gazdagabb «patronus».)

— Ott a pankotai malomnál! tudjátok? — moňdá az ügyvéd.

— A hol a fegyvert leraktuk, — mondá a bérlő. (Folytatása következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

MÁRIA ANTOINETTE.

(Folytatás.)

De Mária Antoinette nem szólt. Egyáltalán nem is volt képes őt Lajos megérteni. Semmi sem volt ez uralkodóban, mi vonzalmat tudott volna kelteni a fiatal királynéban. Hidegen éltek egymás mellett. A király, hogy kedvében járjon, neki ajándékozta 1774-ben a kis Trianont, ezt a római stilben épült kis emeletes kastélyt a versaillesi parkban, melyet XV. Lajos építtetett Du Barry grófnőnek. A királyné nagyon megörült ennek, itt aztán, távol az udvar feszességeitől szabadon, kedvére élhet.

A vidám, mivel se törődő életnek véget vetett a királyné közelgő anyasága. Mária Antoinette nem a régi bájos gyermek már. Szépsége kifejlett, egész teljében ragyogtatja e megérett szépség minden hatalmát. Walpole, a ki 1775-ben látja őt egy udvari mulatságon, el van ragadtatva tőle és így szól róla: «Mindenki csak a királynét nézte. A Hébék a Flórák, a Helénák és Grációk csak holmi utczai nők hozzá képest. Akár áll, akár ül, maga a szépség szobra ő és maga a kecsesség».

Nem csoda, ha Lajos szive is ébredni kezd, csak most kezdi őt szeretni és elhalmozni gyöngédségének minden jelével. Szerető figyelme csak nő most, midőn azt reméli, hogy Mária Antoinette fiúgyermekkel ajándékozza meg. Az 1778. év deczember 19-ike azonban csalódást hoz álmainak, a királynénak leánya született. «Szegény kicsike te — mond az anya — nem téged vártak. De azért nem kevésbbé kedves lész nekem!»

Alig három év mulva azonban beteljesült Lajos ohajtása is; 1781 október 22-én megszületik a franczia trón örököse. Az egész nemzet ujong örömében, midőn Párisból a fontos hir elterjed az országban. A templomokban hálaadó isteni tiszteleteket mondanak, a színházak díszelőadásokat tartanak, a népet tüzijátékok mulattatják.

Az öröm e napjaira azonban keserűségek következnek. Hiába igyekszik a versaillesi Trianon barátságos, meghitt légkörében feledni, látnia kell, mint fordul ellene az egész közvélemény. Miben se kimélik, minden tette igazságtalan, roszakaratú birálatot von magára. Még magas, hullámos hajviseleteért is, melynek divatja az időben kezdett elterjedni, gúnynyal illetik. Az emberek nem akarják megengedni, neki, a királynénak, a közönséges halandók vidám, gondtalan, szabad életét. Midőn egyszer Párisba megy, észreveszi a nép nagy elhidegülését és könnyek közt tér vissza Versaillesbe. «Istenem! hát mit vétettem nekik?» kérdé elkeseredve. Mikor Saint-Cloudot megveszi és berendezteti magának, a nép ajkán elterjed a mondás: «Megyünk Saint-Cloudba megnézni a vizesést és — az osztrák nőt!» A közvélemény egészen meg van mérgezve a rágalmaktól, melyeket ellene szórnak. Minden férfiban, kivel tán pár szót váltott, meghitt barátját látják. De vajjon mi igaz mindezekből? Állítólagos szerelme soha se volt egyéb tiszta barátságnál egyik két férfival szemben, habár kétségtelenül nem volt ment ő sem az asszonyi kaczérságtól, mely minden férfinak tetszeni akar, szépsége előtt minden férfit hódolatra igyekszik birni.

Mária Antoinette.
Vigée Lebrun asszony festménye a versaillesi muzeumban.

Leginkább alkalmas volt azonban ellenségeinek malmára hajtani a vizet a híres nyaklánczc-történet, melyben Rohan bibornok és egy De la Motte nevű asszony játszszák a főszerepet. A történet a következő: Boehmer ékszerész már korábban eladott a királynénak 360 ezer livresért egy becses ékszert, majd ismét 800 ezer livresért egy másikat, mely rubinokból és kék gyémántokból állott. A királyné ekkor azt mondta az ékszerésznek, hogy miután már teljesen el van látva ilynemű dolgokkal, nem kiván további vásárlást tenni. Az ékszerész azonban a legszebb gyémántokat összeszedve, egy nyaklánczba foglalta és a királynénak megvételre kinálta. A királyné elutasitólag felelt, sőt a királytól sem akarta a drága ékszert elfogadni, mondván, hogy inkább egy hajót vegyen azon a pénzen az országnak (épen háború lévén), mint neki egy nyaklánczot. Boehmert mind ez nem csüggesztette el, folyton ostromolta a királynét ajánlatával. Végre a királyné megúnta a dolgot. «Én visszautasitottam önnek a nyaklánczot», szólt az ékszerészhez, «és midőn a király akart azzal megajándékozni, tőle se fogadtam el. Többé ne beszéljen hát nekem róla, oszsza szét a gyémántokat és igyekezzék túladni azokon, hogy kára ne legyen. Ezért nem kell magát a vizbe ölnie!» (Az ékszerész ugyanis azzal akart hatni a királynéra, hogy ha meg nem veszi a nyaklánczot, ő tönkre van téve és nem marad más hátra számára, mint az öngyilkosság.)

Úgy látszott, hogy ezzel vége van a dolognak, midőn egyszerre csak, 1785 augusztus 3-án, Boehmer Campan asszonynál jelentkezett és — kérte a nyaklánez árát, melyet Rohan bibornok vett meg a királyné számára. Campan asszony természetesen előadta a dolgot a királynénak. Ez utóbbi eleinte bolondnak gondolta az ékszerészt, de midőn látta a szerződésen, melyet felmutattak előtte, a saját kézjegyének utánzatát, iszonyúan föllháborodott, tisztában lévén azzal, hogy itt rút csalást követtek el nevében.

Augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján, Rohan bibornok teljes egyházi díszben várta az uralkodó családot a palotában, hogy a misére kisérje őket. Egyszerre a királyhoz szólitották.

— Ki bizta önt meg, hogy egy nyakéket vegyen a királyné számára? — kérdi a király minden bevezetés nélkül.

— Ah, felség, — felel a bibornok hüledezve, — későn látom be, hogy megcsaltak...

— Mi történt az ékszerrel?

— Azt hittem, a királynénak lett átadva...

— Ki bizta meg a dologgal?

— Egy De la Motte nevű asszony, a ki a királyné levelét mutatta fel nekem és én azt hittem, csak szivességet teszek ő felségének.

— Én nekem nem, — szólt most a királyné közbe, — nekem, a ki mióta az udvarnál vagyok, egy szót se váltottam önnel? Ki fogja önnek elhinni, hogy én ilyen dolgokat egy püspökre bizok?

— Látom, hogy meg vagyok csalva, — mond Rohan kinos zavarral, — és megfizetem az ékszer árát. — Elővonja a szerződést, melyen rajta áll: Mária Antoinette, franczia királyné.

— Ez nem a királyné irása, nem az ő kézjegye, — folytatja a király, megnézve a papirlapot. — De hogy is lehetett azt elhinni, hogy a királyné igy irja alá a nevét? Hiszen mindenki tudja, hogy a királynék csak keresztnevöket szokták aláirni! Magyarázza meg a rejtélyt!

Rohan ingadozni kezd, látja, hogy nincs menekvése. A király észreveszi nagy zavarát és azt mondja, hogy egy mellékszobában megirhatja vallomását. Egy negyed óra alatt kész lett a vallomás.

— Tudatom önnel, hogy el van fogva, — szól azután a király.

— Ah, felség, de legalább ne igy...

— Meg kell lenni, — szól szigorúan XVI. Lajos és ott hagyja a hüledező Rohan bibornokot.

A rejtélyes dolog magyarázata azután csakhamar kitudódik. A főczinkos De la Motte asszony, a ki Boulainvilliers asszony ajánlatára jutott a Rohan pártfogásába és csakhamar bizalmasa lett neki. Az ékszerészek: Bassange és Boehmer egy Delaporte nevű úr útján ismerkedtek meg ez ármányos nővel. 1784 deczember végén mutatták meg neki első izben az ékszert és miután úgy adta ki magát, mint a kinek alkalma van a királynéval ilyen dolgokat rendezni,

A trianoni major.

kérték, hogy vétesse meg az ékszert. Az asszony eleinte vonakodni látszott, de nem zárta el egészen a remény útját az ékszerészek előtt. A következő hónapban magához hivatja az ékszerészeket és közli velük, hogy a királyné szeretné megvenni az ékszert és egy nagy urat fog legközelebb megbízni azzal, hogy eljárjon ebben az ügyben. Ez a nagy úr pedig Rohan bibornok volt. A vétel nem sokára megtörténik, a kialkudott ár egy millió és hatszázezer livres. A szerződés fogalmazványát De la Motte asszony magához veszi és másnap visszaadja a bibornoknak, ezen aláirással: «Mária Antoinette franczia királyné.» A bibornok tudatja az ékszerészekkel, hogy a szerződés alá van irva, átveszi az ékszert és Versaillesben átadja De la Motte asszonynak. «A királyné már várja az ékszert, mondá ez, a nyaklánez még ma este át lesz adva neki.» E perczben, a mint igy együtt beszélgetnek, nyilik az ajtó és megjelen egy küldött, a ki egy levélkével a királyné nevében kéri az ékszer átadását, s azt megkapván, távozik.

Midőn Rohan pár napig nem látja a királynén az általa állitólag annyira ohajtott nyaklánczot, — gyanakodni kezd. De la Motte asszony megnyugtatja őt, mondván, hogy a királynénak kifogása van az ékszer ára ellen, sokalja azt, szeretné mérsékelni és még ezen kérdés el nem dől, nem tekintheti azt magáénak, igy hát nem is hordhatja. Az ékszerész beleegyezik az árleszállitásba is és az ármányos nő ekkor egy újabb levelet mutat a királynétól, melyben az áll, hogy most már megtartja az ékszert és az első fizetési határnapon, julius 31-én 700 ezer livrest fizet az eredetileg megszabott 400 ezer helyett.

Rohan csodálkozik, hogy az ékszerészek még nem tartották illőnek megköszönni a királyné kegyét. Unszolására ezek csakugyan hálálkodó levelet irnak a királynénak. A királyné nem érti a dolgot, de nem helyez rá semmi sulyt. Talán csakugyan megbolondult az a szegény ékszerész — gondolja és a levelet tűzbe dobja. Az első fizetési határnap közeledik és ekkor De la Motte asszony azt közli a bibornokkal, hogy a királyné nem fizet most, csak épen a kamatokat. Rohant újra gyanú fogja el, de elég vigyázatlan még mindig hitelt adni a De la Motte asszony szavainak: «Talán nem is a királynétól valók azok a levelek», szól aggodalmasan. «De igen — erősiti amaz — semmi ok sincs az ellenkező föltevésére, ő olyan udvari embertől kapta azokat, a kiben teljesen meg lehet bízni.»

Végre augusztus 3-án Boehmer találkozik Campan asszonynyal és ekkor minden kitudódik. Világos lesz a rútlelkű asszonynak: De la Motte grófnénak egész armányos csalása. Arra számitott, hogy majd Rohan, látván mennyire lehetetlenné tenné őt is esztelen hiszékenysége, majd kifizeti az ékszert és minden rendben lesz, a botránynak hallgatással veszik elejét. De nem jól számitott, mert a dolog már nyilvánossá lett. XVI. Lajos maga rendeli el a nyilvános vizsgálatot és tárgyalást. De la Motte asszony eleinte mindent tagad, de midőn titkára bevallja, hogy ő irta a leveleket a királyné nevében és ő hamisitotta a szerződésre annak aláirását, nincs menekvése. A bűnös asszonyt nyilvános megvesszőzésre, tüzes vassal való megbélyegzésre és a Salpetrièreben töltendő örökös fogságra itélik. Rohan is sulyosan lakolt hiszékenységéért, állását elvesztette és mindenkorra számüzve maradt az udvartól.

Habár ekként nyilvánvalóvá lett, hogy csak gonosz csalást követtek el a királyné rovására s ő rá még a gyanú árnya se eshetett, a nép körében mégis csak növelte ez a kinos esemény

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

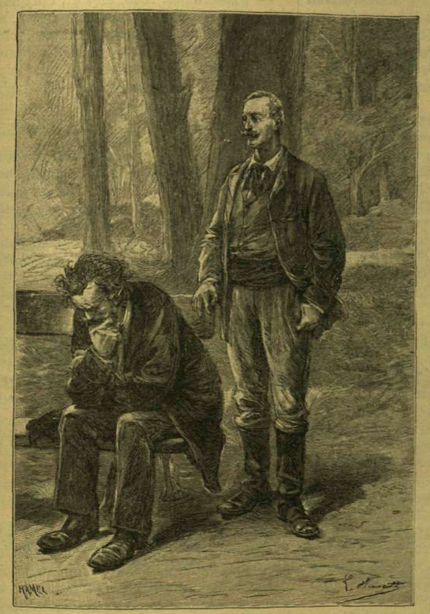
Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Mikor meghallotta, hogy Roch Tamás agyának az a része, mely feltaláló lángelméjének a fészke, nem zavarodott meg, egy gondolat éltette Hart Simont. Az, hogy minden áron Franczia ország számára kell a franczia találmányt megtartani, ha a szerencsétlen őrült rohamában a titkot el találná árulni. Ezért adta ki magát francziául folyékonyan beszélő amerikainak, ezért ajánlkozott a beteg mellé Healthful-houseban ápolóul.

A gyár igazgatója előtt azt hozta fel ürügyül, hogy Európába akar utazni, megváltoztatta a nevét. A szerencse kedvezett neki, a gyár igazgatója elfogadta lemondását, s igy állott be ezelőtt tizenöt hónappal betegápolónak a healtfulhousei elmebeteg mellé.

Fényes bizonysága volt ez a tény Hart Simon áldozatkész hazaszeretetének, mert bizony olyan

Roch Tamás és ápolója.

Spade kapitány jól körül nézett a kertben.

képzettségű embernek, mint ő volt, nem kis dolog a betegápolás nehéz tisztének elvállalása. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy ő nem akarta Roch Tamást meglopni, hahogy titkának esetleg birtokába jut, hanem a hasznot részére szándékozott biztositani, ha majd felgyógyul lelki betegségéből.

Így hát tizenöt hónapja immár, hogy Hart Simon, vagy helyesebben Gaydon, Roch Tamás mellett őrködik. Folyton vigyázta minden szavát, olykor-olykor egy némely kérdést is intézett hozzá, de hiába. Ha az őrült a találmányról beszélt, Hart Simon mindinkább meggyőződött e találmánynak roppant nagy fontosságáról. Leginkább attól félt, hogy Roch Tamás részleges őrültsége általános őrültséggé fajul, s akkor valamely erős rohamnak titkával együtt ő maga is áldozatává lesz.

Ilyen volt Hart Simonnak a helyzete; ez volt az ő hivatása, melyet hazája iránt való szeretetből önként választott.

A sok csalódás és lelki gyötrődés daczára sem szenvedett sokat az erős szervezetű Roch Tamás egészsége. E sok romboló hatás ellenében is mintegy megvédte őt ingerlékeny temperamentuma.

Középmagasságú, hatalmas fejű, széles homlokú ember volt Roch Tamás, koponyája hatalmasan kifejlődött, haja őszbe csavarodott; tekin-

is a Mária Antoinette népszerűtlenségét. Rohan gyalázatát, elzáratását és végleges kegyvesztését hivei természetesen nem tudták elfeledni és nemcsak a Rohanok, hanem a Soubise herczegi család, a Guéménéek és a hozzájuk tartozók valamennyien teljes erővel és szenvedélylyel a királyné ellen fordultak most már, minden kitelhető módon igyekezvén népszerűtlenségét növelni az alsóbb osztályok körében is, sőt ellenséges hangulatot kelteni iránta. A királyné népszerűtlensége már oly fokra hágott, hogy még arczképét sem merték kitenni a Louvre kiállításában, félvén, hogy a nép meggyalázza azt. A királyné elhagyta Párist és a versaillesi Trianonba menekült e kiméletlen hangulat elől. Még a politikai bajokért is őt kezdték felelőssé tenni.

Az 1785. év ismét örömet hozott a királyi családnak. Ez év márcziusának 27-én született *Madame Deficit*-nek, ezzel a sanyarú pénzügyi viszonyok közt túlságos nagy költekezésére czélozván.

(Vége következik.)

tete zavart ugyan, de szigorú és parancsoló, főleg akkor, ha a benne uralkodó gondolat villáma cikázott agyában; idegesen mozgó czimpájú orra, tömött, vastag bajusza; ajkát összeszoritotta, mintha mindig titkát őrizte volna; arczának vonásai gondolkodást árultak el; egészben véve meglátszott rajta, hogy sokat küzdött, s határozott szándéka még tovább is küzdeni.

Ilyen volt a Healthful-house 17. számú pavillonának a lakója, a kinek sejtelme sincs arról, hogy ott van, s a kit Gaydon néven Hart Simon mérnök őriz gondosan.

II.

D'Artigas gróf.

Ki is volt tulajdonképen ez a D'Artigas gróf?... Spanyol talán?... A neve után annak itélnők... Goélettejének oldalára aranybetükkel az «*Ebba*» név van ráirva, ez a név tiszta norvég származású. Ha azt kérdezné valaki tőle, hogy az Ebba kapitányát hogy hivják: ezt felelné: «Spade»; a főcsolnak-mester: «*Effrondat*», a szakács: «*Helim*». Csupa olyan nevek, melyek különféle nemzetbeli tulajdonosokra vallanak.

Az is nehéz dolog volna, hogy D'Artigas gróf typusából találjuk ki: minő nemzetbeli. Arczának bőre, fekete szemei, mozdulatainak előkelősége spanyolt mutatnak ugyan, de egészben véve mégsem találjuk, meg rajta az Iber-félszigetlakóinak sajátos faji-jellemvonásait.

Középtermetűnél nagyobb volt, izmos testalkotású, legfeljebb negyvenöt éves. Nyugodt, csaknem fönséges megjelenése a hinduk ama nagy embereire emlékeztetnek, kiknek ereiben a Malay-szigetek lakóinak vére csörgedez. Nem volt rideg, de annak látszott mutatkozni; mozdulatai parancsolók valának, s szavai kimértek, szigorúak. Beszéde, valamint embereié is, azt a sajátságos tájszólást éreztette, mely a Csendes-oczeán szigeteinek lakóinál szokásos. Ha azonban az ó- vagy új-világ partjaira vetődött, feltünő könnyedséggel beszélt angolul, s csak némi árnyalat árulta el, hogy nem angol származású.

Senki sem tudta, hogy minő multja volt D'Artigas grófnak, s hogy titokzatos életének minő tekervényes útját futotta meg eddig; honnan és hogyan szerezte nagy vagyonát, melyből most nagy úr módjára él; honnan származott, hol tartózkodik állandóan vagy legalább is hol köt ki leghuzamosabban a goéletteje. No, de nem is akadt ember, a ki mindezt tőle megkérdezni bátorkodott volna, mivelhogy ő nagyon hallgatott ezek felől. Nem boldogulhattak volna vele még az amerikai reporterek sem, hahogy őt megintervievolni szottyant volna kedvök.

Mindössze annyit tudtak meg róla, a mit az ujságokban olvastak, mikor az *Ebba* az Éjszak-amerikai Egyesült-Államok egyikének, vagy másikának kikötőjében horgonyt vetett. Főleg a keleti part öbleiben gyakran megfordult az «Ebba», s hosszabb tengeri útjára beszerezte az élelmi-szereket, meg a fütő anyagot: lisztet, kétszersültet, conserveket, friss és szárított húst, eleven ökröket, juhokat; no meg azonkivül ruhát, szerszámokat, kényelmi czikkeket még pedig nagyon sok pénzen. Dollárokkal, guineákkal vagy egyébfajta pénznemmel fizetett.

Igy tehát annyit tudunk, hogy a titokzatos D'Artigas gróf goéllettejét Amerika különféle kikötőiben főleg Florida félszigete és New-Arelia között jól ismerték. Természetes dolog, hogy a Healthful-house igazgatója nagy megtiszteltetésnek tekintette és szivesen fogadta D'Artigas grófnak előre bejelentett látogatását.

Ezúttal először kötött ki az *Ebba* New-Berneben. A Neuze torkolatához valószinüleg csak szeszélyből irányította goélettejét D'Artigas.

Ugyan, mi keresni valója is lett volna itt?... Talán élelmi-szereket akart vásárolni?... Hiszen itt koránsem talál olyan czikkeket, mint a többi kikötő városokban: pl. Bostonban, New-Yorkban, Doverben, Savonahban, Wilmingtonban, éjszakon vagy dél Carolinának Charleston nevü városában. Piastereiért meg egyébfajta bankjegyeiért a Neuze partján New-Berne piaczán nem kapta volna meg a szükséges árúczikkeket. Croven grófságnak a székvároskájában mindössze öt-hat ezer lélek élt. Kereskedelmi czikkei: gabona-, sertés-kivitel, butor és egynémely hajó-munició. Különben is ez előtt nehány héttel az Ebba tiz napig vesztegelt a charlestoni kikötőben s itt bőségesen felszereléket mindennemü árúval titokzatos útjára, melyről senki sem tudott semmit.

Kérdés: vajjon ez a titokzatos ember azért kötött-e ki itt, hogy a healthful-housei intézetet megnézze?

Ezen sem volna mit csodálkoznunk, hiszen Healthful-housenak messze földön nagy a híre.

Hátha az az ötlete is támadt D'Artigas grófnak, hogy egyszer szemtől-szemben lássa Roch Tamást. A híres franczia feltaláló méltán fölkelthette bárkinek is az érdeklődését... egy olyan csodálatos lángelme, ki legújabb találmányával a hadviselés történetében új korszakot teremt.

Délután csakugyan bekopogtatott a gyógyitóintézet kapuján D'Artigas gróf az *Ebba* kapitányának, Spadenak kiséretében.

Az igazgató rendeletéhez mérten rögtön bebocsátották mind a kettőt, s az igazgató dolgozószobájába vezették.

Az intézet tulajdonosa D'Artigas grófot igen előzékenyen fogadta, s mert másnak nem akarta ezt a kitüntető tisztet átengedni, ő maga ajánlkozott, hogy kalauzolni fogja. D'Artigas gróf e szives ajánlkozást udvarias köszönettel fogadta. Az igazgató váltig azt hajtogatta, hogy az intézet betegei sokkal nagyobb kényelemben és gondosabb ápolásban részesülnek, mint akár otthon; s ennek a «pazar ellátás»-nak — fölötte gyakran ismételte ezt a kifejezést — köszönheti Healthful-house a maga kiváló hírnevét.

D'Artigas gróf előkelő nyugalommal hallgatta végig, s tetette magát, mintha az igazgató enlegyezgető szó-áradata érdekelné őt; annyival is inkább, mert a titkos czélt, mely őt Healthful-houseba hozta, igy még jobban leleplezhette. Egy óráig tartó ide-oda járkálás s a cicerone szónoklatának meghallgatása után, végre a gróf is megszólalt:

— Igazgató úr, nincs intézetében egy beteg, kiről az utóbbi időkben mindenfelé nagyon sokat beszéltek, s a ki bizonyára nagyban hozzájárult a Healthful-house hírnevének emeléséhez?

— Ah, kegyed bizonyára Roch Tamásra czéloz, gróf úr,— viszonzá az igazgató.

— Róla... arról a francziáról... arról a feltalálóról, kinek, a mint mondják, kissé megzavarodott az elméje.

— Sőt nagyon is, gróf úr, s meglehet: nagy szerencse, hogy igy történt. Szerény véleményem szerint az emberiségnek épen nem válik nagy hasznára az olyan találmány, mely az amúgy is számos romboló eszközöket szaporítja...

— Igen okos és bölcs ez a vélemény, igazgató úr; teljesen osztozom nézetében. Magam is azt hiszem, hogy az igazi haladásnak nem ez az útja, s veszedelmes az olyan elme, a mely e téren teremt valami újat. Vajjon nem borult el még annak a feltalálónak egészen az elméje?

— Egészen?... Nem, gróf úr, csak az anyagi dolgokkal szemben közönyös teljesen, e tekintetben Roch Tamás beszámithatatlan. A feltaláló lángelme nála teljesen ép, a szellemi megbénulás e részben nem érte őt, s ha valamely állam az ő képtelen követelését teljesitette volna, pokolgépét, — melyre, mellesleg legyen mondva, nincs az emberiségnek semmi szüksége — bizonyára elkészitette volna.

— Tényleg nincs semmi szüksége reá az emberiségnek — ismétlé D'Artigas gróf, s helyben-hagyólag bólintott a fejével Spade kapitány is.

— Egyébként saját maga is meggyőződhetik róla, gróf úr; ez a pavillon, mely előtt állunk, a Roch Tamás jelenlegi hajléka. A többi betegek érdeke parancsolta, hogy elkülönitsük őt, de azért neki nem lehet semmi tekintetben panasza az ellátás és gondozás ellen, melyben a legféltőbb gonddal részesitjük őt az affajta kivánczsiak elől is, a kik esetleg...

Az igazgató fejét jelentősen rázva végezte be szavait, a gróf észrevette, s titkon mosoly villant meg ajka körül.

— Nem hagyják Roch Tamást soha sem magára? — kérdé D'Artigas gróf?

— Soha, gróf úr. Külön ápolója van, a ki éjjel-nappal gondozza; teljesen megbizhatunk benne. Ha egyik vagy másik roham következtében nyilatkozni találna, erről rögtön tudomást vennénk, s majd gondoskodnánk arról, hogy miképen vegyük használ.

E szavak hallatára D'Artigas gróf tekintete Spadera esett, a ki titkon intett a fejével, mintha azt akarta volna mondani: «Jól van, jól értem».

Ha valaki ez alkalommal szemmel tartotta volna az «*Ebba*» kapitányát, észreveheti vala, hogy Spade a pavillont és környékét, a pavillonhoz vezető útakat vizsgálgatta, nézegette... minthogy bizony valamely előre kifőzött tervvel jött volna ide. (Folytatása következik.)

A középiskolai deákságnak legkedvesebb ajándék a

TANULÓK LAPJA

középiskolai ifjusági hetilap.

Szerkeszti: **Dr. RUPP KORNÉL** főgymn. tanár.

Kiadja a Franklin-Társulat m. irod. intézet.

Megjelenik hetenként vasárnap 16 oldal terjedelemmel, képekkel illusztrálva, diszes kiállitásban.

Előfizetési ára:

Egész évre	*4 frt*	*80 kr.*
Fél «	*2* «	*40* «
Negyed «	*1* «	*20* «

Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal.

Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás).

— Keserü pohár volt, könnyeink hullottak bele.

— Én meg úgy tudom, hogy savanyú volt: eczetes bor.

Amaz a költői hajlamú mester, emez a bortermelő gazdász visszaemlékezése volt.

— Akkor sem hittem volna, hogy még valaha látjuk egymást.

— Meg ezt a szép magyar hazát: igy a hogy most látjuk.

— Én mindig biztam a magyarok Istenében.

— Hej, de olcsón kialkudtunk volna akkor a némettel.

— Mondjuk, hogy drágán.

— Minden áron.

— Mikor engem vittek a haditörvényszék elé.

— Engem meg besoroztak közbakának.

— Engem meg vittek a lógerispitályba.

— Nekem az volt a bajom, hogy hadbiró voltam: elitéltek várfogságra, nagy időre.

— Nekem meg az volt a bajom, hogy egészséges voltam: beváltam főhadnagyból cserepárnak, masiroztatak Taliánországba.

— Nekem pedig a tavaszszal kapott seb kiújult a lábamon, azt le akarták fürészelni a felcserek.

Szomorú visszaemlékezések.

Szerencsére hozták a marhasültet. Úri szokás szerint ugyanazon az alpacca-ezüst tálon kétféle is volt felszeletelve: az egyikből még csurgott a vér, a másik becsületesen ki volt sülve.

— Dejsz' én meg nem birkózom ezzel a nyers birkával! — tiltakozott a bérlő. — Hisz ez még elbődül, ha az ember a villát beleszúrja.

Az ügyvédnek ellenben az volt a szája ízére.

A rektor a rágós húsfélének békét hagyott, roszak voltak a fogai, inkább a körülteremtetézett csemegékben gyönyörködtette az inyét, különösen megnyerte a tetszését a szép ártics'ka.

— Ilyet még soha sem ettem. Csak a botanikából ismerem. Articsóka! Nálunk Bergengócziában meg nem terem. Hideg a föld: trias-képlet.. Most legalább megismerem az ízét.

— Nojsz' ismerem én, verje meg a csoda! — kiálta a bérlő — volt szerencsém hozzá három álló esztendeig, a mig Velenczét meglaktam. A taliánnak ez a mindennapi ebédje, olajba főtt árticsóka. Frustukra ánizsgyökér, rá egy kupicza czukros szódaviz, vacsorára meg frutti di mare, a mitől a tisztességes embert a nehéz nyavalya kerülgeti, ha csak azt látja is, hogy más ember, hogy tömi magába. Soha én alávalóbb, fertelmesebb várost nem láttam annál a Velenczénél!

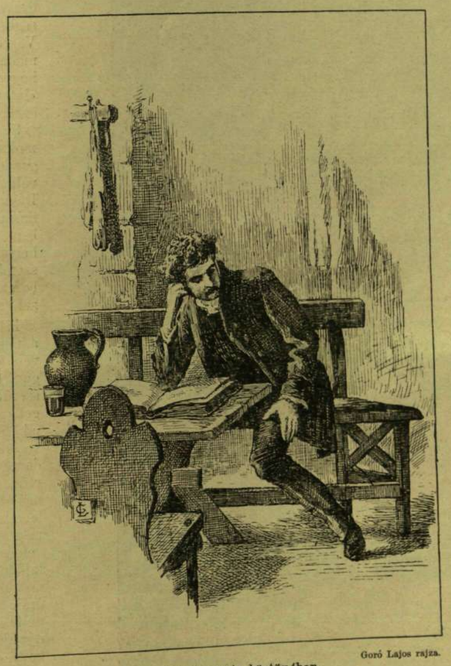
Ezt már nem hagyhatta ellenmondás nélkül a tudományok képviselője és tanitója.

— No de édes barátom! Hogy mondhatsz ilyet Velenczéről? Hát a Szent-Márkus-tér?

— Nem ér az fel egy szép tábla búzavetéssel, mikor érésben van, s a pittypalatty ver benne.

— De a Doge-palota!

— Soha a tájékára sem mentem én! Láttam én azt már itthon a panorámában, ott sokkal nagyszerübb volt, mint a valóságban.

Goró Lajos rajza.

Olmücz kazamata börtönében.

— De a makaroni! — A rektornak épen egy szál makaroni ficzkándozott a villája hegyén. Bergengóczában ez sem terem.

— Hogy fújnák rajta az itéletnap trombitáját! Ma is borzadok, ha szembe jut, hogy ereszti ját! Ma is borzadok, ha szembe jut, hogy ereszti le a torkába a piszkos facchino ezt a hosszú tésztakötelet. No, csak nincs előttem csúfabb darabja a földnek annál a híres Velenczénél, a hol én három esztendeig sikáltam a kaszárnya lépcsőit.

Erre közbeszólt az ügyvéd is.

— No hát én meg azt mondom, hogy soha egész életem folyásán olyan jó érzéssel vissza nem emlékezem valamire, mint arra a négy esztendőre, a mit a rettegett Olmücz kazamata börtönében eltöltöttem.

(Folytatása következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

MÁRIA ANTOINETTE.

(Vége.)

Alig pár évig élvezhette azonban nyugodtan a családi élet örömeit, mint gyermekeinek odaadó, gondos anyja (a mit még legnagyobb ellenségei is elismertek róla). Jön az 1789. év és ezzel nagy szenvedéseinek hosszú sorozata. A készülő politikai események is előre vetik immár árnyékukat. De a Mária Antoinette szivét most leginkább kinozza elsőszülött fiának nagy betegsége. Már az év elején tisztában vannak azzal, hogy nem lesz lehetséges Francziaország trónörökösének életét megmenteni. Junius 3-án este, midőn a király meglátogatja a beteg gyermeket, már vége minden reménynek. Csak Mária Antoinette biztatja még a királyt. Könnyes szemmel mondja: «Legyünk erősek, barátom! Istennél semmi sem lehetetlen. Engedd reménlünk, hogy oly nagyon szeretett gyermekünket meg fogja tartani nekünk.» És másnap meghal a gyermek. Mária Antoinettet ágyba szögezi a fájdalom mérhetetlen sulya, és ennek nagyságát jellemzik ama szavai, melyeket egy ez időben Lamballe herczegnőhöz intézett levelében használ: «Boldog vagy, mert nincsen gyermeked!»

Aztán közeledik a forradalom viharа. Már az első időkben olyan fenyegető alakot öltenek a dolgok, hogy Mária Antoinettenek csakugyan ott kell hagynia Francziaországot, ha azon elhatározás nem tartja vissza, hogy mindvégig kitart férje, a király oldala mellett, bármi történjék is. A Constituante emberei nem is csinálnak titkot abból, hogy a maradás ép ő rá nézve a legveszélyesebb. «A nagy dámának el kellene menni, ha csak nem akarja, hogy valami baja essék», mondogatják. De ő hallani se akar a távozásról. Pedig tudja, hogy minden koczkán forog immár.

A sulyos megpróbáltatások október 5-én veszik kezdetöket. Párisban a nyugtalanság, az elkeseredés az eddigi rendszer ellen nyilt lázongásban tör ki. A király épen vadászatról tér vissza a versaillesi kastélyba, a legnagyobb bizonytalanság, tétovázás közepette van. Nem tudja mire határozni magát. A királyné az egyedüli, a ki nyugodtan képes szemlélni a készülő eseményeket. «Tudom, hogy Párisban fejemet kivánja a nép», mondja, «de én azt tanultam anyámtól, hogy ne féljek a haláltól és bátran fogok vele szembenézni.» Saint-Priest miniszter azt tanácsolja, hogy a királyné meneküljön el, a királynak azonban maradni kellene és szembeszállni, ha kell, az elégületlenekkel. Mária Antoinette beleegyezett a távozásba, de nem akart a király nélkül elmenni. Igyekezett a királyt is rábirni a menekülésre és csakhamar ki is adják a parancsot, hogy a kocsikat készen tartsák. De Lajos megint csak tanácstalanul járt le s fel szobáiban. «Ah! egy menekülő király! egy menekülő király!» ismételte folyton és mikor már a kocsik előálltak, — maradt. Mária Antoinettet hiába igyekeztek az egyedül való távozásra rábirni, határozottan visszautasitotta ezen tervet. «Itt veszély van», mondá nyugodtan, «tehát az én kötelességem a király mellett maradni.»

Ez alatt az asszonyok küldöttsége, mely Párisból Versaillesbe indult kenyeret kérni a királytól, a királyhoz érkezett. Szónokuknak, egy kedves fiatal asszonynak kérésére a király ren-

delkezett, hogy a népnek élelmiszert adjanak. Éjszaka lett és úgy látszott, hogy minden elcsendesedett. De ez csak látszólagos volt, mert alig hajnalodott, fenyegető magatartású tömeg vonult a királyi kastély felé. «Tépjük ki a királyné szivét! Halál az osztrák nőre!» Ilyen kiáltások voltak hallhatók. A tömeg behatol a kastélyba. Azt kivánják, hogy a királyi család Párisba menjen. «Párisba! Párisba!» kiáltják. «Nem megyünk el nélkülök!» Lajos az erkélyre lép Lafayette kiséretében, hogy a népet megnyugtassa. «A király javunkat akarja», mondják, «de a királyné, az uralkodik felette.» És most a királynét akarják látni. Mária Antoinette gyermekeivel jelen meg az erkélyen. «Nem kellenek a gyermekek! A királynét egyedül akarjuk látni!»

XVI. Lajos és Mária Antoinette gyermekeikkel a Templeban.

— Madame, — mond Lafayette az időközben visszavonult királynénak, — a nép önt akarja látni.

— Tábornok úr, — felel Mária Antoinette, — kivánhatja ön, hogy egyedül lépjek ez emberek elé? Nem látta a fenyegető mozdulatokat, melyeket felém intéztek? Nem hallja a fenyegetéseket ellenem?

A tábornok azonban ismétli a kivánságot.

— Hát jól van, kimegyek, ha életembe kerül is! Gyermekeit visszatartva, egyedül, keresztbe font karral állt ki az erkélyre a fenyegető tömeg elé. Reggeli ruha volt rajta, haja még egész rendetlenül. Igy nézett szembe — a halállal. Mert száz meg száz fegyver volt feléje irányozva. Egy elvetemült ember épen arczához emeli fegyverét, a királynéra czélozva, de nem meri elsütni. Lafayette, a mint ott állt mellette, kezet csókolt neki. A királyné bátorsága hatott a népre. «Éljen a tábornok! Éljen a királyné!» kiáltják. De Mária Antoinette már nem hitt a nép változó érzelmében és e két percz alatt, a mig ott állt az erkélyen, az átélt lelki gyötrelmek következtében szép szőke haja fehérré változott. Mikor később Lamballe herczegnőnek lefestette magát, ezt irta a kép alá: «A szerencsétlen sors ősziteste meg a hajamat.»

Mária Antoinettet ismét menekülésre igyekeznek rábirni. De ő igy felelt: «Tudom, mi sors vár reám. De az én kötelességem az, hogy a király lábainál és gyermekeim karjaiban haljak meg!»

Mikor a következő napon a vizsgálóbiró megjelen a királyné előtt, hogy kihallgassa őt a lázongás részleteiről, senkit se vádol, mindent feledni, mindent megbocsátani látszik. A királyi család Párisba megy, a nép gúnydalokkal kiséri őket egész a Tuileriákig. Este tiz órakor érkeznek oda. A palota százhuszonöt év óta lakatlanul állt, «oly» ridegnek, elhagyottnak látszott. «Olyan csúnya itt minden, mama», mondá a trónörökös anyjának. De Mária Antoinette szerénysége intve, igy válaszol neki: «Fiam, XIV. Lajos lakott itt és jól érezte magát ez épületben. Nem szabad nagyobb igényűeknek lennünk, mint ő volt.» A diplomácziai testület október 7-én járult a királyi pár elé, hogy szerencsét kivánjon a királynénak ama bátorságáért, melyet a válságos pillanatokban mutatott. Mária Antoinette büszke lelke rendkivül szenvedett, midőn látta, hogy látogatói tanúi a királyi család megalázásának. Első remegést árult el hangja, midőn mentegetőzött a rendetlenség miatt, mely a palotában mindenütt látható volt. A szakadozó kárpitú falak, a fakó festésű ajtók, az elhagyatottság nyoma mindenfelé valóban nem volt alkalmas a királyi tekintély emelésére. «Tudják», mondá zavarral, «hogy nem voltunk elkészülve arra, hogy ide jöjjünk.» Lajos sokkal egykedvűbben fogja fel a helyzetet. «Mindenki úgy szállásolja el magát, a hogy tudja és a hogy kedve tartja. Én már találtam magamnak helyet.»

Ugyanazok, a kik lázongva vonultak előbb Versaillesbe, most hódoltak a királyné előtt. Mária Antoinettenek minduntalan az erkélyre kellett lépnie, hogy üdvözlésüket fogadja. Kalapja árnyat vetett arczának egy részére és az asszonyok kérték, vegye le azt, hogy jobban lássák. Nem feszélyezve magukat semmitől, társalogtak vele. «Kergesse el az udvari embereket», mondják neki egyszer, «mert azok döntik le a király trónját. Szeresse a jó párisi polgárokat.» — «Én szerettem a népet, mikor Versaillesben voltam, most hogy itt vagyok, még jobban fogom szeretni.» — «Tegnap azt mondták, hogy el akar menekülni a királyi család», folytatja egy másik. «Ti mindent elhisztek, a mit mondanak, ez a baj épen», felel Mária Antoinette. «Lehetetlen nagyobb bátorságot és egyúttal szeretetreméltóságot felmutatni», irja ez időben Erzsébet herczegnő, XVI. Lajos testvére, «mint a minőt a királyné ebben az időben mutatott.»

Az 1790. év április 13-ának éjjelén Lafayette támadást vár a Tuileriák ellen; a király lelkendezve szalad a királynéhoz, de mily nagy kétségbeesése, midőn látja, hogy szobája üres. Végre a trónörökösnél találja meg. «Kerestem, madame, mindenütt. Mennyire nyugtalanított, hogy nem tudtam, hol van!» — «Uram», mondá, «láthatja, hogy helyemen vagyok!» és a trónörökösre mutatott.

Szemére vetik, hogy nem igyekezett a gyámoltalan XVI. Lajos segitségére lenni e válságos időkben, most, midőn tán még meg lehetett volna akadályozni a forradalom erőszakosságait. De mit tehetett ő az idők e kérlelhetlen hatalmával, Lajos együgyű csökönyösségével szemben? Igyekezett mint királyné is megállni helyét, békülékeny akart lenni még azokkal szemben is, kiknek már csak nevök említése is borzalommal töltötte el szivét. Mirabeaut pénzzel veszik meg.

1790 julius 3-án találkozik Mária Antoinette a nagy népvezérrel. Eleinte hallani se akar a vele való találkozásról. «Remélhetőleg nem fogunk soha olyan mélyre sülyedni, hogy kényszerülve legyünk Mirabeaunál keresni segitséget.» De a fejlődő események mégis arra utalják, hogy érintkezésbe lépjen a forradalom ezen vezérével. És most, minden korábbi ellenszenve daczára, a mindenesetre kiváló tulajdonokkal rendelkező férfi mégis megnyeri őt. «Kiváló vonás ebben a szerencsétlen, magas állású nő jellemében», irja Carlyle, «hogy egy tehetség sem, még egy Mirabeau vagy Barnave sem állhatott vele szemtől szemben a nélkül, hogy kiváló tulajdonaikat el ne ismerte volna és bizalommal ne közeledett volna hozzájuk.» A háromnegyed óráig tartó beszélgetés végeztével Mária Antoinette lehúzza kezéről keztyűjét és Mirabeaunak nyujtja kezét, melyet ez tiszteletteljesen megcsókolt. «Ez a csók megmenti a királyságot», szól nagy önérzettel. «A királyné igen nagy, igen nemes és igen szerencsétlen asszony. De meg fogom menteni!» mondá Mirabeau a találkozás után. Sajnos, hogy csakhamar bekövetkezett halála megakadályozta ebben. És Mária Antoinette baljóslatú sejtelemmel mondá ekkor: «Tudom, hogy Mirabeau halála után nekünk is végünk lesz!»

Miután a királyi család menekülési terve meghiúsul, mert Varennesben a nemzetgyülés kiküldöttjei akadályozzák meg továbbutazásukat, foglyokként viszik őket vissza a fővárosba.

A forradalom egész erővel tör ki 1790 decemberében. A királyi családnak mi tekintélye sincs immár, de főleg Mária Antoinette ellen fordul a nép elkeseredése. Lajos is már valóban csak névleg király, senki sincs, a kire bizton támaszkodhassék. A királynának azt a tanácsot adják jó emberei, hogy igyekezzék visszaszerezni a nép rokonszenvét. Elmegy az operába és ott — kifütyülik. Fél, hogy megmérgezik, enni is alig mer. De a nép féktelensége még csak ezután éri el tetőpontját, midőn junius 20-án délután a csőcselék Santerre vezetése alatt beront a palotába, összezúz, tör mindent. «Ah, a Veto úr ágya, (XVI. Lajos gúnyneve), mondogatják a királyi bútorokra, valóban szebb ágya van, mint nekünk!» A királyné felé akasztófát és guillotint

mutatnak, undok szitkokat szórnak rá. «Hát soha se láttak engem?» tör ki Mária Antoinettéből az elkeseredett düh. «Tettem valami roszat önöknek? Megcsalták önöket! Én franczia nő vagyok és boldog voltam, midőn szerettek!» Ez után mondja nem sokára, balsejtelmei közt: «Ezek meg fognak ölni bennünket. Mi lesz szegény gyermekeimből?»

Az elégületlenség szitására De la Motte asszony, a nyaklánez-per csúnya szereplője, is megjelen az Assemblée előtt és ártatlanságát igyekszik bizonyitani, a királynéra háritván mindent. Az orczátlanság oly fokot ért el, hogy Mária Antoinette ablakai alatt ocsmány képeket mutogatnak a járó-kelőknek és még a Tuileriák kertjébe se mehet le a nép szitkai, gúnyos kiáltásai miatt. Elkeseredésében egyszer igy kiált fel magán kivül, le akarván rohanni a nép közé: «Azt fogom nekik mondani: Francziák! elég kegyetlenek voltak elhitetni veletek, hogy én nem szeretem a francziákat, én, a ki a trónörökösnek anyja vagyok!» És alig birják őt lecsititani. És még hét hosszú hónapig tart e kinzó zaklatás.

Augusztus 9-ikének éjjelén a forradalom vad üvöltése veri fel a királyi családot álmából. XVI. Lajos hivatja a kormányzót, ez azt mondja, hogy a felzúdult nép hatalmával szemben már mit se lehet tenni és nincs másutt biztonsága a királynak és övéinek, mint a nemzetgyülésben. Mikor 10-én reggel átmennek oda, csupa gúny és szitok száll feléjük. A király és a királyné a miniszteri székekre ülnek, a királyné ölében tartja a trónörököst. «Vigyék az elnök mellé a trónörököst», kiáltják, «ő a nemzeté, az osztrák nő nem méltó reá.» Az ülés, melyen Lajost megfosztják trónjától, csak másnap reggel ért véget, onnan az út a börtönbe vezet. «El vagyunk veszve», mond Mária Antoinette ama nőknek, kik látogatására jönnek oda. «Az egész világ ellenünk esküdött!» De erős lelke még folyton fentartja. Mikor a Temple-be, új börtönébe megy és szemei rongyossá lett czipőire esnek, igy szól: «Nem is hinnék el az emberek, hogy Franczia-ország királyné ának nincsenek czipői!»

Nem is Franczia-ország királynéja ő már, csak egy szerencsétlen, nagyon szerencsétlen asszony, a kinek némán kell néznie övéi szenvedéseit (a saját szenvedéseivel nem sokat törődik), a kinek e mellett folyton bátorságot kell önteni gyönge férjébe. A Temple-ben még szobáját is magának kell sepernie. «Micsoda foglalkozás egy királynénak?» kiált fel Lajos. «Mit mondanának Bécsben, ha ezt látnák? Ki gondolta volna, midőn sorsodat az enyémmel kötötted össze, hogy ilyen mélyre engedlek sülyedni?» — «Hát azt a tisztességet, hogy a legjobb, legüldözöttebb embernek vagyok felesége, semminek se veszed?» felel erre Mária Antoinette.

Mária Antoinette már tudja, mi vár reá és övéire. De még új iszonyatosságokon kell keresztül esnie, mig fejét a guillotin bárdja alá hajtja. Ezek egyike szeptember 3-án történik. A királyi család épen ebédnél ül, midőn odakünn az utczán iszonyú lárma, vad üvöltés hangzik fel. A csőcselék látni akarja a foglyokat az ablakban. Oda mennek és — egy dárdán a Lamballe herczegné véres feje nyulik fel Mária Antoinette felé. Megkövesedve áll a borzalomtól, de egyetlen hang, jajkiáltás el nem hagyja ajkait.

A mi ezután következik, az már csak lassú haldoklás. Nem sokára meg kell válnia Lajostól, a forradalmi törvényszék rendeli igy. Alig láthatja egy-egy órára naponkint. De ez se tart már soká. A január 20-ikáról 21-ikére virradó éjszaka a legborzasztóbb szaka életének. Reggel ágyúk jelentik, hogy fia árvaságra jutott. Mitől tarthat még mindezek után, mikor pár hónap múlva fiától is megfosztják? A közjólléti bizottság ugyanis julius 3-án elhatározza, hogy «Capet fia elválasztassék anyjától». — «Inkább öljenek meg!» kiált fel fájdalmában Mária Antoinette. Nem sokára ez is bekövetkezik. Még egy kis reménysugár világitja be börtöne sötétségét: meg akarják menteni. De ez se sikerül. Nincs már m s út számára, mint a Conciergerie-be. A mint lemegy a Temple tornyából, beleüti fejét a falba. Kérdik tőle, hogy fáj-e? Szomorúan mosolyog. «Nem fáj már én nekem semmi!» szól szinte érzéketlenül. Pedig még várnak a nép boszújának kielégitésével, a miért a sokfejű szörnyeteg már nagyon türelmetlen kezd lenni. Végre birái elé viszik október 14-én. A nép csak úgy hömpölyög az utczában. A terem félhomályba van borulva, hol a szegény királynénak felelnie kell a legképtelenebb vádakra. Nyugalmát nem veszti el, okosan beszél mindvégig. Csak a mikor azzal vádolja Fouquier-Tinville, hogy erkölcstelen életre tanitotta a trónörököst, csak akkor tört ki belőle a keserűség: «Hivatkozom az összes itt levő anyákra!» kiált fel, félig magánkivül. Október 16-án reggeli négy órakor hirdetik ki az ítéletet. Egy pillanatig úgy látszott, mintha megsemmisitették volna a szörnyű szavak, de aztán összeszedi magát ismét. Némán lép le az emelvényről és mintha mit sem látna, hallana, megy át a termen. Visszaviszik a Conciergerie-be, a halálra itéltek czellájába. Mielőtt álomra hajtaná fejét, még megirja utolsó

Három bástyát csinált...

levelét madame Elisabethnek, a király testvérének, a ki két hónappal később szintén az ő sorsára jutott. Mikor virradni kezdett, a börtönőr leánya lépett be hozzá, hogy segitsen neki az öltözködésben. A királyné még aludt, a gyertya tövig le volt égve czellájában. Fölkelt, egy kis kenyeret és egy darab szárnyast evett és öltözködni kezdett. Fekete harisnyát és fekete, magas sarkú czipőt húzott fel, aztán egy fehér ruhát, mely korábban reggeli ruhája volt, és egy fehér kabátkát fekete szalagokkal. Nyaka köré is fehér kendőt tett. Utoljára maga vágta le haját és egy fehér főkötőt tett fejére.

Tiz és tizenegy óra közt belép hozzá Samson, a hóhér.

— Milyen korán jött! nem várhatott volna még egy kicsit? — szól Mária Antoinette.

— Nem, asszonyom. Nekem parancsolták, hogy jöjjek.

Tizenegy órakor megnyilik a Conciergerie ajtaja és kilép a királyné fehérben, nyomában a hóhér, a kezeit összekötő zsineg végét fogva. Felültetik a szekérre, háttal a lónak. Lenyirt haját kis fekete kalap födi. Halaványy. A kocsi lassan megy, hogy jó sokáig érezze a meghalást. A nép üvöltéssel fogadja, de ő nem is hallja tán a vad hangokat. Csak mikor szemei a Tuileriákra estek, vesz rajta erőt a megindulás. Aztán a szekér a guillotin alá ér, könnyedén száll le arról. A mint a vérpad legfelső lépcsőjére hág, rálép a hóhér lábára, mire ez felkiált. «Bocsásson meg, uram!» mond szeliden Mária Antoinette. Egyik czipőjét is elveszté e közben, melyet egy ember vett fel és mint emléket megőrizte. Még egyszer a Temple felé esik Mária Antoinette tekintete, aztán letérdel, ajkai imát rebegnek és aztán — pár percz mulva a hóhérinas felmutatja a vérszomjas népnek a végtelen sokat szenvedett szegény nő fejét. Ez 1793 október 16-ikán történt, egy negyeddel déli tizenkettő után.

Mária Antoinettet élénken jellemzik ama sorok, melyeket testvére, Karolin nápolyi királyné irt róla legidősebb leányának, Ferencz császár második nejének: «Mi a Mária Antoinette bűne?» igy szól a levélben. «Az, hogy fiatal gondatlansággal nem vette figyelembe azt a kötelességét, hogy magának általános tiszteletet szerezzen, nagyon hiszékeny volt a hizelgők hódolata iránt, a kik egy megromlott társadalomban, egy züllésnek indult udvarban körülvették.» Szigorú, de igazságos szavak ezek. Mulasztásait, vétkeit a legdrágábban fizette meg.

De talán a világ legboldogabb asszonya lehetett volna belőle, ha a sors nem azt rendeli neki, hogy XVI. Lajos oldalán legyen Franczia-ország királynéja.

De egész egyéniségét elénk állitják a Lamartine következő szavai:

«Mária Antoinette egész nagy, erős lelkét szerette volna gyönge férjébe beleönteni. Ha belsejében sirt is, bátorsága és haragja azonnal felszárították a könyeket, melyek arczán megjelentek. Szilárd akaratot mutató vonásai lelkesitő hatással voltak mindenkire. Szemei, melyek mindig villámlóan tekintettek; tekintete, mely majd kérő, majd megindító, majd pedig daczos volt a szerint, hogy hideg, barátságos vagy ellenséges arczokkal találkozott; szépségének, mely már-már mulandó volt, még üde nyomai — mindez a bátorság, méltóság és fájdalom kifejezése által magasztosságot adott személyének. Ő a királyságnak valóságos Niobeje, a királyi méltóságnak szobra volt, melyet ugyan letaszitottak, de a nélkül, hogy ez által alább szállt vagy beszennyeződött volna.»

És mit mondott maga XVI. Lajos utolsó perczeiben védőjének, Malesherbesnek?

«Ha a francziák ismernék értékét, ha csak sejtelmök volna arról, mily nagy fokára emelkedett a tökéletességnek szerencsétlenségében, szeretnék őt. De ellenségeink elérték rágalmaik által, hogy az a szeretet, melylyel oly soká körülvették, a legnagyobb gyülöletté változzék.»

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából forditotta Gaal Mózes.

(Folytatás.)

A pavillon kertje a Healthful-houset körülvevő kőfalig terjedt; a kőfal a domb aljának hosszában húzódott el, a domb lankás oldala a Neuze-tó jobb partját érintette. A pavillon földszintes épület volt, olasz stilű terraszszal. Két szoba s egy előszoba volt benne, az előszoba ablakfáján vasrács. Lombos, nagy fák vették körül a pavillont, a homlokzat előtt üde gyeppázsit terült el, diszbokrok és virágok ékesitették a pázsitot. A kert, melynek lakója Roch Tamás volt, mintegy fél árnyi terület volt; ebben a kertben sétálhatott kedvére ápolójával. Mikor D'Artigas gróf, Spade kapitány és az intézet igazgatója ebbe a kertbe beléptek, az ajtóban találkoztak Gaydonnal, az ápolóval.

D'Artigas gróf szemei reá szegeződtek Gaydonra, hosszasan nézve, mintha a lelkébe akart volna belepillantani. Nem most történt először, hogy idegenek látogatták meg a 17. számú pavillon betegét, mert a franczia méltán a legérdekesebb lakója volt Healthful-housenak. Gaydon kiváncsiságát most különösen felébresztette

a két látogató arczának sajátságos typusa. Ismerte ugyan hírből D'Artigas grófot, de szemtől szembe még nem látta; azt sem tudhatta, hogy az «Ebba» goélette a Neuze öblében horgonyozott.

— Gaydon, hol van most Roch Tamás? — kérdé az igazgató.

— Ott — felelé az ápoló — s reá mutatott egy férfiúra, a ki a pavillon mögött lassan, gondolataiba mélyedve sétált alá s fel a fák árnyában.

— D'Artigas gróf eljött intézetünket megnézni, s addig nem szeretné Healthful-houset elhagyni, míg Roch Tamást nem látta, kiről az utóbbi időben világszerte beszélnek . . .

— S a kiről még többet beszélnének — vágott közbe D'Artigas gróf, — ha az Egyesült-Államok kormánya nem tartotta volna kívánatosnak, hogy ide elzárja . . .

— Szükség, óvatossági rendszabály, gróf úr.

— Szükséges . . . természetesen . . . igazgató úr, minden esetre kívánatosabb a világbékére nézve, ha ennek a feltalálónak a titka vele együtt megsemmisül.

Gaydon eddigelé csak nézte D'Artigas grófot, de nem szólott egy árva szót sem; a látogatók előtt haladva arra felé tartott, a hol Roch Tamás sétálgatott.

Nehány lépést kellett csak tenniök, s ott állottak Roch Tamás előtt.

Roch Tamás nem hallotta lépteiket, akkor sem vett tudomást róluk, mikor csaknem mellette megállottak.

E közben Spade kapitány gyanút nem keltve, jól körülnézett a kertben, főleg pedig a 17. számú pavillon környékét vizsgálgatta. A mint az egyik ösvényen, mely némileg menedékes volt, lefelé haladt, a kőfalon túl egy árbocz csúcsát pillantotta meg. Első pillanatra megismerte, hogy az «*Ebba*» goélette árbocza az, s hogy a Healthful-house fala a Neuze partja mentén húzódik el.

D'Artigas gróf némán, mozdulatlanul nézte ezalatt a franczia feltalálót. Mindjárt észrevette, hogy a tizennyolcz havi lelkirázódás e hatalmas szervezetű ember egészségét nem támadta meg. Sajátságos viselkedése, összefüggés nélkül való beszéde, merev nézése, nagyfokú szórakozottsága és közönyössége minden iránt, a mi körülötte történik: eléggé bizonyították, hogy nincs öntudatnál, s lelkileg sulyosan beteg.

Roch Tamás a padon ült s az út fövenyébe pálczikájával egy erődnek a körvonalát rajzolta. Aztán letérdelt a földre, homokot hordott össze a kezével, három bástyát csinált, faleveleket szúrt a csúcsokba zászlók gyanánt. Mindezt a legnagyobb komolysággal végezte, ügyet sem vetve a körülötte állókra.

Valóságos gyermekjáték vala ez, csakhogy a gyermek nem lett volna e játék mellett olyan komoly, s olyan közönyös minden egyéb dolog iránt.

— Tehát egészen őrült? — kérdé D'Artigas gróf, a ki csodálatos hidegvére daczára is, mintha csalódott volna várakozásában.

— Elmondottam már önnek, gróf úr, hogy hányadán vagyunk vele.

Néhány pillanatra nem lehetne figyelmét reánk irányítani?

— Aligha fog sikerülni.

Az ápolóhoz fordult:

— Szólítsa meg őt, Gaydon, az ön hangja magához téríti, s felelni fog.

— Nekem bizonyára fog felelni, igazgató úr, — mondá Gaydon.

Az ápoló reátette kezét a beteg vállára.

— Roch Tamás? — szólalt meg szelid hangon.

A beteg fölemelte fejét; bizonyára senki mást nem látott a jelenlevők közül, csak ápolóját, pedig D'Artigas gróf, az intézet igazgatója és Spade kapitány ott állottak körben előtte.

— Roch Tamás! — folytatá Gaydon angolul, — látogatók jöttek, látni kívánták önt . . . érdeklődnek az állapota iránt, . . . hogy mit dolgozik . . .

Ez utóbbi szó keltette fel csupán a beteg figyelmét.

— Hogy mit dolgozom? . . . felelé a beteg szintén angolul; mert angolul is folyékonyan beszélt.

Erre elővett egy kavicsot, lövegnek tekintve, s hüvelyk- és mutató-újja közé fogva, az egyik homok-bástyára dobta, s azt összerontotta.

Örömüjjongva kiáltott fel:

— Vége van! . . . Elseperte! . . . Az én fulguratorom . . . Egyetlen löveggel mindent izzéporrá zúztam.

Roch Tamás felállott, arcza diadaltól ragyogott.

— Láthatja, gróf úr, — mondá az igazgató D'Artigas felé fordulva, — találmánya iránt megvan benne a régi érdeklődés . . .

— S vele együtt fog meghalni, — jegyzé meg Gaydon.

— Nem tudná őt rábírni arra, Gaydon, hogy fulguratoráról, a robbanó anyagról és az elsütőkészülékről beszéljen?

— Ha ön kívánja, igazgató úr . . .

— Kívánom, mert azt hiszem, D'Artigas gróf ezek iránt érdeklődik leginkább.

— Úgy van, — felelé előkelő nyugalommal a gróf, eltitkolva azokat az érzelmeket, a melyek ekkor benne felébredtek.

— Csakhogy attól tartok, újabb roham lesz a következménye, — jegyzé meg az ápoló.

— Ön majd félbeszakítja a beszédet, mihelyt szükségét látja. Mondja meg Roch Tamásnak, hogy egy idegen úr szeretné megvenni tőle a fulguratort . . .

— Nem fél ön attól, hogy találmányának a titkát el találja árulni? . . . — kérdé D'Artigas gróf.

E szavakat oly izgatott hévvel mondá a gróf, hogy Gaydon fölötte gyanakvó pillantással mérte őt végig. A rendithetetlen vendég föl sem látszott venni.

— Attól nincs mit tartanunk, — felelé az ápoló; — nincs az az igéret, melylyel belőle titki lehetne csalni . . . Míg a milliókat kezébe nem adják . . .

— A milliókat, fájdalom, nem hoztam magammal, — viszonzá D'Artigas gróf fölötte nyugodt hangon.

Gaydon közeledett ápoltjához, ismét vállát érintette a kezével.

— Roch Tamás! — mondá halkan, — idegenek jöttek, a kik szeretnék megvenni a fulguratort.

Roch Tamás fölemelte a fejét.

— Az én fulguratoromat, . . . a Roch-féle fulguratort! — kiáltott fel.

Izgatottsága nőttön-nőtt, s előre látható vala, hogy ennek ismét roham lesz a vége, a mint előre megmondta Gaydon.

— Mennyiért akarnák megvenni, . . . menynyiért! . . . — kiáltozá a franczia fölfedező.

Bármily rengeteg összeget mondhattak volna neki.

— Mennyit igérnek. . . . mennyit? . . . — kérdé türelmetlenül a beteg.

— Tíz millió dollárt! — felelé Gaydon.

— Tíz milliót! — kiáltozá Roch Tamás. — Tíz milliót a fulguratorért, mely a világ összes efajta találmányainál tízmilliószorta többet ér? Tíz milliót egy olyan lövésért, mely a maga erejéből mozog, s ezer meg ezer négyzetméter területen mindent tönkre silányit. . . Tíz milliót az elsütő készülék maga is megér, mely az explodálást előidézi . . . Nem . . . A világ minden kincsével sem lehetne az én fulguratoromat megfizetni . . . S hogysem ilyen szégyenletes áron eladjam, inkább leharapom a nyelvemet! Tíz milliót igérni érte, holott egy milliárdot ér! . . . egy milliárdot! . . . egy milliárdot! . . . egy milliárdot! . . .

Roch Tamásnak megint nem lehetett beszélni, a fogalmak összezavarodtak agyában. Ha Gaydon tíz milliárdot mondott volna, a lelki beteg még ezt sem tartotta volna soknak.

D'Artigas gróf és Spade e roham kezdetétől fogva a legnagyobb figyelemmel nézték a beteget; a gróf látszólag flegmatikusan, bár homlokát sötét redők árnyalták be; a kapitány fejét csóválva, mintha azt akarta volna mondani: «Ezzel a boldogtalannal kár vesződni».

Roch Tamás már nem volt ott, keresztül-kasul szaladt a kertben, s dühtől elfulladó hangon ordítozta:

— Milliárdokat! . . . Milliárdokat! . . .

Gaydon az igazgatóhoz fordulva megjegyzé:

— Előre megmondtam, hogy ez lesz a vége.

Aztán a dühöngő után szaladt, utólérte és megragadta a karját. A beteg nem ellenkezett, visszament vele a pavillonba. Az ajtót Gaydon rögtön bezárta.

D'Artigas gróf az igazgatóval ott állott még az előbbi helyen; Spade felhasználta az alkalmat, s még egyszer alaposan körülnézett a kertben.

— A mint láthatja, gróf úr, — mondá az igazgató, — sem többet, sem kevesebbet nem mondtam a valónál. Tudjuk, hogy Roch Tamás betegsége napról-napra sulyosbul, s véleményem szerint gyógyithatatlan őrültséggé fajul. Ha oda adnák azt a pénzt, a mit őrült elmével kér találmányáért, — titkát akkor sem árulná el.

(Folytatása következik.)

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venni akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a

Budapest székes főváros kiadásában megjelenő

Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt

7296

mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.

A Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőre előfizethetni negyedévekint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.

Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-uteza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás).

Mind a két asztaltárs kiváncsian fordult felé, várva a magyarázatot ennek a paradox állításnak.

— Igen bizony. Ott képeztem ki magamat azzá, a mi lettem. E négy év alatt megtanultam angolul, francziául olyan tökéletesen, hogy Gibont, Lamartinet fordítottam kötet számra; aztán a mit jogász korunkban nem tanitottak: a római jogot, az osztrák jogot, a Code Napoleont, a külföldön divó kereskedelmi törvényeket. Valamennyi a kis újjamban volt.

— Szegény pajtásom! — sohajta föl a bérlő, gyöngéden megczirógatva az ügyvéd kezét s lehetett a szánó arczáról olvasni az indokolást: akkor mégis csak jobb dolgom volt nekem a velenczei kaszárnyapalló sikálása mellett.

Ellenben a rektor szemei még jobban kimeredtek, mint a milyen bámulatra már a természettől alkotva voltak: neki az ütött szeget a fejébe, hogy «hiszen akkor neked rengeteg sok könyvre volt szükséged, hogy ennyi mindent bemagolj. Van a rabok számára az olmüczi áristomban könyvtár?»

— Az ugyan nincs; de Bécsből, Lipcséből mindent meg lehetett hozatni: a várparancsnok megengedte.

— De hát telik arra a rabok lénungjából?

Az ügyvéd nagyot nevetett.

— Nem, pajtás, én nem éltem rab menázsin. Az első nap, a mint a zárkában a helyemet kimutatta a porkoláb, egész bizalmas nyájassággal közölte velem, hogy *onnan kivülről* gondoskodva van rólam, hogy a prófunton és czibere levesen kívül szi-árdabb táplálékkal lássanak el, s annak bizonyitására behozatott a feleségével a számomra egy nagy tál kivül mákos, belül szilvás buktát. A mire én elutasító választ adtam. «Dejsz ez a morva nemzeti csemege nem jár belém!» — «Was? Kein Buchtel essen!» förmedt fel a derék rabok-anyja. Hát ugyan mi kéne? Mondtam aztán neki, hogy én nem szeretek mást, mint sült húst: ha az kapható, olyat teremtsen elő. Attul fogva aztán mindennapra kijárt a roszbif adagom bőséggel, s hogy nem untam meg, azt a mai ebéd menüje is bizonyitja.

— Hát a ki úr, az a tömlöczben is úr, — állapitá meg a bérlő. — Hiszen neked szép birtokod volt apai jusson.

A rektor ismét a skepsziszét ragyogtatta.

— De hát, mikor elitéltek, nem konfiskálták a birtokodat?

— Hosszú Hübnere * van annak. Dehogy nem konfiskálták! Hanem előbb köpjünk be * egy pohár somlyait. Mivelhogy «infandum renovare jubes rektorka dolorem». Te talán nem; de a pajtásom emlékezni fog arra a fekete hajú, fekete szemü hölgyre, a ki engem az 1848/9-iki hadjárat alatt mindenüve kisért az ekhós szekeremen.

— Aha! Hogyne? A szép primadonna.

— Komédiásné? — riadt fel a rektor.

— De énekesnő! — csillapitá a bérlő. — Tudva van, hogy az magasabb fokú lény.

— Meg volt veled esküdve?

— Csak afféle házasság dobszónál.

Goró Lajos rajza.

A szigorú, sovány rektorné, a köver, nevetős arczu bérlőné s a majestativus elegáns ügyvédne.

— Nono! Miért nem esküdtél meg vele, ha szeretted?

— Azért, mert már volt neki férje, a kinek tartózkodási helye nem volt kipuhatolható.

— Kérlek, kedves barátom, — szólt a rektor, a szájához emelt poharat érintetlenül visszatéve az asztalra, — ha valami csintalan történet lebeg a nyelved hegyén, én nekem engedd meg, hogy annak előadása alatt kimehessek a mellékszobába; mert én nekem kötelességemmé tette az én asszonyemberem, hogy ő neki hiven mindent elmondjak, a mit láttam és hallottam, — s az én feleségem rigorozus persona, — esperes leánya.

Ellenben a bérlő körömpróbáig hajtá fel a poharát.

— No, az én feleségem miatt elmondhatod, mert az törül metszett magyar menyecske, a ki él-hal a pletykáért.

— Hát hisz az én saját feleségem is jól ismeri ezt az egész történetet, a miben egyébiránt, biztositalak róla, hogy nem lesz semmi pironkodni való: akár egzerczicziumnak leirathatod szittyáiddal.

— Az már enyhitő körülmény.

— Hát a rendkivüli idők mindent igazolnak.

— Hát biz' a forradalom alatt sok e féle szokatlan viszony keletkezett. Az események forgószele keritett bennünket össze. Én a nőt mentettem ki kritikus helyzetből: ő pedig tüzbenfagyban követett engem minden viszontagság között. El is választattam volna én őt a férjétől, hogy feleségül vegyem; de nem volt abban az időben se törvényszék, se konsistorium, magam sem mehettem oda, a hova akartam, hanem a hova kergettek s igy folytatódott az exlex állapot.

— Nagyon jó volt az akkor! — szólt közbe a bérlő. — Magam is láttam a donnádat, mikor a szekéren kávét főzött: maga megörölte a kávémalommal. Nekem is töltött egy pohárral. S én akkor azért az egy pohár forró mokkáért a lelkem üdvösségéből is odaadtam volna tiz esztendőt!

— Istén ne vegye bünül ezt a mondásodat, felebarátom.

— No hát! — folytatá az ügyvéd, — mikor hegynek alá kezdett gurulni a szekerünk, én már tudtam előre, hogy mi következik; akkor azt mondtam az én primadonnámnak: «édesem, én már úszom; csak egy hajszál tarthat fenn, hogy el ne merüljek, s még valamikor kijussak valahol a partra: ez a maga hajszála».

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

— Úgy látszik, igaza van, — felelé D'Artigas gróf, — de bár követelései őrültek, a mi a pénzt illeti, tény, hogy feltalált egy olyan hadi-gépet, melynek határtalan a hatalma . . .

— A szakértők is elismerik, gróf úr; de bármily nagyszerű is ez a találmány, a rohamok egyike majd Roch Tamást is, meg a találmány titkát is meg fogja semmisiteni. Lassankint az az érdeklődés is, mely benne rögeszméje iránt még megmaradt, meg fog végképen bénulni . . .

— Talán megmarad még benne a gyülölet! . . . — dörmögé a gróf, midőn a kertajtóhoz érkezett s ott Spade is hozzájuk csatlakozott.

Fél órával utóbb D'Artigas gróf és Spade kapitány a Neuzenek jobb partját szegélyező száz esztendős bükkfák árnyában haladtak a Healthful-house fala mentén. Mindketten elbúcsuztak az intézet igazgatójától, megköszönték szives kalauzolását, valamint az igazgató is megköszönte a grófnak kitüntető látogatását. A gróf bőkezűségéről fényesen tanúskodott az a száz dollár, melyet az intézet szolgaszemélyzetének ajándékul adott. Ha az ajándék után itélünk, bizonyára előkelő úr volt a látogató.

Midőn a Healthful-house rácsos ajtajának küszöbét átlépték, D'Artigas gróf és Spade kapitány az intézet kőfala mellett haladtak; a kőfal magas volt, arra fölmászni épenséggel nem lehetett. A gróf hallgatag volt, a kapitány pedig arra várt, hogy ura kezdje meg a szót.

* Hajdanában «Hübner» könyvéből tanultuk a bibliai történeteket, innen maradt fenn a «Hübnere» minden eseménynek.

* Petőfi mondása volt.

A gróf csak akkor nyitotta meg ajkát szóra, mikor a kőfalnak ahhoz a részéhez érkeztek, mely mögött a 17. számú pavillon teteje látszott ki.

— Megnéztél mindent jól ott benn?

— Meg, *gróf úr*, — felelé Spade kapitány, különösen hangsulyozva a grófi titulust.

— Semmi sem kerülte el figyelmedet?

— Semmi olyas, a mit meg kellett néznem. A falon át könnyen juthatni a pavillonhoz, s ha ön megmarad a szándékánál...

— Annál maradunk, Spade.

— Roch Tamás jelenlegi lelkiállapota daczára is?

— Annak daczára, s ha elszöktethetjük innen...

— Azt csak bízza reám. Szavamat adom, hogy mihelyt az éj beáll, ezen a falon át behatolok a kertbe, s a 17-es számú pavillonba, a nélkül, hogy egy árva lélek észre enne.

— A rácsos kapun keresztül?

— Nem, ezen át, ni.

— Hm, itt kőfal van, ha majd át jutsz is, miképen akarod Roch Tamást keresztül hozni? Hátha ordítani talál az őrült, vagy valamelyes módon védekezik... vagy ápolója lármát üt?

— Ne aggódjék. Ezen az ajtón megyünk be és jövünk ki.

Spade kapitány egy keskeny, alacsony ajtóra mutatott, mely nehány lépésnyire a falban látszott. Ezt a kis ajtót bizonyára az intézet szolga-személyzete használta, ha a Neuze partján akadt valami dolga.

— Ezen az ajtón jutunk be a parkba, — folytatá Spade kapitány, — létrára sem lesz szükségünk.

— Az ajtó bizonyára be van zárva.

— Majd kinyitjuk.

— Nincs belülről tolózára?

— Azt már egy alkalmatos pillanatban, mikor benn voltunk, hátratoltam. Az igazgató nem vette észre.

D'Artigas gróf odament az ajtóhoz és mondá:

— Be van kulcsczal is zárva.

— A kulcs már zsebemben van.

Kihúzott a zsebéből egy kulcsot s megmutatta a grófnak. Azt is ott benn szerezte.

— Ezt ugyancsak jól cselekedted, — mondá D'Artigas gróf. — Úgy látszik, az elszöktetésnek nem áll több akadály az útjában. Menjünk most vissza a goélettere. Mihelyt besötétedik, hatod magaddal csolnakon jösz ide.

— Öt ember rajtam kivül... épen elég lesz, — felelé Spade kapitány, — még abban az esetben is, ha az ápoló okvetetlenkedni találna, hogy eltegyük őt láb alól...

— Láb alól eltenni őt... — ismétlé a gróf, — nem bánom, ha föltétlenül szükséges; de kivánatosabb volna, ha Gaydont is elhoznátok. Hát ha Roch Tamás neki már egyet-mást kikotyogott a titkából.

— Helyes.

— Aztán az őrült már hozzá szokott, nem szeretném őt szokott életmódjában megzavarni.

E szavakat D'Artigas gróf olyan sokat jelentő mosolylyal kisérte, hogy Spade kapitány ebből eléggé megértette: minő szerep vár majd a healthful-housei betegápolóra.

— Ezen az ajtón megyünk be... —

III.

Kettős elszöktetés.

A kettős elszöktetés tervét igy megállapították, s minden körülmény arra mutatott, hogy sikerülni fog. Ha a délután folyamán az intézet szolgái nem veszik észre, hogy az ajtónak elveszett a kulcsa, s a tolózárt valaki hátratolta, akkor Spade kapitány czimboráival könnyen bejuthat Healthful-houseba.

Mellesleg megjegyezzük azt is, hogy Roch Tamást nem számitva, az intézet többi betegei nem állottak olyan szigorú felügyelet alatt. Azok a park felső részében levő pavillonok s a főépület szobáiban laktak. Minden jel arra mutatott, hogy az elkülönített 17-es számú pavillon betegét és ápolóját, ha v ratlanul támadják meg, s lehetetlenné teszik védekezésüket avagy kiáltozásukat, sikerül elrabolni.

A gróf és kisérője a kis öböl felé vették útjukat, az «Ebbá»-nak egyik csolnaka várakozott reájuk. A parttól mintegy két kabelnyire horgonyozott a goélette. Vitorláit sárga lepel borította, távolról olybá tünt fel, mint holmi kéj-yacht; a kisebb árboczon nem lengett zászló, csak a főárbocz oldalán fujdogálta a keleti szellő a lenge vörös leplet.

D'Artigas gróf és Spade kapitány a csolnakba ültek. A négy matróz nehány percz alatt az «Ebbá»-hoz juttatta őket, létrát eresztettek le a goéletteről, azon fölmásztak a fedélzetre.

D'Artigas gróf a hajó hátsó részében levő kabinjába vonult vissza, Spade kapitány a hajó előrészébe sietett, hogy intézkedjék.

A jobboldali mellvédhez érkezve lehajolt, s keresett valamit lenn a vízben. Nehány fonalhossznyira a vízben himbálózott az.

Kisebb fajta boje volt az, melyet a Neuze apály-áramlata ide-oda ringatott.

Lassankint leszállott az éj. A tó bal partjára reá vetődött New-Bernenek mindinkább elmosódó árnyképe, a házak sötéten kiváltak a háttérből, melyre fényt vetett még tűzvörös széle a levegő-ég egyik úszó felhőjének. A szemhatár másik felén sűrű köd ereszkedett le, attól azonban nem félhettek, hogy eső lesz, mert a köd nagyon magasan lebegett fenn.

Hét óra tájban csillant fel New-Berne házainak ablakaiban a gyertyák, lámpások fénye; a halászbárkák lassan sikamlottak fölfelé a Neuzén; egyiknek-másiknak fel volt vonva a vitorlája, hogy az esti szél minél előbb hajthassa a part felé. Az evezők ritmikus csapása messze elhallatszott. Két gőzhajó is elhaladt mellettök; a magas kéményekből fekete füst gomolygott, közben szikrák szállottak fel; a kerekes lapát hatalmasan csapkodta a hullámzó vizet.

Nyolcz órakor megjelent D'Artigas gróf a goélette fedélzetén, őt egy ötven évesnek látszó férfiú követte.

— Itt az idő, Serkö, — mondá a gróf.

— Szólok Spadenak, — felelé Serkö.

A kapitány megjelent.

— Induljatok! — parancsolá a gróf.

— Rendben van minden.

— Vigyázz, hogy Healthful-houseban senki észre ne vegyen benneteket, s gyanút ne keltsetek, hogy Roch Tamást és ápolóját az «Ebbá»-ra szökték el.

— A hol őket még a legszemesebb ember sem tudná megtalálni, — toldá meg a szót Serkö.

Hamisan mosolygott és vállát vonogatta.

— Mindazonáltal legjobb, ha egyáltalában föl sem ébred a gyanú, — viszonzá D'Artigas gróf. A csolnakot eloldották. A kapitány hatodmagával beleült. Négy matróz kezébe vette az evezőlapátot, az ötödik a csolnakmester: Effrondat, a kormányrúdhoz ült, Spade mellé.

— Szerencsével járjatok, Spade, — mondá búcsuzóul Serkö, — csináljátok a dolgot úgy, mintha szivetek hölgyét kellene elrabolnotok.

— Az ám, ha csak az a Gaydon nem... — vélekedék Effrondat.

— Természetesen, — viszonzá Spade kapitány.

A csolnak elindult. A matrózok néztek utána, miglen a sötétség elnyelte.

Megjegyzendő, hogy az «Ebbá»-n a csolnak visszatérésére várakozva, semminemü előkészület nem történt az elindulásra. Bizonyára akkor sem akart mindjárt felkerekedni, ha a szöktetés sikerül. Egyébként a nyilt tengerre úgy sem juthatott volna ki, mert szellő sem mozdult, már pedig e nélkül nehezen indulhatnak el.

Az «Ebba», a mint már mondtuk, mintegy két kabelnyi távolságban horgonyozott a parttól, s minthogy a viz is tizenöt-húsz láb mély lehetett, bizvást közelebb mehetett volna a parthoz, s igy az elszöktetést még inkább megkönnyithető vala. D'Artigas grófnak megvolt a maga oka arra, hogy nem mozdult el arról a helyről.

A csolnak nehány percz alatt parthoz ért. Senki sem vette észre.

A part elhagyatott volt, az út is, mely az öböltől Healthful-house kőfaláig húzódott. A csolnakot kikötötték, Spade és czimborái kiszáltottak belőle, csak a csolnakmester maradott benne, a többieket a fák lombos koronái csakhamar eltakarták.

A parkba vezető ajtóhoz érkezve Spade kapitány megállott, s emberei az ajtó mellé őrül állottak. Ez elővigyázati rendszabályok megtétele után még csak az volt hátra, hogy a kulcscsal kinyissa az ajtót, ha ugyan időközben belülről a tolózárral el nem reteszelték.

Ez esetben kissé nehezebb lesz a szöktetés, még akkor is, ha a falon keresztül mászhatnak.

Spade kapitány mindenek előtt oda tartotta fülét a kulcslyukhoz.

A kertből nem hallatszott ki semmi nesz, csöndes volt a 17-es számú pavillon környéke. A bükkfákon egy árva levél sem rezzent meg. Temetői csend uralkodott köröskörül, mint valami pusztaságon szélcsendes időben.

Spade kapitány kivette zsebéből a kulcsot és óvatosan bedugta a kulcslyukba; a zár nyelve nesztelenül fordult, s a kilincset megnyomva, benyitott a kertbe.

Szórul-szóra úgy történt minden, a mint azt Spade kapitány előre megmondta volt.

Spade kapitány bement a pavillon kis kertjébe, de előbb körülnézett, hogy nem látja-e valaki. Senki sem volt ott; intett czimboráinak, s azok nyomban utána mentek. Az ajtót nem csukták be, hogy szükség esetén rögtön künn teremhessenek. A magas fák sűrű árnyékot vetettek, a lombok a sötétséget még inkább fokozták, s hamarjában a pavillont meg sem találták volna, ha az egyik ablakon világosságot nem pillantanak meg.

Roch Tamás szolgája lehetett ott bizonyára, hol Gaydon éjjel-nappal őrködik felette. Spade kapitány számitott is arra, hogy itt fogja őket találni.

A kapitány és négy czimborája halkan közeledett a pavillonhoz; ügyeltek, hogy kavics ne zörrenjen meg talpuk alatt, ág-zörrenése el ne árulja őket. Igy lopóztak a pavillonhoz, mégpedig ahhoz a részéhez, hol a megvilágitott ablakot látták.

De hátha a pavillon ajtaja be van zárva; mitevők lesznek akkor? Hogy jutnak be Roch Tamáshoz? — Ez ötlött most eszébe Spade kapitánynak. Minthogy kulcsuk nem volt, alighanem az egyik üvegtáblát kell benyomniok, az ablak félszárnyát kell kinyitniok, s úgy a szobába hatolniok. Gaydont hirtelen lefegyverzik, s megakadályozzák, hogy segitségért kiálthasson. Hogy is boldogulhatnának másképen?

Ilyen vakmerő csiny komoly veszélylyel jár.

Spade kapitány nem áltatta magát, no de ő olyan ember volt, a ki inkább szeretett csellel, mint erőszakkal boldogulni. Ezúttal azonban nem igen válogathatott az eszközökben. A fődolog az, hogy Roch Tamást elszöktessék, s lehetőleg Gaydont is. Ez volt D'Artigas grófnak a kivánsága, s az ő kivánságát, ha törik, ha szakad, teljesiteni kell.

Az ablakhoz sompolyogva lábujjhegyre ágaskodott Spade, s igy a függöny szélén beláthatott a szobába.

Látta Gaydont Roch Tamás mellett. Az őrültnek, úgy látszott, még most sem szünt meg egészen a rohama. Ilyenkor a leggondosabb ápolásra volt szüksége, s a rendes ápolón kivül még egy harmadik egyén segitsége is szükségessé vált.

Ez a harmadik egyén Healthful-house egyik orvosa volt, kit az igazgató rögtön a 17-es számú pavillonba küldött.

Az orvos jelenléte a szöktetést még inkább meg fogja nehezíteni.

Roch Tamás ruhástul együtt egy kerevet-félén feküdt. Ez időszerint elég nyugodtnak látszott, a roham ereje perczről-perczre csökkent, s utána néhány óráig tartó kimerültség, elkábultság szokott következni.

Épen abban a pillanatban, mikor Spade az ablakon bekémlelt, készülődött az orvos, hogy magára hagyja a beteget és ápolóját. Spade hallhatta, a mint az orvos Gaydonnak azt mondta, hogy reá már nincs szükség, az éjszakát nyugodtan fogja tölteni a beteg.

Ezt mondva, az ajtó felé indult, mely tudvalevőleg épen a megvilágított ablak mellett nyilt; Spade és emberei épen itt állottak. Ha hirtelen el nem rejtőznek a bokrok mögött, fák sudarához lapulva: nemcsak a távozó orvos, hanem Gaydon is meglátja őket, a ki az orvost ki akarta kisérni.

Mielőtt azonban a terraszra kiértek volna, Spade jelt adott czimboráinak, s azok villámgyorsan elrejtőztek.

Gaydon a lámpást benn hagyta szobájában, s igy az «Ebba» matrózait nem árulta el egy egy áruló fény, mely a fákra és bokrokra vetődött volna.

Az orvos megállott még a terrasz lépcsőjén s igy szólott Gaydonhoz:

— Ennél erősebb rohama nem volt még betegünknek. Ha még kétszer vagy háromszor ismétlődik, elméje végkép elborul.

— Miért is nem tiltja el az igazgató, hogy a 17-es számú pavillon betegét idegenek látogassák? — viszonzá Gaydon. — Ezúttal annak a bizonyos D'Artigas grófnak, meg annak a tárgynak köszönhetjük, melyet szőnyegre hozott, hogy Roch Tamást újólag roham szállotta meg.

—Majd figyelmeztetem az igazgatót,— mondá az orvos.

E közben lejött a terrasz lépcsőjén, Gaydon még nehány lépésnyire kisérte őt a fasorban, a pavillon ajtaja félig nyitva maradt.

Mikor mintegy húsz lépésnyire lehettek a pavillontól, Spade kapitány előjött rejtekhelyéről, maga mellé intette embereit.

A legjobb alkalom most kinálkozott arra, hogy a félig szendergő Roch Tamás szobájába behatoljanak, a beteget hatalmukba keritsék, s mielőtt Gaydon visszatér, elczipeljék.

Csakhogy az ápoló nyomban itt lesz, s ha észreveszi, mi történt betegével, keresni fogja, lármát üt. A lármára visszasiet az orvos is, összecsődül az intézet szolgaszemélyzete. Spade kapitány aligha juthat el czimboráival a tó partjára nyiló ajtóig, hogy elmeneküljön.

No, de épenséggel ideje sem volt arra, hogy ajtót. Igy aztán számíthatott arra, hogy reggelnél előbb nem veszik észre a történteket.

Gaydont is a csolnakba fektették, könnyen ment, nem védekezhetett. A pavillon kis kertjében néma csend volt, egy fűszál sem mozdult meg. A healthful-housei többi pavillonokból meg a főépületből nem vetődött ide egyetlen fénysugár sem.

A kapitány gondosan bezárta a kőfalban levő kis ajtót. A kulcsot majd a Neuzeba fogja dobni, ha az «Ebba» födélzetén lesznek.

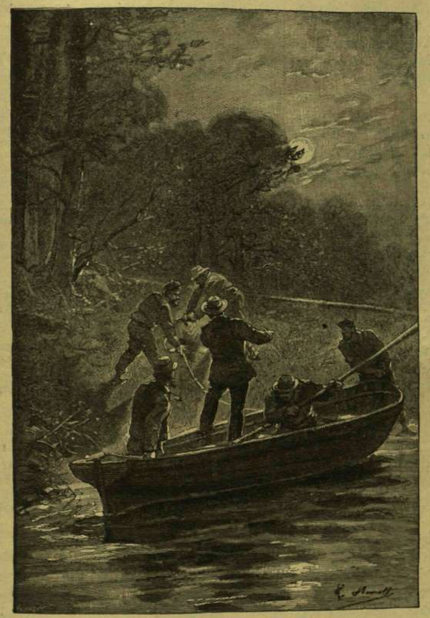
A tó partján egy árva lelket sem láttak.

Még húsz lépés, s ott valának Effrondat csolnakmesternél, a ki a menedékes parton ülve várakozott rájok.

Roch Tamást és Gaydont belefektették a csolnakba, a matrózok elfoglalták helyeiket, utoljára Spade kapitány szállott be.

— Eloldani a csolnakot! — parancsolá, s a csolnakmester nyomban elinditotta a csolnakot.

A négy evező lapát belemerült a vizbe, s a csolnak gyorsan siklott tova a goélette felé. A jelző lámpás pisla fénye mutatta az útat. A goélette fekvését a mindinkább növekedő tengerár megváltoztatta.

A part elhagyatott volt.

Négy matróz reá vetette magát.

Két perczczel utóbb a goélettehez érkeztek.

D'Artigas gróf a hajó mellvédjéhez támaszkodva várt reájok.

— Sikerült, Spade?... kiáltott oda le a csolnakba.

— Rendben vagyunk.

— Mindakettő... A beteg és ápolója?

— Healthful-houseban nem vettek észre semmit?

— Semmit.

Azt alig lehet feltételezni, hogy Gaydon, kinek mindkét szemét és fülét bekötötték, D'Artigas gróf és Spade hangjára majdan rá fog ismerni.

Megjegyzendő, hogy sem őt, sem Roch Tamást nem tették le a hajó fedélzetén. Valami nehéz tárgynak a hajó oldalához való ütődését lehetett hallani... Mintegy félórával utóbb érezte Gaydon,— a ki, mellesleg legyen mondva, lélekjelenlétét egy pillanatra sem vesztette el,— hogy újra fölemelik őt, s valaminek a fenekére eresztik le.

A szöktetés sikerült. Már csak az volt hátra, hogy az «Ebba» felszedje a horgonyt, s az áram ellenében tovább vegye útját, a Pamplicosund felé vitorlázzék, hogy a nyilt tengerre jusson. Az «Ebba» kapitányának azonban esze ágában sem volt, hogy indulásra készüljön.

Minden esetre vakmerő dolog ott maradni, hol a kettős ember-rablást elkövették, de hát D'Artigas gróf olyan ügyesen el tudta áldozatait rejteni, hogy a Healthful-house közvetlen közelében horgonyozó «Ebba»-t még attól sem féltette, ha New-Berne rendőrsége gyanakodva fenekestül felforgatja, kikutatja.

Annyi tény, hogy egy órával a szöktetés után a hajó legénysége, az éjjeli őrségre kijelölt matrózokon kívül, mind aludt; aludtak D'Artigas gróf, Serkö és Spade kapitány is, kiki a maga kabinjában. Az «Ebba» ott vesztegelt mozdulatlanul a Neuze torkolatában.

IV.

Az «Ebba» goélette.

Az «Ebba»-n.

Csak másnap reggel kezdettek lassacskán útra készülődni. A new-berneí partról látható voltak a kiváncsiak, hogy a goélette matrózai a szokásos fedélzet-mosás után a vitorlákról lehúzogatták a leplet, s Effrondat csolnakmester parancsára a vitorla-köteleket rendbe rakták, a vizre lebocsátott csolnakokat felhúzták. Mindez arra mutatott, hogy nem sokára fölkerekednek.

Reggel nyolcz órakor D'Artigas gróf még nem volt az «Ebba» fedélzetén; Serkö mérnök, a gróf szárnysegéde — igy nevezték el őt az «Ebba»-n — szintén kabinjában volt még. Csak Spade kapitány buzgólkodott, hogy a matrózok tegyék meg a kellő intézkedéseket a rögtön való elutazásra.

Az «Ebba» tulajdonképen gyors vitorlázásra berendezett yacht volt, bár soha sem vett részt az amerikai vagy angolországi yacht-versenyekben; magas árboczai, nagy vitorlaterülete volt, s még a legnagyobb szél ellenében is megállotta helyét; a hajó orra magasba felszökő, a hajó tatja éles szögben végződő; csodálatos finomsággal volt kidolgozva vizvonala... szóval tengeri útazásra alkalmas, gyors hajó vala az «Ebba», daczolhatott a viharral is.

Kedvező szél esetén óránkint könnyedén megtett tizenkét tengeri mérföldnyi útat. A vitorlás hajók természetesen nagyon ki vannak téve a szél és időjárás szeszélyének. Szélcsendben szó sem lehet arról, hogy útra keljen. A gőzhajóknak az az előnyük a vitorlások felett, hogy útjok iránya sokkal biztosabb.

Világos tehát, hogy a gőzzel és vitorlával egyaránt rendelkező hajók a legczélirányosabbak. D'Artigas gróf nem vélekedett igy, mert lám az Atlanti-oczeán határain túl járva is megelégedett az egyszerű goélettel.

Az nap reggel gyönge nyugati szellő fujdogált. Az «Ebba» könnyedén elmozdulhatott volna a Neuze öbléből, hogy Pamplicosundon átvágva, a tavat a nyilt tengerrel összekötő «inlet»-nek (vizi útak, csatornák) valamelyikén kijusson a tengerre.

Két órával utóbb is, ott himbálózott régi horgonyozó helyén az «Ebba». A goélette fekvése ezenközben megváltozott; tatjával fordult a Neuze torkolatának; azt a kis bojé-t, mely tegnap este még a hajótól balra úszkált a tengerben, felhúzták, mert a hullámok csapkodása miatt nem láthatták.

Hirtelen ágyúdörgés hallatszott mintegy mérföldnyi távolból. A tengerpart ágyúütegei felett gyér füstfelhő szálldogált fel. A tengermelléki kisebb szigetek lidóin feállított ágyúk vissza feleltek.

E pillanatban megjelent D'Artigas gróf és Serkö a fedélzeten.

Spade kapitány eléjök sietett.

— Ágyulövést hallottunk, — mondá.

— Számitottunk rá, — viszonzá Serkö könnyedén vállát vonva.

— Azt jelenti, hogy Healthful-houseban megtudtak mindent — folytatá Spade kapitány.

— Bizonyára. Az ágyúlövések azt is jelentik, hogy az átkelés útját el kell zárni.

— Mi közünk nekünk ehhez? — vágott közbe D'Artigas gróf nyugodtan.

— Épenséggel semmi! — viszonzá Serkö mérnök.

Spadenak igaza volt. Healthful-houseban nyomára jöttek annak, hogy Roch Tamást és ápolóját valaki elszöktette.

Az orvos másnap reggel a rendes időben a 17-es számú pavillonba ment s azt üresen találta. Jelentette az igazgatónak, a ki nyomban kikutattatta az intézet parkjának zegét-zugát. A szolgák észrevették, hogy a tó partjára nyiló ajtónak a kulcsa nincs sehol, az ajtó azonban be van zárva, sőt a tolózárt is visszatolta valaki.

Világos tehát, hogy ezen az ajtón keresztül szöktette meg valaki éjjel a beteget és ápolóját. Egyelőre sejtelmük se lehetett arról, hogy ki lehetett a merénylet elkövetője, gyanu nem esett senkire. Csak azt tudták, hogy este még az egyik orvos az őrjöngőnél volt, s őt teljesen öntudatlan állapotban hagyta hátra, Gaydon, a beteg ápolója, az orvost a fasorig, mely nagyon közel van a pavillonhoz, elkisérte.

Hogy ez után mi történt: azt senki sem tudta.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

FILOZÓFIAI IRÓK TÁRA.

XIV.

A GÖRÖG GONDOLKODÁS KEZDETEI

THALESTŐL SOKRATESIG.

AZ ÖSSZES TÖREDÉKEK FORDITÁSÁVAL

IRTA

Dr. SEBESTYÉN KÁROLY.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI.

ÖSSZEGYŰJTÖTTE

KÓNYI MANÓ.

1848—1861. *Ára füzve 2 frt 40 kr.*

1861—1866. *Ára füzve 3 frt 60 kr.*

1866—1867. *Ára füzve 4 frt.*

1867—1868. *Ára füzve 3 frt 50 kr.*

1868—1873. *Ára füzve 3 frt 50 kr.*

Alapitási év 1810. HALTENBERGER BÉLA *Alapitási év 1810.*

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A fösulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteri s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

LEGUJABB

HÁZI TITKÁR

Magyar levelező és önügyvéd

vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló levelek, folyamodványok, kérvények, felebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére

ÁLTALÁNOS HASZNÁLATRA

Szerkesztette

FARKAS ELEK.

Tizedik, ujból átdolgozott kiadás.

Ára füzve 2 frt 40 kr. Vászonba kötve 3 frt.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. kerület, Egyetem-utcza 4. szám.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

A másik kettő nagy figyelemmel hallgatott oda.

— Ha engem elfognak, talán kivégeznek; azzal elvetem a gondját; de ha fogságra itélnek, akkor a birtokomat is elkobozzák.

— Az ám, — erősité a rektor, — azért rosz nektek, szegény földesuraknak, hogy ha rosz fát tesztek a tüzre, nem dughatjátok tarisznyába a dominiumotokat, futamodás közben mennyivel jobb nekünk rektoroknak; ha én a kalamárisomat, pennatokomat a zsebembe sülyesztem, azt mondhatom: «omnia mea mecum porto».

— Hát ezen én ilyenformán véltem segiteni, az én barátnémat kérve fel a közreműködésre: «én te neked most adok egy kötelezvényt harminczezer ezüst forintról, a mit te tőled vettem fel kölcsön; te azonnal megforditod a szekerem rúdját, téged átveresztenek az ellenséges hadvonalon, vágtatsz lóhalálában Pestre. Ott felkeresed az én volt principálisomat, P** urat, a kit jól ismerhetsz: törzslátogatója a színháznak, egy szép leánya is van. Annak átadod ezt az én kötelezvényemet, hogy rögtön tábláztassa be a birtokomra. Ha azután értesülni fogsz az elfogatásomról, s esetleg arról, hogy fogságra itéltek s a birtokomat elkobozták, pert indítasz a lefoglaló kormány ellen a betáblázott összeg miatt. Az adósleveleket minden kormány respektálni fogja, ha az összeget ki nem fizetik is, de a kamatját megkapod, s abból én nekem küldesz annyit, a mennyi a börtönben az élelmezésemre szükséges: a többit megtartod magadnak.»

A rektor rátette a kezét a fiskáliséra, jelezve a közbeszólási szándékát.

— Megállj csak, felebarátom. Az az általad kiállított kötelezvény hamisitás volt. Te azt az összeget a te domicelládtól soha sem vetted fel, és igy tudva nem igazat irtál alá; vulgo «csaltál»; ez pedig Sipos úr szerint, a kitől a just tanultuk, kriminalitás.

Fittyet vetett erre a bérlő az ő felebarátja felé.

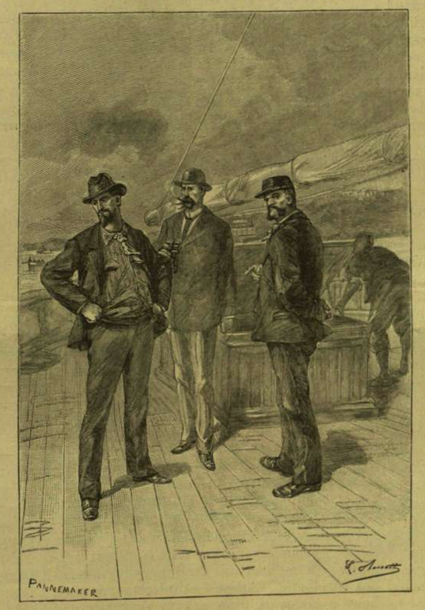
— Ulj le, amice! Igy tanitotta a just Sipos professor; de ha Trombitás professortól * tanultad volna a just, akkor tudnád, hogy csalni in thesi vétek, de in concreto a németet megcsalni virtus!

Ebből nagy jogi vita támadt volna a két iskolatárs között, ha a fiskális nem komplanálja a kérdést azzal a nyilatkozattal, hogy «igazad van, pajtás, ez nem volt korrekt dolog; a hogy a franczia mondja: ez több volt, mint vétek, ez hiba volt. Hanem hát megbünhödtem én azért keservesen. Nagy strófot álltam ki s ezzel ki van egyenlítve a vétségem.»

De még jobban kiegyenlité a vitás kérdést a közbe jött töltött káposzta, mely előtt csakugyan háttérbe kell szorulni minden disputának. Azok a mosolygó töltelékek, meg azok a kaczérkodó húsos szalonnadarabkák, a csábító disznófülek és farkak! Ezekkel nem versenyezhet semmi szőnyegen levő tárgy.

A fiskális az alatt ráért folytatni a beszédet, a mig asztaltársai megküzdenek azzal a nehéz feladattal, hogyan kell a disznófarkat izében eltalálni. Ő karlsbadi utókúrát tartott.

— Hát mind ennek az lett a vége, hogy én hova-hamarább oda kerültem a kazamáta odúba. Remélem, hogy nem kivánjuk egymásnak az étvágyát elrontani holmi martirpanaszkodással.

— Ágyulövést hallottunk, — mondá Spade kapitány.
(«A franczia zászló» czimü regényhez.)

Nem illik a magyarnak a sápitozás. Aztán nem is lehetett semmi panaszom. Türhetően éltem a fogságban: nemcsak a testi táplálékomról volt gondoskodva, hanem a szellemiről is. Olvashattam minden könyvet, a mit csak megkivántam, csak a könyv czimét kellett felirnom a porkolábnak, posta-fordultával már ott volt. Irhattam is, a mit csak akartam. Többek között minden hónapban egy levelet a barátnémhoz, természetesen németül fogalmazva, hogy a várparancsnok megértheese, a kinek a kezén az államfoglyok leveleinek keresztül kell menni.

Csak az nyugtalanitott, hogy én a leveleimre soha sem kaptam választ. Pedig minden hónap elsején megérkezett a havi pénzem.

Mikor egy izben a várparancsnok lejött a börtönömbe vizitálni, én egyenes kérdést intéztem hozzá.

— Szabad kérdeznem, hogy lehet az, hogy én nem kapok hazulról levelet?

— Úgy lehet, hogy nem küldenek önnek levelet.

— De hiszen minden hónapban megküldi valaki számomra a rendes havi pénzt. Ahhoz csak kell valami kisérő levélnek mellékelve lenni.

— Azok a levelek egyenesen én hozzám vannak intézve.

— Nem volna szabad nekem azokba a levelekbe bele pillantanom?

— Majd ha kiszabadul ön innen, akkor megkapja a hozzám érkezett leveleket, a mik önt érdeklik; lesz alkalma elolvasni.

— De hát meg van tiltva a hozzám tartozóknak, hogy egyenesen nekem irjanak levelet?

— Nincs megtiltva.

— Akkor mért nem irnak?

— Arra nekik bizonyosan alapos okaik vannak.

Több szót aztán nem vesztegetett rám.

Én aztán elkeseredésemben irtam egy négy oldalas levelet az én otthoni barátnőmnek, a miben kétségektől dult szivem állapotját ecsetelém, hogy miért nem boldogit drága soraival, hogy legalább a kezevonását, a neve aláirását megcsókolhatnám. Szeret-e még? Hogy éli világát? Remél-e még?

Erre sem kaptam semmi választ.

Leveleim tenora egyre keserübb lett, a féltés is bántott; szemrehányásokkal, gyanúsitásokkal halmoztam el minden újabb levelemben; mind sikertelenül.

Pedig a havi pénzem pontosan megérkezett. Tehát kell, hogy rám gondoljon valaki.

Egy napon aztán, a mint a várparancsnok ismét lejött hozzám vizitatióra, mielőtt én állhattam volna elő a lamentatiómmal, ő szólitott meg, nyers, parancsoló szóval: «Államfogoly úr, ezennel megtiltom önnek, hogy több levelet irjon az adressáthoz».

Meghült bennem a vér.

Miért nem szabad nekem ő hozzá több levelet irnom?

Valami bajba keverte volna magát?

— Többet nem mondhatok önnek; tartsa magát szigorúan a parancsolatomhoz. (Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

A rablást megsürgönyözték New-Bernebe, onnan Raleighbe. Carolina kormányzója rögtön táviratilag rendelte el, hogy Pamplicosundban minden hajót vessenek vesztegzár alá és alaposan kutassák ki azokat. Egy másik sürgönyt menesztett a «Falcon» nevü helyben állomásozó hajó kapitányához, hogy előbbi rendeletét haladéktalanul foganatositsa. Egyúttal a tartomány minden városában és községében a legszigorúbb óvóintézkedésekről gondoskodtak.

Ezek folytán D'Artigas gróf két mérföld távolságból is láthatta, hogy a «Falcon» sürgösen készülődik; mig elindulhatott volna, ő az «Ebba»-val bizonyára kijuthat a nyilt tengerre, a nélkül, hogy legalább is egy óra letelte előtt bárki is üldözőbe vette volna.

— Felszedjük a horgonyt? — kérdé Spade kapitány.

* Lásd Sárossy Gyula «Arany trombitás»-ját.

— Fel, mert a szél, úgy látszik, kedvező, de épenséggel nem szükséges nyakrafőre sietnünk — felelé D'Artigas gróf.

— Természetesen, — veté közbe Serkő mérnök, — a Pamplicosundba vezető útat őrzik, s egyetlen hajó sem juthat előbb ki a tengerre, hogy sem egynémely kíváncsi, sőt indiszkrét úrnak a látogatását előbb ne fogadta volna el.

— Mindegy, készülődjünk, — parancsolá D'Artigas gróf. — Ha a «Falcon» tisztjei avagy vámőrei tűvé tették az «Ebba»-t, akkor a vesztegzár alól amúgy is fel leszünk mentve. Alig hinném, hogy itt marasztanának minket . . .

— Egyszer bocsánatot fognak kérni tőlünk, s ugyanannyiszor szerencsés útat fognak kívánni nekünk, — tevé hozzá Serkő mérnök s szavait megtoldá hatalmas kaczajjal.

Mikor New-Bernben megtudták a hírt, a rendőrség mindenek előtt azt a kérdést vetette fel: vajjon Roch Tamás és ápolója elszöktek-e, vagy valaki őket akaratjuk ellenére szöktette el? Az elszökés nem valószínű, mert ahhoz Gaydonnek a beleegyezése lett volna szükséges. Healthful-house igazgatója úgy vélekedett, hogy Gaydon eddigi viselkedése nem erősíti meg ezt a gyanut.

Igy hát elszöktetésről lehet csupán szó. Képzelhető, milyen felháborodást keltett ez a hír városszerte! Micsoda? . . . A legnagyobb gonddal őrzött franczia feltaláló eltűnt, s vele együtt a fulgurator titka, melyet eddig senkinek sem sikerült kilesnie? Minő rettenetes következményei lehetnek ennek, ha majd nem Amerika, hanem más állam jut a birtokába. Hátha ez a rablás is csak valamely más nemzet érdekében történt, a mely majdan nyomára jut az amerikaiak által hasztalanul kémlelt titoknak . . . mert józan ésszel arra még csak gondolni sem szabad, hogy magánember rabolta volna el Roch Tamást.

Éjszak-Carolina többi tartományaiban is a legszigorúbb intézkedéseket rendelték el. A vasút-vonalakon, az országútakon, a városokban és falvakban őröket állítottak fel. A tengert Wilmingtontól Nerfolkig az egész partvidéken elzárták. Minden hajót át kellett a tiszteknek és vámhivatalnokoknak kutatniok, hogy ha gyanúsnak tetszik, rögtön vesztegzár alá kell helyezni. Nemcsak a «Falcon»-t hanem számos más gőzbárkát is kirendeltek, a hajók átvizsgálására. lettek légyen azok kéj-yachtok, kereskedő-hajók, vagy halászbárkák, akár valának indulófélben, akár ott vesztegeltek az öblökben.

Az «Ebba» goélette matrózai épen most buzgólkodtak azon, hogy a horgonyt fölszedjék. D'Artigas gróf látszólag ügyet sem vetett arra, hogy minő szigorú rendeleteket bocsátott ki a kormány; valamint azzal sem törődött, hogy mi érheti őt, ha az «Ebba»-n megtalálják az elszöktetett Roch Tamást és Gaydont.

Kilencz órakor útra készen állott az «Ebba.» Néhány másodperczczel utóbb a nagy vitorla nyomása alatt a hajó orra kelet felé fordult minekutána a Neuze balpartja körül egyet fordult.

New-Bernetől mintegy huszonöt kilométernyire az öböl meglehetős hosszú szöget képez, s azontúl éjszaknyugati irányban húzódik tova. Az «Ebba» elhaladva Croatan és Havelock mellett ehhez a hanyarúlóhoz ért, s a balpart felől jövő szél belekapaszkodván a vitorlákba éjszak felé vette útját.

Tizenegy óra lehetett, midőn a kedvező szél segítségével Sivan szigetéhez jutott a nélkül, hogy a «Falcon»-nal vagy a többi gőz-bárkával találkozott volna.

Sivan szigetéről Roanoke szigete alsó végéig mintegy száz kilométer a tengeri út. A nyílt tengertől szigetek lánczolata, valamint természetes töltések választják el, melyek déltől éjszakfelé a Look-out-foktól a Hatteros-fokig s innen a Henri-fokig Nerfolk városának a magasságában húzódnak fölfelé. Ez utóbbi már Virginiaállamban fekszik, határos éjszakról Carolinával.

Pamplicosund szigetein éjjel számos tüzet gyújtanak, hogy a hajózás éjjel is lehetővé váljék. Igy tehát az Atlanti-oczeán heves hullámverésétől szenvedő hajók itt biztos horgonyozó révre találnak.

Az Oczeán és Pamplicosund között számos átkelő van. A Sivan szigetén levő világító torony közelében az Ocracoke-inlet töri meg a szigetláncot, ezen felül a Hatteros-inlet, még feljebb éjszakra van három ilyen vizi-út: Logger-Head, New-Head és Oregon.

A goélette, hogy ha eddigi irányát megtartja. az Ocracoke-inleten át veszi útját az Oczeánnak. A «Falcon» épen erre a helyre volt kirendelve, hogy megvizsgálja az összes hajókat, melyek ezen átkelőn igyekeztek a nyilt tengerre.

Mikor az «Ebba» az átkelőhöz ért, épenséggel nem változtatta meg irányát, nem is igyekezett a «Falcon» figyelmét elkerülni. Mintha csak reggeli sétaútra menne, a Hatteros-inlet felé folytatta útját.

Kétségen kivül megvolt D'Artigas grófnak a maga oka arra, hogy ezen az inleten hatoljon keresztül. A goélette nyilván negyedrésznyire megfordúlt s az átkelő felé tartott.

Eddigelé az «Ebba»-t sem vámhivatalnokok, sem a «Falcon» tisztjei nem állították meg, pedig épen nem kerülte el őket. Különben nem is lehetett volna előlük elillanni.

Arról szó sem lehetett, hogy őt az alkalmatlansággal járó hajóvizsgálattól meg fogják kímélni; avagy, hogy sokkal magasabb állású úrnak tekintik, hogysem háborgatni merészelnék . . . mert hiszen merőben idegen volt ezen a vidéken, s oly titokzatos, hogy közelebbit róla senki sem tudott.

A goélette folytatta tehát útját a víz sima hátán, kecsesen lebegett, zászlaját, melynek szögletében arany félhold ragyogott, a szél lengette.

D'Artigas gróf a hátsó fedélzeten egy nádszékben ült, minők a kéj-yachtokon szoktak lenni. Serkő mérnökkel és Spade kapitánynyal beszélgetett.

— Úgy látszik, nem igen sietnek az Egyesült-Államok tengerész-tisztjei, hogy látogatásukkal megtiszteljenek minket, — jegyzé meg Serkő mérnök.

— Jöhetnek, a mikor nekik tetszik, — viszonzá D'Artigas gróf közönyösen tetetett nembánomsággal.

— Bizonyosan a Hatteros-inletnél várakoznak az «Ebba»-ra, — vélekedék Spade kapitány.

— Csak tessék várakozni! — fejezé be a beszédet a yacht dúsgazdag tulajdonosa.

Ezzel aztán szokása szerint tetetett közönyösségébe merült.

Spade jól sejtette. Ezen az átkelőn vizsgálat nélkül semminemű hajó nem mehet át az Oczeánra a Pamplicosundból.

No de, a mint már megjegyeztük, az «Ebba» nem is törte magát, hogy észrevétlenül átlopózzék. Roch Tamást és Gaydont bizonyára olyan jól elrejtették, hogy nem találhatja meg az «Ebba»-n senki ember fia.

Egyébként nem érthetné meg az ember D'Artigas grófnak roppant közömbösségét, főleg ha a gróf tudta volna, milyen gyanús szemmel nézték goélettejét a vizsgálattal megbizottak.

Ugyanis a gróf látogatása Healthful-houseban fölötte gyanús egyéniséggé tette őt. Az igazgatónak sejtelme sem volt arról, hogy minő szándék vezethette D'Artigast az intézetbe; de tény, hogy e látogatás után nehány órával tünt el Roch Tamás és ápolója a 17-es számú pavillonból, más látogató az idén nem járt ott, s Roch Tamással nem találkozott. A gyanú felébredése tehát nagyon természetes: hátha az elszöktetésben része van a titokzatos grófnak. A kertet apróra megnézte, kisérője egy őrizetlen pillanatban kihúzhatta az ajtó zárjából a kulcsot, s hátratolhatta a reteszt; az éj beálltával vissza kellett csupán a parkba térnie, s minthogy az «Ebba» csak két kábelnyire horgonyozott a parttól, az elszöktetés aránylag kevés fáradsággal járt.

Az intézet igazgatójának és a szolgaszemélyzetnek ez a gyanúja, mely csak a vizsgálat megindításakor fogamzott meg bennök, még inkább megerősödött, midőn látták, hogy az «Ebba» útra készülődik, majd az átkelők egyike felé tart.

E gyanú alapján New-Berne hatósága rendeletet adott a «Falcon»-nak, s a gőz-bárkáknak, hogy különösen az «Ebba»-t tartsák szemmel, s mielőtt valahol átkelhetne, a legszigorúbban kutassák át minden zegét-zugát. Csak akkor kell továbbereszteni, ha minden lehető módon meggyőződtek arról, hogy Roch Tamás és Gaydon nincsenek rajta.

D'Artigas gróf aligha sejtette, hogy reá leginkább gyanakodnak, s goélettejét a vizsgálattal megbizott tengerész-tiszteknek és vámhivatalnokoknak különösen lelkükre kötötték. De ha tudta volna, sem veszti el bámulatos közönyösségét a goélette gőgös úra, s rájuk se hederít.

Délután három óra tájban a Hatteros-inlet felé kanyarodott a goélette. A «Falcon» ott várakozott az átkelő bejáratánál. Egy-két halászbárkát már megvizsgált. Minden jel arra mutat, hogy az «Ebba» korántsem akar elillanni, hogy a Pamplicosundban veszteglő hajók sorsát: a vizsgálatot kikerülje; különben sem sikerült volna a hadihajó elől egérútat vennie, mert ha gyors vitorláiban bízik is, a «Falcon» ágyui csakhamar megállásra kényszerítették volna.

Ekkor a «Falcon»-tól egy csolnak indult el. Tíz matróz és két tiszt ült benne; egyenesen az «Ebba» elé irányították, hogy útját elállják.

D'Artigas ott ült a nádszéken, s épen akkor gyújtott rá egy havannára. Nem rándult meg arczának egyetlen izma sem.

Mikor a csolnak félkábelnyire volt a goélettetől, az egyik matróz felállott és zászlót lengetett a kezében.

— Jelt adnak, hogy álljunk meg, — mondá Serkő mérnök.

— Úgy látszik, — felelé D'Artigas gróf.

— Parancsolják, hogy várjuk be a csolnakot.

— Nos hát bevárjuk.

Spade kapitány elrendelte, hogy meg kell állani. A két árbocz vitorláját ellenkező irányba vonták. A szél ereje ellentétes irányban egymást megfékezte. A goélettenek meg kellett állania, egyelőre lassan haladt, végül csak a tengeráram vitte kissé magával az Oczeán felé.

A csolnak közvetlen az «Ebba» mellé siklott A csolnak-csáklyát a nagy árbocz törzsébe akasztották. A kötéllétrát leeresztették az oldal-védről, s két tiszt meg nyolcz matróz felmászott a hajóra, kettő lenmaradt a csolnakban. A goélette legénysége sorakozott a fedélzeten.

Az idősebbik tengerésztiszt, egy sorhajó hadnagy, az «Ebba» tulajdonosa elé lépett, a ki köszönve fölemelkedett székéről s az urak között a következő párbeszéd fejlődött ki:

— A goélette nem a D'Artigas gróf tulajdona, a kit szerencsés vagyok magam előtt láthatni?

— Úgy van, hadnagy úr.

— A hajó neve?

— «Ebba.»

— Kapitánya?

— Spade.

— Nemzetisége?

— Indo-malai.

A hadnagy futó pillantást vetett az árboczon lengő zászlóra. D'Artigas gróf folytatá:

— Szabad tudnom, hogy minő alkalmatosságnak köszönhetem a szerencsét, hogy itt tisztelhetem a hajómon?

— Parancsot kaptunk, hogy minden hajót megvizsgáljunk, mely a Pamplicosundban horgonyoz vagy az Oczeánra igyekszik.

Nem tartotta szükségesnek, hogy elmondja, mennyire figyelmébe ajánlották neki az «Ebba» leggondosabb kikutatását.

— Gróf úr, nem tagadja meg, hogy mi . . .

— Világért sem, hadnagy úr, — felelé D'Artigas gróf. Goélettem teljesen a rendelkezésükre áll az árbocz csúcsától a fenékig. Csupán azt szeretném kérdezni, hogy mi az oka, e szigorú vizsgálatnak, melyet a Pamplicosundban veszteglő hajók ellen rendeltek el.

— Nincs okom rá, hogy eltitkoljam ön elől gróf úr, — felelé készségesen a hadnagy.— Carolina kormányzójánál bejelentették, hogy valami elszöktetés történt Healthful-houseban, s a kormány meg akar győződni arról, hogy vajjon nem rejtették el az éjjel elszöktetett egyéneket valamelyik hajón.

— Lehetséges-e? — kérdé D'Artigas gróf elszörnyűdve. Kik azok, a kik Healthful-houseból oly titokzatosan eltüntek?

— Egy feltaláló . . . a ki fél-őrült, meg az ápolója.

— Őrült, . . . azt mondja hadnagy úr? . . . Talán csak nem a franczia Roch Tamás?

— Eltalálta, róla van a szó.

Azt a Roch Tamást én tegnap még láttam, mikor az intézetet megnéztem. Néhány kérdést intéztem hozzá az igazgató jelenlétében, s a boldogtalan azután, hogy én és Spade kapitány onnan eljöttünk, őrjöngeni kezdett.

A hadnagy feszült figyelemmel nézett a grófra. Nyilván valami gyanúsat szeretett volna viselkedésében és szavaiban fölfedezni.

— Hihetetlen! — tevé még hozzá D'Artigas.

Mind ezt oly hangon mondta, mint ha most hallotta volna először a healthful-housei rablás históriáját.

— Elképzelem, hadnagy úr, — folytatá a gróf, — hogy Roch Tamásról lévén a szó, a kormány nagyon aggódik, s nagyon helyeslem ezeket a szigorú rendszabályokat. Valóban fölösleges önt arról biztositanom, hogy sem Roch Tamás, sem ápolója nincsenek az «Ebba» fedélzetén. Egyébiránt meggyőződhetnek róla, tessék a goélettet felkutatni oly részletesen, a mint tetszik. Spade kapitány! szíveskedjék az urakat kalauzolni.

Még egyszer leereszkedően köszönt a «Falcon» hadnagyának, visszaült a székébe s nyugodtan tovább szivarozott.

A két hadnagy és a nyolcz matróz Spade kapitány vezetése mellett megkezdették a vizsgálatot.

Először lementek a lépcsőn a hajó hátsó részében levő szalonba. Pazar fénynyel volt berendezve, értékes butorok, a legfinomabb fából készült faburkolat, nagyértékű műtárgyak, szőnyegek s roppant nagy értékű függönyök voltak az ablakokon.

teljesen meddő volt. Fél hatkor a «Falcon» tisztjei meg matrózai fölmentek újra a goélette fedélzetére, minek utána saját szemükkel meggyőződtek arról, hogy Roch Tamás és Gaydon nincsenek az «Ebba»-n. A fedélzeten is behatóan megvizsgáltak minden helyet; felkutatták az összes csolnakokat. Nyilvánvalóvá lőn, hogy az «Elba»-ra irányúló gyanú alaptalan volt.

A két tiszt D'Artigas grófhoz közeledett, hogy tőle elbúcsúzzék.

— Gróf úr, kegyed megbocsát, hogy oly sokáig alkalmatlankodtunk hajóján, — kezdé a szót a sorhajóhadnagy.

— Kérem, uraim, önök csak a rendeletet teljesitették, melyet a hatóságtól kaptak . . .

— Csak elodázhatatlan formalitás volt az egész, — tevé hozzá a hadnagy.

A gróf könnyedén bólintott a fejével, mintegy jelezve, hogy jóhiszeműleg elfogadja e mentegetőzést.

— Előre biztositottam volt önöket, hogy nekem semmi részem sem volt abban a bizonyos elszöktetésben.

csapódtak az árbocz törzséhez, s a kormányrúdnak sem vehették hasznát. A goélette körül egykét hullámgyűrű verődött össze.

Spade kapitány a hajó előrészében állott, hol balra, hol jobbra nézett, kémlelve, mintha valami tárgyat keresne lenn a vizben.

Hirtelen, harsány hangon kiáltá:

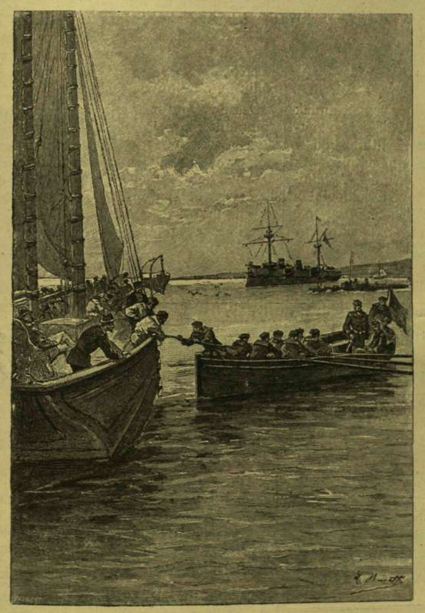
— Le a vitorlákkal!

A matrózok siettek, hogy a parancsot nyomban teljesitsék, eloldották a vitorlaköteleket, neki feszült izmokkal húzták le a vitorlákat, de nem húzták be takaróval.

D'Artigas grófnak, úgy látszik, az volt a szándéka, hogy ott várja be az éjet, s a reggeli szelet. Ámbátor ritkán szokott előfordulni, hogy nyilt tengeren a vitorlát leeresztve vesztegeljen valamely hajó.

Leeresztettek egy csolnakot, Spade kapitány meg egy matróz belé ült, a ki vizbe merité az evező lapátot s egy tárgy felé úszott, a mely a hajótól balra néhány méternyire úszkált a tenger hátán.

Ez a tárgy egy kis boje volt, hasonló ahhoz, mely az «Ebba» mellett úszkált, mikor a goé-

A csolnak közvetlen az «Ebba» mellé siklott.

Ez a tárgy egy kis boje volt.

A szalont valamint a mellette levő kabinokat s a gróf szobáját a legtapasztaltabb rendőr-biztosok figyelmével és szakértelmével kutatták ki. Spade kapitány lelkiismeretesen útbaigazította őket, annál is inkább, hogy az «Ebba» tulajdonosa iránt gyanút ne keltsen.

A szalon, s a hátsó kabinok után került a sor az ebédlő teremre, majd az éléskamrára, a konyhára; aztán a hajó előrészét vették sorba: Spade kapitány, a csolnakmester kabinját, a legénység hálótermét, de sem Roch Tamást, sem Gaydont nem találták meg. Még a hajó rakódó helyét kellett gondosan felkutatniok. Spade kapitány levétette a fenektőt, meggyújtatott két hajólámpást, hogy a sötét helyiségben a vizsgálatot megkönnyitse.

A rakodó-helyen nem volt egyéb, mint a víztartó szekrény, mindennemű élelmi szer: bor, szesz, gin, pálinka, whisky, sör a hordókban, nagy rakás szén. Minden oly bőségben volt, mint ha a goélette messze útra készülődött volna fel. Az amerikai matrózok felhányták mindent, az oldalfülkék árúit is átvizsgálták, s a hajó fenekéig lehatoltak . . . de hiába, nem találták meg azokat, a kiket kerestek.

Igy hát téves volt a gyanú, mely D'Artigas grófra irányult, a Healthful-houseban történt kettős szöktetést illetőleg.

A két óra hosszáig tartó vizsgálat eredménye

— Nem kételkedünk benne legkevésbbé sem, gróf úr. Mi egyebet nem tehetünk, mint visszatérünk hajónkra . . .

A mint tetszik . . . Az «Ebba», remélem, átkelhet szabadon?

— Természetesen.

— Viszontlátásra, uraim, viszontlátásra, mert én gyakran járom ezt a tengerpartot; nem sokára ismét erre jövök. Addig, remélem, a healthful-housei merénylet tettese kézrekerül majd, s Roch Tamás újra biztos őrizet alatt lesz. Minden esetre igy kivánja ezt az Egyesült-Államok, sőt mondhatnám, az egész emberiség érdeke is.

A két tiszt nagyon udvariasan köszönt, a gróf előkelő leereszkedéssel viszonozta. Spade kapitány elkisérte őket a kötéllétráig, azon a «Falcon» emberei lemásztak csolnakukba, s visszaeveztek hajójukra, mely mintegy két kábelhossznyira onnan várakozott rájuk.

D'Artigas gróf intett; Spade kapitány a vitorlákat előbbi helyzetükbe húzatta vissza. A szél is ez alatt megerősödött, s az «Ebba» nyilsebesen siklott tova a Hatteros-inleten.

Fél óráig tartott az átkelés, a yacht künn volt a nyilt tengeren. Egy óráig kelet-éjszak-keleti irányban haladott, de a mint ez már gyakran megtörtént, néhány tengeri mérföld távolságra a parttól, a szél ereje csökkent, sőt teljesen megszűnt. A goélette megállott. A vitorlák odalette a Neuze öblében horgonyzott néhány kábelnyire a Healthful-housetól.

A matróz kihúzta a vizből, s betette a csolnakba, s azután visszaevezett a hajóhoz. A bojával együtt a fedélzetre sietett fel Spade.

A csolnakmester a boje vassodronykötelét egy uszálykötélhez erősitette, aztán a csolnakot felhúzták régi helyére.

Az uszálykötél ebben a pillanatban erősen megfeszült, s a goélette vitorla nélkül is megindult kelet felé, még pedig oly gyorsan, hogy óránkint tizenkét tengeri mérföldet tehetett meg.

Sötét éj borította szárnyát a tengerre. Az amerikai partokon kigyúló tűz lassankint elhalt a távol sürű ködében.

V.

Hol vagyok?

(Hart Simon naplójegyzetei.)

Hol vagyok? . . . Mi történt azóta, hogy a 17-es számú pavillon előtt váratlanul rám rohantak és hatalmukba kerítettek?

Elbúcsúztam az orvostól, a terrasz lépcsőjén akartam fölmenni, hogy szobámba siessek, az ajtót bezárjam, s örködjem Roch Tamás felett . . . néhány ember rám rohant, a földre tepert . . . vajjon kik lehettek azok? . . . Nem láthattam őket, mert a szememet bekötötték; segitségért

sem kiálthattam, mert a számba zsebkendőt gyúrtak. Tehetetlen voltam, mert kezemet, lábamat villámgyorsan összekötözték. Később éreztem, hogy fölemeltek a földről, s mintegy száz lépésnyire vittek ... aztán még feljebb emeltek ... aztán leeresztettek és lefektettek ...

Úgy van úgy ... de hova tettek le? ...

Vajjon mi történt Roch Tamással? ... Vajjon a rablótámadás nem inkább ellene irányúlt, mint ellenem? ... Valószinű. Hiszen engem a világ úgy ismert, mint Gaydont, a betegápolót; nem tudta senki, hogy Hart Simon, a mérnök vagyok, senki sem gyanakodott reám ... Hogy is állhatott valakinek az érdekében, hogy az egyszerű betegápolót keritse hatalmába?

Arról volt bizonyosan a szó, hogy a franczia feltalálót szöktessék el. Ehhez nem fér kétség. Ha őt Healthful-houseból megszöktették, a czél bizonyosan titkának kitudása lehetett ...

Persze ... persze ... mindez csak úgy tehető fel, ha velem együtt Roch Tamást is elrabolták. Vajjon így történt valóban? ... Így ... így, bizonyosan így kellett történnie ... Ebben bizonyos lehetek. Nem közönséges gonosztevők kezébe kerültem, a kik csak lopni akartak. Bizonyára nem így cselekedtek volna azok. Minekutána engem képtelenné tettek arra, hogy kiálthassak, s ledobtak a földre, Roch Tamást elrabolták, valószinűleg nem zártak volna ide be, a hol most vagyok.

De hát hol? ... ezen a kérdésen töröm órák óta a fejemet.

Bármint légyen is, annyi tény, hogy valami kaland hálójában akadtam fel, hogy mi lesz ennek a kalandnak a vége, azt nem tudom, el sem képzelhetem. Minden esetre emlékezetembe akarom vésni, perczről-perczre híven mindazt, a mi velem eddig történt, s ezután fog történni, majd le is irom mind ... Ki tudja, minő feladatot rótt reám a végzet, hátha az új viszonyok között, melybe sodortak, mégis csak sikerül Roch fulguratorának a titkát megtudnom? ... S ha újra szabad leszek, s tudni fogom a titkot, s megtudom azt is, hogy kik voltak a merénylet elkövetői: minő nagyfontosságú következményei lehetnek majd.

Mindig ... minduntalan visszatérek arra a kérdésre, hogy hol lehetek most? Hátha a véletlen nyomára vezet.

Hadd lássuk csak elejétől kezdve még egyszer, mi is történt:

Mikor engem Healthful-houseból az emberek a karjaikon elhoztak, éreztem, hogy nagy óvatossággal valami padra fektettek le ... csolnakféle lehetett, még pedig kisebb fajta, mert az oldalára billent ... bizonyosan csolnak volt.

A csolnak aztán kevéssel utóbb a másik oldalára billent, valószinűleg még egy embert szállítottak rá. Kétségkivül Roch Tamás volt az a másik áldozat. Őt nem kellett védelemre képtelenné tenni, sem szemét, sem kezét, sem lábát nem kellett megkötözniök. Jó magával tehetetlen volt a kimerítő roham után, vele tehettek bármit, mert nem volt öntudatánál. Nem csalódhatom ebben a föltevésben, mert a kötő alatt is valami sajátságos, átható aetherszagot éreztem. Nyomós bizonyíték a mellett, hogy Roch Tamás volt az a másik: emlékezem tisztán, hogy az orvos néhány csepp aethert cseppentett rá, s ugyanakkor a dühöngő Roch ruhájára is esett egy-két csepp. Ezt az erős illatot éreztem meg ... Ugy van, úgy, Roch Tamás feküdt ott mellettem. Ha én akkor nem siettem volna vissza a pavillonba, már őt aligha találtam volna szobájában.

Újra eszembe jut ... miért is kellett annak a bizonyos D'Artigas grófnak arra a szerencsétlen gondolatra jönnie, hogy Healthful-houset meglátogassa? Ha Roch Tamás nem találkozik vele, mindez nem történt volna meg. A találmányt hozzák szóba, s ez tette a boldogtalan Roch Tamást dühöngővé. Főleg az igazgató a hibás, miért nem hallgatott az én figyelmeztetésemre? Ha ő akkor rám hallgat, nincs szükség orvosi segitségre, az ajtó zárva maradt volna ... a merénylet meghiusúl ...

Azon épenséggel nem kell a fejemet törnöm, hogy vajjon magánembernek vagy valamely államnak az érdekében történt-e Roch Tamás elraboltatása.

E tekintetben nincs helye semmi kétségnek. Ha én tizenöt hónap alatt nem tudtam kilesni a titkot, másnak aligha fog sikerülni. A franczia feltalálónak elméjét örök homály fenyegeti, hiába való minden erőlködés, titkát nem fogja elárulni. Állapota jóra nem fordulhat, csak roszabbra, az a kis szikra is, mely elméjében még fellobog, nem sokára kialszik végképen.

Mindent egybefoglalva ezúttal nem Roch Tamásról, hanem főképen jó magamról van a szó, e tekintetben a következőket konstatálhatom:

A csolnak ide-oda billent, aztán evezők csapását hallottam ... mentünk. Alig tartott egy perczig, valamihez ütődtünk, valószinűleg valamely hajónak az oldala lehetett. Zajtalan mozgást éreztem. Valaki beszélt, parancsokat osztogatott ... a csolnakban levők engedelmeskedtek ... Emberi hangok ütődtek a fülembe a kötőn át is, tarthatott mintegy öt-hat perczig.

Az egyetlen gondolat, mely agyamban akkor megfogamzott, az volt, hogy engem a csolnakból felvisznek a hajóra, s a fenékben elzárnak addig, míg a hajó a nyilt tengerre nem jut. Addig, míg a hajó Pamplicosundban vesztegel, Roch Tamást és ápolóját bizonyosan nem engedik fel a hajó fedélzetére.

Össze voltam még kötözve, így lábamnál és vállamnál fogva megragadtak. Nem éreztem azt, hogy a csolnakból a hajóba emelnek, hanem, azt, hogy valahova leeresztenek. Talán a tengerbe akarnak dobni, hogy az alkalmatlan élő tanut lerázzák a nyakukról? E gondolatra hideg borzongás futott végig a hátamon. Önkénytelenül sohaj szakadt fel a mellemből ... egy pillanat, s többé nem lészen számomra levegő ...

(Folytatása következik.)

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** Alapitási év 1810.
KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.
Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.
Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztító intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főnsulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

Az arcz szépsége
legbiztosabban úgy érhető el, ha az a
Leichner-féle zsirpuder, 7508
Leichner-féle Hermelinpuder és Aspasiapuder alkalmazásával ápoltatik. Ezek a hires arczpuderek a legmagasabb hölgykörökben és a legelsőbb rangú művésznők által előszeretettel használtatnak; nagy előnyük, hogy a bőrnek virruló, üde rózsás szint adnak és nem lehet észre venni, hogy az arczpuderezve van. Kapható — csupán zárt dobozokban — a gyári raktárban: Berlin, Schützenstr. 31. és minden illatszerárusnál.
Leichner-féle áruk!

Utánzatoktól óvakodni kell.
Leichner L., Berlin, kir. szinházak szállitója.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND
összes művei.
Közrebocsátja GYULAI PÁL.
VII. kötet.
A RAJONGÓK.
Regény négy részben.
Ára füzve 3 frt. Ára füzve 3 frt.
VIII. kötet.
ZORD IDŐ.
Regény három részben.
Ára füzve 3 frt. Vászonkötésben 4 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
Folt, a mely tisztit.
DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.
IRTA
ECHEGARAY JÓZSEF.
A spanyol eredetiből forditotta
PATTHY KÁROLY.
Ára füzve 30 kr.
35 krajczárnak postautalványon való beküldése után bérmentve szállitjuk.

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venni akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a
Budapest székes főváros kiadásában megjelenő
Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7296
mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.
A Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.
Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

Ettől fogva ezt a várparancsnokot tartottam én a világ legkegyetlenebb tömlöcztartójának.

Nem is állhattam meg, hogy e miatti panaszomnak kifejezést ne adjak előtte, természetesen államfogolyhoz illő mérséklet hangján; mire a várparancsnok egész ridegen azt válaszolta, hogy «államfoglyoknak a törvényes hitveseikkel levelezni meg van engedve; de szívbeli viszonyokat szőni-fonni innen a börtönből, megfogható okoknál fogva tilalmaztatik. Lám, az ön fogolytársának, Skrzbenzky úrnak megengedtetik, hogy minden hónapban küldeményt intézzen a feleségéhez Krakkóba».

Tudniillik, hogy egy szobatársam is volt, lengyel szabadsághős, a ki a krakkói népharczok alkalmával szerzett magának érdemeket az ittülésre. Ez még előttem került ide, s már egészen beleminősitette magát az adott helyzetbe. Egész nap fütyült, danolt, s egy kis asztalkánál késsel, vésűvel, ráspolylyal faragott mindenféle csinos csecsebecséket puszpángból, ébenfából; idő folytán engem is megtanitott rá: raboknak ez vigasztaló időtöltés. Az én lengyelem aztán az általa faragott karpereczeket, násfákat haza küldötte a feleségének: az tudta azokat értékesiteni a lengyel úrnőknél, s így tartotta el a lengyel a börtönből a családját: az ő vagyonára is rátette a karmait a sas.

Ettől a börtöntárstól tanultam francziául és angolul is, jó kézikönyvek segélyével. Én viszont a havi pénzemből juttattam neki. Csak azt nem szerettem nála, hogy a várparancsnokot mentegette előttem. Ezek a lengyelek a milyen féktelenek a szabadságban, olyan alkalmazkodók a kényszerhelyzetben. Engem mindig csak vigasztalt és boszantott, hogy a várparancsnok tilalma az én primadonnámhoz intézett leveleim ellenében nagyon helyes okkal bir, a mit, ha én egyszer meg fogok tudni, magam is helyeselni fogok.

— Ha tudod, mért nem közlöd velem?

— Egy lengyel soha el nem árulja a becsületére bizott titkot; még ha a zsarnokának a titka is az.

Így teltek az évek. Én az alatt akadémiát végeztem. A nyelveken kivül jogi kodexeket magoltam be; egész könyvtár szaporodott a zárkám padkáján. Minden könyvet, a melyet megkivántam, azonnal meghozatott a várparancsnok a számomra; némelyik fel sem volt még vágva. Ez nagy bizalom!

Egy szép napon aztán, szokatlan órában hallom a kulcsokat csörömpölni a zárka-ajtóban; bejön a várparancsnok. Máskor az ilyen látogatásnál mindig a fején volt a sipkája, most a kezében tartotta, s ezzel a megszólítással tisztelt meg: «euer Hochwohlgeboren», a mi magyarul annyit tesz, hogy «tekintetes úr».

Egy nagy ostyapecsétes levelet tartott a kezében.

— Örömhírt hozok önnek: mától fogva megszüntem az ön házizsarnoka lenni. Ő felsége legkegyelmesebb elhatározásával önnek, több fogolytársaival együtt, amnesztiát adni méltóztatott, hátralevő büntetése idejét elengedve, s egyúttal a lefoglalt birtokát is visszaadva.

Ez a hir bizony nagyon jól esett fiúi szivemnek.

Azzal karom alá öltve a kezét, fölvezetett a börtönből a saját lakásába, bemutatott az excellenczias asszonyának, meginvitált reggelire, melynek végeztével előkereste a szekrényéből

Lábamnál és vállamnál fogva megragadtak.

(«A franczia zászló» czimü regényhez.)

az engemet érdeklő leveleket, s oda tette elém. Gondosan be voltak skatulyázva kemény papirosba, s átkötve spárgával. Biztatott, hogy bontsam fel a csomagot. Lehetett ott valami ötven levél. De annak mind egyforma volt a boritéka: ugyan az a szürke papiros, az az ostyapecsét, a mit a katonai kanczelláriában használnak, a czimzet ugyanazzal a kézirással rákarmolva «ex offo» az itteni várparancsnoksághoz.

— Nem olvassa ön el némelyikét? — biztatott a tábornok.

— Hisz ez egész napra való munka. Majd rá érek a vasúton, unalmamból.

— Hát jól van. Akkor pakoltassa ön össze a holmiját: a legközelebbi vonat egy óra múlva indul.

— Szabad lesz hazaérkeztemet táviratilag tudatnom az illetőkkel, hogy kocsival várjanak az állomáson?

— Szabad.

Azzal beszólitá a várparancsnok az irnokát, s maga diktálta neki a feladandó sürgönyt.

«Dohányfalva. T. cz. csendőrparancsnoknak. Tudassa ön X. úr gazdasági felügyelőjével, hogy urasága Olmüczből, legfelsőbb megkegyelmeztetés folytán holnapután délben E. állomásra megérkezik: alkalmatossággal várják. — Várparancsnok.»

Én vakmerősködtem egy újabb kérelmet megkoczkáztatni.

— Nem volna szabad ugyanezt a hírt — az én barátnémnak megtáviratozni?

— Nem! — szólt erre egész határozott ridegséggel a tábornok, s olyan kézmozdulatot tett, a mi azt jelenti, hogy elmehetek.

Én aztán kihátráltam az ajtón, lementem a zárkámba. Az egész börtöni szerzeményemet ott hagytam a lengyel pajtásomnak, a kivel könnyek között ölelkeztünk össze. Útitáskámba belegyömöszöltem a gúnyáimat, felyül pedig azokat a leveleket; s azzal elpályáztam a vasúthoz.

Hogy micsoda érzés volt az, a mikor a czertifikátot felmutattam a vasúti váróteremben a puhatoló rendőrbiztosnak, s hallottam ajkairól elhangzani e megváltó szót: «passirt», mikor a vaskocsi elkezdett dübörögni alattam, s a fütyülő mozdony gőzfelhője közül kivillant előttem a szabad Istenvilágának zöld mezeje, erdeje, — azt majd csak a tokaji bor után tudom elmondani.

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

De nem ... Nagy gonddal eresztettek le valamely szilárd fenékre, mely oly hidegnek tetszék, mintha ércz lett volna. Végig fektettek, s nagy bámulva éreztem, hogy leoldozzák kötelékeimet. Lépteket hallottam magam körül, s ajtó becsapódása csengett a fülembe ...

Itt volnék tehát ... De hol? ... Vajjon egyedül vagyok itt? ... Kiveszem számból a zsebkendőt, leoldom a szememről a kötőt ...

Szuroksötétség körülöttem ... semmi fényárnyalat, ama bizonytalan fényérzetnek sincs nyoma, mely a teljesen besötétitett szobában is megvagyon a szemben.

Kiáltok ... megint kiáltok ... Semmi felelet. Hangom elfojtódik, mintha rosz hangvezető közeg szigetelné el köröskörül.

A levegő, melyet beszívok meleg, nehéz, sürű .. tüdőm kinnal működik, ha a levegő fel nem frissül — bizonyára megfulladok. Kinyújtom mind a két karomat s a következőket észlelem:

A hely, hol vagyok, vaslemez falakkal van körülzárva, térfogata nem lehet nagyobb három-négy köbméternél. Tapogatván a falat, érezem, hogy szegek feje áll ki, mint a hajó törzséből, melyet pánczéllal béleltek ki.

Az egyik falon ajtószöglet-félét fedezek fel, az oldalpántok néhány centiméternyire kiállanak a falból. Ez az ajtó bizonyára kivülről nyilik befelé ... valószinüleg ezen hoztak be engemet ebbe a szük vaskalitkába.

Hallgatózom — semmi zaj. Abszolut csend és abszolut sötétség. Különös egy csend ... csak lépteim alatt csendül meg az aczél padló.

Nyoma sincs annak a tompa zúgásnak, mely a hajók fedélzetén szokott hallatszani, a vízmorgása, a hullámok csapkodása hol vannak? A hajó görgése, himbálózása sem érezhető, pedig ennek okvetlenül nyoma kellene, hogy legyen, mert a Neuse öblében az áram állandóan nagy.

Természetesen az a kérdés: vajjon hajón vagyok-e, mely a víz hátán úszik? . . . Úgy kell lennie, mert csolnakon vittek, igaz, hogy mindössze egy perczig tartott az útam. De hátha a csolnak Healthful-house mellett a partról egy másik közeleső partrészig szállított . . . Lehet, hogy valamely barlang odvába eresztettek le. Ime, nem mozdul a vasketrecz. Kovácsolt vasfalai daczára érezem, hogy a tenger sós vizének sajátságos szaga terjed el körülöttem. Ez tény, ebben nem csalódhatom.

Ha jól számítom, mintegy négy órája zártak ide. Közel lehetünk az éjfélhez. Vajjon reggelig tartanak itt? Szerencsére Healthful-house házi rendje szerint hat órakor ebédeltem. Nem vagyok éhes, csak az álom kerülget. Bizom benne, hogy elég erőm lesz, s az álmot leküzdöm . . . nem, nem szabad elaludnom . . . Várjunk csak, hadd gondolkozzam valamiről . . . De miről? Se fény, se hang nem hatol ebbe a vas-ládába. Hallga! Hátha mégis valami zajt meghallhatok, bármily halk légyen is az. Életerőm a hallószerveimben pontosul össze . . . Hallgatózom . . . hátha valami mozgásra mutató neszt hallok, mert okvetetlenül kell ennek lennie, ha ugyan nem a szárazföldön vagyok. Föltévé, hogy a hajó még horgonyoz az öbölben, de már készülődnie kell az elindulásra, különben nem értem, hogy miért szöktettek el engem és Roch Tamást.

— Végre valahára! . . . Nem tévedek . . . lágy ringást érezek . . . nem vagyok tehát a szárazon. Lökést, ránditást nem érezek.

Álljunk csak meg, vegyünk nyugodtan fontolóra mindent. A Neuse öblében veszteglő hajók valamelyikének a fedélzetén vagyok tehát, vagy gőz-, vagy vitorlás hajó lehet, mely itt várakozott a merénylet elkövetőire. Minket csolnakon hoztak ide; de ismételten hangsulyozom, hogy mikor engem a csolnakból kiemeltek, nem éreztem olyasmit, mintha a hajó fedélzetére emeltek volna. Lehet, hogy valamely oldal-nyiláson a fenék-helyiségbe szállítottak. No, de ez mellékes. Már akár a fedélzeten, akár a fenék-helyiségben, a fődolog mégis csak az, hogy úszó hajón vagyok.

Szabadon fognak bizonyára bocsátani engemet is meg Roch Tamást is, ha ugyan őt is olyatén módon zárták el, mint engemet. Szabadság alatt azt értem, hogy a fedélzetre föleresztenek, s megengedik, hogy ott fel és alá sétálgassak. No de addig egy néhány óra még bizonyosan eltelik, mert minket nem szabad egy hamar másnak meglátnia a hajón. Addig tehát szabad levegőt nem szívhatunk, míg a hajó nyilt tengerre ki nem jutott.

Ha vitorlás a hajó, kedvező szélre kell várakoznia, Pomplicosundban reggel támad a szél, addig tehát várniok kell. Hiszen ha gőzhajó . . .

De nem; a gőzhajó fedélzetén állandóan kőszén, olajszag terjed el, a gőzkazán melege . . . mindez elhatolt volna hozzám is; éreznem kellett volna a csavar vagy a keréklapát forgását, a gép reszketését, a kitódúló gőz lökéseit.

Legokosabb, ha türelmesen várok; csak holnap reggel kerülök ki úgyis ebből a lyukból. Ha addig nem eresztenek is ki, hoznak valamit ennem, mert arra semmi okot sem adtam, hogy éhhalálra kárhoztassanak. Könnyen megtehették volna, hogy a tengerbe dobjanak, s nem vittek volna fel a hajó fedélzetére. Ha künn lesznek a nyilt tengeren, akkor már nincs mit félniök tőlem. Ki hallaná meg kiáltó szavamat? Hiába való volna esetleges tiltakozásom, hiába valóak szemrehányásaim. Mi czéljuk is lehet velem a merénylet elkövetőinek? Nem vagyok-e szemökben csupán a beteg ápolója, a jelentéktelen Gaydon? Nekik csak Roch Tamásra volt szükségük, reám nem . . . Engem csak épen ráadásul szöktettek meg, mert hogy véletlenül abban a pillanatban tértem vissza a pavillonba.

De bármi történjék is, bárhova vigyenek is, bár kik legyenek is a vakmerő csiny elkövetői, maradok az, a ki voltam: Roch Tamás ápolója. Senki, de senki sem fogja sejteni, hogy Gaydon neve alatt Hart Simon, a mérnök lappang. Ebből kettős hasznom lesz: először is a jámbor betegápolóval szemben nem ébred bennök gyanu; másodszor hátha mégis módomban lesz Roch Tamás titkát kitudnom, s e rejtélyes tett inditó okát megértve hasznomra forditanom, ha majd egérútat vehetek . . .

Hova is kalandoznak gondolataim? Mielőtt a menekülés jutna eszembe, előbb czélhoz kellene jutnom. Akkor majd ráérek a megszabadulás tervét kovácsolnom, ha ugyan kinálkozik rá alkalom. Addig is fontos reám nézve az, hogy senki se tudja meg: ki és mi vagyok.

Kétségtelen, hogy jelenleg útban vagyunk. Visszatérek első gondolatomhoz. Nem! . . A hajó, mely visz, nem gőzhajó, . . . de vitorlás sem lehet. Valami hatalmas motor hajtja bizonyára, ámbár be kell vallanom, hogy a gőzgép sajátságos zakatolását nem hallom, a gőzcsavar ide-oda forgatása által okozott rázkódásnak sincs semmi nyoma. Úgy tetszik, mintha folytonos, egyenletes mozgásról volna a szó, valami direkt rotációról, mely a tovahajtó erőre vitetik át valamelyes, előttem ismeretlen módon. Kétséget nem szenved, hogy a hajót sajátságos gépezet mozgatja. Milyen lehet ez a gépezet? . . .

Talág valami turbina-féle, melyről legújabban sokat beszéltek, mely a vizbe süllyesztett csövön át működik, s a csavarokat helyettesitik, mert a víz ellenállását jobban ki tudják használni, s nagyobb gyorsaságot kölcsönöznek a hajónak . . .

Türelem, néhány óra mulva megtudom, hogy miféle szisztemáju ez a hajó, melynek gépezete tökéletesen homogén eszközökkel működik.

Az is feltünő, hogy a hajó zörgése, zakatolása nem hallható és nem érezhető. A Pamplicosund vize nem lehet ilyen csodálatosan nyugodt. A szokásos ár és apály rendesen megbontá tükrének nyugalmát.

Hátha épen az ár és apály között szokásos csend van most? . . . Most jut eszembe, hogy a parti szél tegnap este egészen elült. Mindegy. A dolog mégis megfejthetetlen, mert légyen a hajó bárminő szerkezetü, ha a víz hátán van, többé-kevésbbé mégis csak rezeg; én pedig rezgésnek nyomát sem éreztem.

Minő kinos gondolatok kerg etőznek most az agyamban! Az álom majd leragasztja szemeimet, rémitő bágyadtság száll meg ebben a fullasztó levegőben, de nem akarok elaludni. Megvárom a viradatot, pedig, a mig fény nem hatol e vas-sirba, addig meg nem virad nékem. Nem lesz arra elég, hogy kinyissák az ajtót, fel kell vinniök engem a fedélzetre. A vasfal egyik szögletéhez támaszkodom, mert nincs szék, melyre leülhetnék. Szempilláim ólomsulylyal csukódnak le, valóságos álomkórság száll meg, felugrom, mert nem akarok aludni. Düh száll meg, öklömmel ütöm a vasfalat . . . ordítok . . . Mind hiába! . . , A szegek feje megsérti kezemet. Kiáltásomat nem hallja senki.

De nem, nem méltó hozzám ez a viselkedés! Megfogadtam, hogy higgadt leszek, s ime már a kezdetén megfeledkezem magamról, s olyan vagyok, mint egy gyermek.

A hajó még nem jutott ki a nyilt tengerre. Hátha nem is a Pamplicosund felé vette az útját, hanem a Neuzén felfelé halad? De nem; ugyan kinek is jutna eszébe, hogy a tartomány belsejébe menjen? . . . Mikor Roch Tamás elszöktetését tervbe vették, bizonyára azzal a szándékkal tették, hogy őt az Egyesült-Államokból elvigyék messze, valamely elhagyott szigetre, vagy Európába; a hajó tehát nem vehette útját a Neuzén felfelé; bizonyára Pamplicosundban vagyunk jelenleg, melynek vize kivételesen nyugodt most.

Ha majd a nyilt tengerre jutunk, akkor majd a hullámverések megbolygatják a hajó nyugalmát, a minthogy a legnagyobb hajók is megérzik e hullámok erejét. Avagy valami nagy kalóz- vagy mélyen járó páncélos hajó fedélzetén volnék . . . ? Nem hinném.

Most úgy tetszik nekem, mintha . . . csakugyan, nem csalódom . . . valami zajt hallok . . . léptek közelednek . . . épen itt az ajtó felől. A hajó legénysége közül lehet valaki . . . Vajjon megnyilik valahára ez az ajtó? . . . Hallgatózom . . . künn beszél valaki . . . a hangot hallom, de a szavakat nem értem . . . Idegen a nyelv . . . Kiáltok, . . . ordítok . . . Felelet nem jön.

Várnom . . . várnom . . . mindig csak várnom kell! . . . Mind hajtogatom ezt az egy szót . . . mintha kalapácsolnák a fejemet . . .

Vajjon mennyi ideje vagyok itt? . . . Gondolkozzunk csak! . . .

A hajó elindulása óta nem mulhatott el több négy-öt óránál. Számításom szerint éjfélen túl lehetünk. Hiába van a zsebemben óra, ebben a pokoli sötétségben nem vehetem hasznát.

Ha öt órája haladunk, akkor Pamplicosundból már kijutottunk; vagy az Ocracoke- vagy a Hatteras-inlet felé járhatunk . . . Avagy a nyilt tengeren . . . az ám, de semmi himbálózást nem vettem észre . . .

Megfejthetetlen . . . csaknem hihetetlen . . . De hátha mégis csalódtam . . . Hátha hallucinálok? . . . Hátha nem is vagyok hajónak a fenekén? . . .

Még egy óra eltelik . . . a gépek zakatolása nem hallatszik. A hajónak, mely engem visz, meg kell állania . . . Vajjon eljutott rendeltetése helyére? . . . Pamplicosund éjszaki vagy déli részén valamelyik öbölben köthetett ki . . . Eh, képtelenség, oda csak nem vihetik a Healthful-houseból elszöktetett Roch Tamást! . . . Hogy is maradhatna titokban akkor a merénylet az Unió területén? . . .

Ha a hajó csakugyan horgonyt vet, okvetlenül meg kell hallanom a horgony-lánczok csörömpölését, s végül éreznem kell a ránditást, melyet a hajó fog szenvedni. Pár percz mulva elválik. Várok . . . hallgatózom.

Semmi . . . komor, félelmetes csend körülöttem. Csaknem azt kérdezném: vajjon rajtam kivül van-e még más élő lény is ezen a hajón?

Zsibbadasszerű aléltság száll meg . . . a levegő iszonyúan fülledt . . . alig tudok lélekzeni . . . mellemet mintha óriási nehéz kő nyomná, nem tudok szabadulni tőle . . . Szemem pillái lehullanak . . . lecsukódnak . . . iszonyúan kimerültem . . . nem tehetek róla . . . el fog nyomni az álom . . .

Vajjon mennyi ideig alhattam? . . . Nem tudom. Nappal van vagy éjjel? Annyi bizonyos, hogy könnyebben lélekzem, a vaskalitka levegője tisztább, nincs telítve szénsavval.

Vajjon felfrissitették a levegőt, a mig én aludtam? . . . A kalitka ajtaját kinyitotta valaki? . . . Volt valaki az én szük börtönömben?

Volt . . . Ime itt a bizonyság.

Véletlenül egy tárgyon akad meg a kezem. Valami edényféle, jó szag árad ki belőle. Iszom belőle, mert a szomjuság majdnem megöl, akár a mocsárvizet is megittam volna.

Ale . . . pompás ale volt; ez fel fog frissíteni; megerősit engem, egy káddal meginnám.

Ha nem akarják, hogy szomjan veszszek, akkor bizonyára ennem is fognak adni.

Nem . . nem. Azegyik szögletben kosarat tapintok: kenyér és hideg sült van benne.

Eszem, . . . mohóan eszem . . . erőm is visszatér lassanként.

Nem vagyok tehát annyira elhagyatva, anynyira elhanyagolva, mint eleinte gondoltam. Valaki titkon, mig aludtam, benjárt börtönömben, kinyitotta az ajtót, friss levegőt eresztett be, ennem-innom hozott. Így már várhatom a szabadulás óráját.

Vajjon meddig fog még tartani a rabság? . . . Néhány óráig? . . . Napokig talán?

Lehetetlenség kiszámitanom, hogy mennyi idő telt el azóta, hogy elaludtam. Még kevésbbé tudnám megmondani milyen időtáj lehet most. Az órámat felhuztam ugyan, de nincs ütőszerkezete. Hátha a mutatókon kitapogatnám . . . Helyes, a kis mutató úgy látszik a nyolczason van . . . Valószinüleg reggeli nyolcz óra . . .

Csak azt tudom biztosan, hogy a hajó veszteg áll. Semminemü mozgás nem érezhető a fedélzeten. A gépezet tehát nem működik. Telnek az órák . . . mindenik egy örökkévalóság . . . Vajjon nem lesz-e megint éjjel, mire valaki újra bejön börtönömbe? Mig alszom, felfrissiti a levegőt, enni-inni valót hoz nékem . . . Igen . . . igen, majd akkor gondoskodnak rólam, ha újra elnyom az álom . . .

Csakhogy most már ha törik, ha szakad, leküzdöm az álmot . . . Tettetem magam, mintha aludnám . . . s bárki lépjen is be börtönömbe . . . felelősségre fogom vonni!

VI.

A fedélzeten.

Itt vagyok valahára Isten szabad ege alatt, kéjjel szivom az üde levegőt! Kieresztettek vasbörtönömből, s felvittek a hajó fedélzetére. Körülnéztem . . . szárazföldet sehol sem láttam . . . Az ég és tenger körvonalai nagy távolban összeolvadtak.

Nyugatról Éjszak-Amerikának ezer meg ezer tengeri mérföldre nyuló partvidékét hiába kerestem, híre-pora sem volt.

A nap épen hanyatlóban, ferdén hullanak sugarai a tenger végtelen síkjára. Hat óra felé járhat az idő. Megnézem az órámat . . . Eltaláltam: hat óra, tizenhárom percz.

Junius 17-dikén éjjel a következő dolgok történtek:

Várva-vártam, a mint már említém, hogy börtönöm ajtaja megnyiljék; erősen elhatároztam, hogy küzdök az álom ellen. Biztosan tudtam, hogy nappal van még . . . az idő telt . . . telt . . . az élelmi szernek is fogytékán voltam már . . . Kezdettem éhes lenni, szomjuság nem gyötört, mert valamicske *ale*-m maradt még.

Mióta felébredtem, megint érezém, hogy a hajó törzse, ha gyöngén is, de reszket, vagyis a hajó halad, holott eddigelé valamelyik öbölben horgonyozott.

Hat óra volt tehát, midőn a vasfalak mögött

Hallgatózom . . . künn beszél valaki . . .

Kihajlok . . . alánézek . . .

léptek zaját hallottam. Talán valaki be akart jönni? . . . Úgy van. A zár nyiszergett, a sarkok csikorogtak, s az ajtó feltárult. Hajólámpás fénye oszlatta el a börtön vak homályát, melynek a hajóra szállásom óta lakója voltam.

Két ember lépett be; nem igen volt időm, hogy őket jobban megnézzem. Vállon ragadtak engem, a fejemre sűrű vászontakarót dobtak, ettől aztán nem láthattam épenséggel semmit.

Mire való lehetett ez az óvatosság? . . . Mi volt velem a szándékuk? . . . Védekezni akartam, . . . de ők még erősebben megragadták karjaimat. Kétségtelen volt, hogy a harang-állványt pillantottam meg. Hátha a harangra a goélette neve van bevésve.

Szó sincs róla.

Visszamentem a fedélzet hátsó részébe ismét s a kormányost szólítottam meg.

Komor pillantással mér végig, egyet ránt a vállán s még jobban reá nehezedik keze a kormánykerékre, hogy az irányából kitért goélettet visszaterelje régi útjára.

Ekkor eszembe jut, hogy körülnézzek: vajjon Roch Tamást nem pillantom-e meg? . . . Nem látom sehol . . . Hátha nincs is e hajón? . . . Lehetetlenség. Miért rabolták volna el csak Gaydont, a betegápolót, Healthful-houseból? . . . Azt egy árva lélek sem gyaníthatta, hogy Gaydon tulajdonképen Hart Simon, a mérnök, s ha férfiú állott, a kormánykerék fogán nyugtatta kezét, a goélette kormányosa volt.

Szerettem volna tudni a kéj-yachthoz hasonló goélettenek a nevét. Csak azt nem tudtam, hova van felirva.

Megszólítom az egyik matrózt:

— Micsoda hajó ez? — kérdém tőle.

Nem felel; föl kell tételeznem, hogy nem értett meg.

— Hol a kapitány? — kérdém tőle újólag.

Megint hallgat.

A goélette fedélzetének előrészébe mentem.

Középütt egy harang-állványt pillantottam meg. Hátha a harangra a goélette neve van bevésve.

Szó sincs róla.

Visszamentem a fedélzet hátsó részébe ismét s a kormányost szólítottam meg.

Komor pillantással mér végig, egyet ránt a vállán s még jobban reá nehezedik keze a kormánykerékre, hogy az irányából kitért goélettet visszaterelje régi útjára.

Ekkor eszembe jut, hogy körülnézzek: vajjon Roch Tamást nem pillantom-e meg? . . . Nem látom sehol . . . Hátha nincs is e hajón? . . . Lehetetlenség. Miért rabolták volna el csak Gaydont, a betegápolót, Healthful-houseból? . . . Azt egy árva lélek sem gyaníthatta, hogy Gaydon tulajdonképen Hart Simon, a mérnök, s ha tudta volna is valaki, ugyan miért rabolt volna el valaki engemet? . . . Mi czéljuk lett volna velem?

Abból, hogy Roch Tamás nem volt a fedélzeten, még nem következtethettem azt, hogy a hajón sincs; valószinüleg valamelyik kabinba zárták be. Ha csak gyöngédebben bántak vele, mint egykori ápolójával.

De várjunk csak . . . no lám, eddig nem is jutott eszembe . . . hát a goélettet mi hajtja előre? . . . A vitorlákat mind egy szálig bevonták, . . . a szél nem fúj, a keletről időnkint támadó szél nem hogy segitené, sőt ellenkezőleg hátráltatja, mert szél ellenében megyünk; és ime a goélette orra kecsesen emelkedik és száll alá, a hajó pedig sebesen halad előre, hosszú vízbarázdát hasit a tengeren, melynek tarajos hátát messziről is láthatni.

Bizonyára gőz-yacht . . . De nem, a két árboczközött nem látom a kéményt . . . Hátha elektromos erő hajtja, csavarjai akkumulatorokkal és hatalmas galvan-telepekkel vannak összeköttetésben. Ebből magyarázhatnám meg roppant sebességét . . .

Egyébként nem magyarázhatom meg a hajó haladását. A hajtó-erőnek okvetetlen valamely csavar a közvetítője, ezt föltétlenül látnom kellene, ha a mellvédről lehajolva alánézek.

A kormányos gúnyos mosolylyal nézi, hogy miben fáradozom, de nem szól egy árva szót sem.

Kihajlok . . . alánézek . . .

Híre-nyoma sincs hullámkavaró csavarnak. Csak azt a három-négy kábelhossznyira utánunk húzódó hullámbarázdát pillantom meg. Micsoda titokzatos erő hajtja ezt a goélettet?

Nem tudom semmiképen megfejteni. A hajó legénysége ügyet sem vet reám, midőn újra visszamegyek a fedélzet előrészébe.

A hajó hídján egy embert pillantok meg, kinek az arczát mintha már láttam volna valahol . . . A híd karfájára támaszkodva néz reám, csaknem várja, hogy szólitsam meg . . .

Most már tudom . . . Ez az ember kisérte D'Artigas grófot, mikor Healthful-houset meglátogatta . . . Ez volt . . . ez . . . Reá ismertem.

Tehát a dúsgazdag idegen rabolta el Roch Tamást, s a goélette, melynek fedélzetén jelenleg vagyok, D'Artigas gróf «Ebba» nevű yachtja. Általánosan ismert az éjszak-amerikai partokon . . . Nos hát jól van . . . Ez az ember majd számot ad nekem arról, a mit megtudnom jogomban áll. Emlékszem, hogy ő is, meg D'Arti-

gas gróf is angolul beszéltek. Megérti tehát beszédemet, s felelnie kell kérdésemre.

Ugy hiszem, hogy ez az «Ebba» kapitánya.

— Kapitány úr, — szólék hozzá, — én már önt láttam Healthful-houseban, a franczia feltaláló pavillonjában. Reám ismert ön is?

Kémlelve néz reám, de feleletre nem méltat.

— Én vagyok Gaydon, — folytatom, — a Roch Tamás betegápolója, szeretném tudni, hogy miért raboltak el engem, s miért hoztak erre a goélettere?...

A felelet reá az, hogy int két matróznak, kik ott állanak távolabb tőlünk a fedélzeten.

Az egyik odalép hozzám, megragadja a karomat, s mit sem törődve haragos mozdulatommal, melynek ura lenni e pillanatban nem tudtam, kényszerít, hogy a lépcsőn menjek le. Ez a lépcső tulajdonképen egyszerű vaslétra volt, s a legénység közös kabinjába vezetett le.

Azt hittem, hogy megint be akarnak zárni a vaskamrába, mely valahol lenn a hajófenéken lehet.

Nem. A matrózok egy kis kabinba vittek, mely a legénység kabinjától balra esett; az oldalán kerek nyilás volt, azon jött be a világosság és a friss levegő. A kabinban volt ágy, asztal, karosszék, öltöző-asztal és szekrény... minden nagyon tiszta.

Az asztal meg van terítve. A hajószolga tálakat rak az asztalra, s el akar távozni. Megszólítom őt.

(Folytatása következik.)

Az

Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár
rendes közgyülését

folyó évi február hó 19-én délutáni 4 órakor budai osztályában (II. kerület, Fő-utcza 2. szám alatt, saját épületében) tartja, melyhez a t. cz. részvényesek az alapszabályok 12., 14, és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghivatnak.

TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a mult évi zárszámadásoknak előterjesztése, a mérleg megállapitása, a nyereség felosztása s az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása iránti határozathozatal.

2. Egy igazgatósági tagnak két évre és öt felügyelő-bizottsági tagnak három évre leendő választása.

☛ Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni s szavazati jogukat személyesen vagy más meghatalmazott részvényes által gyakorolni óhajtják, szíveskedjenek az alapszabályok 18. és 20. §-ai értelmében legkésőbb 1897. évi deczember hó végéig saját nevükre irt részvényeiket legkésőbben 3 nappal a közgyülés előtt a takarékpénztár központi vagy budai osztályában (V. ker. Dorottya-utcza 4. sz., vagy II. ker. Fő-utcza 2. szám) letenni; ugyanott a megvizsgált 1897. évi zárszámadások és a felügyelő-bizottsági jelentés példányai az alapszabályok 147. §-a értelmében átvehetők. 7555

Budapesten, 1898. évi január hó 31-én.

Az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár igazgatósága.

MEGHIVÁS
a „Pesti magyar kereskedelmi bank“
56-ik rendes közgyülésére,

mely **1898. évi február 14-én délután 6 órakor** a bank helyiségében fog megtartatni.

TÁRGYAK:

1. Az igazgatóság jelentése.

2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapitása, a nyeremény felosztása iránti határozat és a felmentés megszavazása.

3. Alapszabályszerű igazgatósági választások. (Az alapszabályok 36. §-a értelmében a kilépő igazgatósági tagok ujból választhatók.)

4. A felügyelő-bizottság választása.

☛ Az alapszabályok 19., 20. és 21-ik §-ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei három hónappal a közgyülés előtt a bank könyveiben nevére be vannak jegyezve, jogositva van a közgyülésen részt venni, vagy magát meghatalmazott által helyettesittetni, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie.

A szavazati jog érvényesitése czéljából a részvények, szelvényekkel együtt, az alapszabályok 18. §-a értelmében **folyó évi február 11-éig** a bank értékpapirpénztáránál leteendők, hol is az 1875. évi XXXVII. törvényczikk 198. §-a és az alapszabályaink 45-ik §-a értelmében a megvizsgált évi mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyülés előtt átvehető. 7557

Budapest, 1898. január hó 30-án.

Az igazgatóság.

1150. szám.
V/2.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A szolnoki 77·II számú tiszai átvágásban szárazban végrehajtandó s mintegy 556.885 köbméternyi földmozgósitást igénylő mederbővitési munkálatoknak vállalatba adása czéljából a földmivelésügyi ministeriumban folyó évi február hó 18-án déli 12 órakor nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

A munkálatok tervezetei, nemkülönben a kötendő szerződés mintája s az ennek kiegészitő részét képező általános és részletes feltételek, úgyszintén az ajánlati feltételek a szolnoki m. kir. folyammérnöki hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők, a hol egyszersmind az ajánlati minták is megszerezhetők.

Kelt Budapesten, 1898. évi január hó 21-én.

Földmivelésügyi minister.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és kapható:

EGY RÚT KIS LEÁNY TÖRTÉNETE
ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

12—16 éves leányok számára.

Irta

B. BÜTTNER LINA.

Második bővitett kiadás.

Goró Lajos rajzaival.

Ára füzve 1 frt 80 kr. Vászonkötésben 2 frt 50 kr.

A

TANULÓK LAPJA

5. számának vezérczikke «A magyar szó» czimen a névmagyarositás jelentőségét tárgyalja s arra hivja föl az ifjuságot, hogy idegennevű tagjai márczius 15-ének ötvenedik évfordulójára tömegesen magyarositsák meg nevüket. Folytatódik *Verne érdekfeszitő regénye*, a «Cynthia hajótörőttje», *Kemény* Aladár pedig «Jégvirágok» czimen kezd meg humoros elbeszélést. Költeményt Mokry Ferencz irt, «A tiz szobor» czimen. E számban végződik be az ifjak eszmecseréje Arany «Toldi»-jának egy vitás kérdése fölött. *Szivos* Béla leirja «Nansen utazását lábszánkón Grönlandon keresztül»; közleményét 8 csinos illusztrácziő érdekesiti. Végül *Kárpáti* Kelemen tanártól hoz a szám egy tanulságos római életképet és egy egész csomó vegyes, iskolai hirrel meg fejtörő kérdésekkel záródik. Két szép képet is hoz a lap a városligeti jégpályáról. A *Tanulók Lapját dr. Rupp Kornél* szerkeszti a középiskolai ifjuság számára, vasárnaponkint jelenik meg a Franklin-Társulat kiadásában, ára egy negyedévre 1 frt 20 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

Egyes egyedül ültem a kupéban. Eszembe jutottak a levelek. S engemet rávitt a kiváncsiság, hogy a mellettem elfutó mezők, s a vonatot lassú tempóban kisérő hegyek helyett a betűkkel tele papirosokat vizsgáljam. Kivettem a boritékjából a legelsőt. Számozva volt és rendbe rakva mind az ötven, vagy hány.

Ráismertem a primadonnám kéziratára: a betük ugyanazok voltak, de annál kevésbbé a levél irójára. Ez nem az én barátném, hanem az én haragosom. A levél a várparancsnokhoz volt intézve, mint régi ismerőséhez. Annak panaszolta el a baját, a mibe miattam keveredett, egész bizalmasan. Hogy azzal a kötelezvénynyel, a mit rábiztam, milyen nagyon megjárta. Hajdani principálisom, a kihez utasitottam, nemcsak nem tábláztatta be a kötelezvényemet a jószágomra, sőt egyenesen kijelentette neki, hogy azzal a firkával nem ér el semmit, mert azt az osztrák hatóság, a ki most regnál, alaki hiba miatt érvénytelennek fogja tekinteni, különben is a csodák világának kellene beállni, ha a fiskus a perduellio miatt elitéltek konfiskált földbirtoka után adósságokat kezdene el fizetni. Hanem a helyett azt a tanácsot adta neki, hogy menjen el audienciára az osztrák főparancsnokhoz, s folyamodjék az én elkobzott birtokomnak bérbeadásáért. A főparancsnok galánt ember: ilyen művésznőnek nem fog semmit megtagadni. Rávitte a kényszerűség erre a lépésre, s azt siker követte: megkapta a birtokot. De köszöni szépen az ilyen diadalt. Most neki e miatt meg kell válni a szinpadtól, beülni egy dohos falusi kastélyba, béresekkel, szolgálókkal huzakodni, teheneket fejetni, tyúkokat ültetni, birkákat nyiratni, zsidókkal alkudni, számadókkal ingerkedni, szántatni, vettetni, ha sár van, csizmában járni, parasztszekérre ülni, s aztán minden garast megszugorgatni, hogy a bérlet összege kikerüljön, s még azonfölül nekem havi élelmezésre pénzt küldeni. A pénz pedig most ritkaság. A magyar bankót beszedték, nem adtak érte semmit. Ezt az ide mellékelt keserves harmincz forintot is csak úgy tudta előteremteni, hogy az arany koronáját, a mit jutalomjátéka alkalmával tisztelőitől kapott, eladta százhúsz forintért.

(Biz azt nagyon olcsón adta el! jegyzém meg magamban: nekem, a ki «tisztelői» egyetemes neve alatt rejtőzöm, háromszáz forintomba került.)

Aztán tovább: micsoda unalom! nincs egy úri ember, a kivel szót lehetne váltani, a legközelebbi kastély félnapi járó. A szobák teli vannak egérrel, ő pedig irtózik a macskáktól. Olvasni való nincs a háznál, esténkint pasziánszt kell játszani. A kályhák füstölnek. Légvonat van. Ő már is tele van rheumával, katarrhussal, s ki nem jön a migrainekből. — És igy tovább.

Át kellett látnom, hogy kettőnk közül nekem volt jobb dolgom — ott a becsukott zárkában. Ott csakugyan nincs légvonat.

Visszatettem a levelet a boritékjába, s aztán a többi társai közé kötöttem megint a hivatalos spárgával. A többi negyvenkilenczre nem voltam már kiváncsi. A megkezdett panaszok bizonyosan fokozódnak azokban, mert a falusi élet nyomorúságai nem szoktak gyönyörűségekké átváltozni.

Goró Lajos rajza.

«Egylovas bricskán, zsandárőrmesterrel az oldalamon.»

Csak a régi principálisomnak tettem magamban szemrehányást, hogy nem tudta már fiskális létére a kötelezvényemben azt az alaki hibát utólag helyreigazittatni, s a kötelezett összeget a primadonnának kifizettetni, a ki azután minden fáradság nélkül gondoskodhatott volna az ellátásomról.

Ellenben teljesen rehabilitálva találtam a várparancsnoknak azt a szigorúságát, a melynél fogva *ezeket* a leveleket magánál visszatartotta s nekem át nem adta. Hisz én az ilyen levél olvasása után okvetlenül arra fakadtam volna, hogy nem fogadok el ilyen keservesen felpanaszolt segitséget: élek ezentúl rabkenyéren.

Hát a levélcsomagot visszadugtam a táskám fenekére, s aztán nagyobb élvezetnek tartottam a vonat mellett elszaladó fenyőfákat, égerfákat nézegetni, varjúfészkeikkel.

Ha egy varjúasszonyságnak a varjúhimét elfogja a csapóvas, az se tartozik a párjának ételt hordani a helyébe, minek csábult el a családtekre? Nekem pedig hordtak! — Bizonyosan Illés próféta hollója is nőstény holló lehetett.

No de hát mind ezt a keserűséget eltörlik a viszontlátás örömei.

Igyekeztem azokat képzeletemben alakba önteni.

Vajjon fog-e Ő maga rám várni?

Egyenesen az ő czimére ugyan nem engedték meg (megfoghatatlan szigorúságból) a táviratozást; de ha a csendőrparancsnok tudatta az ispánommal, hogy kiszabadultam, jövök haza, lehetetlen, hogy az rögtön ne szaladt volna az úrnőjéhez ezzel az örömhirrel, a miben nyomatékos volt ez a szó *«urasága»*. Hiszen ha én a gazdatisztnek urasága vagyok, akkor már a birtoknak is ura vagyok. És akkor Ő is a bérlőnőből úrnővé emelkedett. Mert már most minden akadály daczára nőmmé fogom tenni. A leveleket — no azokat elégetem. Vajjon vett-e magának új hintót?

Végre megérkezett a vonat E. állomásra. Itt kellett kiszállnom.

A lépcsőről leugorva egyenesen a helybeli rendőrparancsnok hatáskörébe kerültem. Kevés szavú, katonás magatartású férfiú volt. Milyen is lehetett volna más?

A mint megneveztem magamat előtte, nem is engedte, hogy a certifikátomat előhuzgáljam: röviden tudatá velem, hogy az olmüczi várparancsnokság táviratát megkapta, annak az értelmében intézkedett: a kocsi, mely Dohányfalvára fog szállítani, itt vár reám.

Én törtem magamat az úti közönségen keresztül az «Ausgang» felé.

A «Station»-ból kilépve, hirtelen széttekintek. Hol van itt egy új hintó? Biz az sehol sem volt. De a régimódi utazó hintómat sem láttam se közel, se távol.

A helyett a velem lépést tartó csendőrparancsnok oda mutatott a szarvasbőr keztyűs kezével egy fakó csézára, melynek a rúdja mellé egymagányos szürke ló volt fogva, erősen petytyegetve a tisztes öregkor rozsdás szeplőivel, a bakon pedig ott gunnyasztott a jámbor Iczig, az én régi regále-bérlőm, magyarul: korcsmáros.

— Hát ez fog engem haza szállitani?

— Én is ezzel jöttem ide.

— E szerint vissza is együtt fogunk utazni?

— Természetesen.

— No hát természetes! Egylovas bricskán, zsidó kocsissal, zsandárőrmesterrel az oldalamon. Ez hozzátartozik a hazatérő államfogoly parádéjához.

Azért még sem állhattam meg, hogy félpanaszképen oda ne szóljak a jámbor Iczignek, ki szépen kalapot emelt előttem:

— Adjon Isten jó napot, szomszéd. Hát maga jött ki értem? Nem esett tudomására a nagyságos asszonynak a hazajövetelem?

Az öreg korcsmárosnak csak leesett az álla bámultában.

— A nagyságos asszonynak? A hires primadonnának? Hát a tekintetes úr nem tudja? Hol van az már? A más világon. Hisz az első esztendőben, hogy ide költözött, meghalt a nagy kholerában.

Majd hanyatt estem erre a fejbeütésre.

Az én kedves barátném meghalt! Régen meghalt!

Ezért tiltotta hát meg én nekem az én zsarnokom, a kegyetlen várparancsnok, hogy leveleket küldözzek hozzá, szemrehányásokkal, szerelemféltéssel teljes leveleket — egy halotthoz.

De hát akkor ki küldte nekem azt a többi levelet a mellékelt segélypénzzel együtt? Ki volt hát a nőstény holló?

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Ez is néma. Félig gyermek még, szerecsenfaj; meglehet, hogy csakugyan nem érti szavaimat.

Az ajtót rám zárják. Jó étvágygyal eszem, s egyelőre nem törődöm azzal, hogy kérdéseimre nem felel senki.

Rab vagyok újra, bár ezúttal kedvezőbb körülmények között. Ez az állapot aligha fog megváltozni addig, míg rendeltetésünk helyére nem jutunk.

Újra elfognak a töprengések. Első gondolatom az, hogy D'Artigas gróf követte el a merényletet, ő a Roch Tamás elszöktetésének értelmi szerzője. A franczia feltaláló is itt van bizonyosan az «Ebba» valamelyik kényelmesen berendezett kabinjában...

Ki is lehet voltaképen ez a titokzatos ember? Hol lakik? Ha Roch Tamást elszöktette, bizonyára azért tevé, mert a fulgurator titkát akarja valamelyes módon kicsalni belőle. A merényletnek egyéb oka el sem képzelhető. Óvakodnom kell tehát attól, hogy eláruljam: ki és mi vagyok, mert ha megtudják, vége minden reménységnek... többé elevenen ki nem szabadulok körmeik közül.

Titkok egész szövedéke vár megfejtésre, rejtélyek várnak megoldásra... D'Artigas gróf ki lehet? Mi a szándéka? Hová megy a goélette? Hol van honi kikötője? Miként halad vitorla és gőz nélkül? Hogyan tehet meg óránkint legalább tiz tengeri mérföldet?...

Végre este felé hideg szél csap be a kabin kerek ablakán. Becsukom az ablakot, mivelhogy az ajtó kivülről el van reteszelve, s végig nyujtózom az ágyon. Az «Ebba» lágyan édes álomba ringat.

Másnap reggel fölkelek korán, felöltözködöm és várakozom.

Legelső gondolom, hogy megnézzem: vajjon az ajtó be van-e még zárva? Nincs bezárva. Kimegyek s a vaslétrán felmászom a fedélzetre. A matrózok mossák a fedélzetet. A kapitány beszélget valakivel. Nem lepi meg őt, hogy engem lát újra, sőt társát titkon figyelmessé teszi reám.

Társa mintegy ötven esztendős lehetett, haja és szakála fekete, de itt-ott ezüstszálak csillannak elő, karcsú termetű, élénk tüzü szemei és értelmes vonásai voltak. A görög typus sajátosságát fedeztem fel rajta, s nem is csalódtam, mert az «Ebba» kapitánya «Serkő mérnök»-nek szólitotta.

A kapitányt Spade-nak hivják... ez a név olasz eredetre vall. Hm, görög, olasz, s vegyes nemzetbeli legénység, mind a norvég nevü hajóra csőditették volna az összes népfajok képviselőit. Mindez fölötte gyanúsnak tetszik nékem.

D'Artigas gróf maga spanyol nevével és ázsiai typusával... honnan is származhatott...

Spade kapitány és Serkő mérnök suttogva beszélgetnek. A kapitány éles szeme a kormányost kémleli, a ki épenséggel nem látszik törődni az előtte levő delejtüvel. A hajó előrészében felállított matróz intéseit vigyázza inkább; a kereket hol jobbra, hol balra forditja.

Látom Roch Tamást is a fedélzeten. Tekintete ott révedez a végtelen, a puszta tengeren. Sehol semmi föld... Hát nem féltek attól, hogy az őrült bele ugrik a tengerbe?...

Nem tudom: vajjon megengedik-e nekem, hogy egykori betegemmel érintkezzem itt.

Feléje tartok, Spade kapitány és Serkő mérnök szemmel tartanak, de nem állják útamat.

Közeledem Roch Tamáshoz. Akkor sem vesz észre, mikor mellette állok. Úgy látszik, rám sem ismert, mozdulatlanul áll.

Élénk, csaknem félelmes csillogású szemei folyton a távolban révedeztek. Boldog volt, hogy a sós-párával telített üdítő levegőt szihatta, szívta is tele tüdővel. A tiszta égről sugáresőjét ontja alá a nap, fürdik benne a tenger arcza... Vajjon bir-e tudatával annak, hogy más viszonyok közé került?... Avagy elfeledte volna már Healthful-houset, a pavillont, hol félig rab módra élt, s nem emlékezik már ápolójára, Gaydonra?... Meglehet... a mult letörlődött emlékezetének lapjáról, most csak a jelennek él.

És én mégis azt hiszem, hogy Roch Tamás itt is az «Ebba» fedélzetén, a végtelen oczeán hátán ugyanaz, a kit Healthful-houseban tizenöt hónapig ápoltam. Lelkének állapota nem változhatott meg, csak akkor csillan fel agyában az utolsó szikra, mikor találmányáról van a szó. D'Artigas gróf tudja ezt jól, tapasztalhatta healthful-housei látogatása alkalmával. Kétségkívül erre számit, s reméli, hogy mégis csak a nyitjára jön a feltaláló titkának.

Megszólitom az őrültet:

— Roch Tamás?...

Hangom hallatára összerezzen, egy pillanatig reám mered tekintete, aztán újra elkalandoz messze... messze...

Megfogom a kezét s gyöngéden megszoritom. Idegesen visszarántja, otthagy engem; nem ismer többé. A goélette fedélzetének hátsó részébe ment, a hol Spade kapitány és Serkő mérnök beszélgetnek.

Vajjon azért ment oda, hogy velök szóba álljon?... Fog-e válaszolni nekik, ha kérdeznek tőle valamit?... Nekem, lám, nem akart felelni...

E pillanatban szemeiben fény gyúl ki, mintha értelme megint a régi volna... Bizonyára a goélette haladása kötötte le figyelmét.

Szemeivel keresi a vitorlákat, s mert azokat nem látja, csodálkozik, hogy az «Ebba» mégis olyan gyorsan halad előre a szélcsend daczára.

Roch Tamás visszatér, a hajó jobb oldalára siet, keresi a két árbocz között a kéményt, mert ott kéménynek kellene lennie, ha az «Ebba» gőz-yacht volna... s a kéményből fekete füstfelhőnek kellene felgomolyganía.

Ime Roch Tamás is különösnek találja azt, a mit én. Nem tudja ő sem megfejteni, a mit én; keresi ő is a csavart, a mint én kerestem. A goélette oldalán egy rakás tengeri malacz nyüzsög. Bármily gyorsan halad is az «Ebba», ezek a fürge állatkák versenyt úsznak vele, elhagyják, egymás hátán keresztül bukdácsolnak a vizben csodálatos ügyességgel.

Roch Tamás bizonyára nem veszi őket észre, az oldalvéd karfáján kihajol.

Spade kapitány és Serkő mérnök rögtön hozzá sietnek, mert attól félnek, hogy a tengerbe ugrik, megragadják a karját s visszahúzzák a fedélzetre.

Észreveszem, hogy Roch Tamás csodálkozik ezen és izgatott,... oh, nagyon jól ismerem én őt. Jobbra-balra fordul, kapálózik a két kezével, érthetetlen szavakat mormog maga elé.

Nyilvánvaló, hogy ismét roham fenyegeti, hasonlatos ahhoz, mely legutóbb Healthful-houseban szállotta meg, s a melynek oly borzasztók voltak a következményei. Akkor majd lefogják őt, kabinjába hurczolják, s engem állítanak melléje, hogy a maga módja szerint ápoljam.

Spade kapitány és Serkő mérnök folyton szemmel tartják őt, úgy látszik, meg akarják figyelni. Az őrült a következőket teszi:

A főárbocznoz megy, melynek vitorláját iményt hasztalan kereste, átkarolja és ki akarja húzni, rázza... rázza...

Látván, hogy nem tudja kihúzni, a kisebbik árbocznak áll neki, hogy kitépje. Ingerültsége nőttön-nő, érthetetlen szavait artikulálatlan kiáltások váltják fel...

Majd eszeveszetten a kisebbik árboczon kezd fölmászni,... ha most meg nem fogják, baj lesz, belezuhan a tengerbe...

Néhány matróz ebben a pillanatban mellette terem, hiába tépik, húzzák, megkétszereződött a dühöngő ereje. Néha nekem is a többi ápolókat kellett segitségül hivnom, hogy lefoghassam. No de a goélette matrózai, — ezek a rettentő erős ficzkók, — birnak vele; Roch Tamást a fedélzeten végig fektetik, hiába való minden erőlködése a szegény őrültnek.

Még csak az van hátra, hogy kabinjába vigyék, nyugton hagyják, hogy kitombolja magát. Egy úr hangját hallom, a ki erre vonatkozólag kiadja a rendeletet.

Oda nézek, honnan a parancsoló hangot hallottam és — rá ismerek D'Artigas grófra. Ugyan az a sötét arcz, parancsoló mozdulat... a mint Healthful-houseban láttam.

Nyomban sietek hozzá... Meg kell tőle tudnom mindent... felelősségre vonom...

— Gróf úr, minő jogon, — kezdem a szót.

— Az erősebb jogával, — vágja el D'Artigas gróf minden további kérdésem fonalát.

Azzal elfordul tőlem, s a fedélzet hátsó részébe megy. A matrózok pedig Roch Tamást kabinjába viszik.

VII.

Két napi tengeri út.

Ha a körülmények úgy parancsolják, mégis fel kell D'Artigas grófot affelől világositanom, hogy Hart Simon vagyok. Hátha akkor emberségesebben bánnak velem, mint így, Gaydonnak tekintvén engemet. No, de ezt még jól meg kell fontolnom. Még mindig azt hiszem, hogy az «Ebba» tulajdonosa azért raboltatta el Roch Tamást, mert ki akarja belőle valamiképen a fulgurator titkát, melynek képtelen árát sem Európa, sem Amerika nem volt hajlandó megadni. Ha Roch Tamás ezt a titkot esetleg mégis csak elárulná, jó volna, ha eddigi minőségemben tovább is mellette maradnék, ha ugyan módomban áll majd folyton őrködnöm felette, hogy mindent láthassak és hallhassak... Vajjon lehetséges lesz-e?... Hátha megtudom, a mit megtudnom Healthful-houseban nem sikerült?...

Hova is mehet a goélette?

Tulajdonképen ki is ez a D'Artigas gróf?...

Az előbbi kérdésre nem sokára megkapom a feleletet, mert a sajátságos szerkezetű hajó nagyon gyorsan halad, s valószinüleg hamar eljut rendeltetése helyére.

A második kérdésre aligha kapok hamarjában felvilágositást.

Azt hiszem, hogy ez a titokzatos gróf nem hiába őrzi meg ki- és miléténak a rejtélyességét, nyomós oka lehet reá,... talán nem is fogom soha megtudni. Healthful-houseban hallottam, hogy egészen folyékonyan beszél angolul, de a kiejtésben volt valami sajátságos, valami idegenszerű hangárnyalat, mely elárulta, hogy nem anyanyelve az angol. Sok felé jártam már életemben, s ha egybevetem tapasztalataimat, efféle idiómát csupán a malai-szigetcsoport lakóinál találtam. Arczának olajbarna, csaknem rézvörösbe játszó színe, ébenfekete, göndör haja, a mozdulatlan pupillákból kilövellő, lándzsánál élesebb tekintet, magas termete, szögletes válla és rendkivüli izomereje mind arra mutatnak, hogy D'Artigas gróf alighanem az Oczeán legkeletibb szigeteinek valamelyikéről származott.

A neve valamint grófi czime is — úgy rémlik — csak fölvett név és czim. Goélettejének a neve ugyan norvég, de ő maga semmi esetre sem Skandinávia szülötte. Az éjszakon lakó népfaj jellegét épenséggel nem találom meg rajta: sem a nyugodt arczot, sem a szőke hajat, sem a szelid tekintetet, sem az ábrándra hajló kék szemeket.

Bárki légyen is ez a rejtélyes ember, annyi bizonyos, hogy emberbaráti szeretetből nem raboltatta el Roch Tamást.

Kérdés, vajjon valamely állam bizta meg vele, vagy a maga érdekében cselekedte?... Roch Tamás fulguratorának egymaga akarja használ venni?... Ezekre a kérdésekre nem találom meg a feleletet. Meglehet, hogy ezután is kárba vész minden fáradozásom, s mindaddig, mig meg nem szabadulok — ha ugyan valaha megszabadulhatok — rejtély marad előttem.

Az «Ebba» folytatja útját. Járhatok-kelhetek a fedélzeten, de a legénység kabinjába nem szabad belépnem.

Egyszer-kétszer megpróbáltam, hogy a hajó orráig hatoljak elő, s onnan nézzem meg a goélette szerkezetét, de a matrózok — valószinüleg a rendelethez hiven, melyet kaptak, elállották utamat, s az egyik durván rivallt rám:

— Vissza... vissza... ne álljon láb alatt!

— Ne álljak láb alatt?... Furcsa...! Hiszen egyiknek sem volt közülök semmi dolga.

Hátha észrevették, mennyire szivemen fekszik megtudnom, hogy miféle erő hajtja előre a goélettet... Lehetséges, hiszen Spade kapitány szemtanuja volt az előbbi jelenetnek, s kitalálta bizonyára, hogy mi ütött szeget a fejembe. A legjámborabb kórházi ápolónak is méltán feltünhetett a vitorla és gőz nélkül való hajónak ez a bámulatos gyorsasága. Szóval nem engedték meg, hogy az «Ebba» orrát közelebbről megnézzem.

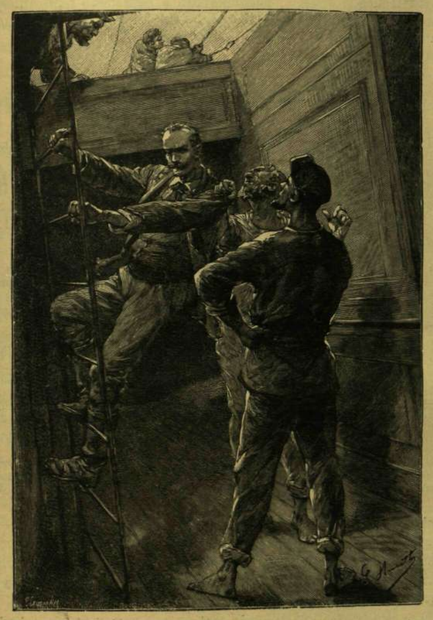
Tiz óra tájban némi szél támad, igen kedvező éjszaknyugati szél, Spade kapitány a főkormányosnak, Effrondatnak megadja a kellő utasításokat.

csoda szigetek avagy sziget-csoportok vannak is a tengernek ezen a részén.

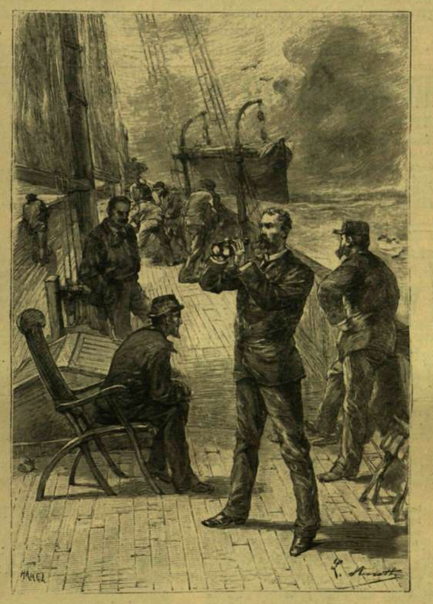
Éjszak-Carolinát, melyet ezelőtt negyvennyolcz órával hagytunk el, a harminczötödik szélességi vonal metszi keresztül, s ha emlékezetem nem csal, ennek a vonalnak keleten az afrikai partvidéket kell érintenie körülbelül ott, a hol Marokkó fekszik. Ezen a vonalon vannak az Azori-szigetek mintegy háromezer mérföldnyire Amerikától. Vajjon föltételezhető-e, hogy az «Ebba» e szigetek valamelyikén köt ki, holott e szigetcsoport tudvalevőleg portugall birtok? Nem. ez nem valószinü.

Az Azorok csoportjától tizenkét mérföldre esnek a Bermudák, az angol főhatóság alatt állanak, s hogy ha D'Artigas gróf valamely állam megbizásából rabolta el Roch Tamást, leginkább Anglia bizhatta meg e vakmerő tettel. Mindazonáltal függő kérdés marad, vajjon nem a maga érdekében tette-e?

E nap folyamán D'Artigas grófot háromszor vagy négyszer láttam a hátsó fedélzeten karosszékében ülni. Nagy figyelemmel vizsgálta a szembatár különböző pontjait. Ha valamely vi-

Kényszerit, hogy a lépcsőn menjek le.

Hosszan nézte távcsövével.

Effrondat intézkedik, hogy a vitorlákat húzzák fel. Még a hadihajón sem történhetik nagyobb rendben mindez.

Az «Ebba» kissé jobb oldalra hajlik, s gyorsasága még inkább fokozódik. A motor is javában működhetik, mert a vitorla-vásznak nem feszülnek meg kellően, holott ha a goélette csupán vitorlás volna, a vitorláknak okvetlenül meg kellene feszülniök. Mindazonáltal jelentékeny hasznát vették e szélben a vitorláknak is.

Az ég is derült; a nyugatról húzódó felhők szétfoszladoznak, mihelyt a zenith felé emelkednek... a tenger napfényben úszik.

Kedvem támad, hogy lehetőleg pontosan megfigyeljem az «Ebba» útját. Eléggé járatos levén a tengerészetben, megitélhetem, hogy a goélette tizenegy-tizenkét tengeri mérföldet tehet meg most óránkint. Az út iránya nem változott, miről a delejtü győz meg, mely a kormánykerék mellett van felállítva. A hajó orrához nem szabad Gaydonnak közelednie, de a hajó farához igen. A boussole-ra bármikor reá nézhettem, állandóan kelet felé vagy pontosabban kelet-dél-kelet felé mutat a tü.

Igy folytatjuk útunkat az Atlanti-oczeánnak azon a részén, a mely nyugatról Éjszak-Amerika partvidékével határos.

Megfeszitem emlékező tehetségemet... mitorlát vagy füstoszlopot vett észre, hosszan nézte távcsövével. Mellesleg megjegyzem, hogy rólam egyátalában tudomást sem akart venni, mintha ott sem lettem volna a fedélzeten. Olykor-olykor hozzá megy Spade kapitány, s néhány szót váltanak együtt, nem értek egy szót sem, idegen nyelven beszélnek.

Serkő mérnökkel úgy látszik a legjobb lábon áll, mert vele beszélget a leggyakrabban és legszivesebben. Vajjon mi dolga lehet ennek a beszivesebben. Vajjon mi dolga lehet ennek a beszédes, nyiltabb arczú s nem annyira titkolózó embernek a goéletten?... Talán testi-lelki jó barátja D'Artigas grófnak?... Azért utazik vele mindenüvé, s osztozik gazdag barátja kedvteléseiben?... Az igazat megvallva, ez az egyetlen ember mutat irányomban némi érdeklődést, ha részvétet nem is.

Roch Tamást egész délelőtt nem láttam. Valószinüleg rohama még nem szünt meg egészen, s e miatt kabinjába zárták.

No de nem sokára többet is megtudok felőle mert D'Artigas gróf délután három óra tájban a lépcsőn lemenet magához int kezének egyetlen mozdulatával.

Hogy mit akar nekem mondani, arról sejtelmem sincs, de azt jól tudom, hogy mit fogok én neki mondani.

— Sokáig szoktak Roch Tamás időszakos rohamai tartani? — kérdi tőlem.

— Néha negyvennyolcz óráig, — felelem én.

— Mit kell vele ilyenkor tenni?

— Semmit, nyugton kell hagyni, mig elszenderül. Ha egy éjszakán csendesen alszik, a roham megszünik, s megint rendes félöntudati állapotba esik vissza.

— Jól van, Gaydon; ön ezentul is ápolja épen úgy, mint Healthful-houseban.

— Ápolom?

— Ápolja, a goélette fedélzetén... a mig hazaérkezünk.

— Hova?

— A hova holnap délután érkezünk, — feleli kurtán D'Artigas gróf.

Holnap?... — tünödöm én... E szerint nem az afrikai partokon fogunk kikötni,... az Azorokig sem jutunk el... Úgy hát a Bermudák valamelyik szigetén állapodunk meg.

D'Artigas gróf már le akar menni a lépcsőn. Újra megszólitom:

— Gróf úr, szeretném tudni... jogom van rá, hogy tudjam: hova visz ön minket.

— Gaydon, önnek itt jogai egyátalában nincsenek; ön felel, ha kérdezem.

— Tiltakozom.

— Csak rajta! — veti oda gőgösen, parancsoló hangon a gróf, s dühös pillantással mér engem végig.

Ott hagy a fedélzeten Serkő mérnök mellett.

— Gaydon, ha én az ön helyében volnék, megnyugodnám a változhatatlanban, — szól hozzám mosolyogva. — Ha az ember a fogaskerék fogai közé kerül...

— Kiáltania csak szabad, azt hiszem.

— Ugyan minek kiáltana, ha úgy sem hallja meg senki?

— Majd meghallják... mérnök úr.

— Majd?... hja attól még nagyon távol vagyunk... Egyébiránt kiáltson... orditson, a mint a torkán kifér.

E gúnyos tanácsot adva, ő is magamra hagy.

Négy óra volt, mikor kelet felől hat tengerimérföldre egy nagy hajót láttunk közeledni. Épen felénk tartott.

Mind gyorsabban jön, s mind nagyobbnak látszik. Kürtőjéből fekete füst gomolyog föl. Minden jel arra mutat, hogy a szövetséges flotta egyik nagy hadihajója.

Kivánesi vagyok, vajjon az «Ebba» fogja-e a szokásos módon üdvözölni? Nem, ebben a pillanatban veszem észre, hogy a goélette negyedfordulatot tesz, s útjából kitér a nagy hadihajónak.

Ez a manőver egyáltalában fel sem tünik nekem ezen a gyanus goéletten. Csupán a Spade kapitány manőverének a módja tünik fel nekem.

A kapitány a hajó előrészében állott, mellette egy jelző-készülék, mely a gépmesternek szóló szócsőhöz hasonlit. A készülék gombját megnyomja, s ebben a pillanatban kezdi kanyarodását az «Ebba»; ugyanekkor a matrózok is megeresztik a vitorla-köteleket.

Nyilván annak a *bizonyos gépmesternek* szólott, a ki *valahol* s valamely motorral irányitja a goélettet.

Ennek a manővernek következtében más irányba térül a goélette, a hadihajó pedig régi irányát tovább is megtartja. Most meg azt szeretném tudni, hogy miért telt kedve a hadihajónak abban, hogy ezt a kéj-yachtot útjából kiszoritsa? . . .

Bezzeg egészen másképen viselkedik az «Ebba», midőn este hat óra tájban egy háromárboczos másik hajót pillantanak meg balfelől közeledni. Spade kapitány annak a jelzőkészüléknek gombját megnyomja, s intézkedik nyomban, hogy a goélette kelet felé, tehát a közeledő hajónak vegye irányát.

Egy órával utóbb a két hajó mintegy háromnégy tengeri mérföldre lehet egymástól.

A szél elült. A kereskedő-hajón lehuzzák a vitorlákat. Reggelig szó sem lehet arról, hogy szél kerekedjék, addig a nagy, háromárboczos hajónak azon a helyen kell vesztegelnie. A titkos gépezetü «Ebba» azonban mindinkább közeledik hozzá.

Spade kapitány természetesen megparancsolta, hogy huzzák be a vitorlákat. Effrondat gondoskodik róla, hogy a lehető leggyorsabban megtörténjék.

Mikor sötétedni kezd, a két hajó nem lehetett távolabb egymástól másfél mérföldnél.

Ekkor Spade kapitány felém tart, s minden teketóriázás nélkül rám parancsol, hogy rögtön menjek le a kabinomba.

Nem tehetek egyebet, mint engedelmeskedem. Mielőtt a fedélzetről lemegyek, észreveszem, hogy Effrondat a hajó jelzőlámpásait nem gyujtatja meg, pedig a másik hajónak jobb oldali árboczán zöld, a bal oldalon levőn vörös lámpás ég.

Csaknem biztosra veszem, hogy a goélette észrevétlenül akar elsurranni a nagy hajó mellett az éjjeli sötétben.

Az irányt megtartotta, de most már valamivel lassabban halad.

Úgy számitom, hogy tegnap óta az «Ebba» kétszáz tengeri mérföldnyi útat tett meg.

Bizonytalan sejtelem szállott meg, a mikor kabinomba léptem. Vacsorám az asztalon várt, hozzá se nyultam; valami nyugtalanság vett rajtam erőt. Végig nyujtózom az ágyamon, de az álom kerülget.

Két álló óráig tart ez a kellemetlen érzés.

Csend van körülöttem, csak a goélette halk rezgése hallatszik, a viz csapódik mormogva a a hajó oldalfalához, s néha-néha egy-egy lökés érezhető.

Agyamban a két nap emléke összegomolyog, nincs nyugtom . . . Holnap délután tehát megérkezünk . . . holnaptól kezdve újra reám bizzák Roch Tamást, ha «ugyan szükség lesz reá» — igy mondta D'Artigas gróf.

Ha akkor, mikor abba a vaskamrába zártak, megéreztem a goélette elindulását, most határozottan érezem, — este tiz óra lehet, — hogy az «Ebba» megállott.

Vajjon miért? . . . Mikor Spade kapitány rám parancsolt, hogy kabinomba menjek le, sehol sem láttam a közelben szárazföldet. A térkép szerint a Bermudák közelében volnánk jelenleg, csakhogy azok is mintegy hatvan mérföldnyire lehetnek.

A tenger csendes, az «Ebba» alig mozdul, jobbról-balra inog, de azt is alig érezhetni. Az áramlat nagyon gyönge lehet, szellő sem lebben.

Eszembe jut a kereskedő-hajó, melytől az «Ebba» másfél mérföldre lehetett, mikor a fedélzetet elhagytam.

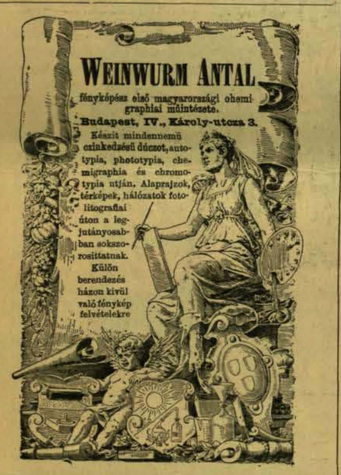
(Folytatása következik.)

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** Alapitási év 1810.

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A fősulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

Az arcz szépsége
legbiztosabban úgy érhető el, ha az a
Leichner-féle zsirpuder, 7208
Leichner-féle Hermelinpuder és Aspasiapuder alkalmazásával ápoltatik. Ezek a hires arczpuderek a legmagasabb hölgykörökben és a legelsőbb rangú müvésznők által előszeretettel használtatnak; nagy előnyük, hogy a bőrnek viruló, üde rózsás szint adnak és nem lehet észre venni, hogy az arczpuderesve van. Kapható — csupán zárt dobozokban — a gyári raktárban: Berlin, Schützenstr. 31. és minden illatszerárusnál.
Leichner-féle árúk!

Utánzatoktól óvakodni kell.
Leichner L., Berlin, kir. udvári szállitója.

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank részvényeseinek 1898. január 26-án tartott rendkivüli közgyülése elhatározta a 10.300,000 o. é. arany forinttal befizetett részvénytőkének 47,000 drb egyenként 100 o. é. arany forinttal (250 frank = 202½ német birodalmi márka) befizetett uj részvény kibocsátása által

15 millió o. é. arany frtra — 150,000 drb egyenként 100 o. é. arany forinttal (= 250 frank = 202½ német birodalmi márkával) befizetett részvény leendő felemelését,

és hogy a kibocsátandó 47,000 drb uj részvényből, melyek az 1898-iki év tiszta üzleteredményében már részesednek, a részvényeseknek 25,750 darab uj részvényre az elővételi jog 220 o. é. forintos árfolyamon és a folyó czimletkamatok és bélyeg hozzászámitásával átengedtessék.

Ezen határozat értelmében az elővételi jogot a következő módozatok mellett ajánljuk fel ezennel a részvényeseknek:

1. A részvényeseknek jogukban áll **két-két darab** ez idő szerint forgalomban levő 200 o. é. arany forinttal teljesen befizetett részvény alapján vagy **négy-négy darab** 50%-kal befizetett részvényjegy alapján, egy uj részvényt átvenni.

Az ily módon eredményezett részvény-töredékek, **negyed részvényekről** szóló igazolványok utján lesznek kiegyenlitve.

2. Az elővételi jog folyó 1898. évi február 5-től ugyanezen hónap 21-ig bezárólag érvényesitendő.

Azon részvényes, a ki elővételi jogát ezen határidőn belül nem gyakorolja, ezen jogát elveszti.

3. Minden egyes részvényért 220 o. é. frtnyi ár, az 1898. január 1-től az átvétel napjáig számitandó 5%-os czimletkamatok és 63 krnyi bélyegilleték fizetendő.

4. Ezen befizetés az elővételi jog érvényesitésére megszabott határidőn belül egy összegben teljesitendő.

5. A ki elővételi jogát érvényesiteni óhajtja, tartozik részvényeit, illetve részvényjegyeit, az összes hozzátartozó szelvényekkel együtt, két számjegyzék kiséretében a fentemlitett határidőn belül bélyegzés czéljából benyujtani és pedig:

BUDAPESTEN: a bank főpénztáránál és a Magyar leszámitoló- és pénzváltó-banknál
BÉCSBEN: az Union-banknál
PÁRISBAN: a Société générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France czimü intézetnél,

mely helyeken egyuttal a befizetések is teljesitendők a fentemlitett határozmányok (3. és 4. pont) értelmében. — A Société générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France-nál Párisban a befizetések a bécsi váltónak Párisban jegyzett napi árfolyama alapján teljesitendők.

6. A befizetett részvényekről ideiglenes részvényjegyek (igazolványok) adatnak ki, melyek ellenében egy később megállapitandó határidőben szelvényekkel ellátott végleges czimletek lesznek kiszolgáltatva.

7. Az uj részvényekért befolyó összegnek azon része, mely a részvények névértékét tulhaladja, az egész müvelettel összefüggő terhek és költségek levonása után, a tartalékalap javára fordittatik.

Budapest, 1898. február 3-án.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank Igazgatósága.

(Utánnyomás nem dijaztatik.) 7566

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venni akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a

Budapest székes főváros kiadásában megjelenő

Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7296

mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.

A Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.

Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

— Ki küldte nekem a fogságba a havi pénzt? Erre az utóbbi kérdésre ugyan rögtön megtalálhattam volna a választ ugyanazokban a levelekben, a melyeket magammal hoztam, s melyek közül csak az elsőt olvastam el; de a hordár már elvitte az utitáskámat az Iczig szekerére, s itt a pályaudvaron csak nem állhattam neki a levélolvasásnak, a mit megtehettem volna unos-untig a vasuton.

— Jájh! sopánkodott az én kocsmárosom. — Csakhogy haza hozta a tekintetes urat az Ur Isten, hogy megszabadit bennünket azoktól a nagyságos uraktól!

— Nagyságos uraktól?

— Hát igen is. Ebben a mostani világban minálunk csak a tisztességes embereket hívják tekintetes uraknak, a többi mind nagyságos úr.

— De hát kik azok a nagyságos urak?

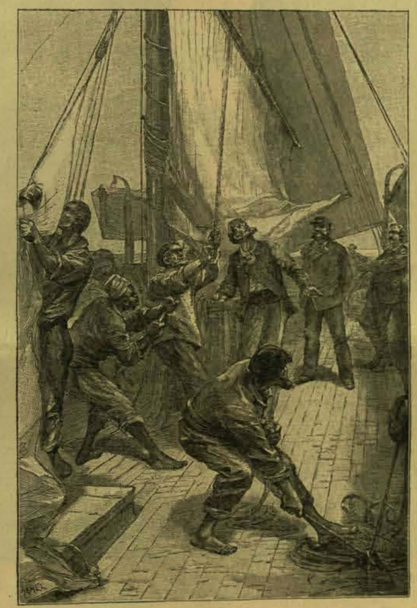
— Hát semmit sem tud a tekintetes úr? Hát nem irták meg levélben.

Nem árulhattam el, hogy megirták azt hihetőleg; de én durczából nem olvastam el a későbbi leveleket.

— Oh, oh, oh! Szegény megboldogult tekintetes asszony! De nagy hibát követett el azzal, hogy meghalt! De még nagyobb hibába esett azzal, hogy olyan hirtelen halt meg; nem telt bele huszonnégy óra, mire a doktort kihozták a városból, már vége volt. De legnagyobb hiba volt, hogy nem hagyott semmi rendeletet, se irásban, se szóval. Hát aztán az történt, hogy a temetésre előjött valahonnan mind a két nagyságos úr: a tekintetes asszonynak az ura, meg a fia. Jeles két uraság! Hiszen tetszik őket ismerni. — No, énnekem teljes világi életemben sok nevezetes lumpot, korhelyt, duhajt volt szerencsém megtapasztalni; de . . . nem szólok többet . . . Üljünk fel tekintetes uram a szekérre, majd az úton elmondom a többit.

Én odaültem a kocsmáros mellé a kocsis ülésbe. Az Iczig hajtotta a lovat: ez úgy volt szoktatva, hogy minden lépésnél kellett egyet rántani a száján a gyeplüvel: különben megállt. A kocsmáros rágyujtott a pipára a kénes gyufával, szomorúan dörmögve: «trafik», nekem is szolgált tűzzel a nem szelelő szivarhoz, a miből többet elrágtam, mint elszivtam. «Hol vannak a régi jó idők?»

— Hát a két nagyságos úr, a mint beült az örökségbe, mindjárt felkutatta a fiókokat. Találtak-e készpénzt, mennyit, azt nem tudja senki, mert másnap már felmentek Pestre; de egy hét mulva megint visszajöttek; s másnap már a megboldogultnak a hires nevezetes szinpadi kosztümjeit hozták oda hozzám, hogy adjak rájuk zálogot. «Isten a világ fölött!» nem vagyok én zálcgos, uzsorás. Mit csináljak én a görög palástokkal? Vigyék az urak Pestre! — A ærarium náluk hagyta a bérletet. Ők aztán kiadták parczellákban zsidónak, parasztnak subárendába. Igásbarmot, lovat, hintót szekeret mind eladtak potom áron; még azokat a pompás svájczi teheneket is mind elpocsékolták. Akkor aztán gazdatiszt re, béresre, kocsisra sem volt szükségük, azt is mind szélnek eresztették. Az ærarium azzal biztositotta a maga követelését, hogy az albérlőknél szekvesztrum alá vetette a fizetséget. — Mit tehettek a nagyságos urak? Élni csak kell. Rabolni pedig nem szabad, mert itt a zsandár; de meg nincs is kitől. Hisz azt tették, hogy eladogatták a kastélyból a butorokat. Azokat a szép almáriomokat, a préselt bőrkanapékat

Megparancsolta, hogy húzzák be a vitorlákat.
(«A franczia zászló» czimü regényhez.)

a drága könyvtárt, a zongorát. Mikor annak mind vége volt, került a sor a konyhaedényekre, utoljára eladták az ágynemüt, a nyoszolyát maguk alól; most úgy alusznak, mikor reggel hazakerülnek valahonnan, hogy két székre végig fektetnek egy salugáder szárnyat, az a nyoszolya, azon végig nyujtóznak; egy pléd a takarójuk éjjel, nappal a köpenyegük. Vagy mit mondok? Nappal a ruhájuk, éjjel a köpönyegük, mert ezek nappal alusznak, éjjel kurizálnak.

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Franczióból forditotta Gaal Mózes. (Folytatás.)

Ha azóta a goélette folytatta útját, most aligha lehet távolabb egy-két kábelhossznyinál, mert valószinü, hogy a háromárboczos most is azon a helyen van, a hol a szélcsend miatt megállapodott.

Arra is gondolok, hátha alkalom kinálkoznék arra, hogy elmeneküljek, hiszen egyhamar még csak nem is álmodhatom, hogy szépszerével visszaadják szabadságomat . . . Az ám, de úszni nem tudok, de hátha a goélette mentő-bojéinek egyikébe kapaszkodva, a tengerbe ugranám, vajjon nem érnék-e el a háromárboczoshoz, ha esetleg kikerülhetném a matróz-őrszemek figyelmét? . . .

Először is ki kellene jutnom a kabinból, a létrán fel kellene kapaszkodnom. Az «Ebba» legénységének a szobájából nem hallszik semmi zaj . . . Bizonyára alusznak . . . Előre hát, bátran!

Megnyomom az ajtó kilincsét. Kivülről elreteszelték. No, hiszen ezt előre tudhattam volna.

Le kell mondanom a tervemről, mely különben is aligha sikerült volna.

Legokosabban cselekedném, ha aludnám, mert ha testileg nem is, de lelkileg el vagyok csigázva. A sok ellentétes gondolat napokon át kinoz . . . az álom mindent feledtet . . .

Bizonyára aludtam . . . mert valami zaj riasztott fel; sajátságos egy zaj, effélét nem hallottam még a goélette fedélzetén.

Hajnali szürkület derengett be kabinom ablak-nyilásán, mely keletre nézett. Megnézem az órámat: fél ötöt mutat.

Legelőször is azt szeretném tudni, hogy megvünk-e?

Nem, semmi esetre sem . . . sem a motor, sem a vitorlák nem hajtják a goélettet. És mégis sajátságos lökéseket érezek . . . nem lehet csalódás. A tenger pedig most is úgy látszik, olyan csendes, mint este volt. Ha a hajó esetleg elindult is az alatt még aludtam jelenleg bizonyosan áll.

Mintha emberek szaladgálnának ide-oda nehéz terhekkel; ugyanilyen zajt hallok a fenékről. A hajó oldalához mintha csolnakok súrlódnának . . . áruk berakodását vélem hallani . . .

Mégis képtelenség, hogy megérkeztünk volna rendeltetésünk helyére. D'Artigas gróf azt mondotta tegnap, hogy ma délután érkezünk meg, . . . a legközelebbi szárazföld a Bermudák is hatvan mérföldre volt még akkor; az még kevésbbé valószinü, hogy nyugat felé tértünk volna, hisz az amerikai partok sokkal távolabb vannak . . . No meg szentül hiszem, hogy a goélette azon a helyen maradt éjjelre, a hol este megállott. Mikor az álom elnyomott, az «Ebba» állott, most hogy felébredtem, a hajó még mindig egy helyen vesztegel.

Várok, mig kinyitják kabinom ajtaját, s újra fölmehetek a fedélzetre. Ajtóm még mindig zárva van kivülről. Majd ha kivirrad, bizonyára kiereszteknek börtönömből.

Eltelik egy óra. Az ablaknyiláson árad a hajnali fény. Kinézek. Átlátszó ködlepel borul a tengerre . . . no, de nem sokára föl fog szállani.

Mintegy fél mérföldre ellathatok, s ime mégsem látom a háromevezőst, bizonyosan a goélette másik oldalán van, azért nem láthatom.

Valami nyikorgást hallok. Ajtóm zárában csikordult a kulcs. Felnyitom, kilépek a kabinból, s fel a fedélzetre. A matrózok épen akkor tették helyre az oldal-korlátokat.

Keresem D'Artigas grófot. Nem látom sehol, bizonyára lenn van a kabinjában.

Spade kapitány és Serkő mérnök őriznek néhány árú-göngyöleget a hajó előrészében, melyeket bizonyára a fenékről hoztak fel a matrózok. Ezeknek az ide-oda görgetését hallottam tehát. Hm, ha az árukat kezdik a fedélzetre felhordani, akkor bizonyára közeledünk rendeltetésünk helyéhez.

Valamely kikötő felé tartunk, s néhány óra mulva horgonyt vet a goélette.

Hát a háromárboczos hol van? ... Bizonyára ott, a hol tegnap este volt.

Keresem mindenütt ...

Sem távolban, sem közelben sehol semmi nyoma, mintha a tenger nyelte volna el ...

Töröm rajta a fejemet, hogy mi történhetett vele, semmiféle magyarázatát nem lelem, ha csak azt nem, hogy a goélette az alatt mig én aludtam, folytatta útját, s ott hagyta a kereskedő-hajót.

Eszem ágában sincs, hogy erre vonatkozólag felvilágositást kérjek Spade kapitánytól vagy Serkő mérnöktől feleletre sem méltattak volna.

Spade kapitány épen most megy a jelző-készülékhez, s megnyomja a villamos gombot. Az «Ebba» menete gyorsabbá válik, habár a vitorlák még mindig be vannak vonva. A hajó keletnek veszi útját.

Két órával utóbb megjelenik D'Artigas gróf a fedélzeten, s szokott helyére ül. Spade kapitánynyal és Serkő mérnökkel halkan beszélget. véve alapul, mintegy kilenczszáz vagy ezer tengeri mérföld.

A goélette még most is oly gyorsan haladott, mint eddig. D'Artigas gróf és Serkő a hátsó részen maradtak, közel a kormányoshoz. Spade kapitány a hajó előrészébe ment.

Vajjon e lakatlan sziget mellett elhaladunk vagy rajta kikötünk? Alighanem kikötünk, mert úgy állapitották volt meg, hogy ebben az időben érkezünk meg.

A fedélzeten sorakoznak a matrózok, s Effrondat megteszi az intézkedéseket, hogy kikössön.

Két óra nem telik el, s megtudom, hogy mihez kell tartanom magamat, s legalább az egyik kérdésre, mely egész úton gyötört, megkapom valahára a feleletet.

És mégis olyan hihetetlennek tünik fel előttem, hogy az «Ebba» a Bermudákon kössön ki, mely tudvalevőleg angol birtok, ha ugyan nem Nagy-Britannia bizta meg D'Artigas grófot, hogy Roch Tamást megszöktesse ... Csupa rejtély ...

Annyi kétségtelen, hogy ez a titokzatos ember engem folyton szemmel tart. Nem tudja felett, oldalai csaknem mindenütt meredekek. Úgy az ormó, valamint az oldalak egészen kopárak. Aljához csapódva tajtékzanak a tenger hullámai.

E sziklás puszta szigetet a nyugati irányból jövő hajósok rögtön megismerik arról a különös sziklahasadékról, mely az egészet mintegy kettészeli. Olybá tünik fel, mintha a sziklatálczának a füle volna, melyen keresztül zúdulnak a hullámok, melyen keresztül hatol a nap sugara, ha a keleti szemhatáron tünik fel. Innen nézve méltán reá szolgál a nevére: Back-Cup-nak hivják.

Nos tehát, ezt a puszta szigetet ismerem ... újra ráismerek. A Bermudák szigetcsoportján innen van. Ez az a bizonyos felfordított tálcza, melyet nehány évvel ezelőtt volt alkalmam látni ... Ez az, nem csalódom ... Akkor jártam e kopár szirteken, keleti oldalát bebarangoltam ... Úgy van ... úgy, ez Back-Cup.

Ha nem lettem volna eléggé ura gondolataimnak, bizonyára meglepetésemben hangosan felkiáltok, s ez a felkiáltás D'Artigas grófot méltán nyugtalaníthatta volna.

A matrózok egyike jelenti, hogy szárazföldet lát.

Back-Cup.

Mindhárman előveszik távcsöveiket és a szemhatárát kémlik dél és éjszakkelet között.

Én is abba az irányba nézek, távcsövem nem lévén, semmit sem láthatok.

Ebéd után megint a fedélzetre sietünk mindnyájan, Roch Tamást azonban nem látom ott, még mindig a kabinjában kell maradnia.

Fél kettőkor a főárbocz keresztfáján vigyázó matrózok egyike jelenti, hogy szárazföldet lát.

Az «Ebba» roppant gyorsan halad, igy hát nekem is mindjárt meg kell pillantanom azt a szárazföldet.

Két óra mulva csakugyan kiválik a távol ködéből mintegy nyolcz mérföld távolságban a szárazföld árnyképe. A mint a goélette közeledik hozzá, körvonalai mind élesebbekké válnak. Hegy, vagy legalább is magasan fekvő szárazföld. Ormáról füstfelhő száll fel az égbe.

Tűzhányó ezen a vidéken? ... Hiszen akkor mégis csak ...

VIII.

Back-Cup.

Tudomásom szerint az «Ebba» az Atlanti oczeánnak ezen a részén csupán a Bermudák szigetcsoportjához juthatott. Az amerikai partoktól számitott távolságból s az út irányából következtettem erre. Az irány állandóan délkeleti volt, a távolság pedig, a hajó sebességét ugyan, hogy Hart Simon vagyok, mégis mintha a lelkemből akarná kiolvasni: mit gondolhatok e kaland felől? ... Ha Gaydon, a betegápoló, csupán jámbor ficzkó is, mindazonáltal aggódva kell arra gondolnia, hogy vajjon minő jövőnek néz elébe, mintha akár előkelő úr vagy az úri yachtnak a tulajdonosa volna. Bárminként légyen is, nyugtalanít, sőt bámulatba ejt az a makacsság, melylyel a gróf engem kémlel.

S tudhatta volna, hogy mi ötlött hirtelen az eszembe? aligha bele nem dobat a tengerbe.

Az okosság azt parancsolja nekem, hogy ezentúl még százszor óvatosabb legyek.

Nem adtam senkinek okot gyanúra, még az élesszemű Serkő mérnöknek sem, ... s ime, mintha a titok leplének egyik csücskét fellebbentettem volna, kezdett lassankint világosodni a rejtély; sejtettem, hogy mi vár reám.

Minél közelebb jutott az «Ebba» ehhez a szigethez avagy jobban mondva kopár sziklatömeghez, mind tisztábban és tisztábban kivehettem alakját. A lefelé hajló nap a szikla nyugati oldalát elönti fényesőjével. Se jobbra, se balra nincs sziget a közelben, egymaga áll az oczeán hullámai között.

A sajátságos alakú sziklahegy hasonló egy felfordított tálczához, melynek aljából füsttel elegy gőz kavarog fel. Csúcsa — tehát a tálcza alja, ha szabad ezzel a hasonlattal élnünk — mintegy száz méterre nyulik fel a tenger szine

Röviden számot akarok adni arról, hogy minő körülmények kényszerítettek volt ezelőtt nehány évvel arra, hogy a Bermudák szigetcsoportjától a Back-Cupra menjek.

Éjszak-Carolinától mintegy ezer mérföldre eső Bermudák csoportja kétszáz szigetből és lakatlan sziklahegyből áll. Közepén kereszteződik Greenwichtől nyugatra a hatvannegyedik hosszúsági és a harminczkettedik szélességi délkör éjszakon. Az angol Somers hajótörése óta, a ki 1609-ben jutott itt zátonyra, angol főhatóság alá került a szigetcsoport; a szigeteken megtelepedett gyarmatosok száma azóta tizezer lélekre szaporodott. Angolország nem terményeiért kaparintotta kézre, hanem azért, mert alkalmatos tengerészeti állomásul kinálkozott, lévén elég közel az éjszak-amerikai partokhoz. Az idegen hatalmak nem avatkoztak bele ebbe a dologba, s így a Bermudákat manapság is egy angol helytartó kormányozza.

A szigetcsoport jelentősebb szigetei a következők: Saint-David, Somnorset, Hamilton és Saint-George. Ez utóbbi szigetnek szabad kikötője van, s hasonló nevű városa egyúttal a szigetcsoportnak is a székhelye.

A legnagyobb szigetnek a hoszsza alig több huszonöt kilométernél, szélessége négy kilométer; a puszta szigetek és sziklák összes területe ötven négyzetkilométer.

A Bermudák éghajlata szelid ugyan, de gyakran látogatják az Atlanti-oczeán heves viharai, s a szigeteken való kikötés rendesen nagy fáradsággal jár.

É szigetcsoporton nincs folyó és patak; no, de bőven esik az eső, víz nélkül tehát nem szükölködnek a sziget gyarmatosai, mert a lecsapódó vizet felfogják s az elegendő az ültetvények öntözésére és egyéb szükségletekre. Rengeteg cziszternákat készittettek a gyarmatosok erre a czélra, bámulatos művek ezek, méltán dicséretére válnak az emberi elménck.

Az idétt épen e vízművek megtekintése végett látogattam el a Bermudákra.

A new-yersey gyár igazgatójától nehány hétre szabadságot kértem, New-Yorkban hajóra szálltam s a Bermudákig hajóztam.

Míg a Hamilton szigetén tartózkodva, a kikötő-téren laktam, valami sajátságos természeti jelenségnek valék szemtanúja, mely bizonyára érdekli a geologusokat.

Egy napon halászbárkák egész flottája sietett a Southampton-Harbourba, feleségeikkel, gyermekeikkel mind háznépestül. A Back-Cupról mutatott, hogy a szikla méhe forrong, s a katasztrófa bármely pillanatban várható.

A szegény, holtra rémült halászoknak nem volt szabad sokáig késlekedniök, mert abban az esetben, ha a vulkán csakugyan kitör, semmi sem védhette volna meg őket a láva ártól, sőt az a veszély is fenyegette, hogy a sziklasziget mindenestül a levegőbe repül. Bárkáikra felrakták minden ingóságukat, s a Back-Cupról sietve elmenekültek.

A Bermudák lakói is szörnyen megijedtek, midőn hírét vették annak, hogy a szigetcsoporttól nyugatra egy kihaltnak tartott vulkán kezd újra működni. No, de akadtak olyanok is, a kiket elfogott a kiváncsiság. Érdemes volt ezt a jelenséget közelebbről is megvizsgálni, hogy megtudják, vajjon a halászok nem látták-e nagyobbnak a veszélyt, mint a minő volt.

Back-Cup egy magánosan álló puszta sziget, mely a Bermudákkal a tenger alatt húzódó sziklagerinczekkel áll összeköttetésben, minthogy száz méternél nem magasabb, sem Hamiltonból, sem Saint-Georgból nem lehet látni.

A tető-ajtót kinyitják.

Igy vontatta lassan a csolnak az «Ebba»-t.

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be jöttek, hol ötven esztendeig laktak fából és kőből épitett kunyhókban. Igen jól ment a dolguk, a tenger bőven adott nekik halat, mert a Bermudák közelében főleg márczius és április hónapokban rengeteg sok a hal.

A halászok nyugalmát és tevékenységét semmi sem zavarta meg ez ideig, hozzá törődtek nehéz életmódjukhoz, s könnyű lévén a közlekedés Hamilton és Saint-George szigetekkel, hallal megrakott bárkáik állandóan járták e két kikötőt, s cserébe kaptak mindennemű czikket, mire háztartásukban szükségök volt.

Vajjon miért hagyták oda, még pedig örökre a Back-Cupot? ... Azért, mert többé nem lehettek ott már biztonságban.

Két hónappal előbb érte őket az első meglepetés, ugyanis tompa dördüléseket hallottak a szikla mélyéből. A szikla ormából füst gomolygott és láng csapott fel. Senki sem gondolhatta, hogy a sziklahegy vulkán, s hogy ormán kráter van; nem is juthatott fel oda senki, mert a hegy oldala mindenütt roppant meredek volt. Most már nem kételkedhettek abban, hogy Back-Cup valósággal tűzhányó, a szigeten való tartózkodás tehát fölötte veszélyes.

E két hónap folyamán gyakran ismétlődtek a dördülések, sőt mind erősebbekké váltak; rázkódások reszkettették meg a sziklát, s az ormóból, főleg éjjel, mennydörgésszerű robaj közepette lángok csaptak fel. Szóval minden jel arra mutatott, hogy a szikla méhe forrong, s a katasztrófa bármely pillanatban várható.

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be kellett vallanunk, hogy csakugyan vulkánnal van dolgunk, s a halászok nem hiába költöztek el onnan.

Ez adott volt nekem akkortájban okot arra, hogy Back-Cupot megnézzem; nem csoda tehát, hogy most újra látva, reá ismertem rögtön.

Szükségesnek tartom újólag hangsulyozni, hogy D'Artigas gróf aligha örvendett volna annak, ha Gaydon Back-Cupra úgy néz, mint régi ismerősére ... Ha ugyan az «Ebba» itt fog kikötni. Nem igen hinném, mert kikötőről itt szó sem lehet.

Míg a goélette a sziget mellett halad, nézem a kopár sziklafalakat, hová ama bizonyos menekülés óta egyetlen bermudai sem kivánkozott vissza. A halásztelep egészen elhagyatott. Szó sem lehet róla, hogy az «Ebba» kikössön e szigeten.

Valószinűleg D'Artigas gróf sem szándékozik itt megállani. Ha esetleg szeszélyből bemenne is a sziklának öblszerű hasadékába, lehetetlen, hogy a dúsgazdag yacht-tulajdonos a kopár szirten üssön állandó tanyát. Viharedzett halásznak

Mindhárman előveszik távcsöveiket és a szemhatárát kémlik dél és éjszakkelet között.

Én is abba az irányba nézek, távcsövem nem lévén, semmit sem láthatok.

Ebéd után megint a fedélzetre sietünk mindnyájan, Roch Tamást azonban nem látom ott, még mindig a kabinjában kell maradnia.

Fél kettőkor a főárbocz keresztfáján vigyázó matrózok egyike jelenti, hogy szárazföldet lát.

Az «Ebba» roppant gyorsan halad, igy hát nekem is mindjárt meg kell pillantanom azt a szárazföldet.

Két óra mulva csakugyan kiválik a távol ködéből mintegy nyolcz mérföld távolságban a szárazföld árnyképe. A mint a goélette közeledik hozzá, körvonalai mind élesebbekké válnak. Hegy, vagy legalább is magasan fekvő szárazföld. Ormáról füstfelhő száll fel az égbe.

Tűzhányó ezen a vidéken? ... Hiszen akkor mégis csak ...

VIII.

Back-Cup.

Tudomásom szerint az «Ebba» az Atlanti oczeánnak ezen a részén csupán a Bermudák szigetcsoportjához juthatott. Az amerikai partoktól számitott távolságból s az út irányából következtettem erre. Az irány állandóan délkeleti volt, a távolság pedig, a hajó sebességét ugyan, hogy Hart Simon vagyok, mégis mintha a lelkemből akarná kiolvasni: mit gondolhatok e kaland felől? ... Ha Gaydon, a betegápoló, csupán jámbor ficzkó is, mindazonáltal aggódva kell arra gondolnia, hogy vajjon minő jövőnek néz elébe, mintha akár előkelő úr vagy az úri yachtnak a tulajdonosa volna. Bárminként légyen is, nyugtalanít, sőt bámulatba ejt az a makacsság, melylyel a gróf engem kémlel.

S tudhatta volna, hogy mi ötlött hirtelen az eszembe? aligha bele nem dobat a tengerbe.

Az okosság azt parancsolja nekem, hogy ezentúl még százszor óvatosabb legyek.

Nem adtam senkinek okot gyanúra, még az élesszemű Serkő mérnöknek sem, ... s ime, mintha a titok leplének egyik csücskét fellebbentettem volna, kezdett lassankint világosodni a rejtély; sejtettem, hogy mi vár reám.

Minél közelebb jutott az «Ebba» ehhez a szigethez avagy jobban mondva kopár sziklatömeghez, mind tisztábban és tisztábban kivehettem alakját. A lefelé hajló nap a szikla nyugati oldalát elönti fényesőjével. Se jobbra, se balra nincs sziget a közelben, egymaga áll az oczeán hullámai között.

A sajátságos alakú sziklahegy hasonló egy felfordított tálczához, melynek aljából füsttel elegy gőz kavarog fel. Csúcsa — tehát a tálcza alja, ha szabad ezzel a hasonlattal élnünk — mintegy száz méterre nyulik fel a tenger szine

Röviden számot akarok adni arról, hogy minő körülmények kényszerítettek volt ezelőtt nehány évvel arra, hogy a Bermudák szigetcsoportjától a Back-Cupra menjek.

Éjszak-Carolinától mintegy ezer mérföldre eső Bermudák csoportja kétszáz szigetből és lakatlan sziklahegyből áll. Közepén kereszteződik Greenwichtől nyugatra a hatvannegyedik hosszúsági és a harminczkettedik szélességi délkör éjszakon. Az angol Somers hajótörése óta, a ki 1609-ben jutott itt zátonyra, angol főhatóság alá került a szigetcsoport; a szigeteken megtelepedett gyarmatosok száma azóta tizezer lélekre szaporodott. Angolország nem terményeiért kaparintotta kézre, hanem azért, mert alkalmatos tengerészeti állomásul kinálkozott, lévén elég közel az éjszak-amerikai partokhoz. Az idegen hatalmak nem avatkoztak bele ebbe a dologba, s így a Bermudákat manapság is egy angol helytartó kormányozza.

A szigetcsoport jelentősebb szigetei a következők: Saint-David, Somnorset, Hamilton és Saint-George. Ez utóbbi szigetnek szabad kikötője van, s hasonló nevű városa egyúttal a szigetcsoportnak is a székhelye.

A legnagyobb szigetnek a hoszsza alig több huszonöt kilométernél, szélessége négy kilométer; a puszta szigetek és sziklák összes területe ötven négyzetkilométer.

A Bermudák éghajlata szelid ugyan, de gyakran látogatják az Atlanti-oczeán heves viharai, s a szigeteken való kikötés rendesen nagy fáradsággal jár.

É szigetcsoporton nincs folyó és patak; no, de bőven esik az eső, víz nélkül tehát nem szükölködnek a sziget gyarmatosai, mert a lecsapódó vizet felfogják s az elegendő az ültetvények öntözésére és egyéb szükségletekre. Rengeteg cziszternákat készittettek a gyarmatosok erre a czélra, bámulatos művek ezek, méltán dicséretére válnak az emberi elménck.

Az idétt épen e vízművek megtekintése végett látogattam el a Bermudákra.

A new-yersey gyár igazgatójától nehány hétre szabadságot kértem, New-Yorkban hajóra szálltam s a Bermudákig hajóztam.

Míg a Hamilton szigetén tartózkodva, a kikötő-téren laktam, valami sajátságos természeti jelenségnek valék szemtanúja, mely bizonyára érdekli a geologusokat.

Egy napon halászbárkák egész flottája sietett a Southampton-Harbourba, feleségeikkel, gyermekeikkel mind háznépestül. A Back-Cupról mutatott, hogy a szikla méhe forrong, s a katasztrófa bármely pillanatban várható.

A szegény, holtra rémült halászoknak nem volt szabad sokáig késlekedniök, mert abban az esetben, ha a vulkán csakugyan kitör, semmi sem védhette volna meg őket a láva ártól, sőt az a veszély is fenyegette, hogy a sziklasziget mindenestül a levegőbe repül. Bárkáikra felrakták minden ingóságukat, s a Back-Cupról sietve elmenekültek.

A Bermudák lakói is szörnyen megijedtek, midőn hírét vették annak, hogy a szigetcsoporttól nyugatra egy kihaltnak tartott vulkán kezd újra működni. No, de akadtak olyanok is, a kiket elfogott a kiváncsiság. Érdemes volt ezt a jelenséget közelebbről is megvizsgálni, hogy megtudják, vajjon a halászok nem látták-e nagyobbnak a veszélyt, mint a minő volt.

Back-Cup egy magánosan álló puszta sziget, mely a Bermudákkal a tenger alatt húzódó sziklagerinczekkel áll összeköttetésben, minthogy száz méternél nem magasabb, sem Hamiltonból, sem Saint-Georgból nem lehet látni.

A tető-ajtót kinyitják.

Igy vontatta lassan a csolnak az «Ebba»-t.

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be jöttek, hol ötven esztendeig laktak fából és kőből épitett kunyhókban. Igen jól ment a dolguk, a tenger bőven adott nekik halat, mert a Bermudák közelében főleg márczius és április hónapokban rengeteg sok a hal.

A halászok nyugalmát és tevékenységét semmi sem zavarta meg ez ideig, hozzá törődtek nehéz életmódjukhoz, s könnyű lévén a közlekedés Hamilton és Saint-George szigetekkel, hallal megrakott bárkáik állandóan járták e két kikötőt, s cserébe kaptak mindennemű czikket, mire háztartásukban szükségök volt.

Vajjon miért hagyták oda, még pedig örökre a Back-Cupot? ... Azért, mert többé nem lehettek ott már biztonságban.

Két hónappal előbb érte őket az első meglepetés, ugyanis tompa dördüléseket hallottak a szikla mélyéből. A szikla ormából füst gomolygott és láng csapott fel. Senki sem gondolhatta, hogy a sziklahegy vulkán, s hogy ormán kráter van; nem is juthatott fel oda senki, mert a hegy oldala mindenütt roppant meredek volt. Most már nem kételkedhettek abban, hogy Back-Cup valósággal tűzhányó, a szigeten való tartózkodás tehát fölötte veszélyes.

E két hónap folyamán gyakran ismétlődtek a dördülések, sőt mind erősebbekké váltak; rázkódások reszkettették meg a sziklát, s az ormóból, főleg éjjel, mennydörgésszerű robaj közepette lángok csaptak fel. Szóval minden jel arra mutatott, hogy a szikla méhe forrong, s a katasztrófa bármely pillanatban várható.

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be kellett vallanunk, hogy csakugyan vulkánnal van dolgunk, s a halászok nem hiába költöztek el onnan.

Ez adott volt nekem akkortájban okot arra, hogy Back-Cupot megnézzem; nem csoda tehát, hogy most újra látva, reá ismertem rögtön.

Szükségesnek tartom újólag hangsulyozni, hogy D'Artigas gróf aligha örvendett volna annak, ha Gaydon Back-Cupra úgy néz, mint régi ismerősére ... Ha ugyan az «Ebba» itt fog kikötni. Nem igen hinném, mert kikötőről itt szó sem lehet.

Míg a goélette a sziget mellett halad, nézem a kopár sziklafalakat, hová ama bizonyos menekülés óta egyetlen bermudai sem kivánkozott vissza. A halásztelep egészen elhagyatott. Szó sem lehet róla, hogy az «Ebba» kikössön e szigeten.

Valószinűleg D'Artigas gróf sem szándékozik itt megállani. Ha esetleg szeszélyből bemenne is a sziklának öblszerű hasadékába, lehetetlen, hogy a dúsgazdag yacht-tulajdonos a kopár szirten üssön állandó tanyát. Viharedzett halásznak

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be jöttek, hol ötven esztendeig laktak fából és kőből épitett kunyhókban. Igen jól ment a dolguk, a tenger bőven adott nekik halat, mert a Bermudák közelében főleg márczius és április hónapokban rengeteg sok a hal.

A halászok nyugalmát és tevékenységét semmi sem zavarta meg ez ideig, hozzá törődtek nehéz életmódjukhoz, s könnyű lévén a közlekedés Hamilton és Saint-George szigetekkel, hallal megrakott bárkáik állandóan járták e két kikötőt, s cserébe kaptak mindennemű czikket, mire háztartásukban szükségök volt.

Vajjon miért hagyták oda, még pedig örökre a Back-Cupot? ... Azért, mert többé nem lehettek ott már biztonságban.

Két hónappal előbb érte őket az első meglepetés, ugyanis tompa dördüléseket hallottak a szikla mélyéből. A szikla ormából füst gomolygott és láng csapott fel. Senki sem gondolhatta, hogy a sziklahegy vulkán, s hogy ormán kráter van; nem is juthatott fel oda senki, mert a hegy oldala mindenütt roppant meredek volt. Most már nem kételkedhettek abban, hogy Back-Cup valósággal tűzhányó, a szigeten való tartózkodás tehát fölötte veszélyes.

E két hónap folyamán gyakran ismétlődtek a dördülések, sőt mind erősebbekké váltak; rázkódások reszkettették meg a sziklát, s az ormóból, főleg éjjel, mennydörgésszerű robaj közepette lángok csaptak fel. Szóval minden jel arra mutatott, hogy a szikla méhe forrong, s a katasztrófa bármely pillanatban várható.

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be kellett vallanunk, hogy csakugyan vulkánnal van dolgunk, s a halászok nem hiába költöztek el onnan.

Ez adott volt nekem akkortájban okot arra, hogy Back-Cupot megnézzem; nem csoda tehát, hogy most újra látva, reá ismertem rögtön.

Szükségesnek tartom újólag hangsulyozni, hogy D'Artigas gróf aligha örvendett volna annak, ha Gaydon Back-Cupra úgy néz, mint régi ismerősére ... Ha ugyan az «Ebba» itt fog kikötni. Nem igen hinném, mert kikötőről itt szó sem lehet.

Míg a goélette a sziget mellett halad, nézem a kopár sziklafalakat, hová ama bizonyos menekülés óta egyetlen bermudai sem kivánkozott vissza. A halásztelep egészen elhagyatott. Szó sem lehet róla, hogy az «Ebba» kikössön e szigeten.

Valószinűleg D'Artigas gróf sem szándékozik itt megállani. Ha esetleg szeszélyből bemenne is a sziklának öblszerű hasadékába, lehetetlen, hogy a dúsgazdag yacht-tulajdonos a kopár szirten üssön állandó tanyát. Viharedzett halásznak

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

A kráterig feljutnunk sehogy sem sikerült nekünk. A sikamlós hegyoldalon felmászni nem lehetett, mert sem a lábnak, sem a kéznek nem volt támasztéka, ugyanis a sziklafal nyolczvan fokú szög alatt emelkedett fel. Soha sivárabb szirt-oldalt nem láttam annál, itt-ott a szikla falára verődött humus-rétegből vad lóhere nőtt ki ... egyebütt pedig egészen kopár volt.

Látván, hogy az ormóig való felhatolás nem sikerül, legalább a hegyoldalt akartuk körüljárni. Ámde csak azon a helyen járhattunk, hol a halászkunyhók voltak, tovább nem juthattunk a leomló szikladarabok miatt.

A puszta szigetet e miatt csak nagyon fölületesen nézhettük meg, de látva a kráterből felszálló füstöt és lángot és hallva a tompa dördüléseket, melyek a szikla kebelében támadtak, s a hegyet csaknem alapjában megrenditették: be jöttek, hol ötven esztendeig laktak fából és kőből épitett kunyhókban. Igen jól ment a dolguk, a tenger bőven adott nekik halat, mert a Bermudák közelében főleg márczius és április hónapokban rengeteg sok a hal.

A halászok nyugalmát és tevékenységét semmi sem zavarta meg ez ideig, hozzá törődtek nehéz életmódjukhoz, s könnyű lévén a közlekedés Hamilton és Saint-George szigetekkel, hallal megrakott bárkáik állandóan járták e két kikötőt, s cserébe kaptak mindennemű czikket, mire háztartásukban szükségök volt.

Vajjon miért hagyták oda, még pedig örökre a Back-Cupot? ... Azért, mert többé nem lehettek ott már biztonságban.

Két hónappal előbb érte őket az első meglepetés, ugyanis tompa dördüléseket hallottak a szikla mélyéből. A szikla ormából füst gomolygott és láng csapott fel. Senki sem gondolhatta, hogy a sziklahegy vulkán, s hogy ormán kráter van; nem is juthatott fel oda senki, mert a hegy oldala mindenütt roppant meredek volt. Most már nem kételkedhettek abban, hogy Back-Cup valósággal tűzhányó, a szigeten való tartózkodás tehát fölötte veszélyes.

E két hónap folyamán gyakran ismétlődtek a dördülések, sőt mind erősebbekké váltak; rázkódások reszkettették meg a sziklát, s az ormóból, főleg éjjel, mennydörgésszerű robaj közepette lángok csaptak fel. Szóval minden jel arra mutatott, hogy a szikla méhe forrong, s a katasztrófa bármely pillanatban várható.

Nehány természetvizsgáló meg én beszállottunk egy halászbárkába, s elindultunk Southampton-Harbourból Back-Cupra, holott a halászok elhagyott kunyhói állottak a sziklahegy aljában.

A szikla belsejéből még mindig hallatszottak a recsegés, ropogás, a kráterből pedig gőzfelhő kavargott fel.

Megbizonyosodtunk a felől, hogy Back-Cup csakugyan újra működni kezdő vulkán, s napról napra attól kell tartani, hogy kitör, s következményei kiszámithatatlanok.

józan észszel felfogni... s aztán tovább folytatja útját kelet felé.

Semminemű előkészületet nem látok arra nézve, hogy ki akar kötni. A horgonyok ott függenek még vaskampoikon, a lánczot sem igazították meg s a matrózok nem sietnek, hogy a csolnakokat leereszszék.

D'Artigas gróf, Serkő mérnök és Spade kapitány a hajó előrészébe sietnek, s aztán kezdődik valami, a mi valóságos rejtély előttem. A baloldal mellvédéig megyek, s onnan jól megfigyeltem őket; látom azt a kis bojét, melyről már beszéltem; egy matróz buzgólkodik, hogy a tengerből felhúzza.

A víz nyomban sötét színűvé válik, pedig az imént még egészen tiszta volt; mintha valami nagy sötét tárgy szállana fel lassankint a vizből. Talán valami hatalmas czethal, azért jön a víz felszinére, hogy lélekzetet vegyen... s veszélylyel fenyegeti a goélettet, ha farkával egyet csap reá...

De csitt... most már értem... most már tudom, mi hajtotta csodálatos módon a goélettet, habár sem vitorlája, sem gőzereje nem volt... ime most bukkan fel a fáradhatatlan uszály, miután az «Ebba»-t az amerikai partoktól a Bermudákig vontatta... Itt úszik a goélette oldalán... víz alá meríthető, tengeralatti «remorqueur» vagyis *tug*, melyet valamely akkumulator-ütegből vagy oszlopokból levezetett villamos áram hajt csavar segélyével.

A tug felső része orsó-alakú, középütt lapos, azon van egy ajtó, itt juthatni a tug belsejébe. A lapos tető homlokán kerek ablak van, lencseüveggel, az úgynevezett «periskóp» vagyis «lookont». A villamos fény, mely ezen kitódul, bele világit a víztömegbe. A víz ballasztjától megszabadult tug most a víz felszinére került. A felső nyiláson át friss levegő nyomul a tugba. Valószinüleg csak nappal meritik a viz alá, éjjel a víz hátán úszik s vontatja a goélettet.

Várjunk csak! Valamit szeretnék még tudni! Ha villamos erejü a tug, ugyan honnan veszi a villamos energiát? Talán csak nem a Back-Cup szigeten van a villamos telep?..

Egyáltalában miért van a goélettenek erre a *tug*-ra szüksége? Miért nem rendeztették be magát a goélettet gőz vagy villamos erőre?

Nincs időm rá most, hogy ezen kérdések felett töprenkedjem.

A tug a goélette mellett a tengeren fekszik. A tetőajtót kinyitják, s nehány matróz kiszáll a tug belsejéből; ez a legénysége. Velök érintkezett Spade kapitány a villamos jelzőkészülék segitségével. Az «Ebba» útját tehát ilyetén módon szabályozták.

Ekkor Serkő mérnök hozzám lép s azt mondja:

— Beszállani!

— Beszállani?... — ismétlem csodálkozva a parancsot.

— Be... a tugba... de hamar!

Mint eddig, úgy most is szó nélkül engedelmeskedem, tudom, hogy ennél okosabbat nem tehetek.

A mint az oldalkorláton átmászom, megpillantom a fedélzeten Roch Tamást, egy matróz kiséri. Nagyon nyugodtnak és közönyösnek látszik, vonakodás nélkül türi, hogy a tugba levigyék. Mikor mellém ér, oda lép hozzánk D'Artigas gróf és Serkő mérnök.

Spade kapitány és a legénység ott marad a goélette fedélzetén. Négy matróz leszáll az egyik csolnakba, melyet ezenközbe vizre eresztettek. Ezek az emberek egy hosszú sodronykötelet húznak maguk után, melynek talán az volt a czélja, hogy az «Ebba»-t a sziklafalak között valamely biztos révbe vontassa a tug. A szikla kebelében levő rév lehet az «Ebba»-nak otthona, hol D'Artigas gróf yachtja vihar idején védelmet talál.

Minek utána a tug eltávolodik a goélettetől, a csolnakba levitt sodronykötél megfeszül... Ezzel a kötéllel fogják a csolnakban levő emberek egy fél kábelnyivel beljebb jutva a sziklafalba eresztett vasczölöpökhöz megkötni.

Igy vontatta lassan a csolnak az «Ebba»-t befelé.

Nehány perczczel utóbb az «Ebba» eltünik a sziklafal mögött; a tenger felől bizonyára még árboczának csúcsait sem lehet látni.

A Bermudákon ugyan sejthette-e volna valaki, hogy Back-Cup szirtjei között egy hajónak van biztos réve? S vajjon az amerikaiak álmodtak-e arról, hogy a dúsgazdag D'Artigas gróf a Back-Cup kopár sziklái között lakik?

Húsz perczczel ezután a négy matróz visszatér a csolnakkal a tughoz. Rájuk várt tehát a tug... aztán megindul... de hova?... hova mehet?...

A matrózok csakugyan beszállanak a tugba, a csolnakot utána kötik úszálykként, a csavar elkezd működni s a tug is Back-Cupnak veszi irányát.

Nehány kábelnyire az első csatornától látszik egy másik, mely a sziklaszigetnek tart. Erre tér át a tug. Nehány vonalnyi útat tesz még, aztán megáll. A matrózok sietősen leoldják a csolnakot, s egy keskeny, fövenyes sziklapartra kiemelik, ott biztonságban van, s ha az «Ebba»-nak szüksége lesz reá, könnyen kéznél találják.

A két matróz újra felszáll a tug lapos tetejére, Serkő mérnök int nekem, hogy menjek be a tugba.

A vaslépcső nehány fokán lemegyek s árúkkal telt helyiségbe érek, aztán felnyitják egyik oldalfülke vasajtaját, azon betuszkolnak engemet, utánam becsukják az ajtót.

Pokoli sötétség vesz körül. Mindjárt ráismertem börtönömre. Mikor Healthful-houseból elraboltak, itt töltöttem azokat a keserves órákat.

Roch Tamás is bizonyára hasonló sorsban részesült, neki egy másik sötét kamra a tanyája most.

Zajt hallok. A tetőajtót csapták be. A tug most a víz alá fog merülni.

Csakugyan éreztem, hogy sülyedünk, a tugba megfelelő vizet eresztettek be; úgy magyarázható meg az alámerülés.

Majd újabb mozgást érzek: a tengeralatti hajó előre halad.

Három percz mulva megáll, érzem újra, hogy fölfelé szállunk...

A tetőajtót felnyitották.

Börtönöm ajtaja is felpattan, s nehány ugrással fenn termek a tug lapos tetején.

Körülnézek.

A tug... behatolt Back-Cupba. Ezen a rejtekhelyen él D'Artigas gróf czimboráival — elzárkózva az emberi társadalomtól.

(Folytatása következik.)

80.232 szám. V/1. 97. 7586

Versenytárgyalási hirdetmény.

A felső Dunán az 1898—1901. években teljesitendő fentartási és kiegészitési munkálatok házi kezelésben leendő végrehajtásához szükséges ternéskő szállitásának biztositása czeljából 1898. évi márczius hó 7-ik napján déli 12 órakor a földmivelésügyi ministerium tanácstermében nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

Évi köszükséglet a Dévény és Szap közti szakaszon 45.000 m³, a Szap és D.-Radvány közti szakaszon 35.000 m³, s igy összesen 4 évre 180.000 és 140.000 = 320.000 m³.

Az ajánlatok, melyekhez az ajánlati érték 5%-ának megfelelő bánatpénz letételét igazoló állampénztári elismervény csatolandó, vagy mindkét szakaszra együttesen, vagy külön-külön, a fent jelzett napon délelőtt 11½ óráig Oherolli Károly kir. tanácsos, segédhivatali főigazgatónál (Földmivelésügyi ministeri palota) nyujtandók be.

Az ajánlatok benyujtására, valamint a szerződés feltételeire nézve bővebb felvilágositás a pozsonyi m. kir. folyammérnöki hivatal helyiségében a hivatalos órák alatt nyerhető, a hol a részletes feltételek és szerződési minta is betekinthető.

Kelt Budapesten, 1898. évi február hó 10-én.

Földmivelésügyi m. kir. minister.

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

FOLT, A MELY TISZTIT.

DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

IRTA

ECHEGARAY JÓZSEF.

A spanyol eredetiből fordította

PATTHY KÁROLY.

Ára füzve 30 kr.

35 krajczárnak postautalványon való beküldése után bérmentve szállitjuk.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

A két hallgató hangos nevetésre fakadt.

— Egy salugáderen alusznak! — kiáltá a néptanító.

— Eszembe jut erről a pozsonyi diáknóta, — mondá a bérlőpajtás: «Da schliefen alle Schneider, neunundneunzig Schneider auf einem Kartenblatt».*

— Igy aztán világos lett előttem, hogy miért kell nekem hintó helyett a korcsmáros egylovas csézáján a bevonulásomat tartanom.

— Haj! haj! haj! — sohajtozott a jó Iczig. — Nekem is adósok ezek a nagyságos uraságok erős summa pénzekkel. Mindent kontóra vitetnek. Egyre azzal biztatnak, hogy majd uzorával fizetik ők azt vissza, csak azt a nagy pörüket megnyerjék, a mit az ærarium ellen folytatnak.

Megütött ez a szó.

— Pört a kincstár ellen? Mi lehet az?

— Az ám. Nagy pört. Sok ezer forintig. Az ifjú nagyságos úr sokszor bejön hozzám egy pohár gugyira, a mit föl se irok az ajtóra s olyan bizodalmasan elbeszélget velem. Tetszik tudni: az öreg nagyságos úr, az apja, igen derék, becsületes ember, hanem a fia, az még nagyobb huncfut, mint az apja. Azt mondta, hogy irásuk van; mutatta is nekem az irást. Nem tudom, nem értem, mert én csak zsidó irást ismerek. Elbeszélte, hogy voltak ők már a gubernátornál is Budán, a miniszteréknél Bécsben, még a császárnál is: úgy félnek már tőlük, hogy mindenütt kidobják az ajtón. De ők azért nem tágitanak. Lesz még szőlő, lágy kenyér. Járnak ők még négylovas hintón. Isten adja; de én nem kivánom. Tegnapelőtt, mikor a telegráfos meghozta a depest a zsandárkomiszér úrnak, az meg odajött hozzám, elmondta, hogy mi hirt kapott: a tekintetes úr hazajön; megparancsolta, hogy jöjjek ki fuvarba a vasúthoz; több cséza nincs a faluban, csak az enyém. Hát én is tüstént ellátogattam a kastélyba. A nagyságos urak akkor csinálták a toalettet. Mondom nekik a nagy örvendetes újságot, hogy a tekintetes úr kiszabadult a tömlöczből, ő felsége elengedte a büntetést, a jószágát is visszaadta, itt lesz ma vagy holnap. Azt gondoltam, hogy erre a szóra majd egyszerre elindul az orra vére mind a kettőnek, hogy már most mehetnek innen, a merre látnak. Nem a! Hanem inkább azt kiáltották, hogy «juhhé! Ez kellett nekünk!» s összefogóztak, az apa meg a fia, úgy táncolták a kállai kettőst; majd megbolondultak örömükben. Én nem tudom, minek örültek olyan nagyon?

Goró Lajos rajza.

Irigylésre méltó álmuk volt.

Magam sem tudtam elképzelni.

Ez alatt rendben megérkeztünk az én ősi kastélyom elé.

Kértem Icziget, hogy az útitáskámat vegye le a saraglyából.

— Hagyjuk azt ott, tekintetes uram! Nem fog maga ebben a kastélyban megmaradni. Van én nekem egy szép tiszta szobám; jobb lesz magának oda bekvártélyozni magát. Nem háborgatja senki. Nagyon csendes most az ivószoba.

Elfogadhatónak tartottam az ajánlatot.

Azonban mégis csak kivánczi voltam rá, hogy mi lett az én ősi házamból, a mióta elhagytam: bementem a nyitott kapun.

Üres volt az egész udvar, felverte a laboda, az ebkapor. Nem kellett félnem, hogy a kutya megugat.

A folyosóról benyitottam a hajdani étkezőszobába. Egészen üres volt: de azért nem mondhatnám, hogy egy élő lényt sem találtam ott, mert egy egész raja az egereknek futott szét a betoppanásomra, eltünve a padlóba ásott lyukakon, s a szomszéd szobák keresztül rágott ajtajain át. Az első gondolatom az a mély sajnálkozás volt, hogy vajjon miből élnek ezek a szegény egerek ebben a házban? Pedig hogy nagyon otthon érezhetik magukat, azt bizonyíták az ablakok, a melyeknek a szegleteiben három-négy egérlyuk volt egymás fölé vájva: egész kontignáczióra.

A többi szobákon is végig nyitogathattam, a nélkül, hogy e barátságos új településökön kivül valakit megzavartam volna. Végre akadtam egy ajtóra, a melyen az egérrágta nyilás kukoriczacsutkával volt bedugaszolva. Ahá! Itt lesznek ők! Ez itt a konyha. Bizonyosan azért választották ezt hálószobául, mert ez márványnyal van kirakva, a miben az egér nem tud elhelyezkedni. Benyitottam.

A takaréktüzhely természetesen hiányzott belőle. A kandalló fülkéjében hevert a spirituszos gyorsfőző, egy törött tükördarab, meg egy hajfodoritó vas; nélkülözhetetlen kellékei egy garçon-lakásnak.

A középen pedig egymás mellé szoritva volt a négy nádszék, s azokra fektetve a két redőnytábla: ezen az asczetai nyoszolyán feküdt családi egyetértésben a tékozló apa a fiával. Irigylésre méltó álmuk volt. Egy gyapjas nagy kendővel takarva mind a kettő.

Előbb hangos szóval, majd gyöngéd ránczigálással igyekeztem őket fölkelteni; de nem jutottam kivánt sikerhez. Az egyik azt mondta a költögetésemre, hogy «czupász», a másik meg rám mordult: «eredj, disznó, nem iszom többet».

No, ezekkel hát alaposan megismerkedtem.

Azzal visszamentem az én Iczigemhez, a ki a kocsin várt reám.

— Minden jól van, — mondám neki.

— Alusznak még? — találgatá az öreg.

— Béke velük.

Azzal kikocsikáztunk az Iczig lakásához.

Megérkezésünkre a felesége, meg a leánya jöttek elénk a boltajtóból. Az asszonynak viseltes aranycsipkés fökötő volt a fején, a leány elég csinos alak volt. Bevezettek az extraszobába. Felajánlottak minden kitelhető földi jókat, a mi tőlük kitelik: mit kivánok? grogot? Bischofot? Barbarászt? puncsot? vagy khinai theát? Én mind valamennyit megköszöntem. Nem kivánok egyebet, mint egyedül hagyatást s abszolut pihenést. Ez teljes mértékben ki lett szolgáltatva. Hat óra hosszant senki sem nyitotta rám az ajtót.

Hejh, fiúk! Ti nem tudjátok elképzelni, micsoda érzés az, mikor az ember négy esztendei fogság után azzal a gondolattal dől hátra a székébe: ma nincs a szobám ajtaja bezárva.

(Vége következik.)

* Mind a kilenczvenkilencz szabó egy kártyalapon aludt.

A «Vasárnapi Ujság» regénytára. 1898. évi 9. szám.

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes. (Folytatás.)

IX.

A szikla belsejében.

Másnap körülnézek Back-Cup sziklabarlangjában. Tehetem bátran, nem akadályoz meg benne senki.

Minő rémképekkel teljes éjszakát töltöttem ott, s mily izgatottan vártam a virradatot!

Egy mély barlangba vitt be a tug, száz méternyire a sziklasziget partjától. A barlang bejáratának szélessége és hosszúsága tiz-tizenkét láb lehet; villamos izzó-lámpa világította meg. A sziklába vágott ajtó mögöttem újra becsukódott.

Nem csodálkoztam azon, hogy villamvilágítással találkozom a barlang belsejében, hiszen a tugot is villamos erővel hajtották. Vajjon hol lehet a villamos telep? ... Itt e barlangban van a műhely, a gépek, a dynamók és akkumulátorok? ...

Czellámban volt egy asztal, rajta élelmi szerek, ágy, nádfonatú karosszék, szekrény a szükséges fehérneművel és ruhákkal. Az asztal fiókjában találtam papirt, tintát és tollakat. A jobb szögletben mosdóasztalka teljesen fölszerelve. Minden nagyon tiszta.

Friss halat, szárított húst és jóizű kenyeret találtam az asztalon, italul alet és whiskyt adtak. Annyira ki voltam merülve, hogy alig ettem egy-két falatot.

Pedig ugyancsak helyén kell álljon az eszem, vissza kell nyernem régi nyugodtságomat. E marék embernek, kik a szikla mélyébe rejtőzve élnek, ki kell tudnom a titkát ... akarom, és meg fogom tudni ...

E szerint D'Artigas grófnak a Back-Cup sziklavárában van a tanyája. Ha kéjyachtja nem járja az amerikai partvidéket, avagy az Atlanti oczeánt, akkor itt vonja meg magát mindenestül. E puszta sziget az ő szirtkastélya, holott menedéket talál, hova a tenger alatt jut el, ott van az ő kastélyába vezető kapu ...

Vajjon miért zárkózik el az emberiségtől? ... Minő tanulságos volna ennek az embernek a múltja! ... Ha az Artigas név meg a grófi czim csak álczim és álnév: ugyan mi oka lehet arra, hogy igazi nevét eltitkolja? Talán elitélt vagy számüzött, a ki e sziklavárba menekült birái elől ... avagy valamely nagyszabású rablóbanda fejével van dolgunk, a ki így akarja kikerülni a büntető igazság sujtó kezét? ... Mindent valószinűnek tartok, ha erről a titokzatos, vakmerő emberről van a szó.

Mindig és minduntalan az a kérdés merül fel: mi oka lehetett D'Artigas grófnak arra, hogy Roch Tamást Healthfulhouseból elrabolja? ... Talán arra számit, hogy a fulgurator titkát kicsalja belőle, s felhasználja azt Back-Cup védelmére, ha esetleg rejtekhelyét fölfedeznék, s őt megtámadnák? ...

Hiszen ha ez csakugyan bekövetkeznék, a puszta szigetet könnyen hatalmukba kerithetnék, nem is kellene megostromolni, csupán kiéheztetni. A goélette nem mozdulhatna helyéből, hogy áttörje az ostromvonalat, különben is a világ összes kikötőiben notóriussá válnék ... Mi hasznát remélheti D'Artigas gróf Roch Tamás fulguratorának? ... Megfoghatatlan!

Hét óra tájban fölrezzenek álmomból. Fölugrom, s minél előbb körül akarok nézni. Rabja vagyok Back-Cupnak, de czellám ajtaját nem zárták rám. Kilépek az ajtón ...

Ajtóm előtt mintegy harmincz méternyire szikla-terrasz van, mintha tenger partján volnék, jobbra és balra tovább húzódik.

Az «Ebba» matrózai a tugból hordókat rakodnak ki; a tug egy sziklapárkányon fekszik, a vizből egészen kiemelkedve.

A félszürkülethez, mely e barlangban uralkodik, lassankint hozzá szokik a szemem; a boltozat közepén nyilás van, azon át szürödik be a világosság.

Hm, tehát ezen a nyiláson száll fel a füst, a gőzpára, melyet négy mérföld távolból már lehet látni.

Agyamban a dolgok logikai kapcsolatának egész sora keletkezik. Back-Cup tehát nem vulkán, a mint általában hiszik, s a mint én is hittem, a füstfelhő, a felcsapó lángok mind emberkéz munkája.

A dördüléseknek, melyektől a bermudai halászok holtra ijedtek, nem a föld belső forrongása volt az oka ... Mindez csinált dolog volt ... Akkor látszottak és hallatszottak, mikor Back-Cup ura akarta, hogy elriaszsza a halászokat, el a hajósokat az ő titkos tanyájától ... és D'Artigas gróf elérte a czélját ... jelenleg ő a sziget korlátlan ura ... Nem a természet, ő csinált Back-Cupból rejtett szándékainak megfelelően vulkánt.

Igy kellett történnie, ... mióta a halászok elköltöztek a szigetről, a kráterré változtatott oromból állandóan füst gomolyog fel, s ez a füst a gróf csinálmánya.

Ezen közben mind jobban világosodik körülem; az ál-kráteren át betódulnak a napsugarak, minél magasabbra jut a nap az ég boltozatán, annál több. Igy hát a barlang nagyságáról biztos fogalmat alkothatok. Ime vizsgálódásom eredménye:

Back-Cupnak, mely csaknem köralakú, ezerkétszáz méter a kerülete, vagyis térfogata ötvenezer négyzetméter (öt hektár). Falai az aljban 30—100 méter vastagok lehetnek.

Ebből az következik, hogy a barlang a tengerből kiálló sziklaszigetnek egész alját elfoglalja, leszámitva belőle az oldalfalak vastagságát. A tengeralatti alagút, melyen át a tug hozott minket, számitásom szerint negyven méter lehet.

Az «Ebba» matrózai a tugból hordókat rakodnak ki.

A másik említésre méltó sajátossága ennek a barlangnak az, hogy a barlang szája annyira el van rejtve, holott a többieké könnyen hozzáférhető.

A tengeri térképeken Back-Cup úgy szerepel, mint a Bermudákhoz tartozó kopár sziklasziget ... Kinek jutna eszébe, hogy mekkora barlang van a belsejében? ... Hogy e barlangba juthasson az ember, egy tengeralatt járó tugba kell az embernek ülnie, a minő például D'Artigas grófé.

A tengernek az a része, mely a sziklafenékbe nyúlik, nem nagyobb 300—350 méter területűnél. Valójában sziklamedrek közé szorított laguna, mely épen elegendő arra, hogy a tug bejuthasson a barlangba.

Back-Cup javarészt mészkő. A laguna partjától lankásan emelkedik a szirtfal, de feljebb mind meredekebbé válik; néhol finom, apró-szemű kavicsréteg csillan elő; néhol sziklalóhere sürű bokron zöldül. Amott nagy rakás kőszenet látok, van tehát a barlang lakóinak fölös fütőanyaga, s nem szorulnak a laguna partján lerakódó sargassóra.

Tovább haladva a laguna éjszaki partján e barlang troglodytáinak kunyhóit pillantom meg. Avagy nem illik méltán rájok ez a név?

A barlangnak ez a része a «bee-hive», vagyis méhkaptár, teljesen rászolgál nevére; a mészkőbe sorjában oduk vannak vájva, s ezek az ember-darazsak itt fogtak tanyát.

A keleti oldalon egész más formája van a barlangnak. Számos sziklafal ágazik-bogazik el, melyek a boltozatot tartják ... valóságos sziklafa-erdő. Sok kanyargó ösvény vezet e pillérek között a barlang többi helyeire.

Ha a sziklafalba vájt oduk száma után indulok, mintegy nyolczvan-száz ember lakhatik e barlangban.

Az egyik czella előtt, mely a többiektől elkülönítve áll, megpillantom D'Artigas grófot, mellette áll Serkő mérnök és Spade kapitány. Egy pár szót váltanak egymással, aztán mindhárman a laguna partjára sietnek, a hol a matrózok a tugból az árúkat hordják ki.

A tugból kirakott árúk egy részét épen most szállitja tizenkét matróz egy csolnakon a laguna másik partjára, a hol a raktár-helyiségek vannak.

A tengeralatti bejáró száját sehol sem látom. Annak idején megfigyeltem volt, hogy a tengerről jövő tugnak le kellett előbb merülnie, hogy a barlang belsejébe juthasson. E tekintetben tehát Back-Cup nagyon elüt a többi barlangoktól, melyek a tenger partján vannak. Szeretném tudni, hogy van-e valami más mesterségesen készített útja Back-Cupnak kifelé a tengerre? Majd megfigyelem, mert reám nézve nagyon fontos volna tudni.

Említettem már, hogy a barlangnak «bee-hive» nevű része a laguna éjszaki partján van, vagyis a tengeralatti alagút szájától jobbra, ezzel átellenben a raktár-helyiségek. Az ott felhalmozott árúk: boros, sörös és pálinkás hordók, conserv-dobozok, stb. nagyon különféle jelzésűek. Az ember azt hihetné, hogy húsz különböző hajóról kerültek ide. Valamicskével távolabb magas keritésü telep van; könnyen kitalálhatja az ember, hogy miféle telep. A keritésen át láthatni a nagy oszlopot, melyhez számos réz-sodrony van erősítve ... ezek a sodronyok vezetik a villam-áramot az izzólámpákba, s a czellák villamos lámpásaiba. Szétágaznak ezek a vezető sodronyok a barlang legrejtettebb zugaiba is.

Szeretném tudni, vajjon szabadon járhatokkelhetek majd ebben a barlangban? Remélem. Mi oka is lehetne D'Artigas grófnak arra, hogy eltiltson ettől engemet? Miért ne nézhetném meg az ő titokzatos birodalmát? ... Ki úgy sem járhatok a barlangból ... hiszen csak az alagút vezet ki belőle ... s azon át mikép mehetnék?

Tegyük fel, hogy valamiképen átjutok ... hát aztán? ... Rögtön észre veszik ... utánam sietnek, visszahoznak, s akkor aztán még gonoszabb sors vár reám.

Szóval egyelőre még csak álmodnom sem szabad az elmenekülésről, mind addig, mig némi reménnyem nem lehet arra, hogy sikerülni fog.

E számok alapján némi fogalmunk lehet a barlang nagyságáról. Bármily nagynak lássék is ez, a tudósok pontos kutatásai szerint ennél még sokkal terjedelmesebbek is vannak az ó- és új-világban.

Tény az, hogy a krajnai, northumberlandi, derbyshirei, piemonti, moreai, a Balearokon levő, a magyarországi és kaliforniai barlangok a back-cupinál jóval nagyobbak. Ugyancsak nagyobb a belgiumi hau-sur-lessei barlang, továbbá az Egyesült-Államokban levő Kentucky mamuthbarlang, mely számos osztályból áll, van benne kétszázhuszonhat boltozat, hét folyó, nyolcz vizzuhatag, továbbá a barlang szivében egy tó, mely 5—6 lieunyi (3—4 földrajzi mérföld) hosszú ... végéig még ma sem juthattak el a geologusok.

Én a saját szemeimmel láttam a Kentucky barlangvárost, a back-cupi körülbelül akkora lehet, mint annak a közép-barlangja.

Itt is épen úgy, mint a mamuth-barlangban, különféle alakzatú, hatalmas oszlopok tartják a boltozatot, s hasonlatosak a gót stilű domok belsejéhez, csak hogy a fő- és mellék-hajók, az oldal-kápolnák természetesen nem olyan szabályosak. A legszembetőbb különbséget a mamuth-barlang és a back-cupi között abban látom, hogy annak a boltozata háromszáz méter magas, ezé nem több száz méternél, ez is csak ott, hol a tetőig vezető nyilás látható.

Ha azonban kedvező alkalom kinálkozik, két kézzel megragadom.

Ide-oda járkálva D'Artigas gróf emberei közül nehányat láttam. Ismétlem, hogy legfeljebb százra becsülöm azoknak a számát, kik ráadták fejöket e barlangban való tartózkodásra.

A mint elhaladtam mellettük, ügyet sem vetettek rám. Közelebbi vizsgálat meggyőzött arról, hogy ugyan szedett-vedett nép; a világ minden részéből szedhette össze. Arczuk szine a fehér, rézvörös és fekete között váltakozik ... de inkább az indiai oczeán lakóihoz, mint az afrikai négerfajhoz tartozók. A legtöbben a maláji faj jellegzetességét árulják el. A gróf maga, a mint már említém, határozottan az indiai oczeán szigetlakói közül való; Serkő mérnök levantei, Spade kapitány spanyol vagy amerikai-spanyol származású.

No de, ha nem egy fajtához tartoznak is, de egyenlő vágyak és törekvések hozták őket összesze. Minő elvetemült kifejezés van az arczukban, vad, gonosz a tekintetük! Erőszakos, zord ficzkók, kiken uralkodik a nyers szenvedély, azt megfékezni soha sem tudták és nem riadnak vissza semmi gaztettől ... Újra felmerül a gondolat agyamban: hátha egyenkint vagy közösen elkövetett rablás, gyilkosság, gyujtogatás miatt rejtőztek itt el, hogy az igazságszolgáltatás sujtó kezét elkerüljék? ... Hiszen akkor D'Artigas gróf nem egyéb, mint e rablóbandának a feje ... Serkő és Spade a hadnagyai, Back-Cup pedig a tengeri rablók tanyája ...

Ügyet sem vetettek rám.

Ez a gondolat mindinkább megrögződik bennem, s nagyon meglepne, ha idővel csalódnom kellene. Mind az, a mit első kirándulásom alkalmával láttam és tapasztaltam, ebben a hitemben csak megerősit engem.

Bárminként álljon is a dolog, azt meg kell vallanom, hogy e mord ficzkókat D'Artigas gróf vaskeze erősen meg tudja fékezni. Ha ilyen zsarnoka e gonosztevőknek, s rabbilincseken tartja őket, valószinűleg megvan az anyagi hasznuk belőle ... különben aligha tűrnék.

A laguna másik partját nézem meg közelebbről. Már a másik partról láttam, hogy itt van az árú-raktár. A sziklafalba vájt hatalmas üregekben igen sok holmi férhet el.

Azon túl van az elektromos telep. Elhaladva mellette, az ablakon át megpillantok egy-két gépet, melyek a modern tekhnika legújabb találmányai, kevés helyet foglalnak el és nagyon tökéletes szerkezetüek. Szó sincs olyan gépekről, melyeket kőszénnel fütenek s nagyon kompsenki venni. Back-Cupnak ez a része méltán a Kentucky vagy a baleár barlanghoz fogható. Emberkéz ilyet létre nem hozhat, az őserejü természet munkája lehet csak; bámulva, rettegve gondol az ember arra a titokzatos erőre, mely a sziklák kebelében igy munkálkodik. A laguna tulsó partján fekvő részre a nyiláson betóduló napsugarak nagyon rézsút esnek, de ha este kigyúlnak a villamos lámpák — tündéri szép a látvány ... A barlangból kivezető útat hiába kerestem. kutattam, nem találtam sehol.

Még csak azt akarom megjegyezni, hogy e puszta szigeten roppant sok sirály, tengeri fecske tartózkodik. A Bermudáknak is ezek állandó vendégei. Itt, úgy veszem észre, békében hagyják őket, hadd szaporodjanak. Közel jönnek az emberhez, nem félénkek.

Van Back-Cupon e madarakon kivül más állat is. A «bee-hive»-tól oldalt eső karámokban teheneket, sertéseket, juhokat és baromfiakat láttam. Tenyésztik őket, újakkal szaporitják, továbbá halat is bőven ad a laguna.

Egyébiránt elég, ha ránéz az ember ezekre az izmos ficzkókra, mindjárt látja, hogy semmiben sem szenvednek szükséget. A forró ég-öv ben sem szenvednek szükséget. A forró ég-öv ben sem szenvednek szükséget. A forró ég-öv

Alapitási ev 1810. **HALTENBERGER BÉLA** Alapitási ev 1810.
KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.
Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.
Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főnsulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozászokra azonnali válasz. 7519

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND
összes müvei.
Közrebocsátja GYULAI PÁL.

VII. kötet.
A RAJONGÓK.
Regény négy részben.
Ára füzve 3 frt. Ára füzve 3 frt.

VIII. kötet.
ZORD IDŐ.
Regény három részben.
Ára füzve 3 frt. Vászonkötésben 4 frt.

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venni akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a
Budapest székes főváros kiadásában megjelenő
Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7294
mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.
A Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.
Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

A
TANULOK LAPJA
8. száma a megszokott gazdag tartalmat mutatja. Első czikkében *Dr. Horváth* Cyrill az iskolai ünnepeket birálja s arra ad útmutatást, miként kell igazán magyaros és előkelő szinvonalú ünnepeket produkálni. Folytatódik *Verne* Gyula érdekfeszitő regénye: «A Cytnhia hajótöröttje», valamint Nansen grönlandi útjának leirása, *Szivos* Béla tollából. Mindkét közleményt képek ékesitik. *Teveli* Mihály humoreszket ir e számba: «A tizenharmadik» czimen; *Gál* Rezső Kerényi Frigyes életét és költészetét tárgyalja élénk előadásban; czikkét kiséri a hires «Erdei lak» képe, mely Petőfi, Tompa és Kerényi költői versenyére adott alkalmat. A szám nagyobb emlékezést szentel Jókai Mórnak is, hetvenharmadik születésnapja ötletéből, kisérve a költő életéből vett illusztrációkkal, köztük ama jelenet rajzával, midőn Jókai márczius 15-én a néphez beszél. Bő iskolai, vegyes és fejtörő rovat zárja be a számot. A *Tanulók Lapját*, a középiskolai ifjuság egyetlen számottevő organumát, *Dr. Rupp Kornél* szerkeszti. Magyar tanulóifjúnak a szülő nem szerezhet kedvesebb meglepetést, mintha e lapot neki megrendeli. Egy negyedévre 1 frt 20 krba kerül, az előfizetési pénzek a Franklin-Társulathoz küldendők.

Az arcz szépsége
legbiztosabban úgy érhető el, ha az a
Leichner-féle zsirpuder, 7508
Leichner-féle Hermelinpuder és Aspasiapuder alkalmazásával ápoltatik. Ezek a hires arczpuderek a legmagasabb hölgykörökben és a legelsőbb rangú művésznők által előszeretettel használtatnak; nagy előnyük, hogy a bőrnek viruló, üde rózsás szint adnak és nem lehet észre venni, hogy az arczpuderezve van. Kapható — csupán zárt dobozokban — a gyári raktárban: Berlin, Schützenstr. 31. és minden illatszerárusnái.
Utánzatoktól óvakodni kell.
Leichner-féle árúk!

Leichner L., Berlin, kir. szinházak szállitója.

7470

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.
KÖZGYÜLÉSI MEGHIVÓ.
A **Magyar Általános Hitelbank** szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az **1898. évi márczius 19-én,** szombaton d. e. 10 órakor, Budapesten, a bank helyiségében (V., Nádor-utcza 12. szám) tartandó
harminczadik rendes közgyülésre
meghivatnak.
A tanácskozás tárgyai:
1. Az igazgatóság jelentése a társaság 1897. évi üzleteiről.
2. Az igazgatóság jelentése a részvénytőke felemelése iránti közgyülési határozatnak keresztülviteléről.
3. Az igazgatóság számadása az 1897-ik üzletévről és inditványa az évi nyereség megállapitása és hováforditása iránt.
4. A felügyelő bizottság jelentése.
5. Határozathozatal e tárgyban és a felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő bizottság részére.
6. Igazgatósági tanácsosok választása.
7. Egy igazgató választása.
8. A felügyelő bizottság választása és tiszteletdijának megállapitása. 7591

A közgyülésen minden részvényes *husz* darab letett részvény után egy szavazattal bir.
A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt a közgyülésre kitüzött határnap előtt *Is nappal Budapesten* a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy *Bécsben* a cs. és kir. szab. osztrák kereskedelmi és ipar-hitelintézetnél, vagy S. M. von Rothschild bankháznál letétbe tegyék.
A részvények számrendben összeállitva a benyujtó által sajátkezüleg aláirt jegyzék kiséretében nyujtandók be.
E jegyzék Budapesten *két*, Bécsben *három* példányban állitandó ki.
E jegyzék egy példánya a benyujtónak az átvétel elismerésével visszaadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaadása mellett fognak a közgyülés után visszaszolgáltatni.
A közgyülésre belépti jegyül szolgáló igazolvány *Budapesten* közvetlenül a letétel alkalmával, *Bécsben* nyolcz nappal a közgyülés előtt fog kiadatni.
Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbizott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláirni tartozik.
A mérleg a felügyelő bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyülés előtt Budapesten az intézet helyiségeiben, Bécsben a cs. kir. szab. osztr. kereskedelmi és ipar-hitelintézetnél és S. M. von Rothschild bankháznál a részvényesek rendelkezésére bocsáttatik.
Budapesten, 1898 február 16-án.
Az igazgatóság.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
AZ ÁLLAMI EGYENES ADÓK
ÉS
KÖZSÉGI ADÓPÓTLÉKOK KÉZIKÖNYVE.
Az állami egyenes adók, községi adópótlékok és hason szolgáltatásokra vonatkozó összes törvények, döntvények, rendeletek és elvi jelentőségü határozatok rendszeres gyüjteménye, kiszámitási táblázatokkal, magyarázó példákkal, felebbezési mintákkal és kimeritő betüsoros tárgymutatóval.
Ügyvédek, községi jegyzők, pénzintézetek, földbirtokosok, háztulajdonosok, gyárosok, kereskedők, iparosok, tőkepénzesek és tisztviselők használatára.
Összeállitotta
GÁLFFY FERENCZ,
kir. pénzügyi s. titkár a pozsonyi pénzügyigazgatóságnál.
Ára füzve 3 forint.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?
Elbeszélés.
Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

Legelső dolgom volt az útitáskámból elővenni azt a félredobott levélcsomagot. Ki volt hát amaz ismeretlen örangyalom, a ki a kebelbarátném halála után az én nyomorult létezésemről gondoskodott?

Nagy meglepetés várt rám: mindjárt a legelső levél, mely az elhalt barátném panaszos levele után jött, felvilágositott a talányról. Azt a levelet és az utána következőket az én egykori principálisomnak a leánya irta: a családi nevének a kezdőbetüje után jött a kereszтneve, Mariska.

Visszaemlékeztem rá, 1848-ban nyúlánk növendékleány volt, akkor került haza a növeldéből. Szép, nagy kék szemeit olyan jól tudta rejtegetni selymes szempillái alá. Arra is emlékezem már, hogy mikor a márcziusi napokban divatba jött a kokárdaviselés, (minden férfinak a melle fel volt diszitve ezzel a népszerű érdemrenddel), a kis Mariska himezett a számomra arany, ezüst és selyemfonálból egy országczimerével diszitett ilyen kokárdát s én azt az egész szabadságharcz alatt a mellemen viseltem, még azután is megtartottam, a tárczámba elrejtettem: azt nem vették el tőlem.

Hát a kis Mariska küldözte nekem négy éven keresztül a börtönben ellátásomra való pénzt, havonként harmincz forintot. A küldeményhez kisérő levelet is irt, a várkormányzóhozintézve, s abban leányos szemérmetességgel könyörgött, hogy bánjanak velem jól: ne tudassák velem egy szóval sem, hogy a pénzt ki küldi?

Most aztán már azt is megértettem, hogy mért volt a várkormányzó irányomban olyan visszautasitó. Derék, lovagias ember volt. Nem árulta el előttem egy leánynak a titkát, a mit az a becsületére bizott.

Ezt hát egészen megértettem. De kevésbbé tudtam világosságot teremteni egy másik kérdésben. Minden levelének az utóirata ez volt: «atyámnak ne tessék irni; ő e pénzküldeményekről nem tud semmit!»

Ez nyugtalanitott. Tudtam, hogy a volt principálisom nem vagyonos. Földbirtoka nagyon kevés. Háztartását csupán az ügyvédi gyakorlata fedezi. Honnan vette hát ezt a pénzt a lánya? Pénzt, a miről az apa nem tud semmit! Egy szép leány, a ki 16, 17, 18, 19 esztendős korát éli.

Nagyon megzavart ez a kétség! Micsoda áron jutottam én a börtönömben a mindennapi ételemhez?

Nem tudtam az asztal mellett maradni. Felugrottam s elkezdtem alá s fel járkálni a szobában nagy dobogással. Mig egyszer aztán a déli harangszóra benyitotta az ajtót a jámbor korcsmáros s meginvitált az ebédre.

Egyedül a számomra volt teritve. A jó paprikás gulyáshús ott párolgott már az asztalon.

Én azonban demokrata elveim által diktált kötelességemnek tartottam azt az inditványt tenni, hogy a házigazdám, családjával együtt, legyen társam az asztalnál.

A korcsmáros nagyon megköszönte e kitüntetést, de a feleségének, meg a leányának dolga van odakünn a konyhában: ő maga azonban megteszi azt, hogy leül az asztal tulsó végére; de az étkezésben részt nem vesz, a minek az okát könnyü volt kitalálnom.

Pedig mondhatom, hogy pompás gulyáshús volt, a minőt már négy év óta nem élveztem. Nem tudják ezt másutt úgy csinálni. Hányszor vágyakoztam utána az idegen földön! Ha egyszer egy tál gulyáshússal összetalálkoznám, a tál fenekéig fogyasztanám, még «móres»-nek valót sem hagynék belőle. S most itt előttem van, s én csak nézek a tányéromba, szivom az illatát a fölséges eledelnek s alig tudok belekóstolni.

Goró Lajos rajza.
A kisasszony vánkost stikkelt.

— Nincs ápitusa a tekintetes úrnak? — kérdezé a gazdám.

— Bizony nincs.

— Tudom ám én, hogy miért nincs. Azok a levelek rontották el az etyepetyéjét, a melyeket sorba elolvasott. Most azon töri a fejét, hogy honnan kerítette azt a minden hónapi pénzt a szép Mariska kisasszony, a miről a papa nem tudott semmit.

— Kitalálta, szomszéd; hát maga mit tud róla?

— Én sokat tudok, mindent tudok. Hát lássa, tekintetes úr, a mült esztendőkben volt egy furcsa módi a magyar úri kisasszonyok, úrasszonyok között. A kinek volt egy férje, vagy bátyja, vagy más egyebe börtönre itélve, hát az azt követte, hogy csinált egy szép stikkolást, kanapé-vánkost, vagy mit, szépen selyemmel, zseniliával kiczifrázva, aztán azt kilutrizta az ismerősök között. Az én feleségem volt a házalónő, a ki ezeket a himzéseket elhordta házról házra; mindenütt megtettek egy számot egy forintjával. Mikor meg volt rakva mind a kilenczven szám, akkor a budai lutrin kihúzták a számokat, a kié az első szám volt, az nyerte a vánkost. A kilenczven forint, a mi összegyült, jó volt három hónapra a rab uraságnak. Akkor aztán stikkolt a kisasszony megint másik vánkost, vagy szőnyeget, a zsidó asszony megint elhordta házról házra, megint lett pénz. Így ment az rendiben.

De ez meg már épen elvette a kedvemet az étkezéstől. A torkom elszorította a keserüség, elkezdtem sirni, mint egy gyermek. Hogy engem hosszú éveken keresztül egy gyönge leány tartott el a keze munkájával, börtönéletemben.

— Módi volt ez, tekintetes uram, ebben az időben a mi dámáinknál.

Módi volt! Milyen módi?

El nem hiszi ezt a dolgot nekem senki a mai asszonyi-állatokból és férfi állatokból keveredett társaságban, hogy voltak valaha ilyen tündérei a magyar világnak! Hogy volt valaha ilyennek *divatja!*

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.
VERNE GYULA regénye.
Francziából fordította Gaal Mózes.
(Folytatás.)

Akár Back-Cup szikláihoz intéztem volna szavaimat.

A vadállat úgy látszik egy kukkot sem tud angolul; feleletül durván rám kiált.

Az az ötletem támad hirtelen, hogy erővel is bemegyek, s úgy kiáltozom, hogy D'Artigas grófnak meg kell azt oktetlenül hallania. No de nem lett volna egyéb hasznom, belőle, mint vérét felforralom a herkulesi erejű malainak.

Máskorra halasztottam az audienciát. Előbbutóbb kell arra alkalomnak nyilnia.

A mint a «méh-kaptár» felé veszem útamat, újra eszembe jut Roch Tamás. Csodálkozom, hogy egész nap nem láttam őt. Talán újra elfogta az őrjöngő düh.

Nem hinném... hiszen D'Artigas gróf, multkori nyilatkozata szerint, a beteg mellé rendelte volna Gaydont.

Alig haladok száz lépést előre, midőn szemben találkozom Serkő mérnökkel.

A mint ez a jókedvű, gúnyolódni szerető ember megpillant engem, mosolyog, s épen nem akar kikerülni. Ha tudná, hogy kollegája, hogy én is mérnök vagyok, — ha ugyan ő valósággal mérnök, — talán mégis csak barátságosabb volna irányomban. De nem, világért sem árulom el, hogy ki és mi vagyok.

Serkő mérnök megállott, mikor hozzám érkezett. Csillogtak a szemei, ajka szélén gúnyos mosoly játszadozott. Elegánsan leveszi a kalapját és jó napot kiván.

Hidegen fogadom, de ő nem törődik az én hidegségemmel.

— Szent Jonathán védje meg önt, Gaydon úr, — mondja vidám csengő hangon. — Remélem, örvend, hogy a szerencsés véletlen módot adott e sziklabarlang megismerésére... soha ennél csodálatosabb barlang... sőt a legelegszebb az egész világon... s azonfelül rajtunk kivül a mi *Sphaeroidánkon* senki sem tudja, hogy egyáltalában létezik.

Hogy e tudományos műszót használja az egyszerű kórházi ápolóval beszélgetvén, méltán eltölt engem bámulattal. Én csupán ezt felelem:

— Serkő úr, nem volna okom panaszra, ha minekutána behoztak e barlangba, s azt láthattam, megengednék, hogy ki is menjek belőle...

— Micsoda? Ön már arra gondol, hogy itt hagyjon minket, Gaydon úr? Vissza akar már menni a healthful-housei szomorú pavillonba? Hiszen még nem is látta pompás otthonunkat, melynek nagyszerűségéhez foghatót többet a pazar természet nem teremtett...

— Elég az nekem, a mennyit láttam, — felelém szárazon, — s ha az ön szavait komolyan vehetem, én még komolyabban biztosíthatom, hogy többet látni belőle nincs is kedvem.

— Hoho, Gaydon úr, becses engedelmével bátorkodom megjegyezni, hogy ön épenséggel nem tudja kellően méltányolni, hogy ily sajátos körülmények között ily pompás élet jutott osztályrészeül. Mi itt nyugodtan és fölötte kényelmesen élünk, nem kell aggódni a jövő miatt, az biztositva van; anyagilag nagyon jól állunk; klimánk kedvező, a tenger viharai nem fenyegetnek, sem a tél fagya, sem a nyár tikkasztó hősége nem bánt. Az évszakok változását itt alig érezzük meg ebben a mérsékelten meleg, egészséges atmoszférában. Sem Pluto, sem Neptun haragja nem árthat nekünk...

A mythologiai neveknek belekeverése nincs igen inyemre. Serkő mérnök úgy látszik gúnyolódik velem. Gaydonnak, a betegápolónak, ugyan mi köze lehet Plutóhoz és Neptunhoz?...

— Elhiszem, mérnök úr, hogy önnek nagyon kedvére van ez a klima, s teljes mértékben tudja méltányolni mindazokat az előnyöket, melyek ebben a...

Szinte kicsúszott a szájamon «Back-Cup» — no de idején elharaptam a szót. Baj lett volna, ha elárulom, hogy a puszta sziget neve nem ismeretlen előttem, s tudom, hogy nincs messze a Bermudáktól.

— S ha nekem ez a klima nem tetszik, — folytatám, azt hiszem, van jogom arra, hogy másfelé menjek...

— Joga?... Persze hogy van.

— Elvárom, hogy megengedjék azt nekem, s módot nyujtsanak arra, hogy Amerikába visszatérjek.

— Józan elmével nem vethetek semmit az ön kivánsága ellen, Gaydon úr, — feleli Serkő mérnök. — Az az ön kivánsága nagyon jogosult. De gondolja meg, minő büszke függetlenségben élünk mi itt, nincs közünk semmiféle állam hatóságával, nem vagyunk sem az ó-, sem az újvilág gyarmatosai... Nem doboghat-e büszkén a szabadságot szerető ember szive erre a gondolatra?... S aztán a természet csodás kezének ez a ritka alkotása itt nem tölt-e el bámulattal... Mintha az istenek barlangja volna, holott Trophonius ajkáról kelt az orákulum...

A képé nyilván még folyton gúnyját üzte velem, s össze kell szednem minden erőmet, hogy ne vágjak vissza épen olyan hangon.

— Nehány perczcsel előbb be akartam azon az ajtón kopogtatni; ha nem csalódom, D'Artigas gróf lakik itt. Elkergettek...

— Ugyan ki, Gaydon úr?

— A gróf egyik szolgája.

— Akkor bizonyára a gróf rendeletére történt.

— Pedig a grófnak, akár tetszik, akár nem, meg kell engem hallgatnia.

— Attól tartok, hogy nehezen... sőt mondhatnám, alig fog sikerülni, — jegyzi meg Serkő mérnök.

— Miért?

— Mert D'Artigas gróf nincs e barlangban.

— Ön bizonyára csak tréfál, Serkő úr! Hiszen az imént láttam.

— A kit ön látott, Gaydon úr, az nem volt D'Artigas gróf.

— Ugyan ki volt tehát, ha szabad kérdeznem?

— Ker Karraje, a tengeri rabló.

Nyers, durva hangon mondá ezt Serkő, s azzal ott hagyott engemet a faképnél. Hagytam, hogy menjen.

Ker Karraje, a tengeri rabló!...

Ez a név... valóságos kinyilatkoztatás volt reám nézve... Jól ismertem... Rémes emlékek fűződtek e névhez!... Most már kezemben van a nyitja minden rejtélynek... Tudom, hogy kinek a körmei közé jutottam.

Azok után, a miket eddig hallottam, a miket Back-Cupban a saját szemeimmel láttam, a következő adatok birtokában vagyok Ker Karrajere vonatkozólag:

Nyolcz-kilencz év óta gyakran kerekedett híre az Atlanti és a Csendes-oczeánon, hogy bámulatos vakmerőséggel hajókat raboltak ki. Valami rettenetes rablóbanda garázdálkodott, csupa megszökött, világszerte körözött fegyenczekből, gonosztevőkből állott. A rablóbanda vezérét rettenetes egy embernek mondták. A banda alapítói az európai és amerikai nép söpredékéből teltek ki... ezeket az újabban felfedezett ausztráliai aranymezők csalták Új-déli-Walesbe.

Az aranykeresők között volt Serkő mérnök és Spade kapitány is. Egyenlő vágyak és jellemüknek rokonvonásai csakhamar czimborákká tették őket.

Ezek a tanult és tetterős férfiak pusztán értelmiségük révén is bármely életpályán útat törhettek volna maguknak. Ők azonban mindenáron meg akartak gazdagodni, a rendes foglalkozásra nem volt kedvök és türelmük; lelkiismeretük szavát figyelembe se véve, eszköz és mód válogatása nélkül a legképtelenebb kalandokra adták a fejöket: ma dúsgazdagok, holnap koldusnál szegényebbek voltak... szakasztott úgy, mint a világ-csavargók, a kik aranyhegyekről álmodoznak.

Az új-déli-walesi érczhegyek aljában élt akkortájt egy hallatlanul vakmerő ember, a világon semmitől, még a gaztettől sem riadt vissza, s a ki az erőszakos, elvetemült emberekre csodálatos befolyást tudott gyakorolni.

Ezt az embert Ker Karrajenak hívták.

Soha senki sem tudta meg, hogy honnan való, miféle nemzetségű, minő múltja van. Kézre soha sem keríthették, s félelmes neve bejárta az egész világot. Úgy beszéltek róla, mint valami mesebeli szörnyetegről, a kit nem látnak sehol, s mégis ott van mindenütt...

Azt hiszem, nem csalódom, ha malai származásúnak tartom őt. Egyébiránt ez mellékes. Annyi bizonyos, hogy méltán mondják félelmes tengeri rablónak, s a gaztettek egész sorozata az ő műve volt.

Évekig járta az ausztráliai aranymezőket, megismerkedett Serkő mérnökkel és Spade kapitánynyal, s a melbournei kikötőben valahogy hatalmába kerített egy hajót. Mintegy harmincz gazficzkó csatlakozott hozzája, idővel számuk megháromszorozódott. Ettől az időtől kezdve a Csendes-oczeánt járó hajókat fosztogatták; ott könnyen tehették abban az időben, rengeteg zsákmányt ejtettek. Számos hajó legénységét lemészárolták, s a szigeteken razziákat tartottak a védtelen lakosság iszonyú félelmére. A rablóhajót állandóan üldözték, de kézre nem keríthették; Spade lett a hajó kapitánya. A szigetek útvesztőjében ismertek minden öblöt, minden csatornát, jól el tudtak rejtőzni.

Mindenütt félelem fogta el a szigetlakókat s a hajók legénységét. Angolok, francziák, németek, oroszok, amerikaiak kalózhajókat küldöttek ki Ker Karraje üldözésére, — de hiába. Tudták, hogy ott van a tengeren, de sejtelmük sem volt, merre keressék, hol és mikor támad meg egy-egy hajót, hogy raboljon, embert öljön, pusztulás okozója legyen.

Egyszer csak elhallgattak a rémhírek. Nem hallották többé Ker Karrajeról; de nem tudták: vajjon a Csendes-oczeánt nem cserélte-e fel más tengerrel, hol javában működik. Mikor aztán híre nem kerekedett újabb rablásoknak, az emberek azt hitték, hogy Ker Karraje és társai eszeveszett költekezéseik és féktelen tobzódásuk daczára is a sok fosztogatásból rémítően meggazdagodva élnek valahol... Ime itt élnek most gondtalanul a back-cupi barlangban, itt rejtették el szennyes kincseiket.

Kutatták, keresték őket, de nem találták meg. Idővel feledésbe ment a rabló neve, mert hogy újabb gaztettek nem tartották forgalomban — a Csendes-oczeán nyugati részén.

Mindez jóval előbb történt, a mit most elmondottam. Hogy mi lett velök, soha senki sem fogja megtudni, ha csak én meg nem szabadulok ebből a back-cupi barlangból.

Úgy van, e gazok nagy kincscsel jöttek ide a Csendes-oczeánról. Hajójukat szétroncsolták, s ők maguk is szétoszlottak azzal a szándékkal, hogy az amerikai partokon újra találkoznak.

Ekkor történt, hogy Serkő mérnök, a ki szakmájában nagyon jártas, kitünő gép-mechanikus volt, főleg pedig a tenger alatt járó hajók gyártását behatóan tanulmányozta, azt az ajánlatot tette Ker Karrajenak, hogy készíttessenek egy tenger alatt járó tugot, s folytassák tovább nagyobb biztonságban és nagyobb eredménynyel, mint eddig, a tengeri rablást.

Ker Karraje megértette czimborája ajánlatának a fontosságát, pénz volt bőven, hozzá láttak a terv megvalósításához.

Míg Ker Karraje D'Artigas álnév alatt Svédországban a gotenburgi hajógyárban megrendelte az «Ebba» goélettet, addig Serkő Philadelphiában Cramps hajógyárosnak átadta a tug tervrajzát. Gyanút egyáltalában nem kelthetett e tengeralatti naszád készítése.

A tug egészen Serkő mérnök tervei szerint, s az ő közvetlen felügyelete alatt készült. A tengerészeti tekhnika legújabb vívmányait mind praktikusan felhasználta. Újabb fajta galvánbatteriákat is állítottak fel, melyek a csavarhullámokra hatottak, s a naszádnak rendkivüli gyorsaságot kölcsönöztek.

Magától értetődik, hogy arról senkinek még csak sejtelme sem volt, hogy D'Artigas gróf tulajdonképen nem más, mint a Csendes-oczeán hírhedt rablója: Ker Karraje, Serkő mérnök pedig az ő legvakmerőbb czinkostársa. Mindenki holmi előkelő származású idegen úrnak tartotta őt, a ki dúsgazdag, s az «Ebba»-val az amerikai partokat járja. A goélette jóval előbb volt készen, mint a tug.

Ennek ugyanis kerek tizennyolcz hónap kellett az elkészítésére. Mikor elkészült, a szakemberek mind megbámulták; külső formája, belső szerkezete, szellőztető készüléke, kényelmes berendezése, tartóssága, a viz alá gyors merülése, bármely manöverre alkalmas volta, rendkivüli gyorsasága s a batteriák erőfejlesztő képessége sokkal nagyobb volt minden eddig készített tenger alatt járó naszádénál, például a «Goubet», «Gymnote», «Zède»-nél.

Erről leginkább akkor győződhettek meg, mikor a tug próbaútját tette Charlestonból a nyilt tengeren négy tengeri mérföld távolságra. Számos hadi, kereskedő- és kéj-hajó volt jelen, köztük az «Ebba» goélette is; ennek fedélzetén D'Artigas gróf, Serkő mérnök, Spade kapitány s még vagy tizenkét matróz, kikből aztán a tug legénysége telt ki, nevezetesen az angol származású Gibson gépész.

Ennek a próba-útnak a programmjába különféle evolucziók szerepeltek: a tugnak alá kellett merülnie s csak nehány óra múlva felbukkanni a vízből, minek utána ahhoz a bojéhoz ért, mely több mérföld távolságra várt reá a tenger hátán.

A tug manöverét méltán megbámulhatták; úgy a tenger felszinén, mint a viz alatt könnyeden változtatta irányát, s roppant gyorsan haladott előre.

Ha az «Ebba»-ról jelt adtak, a tug abban a pillanatban a víz alá merült.

Nehány hajó oda sietett, a hol a tugnak újra fel kellett jönnie.

Három óra eltelt, s a tug még mindig a tenger fenekét járta. Azt persze senki sem tudta, hogy a tugnak felszinre kerekedése csak akkor fog megtörténni, ha Serkő mérnök és D'Artigas gróf akarják. A beavatottakon kivül a többiek szentül azt hitték, hogy a tug gépezetének valami baja esett és végkép elmerült a tengerben. Az «Ebba» fedélzetén levők szörnyű rémületet tetettek; a többi hajókon levők igazán sajnálkoztak e baleset miatt. Minden módon keresték az elmerült tugot, vízi búvárokat küldtek le az útvonalon, de természetesen hiába... Szentül azt hitték, hogy a tug ott feneklett meg valahol az Atlanti-oczeán iszapjában.

Két nappal az után fölszedette D'Artigas gróf az «Ebba» horgonyát és huszonnégy órával utóbb találkozott az előre kijelölt helyen a tuggal.

Igy jutott Ker Karraje a tug birtokába, mely kettős czélnak szolgált eszközéül: szükség esetén

húzta a goélettet, s a hajók megtámadásánál segítette őt gaz szándékában. Előbbi foglalkozását most már nyugodtan folytathatta, mert e pokolgépről még csak sejtelme sem volt a világnak.

Ezeket a részleteket magától Serkő mérnöktől hallottam, a ki épen oly büszke volt tugjára, mint a mily bizonyos a felől, hogy én back-cupi börtönömből soha sem fogok kiszabadulni, s titkát el nem árulom. Ezekből látható, mily óriási támadó erő állott Ker Karrajenak a rendelkezésére. Éjjeli sötétségben neki vágott hegyes orrával az áldozatra kiszemelt hajónak, iszonyú léket ütött rajta, az «Ebba» nyomban ott termett a megsérült hajó mellett, a rablók lemészárolták a legénységet, kirabolták a hajót. Ez volt az oka annak, hogy az «elveszett hajók» száma az utóbbi időkben feltünően megszaporodott.

A charlestoni öbölben eljátszott komédia után egy álló évig fosztogatta Ker Karraje az Európa és Amerika között járó-kelő hajókat. Az összerabolt kincs szemmel láthatólag gyarapodott. Az olyan árúkat, melyeknek használ otthon nem vehette, a világforgalomtól távol eső piaczokon

Feleljen... Ker Karraje...

Megragadják őt és elhurczolják.

értékesítette, s a jövedelmet aranyba-ezüstbe felváltva, jó helyen eldugta. Amde még mindig hiányát érezte valamely egészen biztos rejtekhelynek, hol a banda meg a rablott vagyon mindaddig, míg az osztozkodásra kerül a sor, teljes biztonságban van.

A véletlen kezére játszott. A mint a Bermudák szigetcsoportja körül jártak, Serkő mérnök és Gibson gépész nyomára bukkantak annak a vizalatti alagútnak, mely Back-Cup mélyébe vezet. Ennél biztosabb rablótanyát Ker Karraje keresve sem találhatott volna.

Mihely reá tették kezöket Back-Cupra, siettek azt azon a módon berendezni, a mint már apróra elmondottam. Serkő mérnök villamos telepet állított fel, nem volt szüksége olyan gépre, melyet más helyről kellett volna ide szállítani, s igy gyanúra adott volna okot; nagyobbrészt villamos batteriákat használt, melyekhez fémlapok és egynémely vegyület vala szükséges. Ilyesmit könnyen szerezhettek be, mikor az amerikai kikötőkben veszteglettek.

Ezekből kiviláglik, hogy mi történhetett a 19. és 20-dika között levő éjjel. Az a bizonyos háromevezős hajó is áldozatául esett a rablók támadásának. A hajó rakománya itt van a back-cupi raktárban.

Istenem, kiknek a körmei közé jutottam!... Mi lesz a vége ennek a szomorú kalandnak?... Vajjon megnyilik valaha back-cupi börtönöm ajtaja, hogy lerántsam az álarczát D'Artigas grófnak, s a tengert megtisztítsam Ker Karraje rabló-bandájától?...

Most is elég rettenetes az ő hatalma, de hátha még Roch fulguratorának a titkát is megtudja? Százszorta irtóztatóbb lészen akkor!... Nem lesz a világnak az a hajója, mely fölvehetné vele a harczot.

Régóta hallottam a hírhedt Ker Karraje nevét... s ime most minden emlék megelevenedik az agyamban... Fosztogatásai, gaztettei... a tengeri hatalmak készülődései, expedicziói, hogy őt ártalmatlanná tegyék... s mind hasztalan... Ismét évek múlva az Atlanti-tengeren eltünt hajókról való tudósítások... Az maradt, a mi volt, csak másutt ütötte fel a tanyáját. Azt hittek róla, hogy eltünt végképen, s lám a forgalomban leggazdagabb oczeánon, az Atlantin űzi gaz merényletét a tug segítségével, mely a charlestoni próbaút alkalmával állítólag elsüllyedt...

Most már tudom, hogy ki és mi ő, tudom rejtekhelyét: Ker Karraje és Back-Cup! Hm, ha

— D'Artigas gróf valóban Ker Karraje... valamint Gaydon a betegápoló nem más, mint Hart Simon mérnök. Ker Karraje Hart Simon mérnököt, a ki minden titkát tudja, nem fogja szabadon bocsátani soha!

XI.

Öt hét alatt.

Most már tisztában vagyunk. Ker Karraje tudja, hogy én ki vagyok...

Már akkor tudta, mikor Roch Tamás elszöktetését, no meg az enyémet tervbe vette volt.

Hogyan tudhatta meg? Mikép juthatott annak a titoknak birtokába, melyről Healthfulhouseban sem tudott senki semmit? Hogyan tudhatta meg, hogy egy franczia mérnök beállott Roch Tamás mellé betegápolónak?... Megfoghatatlan... és lám mégis lehetséges, mert tudta.

Nyilvánvaló, hogy mindenről tudomást tud szerezni, ha még oly sok pénzbe kerül is, de hát használ látja. Az ilyen fajta ember nem bánja, ha még oly költséges is, tervét minden áron meg tudja valósítani.

Ezentúl maga Ker Karraje avagy még inkább czinkostársa, Serkő mérnök fog Roch Tamásra vigyázni, az én szerepemet fogja tovább játszani. Vajjon ők nagyobb sikerrel vigyázzák őt, mint eddig én? Adja Isten, hogy a titoknak birtokába ne jussanak, mert annak az egész müvelt világ nagy kárát vallaná.

Ker Karraje szavaira nem feleltem semmit. Mintha golyó lett volna minden szava, mely engem szíven talált. De azért nem roskadtam le, mint az ál-D'Artigas gróf talán várta.

Nem. Szembe néztem vele... az ő szemeiből gonosz fény czikázott ki. Mellemen keresztbe fontam a karjaimat épen úgy, mint ő... pedig ura volt az életemnek. Ha egyet int... lelőnek abban a pillanatban... holttestemet bedobják a lagunába... s a tenger keresztül sodorta volna a back-cupi alagúton ki a nyilt tengerre.

E jelenet után sem törődtek velem. Járhattam-kelhettem szabadon a barlang széltében-hosszában. Nem ellenőrizték tetteimet szigorúbb rendszabályokkal.

A mint önmagamban tépelődve száz meg száz gondolattal, visszafelé mentem a «méh-kaptár»-hoz, igy tünődtem:

— Azt tudja Ker Karraje, hogy Hart Simon mérnök vagyok, de azt nem fogja megtudni soha, hogy Back-Cupot kivülről-belülről jól ismerem.

Ekkor igy szólott hozzám:

— Feleljen, D'Artigas gróf... avagy helyesebben... mert tudom, hogy ki ön... feleljen, Ker Karraje!...

A mi azt illeti, hogy D'Artigas gróf rám akarta bízni Roch Tamást, most már nem hiszek e szándék komolyságában, mióta tudom, hogy igaz nevemen ismer. Egyrészt sajnálom, hogy nem lehetek Roch Tamás mellett, mert hátha Serkő mérnöknek valami mesterfogással sikerül a feltaláló titkát kitudni, s a rémes fulguratort a rabló gazmerényleteinél irgalmatlanul felhasználni.

Két hét telt el. Ez alatt Roch Tamást egyetlen egyszer sem láttam. Ez alatt senki sem zavart sétáim közben, ezt szükségesnek tartom ismételten megemliteni. Az ellátás miatt teljességgel nincsen okom panaszkodni. Ebédem, vacsorám pontosan kijár a «D'Artigas gróf» konyhájából, ezt a nevet és titulust még most is használom néha akaratlanul. Különben kevés igényű ember vagyok ivás-evés dolgában, no de igazságtalanság volna e tekintetben a panasz. Meg lehetek vele tökéletesen elégedve. Az «Ebba» szállítja bőven az élelmi szereket.

Még szerencse, hogy e henye élet unalmát legalább azzal üzhetem el, hogy naponta irhatok. Naplómban minden jelentéktelennek látszó eseményt följegyeztem attól az időtől kezdve, mikor Healthful-houseból elraboltak minket. Most is naponta följegyzem észleléseimet. Mindaddig akarom e naplót vezetni, mig a tollat a kezemből ki nem ragadják. Hátha majd egyik forrása lesz azoknak, a kik Back-Cup titkát kutatják.

Julius 5-dikétől julius 25-dikéig.

Három hét mult el, s nem sikerült ez alatt egyszer sem, hogy Roch Tamással találkozzam. Valószinüleg nem akarják, hogy befolyással legyek reá, pedig hát eddig sem volt nagy a hatásom. Csupán abban reménykedtem, hogy D'Artigas gróf, Serkő mérnök és Spade kapitány sem fognak vele boldogulni; a titok tovább is titok marad.

Kétszer vagy háromszor — legalább a mikor én láttam — sétálgatott Serkő mérnök Roch Tamással. A laguna partján sétálgattak, s a mérnök nagyon hallgatta Roch Tamás beszédét. Serkő megmutatott neki mindent, bevitte a villamos-telepre, s a tug szerkezetéről mondott egyet-mást. Roch Tamás állapota szemmelláthatólag javult, mióta Healthful-houseból kikerült.

Roch Tamás ott lakik Ker Karraje egyik szobájában. Serkő mérnök bizonyára naponkint kémli őt. Vajjon ellenállhat-e majd a csábitásnak, ha azt a rém összeget megadják neki, a mit a fulguratorért kér? Vajjon a pénz értékét ismeri-e még? Ezek a nyomorultak az összerabolt aranyból halmot raknak elébe, s azzal elcsábitják ... Hátha mégis kiszalasztja a titkot? ... Az anyagot beszerzik, Roch Tamásnak műhelyt rendeznek be ... ha gépre van szükség, megrendelik, s részekre szedve elhozzák a rablótanyára ... Hajam szálai az ég felé merednek, ha csak gondolok is erre a lehetőségre ... A fulgurator a rablók kezében! ...

Rágódik lelkemen ez a félelem, nincs egy nyugodt órám sem. Csaknem beteggé tesz ... a barlang levegője egészséges, s néha mégis azt hiszem, hogy megfulaszt. E vastag sziklafalak mintha mind a mellemet nyomnák ... Távol a világtól ... úgy érzem, mintha az emberiség kitaszitott volna kebeléből ... Semmit sem tudok arról, a mi ott künn történik ... Oh, ha a csúcsig nyuló nyiláson át ki lehetne innen menekülni ...

Julius 25-dikén reggel végre találkozom Roch Tamással. A laguna másik partján sétálgat egyedül. Ker Karrajet, Serkő mérnököt és Spade kapitányt tegnap óta nem láttam, hátha valami «expeditió»-ra mentek ...

Roch Tamás felé megyek, s mielőtt ő észrevenne engem, hosszasan nézem.

Komoly, gondolkodó arcza nem árulja el, hogy lelki beteg. Lassan maga elé nézve megy, nem tekint sem jobbbra, sem balra. Hóna alatt rajzoló-deszka, papir van rá kifeszitve, azon vázlatok rajza.

Hirtelen felemeli fejét, rám néz, egyet lép előre s rám ismer.

— Ah, ... te vagy Gaydon! ... Megmenekültem hát töled ... Most már szabad vagyok!

Valóban ugy érezheti magát, mintha megszabadult volna ... Back-Cupban szabadabb, mint Healthful-houseban. Kellemetlenül hat reá, hogy engem lát ... csak újabb roham ne szállja meg ... nagyon izgatottan beszél tovább:

— Igen ... te ... Gaydon! ... Ne jöjj hozzám közel ... maradj ott! ... Megint elfognál engemet, ... vissza vinnél az őrültek házába ... Soha! ... Itt vannak barátaim, a kik megvédenek engem ... Hatalmasak ők és gazdagok! ... D'Artigas gróf a megbizóm ... Serkő mérnök a vállalkozó társam ... találmányomat busásan fogjuk értékesiteni ... Itt csináljuk meg a Rochféle fulguratort ... Eredj innen! ... Eredj innen! ...

Roch Tamást elfogta az őrjöngő düh, ide-oda hadonász a kezével, egy rakás papirpénzt vesz ki a zsebéből ... angol ... német ... franczia, amerikai arany-pénz hull ki a markából ... Honnan volna pénze, ha Ker Karraje meg nem fizette volna a fulgurator árát?

E kínos jelenet okozta lármára többen szaladnak hozzánk, a kik már távolról szemmel tartották Roch Tamást, megragadják őt és elhurczolják. Mihelyt engem nem lát, újra lecsendesül, testileg és lelkileg nyugodt, mint azelőtt volt.

(Folytatása következik.)

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK.

HIRDETMÉNY.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. cz. részvényesei az **1898. márczius hó 17-ik napján déli 12 órakor** a bank helyiségeiben (V., Nádor-utcza 7. sz. a.) tartandó

XXIX-IK RENDES KÖZGYŰLÉSRE

ezennel tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése.
2. Az 1897. évi mérleg megállapitása és a felmentvény megadása.
3. Határozathozatal a tiszta nyereség hováforditása iránt.

A részvények letehetők:

Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Nádor-utcza 7. sz. a.) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál.
Bécsben: az Union-Banknál.
Párisban: a «Société générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France» czimü banknál.

Az igazgatóság.

Alapszabályok kivonata.

23. §. 20 részvény tulajdona egy szavazatra jogosit.

24. §. Részvényesek, kik szavazó jogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyülés összeülte előtt legalább 8 nappal, részvényeiket térti vény mellett letéteményezni. — A letéteményezés a bank pénztáránál, vagy más, a hirlapokban kijelölt helyeken eszközlendő.

25. §. A szavazójog személyesen, vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényeseknek adható. —

Testületek, intézetek és kereskedelmi czégek, továbbá nők és kiskorunak a közgyülésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. — Azoknak, kik szavazójogukat igazolták, a részvények és az utánok járó szavazatok számának megjelölésével ellátott igazolójegyek adatnak ki. — A részvények a részvényes által sajátkezüleg aláirandó jegyzékbe, számszerü sorrendben és pedig a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál 1, minden egyéb letéthelyen 2 példányon bejegyzendők. — A letevő a letét részvényekről térti vényt nyer és a részvények annak idején, a közgyülés megtartása után, csakis ezen térti vény visszaadása mellett, fognak neki kiszolgáltatni. — Az 1897. évi mérleg és jelentés **1898 márczius 9-től** kezdve a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll. 7610

6757 sz. V./1.

Versenytárgyalási hirdetmény.

Az ujvidéki folyammérnöki hivatal felügyelete alatt levő Dunaszakaszon az u. n. bukini kanyarnál szükséges partbiztositási munkálatok végrehajtásának, nevezetesen

47.600 m³ földleásásnak,
29.240 m³ partburkolatnak,
18.360 m³ kavicságyazatnak és
36.720 m³ II. oszt. kőből létesitendő köhányásnak vállalati uton való biztositása czéljából 1898. évi márczius 14-én déli 12 órakor a földmivelésügyi magy. kir. ministeriumban ujabb nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

A vállalatot szabályozó szerződési minta, általános és részletes feltételek, tervek és egyéb tájékoztató adatok az ujvidéki magy. kir. folyammérnöki hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

A vállalati összeg 5%-nak megfelelő bánatpénznek készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban a budapesti magy. kir. központi állampénztárnál történt letételét igazoló állami pénztári elismervénnyel felszerelt ajánlatok a jelzett napon ½12 óráig Therolli Károly kir. tanácsos, segédhivatali főigazgatóhoz (földmivelésügyi ministeri palota, földszint 3. sz.) nyujtandók be. 7605

Budapest, 1893 február hó 27-én.

Földmivelésügyi magy. kir. minister.

Megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A Franklin-Társulat Szépirodalmi könyvtára.

Eredeti és forditott regények és elbeszélések válogatott gyüjteménye.

Baksay Sándor

Gyalog-ösvény.

Második kiadás.

Három kötet.

Ára vászonkötésben 3 frt.

Minden kötet külön kapható.

Tartalom.

I. Pusztai találkozás.
II. Nagymama karácsonya. — Csudálatos történet.
III. Jobb kezem. — Ispera. — Patakbanya.

Az arcz szépsége
legbiztosabban úgy érhető el, ha az a
Leichner-féle
zsirpuder,
7508

Leichner-féle Hermelinpuder és Aspasiapuder alkalmazásával ápoltatik. Ezek a hires arczpuderek a legmagasabb hölgykörökben és a legelsőbb rangú müvésznők által előszeretettel használtatnak; nagy előnyük, hogy a bőrnek virulo, tüde rózsás szint adnak és nem lehet észre venni, hogy az arczpuderozve van. Kapható — csupán zárt dobozokban — a gyári raktárban: Berlin, Schützenstr. 31. és minden illatszerárusnál.

Leichner-féle árúk!

Utánzatoktól óvakodni kell.

Leichner L., Berlin, kir. szinházak szállitója.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Jósika Miklós regényei.

101—104. füzet.

SZIKLARÓZSA.

REGÉNY

Apafi Mihály erdélyi fejedelem korából.

Második kiadás.

Ára füzve 2 frt.

11290 sz. V.-2. 98.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A tiszai 95. számú úgynevezett aracsi (franyovai) átvágásban szárazban végrehajtandó, s mintegy 362.033·46 köbméternyi földmozgósitást igénylő mederbővitési munkálatoknak vállalatba adása czéljából a földmivelésügyi ministeriumban folyó évi márczius hó 16-án déli 12 órakor nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

A munkálatok tervezetei, nemkülönben a kötendő szerződés mintája, s az ennek kiegészitő részét képező általános és részletes feltételek a szegedi magy. kir. folyammérnöki hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők, a hol egyszersmind az ajánlati minták is megszerezhetők.

Budapesten 1898. évi február hó 21-én. 7597

Földmivelésügyi magy. kir. minister.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Folytatás.)

— No, most hát megtudta a tekintetes úr, a min aggóskodott; már most hát egyék abból a gulyáshúsból.

— Dehogy eszem, szomszéd! Most múlt már el csak igazán az étvágyam. Fogjon be rögtön, be akarok menni a városba.

Iczig gazda belém nézett.

(Van egy diák szó: «sagacitas», a szótárban ez magyarul igy adatik vissza: «szellemi érzékek élessége», én hát csak maradok a diák szónál.)

Ez a sagacitas a kiváló tulajdona a sémi fajnak: arabnak, zsidónak egyaránt.

Kitalálja, hogy más ember mit gondol?

Iczig gazda az asztalra könyökölt s nem mutatott semmi készséget az utasitásom figyelembe vételére.

— A tekintetes úr a hajdani principálisához akar bemenni?

— Igen, szomszéd uram.

— A tekintetes úr gavallér ember. Fáin ember! Porczellán ember. Gondolja magában: ez a Mariska kisasszony egy «Prachtexemplar». Ennek én tartozom valamivel. Nagyon sokkal, hogy azt a kamatok kamatjaival együtt le nem fizethetem másképen, mintha a kezemet fölajánlom neki. Most már megint földesúr vagyok. Birtokom van. Partie vagyok. Hálátatos akarok lenni. Úgy-e igaz?

Kellemetlen ember ez az Iczig! A vesémbe lát!

— No, hát én arra kérem a tekintetes urat legeslegalázatosabban, hogy kegyeskedjék megvárni, a mig az a két nagyságos úr odaát a kastélyban fölébred, toalettet csinál és Staatsvisitet tesz a tekintetes úrnál. Az nem fog változtatni az elhatározásán, a csézám itt fog állni az ajtó előtt befogva. A tekintetes úr be fog menni Pestre, a régi principálisához: csak hogy egészen más okoknál fogva. Előbb hát tessék hozzá látni a gulyáshúshoz. Még jön lúdpecsenye öntött salátával és túrós galuska. Tudom, hogy Olmüczben nem igen traktálják ilyennel a rab uraságokat.

Én elismertem, hogy a gazdámnak jól indokolt az indítványa, s aztán — egy kiéhezett rab tehetségével hozzá láttam a jó magyaros ebéd elfogyasztásához. Az alatt is az én házi gazdám mindenféle népies közmondásokkal iparkodott a gondolataimnak irányt adni, a milyenek: «a csalánba nem üt a ménkü», — «rosz pénz nem vész el», — «magától meghalt verebet még senki sem látott»; — aztán meg «a gonosz mindig párjával érkezik».

S hogy ne soká törjem rajta a fejemet: csakugyan megérkeztek: «ők ketten». Nagy robajjal törtek be a korcsmaajtón. Az apa és fiú. Nehéz volt első tekintetre kitalálni, hogy melyik az öreg, melyik az ifjú? Az öregnek a haja fekete volt (a melanogéntől) és csigákba bodorítva, az arcza borpiros, a fiatalnak a tarkója meg már kopasz volt, s az arcza sápadt, kiélt, ránczos; csak a nagy kidülledt szemek vallottak mindkettőnél a családi leszármazásra. Először láttam őket életemben. Már így elevenen. Alvó helyzetükben az arczuk nem volt látható. Mégis megtudtam, hogy kicsodák. Annál fogva nem is mutatták be magukat. Hanem az apa (az a festett hajú), oda rohant hozzám, átölelt, megcsókolt, (hogy mi jogon? nem tudom), aztán elkezdett sírni, egyre emlegetve: «Szegény jó Taszszink!» (Ez volt a megboldogult neve.) Elismerte, hogy közös a veszteségünk. A fia azonban nem jött kezet csókolni, (azt vártam), hanem fanyalgó pofával odahúzott egy széket az asztalhoz, s arra leereszkedett.

Mintha valami iszonyú ellenséggel viaskodnék.

(«A franczia zászló» czimü regényhez.)

A korcsmáros tudta már, hogy ez mit jelent. Hozott még két tányért, hozzá étkező szereket, poharakat, két palaczk bort s azokat oda tette az asztalra. Ezek természetesen az én vendégeim.

Az apa nem is kináltatta magát, kiszedett a gulyáshúsból s hozzálátott nagy mohósággal, tele szájjal is egyre sápitozva: «Szegény jó Taszszink! ha ő élne!»

A fiú ellenben szemrehányó fitymálással fordult a korcsmároshoz: «Már megint gulyáshús!»

Mire a jámbor Iczig mosolygó alázatossággal hozta elő a mentségét.

— Az osztrigák még nem érkeztek meg.

— Hiszen most van a szalonkák szezonja!

— Tyhü, nagyságos úrfi! A szalonkát meg kellene lőni. Ki merne most lövöldözni? Mindjárt megfognák a zsandár urak. Mért nem tetszik puskaengedélyt kérni a magas kormánytól.

— Köpök a kormányra! — fakadt ki a nemes ifjú s aztán csak majszolta foghegyen a gulyáshúst.

— No no, fiacskám! — csititá a magzatját a papa. — Ne ilyen fenhangon a kormányról!

— Hát mi közöm nekem többé a kormányhoz? — pattogott a fiacska. — Nem elutasitott-e bennünket a jogos követelésünkkel. Itt van. Tessék nézni.

Azzal kihúzott a belső zsebéből egy paksamétát, melynek a hány levele, annyiféle szinü papirosra volt irva; valamennyin kétfejü sasos bélyeg. Kitárta előttem.

Ekkor vettem csak észre, hogy hová jutottam.

Ezeknek a peres leveleknek a «dócája» az én kötelezvényem volt, melyet elfogatásom előtt a barátnémnak (annak a mi Taszszinknak) adtam: egy szinleges adóslevél, hogy az elkobzandó birtokaimból ennek az erejével harminczezer forintot megmentsen a számomra. A várkormányzóhoz intézett első levélből, melyet még a barátném irt, értesültem róla, hogy az osztrák kormány ezt az én iratomat érvénytelennek nyilvánította alaki hiba miatt. — Én ugyan két tanúval is aláirattam a szerződésemet, az egyik volt az inasom, a másik a kocsisom, de azok, a mint én foglyul letartóztattam, s a barátnémat hazahozták, úgy elszöktek a szekeremmel, meg a lovaimmal, hogy azt se mondták merre mennek. Az osztrák törvény pedig megköveteli, hogy a hitelesitő tanúknak a lakhelye is ki legyen téve, hogy előidézhetők legyenek. S a németnek igaza van.

— Itt van! Nézze ön! — zokogott az apa, kezével a kitárt iratra ütögetve. — Igy fosztottak meg bennünket a mi jogos örökségünktől! A mi szegény jó Taszszink keserves keresményétől! A mit ő a gázsijából megtakaritott, a mit vendégszerepléseivel összeénekelt, a mit nélkülözésekkel, kölcsönzésekkel felszaporitott. Ha ezt a megboldogult tudná!

— Ne érzékenyülj el, papa, — csititá őt a fiacska, — idegenek előtt!

Ez az «idegenek» lett volna az Iczig De ez meg, érezve a rántás illatot, sebtén kiszelelt az ivószobából, sejtve, hogy itt őtet, mint tanút akarják felhasználni.

(Vége következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából forditotta Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Julius 27-dikén.

Két nappal e jelenet után kora reggel kimentem a laguna partjára, le egészen a kis kikötőig.

A tugot nem látom a szokott helyén, a tóban sincs sehol. Ker Karraje és Serkő nem mentek el hazulról, mint minap gondolám, mert tegnap este már találkoztam velök.

Ma azonban csaknem bizonyosra veszem, hogy nincsenek itthon. Spade kapitánynyal meg a matrózokkal beszálltak a tugba, átmentek a goélette fedélzetére, s az «Ebba» valószinüleg útban van már.

Esetleg valami csákmány után néznek, vagy

abban fáradoznak, hogy Roch Tamás fulguratorához szükséges nyers anyagot szerezzék be...

Istenem, ha valamiképen belopózhatnám a tugba, elrejtőzhetném az «Ebba»-n s eljuthatnék e rablókkal valamelyik kikötőbe... s aztán megmenekülnék, hogy a világot megszabadítsam ettől a bandától!...

Ez a gondolat gyötör unos-untalan... menekülni... menekülni minden áron erről a rabló tanyáról!... Csakhogy az alaguton lehetne csupán... Őrültség még csak gondolni is rá?... Tiszta őrültség... más úton-módon ki nem juthatok Back-Cupból.

A mint épen ezen töröm a fejemet, a laguna partjától mintegy húsz méterre ketté válik a laguna vize, s a tug fölemelkedik a viz színére. A tető-ajtó rögtön felpattan, s kiszáll a tugból Gibson a gépmester s nehány matróz. Nehány perez mulva a tug a sziklaöbölben a régi helyén van.

Ezúttal tehát az «Ebba» itthon hagyta a tugot, egyedül járja a tengert.

Ez a körülmény még jobban megerősít engem abban a hitemben, hogy D'Artigas gróf ez alkalommal csak azért látogat el az amerikai kikötők valamelyikébe, hogy Roch Tamás számára megvásárolja a robbanó anyaghoz szükséges holmikat. Ha majd vissza érkezik, a tug várni fogja, hogy az alaguton át haza szállítsa a félelmes Ker Karrajet.

A gazok nyilván a fulgurator megkészítésén fáradoznak. Gyorsabban megy, mintsem gondoltam.

Augusztus 3-dikán.

Ma a lagunában valami rendkivüli jelenségnek voltam a szemtanúja. Ilyesmi ritkán fordul itt elő.

Délután három óra tájban a laguna vize elkezd örvényzeni; tarthatott egy perczig, majd más helyen örvényzik, aztán megint távolabb.

Néhány tengeri rabló észreveszi, s leszalad a partra, hogy okát keresse az örvényzésnek. Nem tudják mi lehet, s egyik-másik rémülten felkiált.

A tug nem okozhatja, mert hiszen az ki van kötve a révben; hogy valami más buvár-naszád jutott volna át az alagúton, nem látszik valószinűnek.

Ugyanekkor a laguna másik partjáról is kiáltások hallatszanak. A rablók egy-két szót váltanak egymással, nem értem a nyelvüket... aztán az innenső parton állók nagy sietve czelláik felé szaladnak.

Talán valami tengeri szörnyeteget vettek észre, s most azért szaladnak, hogy szigonyokat, fegyvereket, halász szerszámokat hozzanak?

Jól sejtettem, mert ime fegyverekkel, hosszú kötelekre kötött szigonyokkal futnak vissza.

Csakugyan egy hatalmas czethal — minő a Bermudák táján nagyon gyakori — jutott be az alagúton a lagunába. Vajjon szabad-e ebből arra következtetnem, hogy czethalászok elől menekülve jutott az alagútba?

Néhány másodperez múlva vetődik újra felszinre a czethal. Rengeteg nagy, zöldes szinü háta fénylik, ide-oda veti magát, mintha valami iszonyú ellenséggel viaskodnék. A mint újra fölvergődik, két fényes vízsugarat lövellt fel.

Hogy miként kerülhetett ez a czethal a lagunába, azt nem sokára megtudom. Nem czethalászok üzték ide, hanem egy rakás czápa. Ez a kegyetlen hal, melyektől hemzseg a Bermudák környéke. Öt-hat megtámadja a czethalat, kerek száját feltátva üldözi roppant erős, vashegyü fogaival. A czethal nem tud egyébként védekezni ellenök, mint farkával csapkodja, hogy agyoncsapja vagy legalább elriaszsza magától. A czethal már megsebesült, a laguna vizét pirosra festi vérével... El-elmerül, újra felvergődik, de a czápáktól menekülni nem tud.

És mégsem a czápáké lesz a zsákmány, mert az ember hatalmasabb náluk. A laguna partján állanak Ker Karraje czimborái, nem különben mint a czápák, mert tengeri rabló vagy tengeri tigris: mindegy... Ezek majd zsákmányul ejtik a czethalat — jó fogás Back-Cup lakóira nézve.

E pillanatban közeledik a czethal a laguna kikötőjéhez. Ott áll D'Artigas gróf malaj szolgája, s néhány nagyon izmos ficzkó.

A malaj kezében szigony van, meglöditja s roppant erővel és nagy ügyességgel belevágja a czethalba.

Épen a bal állkapczáját találta. A czet alámerült, vele együtt a czápák is. A szigony-kötél ötven-hatvan méternyire szintén lemerült, ha abba belekapaszkodnak, felhuzhatják a czethalat... hogy kilehelje a páráját.

Nagyon óvatosan huzzák a kötelet a ficzkók, hogy valamiképen ki ne rántsák a czethal testéből... Pár pillanat múlva már felmerül.

Holtra sebzetten hánykolódik, véres a viz, melyet fellövell, még egy iszonyú csapással a sziklákhoz sujt egy czápát.

A szigony kihull a testéből, s az állat még egyszer alámerül — ezúttal utoljára. Megint felbukik, oly rémitő erővel csapkodja a laguna vizét, hogy a hullám közül egy pillanatra kiválik az alagút szája.

A czápák mohón neki esnek zsákmányuknak de golyózápor hull közéjük, egyik nyomban felfordul, a többi menekül.

Valószinűleg reá találnak újra az alagútra, s kijutnak a lagunából megint a nyilt tengerre. Mindazonáltal jó lesz, ha néhány napig nem fürdöm meg a lagunában. A czethalat a ficzkók felhúzzák a vízből, aztán neki áll a malaj és feldarabolja, úgy látszik nem először teszi, mert jól ért hozzá.

Most már egészen biztosan tudom, hogy hol van az alagút szája. Alig három méternyire a viz színétől. Hja, ha tudom is, mi hasznát vehetem?...

Augusztus 7-dikén.

Tizenkettedik napja, hogy D'Artigas gróf, Serkő mérnök és Spade kapitány elmentek hazulról. Semmi jel sem mutat arra, hogy hamar haza érkeznek és mégis úgy látom, hogy a tug bármely pillanatban indulásra készen áll, Gibson a gépmester rendbe hozta a batteriákat. Az «Ebba» bármely időben kiköt az amerikai kikötőkben, de Back-Cup alagútján bizonyára csak éjjel megy keresztül Ker Karraje. Azért valószinűnek tartom, hogy Ker Karraje és czimborásai éjjel fognak megérkezni.

Augusztus 10-dikén.

Tegnap este nyolcz óra tájban vizre bocsátották a tugot, — jól sejtettem tehát, — s elejébe ment az «Ebba»-nak, hogy átvontassa a sziklák között.

Ma reggel sétaközben megpillantottam Serkő mérnököt és Roch Tamást. Beszélgettek egymással. Sejtettem, hogy miről lehet közöttük a szó. Mintegy húsz lépésnyire haladok utánok, s így megfigyelhetem Roch Tamást.

Szemei ragyognak, homloka derült, s arczának egészen más a kifejezése, a mint Serkő mérnök válaszol a kérdéseire. Nagyon türelmetlen, már ott szeretne lenni a kikötőben.

Leérnek a tughoz.

A matrózok tiz középnagyságú szekrényt raknak ki a tugból. A szekrények fedelén vörös betük vannak... sajátságos jelzés... a betük feltünően nagyok... Roch Tamás figyelmesen nézi őket.

Serkő mérnök megparancsolja a matrózoknak, hogy a ládákat, — mindenik egy hektoliter ürtartalmú, — szállitsák rögtön a balparton levő raktárba.

Azonnal csolnakba rakják és viszik.

Meg vagyok győződve, hogy ezekben a ládákban a Roch Tamás találmányához szükséges anyag van. A többi készüléket bizonyára valamelyik amerikai gyárban rendelték meg. Ha elkészül, a goéletten ide szállitják.

Ezúttal az «Ebba» nem hozott lopott árút. Minő rettenetes támadó és védő fegyver jut majdan a Ker Karraje kezébe!...

Roch Tamás szavai szerint a fulguratorral az egész földgömböt egyszerre izzé-porrá lehet zúzni... Ker Karraje erre is vállalkoznék egy szép napon.

XII.

Serkő mérnök javaslatai.

Roch Tamás hozzáfogott a munkához. A laguna bal partján műhelyt rendeztek be számára, hova rajta kivül senkinek sem szabad bemennie. Órák hosszáig dolgozik. Úgy látszik, hogy titkába senkit sem akar beavatni. Minden egyéb készülék, a mi a Roch-féle fulgurator előállításához szükséges, véleményem szerint nagyon egyszerü. Az a bizonyos lövegféle, a mire neki van szüksége, nem jön ágyú- vagy taraczkcsőbe, mint a Zalinski-é, autopropulsiv természetü, hajtóereje önmagában van. A zónájában elvitorlázó hajót a löveg elrobbanása által okozott rettenetes légkör-rázkódás elpusztítja. Kinek lesz hatalma Ker Karraje fölött, ha ennek a fulguratornak a birtokában lesz majd?...

Augusztus 11-dikétől augusztus 17-dikéig.

Ezen az egész héten át folyton dolgozott Roch Tamás a fulguratoron. Minden reggel bemegy a műhelyébe, s csak este jön ki belőle. Arra nem is gondolhatok, hogy hozzá bejussak és vele beszéljek. Igaz ugyan, hogy csak találmánya iránt érdeklődik, s egyéb iránt közönyös, de úgy látszik egészen ura tetteinek.

Hátha elméje sem annyira beteg többé? Most már foglalkozik kedvelt ideájával, nyugalma is visszatérhetett, mert terveinek a megvalósitásán buzgólkodhatik.

Augusztus 17-dikéről 18-dikára menő éjjel.

Éjfél után egy órakor robbanások riasztottak fel álmomból.

— Talán megtámadták Back-Cupot, — tünődöm magamban. — Talán feltünt az «Ebba» különös manövere a tengeren, gyanut keltett s Back-Cupig üldözték?... Most ágyúval törik a sziklaszigetet?... Hátha a gazokat előbb utóléri az igazságszolgáltatás büntető keze, hogysem Roch Tamás pokolgépe elkészül?

Ismételten s csaknem szabályos időközökben hallom kivülről a dördüléseket. Hirtelen az az ötletem támad, hátha az «Ebbá»-t elsülyesztették, s így a rablótanya lakóinak közlekedését a világgal végkép megszüntették, hogysem szerezznek majd élelmiszereket?...

Hja, ott volt a tug, azon D'Artigas gróf bármikor elmehet az amerikai kikötőkbe, pénze van bőven, vásárol új goélettet... Mindegy!... Áldassék az úr neve, ha Back-Cupot előbb lövik izzé-porrá, hogysem a Roch-féle fulgurator rendelkezésére álljon...

Kora reggel sietek ki a czellámból...

A «méh-kaptár» környékén nincs semmi változás.

Az emberek szokott mindennapi munkáikat végezik. A tug ott van a révben. Látom Roch Tamást, épen a műhelyébe siet. Ker Karraje nyugodtan sétál Serkő mérnökkel a laguna partján. Igy hát Back-Cupot az éjjel nem támadta meg senki. És mégis álmomból erős robbanások riasztottak fel...

Ker Karraje a «palotája» felé indul, Serkő mérnök szokott gúnyos mosolyával fordul felém és mondja:

— Nos, Hart Simon úr, valahára megbarátkozott-e új otthonának csendes nyugalmával? Kellően tudja-e méltányolni a mi csodaszép barlangunkat?... Remélem nem gondol többé arra, hogy e bűbájos tanyát ma-holnap elhagyja?...

Hiába való lett volna, ha e csufondáros szavak felingerelnek. Nagyon nyugodtan felelém:

— De még mindig gondolok arra, mérnök úr, várom, hogy szabadságomat visszaadják.

— Hogy-hogy, Hart úr?... Elereszszünk egy olyan férfiút, a kit mindnyájan nagyra becsülünk?... S én megváljak attól a derék kollégától, kinek a révén Roch Tamás titkának egy részét megtudtam, mikor még a szerencsétlen elméje jobban el volt borulva, mint most?... Csak nem gondol komolyan arra?

Hm, hát ezért kell nekem Back-Cup barlangjában raboskodnom.

Azt hiszik, hogy Roch Tamás titkát némimenűleg tudom, s számitanak rá, hogy tőlem kicsikarhatják, ha esetleg Roch Tamás nem volna hajlandó azt elárulni... Azért raboltak engem is el vele együtt, azért nem kötöttek követ a nyakamba, s nem sülyesztettek el a lagunában?...

Jó, hogy tudom.

Serkő mérnök szavaira igy feleltem:

— Természetesen, nagyon komolyan gondolok rá.

— Nos hát, — viszonzá ő, — ha én Hart Simon volnék, következőképen gondolkoznám: Tekintve Ker Karraje egyéniségét, továbbá az okokat, melyek őt kényszerítették, hogy ilyen biztos menedékhelyet válaszszon, minő a backcupi barlang; tekintve továbbá azt, hogy e rejtekhelyet fölfedeznie senkinek sem áll módjában, s hogy ez nemcsak D'Artigas grófnak az érdeke, hanem társaié is...

— Czimboráié talán? — vetem közbe.

— Nem bánom, legyen tehát czimboráié; s tekintve továbbá azt, hogy ön tudja D'Artigas gróf igazi nevét, s ismeri azt a helyet, hova kincseit elrejtve tartja...

— Vérrel és gyalázattal beszennyezett kincseit, Serkő úr.

— Nos hát igen... megengedem... belátható, hogy önnek a szabadon bocsátásáról szó sem lehet.

Ez a napnál is világosabb. Más tárgyra terítem át a beszédet.

— Szabad volna tudnom, hogy miképen tudta meg Gaydon és Hart Simon mérnök személyazonosságát?

— Szivesen megmagyarázom önnek, kedves kollégám... Merő véletlennek köszönhetjük. Összeköttetésben voltunk azzal a gyárral, hol ön alkalmazva volt, s megtudtuk, hogy Hart Simon mérnök nagyon feltünő módon távozott onnan. Mielőtt D'Artigas gróf Healthful-houseban járt volna, én már voltam ott, s mindjárt reá ismertem önre.

— Ön?

— Úgy van, s már akkor föltettem magamban, hogy önt minden áron az «Ebba» fedélzetére hozzuk útitársnak.

Nem emlékszem arra, hogy Serkő mérnökkel Healthful-houseban valaha találkoztam, de hát valószinűleg nem hazudik.

Hátha, — tünődém magamban, — ennek a körülménynek előbb vagy utóbb mégis hasznát vehetem.

Minden átmenet nélkül folytatám:

— Ha nem csalódom, sikerült önnek Roch Tamást reá birni a fulgurator titkának elárulására...

— Úgy van... milliókat adtunk a titokért. Könnyű nekünk, a milliókat másoktól veszszük el. Könyökig vájkálunk a pénzben.

— Mit érnek neki azok a milliók, ha el nem mehet velök, s nem élvezheti kedvére?...

— A miatt épen nem veri ő fejét a falba, Hart úr... A lángeszű férfiú nem törődik a jövővel!... O csak a jelenben él. Amerika gyáraiban készülnek a fulguratorhoz szükséges gépek; neki rendelkezésére áll a vegyi anyag, azokon dolgozik... Hej, be nagyszerű is ez a találmány!... Az az önmagától működő löveg, mely hajtó és repülő képességét fokozottan magában birja, s mig czéljához ér, sebessége folyton növekszik, mert a benne levő lőpor égése mind erősbülő... Ez a találmány korszakot alkot a hadviselésben, alapostul felforgat mindent...

— A védő-hadjáratban, Serkő úr?

— A támadó-hadjáratban is, Hart úr!

— Természetesen! — felelém én habozás nélkül.

— E szerint... a mi eddig Roch Tamással szemben senkinek sem sikerült...

— Nekünk minden különös nehézség nélkül sikerült...

— És mit fizettek?...

— Rém összeget,... de azon kivül egy új húrt pendítettünk meg a szivében...

— Minő húrt?

— A boszú húrját!...

— A boszúét?... Ki ellen?

— Mindazok ellen, a kik neki ellenségeivé váltak, a kik őt elkedvetlenítették, visszautasították, elűzték, kényszerítették, hogy országról országra járjon s bámulatos találmányának megvételét koldulja!... Nincs a szivében már egyetlen szikrája sem a hazaszeretetnek. Csak egy gondolat élteti: az a szilaj vágy, hogy boszút álljon azokon, sőt az egész emberiségen. Bizony, Hart Simon úr, Európa és Amerika hatalmai megbocsáthatatlan bűnt követtek el, midőn Roch Tamás találmányáért nem akarták megadni a méltányos árat.

Serkő mérnök lelkesedve festi előttem az új robbantó anyag kiválóságát; magyarázza, hogy azt nitro-methallból készitik, egy atom natriumot három atom hydrogennel vegyitenek... miről annak idején olyan sokat vitatkoztak, ime itt bebizonyult a lehetősége.

— S minő romboló erő, — folytatja, — hasonlít a Zalinski-féle löveghez, de százszorta pusztitóbb annál, nincs szüksége hajitó-gépre, mert a Roch-féle fulguratornak, hogy úgy mondjam: szárnyai vannak, magától repül.

Feszült figyelemmel hallgattam, remélvén, hogy a titok egy részét elleshetem... Hiába! Serkő mérnök csak annyit mondott, a mennyit mondani akart.

— Roch Tamás azt is megmondta önnek, hogy miképen állitja össze a robbantó anyagot?

— Meg, Hart úr, s nem sokára jelentékeny mennyiségben áll rendelkezésünkre, majd biztos helyen tartogatjuk.

— Nem veszélyes... sok tekintetben nagyon veszélyes, ha oly nagy mennyiségben halmozzák fel?... Hátha véletlenül explodálni talál s az egész szigetet levegőbe röpíti?...

Most is csaknem kiszaladt a szájamon a «Back-Cup» név. Ha Hart Simon nem csak Ker Karrajenek, hanem barlangjának a nevét is tudja, hátha nagyon veszedelmesnek tünnék fel?...

Serkő mérnök nem vette észre, s nyugodtan felelé:

— Nincs mitől félnünk. Roch Tamás robbantó anyagát csak az ő különös deflagratorával lehet felrobbantani. Semmi nedvesség, sem tűz fel nem robbanthatja.

Megvallom, ez a derék ember tetszik nekem.

— És Roch Tamás önöknek már e deflagrator titkát is eladta?

— Még nem, Hart úr, de a tárgyalások ma-holnap e tekintetben is eredményesek lesznek. Még egyszer biztosíthatom önt, hogy nincs mit félnie, nyugodtan alhatik. A patvarba! Nekünk sem volna ám kedvünk barlangostul, kincsestül együtt a levegőbe röpülni. Még egynéhány büegyütt a levegőbe röpülni. Még egynéhány büsásan jövedelmező év, aztán osztozunk a zsákmányon, mindenkinek csinos summácska jut, abból elélhet úri módon ott, a hol neki tetszik... ha majd a «Ker Karraje és társai» czég liquidál. Még csak azt akarom megjegyezni, hogy sem a levegőbe röpüléstől, sem holmi árulás-félétől nem félünk... Árulónk csak ön lehetne, kedves Hart úr! Azt tanácsolom tehát önnek, hogy mint okos ember, törődjék bele helyzetébe, s mint okos ember, törődjék bele helyzetébe, s mint okos ember, törődjék bele helyzetébe, s várja meg szépen, míg a czég feloszlik. Akkor aztán majd meglátjuk, hogy biztonságunk érdekében mi a teendőnk, ha ugyan ez a kérdés az ön személyével összefüggésben lesz.

Ez a kijelentés nem épen megnyugtató reám nézve. No, nyugtával dicsérd a napot. E párbeszédből főleg az ragad meg az emlékemben, hogy Roch Tamás eladta ugyan a robbanó anyag titkát a «Ker Karraje-társulat»-nak, de a deflagratort titka még az övé, e nélkül pedig a robbanó anyag nem ér többet, mint az útszéli por.

Mielőtt elválnánk, még egy megjegyzés kocz-káztatását tartom fontosnak:

— Serkő úr, ön e szerint ismeri tehát a Roch-féle fulgurator szerkezetét. Jól van. Csakugyan megvan az a romboló ereje, melyet Roch tulajdonit neki?... Megkisérlették már?... Vajjon nem vásároltak vakon olyan dolgot, a mi épen oly hatástalan, mint egy csipet burnót?...

— Hart úr, ön valószinüleg jobban tudja ezt, hogysem mutatja. Egyébiránt köszönöm ügyünk iránt tanusított érdeklődését. Világért se aggódjék. Ma éjjel több rendbeli próbát tettünk vele. Néhány grammnyi anyag elég volt arra, hogy hatalmas sziklákat zúzzunk a szó igaz értelmében porrá.

Ezeket a dördüléseket hallottam tehát.

— Igy hát, kedves kolléga, — folytatja Serkő mérnök, — biztosithatom önt, hogy semmiféle csalódásról nem lehet szó. A robbanó anyag hatása fölülmül minden várakozást. Néhány ezer tonnányi töltéssel az egész földgömböt porrá lehetne zúzatni, s úgy szétszórni, mint a bolygókat a Mars és Jupiter között. Egészen biztosra veheti, hogy a fulgurator egy mérföld távolságból bárminemű hajót szilánkokra tördel. Egyetlen bibéje ennek a fulguratornak csak a czélzókészülék szabályozása... ennek a módositása jócska időbe kerül...

Serkő mérnök elhallgat. Úgy látszik, többet nem akar mondani. Ilyeténkép fejezte be szavait:

— Azzal végezem, a mivel kezdettem, Hart úr... nyugodjék meg a sorsában! Minden utógondolat nélkül törődjék hozzá a helyzethez. Barlanglakásunk csendes örömeit élvezze kedvére. Itt az ember ápolhatja egészségét, ha van egészsége, és helyreállithatja, ha az gyenge lábon állott. Látja, honfitársa esete bizonyitja. Nyugodjék meg sorsában... ennél okosabbat nem tehet.

Böles tanácsadóm tovább megy, barátságosan int a kezével bucsúzóul, mintha ő volna a világon az én legjobb akaróm... De minő gúny van szavaiban, tekintetében, egész viselkedésében!... Vajjon lesz-e valaha módom benne, hogy visszafizessem neki?...

A beszélgetés folyamán biztos tudomást szereztem arról, hogy a fulguratorral való czélzás kissé még körülményes. Valószinüleg nem lehet könnyen megállapitani, hogy meddig terjed a mérföld hosszúságra szabott hatáskör, s hogyha valamely hajó ezen a zónán innen, vagy túl van, akkor a fulgurator nem árthat neki... Bárcsak erre minden érdekelt fele előre figyelmeztethetnék!...

Augusztus 20-dikán.

Két nap óta nem történt semmi különös. Szokott sétáimat megtettem. Ha esténként a barlang bolthajtásait a villamos izzó-lámpások előntik fényökkel, a látvány bűbája annyira megragad, hogy e börtönben is, — mert nekem börtön, — vallásos hangulat száll meg. Még mindig kisért a remény, hogy talán a sziklafalban valahol titkos üreget fedezek fel, s e rablók közül megmenekülök... Persze... persze... a «méh-kaptár»-ban rögtön észrevennék... elfognának... ha csak nem... igen... igen,... a csolnak kéznél volna, künn az öbölben, hol az «Ebba» horgonyoz... hátha kézrekeríthetném... a csatornán át... Sainte-George vagy Hamilton szigetére juthatnék...

Este, — kilencz óra-tájt lehetett, — a laguna keleti partjától mintegy száz méternyire egy sziklatuskó mögött leheveredtem. Nem sokára léptek zaját hallom a közvetlen közelből, aztán különböző hangokat.

A mennyire lehetett, jól elrejtőztem, s feszült figyelemmel hallgatóztam.

A hangokat jól ismerem. Ker Karraje és Serkő beszélgetnek. Megállottak. Angolul beszélnek, ez a nyelv Back-Cupban általánosan használt. Meg fogom tehát érteni minden szavukat.

Aha, Roch Tamásról, illetve az ő fulguratoráról van a szó.

— Egy hét mulva, azt hiszem, útra kelek az «Ebba»-val, s elhozom azokat a géprészeket, a miket a virginiai gyárban rendeltünk meg, — mondja Ker Karraje.

— Mihelyt megérkeznek, — folytatja Serkő mérnök, — hozzá fogok az összeállításukhoz, s megcsinálom az elsütésnél szükséges lafettát.

De addig valami elkerülhetetlenül szükséges munkát kell elvégeznünk . . .

— Mi az? — kérdi Ker Karraje.

— Át kell törnünk a sziklafalat.

— A falat áttörnünk?

— Csak olyan lyukat kell fúrnunk rajta, hogy egy ember keresztül mászhassék, olyan-fajtát, mint a lőrés a várfalakon, kivülről elzárhatót.

— Mitől lesz ez jó, Serkő?

— Már gyakran törtem a fejemet azon, hogy jó volna, ha más összeköttetésünk volna a tengerrel, mint az alagút . . . Ki tudja, mi történhetik még? . . .

— De a falak roppant vastagok és rendkivül kemények, — jegyzé meg Ker Karraje.

— Néhány grammnyi Roch-féle robbanó anyaggal úgy keresztül lövöm, hogy csupa porrá mállik, s azt csak ki kell onnan fújnunk.

A beszédnek ez a tárgya természetesen nagyon érdekelt engem, hiszen a barlang és a külső világ között egy uj közlekedő útról volt szó.

A mint ezen a gondolaton évődtem, újra megszólal Ker Karraje:

— Nem bánom, csináld meg, Serkő; s ha esetleg szükségünk volna arra, hogy Back-Cupot védelmezzük valamely hajó ellenében . . . tegyük fel a véletlen vagy valamely árulás következtében megtudnák, hogy hol rejtőzködünk . . .

— Ilyen véletlentől vagy árulástól nincs mit félnünk, — vágott közbe Serkő mérnök.

— A czimborák bizonyosan nem árulnak el, de az a bizonyos Hart Simon . . .

— Már mint ő! — kiáltott fel Serkő. — Előbb el kellene innen menekülnie . . . már pedig Back-Cupból ki nem szökhetik senki . . . Különben is megvallom, ez a derék ember tetszik nekem. Végre mégis csak kollégák vagyunk, s erős a gyanúm, hogy Roch Tamás titkából többet tud, mint tudni látszik . . . Majd vallatóra fogom még . . . Beszélek vele bizalmasan a fizikáról, mechanikáról, ballistikáról, hátha neki melegszik és nyilatkozik.

— Mindegy, — vélekedik a nemeslelkü, finom tapintatú D'Artigas gróf, — ha Roch titkát egészen megtudjuk, azt tartom, Hartot el kell tennünk láb alól . . .

— Arra ráérünk még, Ker Karraje . . .

Ha Isten megengedi azt nektek, nyomorultak, — mondom magamban, — s reá nyomom kezemet hevesen dobogó szivemre.

Igen, a jóságos Istenre kell bíznom sorsomat, mert én tehetetlen vagyok.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Jósika Miklós regényei.

101—104. füzet.

SZIKLARÓZSA.

REGÉNY

Apafi Mihály erdélyi fejedelem korából.

Második kiadás.

Ára füzve 2 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VESZTETT BOLDOGSÁG.

VERSES REGÉNY.

IRTA

ERDÉLYI ZOLTÁN.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas dijjal jutalmazott pályamü.

Neogrády Antal rajzaival.

Nagy nyolczadrét alakban.

Ára diszkötésben 3 forint.

Az arcz szépsége

legbiztosabban úgy érhető el, ha az a

Leichner-féle

zsirpuder.

7008

Leichner-féle Hermelinpuder és Aspasiapuder alkalmazásával ápoltatik. Ezek a hires arczpuderek a legmagasabb hölgykörökben és a legelsőbb rangú müvésznők által előszeretettel használtatnak; nagy előnyük, hogy a bőrnek viruló, üde rózsás szint adnak és nem lehet észre venni, hogy az arczpuderezve van. Kapható — csupán zárt dobozokban — a gyári raktárban: Berlin, Schützenstr. 31. és minden illatszerárusnál.

Leichner-fele árúk!

Utánzatoktól óvakodni kell.

Leichner L., Berlin, kir. szinházak szállitója.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSITÓ-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

I. Tüz-, szállitmány- és jégbiztositási üzlet.

KIADÁSOK. Negyvenedik évi zárszámla 1897 jan. 1-től decz. 31-ig. BEVÉTELEK.

KIADÁSOK.		BEVÉTELEK.	
I. Tűzbiztositás.		**I. Tűzbiztositás.**	
Kifizetett károk a visztontbiztositott rész levonása után	16497402·29	Az 1896. évről áthozott készpénz díjtartalék a visztontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül	2000000—
Függőben maradt károk tartaléka	1751750·50	467.154,016 frt 50 krnyi köt. biztositások után, valamint a f. évben lej. díjrészletekből bef. díjak frt 5886045·39	
Szerzési költségek a visztontbiztositott rész utáni bevétel levonásával	2362455·95	lev. törl. díjak frt 705,342·32	
Jövedelmi adó és bélyegilletékek	1248218·89	visztontb. díjak » 820,409·20	
Postaköltségek	5177665·—	díjvisszatérítések	958·72
Adakozások közhasznu czélokra 5246 frt 28 kr.		Viszontbiztositási díjak	
tartalék levonása után	958·72	A tűzbiztositási üzletet terhelő igazgatási költségek	551215·90
A tűzbiztositási üzletet terhelő igazgatási költségek	551215·90	díj-részletek « 1,187,458·58 + 2,713,210·10	3172833·29
Behajthatlan követelések leirása	9329·29	Az 1895. évben függőben maradt károk tartaléka	1181206·63
A következő évek készpénz-díjtartaléka a visztontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	2000000—	**II. Szállitmány-biztositás.**	
II. Szállitmány-biztositás.		Az 1896. évről áthozott díjtartalék	20000—
Kifizetett károk a visztontbiztositott rész levonásával	57682·93	18.068,302 frt 24 krnyi kötött biztositások utáni díjak — frt 197,071·33	
Függőben maradt károk tartaléka	23365·23	levonva: törlesztett díjak frt 11,943·21	
A szállitmány-biztositási üzletet terhelő szerzési és igazgatási költségek	14740·09	viszontbiztosi díjak 127,481·59 + 139,377·80	57693·53
A következő évnek készpénz-díjtartaléka a visztontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül	20000—	Az 1896. évben függőben maradt károk tartaléka	1333·41
III. Jégbiztositás.		**III. Jégbiztositás.**	
Viszontbiztositások és törlések	413956·37	81.271,097 frt 90 krnyi kötött biztositások utáni díjak	17420·07
Kifizetett károk a visztontbiztositott rész levonásával	1539003·49		
Szerzési és igazgatási költs. a visztontbiztositások utáni bevételek levonása után	2341·24	**IV. Egyéb bevételek.**	
Behajthatlan követelések leirása	3339·92	Bevált. szelv. után, valamint egyéb befolyt kamatok és árfolyamnyereség eladott	
1897. évi nyeremény	319889·74	értékpapirok és ideg. pénznemek után	2753·24
	7425565·39	Társasági ház tiszta jövedelme	2490·81
			7425565·39

II. Életbiztositási üzlet.

KIADÁSOK. Harminczötödik évi zárszámla 1897 január 1-től decz. 31-ig. BEVÉTELEK.

KIADÁSOK.		BEVÉTELEK.	
Törlesztett kötvények díja	276296·74	A mult évből áthozott díjtartalék	2655038·90
Visszavaltott kötvényekért	419854·61	Befolyt díjak: ez évben kiállitott kötvények után	460499·08
Halálesetek után kifizetett káruszeg	1059307·92	az előbbi években kiállitott kötvények után	4343700·45
Lejárt kiházasitási tőkékért	1292827·24	a biztositott tőke emelésére ford. nyeremények	19035·33
Kiházasitási biztositásoknál haláleset következtében		Mult évi függőben volt károk és díjvisszatérítések tartaléka	219325·09
díjvisszatérítés	39371·99	Mult évi függőben volt kiházasitási tőkék tartaléka	23000·60
Függőben levő károk és díjvisszatérítések tartaléka	2416358·24	Illetékek	1029·80
Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka	2291·37·60	Kamatjövedelem	135526·35
Évjáradékokért	105379·19		
Viszontbiztositási díjak	11892·96		
Bélyegekért	1982·42		
Irodai bér, postadijak, nyomtatv., ut. s egyéb költség	2345·15		
Tiszti fizetések	8606·75		
Jövedelmi adóért	6458·08		
Orvosi díjakért	4·16·62		
Szerzési és díjbehajtási költségek	32857·86		
Kisorsolt biztositások tartaléka	15000—		
Behajthatlan tartozások leirása	1455·74		
Díjtartalék ez év végén	3139·283·83		
1897. évi nyeremény	296023·65		
	9628711·59		9628711·59

VAGYON. Mérleg-számla 1897. évi decz. 31-én. TEHER.

Elhelyezett tőkepénzek takarékpénztárak- és bankoknál		1570374·28	
3.051,800·— Magyar földhitelintézet 4%-os korona értékü zálogleolek à 98·75 = frt 1.951.201·25			
1.470,000·— Magy. földhitelintézet 4%-os talajjavitás és szabályozási zálogleolek à 97·25 = frt 1.429,575·—			
1.000,000·— Pesti m. kereskedelmi bank 4% zálogleolek à 98·75 = frt	493,750·		
500,000·— Egyesült budapesti fővárosi takarékp. 4% os zálogler. à 97·75 = frt	244,375·		
421 800·— Budapest fő- és székváros 4%-os korona kölcsön kötvény à 98·25 = frt	208 683·		
7942 drb Magyar-francia biztositó részvény-társasági részvények à 100·— = frt	794.200·		
1061 drb Bécsi biztositó társasági részv. à 265·— = frt	281.840·		
15,000·— Pesti Lloyd társ. kötvények à 100·— = frt	15,000·—		
A fenti értékpapirok után az év végéig esedékes kamatok	frt 38,471·53	5457095·78	
Leszámitolt, visszleszámitolt s egyéb váltók		882920·49	
A társaság háza		650000·—	
Kerekebteri házak jelzálog-kölcsön számla		600000·—	
Különféle adósok:			
a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőségeknél		919873·48	
b) Maradványok idegen biz. intézeteknél		375046·27	
Jogbiztositási osztály folyó számlán		246005·27	
Központi pénzkészlet		33101·03	
Budapest, 1897 decz. hó 31-én.		10594416·62	

Részvényalaptőke: teljesen befizetett 2000 egész részvény à 1000 frt 2.000,000·—			
teljesen befizetett 2000 fel részvény a 500 frt 1.000.000		3000000—	
Társasági tartaléktőke		3000000—	
Külön tartalék		7010966·14	
Tűzbiztosit. díjtartalék készpénzben a visztontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül	2.000,000·—	2020000—	
Tűzbiztositási függő károk tartaléka		175175·50	
Szállitmány-biztositási függő károk tartaléka		23365·23	
Különféle hitelezők		483247·10	
Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok		2683—	
Első m. ált. bizt.-társ. «Lévay-alap»		86694·72	
Első magyar által. biztositó-társaság az év végéig esedékes			
«Ezredéves alapitvány»		30888—	
Tisztviselők nyugdijalapja		535691·85	
Ormody Vilmos-alap		10014·44	
Életbiztositási osztály folyó számlán		20567·09	
1897. évi nyeremény		319·89·74	
		10594416·62	

VAGYON. Mérleg-számla 1897. évi decz. hó 31-én. TEHER.

Értékpapirok — frt 28.366.007·79 ugyanis:			
105 0·0 Kor. n. é. m. kir. 4%-os kor. járadék 99 frt 60 krjával	52290—		
33,700 frtnyi m. kir. 4%-os aranyjaradék 121 frt 50 krjával	40945·50		
6.473,500 frtnyi m. földhitelint. 4%-os z.-lev. 98·50 frtjával	6376397·50		
6.393,000 frtnyi m. földhitelint. 4%-os talajjavitási és szabályozási záloglevelek 97·25 frtjával	6217192·50		
1.418,000 Kor. n. é. m. földhit. 4%-os kor. zigl. 98·75 frtjával	700137·50		
920,500 frtnyi pesti m. ker. bank 4½%-os zigl. 100 frtjával	920500—		
68,000 frtnyi pesti m. keresk. bank 4½%-os községi kölcsönkötvényei 100 frtjával	68000—		
101,000 frtnyi kisbirt. orsz. földhitelint. 4½%-os záloglev. 100 frtjával	101000—		
90,000 frtnyi kisbirt. orsz. földh. int. 5%-os zlgl. 100 frtjával	90000—		
300,000 frtnyi m. takarékpénztárak központi jelzálogbankja 4½%-os záloglevelei 100 frtjával	300000—		
189,000 frtnyi m. orsz. közp. takarékp. 4½%-os záloglev. 100 frtjával	139000—		
742,000 frtnyi egyesült budapesti főv. tkp. 4½%-os zálogl. 100 frtjával	742000—		
29,500 frtnyi m. jelzálog-hitelb. 4%-os nyereménykölcs. kötvényei 123·50 frtjával	36432·50		
M. jelz.-hitelb. 4% kölcs. 5 éb nyereményjegye 22 frtjával	110—		
280,000 frtnyi m. jelz.-hitelbank 4½%-os zigl. 100 frtjával	280000—		
2.467,400 frtnyi Budapest főv. 4½%-os kölcsönkötvényei 100 frtjával	2467400—		
1.689,500 frtnyi m. kir. államv. ezüstkölcs. 4½%-os kötv. 100 frtjával	1689500—		
97,400 frtnyi m. kir. keleti vasuti államkölcsön 5%-os aranykötvényei 120·50 frtjával	117367—		
199,800 frtnyi m. kir. 4%-os földtelherment. kötvények 97% frtjával	194305·50		
6.514,000 frtnyi m. kir. italm. jogkárt. 4½%-os kötvények 100 frtjával	6514000—		
Beszterczebánya-brezovai és piski-vajdahunyadi vasuti els. kötv.	980445·67		
40,000 frtnyi egyesitett államadósság 4%-os papirjár. (május—november lejár) 101 frt 75 krjával	40700—		
510,945 Lire 75 c. olasz 5%-os járadék és kamatai	227284·12		
Tulelési csoportok értékpapirjai: 62,000 frtnyi m. k. italm. jogkártalanitási 4½%-os kötv. 100 frtjával	62000—		
1897-ben esed. kamat. és eiszám. pénzküldemény	2525·22·75		
Jelzálog-kölcsönök	192486·24		
Kötvény-kölcsönök	3187698—		
Viszontbizt. kötvény-kölcsönök	8420·69		
A központ tartozása folyó számlán	205670·90		
Vezér- és főügynökségek és mások tartozásai	7745·42·70		
	32987279·08		32987279·08

Díjtartalék: — frt 32.034,612·74 levonva a visztontbiztositási díjtartalékot — 641.328·01	31393283·81		
Biztositási alap	1910868·84		
Kiházasitási tőkék nyereménye	540421·51		
Függőben levő károk és díjvisszatérítések tartaléka	2416358·24		
Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka	2291·37·60		
Díjleszállitásokra vonatkozó nyeremények tartaléka	236·10		
Tulélési csoportok számlája	62941·93		
Előre fizetett díjak az 1897—98. évekre	3198·47		
Fel nem vett nyeremények 1896. évről	4281—		
Kisorsolt biztositások tartaléka	15000—		
Viszontbiztositó intézetek és mások követelései	1432·10		
1897. évi nyeremény	296023·65		

Kaczvinszky János, életbizt. könyvvivő.

Az igazgatóság: báró Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormody Vilmos, báró Schossberger Zsigmond, gróf Zichy Nándor.

Szende Károly, a központi könyvvezés főnöke.

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készülteknek és azok egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőknek találtuk.

Budapest, 1898 márczius hó 4-én. A felügyelő bizottság: Gróf Batthyányi Géza, Giczey Samu, Hajós József, Jekelfalussy Lajos, László Zsigmond.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÁNYAN VAGYUNK MÉG?

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR. (Vége.)

— Légy nyugodt, papa, — mondá az ifjú, a villával piszkálva a fogait. — Mondtam én neked mindig, hogy van Nemezis a földön. Nem tart örökké a rosz világ. «Még jönni kell, még jönni fog», azt mondja a költő. A miért minden nap egyesiténk az imáinkat, az végre beteljesült. A mi szeretett barátunk kiszabadult sulyos börtönéből s birtokaiba visszahelyeztetett. Most már semmi dolgunk többé a kormánynyal. A kormány kétségbe vonhatta e kötelezvény hitelességét; de ő maga, a ki ezt irta, nem fogja a saját irását megtagadni.

Most láttam már, hogy micsoda kelepczébe kerültem. A saját törömben vagyok megfogva. Isten büntetése az rajtam, a miért koholt kötelezvényt adtam ki magamról, soha át nem vett összegről, az osztrák hatalmasok kényszeritésére. Azok nem ismerték el az irásomat érvényesnek; de hogy tagadjam el én saját magam az aláirásom hitelességét. Hogy mondjam én azt ki — biró előtt, — hogy a mit aláirtam, az nem igaz: én soha pénzt nem kaptam a müvésznő barátnémtól? Száz ember közül kilenczvenkilencz azt tenné az ilyen esetben: akár esküt tehet le rá; de én vagyok az a századik, a ki ezt nem teheti. Én nem mondhatom azt, hogy hazudtam, hamisságot irtam. Nincs a világon akkora kincs, a mennyiért ezt megtehessem.

Apa és fiú azzal az éhes vicsorgással néztek rám, a melylyel két ólálkodó farkas néz az áldozatul szánt bikára.

— Jól van, uraim, — mondám nekik, fölkelve az asztaltól. — Ez törvényes ügy, a mi elintézésre vár. Semmi szavam sincs önökhöz többet.

Arra ők is felugrottak az asztal mellől s kétfelől a két karomba csimpajkoztak, fenhangon kiabálva: «Elébb ismerje ön el az aláirásának a hitelességét, tanuk előtt! tanuk előtt! Héj, Iczig! korcsmáros!»

A kiabálásra bejött a korcsmáros.

— Hijon ide még egy tanut! — rikoltozá a fiú. — Ez az úr nyilatkozni fog az aláirása hitelessége felől.

Az Iczig sunyi mosolygással felelt.

— Mindjárt behivom a másik tanut. Itt van a konyhában. A Rokomozer.

De erre a névre az én két emberem egyszerre elugrott mellőlem s mintha ostorhegyre vették volna, úgy szaladt ki a szobából.

Én el nem tudtam gondolni, mi lelte őket.

A korcsm ros felvilágositott róla.

— A mióta oda tetszett lenni, új rend jött a világba. Behozták az «adósok börtönét». A Rokomozer egy olyan hitelező, a ki a zsebében hordja a két jeles uraság ellen szóló itéletet. Az adóst azonban csak a lakásán kivül szabad elfogdosni. Ezek az urak úgy szoktak étkezni a korcsmában, hogy a mig az egyik falatozik, addig a másik lesi az ajtóban, hogy nem jön-e a Rokomozer a zsandárral s ha a ménkűfogót (igy hivták az osztrák zsandár sisakját a hegyes végeért) meglátja csillogni, akkor utczu, szaladj! futnak haza, bezárják magukat a szobába.

— Most már hát igazán be kell mennem a városba.

— De egészen másféle oknál fogva, mint az elébb tetszett gondolni.

Azt is eltalálta.

Goró Lajos rajza.

Hárman ültünk az asztalnál: az apa, a leánya, meg én.

Pestre érkezve (még akkor csak Pest volt), egyenesen a volt princzipálisomhoz siettem. Este volt; otthon találtam. Nagy volt az öröme, Este volt; otthon találtam. Nagy volt az öröme, mennyire megemberesedtem négy év alatt. Arról is értesülve volt, hogy ezt a magasabb akadémiai kurzust nem töltöttem el hiába, sokat tanultam, különösen olyan tudományokat, a melyeknek most gyakorlati hasznát vehetni: idegen jogot.

Mondám neki, hogy erre bizony nagy szükségem is lesz: ügyvédi gyakorlattal kell keresnem a kenyeremet; mert a visszaadott birtoknem a kenyeremet; mert a visszaadott birtokomból semmi jövedelemre nem számithatok: a benne maradt bérlők nem fognak fizetni, sőt azoknak van ellenemben még nagy követelésük.

Főnököm azt mondta, hogy ismeri jól az egész ügyet. Engemet is ismer: hogy magamon nem segithetek. Hanem bizzam ő rá az ügyemet, majd eligazitja ő azt perpatvar nélkül. Azután ott marasztott vacsorára.

Hárman ültünk az asztalnál: az apa, a leánya, meg én. A leány nagyon megszépült, a mióta utoljára láttam.

Megállhattam, hogy az indulataimat eltitkoljam előtte. Nem példálóztam előtte a levelekre: még azt sem kérdeztem meg tőle, hogy kinek a számára készül az a himzés ott a rámán? Mert ha az első szót kiejtem, akkor az utolsó szót is utána kell mondanom, hogy én őt bámulom, becsülöm, szeretem s aztán a kezét megkérnem.

Azt pedig most a becsület tiltotta. Hajótörött vagyok, a kit koldusul dobott ki a partra a hullám. Előbb embert kell csinálnom magamból, mielőtt férjnek ajánlanám fel magamat. Most még senki és semmi sem vagyok.

Még azt is megállhattam, hogy azt a karpereczet át ne adjam neki, melyet a börtönben én magam faragtam elefántcsontból; az ugyan nem az ő számára készült: de a kinek szántam, a kinek átadni akartam, az régen halott már s annak a helyét régen ő tartja elfoglalva: régen a valóságban, ma óta és örökké ezentúl az én szivemben.

Az én történetem aztán egészen rendes polgári lefolyásnak indul. Szerelmes voltam egy esztendeig; de nem irtam verseket, hanem ügyvédi okmányokat. Aztán felhasználtam az akkoriban megalakult magyar földhitelintézetet (áldja meg az Isten a megalapitóit), könnyen törleszthető kölcsönt vettem fel a birtokomra, abból azt fölszereltem újra; a bérlete az én megkegyelmeztetésemmel megszünt. A főnököm kiegyezett a hienáimmal, az álkötelezvényemet beváltva tőlük csinos kis összeggel, a mit azok a mint megkaptak, rögtön eltüntek erről a fél-földtekéről: azóta nem hallottam róluk semmit. Egy év mulva aztán már mint nőmet vihettem haza az én falusi lakomba a választottamat, a főnököm leányát, a ki engem, szegény eltemetett rabot hosszú időkön át tartott a keze munkájával — s senki sem tudott róla, csak a zsidó korcsmáros, meg a felesége s azóta élünk boldogan, mint Philemon és Baucis.

Ez alatt a lakoma az utolsó fogáshoz ért.

A másik két czimbora kevés szóval elmondá a maga élettörténetét.

A bérlő szólt elébb:

— A mint én hazakerültem három keserves esztendő mulva Lombardiából, egy szál kopott Waffenrockban, a szülőföldemig per Schub szállitottak, ott beálltam egy bérlőhöz ispánnak: derék jó ember volt: nagyon megszeretett, hozzám adta a leányát: később a bérletét is átadta. Most már vagyunk sokan; de az áldott föld, meg a magunk két tenyere mindnyájunkat eltart.

— Engem pedig elrejtett a felfogadott jó Bergengóczia, — folytatá az életrajzolást a rektor; — ott akadtam meg a rektorián: még most is ott

vagyok. Surculusaim pedig valának elegen, de az már egy sincs otthon: az egyik fiam szengáli pap!

Ezt nagy büszkeséggel mondá. — Első rendű parokhia ez a kálvinista hiveknél. Szengáli papnak a fiából magyar miniszter is lett már.

Azzal aztán összecsördültek a tokaji boros pohárkák.

— A ti egészségetekre!

— A magunkéra.

A bérlő ezután megismételte a kérdést:

— Hát a mi rajkónkból, a szép Pista gyerekből mi lett? a ki a mükedvelői előadásainkon leányszerepeket játszott. Mit tudsz felőle, te fiskális? azt mondtad, hogy él még? Mért nincs most ő is közöttünk?

— Hát biz ezt azért hagytam a fekete kávéig, mert ez olyan fekete leves, a mit semmi czukorral meg nem lehet édesíteni. A mi leányarczú Pistánk, a mint a szabadságharcznak vége lett: nem akart belenyugodni a világtörténetbe. Rajongó lelkű fiú volt: gerillacsapatot szervezett s azzal bekalandozta a vidéket. A szabadcsapatot pedig élelmezni kellett. Az ő rendszere mellett ezt a gazdagabb földbirtokosoknak kellett teljesíteni, a kiket csapatostul meglátogatott. Egyszer aztán egy ilyen földesúr megtagadta a látogatók kívánságát, a miért őt a mi szelidlelkű pajtásunk, hazafiúi felgerjedésében agyonlőtte. Ezért aztán hajtóvadászatot rendeztek ellene: a szabadcsapat szétrebbent, elpárolgott; de ő maga kézrekerült, nem is tagadta a tettét. Ezért aztán halálra ítélték. Szegény özvegy anyja az uralkodó lábaihoz vetette magát s könyörögte a fia életét. (Hiszen még nem volt nagykorú.) Halálbüntetését átváltoztották élethosszig tartó fogságra. Mikor én egy időben a magyarországi börtönrendszert tanulmányoztam, véletlenül ott találtam a mi czimboránkat a szamosujvári nagy államfogházban. Rögtön ráismertem: a rabok arczát simára borotválják. Még akkor is olyan leányarcza volt. Esztergályos munkát végzett. Odamentem hozzá, megöleltem, megcsókoltam. A börtönigazgató azt mondá, hogy valamennyi rab között ez a legjobb magaviseletü.

Én azt mondám neki, hogy szólni fogok az ügyében illetékes helyen: vannak jó összeköttetéseim, hogy engedjék el hátralevő büntetését.

— Ne tegye azt uram, — mondá ő ridegen, — én nem akarok kegyelmet kapni: nekem nincs semmi helyem a világban többé. Itt a helyem a börtönben: meg vagyok vele elégedve.

S azzal folytatta az esztergályozást.

S azóta minden évben kapok a börtönigazgatótól tudósítást, hogy a mi hajdani jó pajtásunk él és semmi baja. Az utolsó levele itt van a zsebemben. Tőle is van benne egy sor: olvassátok.

Az az egy sor volt: «Kedves pajtásaim! Ötven esztendő után üdvözöl benneteket Pista.»

A három jó barát felszürcsölte a fekete kávéját azon keserűen s több áldomást nem ivott.

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

A beszéd más tárgyra tért át. Ker Karraje megjegyzi:

— A robbanó anyag titkát kicsikartuk pénzzel Roch Tamásból, most már minden áron tudnunk kell a deflagrator titkát is...

— Természetesen, — viszonozza Serkő mérnök, — én majd módját ejtem, hogy kivegyem belőle azt is. Sajnos, hogy nem igen akar erről a tárgyról beszélni. Néhány cseppet már gyártott ebből a folyadékból, — azt tudom, hogy folyadék, — ezzel robbantotta fel a próbánál is, majd csinál ő még, ha azt a sziklarepesztést kell létesítenünk.

— Jól van... jól, de tengeri útainkra...

— Csak türelem!... Türelem! Fulguratorának minden villámát a kezünkbe kerítjük lassanként.

— Meg vagy róla győződve, Serkő?

— Meg vagyok... csak pénz legyen, Ker Karraje!...

Eddig tartott a beszéd. Eltávoztak mindketten, s szerencsémre nem vettek észre. Serkő mérnök némineműleg érdeklődik ugyan kollégája iránt, de D'Artigas gróf nincs valami különös jóindulattal irányomban. Ha a legkisebb gyanúra okot adok, beledobnak a lagunába, s onnan csak holttestemet sodorja az alagúton keresztül az apály.

Augusztus 21-dikén.

Másnap Serkő mérnök alkalmas helyet keresett a sziklafalban, a hol áttörje, a nélkül, hogy kivülről látható legyen a nyilás. Beható vizsgálat után azt a pontot választotta ki, mely az éjszaki falon, a «méh-kaptár» első czellájától tiz méternyire van.

Ostromló vágy száll meg engem: vajha már készen láthatnám a szikla-folyosót!... Ha kitünő úszó volnék, már rég beleugrottam volna a lagunába, s az alagúton keresztül kisérlettem volna meg a menekülést. Mikor a czethal vergődött a vízben s csapkodta a hullámokat, egy pillanatra feltárult előttem... hátha nagyobb apály áll be... s újra előtünik?... Vigyázni fogok. Holdújság idején számíthatnék leginkább erre... s akkor —

De hát mi hasznom is volna belőle, ha megfigyelném?... Mindegy... elmulasztanom semmit sem szabad.

Augusztus 29-dikén.

Ma reggel jelen voltam, a mint a tug elindult. Bizonyára az amerikai öblök valamelyikében fog kikötni, hogy a megrendelt gépalkotó részeket haza szállítsa.

D'Artigas gróf még egy-két szót vált Serkő mérnökkel, a ki ezúttal nem kiséri őt el. Minden bizonynyal szívére köti, hogy legyen reám különös gondja. Azután leszáll a tugba, utána Spade kapitány és az «Ebba» legénysége. Mihelyt a tető-ajtó lecsapódik, a tug alámerül... nyomán sötéten örvénylik néhány pillanatig a víz.

Az órák repülnek, a nap elmulik. A tug nem jött vissza, nyilván vontatja a goélettet... esetleg egyik-másik hajó kifosztását is tervbe vették a gazok.

Minden esetre nem fog sokáig tartani az út. Nyolcz nap alatt megjárja az útat oda és vissza.

Egyébiránt az időjárás is, úgy látszik, kedvez az «Ebba»-nak, a légkör nyugodt voltából következtetem. A Bermudák szigetének környékén most van a legszebb évszak... Oh, ha börtönöm falában valahol kivezető útat fedezhetnék fel!

XIII.

Legyen meg az Úr akaratja!

Augusztus 29-dikétől szeptember 10-dikéig.

Tizenhárom nap telt el s az «Ebba» még nem érkezett haza. Talán nem vette egyenesen az amerikai partoknak az útját?... Talán útközben több hajót raboltak ki?... Mégis csak azt hiszem, hogy Ker Karrajenak sietősebb az útja, a gépeket kell haza szállítania... Avagy a virginiai gyár még nem készült el velök?...

Serkő mérnök, a mint látom, nem aggódik e késedelem miatt. Velem szemben, mint eddig is, nagyon barátságosan viselkedik... de azért nem bizom őszinteségében. Tetteti, mintha nagyon érdeklődnék egészségem iránt, ajánlja, hogy nyugodjam meg teljesen a sorsomban; Ali Babá-nak nevez engem s váltig azt hánytorgatja, hogy nincs annál a barlangnál nagyobbszerű otthon Isten ege alatt, valóságos ezeregyéjszakai barlang, hogy itt engem táplálnak, ruháznak, ingyen kapom a ruházatot, a fütést, világitást, hogy még a boldog Monacóban sem volna jobb dolgom.

E csufondáros szavak hallatára érezem néha, hogy a vér a fejembe szökik, kedvem volna, hogy a lelketlen ficzkót torkon ragadjam és megfojtsam... hja, czinkostársai rám rohannának s megölnének... Nem bánom!... Hát nem volna jobb így pusztulnom el, mint évekig elkárhozva élni a back-cupi rabló-tanyán?...

De nem. Az ész felülkerekedik... nos hát hadd legyen, vonogatom a vállamat. Ez a feleletem.

Roch Tamást is jóformán csak az nap láttam, mikor az «Ebba» elindult. Bezárkózik laboratoriumába s egész nap dolgozik. Ha mindazt a nyers anyagot feldolgozta, a mit hoztak, most már bizonyára egész Back-Cupot a levegőbe tudná röpíteni s ráadásul még a Bermudákat is.

Görcsösön ragaszkodom ahhoz a reményhez, hogy Roch Tamás nem fogja elárulni a deflagrator titkát s Serkő mérnök minden mesterkedése kárba vesz, e titkot belőle ki nem veheti... oh, ha ez a remény nem csalna meg!...

Szeptember 13-dikán.

Ma saját szemeimmel győződtem meg arról, hogy minő rettenetes ereje van a Roch robbanó anyagának s láthattam, hogy a robbanó folyadékot miképen alkalmazza.

Ma reggel kezdettek hozzá az emberek, hogy a barlang falát a már említett helyen átfúrják a sziklahegy lábjáig. A mérnök utasítása szerint az emberek csákányokkal kezdették a gránitkemény sziklákat törni azon a helyen. Izmos ficzkók voltak, jól forgatták a csákányt, de ilyetén módon ugyancsak sokáig tartott volna a munka, mert a sziklafal e helyütt legalább is husz—huszonöt méter vastag. Bezzeg hamarább ment a Roch fulguratorával.

A mit ez alkalommal láttam, méltán bámulatba ejtett. A sziklába való behatolás a mily nehéz volt csákánynyal, egy pillanat műve a fulguratorral.

Néhány grammnyi robbanó anyag elég ahhoz, hogy a sziklafalat átfúrja, a gránitkemény követ lisztté morzsolja. Ismétlem, hogy öt-tiz gramm elég arra, hogy egy köbméter nagyságú sziklát izzá-porrá zúzzon; nyomában tompa durranás hallatszik, mintha egy ágyút sütnének el.

Mikor ez az anyag először robbant fel, bár csak nagyon kis anyagot használt Roch, a levegő nyomása több embert a földre sujtott. Kettő közülök sulyosan megsérülve tápászkodott fel, magát Serkő mérnököt is nehány lépésnyire hátralökte s jelentékenyen megsérült.

Ezzel a maga nemében páratlan robbanó anyaggal a következőképen bánnak el:

Először is öt centiméter hosszú tiz milliméteres átmérőjü lyukat fúrnak rézsút a sziklába, aztán megtöltik nehány gramm robbanó anyaggal, a lyuk elzárása is egészen fölösleges.

Ekkor Roch Tamás munkája kezdődik. Kezében egy kis üvegecske van, abban kékes szinü, olajféle folyadék. Egy csöppet beleönt a lyukba s aztán nem is valami nagy sietséggel visszahúzódik. Mert körülbelül harminczöt másodpercznyi idő kell ahhoz, mig a két elem egymással vegyül. A robbanásnál kifejlő erőt bizvást mondhatjuk határtalannak, a ma-napság ismerte száz meg száz robbanó anyagnál ezerszerte nagyobb.

Ebből kitünik, hogy a huszonötméter sziklafalat nyolcz nap alatt kényelmesen áttörhetik.

Szeptember 19-dikén.

Egy idő óta megfigyeltem, hogy a tenger alatt vezető alagúton át a tenger apálya és dagálya a lagunában is teljesen érvényre jut. Huszonnégy óra alatt két ellentétes áramot figyeltem meg. Vagyis ha valamit beledob az ember a lagunába, az apály idején az áram kiviszi az alagúton, mert ilyenkor az alagút torkolata részben a viz szine felett van. Az æquinoctiák idején lehet legbiztosabban arra számitani, hogy az alagút szája a felszinen van. No majd meggyőződöm erről, mert közel van az időpont. Holnapután van szeptember 21-dike, ma már látnom kell az alagút felső boltozatát.

Ha az nem lehetséges is, hogy magam úszam át az alagúton, de egy palaczk, melyet kellő helyen a tóba dobnék, bizonyára belesodródnék az alagútba, kijutna a nyilt tengerre s ha a véletlen úgy akarná, valamely hajó közelébe érve, felhúznák a vizből... Hátha a palaczkba holmi irott értesitést dugnának bele?...

Efféle gondolatok rajzanak az agyamban. Hanem az is eszembe jut: hátha a palaczkot a hullámok a sziklához sujtják és összetörik, avagy már előbb összetörik a szikla-alagúton, mielőtt a nyilt tengerre kijutna... Hátha inkább egy kis hordócskába tenném az irást, az bizonyára nem törnék össze, mint a palaczk s kiúsznék a barlang lagunájából.

Szeptember 20-dikán.

Ma este észrevétlenül besurrantam az egyik árúraktárba, hol a legkülönfélébb rablott holmik voltak felhalmozva. Találtam ott egy hordócskát, mely czélomnak épen megfelelt.

Kabátom alá rejtve, észrevétlenül belopom a czellámba. Egy pillanatot sem akarok elvesztegetni, munkához látok.

Papirom, tintám és tollam van. Hiszen már három hónap óta vezetem a naplómat.

Egy papirlapra a következőket irom:

«Junius 15-dikén Roch Tamást és betegápolóját Gaydont, vagyis jobban mondva a franczia Hart Simon mérnököt, Healthfulhouse (New-Berne mellett, Éjszak-Carolina, Egyesült-Államok, Amerika) 17-es számú pavillonából a D'Artigas gróf tulajdonát képező «Ebba» goélette fedélzetére hurczolták. Jelenleg mindketten egy barlangban vannak, mely fentnevezett D'Artigas grófnak a rejtekhelye. Ez ál-grófnak igazi neve: Ker Karraje; ő az a hirhedt tengeri rabló, ki a Csendes-oczeánon garázdálkodott. Rablóbandája mintegy száz vakmerő ficzkóból áll. Ha Ker Karraje hatalmába keriti a Roch-féle fulguratort, akkor vakmerő rablásainak a tengeren nem állhat senki ellen.

Azért az érdekelt államoknak haladéktalanul el kell pusztitaniok a rabló-részket.

A barlang, hol Ker Karraje és czinkostársai lappanganak, Back-Cup belsejében van; Back-Cup nem tűzhányó, mint újabban hire kerekedett. A Bermudák szigetcsoportjának nyugati végén van, meredek sziklák veszik körül kelet felől; azonban délről, nyugatról és éjszakról könnyen hozzáférhető.

A nyilt tengerrel csupán egy tengeralatti alagút köti össze a barlangot, mely nehány méternyire van a tenger szinétől, ha a vizállás középmagasságú s bejárása ott van a nyugati részén bevezető keskeny csatorna végén. A barlangba tehát csak viz alatt járó naszádon lehet bejutni, legalább addig, mig a most munkába vett sziklyafolyosó az éjszak-nyugati oldalon el nem készül.

Ker Karrajenak birtokában van az a tug, melyet D'Artigas gróf néven Amerikában készittetett s melyről hamisan az a hir terjedt el, hogy a próbaút alkalmával a charlestoni öbölben elsülyedt. Ez a tug nemcsak az alagúton való be- és kijárásra szolgál, hanem az «Ebba» goélette vontatására is, továbbá azoknak a hajóknak megtámadására, melyek a Bermudák környékén járnak.

Az Amerika keleti partján átalánosan ismert «Ebba» goélette rendes kikötője a Back-Cup mellett levő s a szirtfalaktól nem látszó kisded öböl a puszta-sziget nyugati oldalán.

Föltétlenül szükséges, hogy mielőtt kikötne valaki Back-Cupon, a sziget nyugati oldalát, hol hajdanában a bermudai halászok laktak, melinit-löveggel betörjék. Igy oly rést üthetnek rajta, hogy a barlangba való hatolás lehetővé válik.

Mindazonáltal le kell jó előre számolni azzal az eshetőséggel is, hogy a Roch-féle fulgurator akkorra már elkészül. Megeshetik, hogy Ker Karraje megtámadtatván, ezzel fog védekezni. Erre vonatkozólag figyelembe veendők a következők: ez a pokolgép minden eddiginél rémitőbb hatású, de csak oly területre nézve, melynek átmérője ezerhét—ezernyolczszáz méter. Az olyan hajó, mely e határon innen vagy túl esik bátran közeledhetik Back-Cuphoz.

E sorokat ma, szeptember 20-dikán, este nyolcz órakor irtam saját kezemmel.

Hart Simon,
mérnök.

Szóról-szóra ezeket irtam a papirlapra. Mindent elmondottam benne a szigetre vonatkozólag, mely egyébként a térképeken is megvan s átalánosan ismert. Továbbá elmondottam azt is, hogy minő intézkedéseket tenne Ker Karraje, hogy Back-Cupot megvédelmezze; végül sürgős intézkedést kértem. A barlang belsejének vázlatát is mellékeltem, megjelölve benne a laguna fekvését, a «méh-kaptár» beosztását, Ker Karraje lakását, Roch Tamás laboratoriumát és az én czellámat... Ha ugyan valakinek a kezébe jut valaha ez az irás... Vajjon jut-e?...

A papirlapot erős, kátránynyal bevont vászondarabba göngyöltem s a vasabroncsos hordócskába beletettem, melynek hoszsza tizenöt czentiméter, vastagsága nyolcz centiméter lecentiméter, vastagsága nyolcz centiméter lecentiméter, vastagsága nyolcz centiméter lecentiméter, vastagsága nyolcz centiméter le-

Több embert a földre sujtott.

Behajítom a hordócskát.

centiméter, vastagsága nyolcz centiméter lecentiméter, vastagsága nyolcz centiméter le-

a sziklafalba. Serkő mérnök szeptember 23-dikán délután három órakor repeszti át az utolsó sziklaréteget. A folyosó készen van. Keskeny és nem is magas, csak meghajolva mehet benne az ember, külső nyilását a tenger felől nem lehet látni a szirtek miatt. Ha szükségesnek tartanák, könnyen el lehetne a part felől zárni.

Magától értetődik, hogy a sziklafolyosó bejáratánál éjjel-nappal őrszem vigyáz. Külön engedély nélkül senkinek sem szabad oda belépnie. Teljes lehetetlenség azon át elmenekülnöm.

Szeptember 25-dikén.

A tug ma reggel hazaérkezett. D'Artigas gróf, Spade kapitány és a tug legénysége megjelent a lapos tetőn. Azonnal hozzá kezdettek az «Ebba» árúinak kirakodásához. Különféle ládákat veszek észre, élelmiszereket hoztak Back-Cup számára: húst, bort, pálinkát s több csomagot Roch Tamás laboratoriuma számára. Azonkívül több géprészt, melyeknek diszkosz formájok van.

Roch Tamás a parton áll és nézi. Szemeiben csodálatos fény gyúl ki. Egyik-másik darabot kezébe veszi, gondosan vizsgálja s megelégedetten bólint. Feltűnik nekem, hogy öröme most már nem összefüggésteln kiáltásokban tör ki, mint a mikor Healthful-houseban volt. Föl kell tennem magamban azt a kérdést; vajjon a gyógyíthatatlannak tartott részleges őrültségből nem gyógyult-e ki egészen?

Végre beszáll a csolnakba Serkő mérnökkel és átmegy a laboratoriumába. Egy óra mulva az árúk mind rendeltetésük helyén vannak, a tug kiürült.

Ker Karraje csak egy-két szót váltott Serkő mérnökkel. Délután megint találkoztak a parton s a «méh-kaptár» előtt fel és alá sétálgatva hosszasan értekeztek egymással.

Majd Spade kapitány is hozzájuk csatlakozik s mindhárman a sziklafolyosóba mennek be... Miért nem lopózhatom én is be utánok... Miért nem szívhatom én is — ha csak egy pillanatra is — az üdítő tengeri levegőt, melynek csak elhaló sohajtása jut el barlang-börtönömbe!

Szeptember 26-dikától október 10-dikéig.

Megint két hét mult el. Roch Tamás és Serkő mérnök felügyelete mellett a gépek összeállításán dolgoztak. Aztán a fulgurator lafettáját készítették el. Könnyen kezelhető állványok, melyre csatornát erősítenek. Akár az «Ebba» fedélzetén, akár a tug lapos tetőjén felállíthatják.

Ker Karraje tehát a maga goélettejével urává lesz a tengernek!... Nincs az a pánczélos hajó, mely sértetlenül közeledhetnék lőtávolába, holott az «Ebba» lőtávolon kivül esik!... Oh bárcsak kézhez jutott volna az irást tartalmazó hordócska!... Bárcsak megtudná a világ, hogy mi történik Back-Cup méhében!... Ha nem is lőnék halomra e rablótanyát, de kiéheztetnék!

Október 20-dikán.

Nagy csodálkozásomra ma reggel nem láttam szokott helyén a tugot. Emlékszem: tegnap este újra megtöltötték a batteriákat, azt hittem, csak azért teszik, hogy minden percben útrakészen álljon.

Valószínűleg «expediczióra» mentek, mert Roch Tamásnak immár nincs szüksége semmire, mindent elhoztak Back-Cupba: a géprészeket és a nyers-anyagot.

Közeledünk az éj-napegyenlőség idejéhez. Ilyenkor a Bermudák tájékán iszonyú viharok szoktak dühöngeni. Az orkánok kedvükre táncoltatják a hullámokat, még a barlang belsejében is megérezhetni, mert a levegő füledtté válik, nedves párák csapódnak le a kráteren, s a laguna vize is háborog s ködfoszlányok szakadnak le.

Vajjon az «Ebba» is tengerre szállott?... Elég erős-e ahhoz, hogy ilyen viharral szembeszálljon, habár a tug segítségére számíthat?...

(Folytatása következik.)

Budapesti villamos városi vasut részvénytársaság.

HIRDETMÉNY.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság t. cz. részvényesei **az 1898. évi április 7-én d. e. 11 órakor** a társaság helyiségeiben VII., Kertész-utcza 20. sz. a. tartandó

VII-ik rendes közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az. abban foglalt inditványok.
2. Az 1897. üzleti év mérlegének és zárszámadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és a fölmentvény megadása iránti inditvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó javaslat.
6. Az alapszabályszerüleg kilépő igazgatók helyeinek betöltése iránti intézkedés.
6. A felügyelő-bizottság 3 rendes és 1 póttagjának megválasztása.

A részvények letehetők f. évi márczius hó 31-ig az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél, V., Fürdő-utcza 6. sz. a. **Az igazgatóság.**

Kivonat az alapszabályokból:

18. szakasz. Minden részvényes jogositva van a birtokában levő minden 25 darab társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyülésen gyakorolni. Szavazati joggal biró azon részvényesek, kik a közgyülésen személyesen, vagy helyettes által résztvenni kivánnak, kötelesek a közgyülés megtartására kitüzött határnap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyülést egybehivó hirdetményben kijelölt helyeken letenni.

20. szakasz. Az évi mérleg és zárszámadás, valamint a felügyelő-bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyülés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közbetekintésre kitétetnek.

21. szakasz. Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyülésen, magukat, egy e czélból külön meghatalmazott szavazatképes részvényes által képviselethetik. Kiskorunk, vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviseltethek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik maguk nem részvényesek.

(Utánnyomás nem dijaztatik).

7470

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** Alapitási év 1810.

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főnsulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A HONVÉD-VILÁGBÓL

IRTA

ZALÁR JÓZSEF

Ára füzve 1 frt 50 kr, kötve 2 frt 50 kr.

A Franklin-Társulatnál Budapesten megjelent, és minden könyvkereskedésben kapható

MAGYAR KERTÉSZKÖNYV

A belterjes (intensiv) kertgazdászat foglalatja

Utmutató kalauz

a konyhakertészet, gyümölcsészet, magtermelés, magnemesités, honositás és virágos kert haszonnali mivelésére.

A kertészet mind. rendü ügybarátainak, legkivált pedig kisföldbirtokosok használatára.

Irta

Farkas Mihály.

(Számos a szöveg közzé nyomott metszetekkel.)

Második javitott és bővitett kiadás.

Ára füzve 2 forint.

MEGHIVÓ

a Magyar ipar- és kereskedelmi bank

részvénytársaság

részvényeseinek **1898 márczius 29-én délelőtt 11 órakor** Budapesten, az intézet saját helyiségében (V., Nádor-utcza 4 sz. alatt) tartandó

VII. rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az 1897. évi mérleg és igazgatósági jelentés előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A tiszta nyeremény mikénti felosztása iránti határozat.
4. Az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak adandó felmentvény iránti határozat.
5. A felügyelő-bizottság tagjai számának meghatározása, ezen tagok megválasztása és javadalmazásuk megállapitása.

☞ Azon t. részvényesek, a kik a közgyülésen személyesen vagy meghatalmazott által résztvenni kivánnak, felkéretnek, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt

Budapesten a társaság pénztáránál, vagy Bécsben a Wiener Bank-Vereinnál

ugyanott dijmentesen rendelkezésükre bocsátott consignatiok kiséretében, legkésőbb 8 nappal a közgyülés megtartására fent kitüzött határidő előtt, tehát bezárólag 1898 márczius hó 21-ig letenni szivesked jenek.

A letett részvényekről elismervény és közgyülésen való részvételre szóló igazolási jegy állittatik ki.

Minden 25 darab letett részvény egy-egy szavazatra jogosit.

Ha valamely részvényes más szavazatképes részvényes által kivánja magát képviseltetni, úgy az erre vonatkozó meghatalmazást az igazolási jegy hátsó lapján kitölteni és aláirni tartozik.

Senki sem birhat 100 szavazatnál többet sem s-ját e évében, sem meghatalmazás utján.

A felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleg a közgyülés elé terjesztendő jelentéssel együtt, a közgyülést nyolcz nappal megelőzőleg a társaság irodájában közzététetik.

7638 **Az igazgatóság**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOM. A.-T.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

Gyülekeznek a felhők. A déli szél hajtja iszonyú gyorsasággal, iszonyú tömegekben odafent. Alant forgószél alakjában táncolja végig a puszta, bele vagdalja sarkát a meddő buczkákba, magasra sodorja, égig kavarja a száraz port, halálsárgára szennyezi vele a violaszín felleget. Az egész levegőég megtelik e homokkal, s a szemek alig látnak egy kőhajitásnyira. De nem csak a por, — más valami is eszi a szemeket. Füstje annak a tűznek, a mit esztelen kezek raktak, vagy könnye annak a siralomnak, a mely nem sokára elárasztja az egész országot. Néha meghasad a felhő, egy sugár lövell alá, de rögtön vissza száll, mert a jelenetek, a melyeket látott, szörnyük. Kegyetlen játékok, kegyetlen vérontások, kegyetlen alkuk. Örvények, árulások, megölt király, szélütött nemzet.

A vigasztalan, sötét, kietlen körkép hátterében, a szélvésztől fölvert porban két madárka hánykódik, két gyenge gyermek. Ez az egész körkép e két kis élet kedvéért készült.

I.

Nagyboldogasszony napja.

1526-dik esztendőben, nagyboldogasszony napja kora reggeli óráiban, — ünnepi órák, de szükség törvényt ront, — néhány kocsi vágtatott Szederkény felé, a pécs-mohácsi úton. Az első kocsin Móré Filep, a pécsi püspök másodmagával, Bátára siet; egyházmegyéjében itt fogadni a királyt, kinek számára előre bocsátott társzekere ajándékokat visz. Itt vesz részt a hadi tanácsban, mely nevezetes kérdésekben fog dönteni. Itt fogják valakinek kezébe erőszakolni a kelletlen vezérbotot; mert a sereg még fejetlen, mindenképpen fejetlen, s néhány nap mulva végképpen fejetlenné lesz. Itt fogják elhatározni, hol ütközzenek meg? Oda lent Baranyavár körül-e, mint azt Tomory javallja, és a hatezer emberből álló ott települt tábor erőszakoskodva követeli...?

(Igen! Erőszakoskodva! Azt izengetik, hogy ha nekik szót nem fogad a király, s le nem táboroz hozzájok, majd feljönnek ők, és összeaprítják az egész gyülevészt, a mely nem harczolni, hanem parádéra jött. Azután neki esnek a töröknek és a Drávába kergetik.)

Vagy pedig fent a mohácsi mezőn, melyet ezelőtt hat esztendővel már jól megszemlélt az egész országos tanács, és ütközetre kiválónak ismert el?

(Még talán most sem volna késő a Drávánál valamit próbálni; talán akadályozni a szultán átkelését az egészen kész hidon. Ha ő felsége vezet bennünket, megyünk, de más alatt mi nem harczolunk. Édes magyarom! mintha most is hallanám! Háromszázhetven esztendő mulva is ide hallatszik a kurjongatásod: «az istennek se!» — A *muszáj* szóra találtad ezt ki: *az istennek se!* És azóta bőven élsz vele mind e mai napiglan.)

Pártklubbok ugyan nincsenek, de mindkét tábor egy-egy pártklubbá vált és politizál, és haditerveket alkot. Minden embernek ott van, nem is a tarsolyában, hanem a markában a marsallbot, melylyel fennen hadonáz. Mindkét tábor igyekszik a maga nézetét terjeszteni.

Az alsó táborból maga Török Bálint szaladt fel Pécsre, nem is Tomory tudta nélkül, megnyerni Filep püspököt, kinek kétszáz lovasa Lancsuk alatt fekszik; és Szerecsen Jánost, kinek kétezer kopjás vitéze Szent-Lőrincz körül táboroz.

A püspök mellett valóban Török Bálint ül, s mintha folytatnák a tegnap este félbenszakadt vitatkozást. A kocsi mellett jobbról és balról két apród lovagol, két karcsú gyermek legényke, lágy fekete hajú, fehér arczú, nagyszemű baranyai faj; alig tizenkét éves, de mindkettő könnyen üli szép lovát. Néha versent futtatnak előre a legközelebbi dombig, ott bevárják a kocsikat, s ismét a kocsi mellett tartanak, tisztelettel vigyázva a püspök minden mozdulatát.

A szederkényi nagy, hosszú lejtő alján a két fiú egyszerre megállította lovát.

— Szépen kérjük Nagyságodat, — szólt a magasabbik, módosan meghajolva nyergében, — engedje meg, hogy a magisterrel előre mehessünk a társzekérhez, és segithessünk neki az ajándékok kirakásánál, és azután mi is átmehessünk vele Szeremlére.

— Menjetek! — szólt a püspök, — de vigyázzatok magatokra is, az ajándékokra is. Kivált a fegyverzetet és billikomot senki kezébe ne adjátok. — Ő felségének készittetem a szállást, s némi ajándékokkal kivánok neki hódolni.

Ez utóbbi szavak Török Bálinthoz voltak intézve. — A kocsik megálltak; a *magister*, kit a gyermekek emlitettek, leszállott a második kocsiról, lóra ült, a püspök kocsijához léptetett, ura előtt tisztelettel emelve le könnyű süvegét.

— Magister! — A tizenkét fegyveres elment-é tegnap Bátára? El? Tehát te most menj a társzekér után, Báta alatt utólérheted. A két fiú is veled megy, vigyázz rájok. A ládákat a kolostor folyosójára felviteted, ott felbontod, s az ajándékokat illő rendben elhelyezed a két fiú segitségével. Mihelyt ez rendben lesz, magad mellé veszed a rád várakozó gyalogfegyvereseket, egyszersmind a társzekér kisérő őrizetét is, hajóra ülsz és át evezel Szeremlére. Ott, az érsek szabadságlevelét előmutatva, számon kéred oda szökdösött jobbágy szolgáimat, a kik a hadi szolgálat elől bujkálnak. Könnyen összeszedheted valamennyit, mert a jelentések szerént mind a bátai rév felé mentek. A pörbölyi erdő meg a szeremlei atyafiság nekik a búvó-helyük. De erőszakkal bánni nem szabad.

A magister meghajtotta magát, és a két fiúval együtt elvágtatott.

— Mohácsról, — folytatta a püspök, Török Bálintnak magyarázva rendelkezéseit, — Mohácsról, Kölkedről, Nyárádről, Babarczról, — négy népes hely, minden épkézláb ember elfutott; több mint ötven szolgám, a ki fegyveres szolgálattal tartoznék.

— Erős munka lesz őket összefogdosni! — válaszolta Bálint. — Ilyen kalandra nem kellett volna bocsátani ezt a két gyermeket.

— Én csak Bátáig értettem az engedélyt, s nem szeretném, ha ők tovább terjesztenék.

— Egy testvérek? — kérdezte Bálint, hosszan nézve az elvágtató fiúk után.

— Igen! Testvérek Istenben, és Isten után én bennem. Máskülönben nem is atyafiak. Az egyiket én hoztam Egerből. Apja a Dózsa-veszedelemkor esett el; anyja Egerbe menekült, ott szülte magzatát, s utána meg is halt. Így lett

Kinnach László rajza.

A püspök mellett Török Bálint ült.

az árva a káptalan árvája, s a káptalan akaratából az enyém.

— A másik, — folytatta a püspök, — a másikat ajándékba kaptam, püspökségem első napján. Az apja, Zoóki Tamás állított be vele, hogy fogadjam el tőle ajándékban. Ő ugyan mig birta, hadakozó ember volt, és szolgált is serényen, de most már napjai meg vannak számlálva a szárazbetegség miatt. Még a koporsóban sem volna nyugodalma, ha az ő egyetlen gyermeke bitangságra jutna, mert az ő elei mind hűséges nemes emberek voltak. Attól is fél, hogy az uzsorása találja rávetni a kezét, és szolgálatra fogni. A mi kis kuriácskája vagyon, abban sem lesz nyugta a feleségének, a szegény árva Beér Juditnak, mert az uzsora elnyeli. Később tudtam meg, hogy a szegény ember ennek a gazembernek volt adósa tíz arany-forinttal.

— Melyiknek? — kérdezte Bálint.

— No hát ennek az én borbélyomnak, a magisternek. Az uzsorás kutya! Régen fel kellett volna akasztani, de ha már az én szent elődöm kegyelmezett neki, én tiszteletben tartom az ő akaratát. Uzsorás, mondom; aranyt aranyra dugdos; jövedelmeimet kezeli, de biztosan tudom, hogy engem csal és lop; talán gyilkos és orgazda is; és még sem tudom elcsapni, vagy fenékre vettetni, mert a legügyesebb és legengedelmesebb szolga a világon. No hát, ez a gazember az én mindenesem. Udvarmesteremm, tiszttartóm, kincstartóm, borbélyom. Szép szerivel ki is fizettem neki a tíz aranyat, hogy valamiképpen bele ne kössön a vagyonkájukba. — Így jutottam a két fiúhoz.

— A ki egynek ezek közül felveszi gondját, én nekem veszi fel gondomat! — szólt bibliai tudománnyal a Pemflinger Márk veje. — De hol vette püspök uram ezeket a pogány neveket? Vagy csúf-nevek? Ilyen név nincs a kalendáriomban.

— Bálint, Bálint! — felelt mosolyogva a püspök. — Te a kalendáriomot sem tudod, és mégis a szent evangyéliomból példázgatsz. Hogy ne volnának ők a kalendáriomban? Csakhogy nem mindenki olyan szerencsés mint te, hogy a nevét nem lehet kificzamitani. A Bálint csak Bálint marad vén fejjel úgy, mint gyermekészszel. De *Dáma*, ma még *Dáma*; majd ha maga ura lesz, kétszer is megtarthatja egy karácsonyban a neve napját. Hiszen minden ember tud annyit a kalendáriomból, hogy

Tamás, Zeno, Viktória,
Ádám, Éva, Nagykarácsony,
István, János, Aprószentek,
Tamás, Dávid, Szilveszter.

— Értem. Tehát *Dáma* annyi, mint Tamás. Szép kis név. És a *Filkó*? Ez már csakugyan nem keresztény.

— A legkeresztényebb! Apostoli név. Királyi név. Püspöki név. Még sem találod ki? *Filkó* annyi, mint Filep. Gyermekkoromban engem is így hivtak, még az inasok is. Nem is haragudtam érte.

— Kedves két fiú! De apródnak kicsinylem őket. Püspöki udvarba más apródok kellenének.

— Nem fösvénységből. Jobb szeretem az ilyent. A vénebbjében már ütögeti magát a hamis erkölcs. Pajkos, alattomos, szószátyár, szóleső, megbizhatatlan, engedetlen. Minek nyeljem én az ilyeneknek a mérgét? Ezeket én magam neveltem magamnak, s még soha sem haragudtunk meg egymásra. A könyvet is szeretik, a hárfát is, a kardot is, a lovat is, egymást is. Órahosszat elvívnak patvarkodás nélkül; lant mellett szépen énekelnek. A mi keserűséget az atyafiságom okoz, ez a két gyermek édesíti meg.

*

Míg a két úr ekképpen beszélgetve Lancsukhoz érkezik, ott kiszáll és szemlét tart a püspök lovassága fölött, az alatt a magister utóléri a társzekeret, a társzekérrel együtt meg is érkezik Bátára, és felveri a bátai Szent Mihály arkangyalról nevezett kolostor csendes nyugalmát. És ha csak a magister tenné ezt az ő társzekerével, mely hangos zörgéssel gördül be a kolostor kapuboltozatai alatt! De a királyt is várják holnapra, legkésőbb holnaputánra egész udvarával, sőt táborával. Sőt a tábornak egy előndandárja előre mozditva, s a dandárral számos úrfi, apród is előre szökve, reggeltől fogva ott csatangol már a hegy alatt félkörben elnyuló régi város szűk utczáin, s lövöldöz a hegyoldalban lakmározó seregélyek közé.

Az úrfiak csoportosan járnak fel s alá, minden ablakon benéznek, minden udvarba betörnek, minden emberbe belekötnek, tréfával, gúnynyal, s néminemű durvasággal is. Az utczákon ők az urak.

Bent a kolostorban Magister Magnus az úr. Más néven Magister Emerice, kiről imént beszélt a püspök nem sok jót. *Magister* czíme mutatja, hogy a tudósabb nemesi osztályhoz tartozik, a ki sem pap, sem katona, de azért van benne mind a kettőből. Most a kolostor nagy refektoriumát rendezgeti; az ős barna almáriomokat és pohárszékeket helyről helyre vándoroltatja; régi nyikorgós székeket pántoltat vagy kihordat; a hosszú tölgyasztal felső végén álló magas karos széket bársonynyal vonatja be, föléje mennyezetet alkot; és mikor minden rendben van, kifordul a sötétes folyosóra, felnyitogatja a társzekérről időközben oda felhordott ládákat, s a ládák tartalmát egyenként a fiúknak adogatja.

«Ez a szőnyeg a trón alá! Vigyázva! Meg ne gyűrődjék.

«Ez a hosszabbik, asztalteritő lesz!

«Ez a két könyöklő vánkos a trón két karjára!

«Ez a mente; — Velenczéből hozta az úr; — szép drágakövek; míves aranyláncz; — ő felsége almáriomjába!

«Ez a palást is, a dolmánynyal együtt!

«Emez itt az apáté lesz! Régen zaklatja már.

«Ez az ezüstbuzogány; — milyen gracilis kis jószág, — milyen súlya van, és mégis milyen jó fogású! — Ez a kordován-csizma, arany a sarkantyúja; le ne törjétek! — Ez a pánczéling...!»

A két gyerek sort várt. Hordta, a mit kezébe adtak, de mikor a koronás ezüst sisakra került a sor, azt mindegyik magának akarta kaparitani. Majdnem összevíttak rajta, csaknem ketté szakasztották már.

Szerencséjére a sisaknak, épen akkor csörtetett fel egy sereg apród.

— No nézd! — szólt az egyik, a fiúk közé lépve, egy húsz év körüli legény, — még összetörik ezt a drágaságot. Félre gyerek, ide vele!

Kétfelé lökte a két gyermeket.

A sisak Filkó kezében maradt. A csontos fiatal óriás csuklón kapta a gyermek kezét.

— Nem adod ide, koma?

— Ez a sisak ő felségéé! Senkinek sem szabad hozzá nyúlni.

— Hátha a római pápáé volna, elereszteném-e, a mit megmarkoltam? kiáltott az urfi élénkebben, s keztyűre fogta a gyenge csuklócsontokat.

De Dáma segitségére jött pajtásának, kikapta kezéből a sisakot, melyet Filkó önként, csaknem kinálva engedett át neki. Dáma a sisakot hirtelen fejére kapcsolta, rostélyát leereszteteme, s kis kardját kirántotta.

Az urfi most oda hagyta Filkót, s Dámára vetette magát, ki hátát a falnak vetve várta a támadást. Az oroszlánkölyök támadását az özborjú.

Az apródok nevettek. Kiváncsian várták, miként kezd Balassa Menyhért ez egyenetlen harczba.

De midőn elsőt sziszszent a két összemért kard, s Dáma ügyesen háritotta el az erősebb fél kiméletes vágását, egyszerre mindnyájan felzúgtak:

— Szégyen, gyermekkel viaskodni. Tedd le azt a kardot Menyhért!

— Hátha ölbeli csecsemő volna, nem hasitom-e ketté, a ki utamba áll? Dörgötte kegyetlenül az erőszakos ifjú. Nem a szivében volt a harag, csak a szájában, s ez is csak társai roszalásának felelt.

A két kard tovább csúszkált sziszegve egymáson, s néha csendülve csattant össze, de minden veszedelem nélkül.

Balassa Menyhért kevély közönnyel kezelte kardját, mint a ki jól tudja, hogy ő az erősebb, a sokkal erősebb, — és mint a ki egyáltalában nem tudja, rá se gondol, hogy ő az ügyetlenebb, a sokkal ügyetlenebb. Apja udvarában és apja vitézeitől tanult vívni; egész tudománya az üsdvágd törvényén, s az ezzel járó heveskedésen fordult meg, de a melyet most foganatba venni, jobbik természete tiltotta. Csak játszott.

Dáma is csak játszott, és pedig kevélyebb nyugalommal, mint ellenfele, kinek első tempóiból már észrevette, hogy több benne a vasgyúró, mint a tanult vívó. Ő a püspök udvarában tanult vívni olasz mestertől; látszott ez csipőjére mozdulatlanul szorított balkarján, s ellenfele szemébe merőn szegzett szemein; míg az izmos legénynek úgy járt a balkeze, mintha kantárszijat szorongatna, s szemei mindig oda fordultak, a hova vágni akar.

Jól megmarkolni azt a kardot: ez volt hajdan a bajvívás fő szabálya.

De az a jól megmarkolt kard úgy ki pördülhet az ember kezéből, mint a karika.

Dáma fáradni kezdett. Lélekzete fogyóban a terem és a sisak átfúlt levegőjében. Érezte, hogy nem tarthat sokáig, s a játéknak egy csapással véget kell vetnie.

Előre toppantott; csuklóból egy erős felső ütést mért a Balassa kardja közepére, s a másik pillanatban, — mig a megütött kard kalimpálva fordult ki az erős marokból, — egy csinos vágást csúsztatott végig a fegyvervesztett úrfi jobb karján, mely a dolmány újját szakitotta meg, és a kézfejet is sebzette kissé. A vágás erős volt, de az oroszlánkölyök nem érezte azt meg, mert a gyermek kardja köszörületlen volt.

Dáma rögtön visszalépett, s újra a falnak vetve hátát, kardja hegyét a padlónak szegezte.

Pedig nem így volt még akkor a szokás. A győztes ilyenkor neki szegezte a kardját a fegyvere-vesztett ellenfél mellének, s ha ez nem sietett valami engesztelő szóval, — irgalom nélkül keresztül szúrta.

De Dáma mást tanult a mesterétől. Megvárta, hogy ellenfele kardja után nyúljon, s kezdje újra, ha tetszik.

De az ellenfél tétovázva áll. Vérben forgó szemei bizonytalanúl röpködtek a heverő kardról a nyugodtan várakozó gyermekre, mig lelkében egymást kergette két öldöklő gondolat.

Világgá szaladjon-e, előzve és követve a világ kaczagásától, vagy egy ökölcsapással összezúzza ezt a gyermeket? Mindakettő az ő szégyene lesz.

Ha most itt teremne egy ördög, mely mindkettőjöket elvinné, vagy egy angyal, mely mindkettőjöket megszabadítaná! Ördög vagy angyal, mindegy; a melyik előbb itt terem.

Az angyal gyorsabb volt. Várday Imre közbelépett. A tündöklő arczú ifjú lehajolt a kardért, fölvette és visszadta Menyhértnek.

— Elég volt a játékból, Menyhért! Össze ne törd a gyermeket!

«Össze ne törd!» Tehát a hadbirói ítélet elismeri, hogy összetörhetné, ha akarná! Ez elég volt neki. Enyhülten lépett a kis leopárd elé.

— Kis bajtárs! Te vagy a győztes. Nem birom tovább, megadom magam.

Ölbe kapta a gyereket, bevitte a refektoriumba, feltette az asztalra, segitett neki lekapcsolni a sisakot, melyet a gyermek álladzójánál fogva a kijelölt szegre akasztott, s ezzel a párbajnak vége lőn.

A magister elejétől kezdve mindvégig tétlen szemlélője volt a szokatlan harcznak. Volt esze, s nem vetette közbe sem szavát, sem kardját. Érezte, hogy egy szava vagy egy mozdulata könnyen felforralhatná az ifjak vérét, s a féljátékból egész harag, sőt vérontás keletkezhetnék a királyi szálláson. Talán oda is futott az esze, hogy ezek az úrfiak nagyurak lehetnek még valamikor, s ki tudja, melyiknek mikor, miben veheti hasznát!

Mikor hát a sisak szegre-akasztásával minden rendben lenni látszott, egész nyugodtan hagyta a termeket az ifjak őrizetére, kik magokat királyi és érseki apródoknak vallották. Elhagyta a refektoriumot, és a két fiú kíséretében a rév felé tartott, hogy áthajózzon Szeremlére, püspöki urának rendelkezéseit teljesíteni.

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Nem tudom az okát, hogy a tug egymaga indul el s a mint látszik, hosszabb időre, mert még este sem tért vissza.

Serkő mérnök ezúttal is itthon maradt. Csak Ker Karraje, Spade kapitány s az «Ebba» legénysége távozott el a barlangból.

A befalazott gyarmat lakosai folytatták egyhangú, unalmas életmódjukat. Órák hosszat ülök czellámban, töprenkedem, reménykedem, kétségbeesem, a fonal, mely a kis hordócskához füzi várakozásomat, napról-napra vékonyabbá, erőtlenebbé válik... az a hordócskába rejtett irat aligha túlél engem...

Roch Tamás folyton a laboratoriumában serénykedik. Bizonyosan a deflagratort csinálja. Még mindig görcsösen ragaszkodom ahhoz a hitemhez, hogy a robbanó folyadék titkát semmi áron sem adja el... Viszont arról is meg vagyok győződve, hogy fulguratorát készségesen rendelkezésére bocsátja Ker Karraje-nak.

Serkő mérnökkel a «méh-kaptár» előtt elhaladva gyakran találkozom. Szemtelen nembánomságával szokott velem beszélgetésbe elegyedni.

Egyről-másról foly a szó... helyzetemről ritkán, de hát jó is, mert csepp kedvem sincs arra, hogy arczátlan gunyolódását halljam.

Október 22-dikén.

Ma szükségesnek tartottam Serkő mérnöktől megkérdezni, hogy a tug és az «Ebba» megint tengerre szállottak.

— Eltalálta, Hart Simon úr — mondá — ő s ámbátor odakünn most gyalázatos egy idő jár, épenséggel nincs oka önnek, hogy a mi drága «Ebba»-nkat féltse.

— Hosszabb ideig oda maradnak?

— Negyvennyolcz óra mulva hazaérkeznek. A téli viharok előtt ez az utolsó útja az «Ebba»-nak.

— Kéjutazás vagy... «üzleti»? — kérdém én látszólag csakúgy odavetőleg.

Serkő mérnök mosolyogva válaszol:

— Üzleti út, Hart úr, üzleti út. Ez idő szerint gépeink mind elkészültek már s tavasz beálltával bátran hozzáfoghatunk a támadó hadjárathoz —

— A szerencsétlen hajók ellen —

— Az épen oly szerencsétlen, mint... dús rakományú hajók ellen...

— Valóságos tengeri rablás! — kiáltok fel megbotránkozva, — úgy hiszem, nem üzhetik mindig büntetlenül.

— Legyen nyugodt, kedves kolléga, legyen egészen nyugodt! Jól tudja, hogy back-cupi tanyánkat senki sem ismeri s titkunkat soha senki sem fogja kiszimatolni. Különben is a fulgurator majd megvéd minket akár az egész világ ellen...

— Ha ugyan Roch Tamás önöknek a deflagrator titkát is eladja, a minthogy a fulguratorét elárusította... — vetém közbe.

— Már megtörtént, Hart úr, e tekintetben nyugtassa meg szivének minden aggodalmat...

E határozott válaszból nyilván tudhattam volna, hogy a rettentő dolog csakugyan megtörtént, de hangjának bizonyos akadozása azt a gyanút keltette bennem, hogy Serkő mérnök szavait nem kell készpénzül vennem.

Október 25-dikén.

Oh, hogy ebből a rettenetes kalandból élve kellett megmenekülnöm!... Valóságos isten csodája, hogy negyvennyolcz óráig félbeszakitott naplómat most újra folytathatom. Ha csak egy kevéssel több szerencsém lett volna, most már szabad volnék s a Bermudák egyik kikötőjében Saint Georgeon vagy Hamiltonon áldanám a jó sorsot. Back-Cup rémes titkát tudná az egész világ. Az «Ebba» nem köthetne ki egyetlen kikötőben sem, Back-Cupba élelmiszer többé nem jutna be és Ker Karraje rabló-bandája éhen veszne...

Ez idő alatt ugyanis a következők történtek velem:

Október 23-dikán este megmagyarázhatlan idegesség fogott el, kimentem a czellámból. Mintha valami fontos eseményt sejtettem volna meg előre. Az álom nem fogott rajtam ki s mert aludni nem tudtam, kimentem sétálni.

A tengeren irtózatos vihar dühöngött. A kráteren keresztül beüvöltött az orkán s a lagunán is hullámok tornyosultak.

A «méh-kaptár» felé vettem útamat.

Egy lelket sem láttam a közelben. A hőmérsék nagyon alacsony volt, a levegő tele nedves párákkal. A «méh-kaptár» tolvajai behúzódtak sejtjeikbe.

A sziklafolyosó bejáratát egy bandita őrizte, túlságos óvatosságból el volt különben is torlaszolva. Az őrszem onnan, a hol állott, nem láthatott le a laguna mélyebben fekvő partjára. A jobb és bal parton egy-egy lámpás égett csak s így a sziklaoszlopos barlangban jóformán sötétség volt.

A sötétben előre haladtam, midőn hirtelen valaki elsurran mellettem. Roch Tamás volt.

Kedvező alkalom kinálkozott arra, hogy megszólítsam s őt sok mindenről felvilágositsam, miről bizonyára sejtelme sincsen. Nem tudja, nem tudhatja, hogy kiknek a körmei közé került... Fogalma sem lehet arról, hogy D'Artigas gróf nem más, mint a hirhedt Ker Karraje... Nem gyanakszik, hogy találmányát gaz banditák adta el... Fel kell őt világositanom arról, hogy soha a milliókat nem élvezheti, mert mindörökké rabja marad a back-cupi tolvaj-tanyának... Felébresztem benne az emberi érzelmeket, lefestem neki azt a kiáltó nyomort, melyért őt teszi a világ felelőssé, ha titkát meg nem őrzi...

Eddig jutottam tünödésemben, midőn valaki hirtelen megragad hátulról. Két ember fogta meg a karomat, egy harmadik pedig utamat elállta.

Segitségért akartam kiáltani.

— Egy szót se! — súgá fülembe angolul. — Nem Hart Simon ön?

— Honnan tudja?

— Láttam önt czellájából kijönni.

— Ki ön?

— Az angol flottához tartozó «Standard» sorhajó hadnagya, nevem Davon. Állomáshelyünk a Bermudák-szigete.

Nem tudtam szólani, úgy összeszorult a szivem a nagy izgatottságtól.

— Azért jöttünk, hogy önt és Roch Tamást, a franczia feltalálót, kiszabaditsuk Ker Karraje körmei közül, — folytatá Davon hadnagy.

— Roch Tamást?...

— Úgy van; a hordócskát s benne az ön értesitését Saint-George szigetén kihalásztuk.

— Azt a hordócskát, hadnagy úr, azt a hordócskát, melyet én a laguna vizébe dobtam?...

— Azt... s az ön soraiból tudtuk meg, hogy Ker Karraje és rablóbandája Back-Cupban fogott tanyát... az a hirhedt gaz Karraje, az ál-D'Artigas gróf, a ki Healthful-houseból Roch Tamást és önt elrabolta...

— Oh, hadnagy úr...

— Minden perczünk drága... A sötétséget fel kell használnunk.

— Még csak egy kérdést, Davon úr, hogy jutott be a barlangba?

— A «Sword» nevű vizalatt járó naszádon, mely már hat hónap óta próbaútját járja Saint-George szigete mellett.

— Viz alatt járó naszád?

— Úgy van, a sziklafal mellett várakozik reánk.

— Ott?... Ott?... — kérdém minduntalan.

— Hol van jelenleg Ker Karraje tugja, Hart úr?

— Három hete útban.

— Ker Karraje sincs itthon?

— Nincs, de mindennap, minden órában várják, hogy megérkezzék.

— Mindegy! — felelé Davon hadnagy. — Ezúttal nem róla van a szó. Nekünk az a feladatunk, hogy Roch Tamást és önt, Hart úr, innen kiszabaditsuk. A «Sword» addig nem hagyja el ezt a lagunát, mig Roch Tamást és önt nem látjuk a naszádon. Ha a saint-georgei öbölbe többé nem tér vissza, abból megtudják küldőim, hogy vállalatom kudarczot vallott s újabb kisérletet fognak tenni.

— Hol kötött ki a «Sword» hadnagy úr?

— Ezen a parton... ott van a sötét partoldalon, nem láthatja senki. Az ön pontos tudósításának köszönhetjük, hogy a tengeralatti alagútat megtaláltuk; a «Sword» szerencsésen átjutott rajta s ezelőtt tiz perczczel bukkant fel a vizből. Két matrózzal a partra szállottam. Láttam, mikor ön a czellájából épen kilépett. Tudja, hogy hol van jelenleg Roch Tamás?

— Egy-két lépésnyire tőlünk. Épen az imént ment a laboratoriumába.

— Hála istennek!

— Amen! — hadnagy úr!

A hadnagy, két matrózа, meg én a lagunához vezető ösvényen indultunk lefelé. Alig mehettünk tiz méternyire, mikor megpillantottam Roch Tamást. Alig egy pillanat elég volt arra, hogy őt lefogjuk, száját bekössük, kezét-lábát szintén és levigyük őt oda, a hol a «Sword» várakozott reánk.

Ez a «Sword» viz alatt járó, mintegy tizenkét tonnás naszádocska volt, tehát jóval kisebb és gyengébb a tugnál. Két accumulatoros dynamo hatott a csavarára — az accumulatorokat ezelőtt tizenkét órával töltötték meg frissen a saint-georgesi kikötőben. Bármily jelentéktelennek látszott is egyébként, arra épen jó volt, hogy minket megszabaditson a börtönből... visszaadja a szabadságot, melyről már-már le akartam örökre mondani... Roch Tamás tehát mégis kiszabadul a Ker-Karraje és Serkő mérnök körmei közül... A gazok nem vehetik hasznát a fulguratornak... Most már nem lesz semmi akadály, hajók veszik körül a rablótanyát, útat törnek be a barlangba és kézrekerítik a tenger tigriseit...

Nem találkoztunk senkivel. A két matróz levitte Roch Tamást a naszádba, utánok mi is beszállottunk... a tetőajtó becsapódott... a viztartók megteltek... a «Sword» alámerült... meg voltunk mentve...

A vizáthatlan falakkal három szakaszra osztott «Sword» berendezése a következő: az első szakaszban voltak az accumulatorok és a dynamo-gép... ez foglalta el a naszád hátulját. Középütt volt a kormányos helye, ebből nyult fel a periskóp hatalmas lencséjével, melyre villamos fény vetődött s lehetővé tette a viz alatt való tájékozódást. Az előrész volt a harmadik szakasz, ebben voltam én és Roch Tamás.

Magától értetődik, hogy útitársam szájáról levették a kötőt, de kezét-lábát nem oldozták fel. Maig sem tudom, vajjon tisztában volt-e azzal, a mi vele történt.

Sietnünk kellett, hogy még az éj folyamán Saint-Georgesba érkezhessünk, ha ugyan valami akadályba nem ütközünk.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KATHOLIKUS IMAKÖNYVEK.

Albach Sz. J. Egyházi beszédek. Elmélkedések Isten, erény és az örökké valóság felett.
Börbe kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia börbe kötve, kapocscsal 3 frt.

Albach J. S., Heilige Anklänge.
Gebete für katholische Christen. 19. Auflage. Octav. Mit sechs Stahlstichen.
Gebunden in Leder mit Goldschnitt und Schuber 3 fl.
Gebunden in Chagrinleder mit Schliessen 5 fl.
Gebunden in Sammt mit Silberkreuz u. Schliessen 8 fl.
Zwanzigste Original-Auflage in kleinsten
— **Taschenformat.**
Gebunden in Chagrinleder mit Schliessen 3 fl.
Geb. in Sammt mit Kreutz und Schliessen 5 fl.
Zu haben ferner in den verschiedensten Leder und Sammteinbänden von 4—10 fl.

Himmelschlüssel, neu bearbeiteter und vielvermehrter, **grosser goldener Mariazeller** zur Pforte der ewigen Seligkeit.
In Halbleder gebunden 1 fl. 40 kr.

Hungari A. Isten temploma. Imakönyv minden rendü és állapotu keresztény katholikusok számára. **Zsebkiadás.** Egy aczélmetszettel, börbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Franczia börbe kötve, kapocscsal 3 frt.
Kék v. vörös bársonyba kötve, keresztte kapocscsal 6 frt.

Tárkányi Béla. Uj rózsáskert. Imádságos és énekes könyv katholikus keresztény hivek használatára. Az egri érseki hatóság jóváhagyásával. Ötödik kiadás. Legkisebb zsebalakban egy aczélmetszettel, börbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Chagrin-börbe kötve kapocscsal 3 frt.
Kapható azonkivül finom franczia bör és borjubör diszkötésekben kapocscsal 4—6 frtig. Továbbá bársonykötésekben uj-ezüst és valódi fin. ezüst kapocscsal, sarokkal vagy kerettel 6—14 frtig.

Tárkányi Béla. Vezérangyal a mennyei korona elnyerésére. Katholikus imádságos és énekes könyv. Négy aczélmetszettel.
Zsebkiadás.
Börbe kötve aranyvágással 1 frt. 20 kr.
Franczia börbe kötve, kapocscsal 3 frt.
— **A hajadonok őrangyala.**
Katholikus imakönyv.
Velinpapiron 5 képpel. Franczia börbe kötve, kapocscsal 5 frt.
Ugyanaz: **zsebkiadás.**
Börbe kötve, aranyvágással frt 20 kr.
Franczia börbe kötve, kapocscsal 3 frt.
Kék v. vörös bársonyba kötve, kereszttel és kapocscsal 6 frt.
— **Vezérecsillag az üdv elnyerésére.** Imakönyv a kath. nőnem használatára. Zsebkiadás 2 aczélmetszettel.
Börbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Franczia börbe kötve, kapocscsal 3 frt.
Elefántcsontszerü köt. kapocscsal 4 frt.
Al-békateknőkötésben kapocscsal 4 frt.
Finom borjubörkötés. kapocscsal 5 frt.
Kék vagy vörös bársonyba kötve, kapocscsal 6 frt.
Selyemplüss kötésben gyöngyházdiszitéssel és kapocscsal 8 frt.
Kapható azonkivül a legkülönfélébb finom börkötésekben 4 frttól 10 frtig.
— **Ifjuság kalauza az örök életre.** Katholikus imakönyv énekekkel és zsoltárokkal. Vászonba kötve, aranyvágással 80 kr.
— **Nagyböjti kalauz.** Krisztus kinszenvedéseinek és halálának 40 napi megszentelésére a nagyheti ájtatossággal, 1 képpel félbörkötésben 80 kr.
— **Keresztény öregek gyámola.** Katholikus imádságos könyv. Egy czimképpel. Franczia börbe kötve, kapocscsal 2 frt.

PROTESTÁNS IMAKÖNYVEK.

Cleynmann Károly. Isten, mindenem, örömöm, vigasztalásom. Imaiságok és elmélkedések mivelt keresztyének számára. Harmadik, Szász Károlytól átnézett és kiegészitett kiad. Vászonba kötve 80 kr. Velinpapiron börbe kötve aranymetszéssel. 2 frt.

Dobos János. Keresztyén imák. A házi ájtatosság növelésére és a protestáns keresztyén felekezetek használatára. Második kiadás. Vászonba kötve 80 kr., velinpapiron börbe kötve aranymetszéssel 2 frt., franczia börbe kötve kapocscsal 3 frt.

Győry Vilmos. Emlékkönyv a confirmátióhoz készülő protestáns hajadonok számára. Egy finom képpel. Velinpapiroson, vászonba kötve aranymetszéssel 80 kr.

Kis János. Lelki áldozatok imákban és énekekben. Ujabb átnézett és megbővitett kiadás. Velinpapiron, börbe kötve aranyvágással 2 frt.

Medgyes Lajos. Protestáns családok imakönyve imadalokkal. Vászonba kötve aranyvágással 1 frt 20 kr.

Papp Károly. Esti harang vagy ujabb keresztyén tanitások protestáns keresztyén családok számára. Vász. kötve 60 kr. Velinpap. fekete börkötésben 1 frt.

Szász Károly. Buzgóság könyve. Elmélkedések és imák protestáns nők számára.
Hatodik kiadás. Börbe kötve, aranyvágással 2 frt 50 kr.
Franczia börbekötve kapocscsal 4 frt.
Fehér, sötét csont- vagy ál-teknősbékakötésben kapocscsal 4 frt.
Finom borjubörkötésben kapocscsal 5 frt.
Kék vagy sötétvörös bársonykötésben kapocscsal 6 frt.

Szikszay György. Keresztyén tanitások és imák mindkét felekezetü protestánsok lelki épületére. A jelen szükséghez alkalmazva. Velinpapiron börbe kötve 2 frt.

Tompa Mihály. Olajág. Elmélkedések, fohászok és imák. Hölgyek számára olvasó és imakönyvül. Vászonba kötve, aranymetszéssel 3 frt 40 kr.
Franczia börkötésben kapocscsal 5 frt.
Ugyanez **zsebkiadás.** 5 kiadás vászonba kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia börkötésben kapocscsal 3 frt 50 kr.
Fehér, sötét csont- vagy teknősbéka kötésben kapocscsal 3 frt 50 kr.
Finom borjuálbörkötésben kapocscsal 4 frt 50 kr.
Kék vagy sötétvörös bársonykötésben kapocscsal 6 frt.

A Franklin-Társulatnál megjelent:
KERTÉSZET
KÉZIKÖNYVE.
Tüzetes utasitás
a konyhakertészet, virágmivelés és gyümölcstenyésztés körében.
A legujabb kútfők után irta
GALGÓCZI KÁROLY.
Átnézte és jegyzetekkel bővitette
Dr. FARKAS MIHÁLY.
Negyedik kiadás.
Ara füzve 80 krajczár. Keménykötésben 1 frt.

Az 1848—49-iki
Harmadik honvédzászlóalj
története.
HEGYESI MÁRTONTÓL.
Ára füzve 1 frt 80 kr.

Tartalom: Előszó és ajánlás. — A zászlóalj megalakulása. — A bácskai harcztéren. — A bánáti harcztéren. — Arad vára alatt s a Közép-Tiszánál. — Az áprilisi hadjáratban. — Budavár ostrománál s a Vág mellett.— Komáromnál s Komáromtól Világosig.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utcza 4.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
A
HONVÉD-VILÁGBÓL
IRTA
ZALÁR JÓZSEF
Ára füzve 1 frt 50 kr, kötve 2 frt 50 kr.

1898. április. 256. sz. 1898. április.
BUDAPESTI SZEMLE
A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti
GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az alföldi munkás kérdés. (I.) — ifj. Návay Lajostól.
Képzőművészeti ujabb elméletek. Éber Lászlótól.
Az országgyülési pártok 1606 tavaszán, Kassán. Károlyi Árpádtól.
Domenico Ghirlandójának ujabban felfedezett falképe Flórenczben. Wollanka Józseftől.
Otthon a szülőföldön. (III.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-től
Költemények: Fenyvesben. — Szász Károlytól. — Henrik és Katalin. — Népballada, angolból. — Lévay Józseftől.
Az orvosok felelőssége. Grósz Emiltől.
Verescsagin Napoleon-cyclusáról. Krenner V.-tól.
Értesitő: Dr. Madarász Gyula: Ceyloni gyüjtésem madártani eredménye. — Herman Ottótól. — Benkó Imre: Arany János tanársága Nagy-Körösön. — r.-től. — Jókai M.: The Lion of Janina, or The last days of the Janissaries. — Kropf Lajostól. — Sebestyén Károly: A görög gondolkodás kezdetei Thalestől Sokratesig. L—s-től. — Walter Savage Landor: Letters and other unpublished writings. — Kropf Lajostól. — Roebuck: Life and Letters. — Kr.-től. — Nyilatkozat. — Wodianer F. finitól. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.
Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

7470

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Mig a magister összeszedte csatlósait, s mintegy huszadmagával, és a két fiúval kompba ülve a szelek és evezők segitségével a szeremlei part felé tartott: az alatt az úrfiak, szemügyre vették, vizsgálgatták a királyi szállás ékességeit. Mindnyájan megegyeztek abban, hogy negyedfél hét óta, — mióta Budából kiindult, — nem volt ilyen alkalmatossága ő felségének. Sorba előszedték, sőt magukra illesztgették, azután magukra szedték a különféle ékességeket. Sulyok Tamás öcsénk az ezüst buzogányt kapta kezébe, s elkezdett vele nádorispánkodni. Perényi Miska úr az apátnak szánt palástba burkolózott, és érseki kézzel szórta az áldást a komáira. A legvásottabbik, Balassa Menyhért, az iménti párbaj hőse, ismét kinyújtotta kezét a sisak után; — fel is kapcsolta, s ő felsége mentéjét nyakába keritve leült a mennyezetes bársony trónra. Onnan elkezdte osztogatni parancsait. A pajtásokat sorban megtette, kit érseknek, kit nádornak, kit markhiónak, azután rájok kiáltott:

«Urak, hódoljatok! Én vagyok a király»...

De hadd beszéljenek ők magok! És nem csupán ők; arany ifjúsága ennek a veszendő tábornak! Beszéltessük a többit is; a komolyabb, sőt komor alakokat, kiknek árnyékai vásznunkon megjelennek! — Azokat, a kik tudták, hová mennek, s hol lesznek e hó utolsó napján.

Oh, ha valaki tragédiába tudná foglalni azt a tizenöt napot, melynek csak külmozzanataival próbálkozik meg ez a három színből álló töredék!

SZEMÉLYEK:

Szalkai László, esztergomi *érsek*.
Tomori Pál, kalocsai érsek.
Perényi Ferencz, váradi püspök.
Móré Filep, pécsi püspök.
Balassa Ferencz, *Korogi Péter*, *Perényi Péter*, *Sárkány Ambrus*, *Szécsi Tamás*, *Török Bálint*, főurak.
Bázsán, *Csutak*, *Nyaktalan*, és többen, urak.
Balassa Menyhért, *Balassa Imre*, *Balassa Zsigmond*, Ferencz fiai
Batthyányi Farkas, *Kompolthi Zsiga*, *Perényi Miska*, *Pető Péter*, *Sulyok Tamás*, és többen, apród úrfiak.
Magister Emericus Magnus.
Predikátor Prudentius.
Dáma.
Filkó.
Csatlósok. Egy hideglelős asszony. Férfi és asszony népek.

ELSŐ SZÍN.

MAGISTER ÉS PREDIKÁTOR.

Első jelenet.

(Magister, Dáma, Filkó és a csatlósok a szeremlei utczán mennek. Egy asszony.)

Magister.

Itt volnánk hát, e hirhedt faluban,
Melynek lakója Pécs és Kalocsa-
Megyék határán élve, sem az érsek,
Sem a püspök hatalmának nem enged.
Szökevényeknek, a kik messze földről
Itt rejtekeznek, menedék helyet nyit.

Kimnach L. rajza.

Magister két gyermeket fölemel.

— A püspök úr szökött jobbágyait,
— Fegyverkerülő ép-kéz-láb legényeket —
Pénzzel, bilincscsel itt fogdossuk össze,
Gyalogságunkat, — a mi nincs, — nevelni.
Kezünk ügyébe tíz vagy húsz ha jut,
Tanulatlan bár, számot szaporit.
De mintha kihalt volna a falu,
Egy lélek sincs az utczán! Hogy van ez?
Talán megtudták jöttöm, s szándokom,
S erdőkbe és berkekbe bujtak el!
(Asszonyhoz, ki subába takarózva fü a kapuban.)
Menyecske! tán még alszik a falu,
Hogy senki sincs az utczán? Hol a nép?

Asszony.

Munkára mentek szét a férfiak,
Háládatos kézzel takarni csűrbe
Az áldást s életet, kit Isten ád.

Magister.

Munkára? Boldogasszony innepén?

Asszony.

Nekünk nem innep ez. — Mi hat napon
Munkálkodunk. A hetediken Istent
Lélekben és igazságban imádunk.

Magister.

És az asszonynép, a pártás leányok,
Bokrétás ifjak, játszó gyermekek?

Asszony.

Isten házában, a gyülekezetben!
Mint ez nálunk mindennapos szokás.
Jaj, hogy közöttük én nem lehetek!
De az *Ur* karja im hideglelés-
Lelkét bocsáta rám, mint egykoron
Péter napára! Most ereszte fel csak,
Kiültem a napfényre, tagjaim
Felmelengetni; mert az élet édes,
S jó szemeinkkel látni a napot.

Magister.

Isten házában? Mit csinálnak ott?

Asszony.

Hallgatják a szent Isten szent beszédét.

Magister.

Az új Isten beszél nekik?

Asszony.

Nem új! —
Az a ki volt, van, s lészen mindörökké!
Az Isten lélek, nem hallhatni őt,
De vannak próféták és Mózesek,
Őket hallgatjuk. — A ki ott beszél,
Csak szolga, de hatalmas és erős
Beszédben is, cselekedetben is.

Magister.

Szent ember?

Asszony.

Istenen kívül nincs szent. Ő sem az,
De szent az ige, melyet szája szól!

Magister.

És ez új Isten háza merre van?

Asszony.

Az éneklés szavát nem hallod-é?
A zsoltárt, mely szivünkbe hat, miként a
Szeráfimok magasztaló dala,
Midőn egymást indítván, zengedeznek:
«*Szent, szent, szent az örökkévaló; teljes a Menny és a föld az ő dicsőségével*».
Eredj e hang után.

(Magister és társai elmennek.)

Második jelenet.

(Elébbiek, az asszonyon kívül.)

(Magister és társai egy tágas csűrhöz érkeznek, s kivül megállnak. A csűrben ének, melyet egy férfihang soronként diktál, s utána énekli a gyülekezet:)

«Jaj Izraelnek, jaj a Judának!
Siria-népek nyakára hágnak,
Torkát elmetszik, vérét eresztik,
Holtan a földön lábuk alatt fekszik...»

Magister.

Minő sárkány-üvöltés! Dáma! Filkó!
Befogd a szád! Ne kornyikálj velök, mert
Elvisz az ördög!

Dáma.

De megtanuljuk ezt!
Új ének ez, s nem olyan, a minőt
Legény, leány vasárnap délután
Visit a pécsi utczán. Szebb dal ez!

Magister.

Ez volna hát az új Isten lakása,
Melyet hallottam emlegetni már.

Pajtának, csűrnek mondják ezt minálunk.
De csitt! Elnémult a sárkány-üvöltés,
Beszélni kezd! Lássuk csak!
(Benéz a deszkahasadékon.)
De mit beszél ez? «Babilon», «Damaskus»,
«Fogság», «hamis papok», «gonosz király»,
«Istentelen tiszttartók, és urak»,
«Sattzoltató bírák». — Hisz' ez török pap,
Kit a szultán küldött lázítani!
Tovább csak, hogy lesz? «Tejnek itala»
«Bárány vér és fehér gyolcs», «zsákruha»
«Por és hamu», «ki a felhőkön ül»
És «nyárfa ág». Vagy *párna ágyat* mondott?

Dáma.

Én *pálma-ágaknak* hallottam ezt.

Magister.

Nem az, fiú! Mert *párna ágy!* Tudom már.
Garabonczás diák ez, nem török.
Bárányvért emleget, mert erre szomjas,
Édes tejet, melylyel kéretlenül
Kell megkínálni, másként jégverést hoz.
Zsákruhát, mely láthatlanná teszi,
És *port*, a melyből kocsit kerekít,
És *párnát ágyat*, melyből szárnyakat köt,
Midőn a *felhőkön ül*, vagy repül.
Boszorkány-nyelven mind titkos szavak.
Jó volna megnyergelni; de az ilyet
Nem fogja fegyver, páraként eloszlik
Egyetlen érintésre. Hejh, ha most
Vetetlen ágyról lopott lepedőt
Boríthatnék rá, még lehetne csípni;
Mondják a régi tudós asszonyok.
De hol szerezzek azt? Hohó! Szerencse!
Lesz lepedő! Fiúk maradjatok!
Vigyázzatok rá, mindjárt visszatérek.
(Távozik.)

Filkó.

Hiszed te, hogy garabonczás diák ez?

Dáma.

Hogy garabonczás diák, elhiszem,
Mivel királyt, urat, papot szidalmaz;
De nem gondolnám, hogy hatalma nagy,
Mert akkor rendesebb ruhában járna.

Magister (visszatér egy összehajtogatott lepedővel).

Szerencsésen kezdtem, s jól végezek.
Kertek alá kerülve béosontam
Az asszony udvarára, a ki most is
A kapuban sütkérzik a napon.
Nem vette észre, hogy besurranék,
S vetetlen ágyáról a lepedőt
Leloptam. Ez már igazán vetetlen
Ágyról lopott szerdék, s ha nem segít:
Nincs a világon garabonczás diák.
Fiúk utánam! Szépen, tisztesen!

Harmadik jelenet.

(Előbbiek. Predikátor. Asszonyok.)

Predikátor (diktálja az éneket).

«Ha a hajnal szárnyát venném
És az égre emelkedném
És elrepülnék nagy messze
A külső tenger szélére...»

Magister (a predikátor háta mögé kerülve leborítja a lepedővel, leteperi és rá ül).

. . . . . Nem fogsz elrepülni!
No most fiúk, legények, üljetek rá,
Mert egymagammal könnyen elrepül.
Lábát, kezét kötözzétek le! — Úgy! —
Kezünk között vagy felhőkergető!
Isten-kisértő, ördög czimborája!

Predikátor.

Az én lelkem oroszlánok között...
Reám támadtak sok erős bikák!...
Béliál fiai rettegtetnek engem...
Pokol kötele vagyon környülem...

Asszonyok.

Ne bántsd az Isten-emberét, gonosz!
Te Béliál, Heródes, Faraóh!
Te Góg, te Mágóg, te Khám, te Sémei!
Te Dátán, Abirám, te Antikrisztus!
Bocsásd el őt, mert széjjel szaggatunk.

Magister.

Legények talpra! Kardot vonjatok!
Ki hozzánk nyúl, halál leánya lesz!

Asszonyok.

Verjétek félre a harangokat,
A férfi népet csődítsük haza,
Ásót, merüglyét fogjunk addig is,
Mosó lapátot, pemetet, lapiczkát,
Téglát, követ, göröngyöt; a mi zúz!
E fenevadnak verjük szét fejét.

Magister (egy gyermeket ölébe kap).

Legények, azt tegyétek, a mit én,
Kapjatok ölbe egy-egy gyereket,
S ha egy kő száll reátok, vagy göröngy,
Tekerjétek ki a gyerek nyakát. —
Meghallottátok asszonyok? Ha egy
Göröngy repül felénk, vagy férfi népség
Fejszékkel, vasvillákkal közelít:
Tövig merül hüvelykem e szemekbe!
(Hüvelykűjját a gyermek szemének szegzi. Az asszonyok kezüket tördelve elhallgatnak, s halkan jajgatva kisérik a Dunáig.)

Magister (csatlósaival s a gyermekekkel együtt belép a kompba).

Köszönjétek, hogy szót fogadtatok, mert
Ha még nem volt koldús közöttetek,
Csináltam volna e kölykökből annyit!
Elég lett volna három vármegyére!
Most kegyelem nekik. Szemök, nyakuk
Sértetlenül marad. De zálogul
Magamnál tartom három nap. Ha addig
Minden darabra két-két katonát
Szolgáltattok be, akár magatok
Fajtájából, akár a püspök úr
Hozzátok átszökött jobbágyiból;
Vagy darabonként e kölönczökért,
Fiúért tíz, leányért tizenöt
Arany-forintot, váltságul fizettek,
Visszakapjátok a kölönczöket.
Olcsón adom. Török kalmár bizony
Ily portékáért kétannyit megád.

Asszonyok (üvöltve futkosnak a parton).

Csolnakra! oldd a kötelet! szakitsd ki
Czölöpöstől! Vontassátok fel a
Fokig! Hadd vágja a víz sodra át
A tulsó révhez! Csáklyákat, lapátot!
Na most! Két kézre! Gyujtsátok fel a
Révházat! A falut! Üvöltsetek
Mind, a ki birja, hogy füst és üvöltés
Egész Bátát a révhez gyüjtse fel!
Előzd, előzd az Isten ostorát!
Csemetéink ne féljetek! Megyünk!
(A komp elindul. Az asszonyok csolnakba ugrálnak, és a kompot előzik.)

Negyedik jelenet.

(Előbbiek. Összecsődült nép a bátai parton).

Magister.

No most szerencse, a kezembe' vagy
E vén kopott diákkal. Vén biz' ő,
De mennél vénebb, annál jobb a... dög,
Ha szolgálatra adja a fejét. —
Lopott czérnával majd e lepedőt,
Ingnek szabom ki, megvarrom magam,
S első ajándokul vetem nyakába. —
Örök rabommá ekként eljegyezve,
Híven cselekszi minden rendelésem.
Elásott kincset a föld méhiből,
Zsidó boltjából vert aranyt, ezüstöt,
Barát-pinczékből drága borokat
Hoz napvilágra nékem. — Jégeső,
Árvíz, szárazság, és földindulás,
Éhség, veszett eb, pestis, döghalál,
Köszvény, vitus-táncz, csont-szú, hektika,
Mind tarsolyomba zártam e napon,
S jaj annak, a ki görbén néz reám. —
— Míg tart az ingben. — És ha elszakad:
Vetetlen ágy mindig lesz a világon,
Míg álmos asszony czéda, és lusta lány,
És a vetetlen ágyon lepedő, —
Újat szabunk. — E vén kehes diák
Ezer paraszt legénynél többet ér,
Kikből uramnak egyet sem viszek;
S a kik miatt uram búsúlni fog,
De úgy szidjon, megfájdul a feje. —
Mutasd már a tüsződet is, komám!
(Lekapcsolja a predikátor tüszőjét.)
Avítt szőrkelme, s benne tíz arany-
Forint, s még hozzá dénár egy marék!
Majd számot adsz, kit fojtottál meg érte!
(Elteszi a pénzt.)

Csatlós.

Egy falka asszony im csolnakba szállva
Amott evez! Már nem evez: repül
A révhez, mint a fecske, mint a nyíl,
Míg minket a víz messzire le-vet.
Mindjárt kikötnek. Ebből baj lehet.

Magister.

Ez jó fogás volt. Katonát nem adnak.
Hát adjanak pénzt! Tizenöt gyerek,
— Tíz a fiú, öt a leány közöttök, —
Mind ép, piros, kövér, szemöldökös,
Arany-forintban száz és hetvenöt.

Dáma.

Magister! éltünk óvtad meg velök,
De mért nem hagytad őket vissza a
Parton, hol anyjuk tördeli kezét,
Míg itt e kis bárányok béggenek.
S mért kell fizetniök váltságot értök?
Urunknak kell ez? Elfogadja ő?

Magister.

Hallgassatok! Nem a ti dolgotok! —
Egy-egy forint a csatlósoknak is!
Alkusznak is le majd. — Mégis marad
Kerek számban beszélve száz.

Kormányos.

Pujah!
Parton vagyunk. Fektessétek le a
Lapátokat. — De jól levitt a víz!
Ugorjatok ki. Álljatok kötélnek!
Vontassatok föl...

Csatlós.

Mennyi nép a révnél!
Minő üvöltés! Fustélyt és dorongot
Ráz ember, asszony. Szűk lesz itt a kapcza!
Ugorjunk hát; de kézbe kötelet
Nem veszek, nehogy a nyakamba vessék.

Csatlósok (mind).

De én sem ám! Még én sem! Én sem, én sem!
De ugrunk mind, s fusson ki merre lát.
(Kiugrálnak a kompból, s a parton szerteszét szaladnak. — Dáma és Filkó feloldozzák a predikátort, s szintén kiugrálnak. A parton állók megragadják a kötelet és a parthoz rántják. A nép tódul a kompba, hol csak a Magister maradt a fogoly gyermekekkel, és a predikátor.)

Magister (két gyermeket megragadva fölemel).

Ha bárki még egy lépést tesz felém,
Ez a két macska itt fenékre száll,
A többit is mind a Dunába hányom
Előbb, mint engem érint újjatok.
(A nép tovább tódul. A magister megcsóválja a gyermekeket.)

Predikátor (lefogja két karját).

Ezeknek angyalaik mindenkor látják az ő mennyei atyjoknak (mindketten elesnek) orczáját. — Valaki egyet e kicsinyek közül (a padlón henteregnek) megbotránkoztat (fojtogatják egymást), jobb volna, annak nyakára malomkövet, (fuldokolva) bocsásd el a gyermeket, (kezét harapja) kötnének és a tengerbe vetnék.

Magister (a gyermekek nyakát elbocsátja, felugrik és kardot ránt).

Mindjárt vérrel patakzik a Duna...
(A komp széléig hátrál, s a korláton át a Dunába bukik.)

Predikátor.

Csáklyát hamar! ne haljon meg bűnében!
Ne haljon meg töredelmetlenül!
(Csáklyát ragad, s a felbukkanó magistert övénél fogva kihalászsza.)

Asszonyok (ölbe kapkodják gyermekeiket).

Rajom! Szép bimbóm! Két szemem világa! —
Vessétek vissza a kutyát! — Bolond pap! —
Őrült vagy-é, vagy Isten-angyala,
Hogy e dögöt elúszni nem hagyod? —
Rajom! Szép bimbóm! Két szemem világa!
Ássuk ki a kutyának a szemét! —

Predikátor (elállja az asszonyok útját.)

Ha a te ellenséged szomjazik,
Adj innia: ez a parancsolat.

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Átmentem a másik szakaszba, a hol Davon hadnagy állott a kormányos mellett.

— Hadnagy úr, — kezdém én, — bizvást magára hagyhatjuk Roch Tamást, esetleg segíthetek önnek az alagút megkeresésében.

— Helyes, maradjon mellettem, Hart úr!

Pontban nyolcz óra, harminczhét másodperczre volt ekkor. A periszkóp fénysugara rávetődött arra a viz-rétegre, hol a «Sword» haladt előre. Kissé nehéz volt az alagút torkolatának megtalálása, no de épen nem lehetetlen. Előbb a lagunát egész hosszában keresztül kellett hasítanunk. Ha a part mentén haladunk, könnyebben reá akadunk; ha aztán az alagúton óvatosan keresztül hatolunk, akkor kiemelkedik a «Sword» a hajólámpás fénye a sötét szirtfalakra vetődött. Ilyenkor egyet fordított a kormányos a kereken s a «Sword» eltért a parttól. A vizalatt járó naszádok kormányzása még a nyílt tengeren is nehéz, hát még ilyen szirtek között.

Mintegy öt perczig haladhatott a «Sword» s még nem jutott az alagúthoz.

Ekkor így szólok a hadnagyhoz:

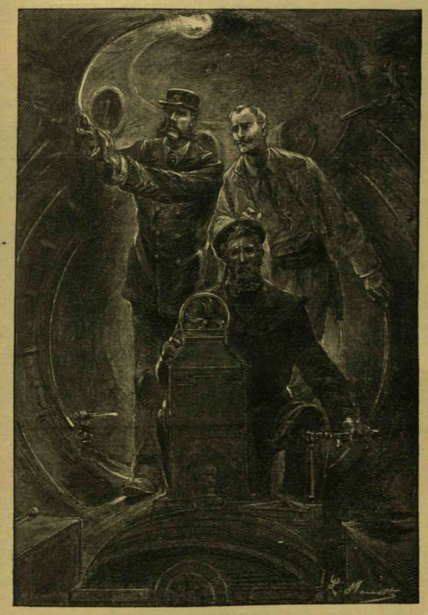
— Jó volna, ha a felszinre emelkednénk egy pillanatra, hogy körülnézzünk s megállapítsuk, hol lehet az alagút bejárója.

— Én is azt hiszem, Hart úr! S ha ön biztosan megtudja jelölni a helyet...

— Meg tudom jelölni.

— Jól van.

Óvatosságból beszüntették az áramot, mely a teleszkópra vetette a fényt. A naszád teljes sötétségben volt a viz alatt. A gépész kiszivattyúztatta a vizet a tartókból s a «Sword» lassankint a viz felszinére emelkedett.

Davon hadnagy állott a kormányos mellett.

A «Sword» lassan megindult.

Ez ember szomjazott, nem vízre bár,
De szomjazott, s im el van oltva szomja;
Békességgel hagyjátok menni őt.
Quem di pendere volunt, non mergitur undis;*
Most békességgel menjetek ti is,
Áldván a szabadítás Istenét.

Asszonyok (evezőket fogva).

Te is velünk jösz!

Predikátor.

Nem! — Tovább megyek.
Az Isten lelke kénszerít, a mit
Nektek ma szóltam, a királynak is
Elmondanom.

Asszony.

Fejed vesztére!

Predikátor.

Isten
Akarta, hogy átjöjjek, és nem én.
S ha ő akarta ezt, azért akarta,
Hogy megjelentsem a királynak is,
A mit a lélek szólott ellene.
(Az asszonyok csolnakba ülnek, a predikátor a kolostor felé indúl.)

* Nem fúl a vízbe, a kit istenek
Kötélre szántak. (Folyt. köv.)

— Nincs a parton senki?

— Nincs.

— Akkor jól van, Hart úr, fennmaradunk, míg az alagúthoz érünk. Ha odaért a «Sword», ön jelt ad s a naszád rögtön alámerül.

Igy volt a legokosabb cselekednünk. A kormányos a helyes irányba terelte a «Sword»-ot, épen az alagút tengelyének irányába, kissé eltéritette a parttól, melyhez nagyon közel talált menni.

Mikor mintegy tiz méternyire jutottunk a sziklafalhoz, jelt adtam, hogy álljunk meg. Az áramot elzárták, a viztartók szelepei kinyiltak s a viz belétódult. A «Sword» lassan alámerült.

A villamos fény reávetődött a periszkópra s e mellett az alagút sötét körvonala szemembe tünt.

— Ott van... ott... az alagút! — kiálték fel.

Az volt börtönöm ajtaja, mely ime nyitva állott... a szabadság intett felém: jövel... jövel!...

A «Sword» lassan megindult az alagút kapuján be... (Folyt. köv.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KATHOLIKUS IMAKÖNYVEK.

Albach Sz. J. Egyházi beszédek. Elmélkedések Isten, erény és az örökké valóság felett.
Bőrbe kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 3 frt.

Albach J. S., Heilige Anklänge.
Gebete für katholische Christen. 19. Auflage. Octav. Mit sechs Stahlstichen.
Gebunden in Leder mit Goldschnitt und Schuber 3 fl.
Gebunden in Chagrinleder mit Schliessen 5 fl.
Gebunden in Sammt mit Silberkreuz u. Schliessen 8 fl.
Zwanzigste Original-Auflage in kleinsten
— **Taschenformat.**
Gebunden in Chagrinleder mit Schliessen 3 fl.
Geb. in Sammt mit Kreutz und Schliessen 5 fl.
Zu haben ferner in den verschiedensten Leder und Sammteinbänden von 4—10 fl.

Himmelschlüssel, neu bearbeiteter und vielvermehrter, **grosser goldener Mariazeller zur Pforte der ewigen Seligkeit.**
In Halbleder gebunden 1 fl. 40 kr.

Hungari A. Isten temploma. Imakönyv minden rendü és állapotu keresztény katholikusok számára. **Zsebkiadás.** Egy aczélmetszettel, bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 3 frt.
Kék v. vörös bársonyba kötve, keresztte és kapocscsal 6 frt.

Tárkányi Béla. Uj rózsaskert. Imádságos és énekes könyv katholikus keresztény hivek használatára. Az egri érseki hatóság jóváhagyásával. Ötödik kiadás. Legkisebb zsebalakban egy aczélmetszettel, bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Chagrin-bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.
Kapható azonkivül finom franczia bőr és borjubőr diszkötésekben kapocscsal 4—6 frtig. Továbbá bársonykötésekben uj-ezüst és valódi fin. ezüst kapocscsal, sarokkal vagy kerettel 6—14 frtig.

Tárkányi Béla. Vezérangyal a mennyei korona elnyerésére. Katholikus imádságos és énekes könyv. Négy aczélmetszettel.
Zsebkiadás.
Bőrbe kötve aranyvágással 1 frt. 20 kr.
Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 3 frt.
— **A hajadonok őrangyala.**
Katholikus imakönyv.
Velinpapiron 5 képpel. Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 5 frt.
Ugyanaz: **zsebkiadás.**
Bőrbe kötve, aranyvágással frt 20 kr.
Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 3 frt.
Kék v. vörös bársonyba kötve, keresztte és kapocscsal 6 frt.
— **Vezércsillag az üdv elnyerésére.** Imakönyv a kath. nőnem használatára. Zsebkiadás 2 aczélmetszettel.
Bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 3 frt.
Elefántcsontszerü köt. kapocscsal 4 frt.
Al-békateknőkötésben kapocscsal 4 frt.
Finom borjubőrkötés. kapocscsal 5 frt.
Kék vagy vörös bársonyba kötve, kapocscsal 6 frt.
Selyemplüss kötésben gyöngyházdiszitéssel és kapocscsal 8 frt.
Kapható azonkivül a legkülönfélébb finom bőrkötésekben 4 frttól 10 frtig.
— **Ifjuság kalauza az örök életre.** Katholikus imakönyv énekekkel és zsoltárokkal. Vászonba kötve, aranyvágással 80 kr.
— **Nagyböjti kalauz.** Krisztus kinszenvedéseinek és halálának 40 napi megszentelésére a nagyheti ájtatossággal, 1 képpel félbőrkötésben 80 kr.
— **Keresztény öregek gyámola.** Katholikus imádságos könyv. Egy czimképpel. Franczia bőrbe kötve, kapocscsal 2 frt.

PROTESTÁNS IMAKÖNYVEK.

Cleynmann Károly. Isten, mindenem, örömöm, vigasztalásom. Imádságok és elmélkedések müvelt keresztyének számára. Harmadik, Szász Károlytól átnézett és kiegészitett kiad. Vászonba kötve 80 kr. Velinpapiron bőrbe kötve aranymetszéssel. 2 frt.

Dobos János. Keresztyén imák. A házi ájtatosság növelésére és a protestáns keresztyén felekezetek használatára. Második kiadás. Vászonba kötve 80 kr., velinpapiron bőrbe kötve aranymetszéssel 2 frt., franczia bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.

Győry Vilmos. Emlékkönyv a confirmátióhoz készülő protestáns hajadonok számára Egy finom képpel. Velinpapiroson, vászonba kötve aranymetszéssel 80 kr.

Kis János. Lelki áldozatok imákban és énekekben. Ujabb átnézett és megbővitett kiadás. Velinpapiron, bőrbe kötve aranyvágással 2 frt

Medgyes Lajos. Protestáns családok imakönyve imadalokkal. Vászonba kötve aranyvágással 1 frt 20 kr.

Papp Károly. Esti harang vagy ujabb keresztyén tanitások protestáns keresztyén családok számára. Vász. kötve 60 kr. Velinpap. fekete bőrkötésben 1 frt.

Szász Károly. Buzgóság könyve. Elmélkedések és imák protestáns nők számára. Hatodik kiadás. Bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt 50 kr.
Franczia bőrbekötve kapocscsal 4 frt.
Fehér, sötét csont- vagy ál-teknősbékakötésben kapocscsal 4 frt.
Finom borjubőrkötésben kapocscsal 5 frt.
Kék vagy sötétvörös bársonykötésben kapocscsal 6 frt.

Szikszay György. Keresztyén tanitások és imák mindkét felekezetü protestánsok lelki épületére. A jelen szükséghez alkalmazva. Velinpapiron bőrbe kötve 2 frt.

Tompa Mihály. Olaják. Elmélkedések, fohászok és imák. Hölgyek számára olvasó és imakönyvül. Vászonba kötve, aranymetszéssel 3 frt 40 kr.
Franczia bőrkötésben kapocscsal 5 frt.
Ugyanez **zsebkiadás.** 5 kiadás vászonba kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrkötésben kapocscsal 3 frt 50 kr.
Fehér, sötét csont- vagy teknősbéka kötésben kapocscsal 3 frt 50 kr.
Finom borjuálbőrkötésben kapocscsal 4 frt 50 kr.
Kék vagy sötétvörös bársonykötésben kapocscsal 6 frt.

A HONVÉD-VILÁGBÓL.

IRTA

ZALÁR JÓZSEF.

Ára füzve 1 frt 50 kr., kötve 2 frt 50 kr.

Az 1848—49-iki HARMADIK HONVÉDZÁSZLÓALJ TÖRTÉNETE.

HEGYESI MÁRTON-tól.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

WOHL STEFANIE.

REGÉK.

Harmadik bővitett kiadás. — Goró Lajos harminczhárom rajzával

Ára füzve 2 frt. — Diszes vászonkötésben 3 frt.

UTAZÁS A TENGER ALATT.

REGÉNY.

Irta **VERNE GYULA.**

Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

NŐI ÉLETPÁLYÁK.

Szerkesztették

BOD PÉTER és SZÉKELY ISTVÁN.

Ára kemény kötésben 80 kr.

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Szerkeszti

GYULAI PÁL.

(Egy-egy szám ára 10 kr.)

Legujabban megjelent füzetek:

1041—1052. **Elliot** György. **A vízi malom.** Regény két kötetben. Eredeti angolból forditotta Váczi János. Ára füzve 1 frt 20 kr.
1053. **Br. Jósika** Miklós. **Bornemisza Anna.** Beszély. Ára füzve 10 kr.
1054. **P. Cornelius Tacitus. Agricola élete.** A latin eredetiből forditotta dr. Csiky Kálmán. Ára füzve 10 kr.
1055—1056. **Lazarillo de Tormes élete.** Spanyolból forditotta Gombócz Zoltán. Ára füzve 20 kr.
1057. **Ráskai** Gábor. **Egy szép história az vitéz Franciscórul és az ő feleségéről.** 1552. Szilády Áron bevezetésével. Ára füzve 10 kr.
1058—1059. **Almási** Tihamér. **Czigány Panna.** Népszinmű három felv. A népszinházban először adták 1884 április 4-én. Ára füzve 20 kr.
1060. **Fazekas** Mihály. **Lúdas Matyi.** Komikai elbeszélés. Bevezette Tóth Rezső. Az 1817-iki kiadás rajzaival. Ára füzve 10 kr.
1061—1062. **Br. Kemény** Zsigmond. **Két boldog.** Beszély. Ára füzve 20 kr.
1063—1064. **Kozma** Andor. **A szabadság ünnepére.** Szini költemény, három képben. Ára füzve 20 kr.

Jól tanuló diák ifjainknak

a legnagyobb örömet szerezzük ha a **Tanulók lapját** járatjuk nekik. Ára negyedévre **1** frt **20,** félévre **2** frt **40,** egész évre **4** frt **80.** Legkényelmesebben úgy fizetünk elő ha postautalványt küldünk: A **Tanulók lapjának Budapesten, IV. kerület, Egyetem-utcza 4. szám.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

MÁSODIK SZÍN.

APRÓDOK KOMÉDIÁJA.

Első jelenet.

(A bátai kolostor refektoriumában az apródok: *Balassa Menyhért* mint II. Lajos király, *Pető Péter* mint egri sáfár, *Perényi Miska* mint Szalkai érsek, *Sulyok Tamás* mint nádor-ispán, *Batthyáni Farkas* mint Batthyáni Orbán, *Balassa Zsigmond* mint Brandenburgi Markhió, *Várdai Imre* mint nádor-jelölt, *Kompolthy Zsiga* mint ló, és más jeles ifjak és szájtátók paródiát játszanak.)

Király (Balassa Menyhért).

Unalmas egy mesterség a királyság,
Kivált ha táborozni kell, a hol se táncz,
Se maskarák, se dámák, sem vadászat.
Kopóim otthon ásítoznak, és
Eszébe sem jut a sok gaz peczérnek
Hetenként kétszer megfördetni őket. —
Solymom gubbaszkodik. — Hahó, sáfár uram!
A múltkor drágán sóztad rám a solymod,
Egy koppadt vércsét negyvenezerért,
Cseréljük vissza most!

Egri sáfár (Pető Péter).

Felség, a cserét ismételhetjük, mivel felséged sem látta az én solymomat, és felségednek a negyvenezer forintját sem látta soha senki. Hanem ha a három havi hópénzemet kegyesen kifizetné felséged, azt tisztább szívvel venném. Hoznék is érte most mindjárt egy egész fészek solymot innét a Pörböly-erdőből.

Király (Balassa Menyhért).

Változtasd a pogány csordát verébbé,
És hozd a solymod: a pénzt megkapod.
Sőt megkapod hópénzed is, mihelyt
Megvertük ezt az átkozott pogányt. —
De ha előtte nékünk lesz futásunk,
Mit használ akkor a hópénz neked?
Az arany akkor kárhozat s halál,
S higyjen kegyelmed jobb a poltura;
(Az én zsebemben is csak ez lapúl)
A polturával könnyebb futni, mint a
Nehéz aranynyal. — Foglyúl esve is,
Zsebedben polturák találtatódván,
Sztambulba visznek mint szép ifiút,
Beadnak az eunukh-iskolába,
S ott nagyvezírré képeznek ki majd.
De ha aranyt találnak a zsebedben,
Cseh és német herczegnek fognak el,
És százezerre váltságod becsűlik,
És a nemes Pető família
Nem foghat annyi solymot, a kiből
Kiárulhatná a szörnyű harácsot.
Neked pedig egy-egy fogad naponként
Kihúzzák, aztán füleid metélik,
Végtére orrod; úgy löknek haza.
Mit szólnak erre majd Budán a dámák? —
Hát az aranyról mondjon le kegyelmed,
S becsűlje meg a tisztes polturát.

Polturát nyújt neki, miközben Perényi Miska, — érsek — papiroskoronát tesz a sisakjára.)

Ersek uram! Kegyelmed az? Nini!
Kegyelmed minket újra koronáz!
Köszönjük! Adjon köszönet fejében
Kölcsön néhány aranyt, e pártütőnek
Mosdatlan száját a kivel bedugjam.

Érsek (Perényi Miska).

Kölcsönre nincs szüksége a királynak,
Mert, mint hatalmad, úgy hiteled is
Határtalan. Mindent hitelbe kapsz.
Czipót a péktől, húst a hentesektől.

Király (Balassa Menyhért).

Igen, igen! Meg vagyok velök elégedve! Bárcsak a vargák szivében is nyilatkoznék már meg ilyen hódolat. Nézze kegyelmed, milyen síróra áll a csizmám orra! Egy pár új csizmát! Bizony vőlegény korom óta nem volt lábamon. Nem segíthetne rajtam? A kegyelmed édes atyja-ura csizmadia volt: lehetetlen, hogy nagy tudományát kegyelmedre ne hagyta volna örökül.

Érsek (Perényi Miska).

Nem, felség! Nem hagyta! Azt mondta, hogy ahoz a tudományhoz ész kell. Kikergetett a műhelyből. Kitagadott.

Király (Balassa Menyhért).

És e miatt jutott kegyelmed az
Érseki, könnyel áztatott kenyérre.
Fájdalmas szívvel halljuk ezt! De térjünk
Az aranyakra! Hozott kegyelmed a
Tüszőben valamit? Egy kis koczka! Mi?

Érsek (Perényi Miska).

Nem, felség! Nem is képzeli felséged, milyen undok nyelvű ez az udvari nép! Három Balassa gyerek, három haramia! Kivált az a Menyhért, az a legnagyobb tolvaj ezen a világon. Ha ezek minket koczka mellett látnának, holnap már tudná egész Buda. Mit mondok! Egész Konstantinápoly. Majd lenne nevetség a divánban. Egyébként is, tudja felséged, hogy nekem egyetlen aranybányám sincs. Hanem amott közelget a vajda, az majd megszánja felségedet. Zápolya uramnak van háromszáz faluja, minden harmadikban aranybánya.

Király (Balassa Menyhért).

Hah! hol van ő? A vajda Zápolya?
Az áruló hát még sem érkezett meg?
Batthyáni Orbán száguldozz azonnal,
Parancsold néki, éj-nap-egygyé-téve
Hadával és aranyjával siessen.
Ha meg nem érkezik, míg Phœbus-isten
Kétszer kerül, elüttetjük fejét.

(Batthyáni Orbán a Kompolthy Zsiga nyakába ugrik. Kompolthy tüszkölve és horkolva elrohan, kétszer megkerüli az asztalt, s a király elé toppanva, lovagiát a padlóra rázza.)

Orbán (Batthyáni Farkas — feltápászkodva).*

Felség! parancsod teljesítve lőn,
Bár áldozat lett szép arany pejem. —
Kidőlt alólam itt a falu végén,
Jó, hogy közelben egy szamár legelt,
Felk ptam rá, és poroszkálva bár,
Im mégis itt vagyok.

Király (Balassa Menyhért).

Jó érsekünk!
Hű hírnökünknek egy marék zabot,
És szamarának egy kis maradékot
Adass királyi asztalunkról! — És hát
A vajda? Hű-é, avagy áruló?

Orbán (Batthyáni Farkas).

Alázatos hódolatát jelenti felségednek. Rögtön kocsira ült, egy zsák pénzt is tetetett a saráglyába. Estére itt lesz ő maga; hada holnap érkezik. Negy-

* A készülődés napjaiban az udvar Batthyáni Orbánt küldözgette Zápolyához, ellenmondó parancsokkal. Ennek az Orbánnak személyében szerepel most a tulajdon öcscse, Batthyáni Farkas.

Kimnach László rajza.

Ötödik jelenet. — *Török Bálint* (Sulyok Tamás üstökét megrázza): *Még te is?...*

venezer ember! Acél és vas természetű valamennyi, még hozzá székely! — Csak arra kéri felségedet, ne ütközzék, a míg ő meg nem érkezik.

Második jelenet.

(Előbbiek, és Sulyok Tamás, mint nádor.)

Nádor (Sulyok Tamás jön sántítva).

Mit hallok felség? Zápolya közelg?
Míg én a Dráva partján izzadok,
Hogy a pogánynak útját álljam ott,
Égetve tűzzel, ördögverte hídját.
Bár senki nem jött, mentem egy magam;
Erőt adott hűségem és podagrám.
Mert nékem édes halni a hazáért,
Százszor szeretnék egy nap halni érte!
A bükkfa tapló készen a kezemben,
Mint a két öklöm, olyan bükkfa tapló;
Belé csiholtam, és a híd alá
Akartam dugni füstölgő tömegjét.
Hiába ágyúzott rám a török,
Golyója verte hátam és inam:
Imé a híd már-már lobbot vetett,
S önnön zsarátnakába húll vala;
De a rémhírre, hogy közelg a vajda,
Ijedtében a tűz is kialudt,
S én hűségem s podagrám szárnyain
Repültem vissza, megkérdezni tőled,
Mit akarsz a vajdával ó király?

Igazi főurak az előteremben megjelennek, s ott csendesen megállapodva, észrevétlenül szemlélik a játékot.)

Király (Balassa Menyhért).

Palatinus uram! Mi vagyon abban
Sivalkodásra méltó, hogy közelg a vajda,
Ha már úgy-is nyakunkon a török?

Nádor (Sulyok Tamás).

Inkább ezer török, mint székely egy,
Ezer Szulejmán, mint egy Zápolya!
Hát a nagy emlékű Mátyás királyt
Nem székelyek lőtték-e hátba? — Nem! —
Oláhok voltak! — És ez a szerencse,
Mert a székely jobban találta volna. —
De nemde székely góbék voltak-é,
Kik a rúgott bornyúkat megtagadták
Felséged dicső születésekor? —
Rúgott bornyúért úgy ordítani!
S most hivogatjuk őket, kik nem adtak
Egy rúgott bornyút egy királyfiért?

Király (Balassa Menyhért).

Édes jó nádorispán uram! Én már megbocsátottam nekik mind a dicsőült Mátyás királyt, mind a rúgott bornyúkat; mert a kegyelmesség a trónok oszlopa, és a koronák drágaköve.

Nádor (Sulyok Tamás).

Királyi szó! Arany szavak! Nem is képzelem, hol vette felséged ezt a nagy észt. Királyi atyjától nem öröklé bizonynyal! De lám! Még a királyi értelem is véges, mert ha véghetetlen volna, felérné észszel, hogy a vajda, ha jön, nem jön ingyen.

Király (Balassa Menyhért).

Már pénzt pedig mi néki nem adunk.
Érsek uramnak egy fillérje sincs,
Nádorispán uramnak annyi sincs,
Ezt síjja-ríjja mindig mind a kettő.
De vannak ám gazdag nemeseim:
Balassa Imre és Zsigmond urak,
Batthyáni Farkas és Perényi Miska,
Kompolthy Zsigmond és Sulyok Tamás:
Egy-egy Krézus vagy Fugger valamennyi.

Nádor (Sulyok Tamás).

Dunába e sok uzsorás zsidóval!
Dunába mind; az egy derék vitéz
Bajnok Sulyok Tamás kivételével!
Utánuk szórván minden kincsüket,
De Zápolyát ne szerkeszszük magunkhoz. —
Negyvenezer ember!
Minek ez néki, holott a királynak
Felényi sincs, sőt harmadrésznyi sincs?
Ha ő megérkezik, minket nyel el;
Ha győzünk, ő fog győzni; és ha vesztünk,
Ő alkuszik bőrünkre. Ép alázatos
Jobbágyi hódolattal lábaidhoz
Teszem le nádor-méltóságomat,
Ha Zápolyával felséged kezet fog.
Egyszersmind nádorul magam helyett
Ajánlom a halandók legbutábbját
Várdai Imrét, szép ifjú legényt.

Király (Balassa Menyhért — összeüti Várdai fejét a nádoréval).

Biztosítom kegyelmedet változhatatlan kegyelmemről, nádorispán uram. Mert míg élelmes emberekkel vehetem magamat körül, minek szorúljak én élhetetlenekre? — Tehát Zápolyát és az ő góbéit távol tartsuk felséges személyünktől? Mondod.

Nádor (Sulyok Tamás).

Legalább is száz mérföldnyire. Hogy azonban haszontalanúl ne heverjen, jó lesz munkát adni neki. Keljen át a Dunán, fogja hátba a törököt, — vagy méginkább menjen Oláhország felé, s pusztítsa a török tartományokat.

Király (Balassa Menyhért).

Hah! Orbán! Batthyán! hallod ezt? Szaladj! De mégse menj te, a ki hívtad egyszer,
Mert felakasztat az ellenparancsért.
Azaz hogy mégis ... Menj! Te nem leszesz kár!
Meg vagy rá érve. Parancsold neki
Hogy rögtön keljen által a Dunán,
Pétervárad alatt.

Orbán (Batthyáni Farkas).

Felség! Pétervár? Török kézben a'mmár!

Király (Balassa Menyhért).

Szammár! Nem azt mondom, hogy Péterváradon, hanem Pétervárad *alatt*. — *Allatt*: érted-é te Agyalágy? Menjen mondom, és pedig kétfelé oszolva. Egyik része jöjjön át a Dráván, ott a kész híd; jó hogy a török megcsinálta. Fogja hátba a pogányt, mi mellbe; úgy összeroppantjuk, hogy minden csontja megzörög bele. Másik részével pedig pusztítsa Oláhországot; ellentállásra találni sehol nem merészelvén. Menjen Drinápolynak, Konstantinápolynak; ott veressen hídat, s foglalja el Jerusálemet. Ott várja további parancsainkat, míg oda érkezünk, fogadni hódolatát Persa, Arab, Szerecsen, Egyiptom és Sába királynéinak. Jutalmul előre ígérjük neki a XIII Szepesi várost, Fagaras földjét, és Oppeln-Ratibor herczegségeket.

Orbán (Batthyáni Farkas — körülkerüli az asztalt, s lihegve visszatér).

Örömmel és gyönyörtől ittasan
Fogadta a vajda felséged parancsát,
És hódolattal szólnom meghagyá:
«Menj, és beszéld el minden látomásod.»
Ah! láttam. — Csak bírnám elmondani
Méltó beszédben én, méltatlan a nagy
Vajdához. — Egy ollót a mente-zsebből,
— Mély volt a mente-zseb, hosszú az olló,
Kikandikált a zsebből két füle, —
Elővevé hát, s szemeim láttára
Kinyújtóztatta márvány asztalán
A bajnok serget, mind a negyvenezret,
S nagy vígyázattal két egyenlő részre
Nyíré, miként kelmét, vásznat szokás.
Majd csizmaszárból nagy kést vőn elő,
Hosszúnyelűt, élest és széleset,
Tűkörnek állt, s a tűkörből vigyázva
Nagy önmagát ott kétfelé hasítá,
Oly kétfelé, oly két fél Zápolyára,
Hogy olyan két fél, alma sincs talán.
Most menj, úgymond, s jelentsd, hogy én negyednap'
Egyik felemmel már Baranyavár
Semlyékiben lapúlok, s támadom
Meg a kontyost, míg a királyi felség
Busigliczánál lazsnakolja el,
Megránczigálván tisztátlan szakálát.
Másik felem viszont oláhokon
Gázolva át, Drinápolyt sepri el.
Konstantinápolyt mint ürgét kiöntöm,
Jerusálemben várom ő felségét
Pogány királyok hódoló szavával.
De ne feledje ő felsége is,
Mit kegyesen ígérni méztatott:
Szepes tizenhárom városait,
Fagaras földét, — Oppeln-Ratibor
Dús herczegségét, melyeket világ-
Teremtés óta osztogatni szoktak,
És fognak még sokáig osztogatni
Minden pupáknak és ügyefogyottnak.

Király (Balassa Menyhért).

Böles nádorom, hűséges Bátorim,
Nagy elméd böles tanácsit köszönöm.
Szepes tizenhárom sattöbbiét,
Míg Zápolyának jutnának kezére,
Tenéked írom. Csak facsard ki jól
A mit facsarhatsz. Mind a ketten így,
— Te és a vajda — egy fatálból esztek,
S egy-egy fapénzzel honorálva. — Nesztek!

(Baraczkot nyom a nádor fejére. A nádor — Sulyok Tamás — hátba üti ő felségét és elszalad.)

Érsek (Perényi Miska).

Ó jaj! Király, király, király, király!
Mi kába, dőre, sánta nádor ez!
Mi balga és oktondi a tanácsa!
Te szárnyat adtál most e Zápolyának
Kivel fejed fölé emelkedik,
Sarkantyút is kötöttél néki, melynek
Taréját majdan oldaladba vágja!
Azt gondolod, hogy ő majd hódolattal
Fogad Sionban, tégedet szegény
Lajos király? Nem ő, nem ő, hanem:
«Nézzétek», így szól, «persa és arab
Te szerecsen, te Sába, Faraón! A
Világverő töröknek megverője
Jön hódolattal lábaimhoz ím!
Csak úgy szolgám ő mint ti!» — Nem, király,
A kétfelé hasított Zápolya
Kétszerte roszabb mint az egy darab.
Kettős veszély! — Mondják, hogy a török
Háta megett áll, vagy csak állni látszik:
Na jó! De hátha a mienk megett is
Áll és vesztünkre alkszik a törökkel.
A rosz gyerek rosz közelünkben is,
Nyafog, nyivácskol, ordít, kunyorál;
De sokkal roszabb szabadjára hagyva,
Pajkos, garázda, sárba vízbe gázol,
Macskát, ebet nyaggat; csirkét tapos.
Kárt tesz magában, másban; asztagot gyújt.
Legjobb tehát, azt mondom én, nagyon
Közel, s nagyon távol se hagyni menni.
Újabb parancsot küldj hát Zápolyának,
Ne menjen ő Baranyavár alá,
Drinápolyig se hordja zászlait,
Lábát se merje a Sionra tenni,
De jöjjön rögtön, és a Duna bal-
Partján állítsa rendbe táborát,
Vigyázza onnét, — mert átláthat ám, —
A török császár minden mozdulatját,
És ahoz képest mozdúlgasson ő is.
Ha egyet a török lép, egyet ő is;
Ha kettőt, kettőt ő is. A pogány így
Zavarba jön, czélját mivel nem érti
A vajda ilyen mozdúlásinak,
S szörnyű cselektől tartva megfutamlik.
Viszont a vajda meg fog rőkönyödni,
Mivel-hogy sejti, tudja, látja, érzi,
Hogy míg egyik szemünkkel a pogányt
Vigyázzuk, addig rajta függ a másik.

Király (Balassa Menyhért).

Hű érsekünk! igaz minden szavad.
Bizony bölcs ember volt a te apád,
És nagy tökfilkó im e nádor itt.
Legyen tiéd Oppeln és Ratibor.
Te pedig Orbán lóhalálba menj
A fene szívű pártos Zápolyához,
Parancsold meg nevemben néki mindjárt,
Hogy elhagyván Baranyavárt s Drinápolyt,
Jöjjön tüstént, nem is tudom, hová,
Hogyan, s miért...? Megértetted? Szaladj hát!

Orbán (Batthyáni Farkas — körülkerüli az asztalt s visszatér).

Felség! a vajda vár parancsaidra,
Bár fél lábbal már az eszéki hídra
Lépett, s alatta döglődött a hydra.
Térdig vérben gázolt a másik lába,
Hogy rémület szállt a szegény oláhba:
De visszatért, s nem ment Drinápolába.
Mert első, úgy mond, az engedelmesség;
Mit neki Oppeln, Ratibor? Szepesség?
Mit Fagaras? Csak felségednek tessék!
Jön is már. Holnap itt lesz.

Harmadik jelenet.

(Előbbiek. Balassa Zsigmond mint Markhió.)

Markhió (Balassa Zsigmond, jő lihegve).

Mit hallok ó király! Te Zápolyát
Nyakunkra hágni felparancsolád?
Ah, vak király, mert vak vagy igazán,
Ha még most sem látsz által a szitán.
Nekem a fejem most mindjárt elüssék,
Ha nem gyanús előttem ez a hűség!
Ó látom én az álnok vajda tervét:
Ő halad feljebb (te lészesz a mellvéd)
Buda felé, és míg te a törökkel
Csatázva küzdesz, ez az ördögökkel
Szövetkezett kurucz Budára hajtat,
Bornemiszát — kit, onnét megszalajtat,
Beűl királynak a budai várba,
S te kushadhatsz nyakig majd a hinárba...

Negyedik jelenet.

Dáma és Fiúk csendesen belopózkodnak. Utánuk a predikátor).

Predikátor (az utját álló ifjakon keresztül törve).

Ne álld el útam, czéda nép. — A menny
Urától hoztam bús izenetet,
A föld királyinak. Bocsássatok.

Király (Balassa Menyhért).

Ki vagy te, a ki ily merész beszéddel
Rontasz közénk, garaboncziás diák?
Szakállad mint a szél-kavarta felhő,
S mint a forgószél, úgy zúdúlsz közénk.
Rongyokban úszik hosszú köntösöd:
Urad tékozló egy király lehet,
S könnyen ma-holnap koldúsbotra jut,
Ha minden kincsét így aggatja rátok.
De bármint jöttél is: ruhád alatt
Mesés ajándok lappanghat, minővel
Király szokott királyt tisztelni meg.
Elő vele, mert ránk fér ám nagyon.

Predikátor.

Királyi dölyf beszél belőled Úrfi!
De nem királyi méltóság. — Királyi
Ajkat nem szennyez éretlen beszéd. —
Hol a király? Vezessetek elébe!

Király (Balassa Menyhért).

Jobbágy! Szemét! Országos gondjaink
Között ki minket kissebbítni mersz,
Alacsony voltodnak köszönheted
Hogy megbocsátjuk káromlásidat.
Beszélj!

Predikátor.

Csak a királynak! És te nem vagy az!
De mondd meg annak, a kinek nevét
Bitorlod, hogy ha nem bocsát magához,
Tessék elesni néki majd a harczon,
Két hétre mához megjelenni a
Bíró előtt, holott lészen sírás
És jajgatás, s fogak csikorgatása.

Király (Balassa Menyhért).

Akaszszátok-fel, vessétek ki a gazt!

Kompolthy Zsiga (két kéznél fogva nyakába keriti az idegent, s kiviszi az ajtón).

Öreg! jól megkapaszkodj a nyakamba.
Külső setétség tátja rád a száját,
Holott sírás-rívás és jajgatás,
Fogak csikorgatása! — Lásd mi is
Tudunk ám bibliát! Most már szaladj!

Király (Balassa Menyhért).

Két hétre mához? Az nem volna jó!
De térjünk a dologra! — Markhió!
Bölcs férfi! ifjuságunk hű vezére!
Térítsd az érseket s nádort ezére!
Hogy lesz tehát? Jó lenne tán Budára
Vonúlni vissza...?

Markhió (Balassa Zsigmond).

Nem. Ennek nagy ára
Lenne. — Költöttünk már is eleget;
Ki győzne zsolddal ennyi sereget,
Ha még egy hónapig fizetni kell?
Ütközzünk hát meg isten-hírivel!
Ha győzünk: győzzünk *mi*, s ne a vajda,
Érsek uram is így óhajtja.
S ha megverődünk, mit nem remélnék,
— Áll még Budavár, a magyar él még! —
Budába akkor is befuthatunk,
S ha ott magunkra csapjuk a kapunk,
Onnét nézhetjük a víg hejjehujját,
Tánczol a vajda, a törökök fújják...

Király (Balassa Menyhért).

Ez lesz a legjobb! Ütközetre hát!
Pusztúlj előlem török, vakapád!

(Felkapja a könyöklő-vánkost, s két kézre fogva fejbe veri a markhiót, a nádort, az érseket. Most az egész fiatalság Balassa Menyhértnek esik, kezénél-lábánál fogva felemelik a levegőbe és lóbbálják, miközben valamennyi harsogja:)

Zsoldot, zsoldot! A zsoldunkat! A hópénzünket!

Király (Balassa Menyhért).

Zsold kell tinektek, zsebrák pártütők?
Jó! Van még a világon úritök. —
Nádor, vagdald fel a fejed, s a magját
Oszd ki közöttük; hópénzül fogadják.

Kompolthy Zsiga (visszajő, de társai az általános dulakodás közben nem halljak suttogását).

Fiúk! Szaladjatok ki merre lát!
Nyakunkon a török; sok mufti, dervis,
Szerdár, és háromlófarkas basa.

Ötödik jelenet.

(Urak belépnek, köztök Török Bálint, Perényi Péter, Szécsy Tamás, Balassa Ferencz, Szalkai László érsek, Perényi Ferencz váradi püspök, stb.)

Török Bálint.

Szentségtörő haramják, histriók!
Alávaló pojáczák!
(Sulyok Tamás üstökét megrázza.)
Még te is?
Te is, te bászli? — Nád-ispán uram! Mit?
(Sarokba löki.)

Szécsy Tamás (Várdai Imréhez).

Hát a lányasszony, hogy' keveredett
Pajkos fiú-ruhákat öltve, e
Vásott seregbe? — Durva újjaimnak
Fáj megtépászni selymes fürteit,
— De meg kell tennem — s ékes homlokának
Szép hajnalát komor fellegbe vonni.

Várday (hátrálva az ablak felé).

Ne tedd, uram! Az ablak nyitva van,
S éles kövek lenn. — Inkább e kövek
Zúzzák szét arczom, mintsem újjaidnak
Egyetlen érintése lelkemet.
Csak a szemem bűnös! Hát vájd ki ezt,
De vájd ki akkor a magad szemét is,
Hisz' te is nézted, és, ha bűn vala,
Engedted nékem elkövetni e bűnt.

Szécsy.

Fiú! Verbőczy-nádornak beválsz! —
S ha kardod is, mint nyelved, úgy forog,
S úgy vívsz meg a törökkel mint velem,
Nem élsz soká! — Hát béke fürteidnek.

Perényi Ferencz (Perényi Miskához).

Nini! Főtisztelendő Érsek úr!
Miska fiam! Te Nero! Vipera!
Anyádnak tigris-szívű gyilkosa! —
Mert anyádnak a szíve meghasad
Örömében, hogy érsek lett belőled,
Ki eddig gyűlöltél könyvet, s betűt.
Kívánod az édes szüléd halálát?
Nem éppen? — Jó fiú vagy! Gyere hát!
Letörlöm a szent kenetet fejedről.
(Balassa Zsigához.)
Hát ez a német, mit keres itt? Ez az
Országunkban csavargó Brandenburgus?
Te Markhió! Te pénzüket pazarló!
Megállj csak német!
(Balassa Zsiga Menyhért és Imre testvérei közé menekül.

Balassa Ferencz.

Térdre, árulók!
Nyújtsátok pallos alá fejetek!
Pinczékbe ezt a három martalóczot
Apát uram! E negyedikkel együtt.
(Kompolthy Zsiga fülét rángatja.)
Hát mik vagyunk mi? Muftik, dervisek?
Szerdárok, háromlófarkas basák?

Kompolthy Zsiga.

Én ló valék, bátyám, s ló-tisztemet
Teljesítettem emberül! Ezért
Zabot érdemlek és nem büntetést.
(Valamennyien letérdelnek.)

Balassa Ferencz.

Mily zuhanás az, melylyel térdetek
A padlót érinté? Alázatos
Töredelmet váruk, és nem daczot.

Szalkai László érsek.

Idétlen játék volt. Bocsánatot
Nyerjen, ki csak személyünkből csinált
Mulatságot magának. — Keljetek föl.
De te, ki a felséges úr nevét
Vetted magadra, a mint vagy, maradj
Míg meghallándod ítéletedet.

Balassa Ferencz.

Érsek úr, bízd rám az ítéletet
S a végrehajtást.

Perényi Ferencz.

Apa vesszeje
Nem tört még csontot. — (Menyhérthez.) Láttam nyelved élét,
Majd meglássuk, ha kardod éles-e?

Menyhért.

Püspök úr! Nyelvem nem, de kardom élesb,
Mint a tied!

Perényi Ferencz.

Helyes. De most elébb
Királyságodból kivetünk. Sisakját,
Kardját vegyétek el, s tegyen veled
Apád, mit tenni illőnek talál.

Dáma.

Engedje meg Nagyságtok, én tegyem;
Ő felségéé a sisak, kinek
Urunk ajánlta tiszta hódolattal,
És hűségemre bízta őrzeni.
Erővel ő ragadta volna tőlem el,
De én párbajban megvíttam vele
S így kardja joggal illet engemet.
(Sisakját s kardját elveszi.)

Balassa Ferencz.

Téged győzött meg e gyermek? *Balassa!*

Menyhért.

Engem, Nagyságos úr! Ő, engemet.

Balassa Ferencz.

Köszönd az istenednek! — Valami
Jó mégis van benned. Habár szilaj vagy,
De úr vagy, ember vagy, s mocsoktalan. —
Hogy e gyerek meg-győzött téged! — Állj fel
Kegyelmet érsek úrtól esdekelj.

Menyhért (felkél s az érsek kezére hajol; az érsek bocsánat jeléül fejére teszi kezét).

Pelyhes vad arczom első fellegét
Nagyságod gyöngéden törölte el
Bársony kezével, áldással felelvén
Szilajságomra.
(Dámához, ki vissza kapcsolja kardját.)
Bajtárs, köszönöm;
Te szégyenem legsebzőbb tövisét
Szakasztottad ki. — Bajtárs, köszönöm.
(A fiatalság távozik.) (Folyt. köv

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

UTMUTATÓ A HADSEBÉSZETBEN

Dr. PROCHNOV JÓZSEF
egyetemi magántanártól.

Kilenczvenhat ábrával és hat kőnyomatú táblával.

Ára füzve 3 frt 50 kr.

UTAZÁS A TENGER ALATT.

REGÉNY.

Irta VERNE GYULA.

Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

NŐI ÉLETPÁLYÁK.

Szerkesztették
BOD PÉTER és SZÉKELY ISTVÁN.

Ára kemény kötésben 80 kr.

A HONVÉD-VILÁGBÓL.

IRTA
ZALÁR JÓZSEF.

Ára füzve 1 frt 50 kr., kötve 2 frt 50 kr.

Az 1848—49-iki
HARMADIK HONVÉDZÁSZLÓALJ
TÖRTÉNETE.

HEGYESI MÁRTON-tól.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

WOHL STEFANIE.

REGÉK.

Harmadik bővitett kiadás. — Goró Lajos harminczhárom rajzával.

Ára füzve 2 frt. — Díszes vászonkötésben 3 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A száraz épitészet elemei

gazdák, épitészek és gazdasági tanintézetek hallgatói számára.

Irta **Mika Károly** kir. mérnök.

130 ábrával. ***Ára füzve 50 kr.***

Ezen munka nemcsak tájékozásul, hanem vezérül is szolgál az épitészet és vele kapcsolatban levő iparágakra nézve, s ép e részben már rég hiányát érezte legkivált gazdaközönségünk, mely legtöbb esetben egyes vállalkozók kapzsiságának volt kitéve és adózója, — ezért is örömmel közöljük ezen jeles szakmunkát, mely adott alkalommal kalauzul szolgál nemcsak a költségvetés előirányzatánál, hanem a czélba vett épitkezési anyagok hasznovehetőségének és minőségének megbirálásánál is — hogy mennyi gond és kellemetlenség lesz ezáltal elháritva, mennyi fölöslegos költség megtakaritva, azt csakis az épitkező fogja tudni és méltányolni, — ezért jó lélekkel ajánljuk gazdatársaink figyelmébe.

Dr. Farkas Mihály.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-uteza 4.

24624/98. sz.-hoz
F. M.

Árverési hirdetmény.

Alulirott kir. erdőigazgatóságnál az 1898. évi április hó 25-én délelőtt 11 órakor zárt irásbeli ajánlatok utján történő versenytárgyalás fog megtartatni az 1898—1902. évekre eső következő öt évi fahozamok eladása czéljából:

Folyószám	Erdőgondnoksági kerület	Az öt évi fahozam a következő fatömegekből áll			Aproximativ érték
		jegenye és lúczfenyő	haszon- és tűzifa-termelésre alkalmas bükk	tisztán tűzifa-termelésre alkalmas bükk	
		m^3 nyers fatömeg			frt kr
1.	Fuzsine	26,680	27,110	6,391	101,076—
2.	Novi-Kriviput	13,090	42,514	42,522	69,443—
3.	Mrkopalj	56,042	57,836	12,550	126,986—
4.	Jasenak I., II. és III/3. vágássor	33,702	25,134	25,136	58,837—
5.	Jasenak III—VII. vágássor	205,151	108,863	—	349,627—
6.	Ogulin	69,351	77,842	—	136,582—

Az erdőkincstár a következő utakat fogja saját költségén kiépiteni:

a) a fuzsinei kerületben a Lichtenberg uttól Lics községig;

b) a novi-kriviputi kerületben a dulibai uttól a II. vág. sorozat 9. és 10. tagján keresztül a zenggi útig;

c) a mrkopalji I. vágássorozatból vezető dumanicsi-ut meg fog hosszabbittatni a ruvnagorai erdőgondnokságon keresztül a m. á. v. Budapest—Fiume vonala felé;

d) a jasenaki kerületben a tisovacz-javorcsa-dragai út meg fog hosszabbittatni a VII. vágássorozaton keresztül a jasenak-tepicei útig, épittetni fog továbbá egy rövid útvonal a dumanicsi úttól a VI. vágássorozat 5. és 6. tagjába és egy másik a jasenak-tepicei úttól a VII. vágás sorozat 8. és 9. tagjain keresztül és végül helyenként át fog tétetni az I. és II. vágássorozatok határán a Rudolf útra vezető erdei út.

Utóbbi útáthelyezést köteles az I., II., és III/3. vágássorozatok vevője eszközölni folyó méterenkénti 50 krnyi kártérités mellett.

Az általános árverési feltételek a fatömegek részletes kimutatása és a szerződés tervezete a hivatalos órák alatt alulirott erdőigazgatóságnál és az illető erdőgondnokságoknál tekinthetők meg s kivánatra meg is küldetnek.

Kir. erdőigazgatóság Zágrábban.

24732/98. szhoz.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A földmivelésügyi minister úr rendelkezése folytán Budapesten, a Duna jobbpartján, a Rudasfürdő és Ferencz-József-hid között 756 m. hosszban létesitendő lépcsőzetes rakpartnak vállalati uton való biztositása czéljából folyó évi április hó 26-án déli 12 órakor a rakpart épitése és felügyeletével megbizott vegyes bizottság által a budapesti magy. kir. folyammérnöki hivatal hivatalos helyiségében (V. ker., Mária Valéria-utcza 14. sz.) nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás tartatik.

Az ajánlatok, melyekhez a vállalati érték 5 százalékának megfelelő bánatpénz letételéről szóló állampénztári elismervény csatolandó, a nevezett folyammérnöki hivatalnál a jelzett napon déli 1/2 12 óráig nyujtandók be.

A vállalatot szabályozó szerződési minta, általános és részletes feltételek, tervek és egyéb tájékoztató adatok a fent nevezett folyammérnöki hivatalnál a hivatalos órák alatt (d. e. 9-től 2-ig) megtekinthetők.

Budapesten, 1898. évi április hó 6-án.

A rakpartépitési bizottság.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

HARMADIK SZÍN.

HADI TANÁCS.

Első jelenet.

(A megamnesztiázott apródok királyukkal együtt elkotródnak, s helyüket az igazi szereplők foglalják el; Szalkai érsek a trónus helyére egy közönséges karosszéket tétet.— Jobbján, az asztal hosszában a főpapok, balján a tanács- és zászlós urak ülnek, néhány messziről jött nevetlenebb főurral. Az asztal végén Móré Filep, s mögötte két apródja. A predikátor egy sarokban, mellette Dáma és Filkó.)

Szalkai László, érsek, (esztergomi érsek).
Tomory Pál, kalocsai érsek.
Perényi Ferencz, nagyváradi püspök.
Móré Filep, pécsi püspök.
Balassa Ferencz, Korogi, Török Bálint, Sárkány Ambrus, Szécsy Tamás, Perényi Péter, zászlós urak.
Nyaktalan, Bázsán, Csutak, urak.
Predikátor, Magister, Dáma, Filkó, és urak számosan.

Érsek (Szalkai László).

Urak! ti, a kiket királyi szó
Parancsolt egybe most, köszöntelek!
Tanácsot vár a felség tőletek!
A szultán hídja már-már kész a Dráván,
S mint a megáradott folyam, ha gátját
Áttörte, elborít mezőt s vetést:
Úgy fog ma-holnap szét özönleni
Elébb a boldog Baranya mezőin,
Aztán boldogtalan hazánkon át, ha
Aczél kezekkel gátat nem vetünk
E déli sárkány tajtékzó dühének. —
Ki vesse e gátat, s hol vessük azt?
Ezt kérdi tőlünk a felség, hogy aztán
Alázatos jobbágyi hódolattal
Elébe terjesztett javaslatunkat
Megfontolván, felségi jog szerént
Vezért nevezzen, s a táborhelyet
És ütközet-mezőt jelölje meg.
Tehát vezért . . .

Tomory (pergament terjeszt az érsek elé).

Első az ütközet-hely,
A hol fogadni fogjuk a pogányt.

Érsek (a pergament visszatolja).

Későbbre hagyjuk ezt a czifraságot!
Gondoskodjunk először a vezérről!
Mert míg vezér nincs: nincs rend, s fegyelem,
Nincs tábor és sereg, csak gyülevész. —
Nem méltóság kérdése ez, hanem
Felelősségé! Jól megfontolandó
Kit terheljünk meg a vezéri karddal?
Beszélnek Frangepánról, Zápolyáról:
De akkor inkább a nagy Hunyadit
Vagy Julius Cæsart, vagy Hannibált,
Javaslanám. — Hisz egyik sincs jelen.
— A nádor? Ám jelen van ő, de róla
Szó sem lehet. Köszvényes ember ez;
Zord, és kevély; kelletlen a nemesség
Nagy részinek, csakúgy mint jó magam.
— Bécsből, Budából Salm Miklós urat
Erőszakolták. Tanult katona,
Tapasztaltsága fél diadal; — neve
Egész vereség. Európa kaczagna,
Újjal mutatva ránk; egész hadunk
Lázadna ránk, ha idegen, s kivált
Ha német embert vallanánk vezérül.
Ezt tudja ő is, és inkább marad
Színlelt beteg, mint kelletlen vezér.
— Csak egy van, a kit ő felsége is
Óhajt, kiben megbízik a tanács,
És a nemesség: Kalocsa érseke.
Hiába is szabadkozik kegyelmed
Tomory uram!

Tomory.

Nem szabadkozom már!
Ha rám parancsolják Nagyságotok,
Leszek Diktátor. Diktátor. — Vezér nem!
S mint diktátor is, ütközetmezőt
Neveznék elsőbb, aztán vezért.

Érsek.

Tegnap vezér sem? Diktátor ma már?
Érsek! Honnét e szertelen nagy ugrás
Az önkény legmagasb fokára a
Szerénykedés alsó lépcsőiről?
A diktátorság végső küzdelem
S kétségbeesés utolsó írja csak,
S odáig nem jutottunk.

Balassa Ferencz.

Ott vagyunk már!
S ha nem volnánk is, diktátort ide,
Hol testvérharczra kész két tábor áll, s a
Pogány helyett egymásra ingerülve
Egymásnak oszt dölyfös parancsokat.
Hol a nádor mögül az emberek
Elpárolognak, s ő csak fél uton
Ébredve látja, hogy csak egy maga
Támolyg Ezék felé, a hídverést
Gátolni. Mert hisz nádornak-kinek
Szót nem fogadhat egy magyar nemes!
Ötet király vezesse akkor is, ha
Egy alvó sűnt kell bekeríteni.
Mit! Fővezér! Csak zászló-nyél ez, a kit
Csak azért tartunk, hogy legyen kinek
Szót a közrend fogadjon, s a nemes
Szemébe mondja: eb ura fakó.
Diktátor kell minekünk! Buzogány,
Ki minket verjen hátba legelébb,
Kergesse széjjel e meddő tanácsot,
Aztán a nádort rakja zsellye-székbe,
S a felséggel Budára küldje fel.

Tomory.

Hagyjuk ezt, uram. Első az ütközet-hely,
Aztán a fővezér.

(A primás elé tolja a pergament.)

Érsek.

Az ütközet-hely
A felség dolga. Hagyjuk ezt.

Tomory.

. . . Tudom.
A felség dolga. — Magyarán beszélve
Nagyságtoké, nádoré, érseké.
De mert Nagyságod szokott dönteni,
Nagyságoddal kell megvitatnom ezt.

(A pergament egy pontjára mutat.)

Ha itt ütünk tábort, leszek vezér,
Ha nem, nem.

Primás.

Senki nem egyez bele,
Sem ő felsége, sem a nádor, én sem,
Hogy táborunk oly messze menjen a
Török torkába, a Karasiczáig.

Kimnach László rajza.

Tomory az érsek elé tartja a pergament.

Tomory.

Pedig bajos lesz úgy ütközni meg,
Hogy az ellenség torkát ránk ne tátsa!
Ám jól tudom miért ez a makacsság:
Ti vereségre számíttok csupán,
S ha futni kell, nehéz lesz a menekvés
E kis folyótól fel a hegyekig.
E síma téres fátlan síkokon
Az ellenségnek könnyü dolga lenne
Üldözni, eltaposni a menekvőt;
Míg ide fentebb, a közel hegyek
Ölükbe rejtik a futót. Ez a
Ti számítástok. Nem igaz? De ha
Előre is futásra gondolunk,
Jobb most vonúlnunk ép bőrrel haza,
És békét venni, békét, bármi áron
Mint tudva vetni kard alá fejünk.

Második jelenet.

(Előbbiek. Csutak, Bázsán, Nyaktalan és mások.)

Érsek.

S a Karasicza győzelmet jelent?

Tomory.

Nem. Csak reményt! Mert megverhetnek ott is.
De nagy különbség van a vereség
Között, mely itt, vagy ott-lenn vár reánk.
És nagy különbség a harcz tartama.
Egy óráig tart itt fent s nem tovább,
De jégverés lesz, a mely learat
Egy lábig mindent, nemzetet, királyt;
Míg lenn egy álló hétig küzdhetünk, s ez
— Egy hetes eső áldott permetegje, —
Török vérrel kövérit sík mezőt,
S nekünk nem fájdúl a fejünk bele.

Csutak.

Egy álló hét? Hisz ez nem ütközet
Hanem vár-ostrom.

Tomory.

Az a mi bajunk,
Hogy ostromról tudunk csak, s ütközetről,
De hadjáratról nem; hol cselvetés,
Színlelt futás és színlelt támadás,
Erőmegosztás, egy helyre vonás,
Kihasználása helynek és időnek,
Egyszerre lenni két három helyen,
Erőt és számot gyorsasággal így
Megsokszorozni; mindig dolgot adni
Az ellenségnek; nem fáradni ki
De fárasztgatni! Engedni, ha győztünk,
Makacsnak lenni koczka-fordulással;
Minden bokorban fában és gödörben
Szövetségest, vagy ellenfélt keresni;
Alunni ébren, és vigyázni alva:
Ez a hadjárat; minden más-egyéb csak
Csihi-puhi.

Csutak.

De sík mezőn, uram?

Tomory.

Nem oly sík mint a pergamen mutatja,
Nem is oly száraz, mint ez a papir.
Im egy három mérföldes hegyvonal,
— Mons aureus, aranyhegy ez nekünk, —
Egy völgytorok vág rajta át csupán,
Hol egy elszánt csapat tíz ezreket
Tartóztathat fel Csibogát szorosán.
— Harsány hegyétől kétszáz ölnyi széles
Agyában im a Monostor-fokig
Nyújtózkodik le a Karasicza.
Innét ki a Dunáig mindenütt
A hegy tövében lomhán áradoz,
Hajót, hídat be nem vesz ingoványa,
Iszapja elnyel embert, állatot.
Vár nékünk e hegy, s árka e folyó.
Kérkedve mondogattuk még minap:
Hadd jöjjön a pogány; határainkon
Az öreg vajda áll két bánnal őrt,
— (Az öreg vajda a Dunát, — a két bán
A Dráva, Szávа két vizét jelentvén.) —
De ím a vajdát s a két bánt szemünk
Láttára verte lánczra a pogány.
Most már se bán, se vajda! Egy maradt csak,
Egy hadnagyocska, a Karasicza.
Ez a mi vajdánk most már, ez a bánunk,
Ez Belgrádunk, ez Péterváradunk,
Hű frigyesünk, ki meg nem csal soha.
Im most meg is nevelte árjait,
Kölcsön-vizével a dagadt Dunának;
S vér-uzsorával fogja visszaadni
A kölcsönvett vizet, ha úgy akarjuk.
Becsüljük meg e drága iszapot,
Mint a pazarló utolsó garassát!
Ő megvéd minket, védjük őt mi is.

Érsek.

És ott megverjük majd a törököt?

Tomory.

Talán! — Legalább mérkőzünk vele,
Reggeltől estig fárasztathatjuk, és ő
Egy napról másra gyengül és apad,
Míg napról napra új erőt nyerünk mi.
Pénzt és segélyt hoz lám Nádasdi is
Spirából...

Korogi.

Ah Spirából? — Egy ebédre
Megeszem mind, a mit Nádasdi hoz
Nekünk Spirából.

Perényi Ferencz.

Edd meg jó uram!
Vas-gyomrod, tudjuk, mindent megemészt,
Ebet, macskát, patkányt és egeret;
De én tudom, mit hoz Nádasdi? — Dogmát!
S ha azt megeszed, az Isten is megáld!

Korogi.

Mi az a dogma, a kit te beszélsz?

Perényi Ferencz.

Görögül van. Azt teszi: *filioque.*
Érted-e már?

Tomory.

Jó! tehát ne hígyjünk
Spirának! Ingyen ott semmit sem adnak.
Higyjünk csak Frangepánnak! Jó vezért
És kétezer jó bajnokot nyerünk,
Ha őt bevárjuk.

Érsek.

Áruló pribék!
Közönséges pandúr, harambasa!
Ki pénzért árúlgatja ökleit.
Akarta volna, itt lehetne már!
Miként itt vannak Száva-Kulpa mellől
Tahi, Batthyáni, s Zágráb püspöke:
Csak ő gyürkőzik a gyepű megett
Lapulva, és üvölt torok-szakadva,
Mint sánta koldús, a szilaj bikával
Küzdő mészárosokhoz: «Héjh! csak addig
Fogjátok, míg én oda érhetek!»

Tomory.

És Zápolyának negyven ezere?

Érsek.

Még mindig megvan a negyvenezer?
Ember, vagy birka, nem tudhatni azt.
De megvan, mondják. Itt áll a Tiszánál,
Áll, ül, vagy alszik. — Alszik azt hiszem,
Ellenkező parancsokkal tömött
Párnáján, melyről ily forró melegben
Felkelni nem tanácsos. S nem csiga
A földi ember, hogy pár hét alatt
Elbírjon jutni Tolnáig Szegedről.
Szemünk e fénye, országunk reménye,
Lippánál *ült* a vajda akkor is,
Mikor Szabácsot és Zimonyt, mikor
Nándorfehérvárt vítta a török,
S a sánta nádor ott aludt alatta.
Húsz-húsz ezred-magával mind a kettő
Szájtátva nézték, mint hullatja vérét
Jó Skublits Márkó, Logodi Simon,
Oláh Balázs és Thorma Endre, kiknél
Elszántabb lelkeket Hellasz se szült!
Szájtátva nézték! — Ez a nádorispán,
És ez a vajda! — Ezt egy Dózsa György,
Egy Lőrincz-pap nem tette volna ezt!
Hát ezt várjuk mi? Negyvenezresünket?
Vagy Frangepánt?

Török Bálint.

Mi eddig azt hívők,
Nagyságod a nádornak jó barátja!

Érsek.

Barátja az ördög! De tűrni kell
Inkább ezt, mint akárki mást. A jámbor
Legalább híve ő felséginek.
Nem ismeritek Frangepánt, s a vajdát!
De bár teremnének holnapra itt:
Királyomat kezükbe nem adom,
S messzebbre akkor sem szállunk Mohácsnál.
Hol táborunknak mérve már helye,
Kaszás szekér és társzekér övedzi
Körül mint várfal, míg mi harczolunk.
Két ércz oszlopbanront előre sergünk,
A két oszlop mögött áll a király
Aczél s gránit falaktól környezetten,
Bátrak, vitézek, hívek, püspökök
Aczél falától.

Perényi Péter.

Püspökök fala?
Vályog-fal az!

Érsek.

Szükség van arra is.
Testünkkel védjük, míg a többi vassal;
Mert vérontáshoz már mi nem tudunk.
Ha majd fut a török, s kergetni kell:
— Terga fallacis metuenda Parthi —
Ez a vályog-fal gát lesz a merész
Király előtt, hogy fiatal heve
Hálóba, tőrbe, a mint futó
Ellenség készít, ne ragadja őt.
S ha, — isten óljon, — a nap véresen
Szakadna ránk le: e vályog-falakban
Ütközzék meg, s botoljon a pogány,
Míg a királyt isten megőrzi, és — —
Perényi Pétert is a lova lába.

Perényi Péter.

Érsek úr!
Okot nem adtam én ily jóslatodra!

Érsek.

Nem csúfolódva szóltam ezt; örök
Törvény szerént a vén álljon helyén,
Ha roskad a ház; szakadó tetőnek
És omló falnak vetve vállait,
Míg háza népe a romból menekszik.
Igy rendezett el mindent a tanács,
Hogy a felség megszentelt életét,
Egy felleg-árny, egy fuvallat *ne* érje.

Bázsán és Csutak (együtt).

Gomb-ház! Ha leszakad lesz más!

Érsek.

Fejletlen elme éretlen beszédét,
Pórias ízlés durva czélzatát,
Ökrendezését jóllakott gyomornak
Én felségsértés-számba nem veszem.
De a gombházról mondok valamit:
Álomban-é, vagy a való sötét
Vásznán van írva *e kép, nem tudom*;
Nézzétek meg jól, ráismertek-é?
«Kohó tüzétől ízzó trónuson
Ül meglánczoltan egy alak, fején
Veresre tűzzel festett korona;
Éhes czigányok harapó-fogója
Szaggatja testét rongygyá és izekre;
Nem sír, nem átkozódik, nem hörög.
Kevély arczán kővé fagyott a kín,
Ajkát lezárta dacz és fájdalom,
Míg szenesülve teste összeomlik.»
Alatta írva: *pinxit Zápolya.*

Ne gondoljátok hogy tíz éves e kép,
S hogy Dózsa Györgyöt ábrázolja ki:
Magyarország lesz tíz év múlva ilyen,
Szent teste száz- és százfelé szakad,
És soha többé nem fog egybeforrni,
Ha e harczon királya elesik.
Ellenben bár szakadjon rá az ég,
Söpörje bár el ozmán áradat,
Ne hagyjon benne kő fölött követ:
Míg a király él, nem féltem hazánkat,
Mert országunk ország és egy marad.
Talán kietlen, puszta, néptelen,
De ország! — Hát ezért őrizzük a
Királyt a nádor és én; és ezért
Mohácsnál lejjebb nem bocsátjuk őt.

Tomory.

Ez lesz a legjobb. Ti maradjatok
Ő felségével Tolnán, vagy Mohácsnál,
Míg harczot áll lennt a derék sereg.

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

... Oh szörnyű szerencsétlenség!... Hogy is tudtam élve kikerülni belőle?... Miért is nem szakadt meg a szivem?...

Fakó fényt vettünk észre, mintegy húsz méternyire velünk szemben az alagút mélyében. Ez a fény mindinkább közeledett felénk. Nem lehetett más, mint Ker Karraje tugjának a villamos fénye.

— A tug! — kiáltottam én... Hadnagy, ime ott jön a tug.

— Visszaindulni! — parancsolá Davon hadnagy.

És a «Sword» alig-hogy beért az alagútba, visszafelé vette útját.

Hátha mégis sikerül megmenekülnünk... A hadnagy rögtön eloltatta a lámpást... esetleg sem Spade kapitány, sem a matrózok nem vesznek észre minket... Ha a «Sword» félrehúzódik, a tug tova halad... s a veszélyen túl vagyunk. Mihelyt a tug révbe ér, a «Sword» nyugodtan folytathatja útját az alagúton keresztül.

A «Sword» egy kanyarulattal délfelé kitért... Még egy-két percz és megállhatott volna.

De nem... Spade kapitány észrevette, hogy egy vizalatti naszád igyekszik az alagúton átjutni... intézkedett, hogy a lagunában üldözze. Mi volt a mi gyönge naszádunk Ker Karraje hatalmas tugjához képest?

Ekkor Davon hadnagy igy szólott hozzám:

— Menjen vissza a másik szakaszba, a hol Roch Tamás fekszik. Zárja be az ajtót. Ha ránk törnek, lehet, hogy a vizáthatlan oldal-falak fentartanak a vizhátán.

A veszély e pillanatában is hidegvérű hadnagy kezét melegen megszorítottam, aztán visszamentem abba a szakaszba, a hol Roch Tamás volt. Gondosan bezártam magam után az ajtót s a vak sötétségben vártam a történendőket.

Nem sokára éreztem a manövert, melyet a «Sword» kifejtett, hogy a tugot kikerülje: oldalt tért, hirtelen lemerült a fenékig, újra felszinre vergődött, minden mozdulattal egy-egy lökést került ki. Ki irhatná le a viz alatt küzdő naszádok harczát, mintha két tengerszörnyeteg viaskodott volna egymással életre-halálra...

Nehány percz mult el... Hátha megmenekült a «Sword» üldözőjétől s most az alagút felé halad?...

Ekkor összecsapott a két naszád... nagyon heves volt ez az összecsapás... Nem csalódhattam, a «Sword» jobb oldalán megsérült... hátha az aczél-lemezek ellenállottak... vagy csak egyik szakaszba nyomult be a viz?...

A *másik* pillanatban még erősebb lökést éreztem... mintha a tug vállára emelte volna a «Sword»-ot s aztán beleforditotta a vizbe. Az alsó szakasz megtelt vizzel... a «Sword» elmerült... Roch Tamást és engemet egymásra dobott... nem kapaszkodhattunk bele sehol a falba...

A «Sword»-nak vége volt... ott feküdt a laguna fenekén. Hogy ezután mi történt, nem tudom, mert eszméletem elhagyott.

Később tudtam csak meg, hogy órák hosszáig feküdtem eszméletlenül. Csak arra emlékszem, hogy utolsó gondolatom is ez vala:

— Ha *meghalok*, velem hal meg Roch Tamás is titkával együtt... a rablók pedig nem kerülik el régen megérdemelt büntetésöket...

XV.

Várakozásban.

Mikor újra visszatértem eszméletemre, ott feküdtem czellámban az ágyon. Azt mondják, hogy harmincz órája fekszem igy.

Nem vagyok egyedül. Mellettem áll Serkő mérnök. Mindent elkövetett, hogy magamhoz térjek... Ő maga ápolt, nem épen barátságból,

Mintha a tug vállára emelte volna...

hanem azért, mert becses felvilágosításokat várt tőlem. Ha a körülmények úgy kivánják, — biztosan tudom, — könnyű szerrel eltétetnek láb alól.

Annyira gyenge voltam, hogy a lábamra sem tudtam állani. A «Sword» füledt szakaszában szinte megfulladtam, míg az a laguna fenekén feküdt. Ha majd felelni tudok azokra a kérdésekre, melyekkel Serkő mérnök ostromol, vigyázok a szavaimra, nagyon óvatos és tartózkodó leszek.

Azon tünödöm mindenek előtt, hogy mi történt Davon hadnaggyal és a «Sword» legénységével?... Elpusztultak mind a derék angolok a rettentő küzdelemben?... Avagy épen oly ép bőrrel menekültek meg, mint én?... Azt csaknem bizonyosra veszem, hogy Roch Tamásnak nem történt semmi baja.

Serkő mérnök első kérdése:

— Mondja el, mi történt, Hart úr?

Felelet helyett én is kérdéssel fordulok hozzá:

— Hát Roch Tamás?...

— Nincs semmi baja, Hart úr. De hát mi történt? — ismétli parancsoló hangon.

— Előbb mondja meg ön, hogy a többiek hol vannak?

— Kikről beszél? — feleli Serkő és szemében a harag fenyegető villámát látom.

— Azokról az emberekről, kik Roch Tamást és engemet megrohantak, szájunkat betömték, kezünket-lábunkat összekötözték és elhurczoltak... valahova bezártak... hogy hova, azt természetesen nem tudom.

Hirtelen az az ötletem támad, hogy úgy tüntessem fel a dolgot, mintha azon az este egy váratlan rablótámadásnak estem volna áldozatul, s nem lett volna időm rá, hogy támadóimat jobban szemügyre vegyem.

— Hogy azokkal mi történt, azt majd meg fogja tudni, — feleli Serkő mérnök. — Előbb adjon számot a történtekről...

Abból a fenyegető hangból, melyen immár harmadszor intézte hozzám ugyanezt a kérdést, bizvást kiolvashatom, hogy erősen gyanuba fogtak engemet. Hogy azonban ennek a gyanúnak valami alapja legyen, előbb Ker Karraje kezében kellene lennie annak az irásnak, melyet a kis hordócskába rejtettem. Ez tudtommal nem történt meg... igy hát a vádnak, melyet ellenem emelhetnek, nagy jelentősége nem lehet.

Elmondottam tehát, hogy azon az estén lementem a partra sétálni, s épen mikor Roch Tamás elhaladott mellettem, hogy laboratoriumába siessen, három ismeretlen ember hátulról reám rohant. Számat betömték, szememet bekötötték és magukkal hurczoltak. Mellettem nyögött egy másik áldozat is; hangjáról reá ismertem Roch Tamásra. Valami sötét lyukba eresztettek le mindkettőnket. Éreztem, hogy valami vizen úszó csolnak lehet, — bizonyára a tug, mely ez alatt hazaérkezett; aztán éreztem, hogy a viz alá merülünk, valami lökés felforditotta a tugot... a levegő mind fojtóbbá vált... végül elvesztettem az eszméletemet... többre nem emlékszem...

Serkő mérnök feszült figyelemmel hallgatta minden szavamat. Szemei mereven szegeződnek reám, homlokát összeráncolta... de azért egyáltalában nem lehet oka arra, hogy kételkedjék szavaim igazságában.

— Ön azt mondja, hogy három ember támadta meg? — kérdi a mérnök.

— Azt. Bizonyára az önök czimborái lehettek... Nem láttam közeledni... Kik voltak azok?...

— Idegenek, megismerhette volna a hangjukról.

— *Nem szólottak egy szót sem.*

— Nem sejtette, hogy minő nemzetbeliek voltak?

— Épenséggel nem.

— Azt sem tudja, hogy minő szándékkal törtek be barlangunkba?...

— Honnan tudhatnám?...

— Mint vélekedik erről az egész dologról?...

— Hogy miként vélekedem, Serkő úr?... Megvallom, azt hittem, hogy D'Artigas gróf megparancsolta két-három czimborájának, hogy fogjanak meg engem és dobjanak be a lagunába... s hogy Roch Tamással is ugyanezt cselekszik, minek utána titkát kicsikarták belőle... Mindkettőnket kurtán-furcsán el akartak tenni lábaló...

— Természetesen, erre könnyen gondolhatott ön, Hart úr... — jegyzé meg szokott gúnyos hangján Serkő mérnök.

— Megvallom, ez a gondolat helytelennek tetszék előttem, mikor a tug sötét fülkéjében lerántottam szemeimről a kötőt...

— Az pedig nem a mi tugunk volt, hanem egy más, ahhoz hasonló szerkezetű, mely az alagúton át jött barlangunkba.

— Egy más viz alatt járó naszád?... kiálték fel csodálkozva.

— Úgy van,... s azért hatolt be Back-Cupba, hogy önt és Roch Tamást innen kiszabaditsa...

— Hogy minket kiszabaditson?... — kiáltek fel, a legnagyobb bámulatot szinlelve.

— Nos, tehát ismét azt kérdem öntől, hogy miként vélekedik erről az egész dologról? — folytatá Serkő mérnök.

— Egyetlen egy magyarázatát tartok elfogadhatónak. Ha az önök rejtekhelyének titkát nem árulták el, — már pedig azt el sem tudom képzelni, hogy miképen árulhatná el valaki, ha ugyan önök nem adtak meggondolatlanul okot a gyanúra, — nos, hát azt hiszem, hogy az a bizonyos vízalatt járó naszád a szomszédos partokat járva, véletlenül bele tévedt az alagútba.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ EMBER ANATOMIÁJA ÉS SZÖVETTANA

Irta: Dr. MIHÁLKOVITS GÉZA

egyetemi r. tanár Budapesten.

ELSŐ RÉSZ

Általános szövettan és a mozgószervek anatomiája

(Csonttan, szalagtan és izomtan)

Az új anatomiai latin műnyelv használatával.

A szöveg közé nyomtatott 614 ábrával és 8 szines táblával.

Nagy nyolczadrét alakban, ára vászonkötésben 8 frt.

A MÜVÉSZETEK BÖLCSELETE

IRTA

OTTOVAY ZOLTÁN

Ára füzve 50 kr. ***Ára füzve 50 kr.***

UTAZÁS A TENGER ALATT.

REGÉNY.

Irta **VERNE GYULA.**

Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

NŐI ÉLETPÁLYÁK.

Szerkesztették

BOD PÉTER és SZÉKELY ISTVÁN.

Ára kemény kötésben 80 kr.

A HONVÉD-VILÁGBÓL.

IRTA

ZALÁR JÓZSEF.

Ára füzve 1 frt 50 kr., kötve 2 frt 50 kr.

Az 1848—49-iki

HARMADIK HONVÉDZÁSZLÓALJ TÖRTÉNETE.

HEGYESI MÁRTON-tól.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

UTMUTATÓ A HADSEBÉSZETBEN

Dr. PROCHNOV JÓZSEF

egyetemi magántanártól.

Kilenczvenhat ábrával és hat könyomatú táblával.

Ára füzve 3 frt 50 kr.

WOHL STEFANIE.

REGÉK.

Harmadik bővitett kiadás. — Goró Lajos harminczhárom rajzával.

Ára füzve 2 frt. — Diszes vászonkötésben 3 frt.

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapitási év 1810.*

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főnullyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és kapható:

A GAZDASÁGI ÉS HASZON-NÖVÉNYEK TERMELÉSE.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL MAGRÓL ALVÓ TENYÉSZTÉSÜKRE.

A magyar gazdaközönség számára

irta

Dr. NYÁRI FERENCZ.

Ára füzve 50 kr. Postán, bérmentve küldve, 55 kr.

Jól tanuló diák ifjainknak

a legnagyobb örömet szerezzük ha a **Tanulók lapját** járatjuk nekik. Ára negyedévre **1** frt **20**, félévre **2** frt **40**, egész évre **4** frt **80**. Legkényelmesebben úgy fizetünk elő ha postautalványt küldünk: A **Tanulók lapjának** Budapesten, IV. kerület, Egyetem-utcza 4. szám.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Nyaktalan.

Király nélkül egy lépést sem megyünk,
Sem én, sem a sok jámbor, a kiket
Királyi zászló hitt le messze földről,
S most cserbehagyni készül. — Árulás!
Midőn alá akarnánk hajlani,
Begöngyölik. — Menjenek a papok!
Ki a nádornak sem hajtok fejet,
Barát zászló alatt nem harczolok.
Vezessen a király, megyünk vele
A merre megy. Ha nem vezet, megyünk
A merre jöttünk.

Móré püspök.

A királyi zászló
Alól a felség félre nem vonúl.
Királyt szidalmaz, a ki így gyanúsít.
Jól tudja a király, s tudjuk mi is,
És esküszünk, hogy huszonötezer
Szívnek elébb fog elcsorogni vére,
Mint az övére rákerül a sor.
De rákerül, ha itt fenn maradunk
S itt összezúznak egy rövid tusában.
Mert nem szokott felleg gyülekszik itt,
Rabló kalandor ozmán csőcselék,
Juhnyájakat, csordákat rablani:
A legnagyobb és leghatalmasabb
Vezére a világnak hozza most
Diadalmaktól ittas táborát.
Szultán nem lépte még át a Dunát
Soha, s ha ez most általlépi, nem jön
Vaktában és meggondolatlanúl;
Nem is templomkincsekre vágyik ő:
Ország kell néki, és királyi fej, mert
Király-vadászat ez királyi vadra.
Élet-halál birokra kelt ide:
Vagy ő ver minket földhöz, vagy mi őt,
De a földhöz vert nem kél fel soha.
Azért egy óra koczkájára vetni
Nem szabad mindent. Menjünk a hova
Tomory int, hol a végső csapást,
Maroknyi haddal százezernyi ellen,
Felfogni tán, vagy visszavetni bátran,
Nap nap után, hegy és folyó segít.
Hol a királyi nap tekintete
Megszázszorozza hűségünk s erőnk;
Hevünk mérsékli, s a vezéri szónak
Hajolni készti derekunk s nyakunk.

Nyaktalan.

Szót kérek újra! Szóm van püspök Úrhoz,
Ki engem e magas tanács előtt
Beárúl mint király-szidalmazót.
Nem a királyt vádolja a nemesség,
Hanem tanácsosit, kik évek óta
Fújják, a mi nem éget. — A török
Nem ellenünk, hanem a római
Császár ellen szövetkezett a fransz
Királylyal és csak azt kívánta tőlünk,
Engedjük őtet Tótországon át
Krajnába törni. — Mért állottuk utját?
Mi védjük a császárt? — Mi ő nekünk?
Ki most Spirából jó tanácsokat
Izenget és rokkant embert ajánlgat
A megszorúlt magyarnak fővezérül,
De egy szál embert, egy fillért nem ád;
Holott az angol felség, a kinek
Sem inge, sem galléra nem vagyunk
A kereszténység védelmére pénzt küld?
És mink nekünk Bécs, a ki koronánk
Enyészendő fényére bandsalít,
Hogy szép szeméért ezt a harczot álljuk?
Hát én megállom ezt a harczot is,
De csak királyommal. — Megyek vele,
Nem kérdem mért, hová? Megyek, mivel
Zászlója alatt országnagy vagyok;
Míg más zászlók alatt csak gyülevész,
És szolga. És én szolga nem leszek.
Ám ne bocsássuk harczba a királyt, —
Nem is jó volna. Kezdjük más uton.
Még most sem késő békét szerzeni.
Ajánljunk a töröknek évi sarczot,
És Tót-országot zálogúl neki;
Kis újjunkkal váltsuk meg így fejünk;
Vérünket más időkre tartogatva.

Móré püspök.

En azt se bánom. A tanács-adót,
— Miként ez mindig mindenütt szokás, —
Bizzuk tehát meg, hajtsa végre tervét. —
Eredj tehát, ki csak királyi zászló
Alatt hajolsz meg; menj, s alázd meg a
Török bégek s basák előtt magad,
Nyakas Nyakatlan!

Nyaktalan.

Érts meg jól Uram!
Király és ország nékem, s néked egy.
Testemmel védem mind a kettőt; mást nem.
Ha meg kell halnom értök, meghalok; de
Értök meg is alázkodom ha kell.
Mert térdünkön ragadjon a por inkább,
Mint vérük szálljon esztelen fejünkre.
Tehát ha kell, megyek, bár a török
Nyelvén nem értek.

Perényi Ferencz.

Egyikünk sem ért!
Mert a török nyelv tisztán cseng, s nekünk
Nincs a mi tisztán csengjen.

Érsek.

Annyira
Még nem jutottunk. — Fogunkra inkább
Mint térdeinkre ragadjon a por!
Seregünk már is tizenötezer
Bajnok hevével vár epedve harczot.
Aczél István holnap megérkezik,
Ágyúival Thurzó Elek dörög...

Csutak.

Móré Filep is, a leggazdagabb
Püspök, kétszáz poroszkával poroszkál...

Bázsán.

Uraim! abból semmi sem legyen, hogy hét napokig hurczoljanak bennünket orrunknál fogva. Én is tudom, mi a háború, mert nem a kuczkóban értem ennyire. Fél délig verekedtünk; a kit utól-értünk, levágtuk; azzal vége volt; haza tértünk a sok szép zsákmánynyal. A ki nem hiszi, nézze meg

Kimnach László rajza.

Török Bálint mellen ragadja Csutakot.

odahaza a ló-pokróczaimat, meg a feleségem ágyteritőit! Nem kell a háborúhoz semmi praktikálás. Nem debreczeni vásár az, hogy két hétig tartson. Én ezennel kimondom, hogy érsek urammal Mohácsnál maradok; noha keservesen megszútyongatott is igazságomban.

Csutak.

Én pedig kimondom, hogy ez az egész háború országunk törvényei és jussai ellen van. Mert ha Lengyelország felől fúj a szél, vagy a kutyafejű tatár jön be a vereczkei laposon, én állok elébe a jámbornak, a zempléni atyafiakkal. Nem jön akkor segítségemre Móré Filep uram, a mint hogy nem is tartozik. Most pedig, hogy az ő lábát szorítja a csizma, mért nem áll helyt ő kegyelme maga? Minek volt az a nagy hívalkodás a véres karddal? Azért, hogy engem ide bolondíjjon Sáros vármegyéből? Azt sem tudom, mennyi ideje hogy jövök. Éppen csak hogy kikelt az árpa, zab, mikor elindultam; s ehun van, mire ide értem, itt már el is nyomtattak. Aztán mire értem ide? Arra, hogy Móré uramnak kétszáz lovasa van! Azt osztán könnyű élelmezni, zsoldozni; hanem azzal nem verünk törököt.

Török Bálint.

Szélbe beszél kend, atyafi uram!
A püspök úr csak most került haza
Velenczéből, hol fontos küldetést
Végzett; de azért gyalogsága is van:
Szerecsen János uram vezeti.

Csutak.

Az a Szerecsen János uramé.

Török Bálint.

Péterváradot, míg el nem esett,
A püspök látta zsoldjal, élelemmel,
S az alsó tábor hónapok során
A püspök zsoldján s kenyerén tanyáz.

Csutak.

Telik tőlük. Azért adunk nekik fél országot; a legjavát! Telve vannak a csűrei. Átlátok én a szitán. Ekkora tábornak sok élelem kell, s ő azért akarja minél tovább húzni-vonni az ütközetet, hogy feletethesse velünk az egész termését, nagy áron sózva az ország nyakába, s ő az ország kárából tölthesse zsákját.

Török Bálint.

Uram! te a gazdát szidalmazod, ki
Illendőségből néked nem felelhet.

Csutak.

Minek hívtak ide? Ez nem a püspök háza most, hanem az országé.

Török Bálint (mellen ragadja).

Kimégy-e innen, mindjárt, jó uram?
Vagy azt várod, hogy én segítselek ki
Az ablakon? Mert néhol jó szokás az,
A kisebbséget igy szavazni le,
Ha lábába s fejébe áll a bor.
De gondold meg jól, az ablak magas,
S kívül, az utczán éles kövezet:
Árpád, zabod rád majd hiába vár,
Ha e kövek fejedbe állanak.

Csutak.

Szabad szó ellen szálfa termeted,
Igaz szó ellen két izmos karod,
Okos szó ellen szikla vállaid
Düllyeszted Bálint! Ok ellen fokost!
Ily argumentum ellen lógyikám
Nem küzd. Megyek. Nem kell engem kivetni.
De majd a Rákoson leszámolunk.
Eb megy tovább Mohácsnál! És a ki
Igaz magyar, velem tart, s érsek úrral. —
Bálint! A Rákoson.

(Néhány úrral el.)

Móré püspök.

Másutt is talán!
Hol a püspökre szórt tajtékidat
Móré Filep torkodba fogja verni;
Ott megbeszélünk logikát, s zabot.
Hát a Karasiczára!

Balassa Ferencz.

Egy paraszt
Lakodalmat is két héttel korábban
Meghirdetnek, holott Csutak barátunk
Csak Péter-Pál napján vehette a
Parancsot, hogy Sarlós nagyboldogasszony
Napjára Tolnán megjelenjenek;
S hogy megjelent, becsületére vall. —
Ne is vegyük zokon hát, hogyha száját
Ideje nem volt kiöblíteni,
S Bátán esett meg rajta ez a sor.

Szécsy Tamás.

De egy dologban igaza van. A
Harczot sokáig húzni nem lehet.
János fővételén túl a sereg
Széled, szökik, s ha marad is, daczos lesz,
El lesz csigázva, nyűve . . .

Balassa Ferencz.

El? — A szultán
Drinápolyból százhúsz nap óta jő,
S nincs elcsigázva?

Sárkány Ambrus.

Szóljunk csak magunkról.
Kimondom a komor valót: hadi
Kincstárunk üres, fogy az élelemszer.
Két hétre még ellátva seregünk:
Ha addig megverekszünk, jó; ha nem,
Az inség ver meg, és nem a török.

Tomory.

Bocsássuk el felét hát a seregnek,
S négy hétre lesz ellátva seregünk,
Négy hétig így megállhatjuk helyünket
A Karasiczánál. E négy hét alatt
Segítségünkre jő a pápa, császár,
Velencze . . .

Érsek (fejét rázza).

Frangepán és Zápolya.

Perényi Ferencz.

Jó lesz talán a szultánt kérni meg,
Felezze meg velünk, a mit hozott,
Másként megverni nem hagyjuk magunkat,
S ez a föld néki nem terem babért.
Úgy látom én, itt nem Tomory oszt
Parancsokat; nem érsek, nem király
Jelöl ki ütközet-mezőt, -napot:
Diktátor itt az abrak és a zsold!
Míg tart abrakban zabban, izzadunk;
Pihenhetünk, ha elfogy a zabunk.

Érsek.

Komoly dologban játszi elme szól itt.
De a legényeket kár volt iményt
Pajkos játékukért fenyíteni,
Ha mi folytatjuk a komédiát. —
Szavazzunk! Álljanak fel, kik Mohács
Alatt akarnak tábort állani!

(Móré püspök, Perényi Ferencz, Perényi Péter, Török Bálint, Szerecsen János és Tomory kivételével mind felállanak.)

A nagy többség Mohács mellett marad,
És most a fővezéren van a sor!
Álljanak fel, kik Tomoryt akarják

(Mind felállanak.)

Tomory.

Bocsássatok kolostoromba vissza
Szőlőt kapálni, szegfűt bujtani.

Érsek.

Menj kolostorba Tomory, ha mersz,
Szőlőt kapálni, megtaposni szent
Atyánk parancsát! Menj, s hajtsd el a
Vezéri pálczát, melyre ő hivott el.
De mert tudjuk, hogy terhes egymagadnak
Ez elborító tiszt, s mivel lehetnek,
Kiknek kelletlen a barát-vezér:
Zápolya Györgyöt melléd társvezérnek
Óhajtaná még a királyi felség,
Ha e magas tanács is úgy akarja.

Tomory (Perényi Ferenczhez).

Mit akartok ezzel a Zápolyával?

Perényi Ferencz (halkan).

Hogy félvezér légy, ki egész vezér sem
Akartál lenni. Jobban van ez így!
Ha veszni tértünk, jól csináljuk útját. —
Tibi jam necesse est ferre fortunam tuam
Trahimur fatis.[1] — Mi kifogásod is
Van György öcsénk ellen? Nem néki van
Legszebb ezüst sisakja a világon?
Legszebb mentéje, legfutósb lova?
Oly ifju még, s már olyan tisztes ősz!
Oly ősz, s oly engedelmes jó fiú,
Nem is vezértárs, inkább hadsegéd.
Becsüld meg őt, nem aggat ő neked.

(Fennszóval.)

Ez egyben mégis felyül-múljuk a
Pogányt, hogy *két* vezérünk van nekünk,
S ha két zérus járul a szám után,
— Tudniillik János vajda, s Frangepán, —
Lesz kétszáz! Minden száz emberre egy.
Egy hijján mind a kétszáz jó-körösztény:
Míg a töröknek egy vezére lesz csak,
Az is hitetlen és pogány.

Tomory (mellét verve).

Das patria poenas,
Quæ nunc ad bella Varronem vocasti![2]

Perényi Ferencz.

Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi,
Uno planctu tria regna sonant.[3]

(Folytatása következik.)

[1] Neked már vonszolnod kell sorsodat;
Ragad magával végzetünk.
[2] . . . . . Megsiratod hazám
Hogy most a harczra Varrót hívtad el!
[3] Nem elég fél kézzel verned
Annyi búval terhelt melled!
Hol egy jajban három ország
Siratja a szörnyű sorsát.

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

A lagunába érve, felszínre jött, s midőn észrevette, hogy embereket lát a parton . . . engem, meg Roch Tamást, s esetleg másokat is . . . reánk rontottak . . .

Serkő mérnök nagyon elkomolyodott . . . Vajjon az én feltevésem gyenge voltát érezi? . . . Sejti-e, hogy többet tudok annál, mint a menynyit mondok? . . . Mindegy, úgy látszik, megbízik szavaim őszinteségében.

— Igaza lehet, Hart úr, így történhetett. Mikor az idegen hajó az alagúton befelé indult, szembe jött vele a mi tugunk . . . összeütköztek . . . s az idegen hajó áldozatul esett . . . De mi nem vagyunk olyan emberek, hogy másoknak a vesztére törjünk . . . Különben is mindjárt megtudtuk, hogy Roch Tamást és önt magukkal vitték. E két drága életet minden áron meg kellett mentenünk. Rögtön munkához fogtunk. Embereink között sok ügyes búvár van. Ezek leszállottak a laguna fenekére, a «Sword» törzsét kötelekhez kötötték —

— A «Sword»? — vágok közbe.

— Igen, ezt a nevet láttuk a naszád oldalán . . . felhúztuk a mélyből . . . Mennyire megörültunk, hogy önöket még életben találtuk, persze hosszú ideig tartott, míg eszméletre téríthettük . . . A «Sword» hadnagyát és legénységét, sajnos, nem sikerült megmentenünk. A tug átfúrta a «Sword» közepét és hátsó részét . . . mind elvesztek, s annak a szerencsétlen véletlennek — mint ön nevezé — hogy rejtekhelyün be tévedtek, áldozatul estek.

Midőn meghallottam, hogy Davon hadnagy és emberei elpusztultak, a szivem összeszorult. Ámde uralkodnom kellett érzelmeimen, hogy szerepemhez hű maradjak, s ne áruljam el, hogy a «Sword» hadnagya között és közöttem volt valami érintkezés. Ki tudja, elhiszi-e Serkő mérnök, hogy a «Sword» csakugyan «véletlenül» jutott az alagútba? . . .

Szó a mi szó, az alkalmat szabadságom visszanyerésére visszavonhatlanul elszalasztottam. Annyit azonban tud legalább a világ, hogy Ker Karrajet hol keresse, mert irásom az angol hatóság kezébe jutott a Bermudák szigetén. A «Sword» nem tér vissza többé, s ebből megértik, hogy mi történt vele. Újabb kisérletet tesznek, hogy Back-Cupot hatalmukba kerítsék. Ha az a végzetes találkozás nem történt volna meg a «Sword» és a tug között, ma már én is szabad levegőt szivnék.

Többé már nem gyanakodnak reám, folytatom szokott életmódomat, naponta sétálok kedvemre a barlangban.

Roch Tamás sem sinylette meg ezt az utóbbi kalandot. Gondosan ápolták őt is, mint engemet. Elméjének teljes birtokában tovább dolgozott a fulguratoron, néha egész nap ki sem mozdult laboratoriumából. Az «Ebba» megint szép fogást tett. Egész halom árút hozott magával, s az amúgy is tele raktár még inkább gyarapodott. Ki tudja, hány hajót rabolt ki ez alkalommal Ker Karraje? . . .

A rettenetes pokolgépből nem egyet, hanem ötvenet készítenek. Ha esetleg Back-Cupot megtámadnák, négy is elég volna, hogy Ker Karraje és czimborái megvédjék rablótanyájukat az egész világ ellen. A puszta sziklához egyetlen egy hajó sem közeledhetnék. Minden jel arra mutat, hogy a rablók Back-Cup védelméről gondoskodnak, minek utána a következő eshetőségeket fontolóra vették:

«Ha a «Sword» véletlenül jutott be a lagunába, akkor a helyzet nem változik, egyetlen tengeri hatalom, még maga Angolország sem fogja az elveszett naszádot Back-Cup méhében keresni; ha azonban a «Sword» egyelőre meg nem magyarázható okból kiszimatolta, hogy Back-Cup a Ker Karraje rablótanyája, s határozott szándékkal jött át az alagúton, akkor bizonyára más hajók támadására is kell számítaniok. Mindaddig tehát, mig Back-Cupnál biztosabb rejtekhelyet nem találunk magunk és kincseink számára, okvetlenül fel kell használnunk védelmül a Roch-féle fulguratort.»

Azt hiszem, a gazok még tovább mentek következtetéseikben, s így okoskodtak:

«Vajjon mi összefüggés lehet a «Sword» megjelenése és Roch Tamásnak a Healthful-houseból történt megszöktetése között? . . . Tudja valaki, hogy Roch Tamást és ápolóját ide hozdott. Ki tudja, hány hajót rabolt ki ez alkalommal Ker Karraje? . . .

A rákövetkező napokon nem történik semmi különös; gyilkos egyformasággal telnek el. Most már kezdik érezni a rablók, hogy Back-Cupban sincsenek teljes biztonságban. Bizonyos, el nem titkolható nyugtalanság szállja meg az elméket. Minden pillanatban attól félnek, hogy az őrszemek kiáltását hallják: «Vigyázat! Vigyázat!» Mióta a «Sword» ide jött, a helyzet egészen megváltozott. Derék Davon, s ti derék matrózok, vajha Angolország, sőt az egész művelt világ el ne feledné azt, hogy ti életeteket áldoztátok fel az emberiségért!

Szemmel látható, hogy Ker Karraje, Serkő mérnök és Spade kapitány a rendelkezésükre álló hatalmas fulgurator daczára is tele vannak aggodalommal, hiába igyekeznek azt elpalástolni. Gyakran értekeznek, tanácskoznak. Talán azt forgatják elméjükben, hogy kincseikkel együtt odahagyják Back-Cupot, mert ha a világ tudja ezt a rejtekhelyöket, ki fogják őket éheztetni.

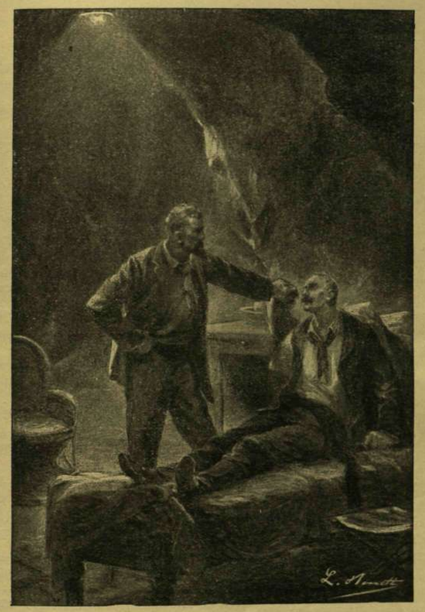
Nem tudom, mi fog történni; egyelőre megnyugtat az, hogy rólam a gyanú elhárult. Legalább Serkő mérnök soha egy szóval sem árulta el, hogy tud valamit a hordócskába rejtett irásról. Nem gyanúsítanak, s nem is adok semmi okot a gyanúra. Ha gyanakodnának reám, D'Artigas gróf, a minő jóindulattal viseltetik irántam, bizonyára a «Sword» hadnagyának és legénységének a sorsára juttatott volna.

A tengeren mostanság naponkint iszonyú vihar dühöng. A kráteren üvölt be az orkán. Néha olyan mennydörgés-szerűvé válik, mintha egy üteg ágyú bömbölne. Egész rakás tengeri madár keres itt menedékhelyet. S ha a vihar néha eláll, fülsiketitő lármát csapnak.

Bizvást föltehető, hogy az «Ebba» ilyen időben nem indulhat sehova. No, de nincs is reá szükség, mert élelmiszer dolgában nincs hiány a rabló-tanyán. Egész télre beszerezte Ker Karraje. Azt hiszem, hogy tavaszszal sem igen fog sietni D'Artigas gróf, hogy kéj-yachtját az amerikai partokig sétáltassa. Számíthat arra, hogy nem igen respektálják grófi czimét, hanem úgy fogadják őt, a mint Ker Karrajet, a hirhedt tengeri rablót kell fogadni.

Ha a «Sword» mintegy előhirnöke volt a Back-Cup ellen indítandó irtó-háborúnak, úgy önkénytelenül is egy kérdés merül fel, mely Back-Cup jövőjére nézve szerfölött fontos.

Egy napon kellő óvatossággal, hogy gyanút ne keltsek, szóba hozom ezt Serkő mérnökkel beszélgetve.

Feszült figyelemmel hallgatta minden szavamat.

Egész rakás tengeri madár keres itt menedékhelyet.

Roch Tamás laboratoriumának a közelében voltunk s már hosszabb ideje beszélgettünk, midőn Serkő mérnök újra az angol «Sword»-ra téritette a beszéd sorát.

Most már, úgy látszik, ő is inkább azt hiszi, hogy nem véletlenül került a lagunába, hanem biztos czéllal: Ker Karraje rabló-bandája ellen küldötték ki . . .

— Én nem hiszem, — vetém közbe.

— Miért nem? — kérdi Serkő.

— Mert ha tudnák, hogy Back-Cup az önök rejtekhelye, eddig már rég megkisérlették volna a szikla-sziget összerombolását.

— Összerombolni, — kiáltott fel Serkő mérnök, — összerombolni! . . . A rendelkezésünkre álló fulgurator miatt legalább is nagyon veszélyes egy vállalkozás lenne.

— Csak hogy arról nem tud senki semmit, Serkő úr! Sem az ó-, sem az új-világban nem sejti egy ember sem, hogy Roch Tamást Healthful-houseból Ker Karraje raboltatta el, s hogy a fulgurator titkát önök vásárolták meg.

Serkő mérnök erre az én megjegyzésemre nem tud felelni. Nem is lehetne rá felelni.

Újra megszóláltam:

— Hiszen, ha az érdekelt tengeri hatalmak közül csak egy is tudná, hogy Back-Cup a Ker Karraje tanyája, nyomban kiküldene egy hadi flottát, . . . golyózáporral törtné a sziklákat . . .

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ EMBER ANATOMIÁJA ÉS SZÖVETTANA

Irta: Dr. MIHÁLKOVITS GÉZA

egyetemi r. tanár Budapesten.

ELSŐ RÉSZ

Általános szövettan és a mozgószervek anatomiája

(Csonttan, szalagtan és izomtan)

Az új anatomiai latin műnyelv használatával.

A szöveg közé nyomtatott 614 ábrával és 8 színes táblával.

Nagy nyolczadrét alakban, ára vászonkötésben 8 frt.

A MŰVÉSZETEK BÖLCSELETE

IRTA

OTTOVAY ZOLTÁN

Ára füzve 50 kr. *Ára füzve 50 kr.*

UTAZÁS A TENGER ALATT.

REGÉNY.

Irta VERNE GYULA.

Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

NŐI ÉLETPÁLYÁK.

Szerkesztették

BOD PÉTER és SZÉKELY ISTVÁN.

Ára kemény kötésben 80 kr.

WOHL STEFANIE.

RÉGÉK.

Harmadik bővitett kiadás. — Goró Lajos harminczhárom rajzával.

Ára füzve 2 frt. — Diszes vászonkötésben 3 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és kapható:

UTMUTATÓ A HADSEBÉSZETBEN

Dr. PROCHNOV JÓZSEF-től

egyetemi magántanár.

Kilenczvenhat ábrával és hat könyomatú táblával.

Ára füzve 3 frt 50 kr.

TANULÓK LAPJA

A *Tanulók Lapjának* 17-ik száma megszokott ékes kiállításban és változatos tartalommal jelent meg Első czikke *Utóhang* czimen kritikát mond a magyar középiskolai ifjuság márczius 15-iki ünnepléséről. Folytatódik *Verne* Gyula érdekfeszitő regénye: «A «Cythia» hajó töröttje». *Gadl* Mózestől költői húnmondát hoz e szám, Gyulai László képével. A következő közleményben *Pekár* Gyula egy madridi bikaviadalt beszél el; a szöveget két illusztráczió kiséri. *Künji* Zsigmond «A szabadságharcz költészete» czimü nagyobb szabásu tanulmányát folytatja; az utolsó czikk a hajdani debreczeni diákokról szól, a kisérő ábra érdekesen tünteti föl a korszak szerint változó diák-viseletet. A számot gazdag irodalmi, iskolai, fejtörő és vegyes rovat rekeszti be. A *Tanulók Lapja* a magyar középiskolai ifatalság egyetlen organuma, dr. Rupp Kornél szerkeszti. Ára negyedévre 1 frt 20 kr. Az előfizetési pénzek a kiadó Franklin-Társulathoz küldendők.

1272. szám. 1898.

Gabonaeladási hirdetmény.

Alólirott erdőhivatal részéről közhirré tétetik, hogy az 1897. évben feles mivelés utján termelt és az alább megnevezett magtárakban elhelyezett tiszta búza, rozs és zab és pedig:

1. A Bodrogh-Monostorszeghi magtárban 132 métermázsa rozs.
2. Ugyanott 616 métermázsa zab.
3. Az apatini két magtárban 980 métermázsa zab.
4. A palánkai magtárban 417 métermázsa tiszta buza.
5. Ugyanott 3121 métermázsa zab az alólirott m. kir. erdőhivatal irodájában **1898. évi május hó 4-én délelőtti 9 órakor** megkezdendő nyilvános árverés utján felsőbb jóváhagyás fentartása mellett a legtöbbet igérőnek eladatni fog.

Az árverési és szerződési feltételek az alólirott erdőhivatalnál és az illető erdőgondnokságoknál, ugyszintén a rostált és triörözött tiszta buza és rozs-, és a rostált állapotban eladásra kerülő zab minősége is az egyes magtárakban bármikor megtekinthetők. 7699

Apatinban 1898 április hóban.

M. kir. erdőhivatal.

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak miskolczi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet Balassa-Gyarmat állomáson létesitendő 371 m² területü mozdonyszin, két darab belső és két darab tisztitó gödör egy daru-akna és egy 85 m² területü szabványos szénfészerhez szükséges épitési munkák végrehajtására.

A tervek, az egységárjegyzék a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati föltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek *Miskolczon a magy. kir. államvasutak az üzletvezetőség pályafentartási osztályában Szemere-utcza 29. sz. I. emelet* a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat *legkésőbb 1898. évi május hó 7-én déli 12 óráig* kell benyujtani alólirott üzletvezetőség általános osztályánál.

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal kell benyujtani:

«*Ajánlat Balassa-Gyarmat állomásán mozdonyszin tisztító gödrök és szénfészer épitésére.*»

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyujtását megelőző napon vagyis 1898. évi május hó 8-án déli 12 óráig 800 azaz nyolczszáz o. é. frt bánatpénzt kell a magy. kir. államvasutak miskolczi üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel.

Miskolcz, 1898. április hó 23-án.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

1898. május. **257. sz.** 1898. május.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Nyugoti vetélytársak keleti Ázsiában. — Vámbéry Ármintól.
Az alföldi munkáskérdés. (II.) — ifj. Návay Lajostól.
Itália. (III.) — Berzeviczy Alberttől.
Otthon, a szülőföldön. (IV.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-től
Tarnócziné. — Költői elbeszélés. Vértessy Jenőtől.
A régi népek naptáráról. — Mahler Edétől.
Értesitő: Timár Szaniszló: Selyem és rongy.— cs. k.-tól.— Hegyesi Márton: Az 1848/49-iki harmadik zászlóalj története. — Márki Sándortól. — Dr. Sylvester: A parasztszocialismusról és mezőgazdaságunk egyéb bajairól. — Joób Lajostól. — Gustave Fagniez: L'économie sociale de la France sous Henri IV., 1589—1610. — Lőrincz Bélától. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

7470

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.*

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Harmadik jelenet.

Predikátor (ki eddig egy sarokban az urak mögött vonta meg magát, előlép).

Stirpis invictæ genus interimus,
Labimur sævo rapiente fato,
Stat gravis strages, premiturque juncto
Funere funus**
Eheu! Hol a király?

Érsek.

Fakó orczád, és kúszált ősz hajad
Fáradt embert mutatnak; két szemed
Tűzben ég, mint kit démon szálla meg,
A nyughatatlan elme démona;
De szózatod tanúlt elmére vall!
Ki vagy, s mért jöttél Oedipus szavával?

Magister.

Egy szavát se higyje Nagyságotok. Garabonczás diák! Szemeimmel láttam, mikor egy pajtába berepült, egy sereg asszony közé. Ott elkezdett károm-kodni; füleimmel hallottam, a mint szidta a királyt, és az urakat. Egy darabig csak türtőztettem magam, de mikor a püspököket és a szentséges római pápát kezdte átkozni, elfutott a méreg.

Perényi Ferencz (Korogihoz).

Iményt kérdezted a Dogmát, Uram!
Szőröstül-bőröstül im előtted áll.

Magister.

Azután azt kezdte beszélni, hogy jön a török, de ne féljenek tőle. Máskor is járt az már itt. A mostani szultánnak az öregapja, a ki Babilonban lakott és Nabukodnozornak hitták, már egyszer elfoglalta Budát, és a népet elhajtotta fogságba Tatárországba, de megint visszaeresztette. Ez, a ki most jön, még kegyelmesebb, mert ez csak az urak és papok ellen jön. A ki pedig gyolcs ruhába öltözik, és párna ágyakkal várja, annak mindnyájának egy-egy országot ád örökbe. Az asszonyok sirtak rajta; fehérbe is volt már valamennyi. Utoljára elkezdett beszélni zsákruháról, kócsög édes tejről... Most már tudtam, hogy hanyadán vagyunk. Hamarjában kerítettem egy vetetlen ágyról lopott lepedőt, azzal leborítottam, megkötöztem; mindjárt nem tudott párává változni. Az asszonyok sírva, átkozódva kisértek, a mint hoztam; ez az ördög edénye még a lepedőből is rájuk olvasott. Azt kiabálta nekik, hogy ne féltsék őtet, mert csak a testét ölhetik meg, de a lelkét meg nem ölhetik. — De mégis csak félteték a bőrét, mert mire a Dunához értem, már akkor négy tagbaszakadt parasztasszony csolnakba vetette magát, áthajtott, és fellármázta a bátaiakat. Mikor én kiköttöttem, már ott várt egész Báta, örege, apraja, hogy ők nem hagyják az Isten szolgáját. Kövekkel, botokkal...

Perényi Ferencz (Korogihoz).

Hallod? Ennek már megfeküdte gyomrát.
A Dogma itt van! Harapj hát bele.

Magister.

Rám rohantak. Bele szorítottak a Dunába. Ott fulladok, ha úszni nem tudok. Le kellett úsznom egy dülő földnyire, mert a partot mindenütt ellepte a nép. Az alatt ez a két gyerek ijedtében feloldozta, szabadon eresztette ezt az ágról-szakadt ördögöt. Ni, csupa rongy a kántusa!

Dáma.

Elébb feloldtuk, mint te a Dunát
Megusztad, mert igen sajnáltuk őt.
Haját, szakálát megtépted, Magister,
Holott oly szépen s szépet énekelt.
Kezedben maradt tisztes köntösének
Nem egy foszlánya! — Sőt erszénye is!

Magister.

Mit! hát nem az ország pénze volt benne? Nem úgy koldulta össze, nem úgy szedte el szemfényvesztéssel a misera plebs contribuenstől? Aranyak egy csavargó táskájában! Hát! Hogy elrepüljön vele Szerecsenyországba! Repült volna is, de utána hajítottam a lepedőt. Szerencsére jól ránvoztam, mert épen a vállára esett, a hol a szárnya van. Nem is bírt aztán repülni két-három ölnél magasabban; összeesett a parton. Mégis a népek, a helyett, hogy ezt nyomták volna meg, engem szorítottak a Dunának.

Dáma.

Mert elraboltuk kisdedeiket.

Móré püspök.

Mit! *Raboltuk? Gyermekeket?* Te tolvaj!

Magister.

Nagysád szolgálatában jártam el,
S kővel, doronggal asszonyhad rohant meg...

Magister.

Azután azt kezdte beszélni, hogy jön a török, de ne féljenek tőle. Máskor is járt az már itt. A mostani szultánnak az öregapja, a ki Babilonban lakott és Nabukodnozornak hitták, már egyszer elfoglalta Budát, és a népet elhajtotta fogságba Tatárországba, de megint visszaeresztette. Ez, a ki most jön, még kegyelmesebb, mert ez csak az urak és papok ellen jön. A ki pedig gyolcs ruhába öltözik, és párna ágyakkal várja, annak mindnyájának egy-egy országot ád örökbe. Az asszonyok sirtak rajta; fehérbe is volt már valamennyi. Utoljára elkezdett beszélni zsákruháról, kócsög édes tejről... Most már tudtam, hogy hanyadán vagyunk. Hamarjában kerítettem egy vetetlen ágyról lopott lepedőt, azzal leborítottam, megkötöztem; mindjárt nem tudott párává változni. Az asszonyok sírva, átkozódva kisértek, a mint hoztam; ez az ördög edénye még a lepedőből is rájuk olvasott. Azt kiabálta nekik, hogy ne féltsék őtet, mert csak a testét ölhetik meg, de a lelkét meg nem ölhetik. — De mégis csak félteték a bőrét, mert mire a Dunához értem, már akkor négy tagbaszakadt parasztasszony csolnakba vetette magát, áthajtott, és fellármázta a bátaiakat. Mikor én kiköttöttem, már ott várt egész Báta, örege, apraja, hogy ők nem hagyják az Isten szolgáját. Kövekkel, botokkal...

Perényi Ferencz (Korogihoz).

Hallod? Ennek már megfeküdte gyomrát.
A Dogma itt van! Harapj hát bele.

Magister.

Rám rohantak. Bele szorítottak a Dunába. Ott fulladok, ha úszni nem tudok. Le kellett úsznom Kikkel harczolni férfinak tilalmas;
Hát ölbe kaptunk egy-egy gyermeket
S áthoztuk a Dunán.

Dáma.

Váltságot is
Róttál reájok.

Magister.

Csak fenyegetés volt. —
Ezért kellett megúsznom a Dunát.

Dáma.

Nem úsztad meg; ő csáklyázott ki onnan!

Magister.

Gyermek, hazudsz.— S ha úgy van, jaj nekem! [Mert
Ha ördög által szabadul a test,
A lélek akkor kárhozatra jut.
Jaj énnekem! Hát csáklya volt? Fiú?
Jól láttad? Ah, most már emlékezem.
Nem csáklya volt az! Éles görbe körmök,
— Mint egy ökörszarv, tízével kezén, —
Ragadtak meg; vesémben és szivemben
Még most is érzem nyilalásukat.
Megesküszöm rá: ez volt! S ime most meg
Már itt terem, hová pedig hallgatózni
Csak az jöjjön, ki életét megunta.
De persze ő nem félti. Ebből is
Megtetszik, hogy garabonczás diák.
De lepedőmtől meg nem szabadulsz.

Dáma.

De a lepedő a hajón maradt,
Vagy a Dunában úszott el veled.

* *Regénytárunk* múlt számába, a «Dáma» czimü történeti körkép szövegének 55. lapjára tévedésből a jelen számba való kép került az itt közlött «Török Bálint mellen ragadja Csutakot» aláirásu kép helyett, de ennek aláirásával. A múlt számban közlött képünknek, a mely a jelen számhoz tartozik, aláirása ez: «A prédikátort elhurczolják.»

** *Seneca «Oedipus»:*
Győzhetlen ősök sarja, halálra mégy,
Könyörületlen végzeted elragad,
Fejed fölött a vég veszély függ
És temetés temetést követ majd.

Kimnach László rajza.

Török Bálint mellen ragadja Csutakot.

Érsek.

Eredj éretlen babonáddal, ember.
(A predikátorhoz.)
Istentől jöszsz?

Predikátor.

Te mondád.

Érsek.

És az égből?

Predikátor.

Nem. De az ég izenetét hozom.

Érsek.

Tehát beszéld el, mit beszél az ég?

Predikátor.

Elébb halljátok, mit beszél a föld?
Ez a hűséges föld, a mely csak akkor
Rendül meg lábaink alatt, ha mi
Vagyunk hozzája hűségtelenek.
A föld azt mondja: Mielőtt erőtök
A törökével összeméritek,
Mérjétek össze magatokat vele.
— Nem számot értve, s hadi készletet,
Holott ez is aránytalan; — de oly
Aránytalanság, mit egy Gedeon még
Kiegyenlíthet angyal-intelemmel,
S oly férfiakkal, kik, miként az eb,
Futvást nyaldossák a patak vizét.*
De mérjétek meg a rendet, fegyelmet,
S erkölcsöt, mely *ott*, s *itt* uralkodik:
Száz napja már, hogy útban a török,
S egész útjában e teméntelen had
Egy nádhajlékot föl nem égetett,
Egy csirke-fiat nem rabolt sehol:
Tinálatok virtus-számban megy ez;
Felgyújtott házak jelzik útatok; —
S nem egy tágasabb sátor telve van
Szegény hajlékból szerzett holmival.
Ott a táborban fényes nappal is
Éjféli csend van; halk hangon beszél
Emberrel ember, közrenddel vezére:
Itt patvar, káromlás, kurjongatás,
Meddő parancsok, és siket fülek,
Lármás napok, lármásabb éjszakák.
Ott a kit a táborsáncz árkain
Kívül talál a percz, halál fia:
Itt úrfiak, itt közrend szerteszét
Csatangolnak kényök-kedvök szerént.
Minő különböző erkölcsök és rend!
Minő fegyelem *ott* és *nálatok!*

Érsek.

Hm! *Nálatok?* Ki vagy te, a ki így
Beszélsz? Nem is *nálunk?* Csak *nálatok?*
S *te nálad* mint áll a dolog? — Te kém vagy!

Predikátor.

Nem! — Mi vagyok, majd azt is megtudod.
Ha kém volnék, nem volnék *köztetek.*
Köztöttetek, mondom, s nem *nálatok;* mert
Országom nem e világból való.
De halljátok, mit szól tovább a föld,
Mert még a föld beszél. — Szörnyű *bakok*
Vernek fenyőt a Dráva mélyibe
Percz-percz után zuhanva a fenyőkre.
Idáig hallik; s minden zuhanásra
Egy-egy viszhanggal dobban szivetek.

Érsek.

A Dráván hídat vernek, tudjuk ezt!

* *Gedeon*, az Izrael bírája, mikor a Midián ellen vezette seregét, sokalta a népet s egy jó részét visszabocsátotta. Utoljára csak tízezer maradt vele, de ezt is többnek találta a szükséges mennyiségnél, s elhatározta, hogy ennek is elbocsátja nagy részét, s csak a bátrakat tartja meg maga mellett. Egy patakhoz érvén, parancsolta, hogy igyanak. Azokat, a kik letérdelve, s neki hasalva ittak, (tehát nem volt sürgős útjok, mert kényelmeskedtek) visszaküldötte, s csak azt a háromszázat tartotta meg magánál, a kik (nem értek rá kényelmeskedni, futva ittak, tenyérrel merve habsolták a vizet, mint az eb. E háromszázzal meggyőzte a Midiánt. Lásd: Bírák VII. rész.

Predikátor.

De nem tudjátok, milyen híd! A szultán,
Mihelyt átkelti rajta táborát,
Le is rontatja rögtön! Értitek?
Maga mögött felszaggattatja azt,
Elpusztíttatja ütközet előtt.
Ütközet előtt! Értitek ti ezt? Ti,
Kik a menekvés hídját veritek,
S futást terveztek *ütközet előtt.*

Érsek.

Közölte véled szándokát a szultán
Hogy így tudod, mi lesz ma, és mi holnap?

Predikátor.

A szultán már kiadta a parancsot.
Rácz és török kalmárok hirdetik,
A *föld* népénél szájról-szájra jár
Ez a parancs! Tudjátok meg ti is
Én általam, hogy mit beszél a föld.

Érsek.

És hát az ég? Ha kérdenünk szabad.

Predikátor.

Megvagyon írva II. Krónikák könyvében a XVIII. részben, a 18-ik verstől a 22-ig:

«Látám az Urat ülni az ő királyi székiben, és minden mennyei seregeket állani jobb és balkeze felől.»

«És monda az Úr: vajon kicsoda hitethetné el Ákhábot, az Izrael királyát, hogy felmenne. és Rámóth-Gileádnál elveszne? És ki egyet, ki mást szóla.»

«Akkor előjöve egy lélek, ki megállván az Úr előtt, monda: Elhitetem én őtet. Az Úr pedig kérdé: Mi módon?»

«És felele a lélek: Kimegyek, és leszek hazug lélek minden ő prófétáinak szájokba. Monda azért az Úr: Eredj ki, és úgy cselekedjél.»

«Im azért az Úr adta e hazug lelket a király prófétáinak szájokba, és az Úr veszedelmes dolgot szólott ő ellene.»

Érsek.

Ákháb királynak szólt ez izenet,
De mi közünk van nékünk e zsidóval?

Predikátor.

A melyek megírattattak, a mi tanúságunkra írattattak meg. A kinek fülei vagynak a hallásra, hallja. Mert nem a test jelentette meg ezeket tinéktek, hanem a lélek.

Magister.

Ki istentől van, nem beszélhet így!
Az éretlen beszédü mégis én
Vagyok! De jól van! Nem hisznek nekem!

Érsek (a predikátorhoz).

Hogy és miként keríted ezt nyakunkba?

Predikátor.

Baál papjai! Ti vagytok a király
Tanács-adói! Próféták, a kikből
Hazug lélek beszél! Ti késztitek
Felmenni Rámoth-Gileádba őt,
Hogy elveszszen. Ezt megjelentenem
Ti nem bocsáttok a király elé!
De adjátok tudtára, hogy ha tetszett
Elrejtőzködni: tessék néki majd
Elesni a siralmas ütközetben.
Elvész bizonynyal, mert a fejsze már
A fáknak gyökerükre vettetett.
Mert meg vagyon írva Ezékielnél:
«Te pedig Izraelnek hamis és hitetlen fejedelme, elvészem a koronát fejedről, és a királyi süveget elfordítom a te fejeden. Elfordítván, elfordítom, elfordítom, elfordítom azt.»

Érsek.

Hány nyelved van te átkozott, hogy ekként
Merészled káromolni a királyt?
Ezer legyen bár, mind kivágatom!

Predikátor.

De én azért kivágott nyelvvel is,
Azért én még a háztetőkről is...
Kiáltok még a koporsóból is
E hazug lélek súsárlási ellen:
Mérges kigyóknak nemzetségei,
Sadduczeusok, Farizeusok,
Ti püspökök, ti érsekek, papok
Sattzoltató tisztartók és urak!
Kiáltom nektek, fordítsátok el
A rátok következő haragot,
Ne vigyétek vesztébe a királyt!

Perényi Ferencz (Korogihoz).

No's, jó Uram! Hát ez a Dogma! Edd meg!
Hozzon-e még Nádasdi többet is?

Magister.

Igről-igre úgy beszél, mint a pajtában. Meglássa Nagyságtok, ha kikáromkodja magát, elrepül.

Érsek.

Ha nem csalódom, Luther szól belőled,
És a Sátán, kiknek szolgája vagy.

Predikátor.

Ti vagytok a Sátán szolgái; én
Isten szolgája, s nem a Lutheré.

Móré püspök.

Hallottam, hogy négy évvel ezelőtt
Egy szerzetes, Prudentius nevű,
Szentírás-magyarázat doktora,
Arab, szyr, khald nyelvekben járatos,
Túdós, de nyughatatlan férfiú
A Benedek-rend pécsi szerzetét
Elhagyta, és most szerteszét barangol,
Jámbor községet mételyezve, szór
Szidalmakat király és pápa ellen:
Nem te vagy-é ez a kóbor barát,
Prudentius?

Predikátor.

Prudentius valék,
A míg sötétségben vakoskodám,
De a mióta lelki szemeim
Megnyiltanak ama világosságra,
Kit a világ gyűlöl s be nem veszen, mert
Az ő cselekedetei gonoszak:
Újjá születtem, új lőn nevem is:
Timotheus Belvárdinus, minister
Divini verbi.

Érsek.

Hát szökött barát!
Eretnek, a kit törvényink szerént
Elfogni nemcsak a papság joga:
Világi is törvényt tarthat fölötte.
Verjétek vasra! Tömlöczbe vele!
Apát, megőrizd! Majd a harcz után...

Predikátor.

Ember, tanácslom, végezz harcz előtt;
A harcz után te várj ítéletet!
Bakót hívj! Máglyát gyújtass! Comburantur
Én tudom kiben hittem.

Móré püspök.

Érsek úr!
Megyém határi közt esvén rabúl
Ez ember, törvény s jog szerént enyim.
Törvényt s ítéletet pedig fölötte
Saját szent rendje mondhat egyedül.
Megengeded! — Tartsátok őrizetben,
De nem bilincsen. — Ítélet előtt
Papot bilincsre verni nem szabad.

Magister.

No, garabonciás, gyere!

Móré püspök.

Pénzét, te tolvaj, visszaadd.

Predikátor.

Vigyetek! —
Móré Filep, vitára hívom én ki
Benedek-rendi egész szerzeted;
Ország-világ előtt a szentirásból
Megbizonyítom:

Imo
hogy fölösleges
Jó cselekedet nincs, s nem is lehet;
Mert természettől bűnös minden ember.
És a legjobb is kárhozat fia.
IIo
Hogy nem lehet, s nincs szabad akarat;
Mert akaratunk meg vagyon romolva.
S ha van, csak a gonoszra van csupán.
IIIo
Hogy a hit és erkölcs szabályozója
Egyedül az Istentől ihletett
Szentírás, s ehez nem szükségesek
Sem zsinatok, sem egyházi atyák,
Sem a bullák, sem a dekrétumok.
E három tételt kész vagyok vitatni
A legtanúltabb doktor ellen is;
S három fejet teszek, három fog ellen.
Ha ő veszít, három fogát kihúzom;
Ha én veszítek, két kezem fejét
Vágják elébb le, s aztán ezt is, itt ni!
Móré Filep, bíró te légy közöttünk.

Magister.

Elég volt már komám.
(Vonszolja.)

Predikátor.

A mely eb egyszer
Már általúszta a Dunát, az a
Karasiczától vissza nem ijed;
S ki maga mögött hídat rontat el,
Ti nektek az nem ád egérutat.
(Tovább vonszoltatva, megveti lábát és visszafordul.)
Alkudjatok meg, vagy rejtőzzetek;
Széledjetek el, hadd széledjen ő is.
(Tovább vonszolják.)
Féljétek Istent! — Tiszteljétek a
Királyt! — Ne vigyétek ütközetbe! —
Móré Filep! hol vannak doktorid? —
Három fog ellen három fej a tét! —
Elzúzom őket! Héjh! Bár a törökkel
Bánnátok úgy el, mint most én velem,
S mint én elbánok majd a doktoriddal.
En vana vates ante Cassandram fui.*
(Elvonszolják.)
(Folytatása következik.)

* Kassandránál elébb jövendölém meg
A pusztulást. Hiába.

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Ez azonban még nem történt meg, s nem is fog megtörténni, mert egy lélek sem tudja, hogy Ker Karraje hol van. Remélem, elismeri, hogy az önök helyzete nagyon előnyös.

— Elismerem, de hát a helyzeten mit sem változtat az. Akár tudják, akár nem, — hadd jöjjenek azok a hadi hajók; mihelyt négy-öt tengeri mérföldre jutnak hozzánk — izzé-porrá zúzzuk őket...

— Helyes,... és aztán?...

— Aztán?... Nem eléggé valószinű, hogy többé pánczélos hajó nem merészkedik a sziget közelébe?

— Azt is megengedem. De hát a hajók a lőtávolon kivül elzárhatják az útat, s többé az «Ebba» nem mehet egyetlen kikötőbe sem. Miként szerzik be majd a szükséges élelmiszereket?

Serkő mérnök hallgatott.

Bizonyára foglalkozott már ezzel a kérdéssel, de nem talált reá feleletet. Meg vagyok győződve, hogy a rablók el szándékoznak költözni Sarok-Cupból.

Minthogy azonban Serkő nem akarja, hogy kérdéseimmel sarokba szoritsam őt, rövid gondolkodás után igy szól:

— Ott van a tug, az majd kisegit a bajból, ha az «Ebba»-nak nem vehetjük hasznát.

— A tug! — kiáltok fel önkénytelenül is hangosabban. — Ha Ker Karraje tartózkodási helyét megtudják, vajjon ne tudnának semmit D'Artigas gróf viz alatt járó tugjáról?

Serkő mérnök olyan pillantást vet reám, mintha a lelkembe akarna nézni.

— Hart úr, ön tulságosan messze megy zárókövetkeztetéseivel.

— Én, Serkő úr?

— Úgy veszem észre a szavaiból, hogy ön többet tud, mintsem szabad volna tudnia.

Ez a megjegyzés rögtön elhallgattat. Attól félek, hogy gyanút fog, mintha a multkori eseményben nekem is részem volna. Merően néz reám, mintha keresztül akarna fúrni... fel akarná bolygatni agyam szálait...

Nyugodtságomat megőrizve, csendes hangon igy folytatom:

— Serkő úr, hivatásom és hajlandóságom szoktattak hozzá, hogy mindent jól fontolóra vegyek. Azért mondottam el, a mi felett sokat tünődtem, hogy esetleg önök hasznát vehessék, ha ugyan vehetik valami hasznát.

Elváltunk. Attól tartok, hogy nem voltam eléggé óvatos, gyanút keltettem benne magam iránt, s ezt a gyanút majd igen nehéz lesz eloszlatnom.

Számos rablóczimborájuk kiment a sziklapartra.

Egyet azonban megjegyeztem e beszélgetésből, hogy a fulgurator veszélyes zónája négy-öt mérföld... No majd megirjuk... az éjnapegyenlőség idején elviszi egy másik hordócskában az apály... Sokáig kell még várnom... S vajjon olyan szerencsés kezekbe jut-e az is?...

A vihar kedvére tombol künn a tengeren. A Bermudák környékén minden télen igy van. Talán e miatt késlekednek Back-Cup megtámadásával, pedig Davon hadnagy azt mondotta volt nekem, hogy ha a «Sword» nem tér vissza Saint-Georgesba, újabb expedizió jön a rablófészek szétrombolására. Valóban ideje már, hogy az igazságszolgáltató hatalom leszámoljon ezekkel a gazokkal... még ha én is velök pusztulok is el...

Bárcsak egy pillanatig szivhatnám magamba a tenger üde levegőjét!... Miért is nem láthatom csak egyszer az égboltozatot, mely a Bermudák felett a végtelen magasban van!... Ebben az egyetlen vágyban összpontosul egész életem... Átmennék a sziklafolyosón, elrejtőzném a sziklák között... hátha én látnám meg először a Back-Cup ellen kiküldött hadiflotta füstoszlopait!...

Szó sem lehetett erről. Serkő mérnök engedélye nélkül oda bemennie senkinek sem szabad... Ha megpróbálnám: még azt is megtiltanák, hogy czellámat elhagyjam... esetleg még...

Annyi tény, hogy Serkő mérnök viselkedése is megváltozott irányomban utóbbi beszélgetésünk óta. Többé nem gúnyolódik, gyanúsan, kémlelve néz reám, épen úgy, mint Ker Karraje.

November 17-én.

Ma élénk sürgés-forgás volt a «méh-kaptár»-ban. A rablók kiszaladtak sejtjeikből és zavart kiáltozást hallottam minden felől.

Felugrom az ágyból és kirohanok.

A rablók a sziklafolyosó felé szaladnak, melynek bejárójánál Ker Karraje, Serkő mérnök, Spade kapitány, Effrondot a kormányos, Gibson a gépmester és D'Artigas gróf malai szolgája már összegyülekeztek.

Nem sokára megtudtam e riadalom okát. Az őrszemek hanyatt homlok rohantak be a folyosón és jelentették, hogy éjszaknyugat felől több pánczélos hadihajót pillantottak meg; melyek teljes gőzerővel jönnek Back-Cup felé.

XVI.

Még egynéhány óra.

Haj, minő hatása van reám ennek a hirnek! Minő kimondhatatlan izgatottság szállt meg!... Végre-valahára a dolgok jelen állapota megváltozik; bár csak úgy változnék meg, a hogy az emberiség java kivánja!

Eddigelé napról-napra leirtam megfigyeléseimet, ezentúl óráról-órára fel akarok jegyezni minden eseményt. Ki tudja, hátha akkor tudom meg Roch titkát egészen, mikor már nem lesz időm arra, hogy feljegyezzem;... ha pedig az vagyon megirva a sors könyvében rólam, hogy Back-Cup sziklái között leljem siromat, adja Isten, valaki holttestem mellett megtalálja a rablótanyán töltött öt hónap alatt irt naplójegyzeteimet!...

Ker Karraje, Serkő mérnök, Spade kapitány meg számos rablóczimborájuk mindjárt a rémhir hallatára kimentek a sziklafolyosón a tenger partjára és kémkedtek... Mit nem adtam volna érte, ha utánok sompolyoghattam volna, s elrejtőzhetem vala ott a szirtfalak között, hogy lássam én is a közeledő hajókat.

Egy óra mulva visszatértek mindnyájan a «méh-kaptár»-ba. Húsz rablót hagytak künn őrszemül. Ez időtájban a napok már nagyon rövidek, napfelkelte előtt nincs mitől félniök. A rablófészek elegendő védőeszközzel rendelkezvén, éjjeli támadástól nincs mit tartaniok, no meg az sem történhetik meg, hogy a közeledő hajók legénysége hamarosan partra sz lhat a kopár sziklaszigeten.

Egész estig azon dolgoztak, hogy a fulgurator lafettáit állitották fel a sziget különböző pontjain. Hat ilyen lafettát vittek a sziklafolyosón keresztül az előre kijelölt pontokra.

Miután ez megtörtént, Serkő mérnök visszasietett Roch Tamáshoz a laboratoriumba... Talán tudatni akarja őt az eseményekről... hogy egy hadi flotta áll Back-Cup előtt... s a fulguratornak most kellene Back-Cupot megvédenie...

Annyit biztosan tudok, hogy ötven fulgurator áll készen, több kilogrammnyi robbanó anyaggal van mindenik megtöltve, s nincs a világon az a pánczélos hajó, mely ezeknek ellenállhatna, ha megkezdik romboló munkájokat...

A deflagratorhoz szükséges folyadékkal is számos üvegecskét megtöltött Roch Tamás. Meg vagyok győződve arról, hogy Ker Karraje bizvást számithat az ő segitségére.

Ezekkel az előkészületekkel telt el a nap. Este sötétség van a barlangban, mert a villamos lámpásokat nem gyujtották meg.

Lassú léptekkel haladok czellám felé, és szinlelem, a mennyire lehet, hogy a dolgok e hirtelen megváltozása teljességgel nem érdekel. Mindazonáltal a Serkő mérnökben ellenem támadt gyanút a hadi flotta megjelenése bizonyára csak megerősítette.

(Folytatása következik.)

A magyar királyi államvasutak folyó évi

NYÁRI MENETRENDJE.

A kolozsvári gyorsvonat Budapestről d. u. 2 óra 15 perczkor indul és Kolozsvárra, ugy mint jelenleg éjjel 10 óra 37 perczkor érkezik. E vonat Rákoson és Nagy-Kátán rendesen, Tápió-Szelén pedig föltételesen fog ismét megállani.

Ellenben a Budapestről d. u. 1 óra 55 perczkor Arad felé induló gyorsvonat Tápió-Szelén nem állíttatik meg, Rákoson és Nagy-Kátán pedig csak a fölszálló utasok által lesz használható; továbbá ugy e vonat, valamint az Arad felől Budapestre d. u. 1 óra 10 perczkor érkező gyorsvonat Berzova állomáson föltételesen megállíttatik.

A Budapestről jelenleg reggel 6 óra 45 perczkor Gyula-fehérvárra induló gyorsvonat Ujszász állomáson rendesen meg fog állani.

A Budapest keleti pályaudvarról Kolozsváron át Predeál felé este 9 óra 15 perczkor induló, valamint a Predeál felől Budapest keleti pályaudvarra reggel 7 óra 30 perczkor érkező gyorsvonat Kolozs-Karán, a Kolozsvárról Budapest felé reggel 5 óra 23 perczkor induló gyorsvonat pedig Jegenyén a fürdő-évad tartama alatt föltételesen megállíttatik.

Brassó és Predeál között junius 1-től minden esütörtökön, ünnep- és vasárnapon, valamint a görög-keleti ünnepnapokon a román államvasuti vonathoz csatlakozással, mindkét irányban 1—1 személyvonat helyeztetik ismét forgalomba. E vonat Brassóból este 6 óra 40 perczkor indul és Predeálra este 8 órakor érkezik; Predeálról pedig reggel 6 óra 27 perczkor indul és Brassóra reggel 7 óra 37 perczkor érkezik.

Minden ünnep- és vasárnapon, valamint a m.-radnai búcsunapokon Arad és Mária—Radna között mindkét irányban a mult évben is közlekedett helyi vonat ismét forgalomba helyeztetik, minek folytán ezen napokon a reggel 6 óra 35 perczkor Aradról Tövisre induló és a Tövisről este 8 óra 55 perczkor Aradra érkező személyvonatoknál Arad és Mária-Radna között a szomszédos forgalmu és menettérti jegyeknek használata kizáratik. A helyi vonat Aradról reggel 7 órakor indul és Mária-Radnára d. e. 8 óra 47 perczkor érkezik; Mária-Radnáról pedig este 7 óra 40 perczkor indul és Aradra este 8 óra 35 perczkor érkezik. Továbbá az Aradról este 6 óra 40 perczkor induló és Mária-Radnára este 8 óra 30 perczkor érkező tehervonat naponta személyszállításra rendeztetik be.

A püspök-ladány—máramaros-sziget—kőrösmezői vonalon. A Máramaros-sziget és Püspök-Ladány között közlekedő gyorsvonat a végből, hogy Máramaros-szigeten kedvezőbb időben induljon, illetve érkezzék, Máramarosszigetről reggel 4 óra 50 perczkor fog indulni, az ellenkező irányban pedig Máramarosszigetre éjjel 11 óra 20 perczkor fog érkezni. Ezen gyorsvonatok Gilvácson és Kaba állomáson 1—1 perczre rendesen meg fognak állani és Gilvácson Nagy-Somkut felől, illetve felé csatlakozást fognak nyerni.

A debreczen—szerencsi és nyiregyháza—csap—ungvári vonalakon. A Budapest felől érkező gyorsvonathoz Debreczenben Szerencs felé való közvetlen csatlakozás létesítése érdekéből, a Debreczenből jelenleg este 8 óra 40 perczkor Szerencsre induló személyvonat már este 7 óra 5 perczkor fog Debreczenből indulni és Szerencsre éjjel 10 óra 30 perczkor érkezik. Nyiregyháza felől, illetve felé Csapon át Budapest felé, illetve felől a gyorsvonatokkal való közvetlen összeköttetés létesítése czéljából, az Ungvárról jelenleg d. u. 2 óra 7 perczkor Csapra érkező és az onnét Ungvárra d. u. 3 óra 2 perczkor vissza induló személyvonat a nyiregyháza—csapi vonalrészre is kiterjesztetik. E vonat Nyiregyházáról, Debreczen és Szerencs felől való csatlakozással d. u. 12 óra 2 perczkor indul és Csapra d. u. 2 óra 12 perczkor érkezik; az ellenkező irányban pedig Csapról d. u. 3 óra 2 perczkor indul és Nyiregyházára d. u. 5 óra 23 perczkor érkezik, a hol Szerencs és Tisza-Polgár, valamint Debreczen felé csatlakozást fog közvetíteni. E vonatoknak forgalomba helyezése folytán a jelenleg Ungvárról d. e. 8 óra 36 perczkor Nyiregyházára induló, s Nyiregyházáról Ungvárra este 7 óra 30 perczkor vissza érkező vegyes vonatok a nyiregyháza-csapi vonalrészen beszüntetteinek.

A szeghalom—füzesgyarmati vonalon. A jelenleg Szeghalomról Füzes-Gyarmatra d. u. 1 óra 15 perczkor induló és a Füzes-Gyarmatról Szeghalomra d. u. 4 óra 35 perczkor érkező vegyesvonatoknak egyidejü megszüntetése mellett, mindkét irányban 1—1 uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba. Az uj vonat Gyoma, illetve Arad és Budapest felőli csatlakozással, Szeghalomról d. u. 4 óra 45 perczkor indul és Füzes-Gyarmatra d. u. 5 óra 10 perczkor érkezik; az ellenkező irányban pedig Füzes-Gyarmatról d. u. 5 óra 43 perczkor indul és Szeghalomra 6 óra 8 perczkor érkezik s itt közvetlenül csatlakozik Gyoma, illetve Budapest felé.

A nagyvárad—püspök-fürdő—félix-fürdői vonalon. A mult nyáron közlekedett vonatok a fürdő évad tartamára ismét forgalomba helyeztetnek.

A sepsi-szent-györgy—csik-szereda—csikgyimesi vonalon egész uj menetrend lép életbe, a mely szerint Sepsi-Szent-György és Csik-Gyimes között két-két, Sepsi-Szent-György és Csik-Szereda között pedig még egy-egy harmadik vonat fog mindkét irányban közlekedni. A sepsi-szent-györgy—csik-gyimesi irányban az első vonat Sepsi-Szent-Györgyről, Brassó, illetve Budapest és Zernest valamint Kézdi-Vásárhely felől való csatlakozással, reggel 7 óra 10 perczkor indul és Csik-Gyimesre d. u. 1 óra 35 perczkor érkezik; a második vonat Sepsi-Szent-Györgyről, Brassó illetve Budapest felől csatlakozással, d. e. 11 óra 5 perczkor indul és Csik-Gyimesre d. u. 5 óra 57 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban az első vonat Csik-Gyimesről reggel 5 óra 40 perczkor indulva Sepsi-Szent-Györgyre d. u. 12 óra 5 perczkor fog érkezni, a hol csatlakozást közvetít Brassó, illetve Budapest és Predeál, valamint Zernest felé; a második vonat Csik-Gyimesről d. e. 9 óra 50 perczkor indul és Sepsi-Szt.-Györgyre d. u. 4 óra 31 perczkor érkezik s ott Kézdi-Vásárhely és Brassó illetve Budapest felé fog csatlakozást közvetíteni. A Sepsi-Szt.-György és Csik-Szereda között mindkét irányban forgalomba helyezendő harmadik vonat Csik-Szeredából éjjel 3 óra 20 perczkor indul és Sepsi-Szt-Györgyre reggel 6 óra 30 perczkor érkezik s ott csatlakozást közvetít Kézdi-Vásárhely, Brassó illetve Zernest felé; az ellenkező irányban pedig Sepsi-Szent-Györgyről Brassó, illetve Budapest és Predeál, valamint Kézdi-Vásárhely felől való csatlakozásoknak közvetítése mellett d. u. 4 óra 58 perczkor indul és Csik-Szeredára este 8 óra 17 perczkor érkezik.

A békés-földvár—békési vonalon. A jelenleg Békés-Földvárról Békésre éjjel 12 óra 5 perczkor induló és onnét Békés-Földvárra éjjel 3 óra 30 perczkor visszaérkező vonatoknak egyidejü megszüntetése mellett mindkét irányban egy-egy uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba, mely Békésről d. u. 5 órakor fog indulni és Békés-Földvárra, a gyorsvonatokhoz Budapest és Arad felé csatlakozólag d. u. 5 óra 20 perczkor érkezik; az ellenkező irányban pedig Békés-Földvárról Budapest, illetve Szolnok és Arad felől csatlakozólag este 7 óra 42 perczkor indul és Békésre este 8 óra 2 perczkor érkezik.

Az arad—temesvári vonalon. A jelenleg Aradról d. e. 11 óra 25 perczkor Temesvárra induló személyvonat, Aradon csatlakozásba hozatott a Budapest felől érkező gyorsvonathoz.

A budapest—verciorovai vonalon. Expresszvonatok, Czegléd, Lugos, Karánsebes állomásokon, továbbá a Budapest felé közlekedő keleti expresszvonat, azonkivül Temesvárgyárvároson ugy felszálló, mint a leszálló utasok által igénybe vehető lesz. Czegledtől Budapestig egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba, mely Czegledről reggel 6 órakor indul és Budapest nyugati pályaudvarba reggel 8 óra 25 perczkor érkezik. Az összes személyvonatok, melyek Berczel-Cserő megálló rakodó helyen, jelenleg egyáltalában nem, vagy csak föltételesen állanak meg, a nyári menetrendben a Budapest nyugoti pályaudvarból éjjel 10 óra 35 perczkor Temesvárra induló személyvonat kivételével, egy-egy perczre rendesen meg fognak állani.

A czegléd—szolnoki vonalon. A Czegledről jelenleg este 6 óra 1 perczkor Szolnokra induló személyvonat a Temesvár felől érkező gyors s a Budapestről érkező személyvonattal összeköttetésbe hozatik, mely czéllból e vonat Czegledről este 6 óra 50 perczkor fog indulni és Szolnokra este 8 órakor érkezik. A Czegledről Szolnokra jelenleg éjjel 10 óra 30 perczkor induló személyszállitó tehervonat, este 9 óra 40 perczkor fog Czegledről indulni és Szolnokra éjjel 10 óra 52 perczkor érkezik, a hol a Predeál felé közlekedő gyorsvonathoz csatlakozik.

A szeged—karlovai és nagykikinda—nagybecskereki vonalakon. A jelenleg Szegedről este 6 óra 20 perczkor Karlovára induló vegyesvonatnak egyidejü megszüntetése mellett, Szegedről a Budapest felől érkező gyorsvonathoz való csatlakozással d. e. 11 óra 51 perczkor egy uj személyvonat fog indulni Karlovára, mely oda d. u. 2 óra 24 perczkor érkezik. E vonat Karlován csatlakozást fog közvetíteni a jelenleg délután 1 órakor Nagy-Kikindáról Nagy-Becskerekre induló vonathoz, mely Nagy-Kikindáról d. u. 1 óra 26 perczkor fog indulni és Nagy-Becskerekre d. u. 4 óra 45 perczkor érkezik.

A temesvár—buziási vonalon junius 1-től szeptember 15-ig bezárólag a fürdőévad tartamára mindkét irányban 1—1 személyvonat helyeztetik forgalomba, a mely Buziásról d. e. 11 óra 25 perczkor indul és Temesvár-Józsefvárosra d. u. 12 óra 56 perczkor fog érkezni; Temesvár-Józsefvárosról pedig d. u. 2 óra 40 perczkor indul és Buziásra d. u. 4 óra 14 perczkor érkezik.

A jassenova—aninai vonalon a Marillavölgybe és Steierlakra való utazási menettartam megrövidítése czéljából junius 1-től augusztus 31-ig bezárólag mindkét irányban egy-egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba, mely Jassenováról d. e. 9 óra 20 perczkor indul és Aninára d. u. 1 óra 46 perczkor érkezik; Aninából pedig d. u. 12 óra 25 perczkor indul és Jassenovára d. u. 4 óra 53 perczkor érkezik. Ezen vonatok közlekedésének tartama alatt a Jassenováról d. e. 9 óra 25 perczkor Aninára induló és az onnét d. u. 4 óra 51 perczkor Jassenovára visszaérkező vegyesvonatok nem fognak közlekedni.

A budapest—belgrádi vonalon a gyorsvonatok Laczháza, Szabadszállás és Kisszállás állomásokon nem fognak megállani. A Budapestről jelenleg este 9 óra 35 perczkor indul és Belgrádba d. e. 11 óra 22 perczkor érkezik.

A kecskemét—fülöpszállási vonalon a vonatok következőleg fognak közlekedni: A fülöpszállás—kecskeméti irányban az első vonat Fülöpszállásról reggel 4 óra 58 perczkor indul és Kecskemétre reggel 7 órakor érkezik, a második vonat pedig Fülöpszállásról d. u. 4 óra 57 perczkor indul és Kecskemétre este 7 óra 15 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban az első vonat Kecskemétről d. u. 12 óra 10 perczkor indul és Fülöpszállásra d. u. 3 óra 20 perczkor érkezik; a második vonat pedig Kecskemétről este 8 órakor indul és Fülöpszállásra este 10 órakor érkezik.

A kis-körös—kalocsai vonalon. A budapesti és szabadkai csatlakozás elérése végett egy-egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Kalocsáról reggel 5 óra 13 perczkor indul és Kis-Körösre reggel 6 óra 36 perczkor érkezik; az ellenkező irányban pedig Kis-Körösről reggel 7 óra 20 perczkor indul és Kalocsára d. e. 8 óra 40 perczkor érkezik.

A szeged-rókus—szabadkai vonalon. Palics és Szeged-Rókus, valamint Palics és Szabadka között junius 1-től szeptember 15-éig bezárólag a fürdővonatok következőleg közlekednek: Ünnep- és vasárnapokon indulás Szeged-Rókusról d. u. 1 óra 15 perczkor Palicsra és onnan este 9 óra 5 perczkor vissza Szeged-Rókusra, továbbá naponta indulás Szabadkáról d. u. 3 óra 30 perczkor és este 7 óra 40 perczkor Palicsra, onnét vissza Szabadkára d. u. 4 óra 5 perczkor és este 8 óra 10 perczkor.

A szabadka—dáljai, az uj-dombovár—bosnabródi és üszög—baranya—szt-lőrincz—barcsi vonalakon. Budapestnek Boszniával való kedvezőbb összeköttetése czéljából Szabadka—Dálja—Boszna-Bród között mindkét irányban s mindhárom kocsiosztályt szállító gyorsvonat ismét forgalomba helyeztetik. Ezen gyorsvonat Szabadkáról, csatlakozással a gyorsvonathoz, Budapest felé este 9 óra 22 perczkor indul és Dáljára este 9 óra 28 perczkor, Bosznabródba éjjel 12 óra 20 perczkor érkezik s ott közvetlenül csatlakozik a boszna-hercegovinai államvasut személyvonatához, az ellenkező irányban pedig Boszna-Bródról ugyancsak közvetlen csatlakozással a boszna-hercegovinai államvasut személyvonatához, éjjel 3 óra 20 perczkor indul és Dáljára reggel 6 óra 7 perczkor, Szabadkára pedig d. e. 9 óra 27 perczkor érkezik, a hol közvetlenül csatlakozik a gyorsvonathoz Budapest felé. Ezen gyorsvonatnak forgalomba helyezése folytán, a jelenleg Szabadkáról este 6 óra 32 perczkor Dáljára induló személyvonat csak Zomborig fog közlekedni, a jelenleg Dáljáról reggel 8 óra 43 perczkor Szabadkára érkező személyvonat helyett pedig Zomborról Szabadkára egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba, mely Zomborról reggel 4 óra 46 perczkor indul és Szabadkára reggel 6 óra 55 perczkor érkezik. Zombor és Nemes-Militics között junius 1-től augusztus 31-ig bezárólag ünnep- és vasárnapokon egy tehervonat rendeztetik be személyszállításra. E vonat Zomborból d. u. 1 óra 4 perczkor indul és Nemes-Militicsre d. u. 1 óra 31 perczkor érkezik. A jelenleg Bródról éjjel 12 óra 1 perczkor Pécsre és az onnét este 8 óra 18 perczkor Bródra induló személyvonat csak Pécs és Eszék, illetve Bród és Boszna-Bród közt tartatik fenn. A Bródból reggel 4 órakor Pécs felé induló személyvonat már Bosznа-Bródtól fog közlekedni, a honnét éjjel 3 óra 30 perczkor fog indulni. Eszék és Budapest között kedvező összeköttetés létesítése czéljából Eszék és Uj-Dombovár között mindkét irányban a Budapest és Fiume között közlekedő nappali gyorsvonatokkal csatlakozólag egy-egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Eszékről d. u. 12 óra 25 perczkor fog indulni és Uj-Dombovárra d. u. 5 óra 1 perczkor érkezik, az ellenkező irányban pedig Uj-Dombovárról d. e. 10 óra 15 perczkor indul és Eszékre d. u. 2 óra 25 perczkor érkezik. E vonatoknak forgalomba helyezése folytán megszüntettetik a jelenleg Pécsről Uj-Dombovárra d. u. 2 órakor induló tehervonatnál a személyszállitás, továbbá Eszék és Üszög között a jelenleg Üszögről Eszékre d. u. 1 óra 36 perczkor érkező, s az onnét Üszögre d. u. 1 óra 37 perczkor visszainduló vegyesvonat, végül a Baresról jelenleg Üszögre d. e. 10 órakor érkező s az onnét d. u. 5 óra 40 perczkor Baresra visszainduló személyvonatoknak forgalma Üszög és Pécs között.

Az eszék—uj-kapella—batrinai vonalon. Az Eszékről jelenleg d. e. 11 óra 30 perczkor Uj-Kapella—Batrinára induló személyszállitó tehervonat Nasicon csatlakozást nyer a Szlatina felől érkező vonathoz.

A budapest—fiumei vonalon közlekedő nappali gyorsvonatok Kaproncza állomáson rendesen állíttatnak meg és Fiuméban a déli vasut vonataihoz csatlakozást nyernek. Ezen gyorsvonatok Fiuméban a Fiume—Velencze és Fiume—Ancona között hetenként kétszer közlekedő gyorshajókkal és ezek által különösen Róma felé, illetve felől az olasz vasutak vonataival is közvetlen csatlakozásban állanak és pedig a Budapest—Fiume irányu gyorsvonat minden hétfőn és esütörtökön az Anconába, kedden és szombaton pedig a Velenczébe menő hajóval, Fiume—Budapest irányu gyorsvonat pedig minden kedden és pénteken a Velenczéből, esütörtökön és vasárnapon az Anconából érkező gyorshajóval van közvetlen összeköttetésben. Ezen vonatok Fiuméban azon napokon, a melyeken hajóösszeköttetés van, a hajóra, illetve hajóról való átszállás megkönnyitése czéljából a kikötőhelyre állíttatnak. Továbbá Fiume és Delnieze között junius 1-től kezdve ünnep és vasárnapokon mindkét irányban egy-egy helyi személyvonat fog közlekedni. Ezen vonat Fiuméból d. u. 1 óra 23 perczkor indul és Delniczére d. u. 4 óra 6 perczkor érkezik, Delniczéről pedig este 7 óra 40 perczkor indul és Fiuméba éjjel 10 óra 40 perczkor érkezik. Végül a jelenleg Zákány és Gyékényes között közlekedő összekötő vonatok közlekedése a nyári menetrend életbeléptetésével megszünik.

A körös—belovári vonalon. A fővonat nappali gyorsvonataival való csatlakozásban, mindkét irányban egy-egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Belovárról d. e. 11 óra 3 perczkor indul és Körösre d. u. 12 óra 32 perczkor érkezik, az ellenkező irányban pedig Körösről d. u. 2 óra 35 perczkor indul és Belovárra d. u. 4 óra 3 perczkor érkezik. A jelenleg Belovárról d. u. 3 óra 35 perczkor Körösre induló vegyesvonat Belovárról csak d. u. 5 óra 10 perczkor fog indulni és Körösön közvetlenül csatlakozik a Zágráb felé menő személyvonathoz.

A dugoselo—novskai és banovajaruga—pakraczi vonalakon. A lipiki fürdőközönség igényeinek kielégitése czéljából, Dugoselo—Banovajaruga—Pakracz között Dugoselon a nappali gyorsvonatokkal való csatlakozásban, mindkét irányban egy-egy uj közvetlen személyvonat helyeztetik forgalomba, a mely Pakraczról d. e. 8 óra 35 perczkor indul és Dugoselora d. u. 1 órakor érkezik, az ellenkező irányban pedig Dugoseloról d. u 2 óra 4 perczkor indul és Pakraczra este 6 óra 30 perczkor érkezik. E vonatoknak forgalomba helyezése folytán a jelenleg Pakraczról Banovajarugára reggel 7 óra 50 perczkor induló és az onnan Pakraczra este 7 órakor érkező vegyesvonatok beszüntettetnek.

A zágráb—csáktornyai és zabok-krapinatepliczi-krapinai vonalakon. Zapresicz—Zabok-Krapina-Teplitz és folytatólag Krapina között a fürdő-vonat május 15-étől szeptember 15-éig bezárólag naponta ismét forgalomba helyeztetik. E vonat Krapinából d. e. 10 óra 57 perczkor, Zabok-Krapina-Teplitzről délelőtt 11 óra 50 perczkor indul és Zapresiczre d. u. 12 óra 54 perczkor érkezik, a hol a déli vasut vonalához Steinbrück felé csatlakozik, az ellenirányban pedig csatlakozással a déli vasut vonatához Zágráb felől. Zapresiczről d. u. 1 óra 40 perczkor, Zabok-Krapina-Teplitzről d. u. 2 óra 48 perczkor indul és Krapinára d. u. 3 óra 32 perczkor érkezik. Továbbá Varasd és Varasd-Teplicz között mindkét irányban, szintén május 15-től szeptember 15-éig bezárólag ünnep és vasárnapokon egy-egy uj helyi vonat fog közlekedni. Ezen vonat Varasdról d. u. 2 óra 15 perczkor indul és Varasd-Teplitzre d. u. 2 óra 30 perczkor érkezik, Varasd-Teplitzről pedig d. u. 2 óra 50 perczkor indul és Varasdra d. u. 3 óra 5 perczkor érkezik.

A nyári menetrendre vonatkozó egyéb részletes adatok ugy a menetrend-hirdetményekből, valamint az állomásokon a kapusok, illetve személypénztáraknál, nemkülönben a városi menetjegy-irodákban darabonként 30 fillérért kapható menetrend-könyvecskékből vehetők ki.

Az igazgatóság.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

NEGYEDIK SZÍN.

PREDIKÁTOR FOGSÁGA.

(Melyet már prózában folytatunk).

Hiába mondták neki iményt, hogy az ő bűbájos lepedője a hajóban maradt, vagy elúszott a Dunán. A magister bele volt bolondúlva a babonájába, meg a lepedőjébe egyiránt.

Hitt-é bennök? Eredetileg bizony úgy se hitt ő, mint mi. Tudta a garabonciás mesét, csak úgy, mint mi, a nélkül hogy eszébe jutott volna azt komolyan venni, mindaddig, mig egy ismeretlen jelenségben, — egy fehérbe öltözött aszszonyseregy, egy kúszált arczú embernek szokatlan alakja, és hallatlan beszédei, — megvalósúlva nem látta maga előtt a mesét, melynek megvalósításában szive gonoszsága is részt vett. Egy ötlet volt csupán, mely a másik pillanatban már rögeszmévé izmosodott és rendszerré fejlődött.

Mikor a foglyot belökte a pinczeajtón, s egyedül maradt vele, egy pillanatig még a lepedőre gondolt, azután megvakarta a fejét. A lepedő!

Csakugyan odaveszett, s másikhoz aligha jut hamarjában. Mert Bátán is akadhat ugyan álmos asszony, czéda lány, vagy épen beteg ember, de azoktól aligha lehet most csenni, a mikor minden ember őrzi a házát, mivel a csatangoló hadinép között sok az enyves-kezü, sőt a ragadozó is.

Pedig ha már megfogta a madarat, meg is kellene koppasztani.

A bűvös-bájos hatalom oda; a kegyetlenség semmi jóra sem vezet, mert ha holtra kinozza, sem veszi hasznát. Tehát engesztelő politikát kezdett inaugurálni.

Mivel pedig abban az időben az engesztelődés eszközei és szimbolumai felső ruhákból állottak, s mivel a predikátor köntöse a sok huzalkodásban foszlányokra szakadt; a magister ott hagyta foglyát, sebtiben végig járta a barátczellákat, s az egyikből kiakasztott, — azt is lopta, mint a lepedőt, — egy barát-csuhát, s azt egy kondér tejjel együtt letette a prédikátor elé a fa nyoszolyára.

— No, te ördögök szekretáriusa! Látod, a jó körösztény még az ördögökön is megkönyörül, mert olyan szivem van nekem! Vedd fel ezt a szent hábitust, talán még segithet valamit a lelkeden.

A predikátor iszonyodva lökte vissza a csuhát.

— Eltávozz tőlem ezzel a sátán-öltözettel, és add vissza nékem az én rongyaimat, melyek mennyekző-ruhák lésznek nékem az itéletnapon.

— A rongyaidat én vissza nem adhatom, mert azokat még a lépcsőkön elkapkodták a csatlósok; össze is vittak rajta, mivelhogy annak minden darabja sok mindenfélére hasznos.

— Úgy szólasz mint egy a bolondok közül. De ha rongyaimat elragadoztátok is, azért még sem öltöm fel a hitetleneknek drága köntösét. Inkább járok mezítelenül, miképen meg vagyon írva Ésaiás prófétánál: «Miképen hogy mezítelenül és saru nélkül jár az én szolgám Ésaiás: azonképen viszi el fogva az Assiriabéli király a gyermekeket és vén embereket, mezítelenül és saru nélkül».

— Már én rajtam pedig most nem fog a ráolvasásod, mert nekem is van a zsebemben egy darab rongy a klepetusodból. Hanem ha azt akarod, hogy le ne füleltesselek, bújj bele most mindjárt ebbe a csuhába, mert a püspök úr parancsolta.

— Aztán, — folytatta tovább, mikor a predikátor magára öltötte a kántust, — aztán ne mondd, hogy ellenséged vagyok; nézd, egy kanta édes tejet is hoztam; tudom, hogy ezzel élsz.

Kimnach L. rajza.

«Jaj bűnös világnak, Magyarországnak!»

— Élnek bizony a macska-kölykök! A tejnek itala csak az értelemben-gyermekeknek való, a minő te vagy.

— Hát akkor mivel élsz, ha az édes tej sem kell? — kérdezte hüledezve a magister.

Mivel pedig már jól aláhajlott a nap, és a test megkövetelte a magáét, a prédikátor is kisetett a kanaáni stilusból, és elkezdett érthetőbben dicsekedni.

— Vagyon ugyan nékem a kommunitástól rendeltetve, nyavalyás testemnek táplálására tehenektől való reggeli és esteli fejés három ízben, de a melynek fejében bírák eő kegyelmök én nékem két akó bort szolgáltatnak italomul, és egy hizott ártányt eledelemül. Ezenkivül azonban minden napon jár egy itcze borom a helység korcsmájából, és egy font húsom a falu mészárszékéből. Minden csütörtöki napon pedig ezeken felyül egy öreg hal, két fontosnál nem kisebb, és egy itcze bor. Mikor úton vagyok a kommunitás dolgában, akkor ezek a viktuálék megkétszereződnek, és a ruha-kopásra is naponként 25 dénárok adatnak. — Mivel pedig mai napon csütörtök is vagyon, útam is vagyon, tehát a mai napra engemet két font hús, négy font öreg hal, és négy itcze bor illet, melyet is, ha te, ki szolgája vagy e világ fejedelmének, nékem kiszolgáltatsz, azt a kommunitás tenéked készpénzben böcsülettel adekválni tartozik.

A magister hozott hamarjában egy sült harcsát, melyben böven be volt foglalva a két font hús is; valamint hogy a kondér is, melyben a bor volt, meghaladta az előírt mértéket.

A prédikátor a harcsa láttára áhitatosan sóhajtott, azután megáldotta az eledeleket és italokat; egyszersmind, mivel ezek jog szerint az övéi voltak, megkinálta a magistert is.

— Jövel, Édomnak fia, és márts velem egy tálból.

A magister, épen oly éhes mint foglya, nem várt több kinálást. Azt is remélte, hogy borozás közben majd csak feloldik a nyelve ennek az ördöngös diáknak valamire, a minek ő hasznát veheti.

Meg is próbálta szóra hozni. Mikor a kulacs könnyebbé ürült, elkezdte a garabonczást *atya* néven tisztelni.

— Láthatod atya, hogy jóakaród vagyok. Sokat segithetek az állapotodon, de te se sajnáld tőlem a tudományodat. Ha egy kis pénzre, elásott kincsre, vagy rontásra, vagy gyógyitásra juttatnál, te se bánnád meg. Osztoznánk mindenen. Itt pedig mindjárt nyitva feledném az ajtódat, és úgy elillanhatnál, hogy üthetnék bottal a nyomodat.

— Mit! — kiáltott a predikátor felemelkedve, s kigyúladt arczczal, — hogy én elrejtőzzem? Néma eb legyek az én uramnak kapujában? Én, a ki halálos duellumra hivtam ki a hamisságnak doktorait, elszaladjak előlök, mint egy szökött rabszolga? Nem tettem-é föl kezeimet és fejemet három hitvány fog ellen, hogy megbizonyitom ellenökbe az emberi akaratnak szolgai voltát, az jó-cselekedeteknek hitvány voltát, és az dekrétomoknak hamis voltát? Még ha szélnek eresztenétek is ma, én holnap, szaladván kiáltanék utánatok: Hamisságnak hirdetői, álnokságnak cselekedői, féltitek a hitvány fogatokat, úgy-é? De kihúzom! Irgalom nélkül kihúzom! A priortokét húzom ki! Az első fogait húzom ki! Hadd lássa róla mindenki, hogy hamis tudományt tanit! Ha harapó-fogó nem lesz kéznél, ezzel a bicsakkal fogatom ki!

Magasan fölemelte a török-bicsakját, kivel a harcsa-fejet piszkálgatta.

A magister rémülten ugrott fel. Megijedt, hogy azok a dühtől vicsorgó fogak most mindjárt leharapják a fejét.

— Én nem bánom, — szólt halkan, — ha Móré uram fogait húzgálod is ki, csak engem ne bánts, mert én javadat akartam.

— Mert, — kezdette a garabonczias, — a mi az *arbitrium liberum*- és *arbitrium servum*ról való tudományt illeti . . .

Nem mondhatta tovább. A magister az ajtóhoz ugrott, hirtelen kinyitotta és becsapta maga után.

Elváltak egymástól; a két fanatikus. A babona fanatikusa és a dogmák fanatikusa.

*

Az urak is szétoszoltak. Az érsek még alkonyattal visszasietett Szegszárdra jelentésével; mások Bátán maradtak, bevárni a királyt. Tomory az éj sötétében búsan utazott le táborához, engedelmességre birni az akaratos vitézeket, kiknek akarata az ő akarata volt.

Móré püspök, szekerei kora hajnalban indultak Bátáról. E szekerek egyikén a prédikátor ült magánosan. Őrizni nem kellett, a szolgáknak sem volt kedvök szemközt nézni a zordon emberrel, a ki mindjárt megtérésről és kárhozatról beszél, azonkivül pedig garabonczás is; azon vennék észre, hogy egyszer csak szekerestől mindenestől a levegőbe röpül velök.

A püspök szekerei után egy óra múlva indult. Mellette most is Török Bálint ül, ki még ma Szigetvárra megy, elbúcsúzni szép fiatal feleségétől. Velök szemközt a két fiú, Dáma és Filkó. Lovaikat csatlósok vezetik.

Mindkét férfi komor és csüggedt a tegnapi vereség miatt. Tomory tervét elvetette a tanács, s most már készítgetik magokat a végső veszedelemhez.

Móré még komorabb, mint társa, mert neki személyi veresége is volt. A Csutak uram támadása szíven szúrta.

— Mulasztottam én, vagy követtem el valamit az én rangom és méltóságom kötelességei ellen? Nem tettem-e jóvá napról-napra mindazt, a mit az én nemzetségem valaha vétkezett? És mégis, minő arczátlan sérelmeket kellett szenvednem, saját házamban!

— Csak Csutak uram tette, de meg is kapta a magáét; — vigasztalta Bálint.

— Megkapta Bálint, tetőled. Köszönöm. De nekem nem a Csutak orditása fáj, hanem az urak némasága. Az érseknek egy szava sem volt, holott az ő tiszte lett volna kijelenteni, a mit te mondottál. Senki sem szólt semmit, s ezzel mindenki igazolta a Csutak galád vádjait. Holott kétszáz pánczélos lovassal nincs mit szégyenkeznem; ez mindig több, mint a Szerecsen János ezer lándzsása.

— Nem több, püspök uram! Mivelhogy kétszázegy mezítlábos czigány, babkarókkal fegyverkezve, Csutak uramék szemében mindig több, mint a te kétszáz vasasod. Sőt ha kétezer volna is, keveselnék, mihelyt püspöké.

A püspök sohajtott.

— Igazad van. De a czigány sem rajtam múlt. Ennek a gazembernek még Velenczébe indulásomkor egy zsák pénzt adtam hadfogadásra, s mikor hazatértem, beszámolt tíz kopjással és egy marék dénárral. Azt mondta, hogy a felfogadott legények felpénzestül, fegyverestül mind visszaszökdöstek Somogyba, Zalába. Még csak fel sem akasztathatom, mert nincs időm utána nyomozni.

— Még szerencse, — felelt nevetve Török Bálint, — hogy szétszaladtak; annyival több marad életben, s ez is valami.

— Igazad van, Bálint. Ez is valami. Sőt ha már kétannyian nem vagyunk, jobb volna, felényien volnánk, mint a hányan leszünk. Vereségünk bizonyos. Szörnyű lesz az, itt az ország közepén. Én ezt nem élem túl, nem akarom túlélni.

Elhallgatott, és nagy szünet után újra megszólalt.

— Te, Bálint! Ha az én halálom után, akár ez a hóhérkésre való, akár az az én haramia öcsém valami testamentomot mutogatnának, üttesd el a fejöket rövideden, mert nekem nem lesz testamentomom. De ezt a két fiút read testálom. Fogd apródjaid közé, s viseld gondjukat.

A két gyerek szemében megcsordult a könny. Kezdtek oldalvást nézelődni, egyik egyfelé, másik másfelé. Mikor a társzekereket utólérték, engedelmet kértek, hogy átszállhassanak Prudentius atyához, mert olyan szépen tud énekelni.

Át is szállottak.

A zordon ember arcza egyszerre verőfényes lett a gyermekekkel szemben; fejökön simogatta kis szabadítóit, s mikor azok a tegnapi szép éneket tudakozták tőle, egész lelkéből zengedezte előttök. Meg is tanulták jól, exament is tettek belőle.

«Jaj bűnös világnak, Magyarországnak.»

Mivel a fiúknak tetszett az ének, a prédikátor új meg új szakaszokat rögtönzött ugyanazon nótára, egészen alkalmatosságszerűeket, melyeket az eszes Dámának hamarosan sikerült püspöki urára és Pécs városára czélzókká alakitani.

A gyerekek aztán lóra ültek az új tudományukkal, s addig előzték, kerülték a lassú társzekereket, míg csakhamar utólérték a püspök vágtató kocsiját. Mindkettőnek szikrázott a szeme. Forrott a lelkükben valami, a miről azt mondják, hogy kimondhatatlan.

— Hejh! Ha egy tenyérnyiscskével nagyobbak volnánk! — szólt egyszer Dáma futtatás közben.

— No's?

— Majd tudnám én akkor!

— Mit, te?

Dáma felelet nélkül kezdett futtatni. Filkó utána. Egy szót sem szóltak többé, de azért értették egymást.

Ott száguldoznak az ütközet-mezőn, és aprítják a törököt, a ki, persze, hagyja magát aprittatni. De ők megvetik a hitvány közrendet. Dáma egyenesen a szultánnak tart, s úgy vágja fejbe, hogy egyszerre lebukik a lóról. Megkötözi és úgy viszi Lajos király elé nagy dicsőséggel. — Igaz, elébb még Pécs város utczáin meghordoztatja.

Mikor a szultánt igy megkötözte, oda szólt Filkónak:

— Gondoltam valamit, Filkó! Mit szólsz hozzá?

A két fiú elkezdett súgni-búgni, és élénk tanácskozás közben megérkeztek a palotába.

II.

Szent-István király napja.

Dáma és Filkó.

Pécs városa kettős fényben szokott ragyogni e napon. A templomok derüjével összetündöklik az augusztusi tiszta mennybolt sugárzása. A nép, gazdag és kényes, kora reggeltől késő alkonyig járja a templomokat és az utczákat.

Most is ragyognak templomok és egek, de sugaraikat elnyeli a lelkekre borult sötétség. A templomokban minden arcz komor; a papok sírnak, a népek is sírnak; az utczákon mindenki szaladva jár, hevesen kérdez, futtában felel; a férfiak ingerültek, a nők halványak. Csak a koldusok tanácsában uralkodik a szokott mérséklet, kik a templomkapuban ülve várják az isteni tiszteletről kitódúló népet. Ma kövér nap lesz, mert nagy a penitenczia. Ebben a reményben fokozott buzgósággal gyakorolják mellék-mesterségüket; szidják a püspököt, meg a papokat, meg az egész tanácsot, kik a városnak nem gondolnak; mert nemcsak hogy a kenyér drága, de még a falak is rosz karban, és a bástyák omlófélben vannak, melynek bizonyságául egy tégladarab jár közöttük kézről-kézre. Maga a koldusbiró, a százlábú Kleofás csinálja ebből magának a politikai tőkét. Ma reggel szedte föl a bástya tövéből; szeme láttára esett le, s ha félre nem ugrik, örök nyomorékja lesz neki.

A templomban a bűnbánó éneket az orgona sípjai reszkető sírással kisérik az egekre. Ha megtudnák ostromolni az eget! Ha egy kis nyilást tudnának rajta vágni, melyen leszállana az az angyal, a ki megölte Senakherib táborát! De az ég boltja érczből van; az Örökkévaló hallgat! Nem látja, hogy a török ömlik át a Dráván; vagy látja és mégsem küldi az angyalt.

A nép szemeit törülgetve tódul ki a templomkapukon, s marékkal szórja alamizsnáit Százlábúéknak; s a nép nyomában egy beláthatatlan temérdekségü fekete kigyó: a diáksag aprajanagyja, kik a pécsi egyetem szárnyai alatt nődögélnek; négyesével egymás után szép rendben. Ez az a fekete kígyó!

Nem sokára megkondulnak a déli harangok; asztal terítve minden háznál, az ebéd tálalásra vár, de nincs a ki hozzá üljön. Nem széledeznek haza, minden ember a piaczra siet, mert úgy látszik, ott valami készül.

Mi lesz?

Ki tudná azt előre? Csak az a bizonyos, hogy lesz valami, mert lám az a nagy fekete kígyó ott kanyarog a piacz közepén; néha összetekerődzik egy alaktalan gomolylyá, aztán egyszerre egész hosszában kinyújtózkodik, fejével, farkával jobbra-balra csapkod, utoljára körülfogja a szökőkutat.

A szökőkút nagy kőmedenczéjének márvány párkányzatán köröskörül a tizenkét apostol szobra őrködik, s lábaiknak szikla-talapzatából tizenkét sárkány-szájon ömlik a hüvös kristály. A medencze közepén Keresztelő János szigorú alakja csorgatja egy kantharusból a vizet a Megváltó fejére.

A fiatalság érczfalat képez a kút körül, és a fiatalságot összezúzással fenyegeti Pécsnek tolongva szaporodó kiváncsi sokasága.

Kinek jutna most eszébe az ebéd? Nem az asztal vonzza most ezeket, hanem az a zászló, melyet épen most kötöz oda kötéllel a haragos Péter apostol kő karjaihoz egy izmos gyerek; s a melynek háromszinü fodrai közül egy törrel átvert szivü koronás alak villog ki, mintha integetne, s hívna valakit.

Ki ne menne, mikor a szűz anya hivja?

Mi fáj neki? Ki bántja?

Mi fáj?!

A zászló alatt két gyermek pengeti a hárfát, és szomorú éneket énekel.

«Jaj bűnös világnak, Magyarországnak!
Pogányok immár nyakára hágnak,
Torkát elmetszik, vérét eresztik,
Megkötözötten elalélva fekszik.

Sok nagy várakat a pogány vitat,
Szerez a Dráván nagy erős hidat,
Mezőket pusztít, városokat éget,
Ifjak és szűzek, jaj ma tinéktek!

Magyarországnak nincs katonája,
Király a népét hiába várja;
Urak és papok, sok jó vitézek,
Jaj hol alusztok, hol heverésztek?

Az jó püspöknek kétszáz lovassa,
De vagyon csak tíz hitván talpassa,
Ki miatt vagyon igen szégyenben,
Nagy keserűség öldösi szívében.

Nosza kik vagytok deáki ifjak,
Kis Dávidokat táborba hívlak,
Jertek megvívni pogány törökkel,
Bottal, fustélylyal, parittyaövekkel!
Asszonyunk, szűz Mária, könyörögj érettünk!»

Akkor Dáma két kézre fogta a hárfáját, s teljes erővel oda vágta a hihetetlen Tamás apostol lábaihoz.

— Így törje az Isten össze azt, a ki nem értette meg az énekünket. — Asszonyunk, szűz Mária, könyörögj érettünk! (Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Egyébiránt kérdés, vajjon a Back-Cup felé jövő hajók nem tértek-e ez alatt más irányba... s esetleg tovább vették útjokat... s most már elvesztek a szemhatáron... Egy pillanatig ez a bizonytalanság nyügözi le elmémet... De nem... nem... Spade kapitány azt mondta a fülem hallatára, hogy még mindig ott vesztegelnek a hajók Back-Cup előtt...

Vajjon micsoda nemzet küldötte?... Az angolok akarják-e megboszúlni a «Sword»-ot vagy csatlakoztak hozzájuk még más hatalmak is?... Nem tudom... Honnan is tudhatnám?! Mindegy, a fő dolog az, hogy a rablófészket fel fogják dulni... habár szétzúznak engem is romjai, hadd legyek én is áldozatává, mint a hős Davon és a derék angol matrózok.

A védelmi intézkedéseket Serkő mérnök vezeti nagy hidegvérrel és kiváló szakértelemmel. A rablók szentül meg vannak győződve, hogy a fulgurator majd megvédi őket és tanyájukat, hogy ha a hajók a veszélyes zónába jutnak. A Roch-féle fulguratorba vetett bizalmuk nem ismer határt. Abban a hiszemben, hogy a támadó hajók ellenökben semmit sem tehetnek, eszök ágában sincs számot vetni egynémely nehézséggel, mely ezentúl fenyegeti őket.

Föltevésem szerint a fulgurator lafetáit a szigetnek éjszaknyugati részén állitották fel, még pedig úgy, hogy a csövek éjszakra, nyugatra és délre irányulnak s a fulgurator lövege e három irányban végezheti iszonyú munkáját. A sziget keleti oldalát tudvalevőleg megvédik kellően a szirtek, melyek a Bermudáig húzódnak el.

Kilencz óra tájban merészkedem csak kijönni a czellámból. Azt hiszem, hogy senki sem vet ügyet reám, s valahogy sikerül besurrannom a sziklafolyosóba, kiérek a szirtes partra, s ott jól elrejtőzöm... Oh! ha ott találna a viradat!... Miért is ne sikerülne, hogy oda jussak, a hol Ker Karraje, Serkő mérnök, Spade kapitány és gaz czimboráik bizonyára elfoglalták már búvó helyeiket s kémlelik a tengert?

A laguna partján nem látok senkit... A sziklafolyosó bejáratát őrzi D'Artigas gróf malai szolgája. Csak úgy vaktában Roch Tamás laboratoriuma felé veszem útamat. Most csupán honfitársam foglalja le minden gondolatomat. Szentül hiszem, hogy a hadi hajók megjelenéséről nem tud semmit. Serkő mérnök bizonyára csak a végső pillanatban szólitja őt fel, hogy most már lásson munkához... a boszú munkájához...

Hirtelen az az ötletem támad, hogy én is felvilágosithatnám Roch Tamást arról, minő felelősség hárul reá... ha elmondanám neki, minő kezekbe jutott, s kiknek a rendelkezésére bocsátotta találmányát...

Igen... igen, meg kell okvetetlenül kisérlenem. Vajha sikerülne nekem szivében a hazaszeretet húrját megpenditenem...

Roch Tamás a laboratoriumában van. Egyedül kell lennie, mert egy léleknek sem szabad oda bemenni, ha ő a deflagrator folyadékán dolgozik.

Elhaladok a tug réve mellett; ott látom a sziklapadon. A sziklaoszlopot hátulról megkerülöm, hogy a laboratorium ablakán meglásshassam: vajjon csakugyan egyedül van-e Roch Tamás.

A mint a sötét boltozat alatt végig haladok, sugárzó fény ötlik a szemembe, mely a laguna tükrére vetődik. Ez a fény a laboratoriumból árad ki a vegymühely keskeny ablakán keresztül.

A laboratoriumhoz érve, a falhoz lapulok, s úgy sompolygok óvatosan az ablakig... megpillantom Roch Tamást.

Egyedül van. A fény megvilágitja arczának háromnegyed részét. Arczának vonásai kimerültséget árultak el, homlokát mély redők szántják, de egészben véve teljesen nyugodtnak látszik, mint, a ki ura önmagának. Nem, ez az ember nem lehet a Healthful-house egykori elmebetege, a kit én a 17-es számú pavillonban ápoltam... Vajjon teljesen meggyógyult-e, nem félthetjük-e őt attól, hogy még egy válság... s elsötétül egészen az elméje?...

Roch Tamás épen két üvegecskét tett egy fadeszkára, s a harmadikat vette kezébe; a függőlámpa fénye elé tartja, s kémleli, hogy a folyadék benne elég tiszta-e?

Egy pillanatig kisértetbe jövök... hogy berohanjak, s azokat az üvegecskéket összetörjem... hja, Roch Tamás gyártana újra... Jobb lesz, ha első tervem mellett maradok.

Benyitok az ajtón, belépek és megszólitom őt:

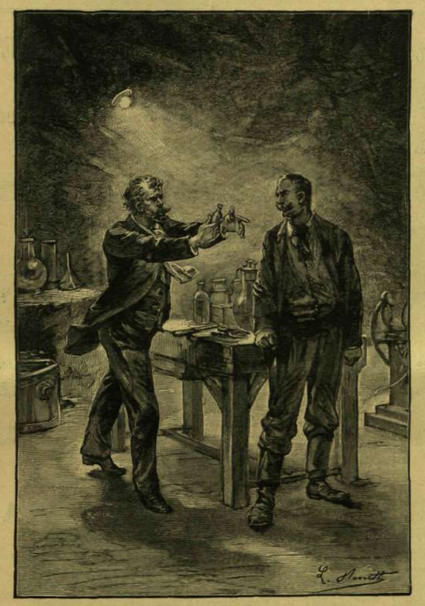
— Roch Tamás!...

Nem látott, nem hallott.

— Roch Tamás! — szólitom őt meg újra.

— Ah, ön az, Hart Simon! — szólalt meg nyugodt, csaknem közönyös hangon.

Tudja, hogy ki vagyok. Serkő mérnök felvilágositotta őt, hogy nem Gaydon, hanem Hart Simon ápolta őt Healthful-houseban.

— Van eszközöm rá, hogy megsemmisitsem...

— Tudja tehát, hogy?...

— Sőt azt is tudom, hogy minő szándékkal szegődött Healthful-houseban ápolómul... Ki akarta lesni a titkomat, melyét senki sem akarta a méltó árt megfizetni.

Roch Tamás tehát mindent tud, s talán jobb is, hogy tudja arra nézve, a mit neki mondani akarok.

— Nos, tehát, Hart úr, az még sem sikerült önnek — folytatja — s ezt a titkot (az üvegecskében levő folyadékra mutatott) nem is tudja meg soha senki.

Jól sejtettem, Roch Tamás a deflagrator folyadékának a titkát nem adta el a rablóknak.

Merően a szemébe néztem s úgy felelém:

— Roch Tamás, ön tehát tudja, hogy én ki vagyok..., hát azt vajjon tudja, hogy kinek a kezébe került ön?...

— Itthon vagyok, a magam házánál! — kiáltá.

Úgy van, ezt hitette el vele Ker Karraje. A feltaláló Back-Cupot otthonának tartja. A rablótanyán felhalmozott kincs mind, de mind az övé... Ha valaki Back-Cupot megtámadja, az ő kincseit akarja rabolni... meg fogja védeni... jogában áll, hogy megvédje...

— Roch Tamás, hallgasson meg engem —

— Mi mondani valója van, Hart Simon?

— Ez a barlang, hova mindkettőnket hurczoltak, tengeri rablók bandájának a tanyája...

Roch Tamás indulatosan közbe vág — talán meg sem értette szavaimat —

— Tudja meg, hogy a barlangban levő összes kincs az enyém... találmányomnak az ára... A Roch-féle fulguratorért annyit fizettek, a mennyit én kértem... pedig senki sem akart velem az előtt szóba állani... még hazám sem... a *mi hazánk* sem... Nem türöm, hogy bárki is megraboljon!...

Mit is felelhettem volna ily őrült beszédre?... Folytattam a beszédet:

— Roch Tamás, ön bizonyára emlékszik még Healthful-housera?

— Healthful-housera?... a hova engemet bezártak és mellém adták Gaydon ápolót, hogy lesse ki minden szavamat... lopja meg találmányom titkát...

— Roch Tamás, nekem soha eszem ágában sem volt, hogy találmányát a magam hasznára értékesitsem; olyan aljas szerepre soha sem vállalkoztam volna... Ön beteg volt... szellemének tevékenysége kissé megrendült... nem engedhettük, hogy dicső találmánya elveszszen... Ha ön egyik vagy másik rohamában elárulta volna nekem a titkát... a dicsőség és az anyagi haszon öné maradt volna.

— No lám... no lám, — felelt Roch Tamás megvetéssel, — a dicsőség meg a haszon... hm, kissé későn mondja, Hart Simon!... Ugylátszik, megfeledkezett arról, hogy elmebetegnek hazudtak engem... bezártak egy czellába... igen, igen... hazudták csak, hogy őrült vagyok... én soha sem, egy órára sem vesztettem el az eszemet... láthatja, mit tudtam csinálni, mióta visszanyertem szabadságomat.

— Szabadságát?... Ön ezt szabadságnak nevezi, Roch Tamás? A barlang sziklafalai között ön épen olyan rab, mint Healthful-house pavillonában!...

Roch Tamás hangjában, a mint újra megszólalt, a fellobbanó haragot éreztem ki.

— A ki azt mondja magáról, hogy otthon van, az oda megy, a hová tetszik, akkor, a mikor neki tetszik... Nekem csak egy szavamba kerül, s minden ajtó megnyilik előttem... Ez a barlang mindenestül az enyém... D'Artigas gróf lemondott róla és nekem adta... Jaj azoknak, a kik meg merik támadni! Nekem van eszközöm rá, hogy őket megsemmisitsem, Hart Simon.

A kezében levő üvegecskét izgatottan forgatta e szavaknál.

Én pedig reá kiáltok:

— Roch Tamás, önt D'Artigas gróf megcsalta... önt is épen úgy, mint minden embert... Ez a D'Artigas gróf egy hirhedt gonosztevő, a ki hajdanában a Csendes-oczeánon garázdálkodott... bandita... istentelen gazember... az a hirhedt Ker Karraje...

— Ker Karraje! — mondja utánam Roch Tamás.

Nem vagyok egész tisztában: vajjon ismeri ezt a nevet, hallott valamit a hires rablóról... Úgy veszem észre, hogy e név nincs reá valami különös hatással.

— Nem ismerek semmiféle Ker Karrajet, — szólal meg aztán, s int a kezével az ajtó felé, mintha engem ki akarna utasitani. Csak D'Artigas grófot ismerem.

Még egy kisérletet teszek utoljára.

— Roch Tamás, tudja meg, hogy D'Artigas gróf nem más, mint Ker Karraje... Azért vásárolta meg öntől találmányának a titkát, hogy azt az emberiség romlására használja fel, s kikerülje az emberi igazságszolgáltatást, s gaz merényleteit annál büntetlenebbül üzhesse... Ő e barlangban rejtőző tengeri rablóknak a vezére...

— Tengeri rablók, — szakit engem félbe Roch Tamás mindinkább fokozódó izgatottsággal, csaknem magánkivül — tengeri rablók azok voltak, a kik csendes magányomban megháborgattak, — a «Sword» emberei a rablók... tudom... Serkő mérnök elmondott mindent... ők akartak mindenből kirabolni, a mi pedig találmányomnak méltó ára...

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A TÜDŐBETEGSÉGEK

DIAGNOSTIKÁJA ÉS ÁLTALÁNOS TÜNETTANA ELŐADÁSOKBAN.

ORVOSOK ÉS ORVOSTANHALLGATÓK SZÁMÁRA.

Irta

FRAENKEL ALBERT dr.

egyet. ny. r. tanár,
az «Am Urban» városi kórház belgyógyászati osztályának igazgatója Berlinben.

Fordította

SZENTGYÖRGYI JORDÁN FERENCZ dr.

székes fővárosi közkórházi főorvos.

Ára füzve 3 frt.

A budapesti kir. itélőtábla felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségü határozatai.

I. KÖTET.

1895, 1896, 1897. év első fele.

Összegyüjtötte

Dr. TÉRFI GYULA

budapesti kir. törvényszéki biró.

Ára vászonkötésben 5 frt.

AZ EMBER ANATOMIÁJA ÉS SZÖVETTANA

Irta: Dr. MIHÁLKOVITS GÉZA

egyetemi r. tanár Budapesten.

ELSŐ RÉSZ

Általános szövettan és a mozgószervek anatomiája

(Csonttan, szalagtan és izomtan)

Az új anatomiai latin műnyelv használatával.

A szöveg közé nyomtatott 614 ábrával és 8 szines táblával.

Nagy nyolczadrét alakban, ára vászonkötésben 8 frt.

A MÜVÉSZETEK BÖLCSELETE

IRTA

OTTOVAY ZOLTÁN

Ára füzve 50 kr. *Ára füzve 50 kr.*

UTAZÁS A TENGER ALATT.

REGÉNY.

Irta **VERNE GYULA.**

Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

TANULÓK LAPJA

A Tanulók Lapja 18. számát az «*Első fecske*» czimü hangulatos czikkecskéje nyitja meg. A szám bővelkedik érdekes és tanulságos olvasmányokban: ilyen *Verne* folytatásokban megjelenő regénye: «A «Cynthia» hajótörőttje» Roux rajzaival; «A szabadságharcz költészete» tanulmány *Kunfi* Zsigmondtól; *Pekár* Gyulától a «Bikaviadal», Doré Gusztáv négy rajzával ellátva; *Thackeraynak* az angol diákéletből vett humoreszkje: «Dobbin barátunk». A mostani események aktuálissá teszik a Kolumbus Kristóf barcelonai fogadtatásáról szóló czikkelyt, melyet igen szép kép kisér. A «Vegyesek» rovatában kitünik Berzsenyi «Magyarokhoz» szóló ódájának paródiája. Irodalmi fejtörő és iskolai rovat zárják be a számot, mely utóbbira most kiváló gondot fordit a szerkesztőség. A *Tanulók Lapja* a magyar diákságnak avatott lapja; diákifjainknak nagy örömet szerzünk, ha reá előfizetünk. Egy negyedévre 1 frt 20 kr. az ára, az előfizetési pénzek a Franklin-Társulathoz küldendők.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PETELEI ISTVÁN.

FELHŐK.

ELBESZÉLÉSEK.

Ára füzve 2 frt.

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A Dunakesz állomáson létesitendő felvételi épület épitése körül előfordult munkák biztositására ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó tájékoztató adatok, valamint a munkák végrehajtását szabályozó részletes feltételek az alulirt üzletvezetőség pályafentartási osztályának hivatalos helyiségében Teréz-körut 62. szám I. emelet — a hivatalos órák alatt megszerezhetők, s ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok folyó évi május hó 16-ikának déli 12 óráját általános osztályunknál Teréz-körut 62. szám I. emelet 6. ajtó szám alatt nyujtandók be, alábbi felirattal: «Ajánlat a dunakeszi felvételi épület felépitésére».

Bánatpénz fejében legkésőbb folyó évi május hó 14-én déli 12 óráig 1800 frt ezernyolcszáz forint készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban budapesti gyüjtőpénztárunknál lefizetendő. Az értékpapirok a budapesti illetve bécsi tőzsdei tizennégy napnál nem régibb árfolyam szerinti, de névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el.

Az ajánlatok között a szabad választási jogot fentartjuk magunknak, valamint azt is, hogy a fedett perrón épitését esetleg elejtjük.

Budapest, 1898 április hó 26-án.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

DIÁK-ÉLET ANGOLORSZÁGBAN

IRTA

LAURIE A.

Francziából átdolgozta

HEGEDÜS PÁL

főreáliskolai tanár.

HUSZONNÉGY KÉPPEL.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

Diszes vászonkötésben 2 forint 60 krajczár.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Még rezgettek a szakadozó húrok végsőt jajduló akkordjai, mikor egy szálas diák, Bika Istók, oda ugrott, felkapta a tört hárfát és magasra emelte. A gerincze még ép volt a hárfának.

— Mit ér az, *úgy* törni össze? *Így* törje összse, ni!

Két kézre fogva oda csapta a szelid János apostol lábaihoz, ott aztán összetörött, hogy forgácsokban ugrált szét.

Azután sarkon fordult, mellen ragadta az édes testvéröcscsét, hozzá hasonló termetü legényt, megrázta és azt kérdezte tőle:

— Jösz-é velem, Bika Farkas?

Ugyanezt mivelte két-három másik társával is, s midőn azoktól is kedves választ kapott, tovább furakodott verbuválni. Egyszerre csak szemközt találta magát frater Probussal, a ki a quadrivium egyik pedellusa volt. A különösen respektált férfiú már emelgette öles hosszuságú gombos fehér botját, hogy majd szól az ifjúsághoz.

— Juvenes clarissimi! Adolescentes optimæ indolis!

De nem mondhatta tovább. Valaki a mögötte állók közül fejébe húzta a kámzsáját, hogy sem eget, sem földet nem látott bele. Akkor Bika Istók hóna alá kapta az öreget, s oda tartotta a fejét a szökőkút medenczéjébe.

— Sok boromat megittad, öreg! Most már valld meg, mit iszol? Vért akarsz-é inni vagy vizet?

— Vért, vért! — nyögött az öreg. — Miseremini mei!

— Micsoda vért? Török vért? Tatár vért? Szerecsen vért?

— Török vért, török vért! Estote misericordes!

— Hány törökét?

— Tizét! — búgott az elszántság a kámszából.

— Csak tizét? Hát akkor a többit ki iszsza meg? Ne! — És megmártotta egy kicsit a kámszáját.

— Tiz ezeret akartam mondani! Tiz ezeret! Lovas török mind a tiz ezer! — rektifikált az öreg!

— No jó! Majd meglátom! Én is megölök tiz ezeret. Hát te komám mennyit vállalsz el? — szólt hátrafordulva; de csak elfehéredett, mikor a Kurdi Lőrincz gömbölyü arcza mögött az exhortator, pater Crescentius vállas alakját látta emelkedőben.

— Én is megölök tiz ezeret, édes fiaim, csakúgy mint ti. Hanem most ne rontsátok az innepet. Látom, még a trivium is fustélyokba öltözködött; majd holnap megszámolunk velök. De ti, édes fiaim, érettebb ifjak, menjetek el szép csendesen.

— Megyünk, tisztelendő atya, ha vezetsz bennünket.

— Jól van, hát vezetlek! Csak utánam!

— Hallottátok, fiúk? Vezet bennünket! Van már vezérünk!

Azzal Bika Istók intett az öcscsének; ketten vállukra kapták a szelid atyát; kezébe nyomták a pedellus fehér botját.

Egy harmadik, Somi Pongrácz, oda kiáltott Szent Péter apostolnak:

— Öreg! Hozd azt a zászlót! Előre! Megyünk a török ellen!

A szent komoran nézett az ifjúra, de nem mozdult.

— Valamikor te is bátrabb voltál! De persze

Kimnach László rajza.

A deákok vállukra kapták Crescentius atyát.

te nem vagy magyar, különben most megmozdulnál.

E szóra a lobogó, mely eddig nyelére csüngött, egyszerre kitárult s pattogva kezdett lobogni dél-irányban.

— Ni! Eszék felé integet! Onnét jön a török! Öreg! Ha magad nem jösz, legalább a zászlónkat add ide, — kiáltott Pongrácz, s a szent karjairól leszakasztotta a zászlót.

Most megindult a fiatal sereg. Egy mérges darász-raj, mely holnap tizezer töröknek fogja fejét venni.

Török császár azt izente,*
Magyar király térdepelj le.
Ha még egyszer azt izeni
Mindnyájunknak el kell menni.

* Az idősebb nemzedék jól tudja, hogy ez nem anakhronistikus plágium. A franczia háborúkban már széltére járta, s ki tudja, mikor támadhatott.

Megharsant a tágas várpiacz és az utczák, a merre szállt a raj. A riadás nem fért el a szük kanyarulatokban; kiszállott és megcsapkodta a verőfényben fördő hegyeket, melyeknek istenáldotta oldalán már kezd szökülni, hogy nem sokára csordulóra váljon az édes sárfehér.

A jó Crescentius atya szeretett volna szabadúlni, de a két izmos fiú erősen leszorította lábait. Mit tehetett? Elébb megtépázta a hosszú csimbókokat, mit azok föl sem vettek, azután megnyúgodott sorsában, sőt olyan szépnek kezdette találni helyzetét az ifjak vállain, hogy mire a szigeti kapuhoz értek, már akkor ő dirigálta a nótát. Ha végződött a dal, intett egyet a fehér botjával, s maga kezdte rá a dacapót:

Bottal, fustélylyal, parittyakövekkel!

és nyomba rá a másikat, a szilajabbikat:

Török császár azt izente...

Ragadós ez a baj!

A két gyereket is ugyanazon megtiszteltetés érte, a mi Crescentius atyát. Ők is az ifjúság vállain jártak, ők diktálták soronként az új szerzésű bús éneket; ők hadonáztak legjobban kivont kardjukkal a levegőben, mert csak ők tehették ezt minden másokban való kártétel nélkül. És ők visitottak leglelkesebben akkor is, mikor egyik fordulónál a magister és négy csatlós váratlan megjelenése torkukba akasztotta a diadalmi éneket.

A magister oda kiáltotta nekik:

— Jöjjetek azonnal a palotába. Ő nagysága parancsolja.

— Nem adjuk! Nem bocsátjuk! — dörgött egy szájjal és szívvel a fiatalság. — Táborban vagyunk. — Pater Crescentius a vezérünk. — Ő parancsol itt. — Úgy-é nem adjuk, tisztelendő atya?

— Nem adjuk! — szólt határozottan Crescentius atya, egyszersmind elutasitólag intett a magistrernek, ki távozni készült. De Dáma oda kiáltott hozzá:

— Várjatok! Megyünk.

A ifjúság rosszaló zúgással felelt rá, és árulást kezdett emlegetni. De Dáma egy gyors mozdulattal kivetette magát a trónusából, s lefeküdt a földre a sürü tömeg között.

— Ha nem bocsátotok, tapossatok agyon. Ő nagysága parancsol.

A deákság nem ellenkezett tovább; fölemelték a két fiút, s úgy adogatták ki egymás feje fölött, kézről-kézre.

Lesütött fejjel, aggodalmas arczczal oldalogtak a palota felé a csatlósok mögött. — Szép páros harmadfű tinó, kit ma fogtak járomba először, de mikor indított volna, összetörte jármát, s világnak szaladt; lovas cselédek utánuk nyargaltak, visszakerítették, s most a sok futásban kifáradva ballagnak az akol felé.

Még buzogány is van a kezükben; jó volna most azt valami kútba vetni!

A püspök kegyetlen arczczal fogadta a tinókat. Ablakából látta, milyen kényesen hadonáztak a többi eszeveszett siheder vállain. Kezdte őket számoltatni.

A hazudozás nehezen ment. Általánosságban

foglalták a mentegetődzést; hogy a deákságban valaki elkiáltotta, hogy menjünk a törökre, és hogy ők is ott szorultak a sokaság között, mikor a templomból kijöttek. A buzogányt egy ember adta a kezükbe.

Minél tovább kerteltek, a püspök szemei annál mélyebben fúródtak a gyerekek lelkiismeretébe, végre egyszerre sírva fakadt mindakettő, és elkezdtek vallani.

— Igen megszégyenlettük, hogy nincs több tiz czigányunknál, a kivel a török ellen megyünk; hát összebeszéltünk az egész trivium, hogy elmegyünk mindnyájan.

— És ki kezdte ezt a komédiát?

A fiúk hallgattak.

— Hallottátok, mit kérdeztem? — csattant föl a püspök, egy korbácsot szakasztva le a falról. — Ki kezdte ezt a komédiát?

A két gyerek egyszerre esett térdre, s előre nyújtotta összetett kezét.

— Én, meg a Filkó! — felelé szepegve Dáma.

A püspök kezében függve maradt a fölemelt korbács. Mennydörögve kiáltott ki az ajtónállónak:

— Janitor! Ezt a két gazembert dugd a czellába. Három napig kenyéren-vizen! Takarodjatok!

A két gyerek kotródott.

— Te! — kiáltott még a janitor után, — ha megtudom, hogy valami sütemény-félét lopkodsz be nekik, jaj lesz neked is. Nyergeltess!

A tumultus.

A két gyermeket egy földszinti czellába kisérte le a janitor. Minthogy pedig dél régen elmúlt, s a fiúk éhesek voltak, a janitor ellátta őket a püspöki asztal maradékaival, melyek között kenyér volt a legkevesebb és sütemény a legtöbb. Hiszen, — így okoskodott a jó ember, — nem is volt ez tilalmazva, csak az volt kikötve, hogy ő nagysága meg ne tudja. No, hát nem is tudja meg.

A püspök pedig lóra ült és csatlósai kíséretében elindult, megtekinteni a várost, a kapukat, a bástyákat, és az egész tumultust. Ez a tumultus pedig már akkor a budai kapu felől visszatéröben a plebánia-térre áradt vissza, mint egy özönviz, folyvást élénkülő harsogással. — Nem csuda! A két nótát egyre több-több ember tanulta meg, és harsogta szíve szerint.

Filep püspök elszörnyedt ezen a látványon. Nem hitt szemeinek.

Látta a sok apró deákot, megrakva a két kezük furkós botokkal és egyéb fustélyokkal, — furkó és fustély nagyobb mint a diák; a nagyobbakat igazi lándzsákkal és buzogányokkal, veritékben és vérben forgó szemekkel; és látta, a tömeg közül magasan kiemelkedve, még mindig a két Bika fiú vállán, a pater Crescentius gloriosus alakját. — Mint egy triumphator, úgy vagdalkozik jobbra-balra a fehér bottal; szelid szemei hányják a bősz szikrákat. — Mert nem behúnyt szemmel szokás azt harsogni, hogy:

Mindnyájunknak el kell menni!

Ha még csak ennyi volna! De ime a tömeg jobb szárnyán, — annyi eszük maradt még a nagy lelkesség között is, hogy a déli hőség ellen az árnyékos oldalt keresték, — ott csoportoznak a tudós benediktinusok, az alázatos franciskánusok, a szikár karmeliták is; a noviciusok mind, a páterek nagy számmal. A csontos paulinusok; maguk is jó vitézek valamikor, és izmos bajnokok. Most már az izomnak kevés nyoma, de a csont még ép.

A püspöknek Velencze jutott eszébe. A Szent-Márk szárnyas oroszlánja, és a körülötte ezrével röpködő galambok; régi ismerősei mind. Akárhányszor a kezéből etette őket. De soha se volt arra eset, hogy e temérdek galamb közül csak egy is oroszlánná változott volna. Ime itt megesett ez a csoda. Ez a sok karmelita, a sok apró diák, megannyi galamb még tegnap, s ma már oroszlán valamennyi. Ordító oroszlánok, nyers húsra éhezett oroszlánok.

Tovább léptet, s újabb csodában botlik meg a lova. Öt franciskánus frater, a frater coquus, a frater hortulanus, a frater kukta, a frater kurzor és a frater tonsor már egészen felkészülten izzadnak a durva szőr-habitusban a frater pedellus vezérlete alatt. Még a kámzsájuk is a fejükbe húzva, s török legyen, a ki ebben a sisakban kárt tesz. Bal karjukon kosár, vállukon általvető, telvék egy egész hadjáratot kibőjtölő elemózsiával. Összecsattogtatják sulyos dorongjaikat az ének ütemeire.

Mindnyájunknak el kell menni!

A hat fráter közül különösen kivált lelkesedésében a fráter tonsor, a *Tanaszi*. Ő már látott törököt, mert az illoki görög kolostorban nevekedett; onnét menekült Pécsre, hol a franciskánus atyák irgalomból befogadták, sub spe, hogy egy esztendő alatt megtér a schismából. A tudományt illetőleg nem is lett volna már semmi akadály, mert ezt a religiót is csak úgy érzette már mint az illoki orthodoxiát, de a nevétől, meg a hajától semmiért sem akart megválni.

Hogyan is válna ő meg a szép *Tanaszi* nevétől a kimondhatatlan *Eleutherius*-ért, a melyben a szülő édes anyja sem ismerne rá; és hogyan engedné magát világ csúfjára megkoppasztatni az ő hosszú, fényes, göndör, fekete hajától? Elöljárói nem erőltették tovább, nem bántották sem a nevét, sem a haját, és most ő dörgi legkegyetlenebbül a riadót.

A püspök rájok rivalkodott:

— Megbomlottatok, békák! Hívjátok ide pater Crescentiust!

Crescentius azonnal közeledett, de nem a maga lábán. A két Bika fiú keresztül furakodott vele a tömegen, s megállapodott a püspök előtt.

— Mi ez, Crescentius?

— Megyünk a török ellen keresztes háborúra!

— Hol vettétek a keresztet, s ki adta kezetekbe?

— Még nincs, de majd lesz. Inter arma silent musæ! *

— Inter arma mugiunt musæ!** — szólt feddőleg a püspök. — A szülék oltalomra küldötték ide gyermekeiket, és nem azért, hogy böggve menjenek a mészárszékre. Szállj le a lovaidról, és vidd őket engedelmességre. — Hát ez a két Bika borjú!? Várjatok csak! Apátokkal sziját hasíttatok a hátatokból.

De a két ló érczkarokkal szorította melléhez a jó atya lábszárait. A püspök észrevette, látatlanná tette, és a benediktinusokhoz fordult.

— Hol a priortok?

— A konventben van, a dispután.

— Harmadnapja, még mindig a dispután?

Azután kiadta rendelkezéseit, hogy a kapuk kettős őrizet alatt zárva legyenek. Engedelem nélkül senki sem bocsátható se be, se ki. A szerzetesek vonuljanak czellájikba. A deákok hasonlóképp, s a kit egy óra múlva az utczán találnak, fogdossák össze, holnap pedig kisérjék Szent-Lőrinczre.

A tömeg, szerzetes és diák, feleletül ráharsantotta a «Török császárt» és áradt tovább. A püspök sarkantyúba kapta lovát és felvágtatott a benediktinusok konventjébe.

(Folytatása következik.)

* Fegyverzaj közt hallgatnak a múzsák.
** Fegyverzaj közt böggnek a múzsák.

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

— Nincs igaza,... nincs, Roch Tamás; azok a rablók, a kik önt Back-Cupban fogva tartják, tehetségét a maguk előnyére kihasználják s mikor titkának egészen a birtokában lesznek, önt majd el fogják tenni láb alól...

Roch Tamás újra szavamba vág,... úgy látszik, egy árva szót sem ért abból, a mit neki mondok; csak a maga gondolatának a fonalát szövi tovább, az enyémmel nem törődik... benne csak a Serkő mérnök által felébresztett és következetesen táplált boszúvágy... a gyülölet él...

— Azok a rablók, a kik engem elutasítottak, a nélkül hogy kihallgattak volna,... a kik velem igazságtalanul bántak... kevésre becsültek, megölték bennem a tettvágyat, országról-országra üldöztek, holott én nekik a világ uralmát ajánlottam fel.

Ez a feltalálók rendes nótája... kiknek a találmányát nem méltányolják eléggé, s a közönyös vagy irigy emberek megtagadják tőlük a kivánt anyagi támogatást, nem fizetik meg az árt, melyre találmányukat méltónak tartják...

Tudom... tudom, gyakran hallottam már ezt a nótát.

Belátom, hogy ebben a pillanatban nem lesz jó Roch Tamással e tárgyról tovább beszélnem. Veszem észre, hogy érveim lepattannak szivéről, melyet a sok csalódás megtöltött mérhetetlen gyülölséggel, s hogy a szerencsétlen embert Ker Karraje és bandája egészen hatalmába kerítette, hogy aztán rútul megcsalja... Csalódtam, mikor azt hivém, hogy D'Artigas grófot előtte leálczázva, a rablóbanda körmei közül sikerül őt kiszabaditanom... Nem hisz nekem. Mit törődik ő azzal, hogy D'Artigas gróf-e vagy Ker-Karraje?... Hát nem ő, tudniillik Roch Tamás az ura Back-Cupnak?... Nem ő az ura mind annak a kincsnek, a min húsz esztendei rablás, gyilkosság vérszennye ejtett foltot?...

Ezen a példátlan erkölcsi sülyedtség láttára kiesik kezemből minden fegyver... hogy tudnám e gyülölettől teljes szivet és elmét felvilágositani arról: minő erkölcsi felelősség terhe nehezedik reá?... Lassan hátrálok a laboratorium ajtaja felé. Legokosabban cselekszem, ha eltávozom. Történjék hát, a minek történnie kell... gyönge az én erőm arra, hogy irányt szabjak az események fejlődésének.

Roch Tamás különben sem lát már többé engemet. Úgy látszik, megfeledkezett egészen arról, hogy én is ott vagyok; talán azt sem tudja, hogy közöttünk az imént miről volt szó. Folytatja a munkáját, mintha egyedül volna.

Csak egy módon tudnám megakadályozni a küszöbön álló katasztrófát... reá kellene rohannom Roch Tamásra... le kellene őt ütnöm... Igen... igen, ártalmatlanná kellene őt tennem... megölnöm... Erre nekem jogom van... Kötelességem!...

Fegyver nincs nálam... de ott szerszámokat látok... vésőt,... kalapácsot... Ki akadályozhat meg engemet abban, hogy a koponyáját ketté zúzzam?... Ha vele végeztem... összetöröm az üvegecskéit — s vége a fulguratornak... Jöhetnek bátran a hajók... kiköthetnek Back-Cupon... összelődözhetik a szigetet... Ker-Karraje bandáját az utolsó szál emberig kiirtják... Szabad-e ilyen gyilkosságtól visszaborzadnom, mikor ezer meg ezer ember halálát boszúlhatom meg?...

Közeledem a polczhoz, hol a szerszámok vannak, már-már ráteszem a kezemet a vésőre...

Roch Tamás hirtelen hátrafordul.

... Késő már, nem üthetem le... küzdenünk kellene... zajt ütnénk... berohannának a rablók... mintha már lépteket is hallanék kivülről... Menekülni... menekülni!...

Még egyszer, legeslegutoljára meg akarom próbálni, hogy szivében felébresszem a hazaszeretetet.

— Roch Tamás, hadi hajók jöttek Back-Cuphoz... a rablótanyát akarják fenekestől felforgatni... hátha Franciaország zászlója lobog az árboczokon...

Roch Tamás reám veti szemét. Még nem tudta, hogy Back-Cupot megtámadták... ime tudtára adtam neki... mély redők vonódnak a homlokára... szemeiben tűz gyúl ki...

— Roch Tamás, volna-e önnek lelke arra, hogy a franczia zászlóra... a franczia trikolorra lőjjön...?

A félőrült felkapja a fejét, idegesen rázza, s megvetőleg int a kezével.

— Hogyan?... A hazája...

— Nekem nincsen semmiféle hazám, Hart Simon! — kiáltja haraggal. — Az elutasított feltalálónak nincs hazája... A hol felkarolják, ott a hazája... Kincsemet akarják elrabolni... védeni fogom... jaj annak, a ki reám emeli a kezét!...

Ezzel az ajtóhoz rohan, hevesen kinyitja s *így kiált rám:*

— Ki innen!... Ki innen! — oly hangosan ordit, hogy a «méh-kaptár»-ban is meghallják. Minden pillanat drága... menekülök a dühöngő feltaláló elől...

XVII.

Egy öt ellen.

Teljes óráig bujdostam Back-Cup sötét boltozatai alatt, eljutottam a barlang végeig. Itt igen sokszor kerestem már nyilást, vagy egyéb kivezető utat, melyen keresztül bujhatnék, hogy a partra jussak.

Hiába való volt minden fáradozásom. Most e zürzavaros, félőrült állapotban úgy rémlik, mintha a barlang szirtfalai még vastagabbak lettek volna... mintha a börtön falai közeledtek volna egymáshoz, hogy engemet összezúzzanak...

Nem tudom, meddig tarthatott lelkem e zavartsága.

Mikor a «méhkaptár»-hoz visszakerülök, s czellám elé jutok... akkor világosodik meg elmém... Aludnom kellene... aludni most, ilyen izgatott állapotban... mikor minden pillanat egész életre kiható következményekkel fenyeget...

A csomó megoldásának minő fontossága is van az én sorsomra?... Mit várhatok attól a támadástól, mely Back-Cup ellen irányul, holott nekem nem sikerült Roch Tamást ártalmatlanná tennem?... A fulguratorok készen állanak, s mihelyt a hajók a veszélyes zónába jutnak... végök van... menthetetlenül elvesznek, a rablókat pedig nem érheti semmi veszély...

Bármi történjék is... arra vagyok kárhoztatva, hogy végső óráimat itt töltöm el czellámban. Akár akarok, akár nem, be kell lépnem. Majd reggel meglátom, hogy mittévő leszek... Azt sem tudom, vajjon az éjjel nem rázkódnak-e meg Back-Cap falai... a Roch-féle fulgurator lövegétől, s a hadi hajók mind izzé-porrá válnak, mielőtt Back-Cup előtt csak állást is foglalhatnának...

E pillanatban még utoljára reá téved tekintetem a «méhkaptár»-ra, átellenben velem egy fénysugár nyúlik végig a laguna tükrén... ez az egyetlen fény Roch Tamás laboratoriumából jön... Ott reszket a víz hátán.

A part mindenütt puszta, elhagyott. Az a gondolatom támad, hogy a rablók mind kibujtak oduikból s künn vannak a tengerparton.

Valami ellenállhatatlan vágy ragad meg, hogy én is oda menjek... a sziklafalhoz lapulva sompolygok... ha léptek zaját hallom, megvonom magam a szirt-repedések között.

A folyosó bejáratához érek.

Jóságos istenem!... Nem őrzi senki... nyitva előttem az út... Nincs időm rá, hogy sokat gondolkozzam... behatolok a sötét lyukba, — mert csak lyuk az... tapogatózva haladok tovább... Nem sokára üde tengeri levegő csapja meg az arczomat... az a sós viz lehellete... melynek hiját hónapok óta kellett éreznem... ez az éltető levegő... mohóan szivom be...

Látom a csillagos eget... tiszta, mély kékje mosolyog reám... hátha... hátha üt szabadulásom órája...

A földre lapulok... nesztelenül mászom tovább.

Künn vagyok... Körül nézek...

Nem látok senkit... senkit...

A sziget keleti partjára érek... a meredek szirtek közé, hol hajó egyátalában nem köthet ki... mintegy kétszáz méternyire attól a helytől, hol a kiszögelő szirtfok éjszak-nyugatra nyúlik ki. Keskeny öblöcskére találok itt.

Végre... kiszabadultam börtönömből... még nem mosolyog ugyan a szabadság reám... de hát küszöbére jutottam...

A sziklacsúcson egy-két őrszem árny-alakját pillantom meg, olybá tünnek fel, mintha kisebbfajta sziklatuskók volnának.

Az égboltozat tiszta, a csillagok csodálatos erős fénynyel ragyognak, mint télen szoktak.

Az éjszaknyugati szemhatáron feltünnek a hadihajók lámpásai... szépen sorjában.

Kelet felől fakó fény támad... Ebből következtetem, hogy közeledik a viradat... Ötre járhat az óra...

November 18-ikán.

Hajnalodik, meglehetős világosság van. Folytathatom feljegyzéseimet. Leirom mindazt, a mi velem a laboratoriumban történt... talán ez lesz az utolsó, a miről számot adhatok...

Az egész rablóbanda összegyült.

Hozzá fogok, meg lesz minden apróság attól az időtől kezdve, hogy Back-Cup előtt megjelentek a hadi hajók.

A tenger felett fátyolként elterülő finom, nedves párázat lassankint szétfolyik... a hajnali szellő széttépi. Megpillantom a hadi flottát.

Öt páncélos hajó áll sorjában mintegy hat mérföldre Back-Cuptól, tehát a fulgurator veszélyes zónáján túl.

Itt vannak tehát, nem vették tovább az útjokat, mint eleinte hittem... Itt vannak... itt, várják, hogy nappal legyen... akkor aztán megkezdik Back-Cup ostromát...

E pillanatban sürgés-forgás támad a parton. Három-négy rablót látok a legszélsőbb sziklák csúcsán, az őrszemek hátrább huzódnak. Az egész rablóbanda összegyült.

Nem bujtak el a barlang oduiban, mert jól tudják, hogy a hadihajók ágyúi nem árthatnak Back-Cupnak.

Rejtekhelyemen nem láthatnak meg engem, attól sem tarthatok, hogy a rablók erre az oldalra jönnek, mit is keresnének itt... De mégis... hátha Serkő mérnök gyanakszik reám, keres a czellámban... esetleg reám akarja csukni az ajtót... Bohó vagyok... Ugyan miért is félnének tőlem ebben a pillanatban?

Hét órakor Ker Karraje, Serkő mérnök és Spade kapitány felmennek a sziklafokra, honnan az éjszaknyugati szemhatárt láthatják.

Mögöttük áll a hat lafetta, a csövekben ott vannak az önmaguktól mozgó lövegek... ha a deflagrator érintkezésbe jön velök... repülnek... a levegőréteget orkánszerüleg megrázzák, midőn felrobbannak és... vége a hajóknak.

Hét óra harminczöt percz. A hadihajók kéményeiből füstoszlopok kezdenek felszállani... Közelednek... Elérik majd a veszélyes zónát.

A banda rettentő ordításban tör ki... az öröm ordítása ez... mintha vadállatok volnának...

Ugyanebben a pillanatban Serkő mérnök ott hagyja Ker Karrajet és Spade kapitányt... a sziklafolyosó felé tart... bizonyosan Roch Tamást akarja hivni.

Vajjon a franczia feltalálónak eszébe fognak-e jutni szavaim, ha majd Ker Karraje megparancsolja, hogy vegye czélba a hajókat?... Nem riad vissza attól a hallatlan gonoszságtól, melyet vele el akarnak követtetni?... Megszól-al-e lelkiismeretének a szava?... Alig hiszem... Miért általtassam magamat e csalóka reménynyel?... Hiszen Roch Tamás azt hiszi, hogy Back-Cup a hazája... többször mondá nekem... és ő hiszi. Öt és kincsét támadják meg... nos hát védeni fogja...

Az öt hadihajó mérsékelt sebességgel közeledik Back-Cuphoz. Talán abban bizakodnak a támadók, hogy Roch Tamás mégsem árulta el titkát a banditáknak... Akkor, mikor értesítésemet a kis hordócskára biztam, csakugyan még nem árulta volt el... Jaj nekik, ha a fulgurator veszélyes zónájába érkeznek... nem sokára hajó-romok úszkálnak majd a tenger hátán...

Ime, most hozza Roch Tamást Serkő mérnök. Kiérve a sziklafolyosóból, a lafetták felé mennek, melyeknek csövei a hajókra vannak irányitva.

Ker Karraje és Spade kapitány már várakoznak ott reájok.

A mennyire innen láthatom, Roch Tamás arcza nagyon nyugodt. Tudja, hogy mit fog tenni. A gyülölet annyira rabul ejtette a szerencsétlent, hogy nem riad vissza semmitől.

Látom a kezében a csillogó folyadékkal telt üvegecskét. Tekintetét a Back-Cuphoz legközelebb járó hajóra szögezi, mely körülbelül öt mérföldre lehet a szigettől.

Közepes nagyságú, legfeljebb kétezerötszáz tonnás a hajó. Zászlaját nem húzták fel; alakjáról itélve angol gyártmány lehet.

A többi négy hajó utána jön lassan.

Az angol hajónak bizonyára az a feladata, hogy a sziget ostromát kezdje meg...

Oh, bár csak most dördülne el ágyúja, mikor Roch Tamás nem kezdi még meg rémitő munkáját... s legelőször is Roch Tamást terítené le.

Míg Serkő mérnök a hajókat vigyázza, Roch Tamás elfoglalja helyét a lafettánál.

A pillanat elérkezett.

— Roch Tamás! — kiáltja Serkő mérnök és reá mutat kezével a hajóra, mely Back-Cuptól mintegy négy-öt mérföldnyi távolságra lehet...

Roch Tamás int a fejével, hogy megértette, egyúttal tudtára adja egy kézmozdulattal, hogy egyedül akar a lafetta mellett állani.

Ker Karraje, Spade kapitány és a többiek mintegy ötven lépésre hátrálnak.

Ekkor Roch Tamás kihúzza a kezében levő üvegecskének a dugóját, s a lafetta szük nyilásába nehány cseppet önt a folyadékból, mely a robbanó anyaggal vegyülni fog.

Negyvenöt másodpercz telik el... ennyi idő kell a vegyi processusra... negyvenöt másodpercz... a szivem dobogása mintha el akarna állani.

Irtóztató fütty hasítja keresztül a levegőt... hosszú, mintegy száz méter magas ivet ir le a három löveg... elrepül a hajó felett...

Talán széljukat tévesztették?... A hajó túl van a veszélyen.

(Vége következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható :

A TÜDŐBETEGSÉGEK

DIAGNOSTIKÁJA ÉS ÁLTALÁNOS TÜNETTANA ELŐADÁSOKBAN.

ORVOSOK ÉS ORVOSTANHALLGATÓK SZÁMÁRA.

Irta

FRAENKEL ALBERT dr.

egyet. ny. r. tanár,
az «Am Urban» városi kórház belgyógyászati osztályának igazgatója Berlinben.

Fordította

SZENTGYÖRGYI JORDÁN FERENCZ dr.

székes fővárosi közkórházi főorvos.

Ára füzve 3 frt.

A budapesti kir. itélőtábla felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségü határozatai.

I. KÖTET.

1895, 1896, 1897. év első fele.

Összegyüjtötte

Dr. TÉRFI GYULA

budapesti kir. törvényszéki biró.

Ára vászonkötésben 5 frt.

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV.

Ez új vállalat czélja, nemzeti irodalmunknak régi, ritka vagy eddig nyomtatásban meg nem jelent termékeit hü szövegekben, a szükséges tájékoztató bevezetésekkel és jegyzetekkel a tudományos kutatás és tanulmány számára hozzáférhetővé tenni.

Eddig a következő füzetek jelentek meg :

1. SZÉKELY SÁNDOR, ARANYOS-RÁKOSI, **A székelyek Erdélyben.** Hősi költemény, 1822. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV, 123 lap, ára 60 kr.
2. **Pálos iskola-drámák a XVIII. évszázból.** A M. T. Akadémia kéziratából kiadta BAYER JÓZSEF, 80 lap, ára 40 kr.
3. **Csiksomlyói nagypénteki misztériumok.** A XVIII. századi kéziratból kiadta FÜLÖP ÁRPÁD, 244 lap, ára 1 frt.
4. **Heltai Gáspár esopusi meséi,** Colosvarot, 1566. Kiadta IMRE LAJOS, 304 lap, ára 1 frt 20 kr.
5. **Poncianus históriája.** Bécs 1573. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV. Ára 1 frt.
6. **Gyöngyösi** István. **A csalárd Cupidonak** kegyetlenségét megismerő és annak mérges nyilait kerülő tiszta életnek geniusa. A költő sajátkezü kéziratából kiadta dr. RUPP KORNÉL, 194 lap, ára 1 frt.
7. **Bessenyei** György. **A természet világa** v. a józan okosság. A költő kéziratából első izben kiadta BOKOR JÁNOS. 407 lap, ára 1 frt 80 kr.
8. **Dugonics** András. **Az arany pereczek.** III. kiad. Magyarázatokkal és szótárral kiadta BELLAAGH ALADÁR. 368 lap, ára 1 frt 60 kr.
9. **Balogh** István. **Ludas Matyi.** Bohózat 3 felvonásban. Kiadta BAYER JÓZSEF. 96 lap, ára 50 kr.

32706/98. szhoz.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A földmivelésügyi m. kir. minister úr Ő Nagyméltósága folyó évi május hó 4-én 76.775/IV.—1/1897. sz. a. kelt rendeletével az állatorvosi akadémiának a Stefánia és Hungária utak keresztezésénél levő telkén bakteriologiai intézet és hozzá tartozó istálló felépitését engedélyezte.

Ezen épitkezés körül előforduló utóbb megnevezett munkák kivitelének biztositása czéljából a m. kir. állatorvosi akadémia igazgatóságánál, különös figyelemmel az általános vállalati feltételek 5. 6. és 7. §-aira, folyó évi május hó 28-án délelőtti 10 órakor zárt ajánlati versenytárgyalás fog megtartatni.

A munkálatokra vonatkozó általános és különleges feltételek, úgyszintén az épitési tervek és a költségvetés a budapesti m. kir. állatorvosi akadémia (VII., Rottenbiller-utcza 23—25. sz.) titkári hivatalában mindennap délelőtti 8—12 óráig és délutáni 2—5 óráig tekinthetők.

A beérkezett ajánlatokat folyó évi május hó 28-án délelőtt pontban 10 órakor a budapesti m. kir. állatorvosi akadémia igazgatósági hivatalában bizottság fogja nyilvánosan felbontani.

Budapesten, 1898. évi május hó 8-án.

Az állatorvosi akadémia igazgatósága.

TANULÓK LAPJA

A Tanulók Lapja *19.* és *20.* száma érdekes tartalommal és bőven illusztrálva jelent meg. Első czikkeket dr. *Sárffy* Aladár és *Kemény* Aladár irtak, az előbbi a szabad előadásokról, az utóbbi Nansenről. Folytatódik *Verne* Gyula érdekfeszitő regénye: «A ‚Cynthia' hajótöröttje», *Gaál* Mózesnek Hún-mondái és *Kunfy* Zsigmond tanulmánya a szabadságharcz költészetéről. *Thackeray* «Dobbin barátunk» czimü rajza az angol diákéletből van véve. Figyelemreméltó tanulmányt kezdett a lap *Dobos* Károlytól, ki a *magyar diáknyelvről* értekezik és összeállitja annak szótárát. E tanulmány könyvalakban is megjelenik. Időszerü a magyarázó rajzokkal ellátott «Torpedók»-ról szóló közlemény. Költemény *Erdélyi* Zoltántól való, «Diák-nóta» czimen. A képek közül megemlitjük *Roux* rajzait a Verne-regényhez, *Gyulai* Lászlóéit a hún-mondákhoz, Bihari jutalmazott történeti képét, Nansen Frithjof és az eskütéri hid képét. Irodalmi, fejtörő és vegyes rovatot minden szám tartalmaz; az *«Iskola világából»* czimü rovat különösen élénk és változatos. A *Tanulók Lapja*, mint *egyetlen számottevő középiskolai folyóirat*, minden diákifjat érdekel és gyönyörködtet. Az előfizetési pénzek — egy negyedévre 1 frt 20 kr.— a kiadó Franklin-társulathoz küldendők.

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapitási év 1810.*

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festtetnek és tisztittatnak.** — A főmulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségének Brassó állomásán egy hivatalszolgai állás töltendő be, mely állással évi 300 frt fizetés, szabályszerü lakbérilletmény és szolgálati ruházat élvezete van egybekötve.

A polgári alkalmaztatásra jogosító cs. és kir. hadügyi vagy honvédelmi miniszteri igazolványnyal ellátott altisztek elsőbbséggel birnak. A polgári állásra jogosító igazolványnyal ellátott azon altiszteknek, kik a katonaságtól közvetlenül a szolgálat megszakitása nélkül lépnek át a m. kir. államvasutak szolgálatába, feltéve, hogy 45 életévüket nem haladták tul, a katonai szolgálatban töltött idejük — az alapszabályszerü utánfizetéseknek megfelelő havi részletekben leendő befizetése mellett — nyugdijjogosult idejükbe be fog számittatni.

Pályázni óhajtó igazolványos altisztek felszólittatnak, hogy 50 kros okmánybélyeggel ellátott folyamodványukat a polgári állásra jogosító igazolványnyal a testi épséget és egészséget az irás, olvasás s számolás elemeiben való jártasságot igazoló okmányokkal felszerelve «a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségének általános (I.) osztályához Kolozsvár Emke palota» czimezve legkésőbb f. évi junius hó 15-ikéig annál inkább nyujtsák be, mert ezen határnapon tul beérkező folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak.

Kolozsvár 1898 május hó 8-án.

Az üzletvezetőség.

7470

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Három fog, vagy három fej.

Ott pedig még most is tart a harmadnapos párbaj, melynek eredménye három lehullott fej, vagy három kihullott fog lesz.

Prudentius atyának, ki predikátori minőségét a konvent kőfalain kivül hagyni kénytelenittetett, megérkezése után egy napi pihenést engedtek valamely szük czellában.

A következő reggelen törvény alá fogták. A konvent természetesen hallani sem akart az ő három tételéről, valamint a három feje ellen sem kivánt három fogat koczkáztatni. Volt a dolognak másik oldala is. Ő kegyelme nem ellenfél, ha nem szökött barát, a ki megszegte fogadalmát. Csak az volt a kérdés: úgy tekintessék-e, mint a ki üldöztetés közben került kézre, vagy mint a ki bünbánólag önként jelentkezett?

Prudentius nem fogadta el ezt az alternativát. Ő sem el nem fogatott, sem önként nem jelentkezett, kivált bünbánólag, mivel ebben a tekintetben nincs mit megbánnia. Ő belső indításból jelent meg az országos tanács előtt, megjelenteni a közelgő veszedelmet; azonkivül pedig mint szabad ember hivta ki vitára a theologia doktorait, és hivta bíróul Móré püspököt, ki a bíróságot nem is utasította vissza. Hanem ha nem mernek vele vitába állani, bocsássák szabadon. A város falain kivül aztán elfoghatják, ha bírják, s akkor bánjanak vele törvényeik szerint.

Sem személyes gyülölet, sem az az elkeseredés, mely a későbbi vallási vitákat jellemezte, nem dolgozott még akkor a lelkekben; igy a konvent is, kivált a püspökre való tekintetből, de a maga méltóságának megőrzésével, engedékenységet mutatott.

Legyen tehát vita. Ráérünk.

Kirendelték ellene a legtudósabb testvért, Nikodémus atyát. Prudentius ebben is aggatódzott egy kicsit. Azt kivánta, hogy neki a három tételre három külön doktort állitsanak, mert egyet meggyőzni neki nem dicsőség. De már erre a prior is felcsattant, és oda szólt neki, hogy érje be azzal, a mit kap, mert azt is kegyelemből kapja. Ha nem tetszik, majd a másik dolgán kezdik.

Harmadnap óta ülnek már ebben a dologban. Az első napon *a jócselekedetek idvességszerző erejéről*, második napon *az emberi szabad akarat értékéről*, s ma *a szentirás hitszabályozó tekintélyéről* folyt a vita, napfölkeltétől napnyugvásáig.

Ma, a ki egy ilyen vitatkozást reggeltől estig végig hallgatna, kétségkivül tizenegy és fél órát szunditana rajta. De ezek voltak akkor az aktuális kérdések, ezek égették akkor a lelkeket, és nem a socialismus.

Egy hosszú asztalnál a prior elnöklete alatt hat rendtag, köztök a két legfiatalabb folytonosan jegyez. A vitázó felek egy könyvekkel megterhelt mellékasztalnál ülnek.

A két vitázó harmadnap óta tárogatja már váltogatva, roppant tudománya kincseit. Talán nem is annyira az igazságot keresik, mint ismereteiket mutogatják.

Ékesen-szóló mindakettő, s az ékesszólás szokott formáin kivül semmi sem csillan meg beszédjükben, a mi szenvedélyre mutatna. Prudentius, a minő bőszültnek mutatkozott a korábbi jelenetekben, épen oly nyugodt és higgadt most, midőn ellenfele az övével egyenlő fegyverekkel küzd.

Kimnach László rajza.

Móré püspök fölesketi a diáksereget.

Néha bezúgott a csendes falak közé is az utczai tumultus, az ablakokon bezengett a távoli kiáltás, a közelgő éneklés szava. Prudentiust ez sem zavarta meg záró szavaiban. Pedig a tömeg már az ablak alatt állott, és ott harsogtatta riadóját.

Ekkor lépett be a püspök is.

— Prior uram! — fordult az elnökhöz alig rejthető izgatottsággal, — parancsolj rendet azonnal, különben felfüggesztem a rend szabadságát pro tempore.

— Azonnal intézkedünk, a mint birunk, de előbb engedje nagyságod ezt a vitát befejeznünk.

A birák kivonultak a püspökkel együtt. A két vitázó a terem ablakába állott, és onnan nézte a zajgó sokaságot.

— Mit gondolsz, testvér, — kérdezte Nikodémus, — szabad akarat szerint cselekesznek-é ezek, vagy nem?

— Mit gondolsz, — forditotta vissza Prudentius, — tudva volt-e Istennél eleve, hogy ezek ezt fogják ma cselekedni?

— Kétségkivül!

— Ha tudva volt, akkor ezek nem cselekedhetnek szabad akaratból, hanem azt, a mi előre el volt határozva Istennél. Az emberi szabadakarat nem állhat meg az isteni mindentudósággal, épen úgy, mint a jócselekedetek idvességszerző ereje a Krisztus érdemével, és az isteni kegyelem mindenre elégséges voltával.

Ezalatt előjöttek a birák.

— Rendünknek két legtudósabb tagja! — kezdette a prior. — figyelemmel hallgattuk vitáitokat. Hogy itéletet tehessünk közöttetek, többet kellene tudnunk nálatok. Mi azonban sem tudományban, sem dialektikában nem mérközhetünk veletek; ennélfogva itélet helyett csak végzést hirdetünk ki. Ti magatok legyetek birái magatoknak és egymásnak. — Prudentius! győztesnek tartod-e magadat?

— Én vagyok a győztes minden bizonynyal.

— Bizonyos vagy-é benne, hogy tételeid az örökkévaló szent Isten szempontjából is úgy állanak, mint megbizonyitani igyekezted?

— Bizonyos vagyok, és fejemmel felelek értök.

— Ugyanezt mondhatná Nikodémus testvér is; de mivel most nem az igazságról csupán, hanem három fogról és három fejről van a szó; és inkább három fog veszszen, mint három fej: ennélfogva a vitában tégedet győztesnek, Nikodémust meggyőzöttnek nyilatkoztatjuk ki. Egyszersmind rendeljük, hogy a kikötött zálogodat vedd kézhez. — Adjátok kezébe a harapó-fogót.

Prudentius el volt készülve a fejvesztésre, de erre a diadalra nem. Hogy ő most nekivesse a lábát a tisztes Nikodémus lábának, azután felgyürközzék mint egy hóhér, és az ékesen szóló ajkak közül rendre kihúzogassa ez ajkak diszét? Mert hiszen igaz, hogy ő is kihúzatta a két első fogát ifjú korában, mikor a sémi nyelveket kezdette tanulni; de ez az Isten dicsőségére történt, mert azért történt, hogy a héber nyelv sziszegő *thau* betüjét egészen helyesen hangoztathassa. De mi dicsősége származnék Istennek a Nikodémus fogaiból, holott ő a görög textusokat magyarázza, a melyekben nincs sziszegő *thau* betü?

Reszketett a kezében a fogó, s addig reszkетett, mig elejtette.

Nem hajolt utána. A prior serkentette.

— Nos, hát nyujtsd ki kezedet a torlásra.

— Nem, prior atya. Az én igazságom nem két-három fog érő.

— Itéletednek ez a három fog a szankcziója. Te magad kötötted ezt ki, s ha erről lemondasz, ezzel legyőzöttnek vallod magadat, s három fejed bánja. Hát csak ki azzal a három foggal, vagy tartsd készen a fejedet!

— Tehát itt a fejem, és a két kezem is. Az én igazságomért három fej is kevés, de jó szivvel adom. Vitessetek, készen vagyok.

— Nem fogadjuk el. Tartsd meg a fejedet,

atyai tanácsunkkal: Mi emberek, tudósok és tudatlanok egyaránt, váltogatva állítani és tagadni szoktunk, a nélkül hogy a lélek dolgaiban mutatkozó ellenmondásokat ki tudnánk egyeztetni. Hát ne is vitassuk vakmerően. Majd egykor önként megnyilatkoznak előttünk Isten útai, s akkor meglátjuk a harmóniát ott is, a hol ma nem látunk egyebet rendetlenségnél és ellenmondásnál.

— Amen! — fejezte be Prudentius, — de azért még sem hiszek sem a bulláknak, sem a dekretumoknak.

— Most végeztünk a tudománynyal, s térjünk a magunk hatalmi körére:

— Prudentius! — folytatta a prior, — te szent fogadalmadat megszegve, rendedet titkon elhagytad és mentél, a hova elöljáróid nem küldöttek. Mit cselekedtél szabadon való járáskelésedben: meg fog világosodni, a mikor is az ellened felhozott és bebizonyított vádak alapján fogunk rád ítéletet mondani. Addig is, míg ezekről tudomást szereznénk, alkalmat adunk neked a töredelmes vallástételre, s hogy erre magadat elkészithesd, kétnapi böjtöt engedünk, melynek elmultával vallomásodat megteheted előttünk. Ha vallomásod kielégitő lesz, akkor megengedtetik, hogy magadat Úr érkezése innepéig szent penitenciában gyakoroljad, addigi magadviseletétől függvén további sorsod. Ha pedig tagadásodban, vagy hallgatásodban megátalkodottan megmaradsz, egy esztendei penitenczia fog rád szabatni, melynek leteltével általadattatol a temporális törvényszéknek.

— Soha! — felelt az elitélt. — Egy jótát abból, a mit hirdettem vagy cselekedtem, vissza nem vonok. Ezt előre is tudtam. Vigyétek fejemet.

E pillanatban recsegve pattant fel a kétszárnyú ajtó, és egy sereg szerzetes mindenféle rendből tódult be rajta majdnem egymás hátán, s egyenesen a püspök elé rohantak.

— Absolutiót kérünk, főtisztelendő atya! Absolutiót kérünk!

A püspök felállott.

— Absolutiót kérünk! Sürgős esetben! Halálos esetben. Végső esetben. Absolutiót, hogy fegyvert foghassunk, és azt a pogányok ellen vihessük.

A püspök meghatottan válaszolt:

— Megadom az absolutiót. Megengedem, hogy rendházatokból, illendő vezér felügyelete alatt távozhassatok; keresztény vitézek szokása szerint fegyvert fogjatok, páncélt és sisakot öltsetek, és a hit ellenségei ellen harczoljatok. Szentséges atyánk, a pápa nevében.

Alig távozott a szerzetesek csoportja, az asztalnál ülő férfiak emelkedtek fel.

— Ugyanazon absolutiót kérjük, ugyanazon czélból, főtisztelendő atya! — szóltak egyező hangon, meghajolva a püspök előtt.

— Ti mind? — kérdezte a püspök, növekvő meghatottsággal. — És a szentségeket ki szolgáltatja ki; az ifjúságot ki oktatja; a betegeket ki vigasztalja?

— Én magam! — felelt az öreg prior. — Valami belső hang azt mondja: Elég néked az én kegyelmem. Kérlek, add meg nékik az absolutiót. Én itthon maradok, és — újjaival a szögletben álló Prudentiusra mutatott, — ezzel a bünössel.

A bünös összerezzent. A kinek országa imént még nem e világból való volt, egyszerre visszatért ebbe a világba. Érezte, hogy most ez a világ az első, ezt kell megvédelmezni, még a gyermekek is fejök vesztével védelmezik. Ezért halni meg: most erre van szükség. Fölemelkedett, egyenes léptekkel ment a főpaphoz, ott térdre bukott, és átölelte lábait.

— Miserere mei. Bánom, a melyeket cselekedtem, oldjatok fel engem is, mint a többit, ugyanazon czélból.

— Csak a melyeket *cselekedtél*? Hát a melyeket hirdettél és tanitottál, *eretnekségeidet* nem bánod?

Az ember arcza kigyúladt, szemei újra kezdették hányni a szikrát. Látszott rajta, hogy a *thau* betűt nem hagyja, akármi lesz Magyarországból.

A prior kérőleg nézett a püspökre, s ennek egy biztató tekintetére, mielőtt az ember felelhetett volna, megadta az absolutiót.

— Én tégedet feloldalak, Prudentius. Megengedem, hogy keresztény vitézek szokása szerint fegyvert viselhess negyven napig. Térdepelj le mint elkárhozott, és kelj fel mint megtérő.

Ráadta az áldást, és Pécs város összes kolostoraiba szállást vett a némaság.

*

A püspök belátta, hogy ezt az eszeveszett tábort most lehetetlen korlátok közé kapni, mert ez, ha most a török ellen nem viszik, a városnak esik és kidöntögeti tövestől.

Meghasonlást kell közöttök támasztani.

Előbb tehát Crescentius atyának megmosta a fejét kegyetlenül, azután rendelkezett.

Jól van hát! Ha már te is vérre szomjazol, fegyverezd fel őket. Szolgáltass ki háromszáz emberre való fegyvert, láncdzsát, buzogányt, pajzsokat, nyilpuskákat és gyújtós puskákat. Kinek mi jut, vagy ki mit elbir. Mehet mind, a ki 18-ik esztendejét betöltötte a quadruruból. Az alsóbb osztályokból egy lélek sem. Baromfiaknak semmi helye a háborúban.

Ez a diplomáczia egyszerre végét szakitotta a lázadásnak. A vénebb diákok átérezték a dolgot, nem törődtek az ifjabb nemzedék aspirácziójával; hirtelen különváltak, sorakoztak s Crescentius vezetése alatt közrekapták a csirkéket és *szorítsd* kiáltozással szorították őket az akadémia tárt kapuja felé.

Már szorúltak is, mikor az emberséges Tanaszi egyszerre kivált a szorító seregből s fölemelt fustélylyal Crescentius elé állt.

— Nem hagyom a fiaimat, halálomig, torkomig, gégémig! Agyarkodott a jó Crescentiusra, dorongját rázogatva.

— Crescentius elszörnyedt ezen a vakmerőségen. Hogy egy franciskánus fráter, — még csak nem is fráter, — útját merje állani egy szent theologia doktorának! Nem birt szóhoz jutni.

(Folytatása következik.)

A FRANCZIA ZÁSZLÓ.

VERNE GYULA regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Vége.)

Nem. Mint Chapel tüzértiszt diskos-alakú lövegei, visszahajlanak az ausztráliai bumerang módjára... s abban a pillanatban a levegőt valami irtózatos rázkódás éri... mintha valami melinit- vagy dynamit-raktár robbant volna fel... a levegő alsó rétegeit egészen Back-Cupig hajtja vissza, úgy hogy a szikla-sziget alapjaiban megrendül...

Oda nézek...

A hajó szilánkokra szakadt... romjai ott úszkálnak a hullámokon. Ez a Zalinski-féle löveg hatása, csakhogy megszázszorozodva... a Roch-féle fulgurator.

A banditák az előfokig rohannak elé... tombolva, őrjöngve kiáltoznak örömükben.

Ker Karraje, Serkő mérnök és Spade kapitány sóbálványnyá meredve állanak ott... alig hisznek szemeiknek.

Roch Tamás nyugodtan keresztbe fonja karjait, de a szeme ragyog, arczán visszatükröződik a megelégedés öröme.

Megértem, bár útálom őt... Ez a feltaláló diadalöröme... gyülölete és boszúja kielégitést leltek...

Ha a többi hajók közelebb mernek jönni, azokat is hasonló sors éri... ily körülmények között a biztos pusztulást el nem kerülhetik... Ha reményem meghiusul is... térjenek inkább vissza, s a hiába való támadást hagyják abba. A tengeri hatalmak majd intézkednek, hogy Back-Cupot más módon kerítsék hatalmukba. Majd körülzárják a sziklaszigetet minden oldalról, a rablók nem törhetnek keresztül ezen a lánczon, s éhen vesznek barlangjukban mint a vadállatok.

És mégis... tudom jól, hogy a hadihajóknak nem szabad meghátrálniok, még akkor sem, ha biztos pusztulás vár rájok. Azok is rendre közelednek, s megkisérlik az ostromot, bár az oczeán mélye fogja elnyelni.

Számos jellel közlekednek egymással. A szemhatárát sürű füstfelhő boritja el... a négy hadihajó közeledik.

Egyik közülök teljes gőzzel siet, hogy megelőzze a többit, hogy lőtávolba jusson, s megkezdje a tüzelést.

Nem bánom, ha meglátnak is... előbúvok a rejtekhelyből... látni akarom, bár nem áll módomban, hogy megakadályozzam ezt a második katasztrófát.

A közeledő hajó mind nagyobbnak tünik fel... ugyanakkora lehet, mint az imént szerencsétlenül járt kétezer ötszáz tonnás... Ennek sincs felvonva a zászlója... nem tudom miféle nemzet hajója lehet... Szörnyen siet, hogy a veszélyes zónán túl jusson, mielőtt a pokolgép újra működhetnék... Oh, de hogyan kerülhetné el, mikor az még hátulról is érheti.

Roch Tamás a másik lafetta elé állott, midőn a hajó oda ért, a hol a másikat tönkre tette az elébb.

A levegő csendes, csak olykor-olykor támad a tenger felől egy egy szellő.

Hirtelen dobpergés hallatszik a hajó fedélzetéről... kürtjelek hangzanak... érczcsengésű hangjokat tisztán hallom... Ismerem e hangokat... a franczia kürt harsogása ez!... Igazságos Isten! Franczia hajó tehát, mely a többieket megelőzte... s melyet egy franczia feltaláló pokolgépének kell megsemmisitenie...

Nem... ennek megtörténnie nem szabad!... Reárohanok Roch Tamásra... fülébe kiáltom, hogy... franczia hajó az... Ő nem ismerte meg... nem is fogja megismerni...

E pillanatban int Serkő mérnök, s Roch Tamás felemeli a kezét, melyben a folyadékkal telt üvegecske van...

A kürtök még hangosabban megszólalnak... ez a zászló felvonásának a jele... A zászlót húzzák már, a szél lengeti... a franczia zászló... kék-fehér-vörös szine kiválik a háttérből...

Ah... mi történik?... Tudom... tudom már... Roch Tamást a honi zászló megpillantásakor valami varázserő szállja meg... a mint a zászló feljebb... feljebb száll... keze azon módon alá hanyatlik... hátra tántorog... elfedi kezével a szemeit, mintha nem akarná látni a franczia trikolort...

Mindenható isten! Nem aludt hát ki beteg szivéből egészen a hazaszeretet... a franczia zászló láttára fennen dobog szive...

Ő is olyan izgatott vagyok, mint ő... Mit bánom én, ha meglátnak is... kibúvok rejtekhelyemből... ott akarok lenni, hogy Roch Tamást bátoritsam, megakadályozzam a veszélyt... s ha életemmel fizetem is meg, oda kell neki kiáltanom Franczia országot, a mi közös hazánk nevében:

— Franczia, azon a hajón a te zászlód leng!... Franczia, a te hazádnak egy része jön azon a hajón!... Franczia, annyira elvetemült lehetsz-e, hogy elpusztitsd azt?...

Úgy látszik, fölösleges, hogy közbe lépjek. Roch Tamást nem fenyegeti semmi válság, mint eddigelé. Ura marad minden tettének.

A franczia zászló megpillantásakor... megvilágosodott elméje... elhagyta a lafettát.

Nehány rabló hozzá szaladott, hogy visszavonszolja a lafettához.

Ellöki őket... védekezik.

Ker Karraje és Serkő mérnök hozzá rohannak, a gyorsan közeledő hajóra mutatnak... ha majd a franczia hajó legénysége partra száll... hozzájok...

(Vége Hart Simon naplójegyzeteinek.)

parancsolják neki, hogy menjen a fulguratorhoz...

Roch Tamás tagadólag rázza a fejét.

Spade kapitány meg mások fenyegetik őt... dühtől tajtékzanak... szidják... ütik... kezéből ki akarják tépni az üvegecskét.

Roch Tamás a földhöz vágja az üvegecskét, lábával eltaposs.a.

Ekkor a nyomorultakat halálos rettegés szállja meg. A franczia hajó a veszélyes zónán túl jutott már... most már törheti a sziklát ágyúival... nem védekezhetnek... Hanyatthomlok rohannak le a sziklákról... be a barlangba.

Hova lett ez alatt Roch Tamás?... Valamelyik golyó leteritette?... Nem, látom őt, a mint a sziklafolyosó bejáratánál eltűnik...

Ker Karraje, Serkő mérnök s a többiek mind nyomában vannak, hogy Back-Cup belsejében menedéket keressenek.

Én azonban semmi kincsért sem mennék vissza a rablótanyára... ha e pillanatban meg kell is halnom... Zsebre teszem naplómat, és kát a tengerből kihalászták. Ez alatt az idő alatt ugyanis Ker Karraje valószinüleg hatalmába keritette Roch Tamás találmányának a titkát.

A hatalmak abban állapodtak meg, hogy öt hadihajóból álló flottát küldenek a Bermudákhoz. Tudván azt, hogy Back-Cup belsejében barlang van, a barlang sziklafalait akarták áttörni ágyúikkal.

A flotta Virginiában, Chesapeake bejáratánál gyült össze, onnan indult el a Bermudákhoz, s oda november 17-ikén este érkezett.

Másnap az ostrom megkezdésére kijelölt hadihajó Back-Cup felé vette útját. Ötödfél mérföldre lehetett a szigettől, midőn a Roch-féle fulgurator lövege felette elsüvöltött, aztán hallatlan módon visszahajlott, s ötven méterre tőle explodált, s a hajót nehány másodperez alatt pozdorjává zúzta szét.

Mindez úgy szólván egy pillanat müve volt. A maga nemében páratlan erejű fulgurator lövege a levegőrétegekre olyan irtózatos nyomást gyakorolt, hogy az aránylag elég távol álló négy hadihajó is megsinylette.

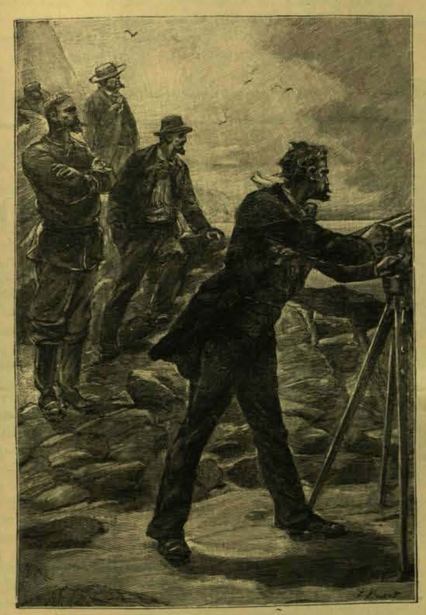
Azon a helyen, hol imént Back-Cup állott, füstölgő sziklarakás látszott csupán, a szirt-tuskók dübörögve hullanak bele a tengerbe... mint a lavina... A felfordított csészéből összetört csésze lett!... A Back-Cup helyén levő sziklahalmaz körül tajtékzott-hullámzott a háborgó tenger.

Mi lehetett az oka ennek a robbanásnak? Talán a rablók maguk robbantották fel, miután látták, hogy hiába való minden reménykedésük?

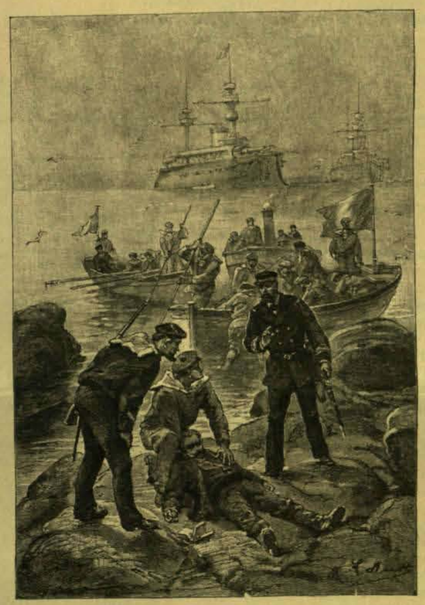
A «Tonnant» csak jelentéktelen sérüléseket szenvedett. A kapitány a csolnakokat leeresztette, mihelyt a tenger hullámzása némileg lecsendesedett... A Back-Cup helyén maradt sziklákon kikötöttek.

A matrózok a tisztek vezetése mellett átkutatták a romokat, melyek a Bermudákig haladó szirtekkel most már egészen egybeolvadtak.

Iszonyúan eltorzított hullákat... vérző testrészeket találtak ott... a barlangnak se hire, se nyoma... Csupa rom minden.

A pillanat elérkezett.

Egyetlenegy ép testet találtak.

XVIII.

A «Tonnant» fedélzetén.

A Davon hadnagyra bizott «Sword» nem térvén többé vissza, az angol hatóság biztosra vette, hogy a derék hadnagy és emberei Back-Cup mellett áldozatul estek. Azt természetesen senki sem tudta, hogy Ker-Karraje és czimborái tették-e tönkre vagy a szirtek között járt szerencsétlenül a «Sword».

Az expedicziő czélja az volt, hogy Roch Tamást és Hart Simon mérnököt kiszabaditsa erőszakkal is a back-cupi rablófészekből, mielőtt a franczia feltaláló elkészithetné pokolgépjét s rendelkezésére bocsáthatná Ker Karrajenak. Az expedicziő akkor indult meg, mikor a saint-georgesi parton kihalászták azt a bizonyos hordócskát s benne megtalálták Hart Simon irott tudósitását. Ha ez sikerül, akkor Roch Tamás fulguratorától nincs mit félniök.

Minthogy a «Sword» napok mulva sem tért vissza, fel kellett tételezniök, hogy elveszett. A tengeri hatalmak ekkor új expedicziót megindítását határozták el.

Mindenek előtt számot kellett vetniök az időközben elmúlt hat héttel azóta, hogy a hordócskát a tengerből kihalászták. Ebből az előre nem sejtett katasztrófából két következtetést vonhattak le:

1. Ker Karraje, a tengeri rabló, a Roch-féle fulguratorral rendelkezik.

2. Az új pokolgépnek csakugyan megvan az a romboló ereje, a mit feltaláló tulajdonitott neki.

Az első hajó pusztulását látván, a többi négy hajó közakarattal csolnakokat küldött ki, hogy a hajóroncsokon élet-halállal küzdőket még idején megmenthessék.

Majd jelekkel adják egymásnak tudtára, hogy közös erővel támadják meg Back-Cupot.

A franczia «Tonnant» teljes gőzerővel élükre sietett, a többi három is igyekezett nyomába jutni.

A «Tonnant» mintegy félmérföldnyire bejutott már a veszélyes zónába, nem törődve azzal, hogy minden pillanatban izzé-porrá zúzza a fulgurator. Mikor jelt adtak a tüzéreknek, egyúttal a zászlót is felhuzatta a kapitány.

A hajó hidjáról láthatták a sziklaoldalon szanaszét Ker Karraje rabló-bandáját.

Kedvező alkalom kinálkozott arra, hogy az egész gaz népet kiirtsák, rablófészküket fenekestül felforgassák. A «Tonnant» ágyui eldördültek s erre a rablók a barlangba rohantak.

Nehány pillanat mulva oly mennydörgésszerű rázkódtatta meg a levegőt, mintha az égboltozat szakadt volna le az Atlanti-oczeánra.

Egyetlen ép testet találtak a sziklakaréj éjszakkeleti részén.

Már alig lélekzett, de bizakodtak benne, hogy újra feléleszthetik. Oldalt feküdt, s jobbjában görcsösen szorított egy irat-csomót...

Hart Simon a franczia mérnök volt. A «Tonnant» fedélzetére szállitották. A leggondosabb ápolás daczára sem sikerült őt rögtön eszméletre hozni.

Naplójegyzeteiből megtudhatták, hogy mi történt Back-Cupon az explodálás pillanatáig.

Hart Simon életben maradt; ő menekült meg csak a katasztrófából, a többiek mindnyájan oda vesztek, a minthogy méltán reá is szolgáltak a halálra. Mihelyt annyira magához tért, hogy a hozzá intézett kérdésekre felelhetett, naplójegyzeteinek folytatásaképen a következőket mondotta el élőszóval:

«Roch Tamást a franczia zászló látása lelke mélyéig meghatotta, s a hazaárulástól, melyet már-már elkövetendő vala, visszaborzadva... a sziklafolyosón át visszarohant a barlangba, hol roppant mennyiségü robbanó-anyag volt felhalmozva... Mielőtt ebben öt valaki megakadályozhatta volna... felrobbantotta... s Back-Cupot a levegőbe röpitette.»

Ker Karraje és czinkostársai eltüntek a föld színéről... s velök együtt eltünt Roch Tamás találmányának a titkával.

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI
121—124. füzet, uj olcsó kiadás.

A MAGYAR KÉNYURAK.

REGÉNY AZ ANJOU-KIRÁLYOK KORÁBÓL.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füzve 2 frt.

A magyar polgári peres eljárás alaptanai.

(A PERBELI CSELEKVÉNYEK TANA.)

Irta
Dr. MAGYARY GÉZA
kir. jogakadémiai tanár Nagyváradon.

Ára füzve 3 frt.

A VÉGREHAJTÁSI TÖRVÉNY
(1881. évi LX. törvényczikk)
MAGYARÁZATA.

Irta
Dr. IMLING KONRÁD
kir. ítélőtáblai tanácselnök.

HARMADIK, JAVITOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.

Ára füzve 4 frt 80 kr.

UTAZÁS A TENGER ALATT.

REGÉNY.

Irta **VERNE GYULA.**

Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak Esztergom állomásán létesitendő magas épitmények helyreállitása czéljából ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

A tervek, a költségvetés, a szerződési tervezet, a feltét füzetek és a pályázati feltételek budapest-jobbparti üzletvezetőség pályafentartási és épitési osztályánál (Külső-Kerepesi-ut) a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb f. é. junius hó 15-én déli 12 óráig I. osztályunknál nyujtandók be, lepecsételve eme felirattal «Ajánlat Esztergom állomáson létesitendő magasépitményekre.». Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. — Bánatpénz fejében legkésőbb f. é. junius hó 14-én déli 12 óráig 1000 frt, azaz egyezer forint készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál (Külső-Kerepesi-ut) lefizetendő.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok a budapesti, illetőleg bécsi tőzsdén a legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régibb árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak fentartjuk.

Budapest, 1898 május hóban.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapitási év 1810.*
KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.
Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.
Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főmulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

781/1898. szám.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A dugabarai dunapartnál 24235 m^3 kőanyagnak 1898. évben szükséges és vállalatilag eszközlendő szállitás biztositása végett **folyó évi junius hó 6-án d. e. 10 órakor** a zombori m. kir. folyammérnöki hivatalnál zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

A szerződési adatok úgy mint az ajánlatok benyujtására vonatkozó és az eddigi szokásoknak megfelelő feltételek alulirott hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Zombor, 1898. évi május hó 23-án.

M. kir. folyammérnöki hivatal.

1898. junius. **258.** sz. 1898. junius.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A renaissance-kori művészet főjellemvonásai. Janosi Itálától.
Pálffy Albert emlékezete. Vadnay Károlytól.
A gyermeklúgy. Nagyiványi Fekete Gyulától.
Otthon, a szülőföldön. (V.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-től
Költemények: Tinódi halála. — Vargha Gyulától. — Veled! Leckry után angolból, Szász Károlytól.
Három monographia. — c—r.-től.
Az ujabb angol irodalom története. Kégl Sándortól.
Értesitő: Zsilár József: A honvédvilágból. — 5-től. — Dr. Gaal Jenő: A socialis kérdés megoldása. — Jóoh Lajostól. — Radó-Rothfeld: Die ungarische Verfassung geschichtlich dargestellt. — F.-től. — Kún Sámuel: A positivismus népszerü előadásban. — l.—s.-től. — A «Magyarország» igazságszeretete. — Szily Kálmántól. Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

Tanulók Lapja.

Ezen közkedveltségü ifjusági folyóirat 21. és 22. száma szokott élénk és változatos tartalommal jelent meg. Megnyitó czikkeket a szerkesztő és **Kemény** Aladár irtak: «Pünkösd» és «Juvenum robur» czimen. Folyik **Verne** Gyulának egy rendkivül érdekes regénye. «A «Cynthia» hajótöröttje» és **Gaal** Mózesnek gyönyörüen megirt hunmondái, az előbbit Roux, az utóbbiakat Gyulay László képei diszitik. **Dobos** Károly «**A magyar diáknyelv**»-et fejtegeti és szótárát állitja össze; e tanulmányt könyvalakban is ki fogja adni a szerkesztőség. Költemények **Endrődi** Sándortól («Nansen») és **Oláh Gábor**tól («Istenről») vannak. Az iskolai életben játszik «Bálint, a vigyázó» c. elbeszélés és régi diákszokást rajzol «A légátió», mely **Viski** Bálint tollából való. Befejezéséhez közeleg **Kunfi** Zsigmondnak derék tanulmánya «A szabadságharcz költészetéről». Más közlemény régi rajzok alapján a kerékpár ősi alakját mutatja be. Két történelmi tárgyú közlemény «Napoleon átkelése a Szent Bernát-hegyen» és «Középkori vándor-dalosok» két pompás képet magyaráz. Irodalmi, érdekes iskolai, vegyes és fejtörő rovat minden egyes számban foglaltatik. A **Tanulók Lapja** dr. **Rupp** Kornél főgimnáziumi tanár szerkesztésében jelenik meg, úgy tartalom, mint kiállitás dolgában kielégiti a legkényesebb igényeket s a középiskolák számára miniszterileg van ajánlva. Nem szerezhetünk diákjainknak nagyobb örömet, mint ha megrendeljük nekik a **Tanulók Lapját**, mely **negyedévre** csak 1 frt 20 krba kerül. Az előfizetési pénzek a kiadó **Franklin-Társulat**hoz (IV. Egyetem utcza 4.) küldendők.

7470

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Segitett a dolgon Bika Istók. Rávetette magát a fráterre s megragadta kezében a dorongot.

— Mi az ördög bujt beléd, Tanaszi koma, hogy ekkorákat ugordázol a botoddal.

— Ahaú! — orditott Tanaszi, — ereszd el a botomat, mert most mindjárt megharapom a szemedet.

Azután orditott tovább, mig Istók csavargatta a dorongját a kezéből.

— Ahaú! Nem igazság! Csalárdság! Tolvajság! Mi kezdtunk felduhosodást és most minket akarnak hagyni itthon; mi kezdtunk zsolosmat és most el akarik szökni; mi inekultunk psalteriomot és most minket akarik bezárni! Nem igazság! Zsivanság! Rablóság!

A gyerekek újjongtak a hatalmas pártfogójuknak, de nem sokáig tartott az örömük, mert Bika Istók egy nagyot lökött rajta, a dorong Istók kezében maradt s Tanaszi hanyatt esett.

Istók diadalmasan rázta meg a dorongot s oda kiáltott társainak.

— Szoritsd a csirkéket!

Tanaszi egy szempillantás alatt talpra ugrott, újra állást foglalt, de most már fordított a politikáján. Vicsorgó arcza vigyorgóra vált és édeskedve fordult ellenfeléhez.

— Nem bánom hát komámkám! Ne vigyunk gyerekeket! Csak ne csukjatok akadémiába üket. Had kisérjenek kapukig, ott mondjanak nekünk szretyám put. Jussuk van! Igazsaguk van!

Istók már beleegyezett volna, de Crescentius gyanúsnak találta ezt a nagy pálfordulást. Nem is találgatta az okát, — úgy sem találta volna meg; — csak ösztöne súgta, hogy itt nem lehet engedni.

— Tisztulj! — parancsolta neki. — A nagyobbak közé keveredve könnyen kiszökdöshetnének. Egy lépést sem szabad velünk jönni. Tisztulj!

Tanaszi orczája még vigyorodóbbra szélesedett. Ez az alázatosság legkiáltóbb formája. Oda bukott Crescentius elé és átölelte lábait.

— Ne bántsd fiaimat! Ne rikasd fiaimat! Ük kezdették dicsősséges tumultust! Ük inekulták nagy gaudeamust! Ha ük nem inekulták volna, ti se mennétek most háborúba. Nem banom, menjetek, hagyjatok itt gyerekeket, kik sirva nizik titetek.

Akkor a gyermekekhez fordult zokogva.

— Gyerekok, fiamkáim! ti nem gyuttok velunk, én sem gyuvonk velunk, én is maradok tivelunk halalomig, Én is nem megyek haboruba! Ük lassak! Mi itt szép csendesen allunk, siratunk.

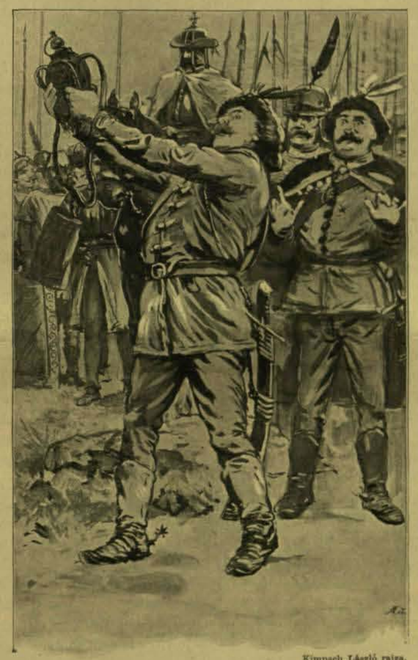
Crescentiusnak ez a nagy resignatio épen nem tetszett, mert érezte hogy a Tanaszi, akármit, de fundál. Itt akar velük maradni? Miért? Talán, hogy holnap vagy holnapután kiszöktesse az egész baromfi sereget? Miért? Mire?

Nem tanakodott sokáig. — Hátra fordult a fiatalsághoz.

— Most már én mondom: *Szorítsd!* Az akadémiába!

A gyerekeket közrekapták és dorongostól Tanaszistól terelték öket a tárt kapu felé. Tanaszi járt elől s mikor a gyerekek még a kapu alatt torlódtak össze, Tanaszi már akkor az udvar közepén tekintgetett jobbra-balra búvó hely után. Bika Istók észrevette, utána eredt, derékon kapta s akárhogyan rugdalódzott is, kitette a kapun.

A gyerekekre rácsukták a kaput. Sivalkodhattak torkuk szakadtáig, rugdoshatták a kapukat czipő szakadtáig és tiltakozhattak egész Európa előtt, mint valamely zsarnoki önkény által eltiprott nemzetiség: az összes európai sajtó és diplomáczia siket maradt kiáltásaikra.

Kimnach László rajza.

Bázsán váltig tapogatta a kulacsát.

Tanaszinak pedig kezébe nyomták elvett dorongját és fejébe a kivert süvegjét és vitték a török ellen. Ő volt az egyetlen, a kit fogva vittek a háborúba. Orditozott is egész utczahosszat, hogyha elvették a századját, minek megy ő most már csúfra háborúba. Vagy legalább lovat adnának alája.

Miért lelkeskedett ő a csirkék mellett, majd azt is megtudjuk valamikor.

Mikor az apróság igy falak közé került, a püspök az alatt sebes póstákat inditott, ki a Balatonig, le a Dráváig és fel a Dunáig, hogy a fiát mindenki átveheti Pécs város szigeti kapujában Szent Bertalan reggelén; azontúl a kapuk bezáratnak s ki sem nyittatnak többé a háború végéig.

A fiatalságnak táborhelyet rendelt a budai kapun kivül a Mindszentek temploma alatt, szép gyepes domboldalban. Meg is telepedtek ott; de a mint neszét vették a püspök sebes postáinak, azonnal felkerekedtek, mint a szökevény-raj, és elkiszállottak Üszögig. Az üszögi erdő, noha egész nyarat-szaka tele van szárnyas elefántokkal, a kik éles énekléssel szivják ki az ember vérét: mégis igen jó rejtekhely az anyai szemrehányó könnyek és a puhogatásra mindig kész atyai öklök ostroma ellen. Öröket is állittottak ki véletlen meglepetések elhárítására, és pedig nem holmi alsó rangú pedellusokat, a kiket egy kis baksissal mindjárt meg lehet vesztegetni, hanem szilárd jellemű klerikusokat. Tessék aztán egy franciskánus confrater, vagy egy kármelita atya szivét meglágyitani anyai könnynek, vagy apai mennydörgésnek!

III.

Szent Bertalan napja.

Az üszögi erdőben.

Szent Bertalan napja reggelén a háromszáz diák iszonyatot gerjesztő hadirendben várta a püspököt.

A mint az üszögi erdőben felviradtak, első dolguk volt katonailag szervezkedni. Feloszlakodtak tizedekre és századokra, tizével, ötvenével, százával. Tisztjeiket maguk választották közfelkiáltással a professzor atyák közül, de a saját eszük által megalkotott minősitvények szerént. A czimekkel nem fukarkodtak. *Ezredes-kapitány* közfelkiáltással Crescentius atya lett, a ki könnyek között fogadta a megtiszteltetést, mert soha sem hitte, hogy ennyire felvigye; nem is cserélt volna most a rendje generálisával. A történettanárok, mint világteremtése óta legnépszerübb emberek, szavazatok nagy többségével *százados-kapitányokká* emelkedtek. A poézis és rhetorika tudósai, kiknek multjában Chria, prosodia, metrika és ezekhez hasonló fekete pontok sötétlettek, már hálával fogadhattak némi hüvös éljenzést, mely öket egyes kiválóbb diákokkal egysorban *tizedesi rangra* emelte. Mig a görög nyelv és mértan basái ugyan örülhettek, ha közlegény fejjel megtürették és kathedráikba csúfosan vissza nem kergettettek.

Fiatal bukdácsolói korunk *érettségizendőinek!* Kik talán e pillanatban, midőn ezeket irom, ablak nyilásból, padló hasadásból, hublon czigarettából, szorongva szedegetitek a magasságbeli segedelmet! Kik pennátok orrával balsejtelmek között piszkálgatjátok azt a néhány betüt, a melynek szarvai között (Y) esetleg egy évzáró vidám hejjehujja paradicsoma, de meglehet, hogy egy egész esztendei osztályismétlés kárhozata lappang! Kik ebben a pillanatban is, nagyobb elszántsággal szállanátok szembe kétszázezer törökkel, mint azzal a x^2-vel, x és y-nal, melyeket a szegény Szarvas Gábor elfelejtett kitörülni a magyar alfabetből, holott

módjában lett volna, és holott a magyar ember egész életén keresztül el lehet x és y és z^2 nélkül! Áldjátok dicső elődeiteket, kik ebben a választási mozgalomban boszút állottak tiéretetek. Vagy inkább tegyetek nekik keserű szemrehányást; miért nem vittek el minden mathesis tanárt a mohácsi harczra, hogy kiveszett volna még a magyuk is?

Hát a szegény számtanárok bizony nem igen hadonáztak a czirczinusaikkal, hanem meghúzták magokat a fráterek között, a kik szintén nem kivánkoztak a sorokban fényelegni. Nem ugyan bűneik érzetében, hanem azért, mert félteték az elemózsiás tarisznyáikat, melyekből ha glédába állnának, a gyerekek mindent ki fognak lopkodni. Ezek között húzta meg magát a szegény Prudentius is, a kinek vajmi keveset használt az absolutió. Senki sem állt vele szóba.

*

Mikor a püspök, magisztere és bocsánatot nyert két kis apródja kiséretében, közéjük érkezett, hármas viváttal fogadták.

— Fiaim! — szólt a püspök, végig jártatva szomorú tekintetét a ragyogó arczokon, — a város békességéért megengedtem, hogy táborba szálljatok. De elég volt ebből ennyi s hiszem, hogy ma már bölcsebb gondolatra ébredtetek. Nem majálisra megyünk, nem is búcsúra. Vérontásra készülünk, a hol nemcsak az ellenség vére foly. A harcz idősebb és edzettebb embereknek való; a ti kezetekben most van először lándzsa és buzogány: nem tudtok ti még azzal bánni!

Feleletképen háromszáz buzogány forgott a levegőben, mint mikor a nádat kavarja a szél. Még a fráterek legkegyetlenebbül csattogtatták össze a furkóikat. Megölnek minden törököt; agyongázolják a csecsszopóját is. Tanaszi volt a legkegyetlenebb.

— Jól van, fiaim! A csecsszopóját! De a török nem a csecsszopóit vezeti ellenünk, hanem a vérszopóit. Kémeink azt mondják, hogy ha mind hátrakötött kézzel állana is előttünk, még akkor sem tudnánk leöldösni három nap és három éjjel. Én nem hiszek ezeknek a kémeknek. Hiszem, hogy győzünk Isten segítségével, de ha győzünk is, ez a győzelem drága lesz, mert seregünk fele ott marad.

— Dulce et decorum est pro patria mori! kiáltott közbe Bika Istók, ezuttal tizedes, tehát egy rangban a poëseos-professzorával.

— Igazad van Istók fiam! Ez volt a tegnapelőtti Chriád tétele! Szép tétel! De ezt egy olyan ember mondta, a ki pajzsát elhányva bomlottan szaladt, mikor lett volna alkalma példát mutatni a dicső halálra.

Bika Istók megvető tekintettel mérte végig a professzorát. Hát ezt a pogányt magasztaltad te minekünk egész esztendőt-át, kenyeres pajtásom? Jól van! Hát akkor jaj neked is, de jaj Horácziusnak is! Kiirtunk az országból minden Horácziust, mihelyt visszatérünk.

— Ha pedig, — folytatta a püspök, hallatlanná téve Istók fenyegetődzéseit, — ha pedig bűneink miatt minket ád az Örökkévaló a pogányok kezeibe, akkor egy lábig ott veszünk. Én nem félem a halált, sőt keresem az én Uram neveért. Ha elesem, senki meg nem sirat. Crescentius testvért sem; a többi Tisztelendő atyákat sem. Örömmel megyünk a harczba a mártir-koronáért. De ti utánatok háromszáz édes atya megy sirva a koporsóba; háromszáz édes anya tépi haját, keblét, orczáját; hónapokig ott szédelegnek az ütközetmezőn, kiáltozzák neveiteket, keresgélik csontjaitokat, körmeikkel áskálják a földet; pártot ütnek Isten ellen és átkozzák a ki titeket mészárszékre vitt...

Az első sorból egy fiatal szerzetes lépett elő s halkan félbeszakította a püspök beszédét.

— Quicunque perdet animam suam propter me, inveniet, eam.*

— Amen! — felelt a püspök. — Krisztus Urunk szava ez! De «propter me»! Ő érette! És semmi másért a világon.

— Ő érette veszitjük. Krisztus ellenségei ellen megyünk! Vérünket Jézusunkért!

— Ti mondottátok! Nem állok többé útatokba! De szükség tudnotok, hogy tegnap este seregesen érkeztek szüleitek s most a szigeti kapu előtt sátoroznak. Menjetek, vegyetek tőlök áldást és búcsút! Crescentius atya fog bennteket vezetni.

A gyerekek nem mozdúltak. A szerzetes újra előlépett.

— Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et fratres, et sorores, adhuc autem et suam animam, non potest meus discipulus esse.**

— Amen! — Nem kénszeritlek tovább. Vigyétek előre a zászlót.

— Még nem esküdtünk zászló alá! Előbb esküszünk! Zúgott a fiatalság.

— Ti akarjátok! Crescentius atya, diktáld előttük az esküt!

Crescentius atya diktálta és az ifjúság mondta utána lelkes harsogással.

«— ... engedelmeskedem; zászlómat el nem hagyom; el nem árulom; vérem hullásával megvédelmezem; harczolok végső lehelletemig; utolsó csepp véremig; zászlómért; királyomért; hazámért; Jézusom nevéért!»

A püspök megáldotta őket.

— Hűséget esküdtetek; én is hűséget igérek nektek! Fiaimmá fogadlak, atyátok leszek; harczolok veletek utolsó csepp véremig, zászlónkért, királyunkért, Magyarországunkért, Jézusunk nevéért.

Az üszöghi erdő minden bokrán megcsillant a harmat; az öreg fák lombjain keresztül nyilalt a napsugár, hogy homlokon csókolgassa az ékes sereget. Eljegyezte őket az égnek. Egy-egy hajnal minden homlokon. Ez pótolta az anyacsókot.

— Most titeket visszabocsátalak! Szólt a püspök visszafordúlva kis apródjaihoz.

De a két apród nem volt mögötte. Csak keresésre kerültek elő valahonnan a sereg mögül. Gyöngéden szólt hozzájok.

— Gondoskodtam rólatok. Ha vissza nem térek, Török Bálint uramhoz menjetek apródságba. — Csókra nyújtotta kezeit.

A fiúk megragadták a nyújtott kezet. Csókolták és csókolták, mig a püspök vissza nem vonta.

— Most már menjetek!

— Nem mehetünk, nem lehet! Felelt egyszerre mindakettő reszketve.

— Nem lehet? És miért nem lehet? Ki tiltja?

— Eskünk! Mi is zászló alá esküdtünk! Suttogta Dáma szemlesütve.

— Ti? Mennydörgött a püspök, hogy az egész tábor megrezzent bele, a mint az elébb áldást osztó alak öldöklő tekintetet vetett a két csaptatni valóra s egy hosszú hörgő lélekzettel fejezte be mennydörgését.

Biz az úgy volt, hogy a két kölyök oda furakodott a sereg mögé — hiszen ez nem volt nekik megtiltva — és ők süvöltötték leglelkesebben az eskü szavait: «vérem hullásáig, utolsó cseppjéig stb. stb.» Már most tehet velök ő nagysága, a mit akar.

* A ki elveszti az ő életét énérettem, megtalálja azt. Mat. X. 39.

** A ki meg nem gyülöli az ő atyját, anyját, atyjafiait és hugait, sőt az ő tulajdon lelkét is én érettem, nem lehet az én tanítványom.

De mit tehetne? Feloldani ugyan feloldhatná egy szál vesszővel is, a miért nem is kellene messzire menni, de oda gondolt s ebben meg is nyugodott, hogy az ilyen hamari lelkesedés hamar erejét veszíti és fele útban úgy is elszökdösik fele. Kergetni sem kell őket. Legelőször ez a két kis zsivány fogja kivetni a nyelvét. Hadd gyalogoljanak!

— Tehát menjetek a zászló alá.

A szép sereg, — közötte a két kis apród — dalolva indult Szederkény felé.

Nap hanyatlásakor már ott hüsseltek a körtvélyi erdőben. A püspök a maga nagy vadaskertjét jelölte ki tábori tanyájokul.

Mig otthon a haragos atya a som és mogyorófa hajtások közt válogat, mig az édes anya könnyhullatással kéztördelve imádkozik és garasait szedi számba, hogy hány oltárra telik belőle viaszgyertya; addig ők fáról-fára kergetik a mókust és a vadmacskát és hordják a száraz gallyakat vacsorafőzéshez. Csupa majális az életük. Soha sem hitték volna, hogy a háború ilyen szép dolog.

Csak hányjátok virágaitokat fiatal lelkek!

A körtvélyi vadaskertben.

Igazi majális volt az életük. Semmi dolguk nem volt, csak száraz gallyat hordani, a mit az erdő bőven adott. A fráterek voltak a szakácsok, a kiken rajtok száradt az elemózsia a friss ételek mellett. A tarisznyát fel se nyitották; azon módon, a mint ide czepelték, felaggatták a fákra. Majd a harcz után; jó lesz akkor a száraz kenyér is. Persze nem mindegyik fráter volt már alkalmas a famászásra: ezekét a gyerekek aggatták ki a fa leghegyibe.

Bent az erdő mélyén egy csudálatos szépségű tölgyfa árnyékában rejtőzködött a Szent Hubertus kápolnája. A jó Crescentius atya ott áldozott reggelenként nagy segédlettel.

— — — — — — — — — —

De Prudentius atya sem hevert. Keresett magának ő is, jó távol a kápolnától, egy temérdek terepélyességű tölgyfát, melynek árnyékában ő ugyan nem áldozott, de annál nagyobb ékesen szólással predikált, úgy, hogy abban ugyan Nikodemus atya sem talált volt egyéb hibát, mint azt, hogy a testvér korán reggel hozzá fogott, és a mit elkezdett, azt elnyújtotta féldélig. E miatt a hallgatóságának igen nagy volt a forgalma.

A mai reggelen igen szép aranyos ruhában öltözködve lépett ki a nap a maga ágyasházából; ehhez képest ő is egy igen ragyogó tárgyat választott elmélkedésül, szólván: *A Gedeon háromszáz katonáiról.*

«Mikor ugyanis Gedeon a Midiániták ellen vezette a népet, megszámlálta azt, és sokkal többnek találta, mint a mennyi a győzedelemhez szükséges volt. Ennélfogva kihirdette a táborban, hogy minden a ki fél, térjen vissza a Gileád hegyére. És megtérének a nép közül huszonkétezeren és csak tizezeren maradának.

Ezt is sokallotta pedig Gedeon; annálfogva újabb próbára vetette őket. Egy patakhoz érkezvén, parancsolta, hogy igyanak a patakból. Egyszersmind megvigyázta, ki miképen iszik. Azokat, a kik letérdelve és mintegy neki hasalva itták a vizet, visszakergette mint afféle elpuhult embereket, a kik nem nagyon sietnek a harczra. Azokat ellenben, a kik csak sebtiben és marokkal hányták s csak nyalták mintegy a vizet mint az eb, maga mellett megtartotta, mert ezek ugyan sietnek a harczra és azzal sem vesztegetik az időt, hogy a viznek neki térdeljenek. No immár kedves ifjak! halljátok meg az alkalmaztatást. Gedeonnak ezen vitéz katonái háromszázan voltanak, épen úgy, mint ti! Az Isten és

Gedeonnak fegyvere ezek által verte meg a Midiánt és pedig nem dárdával és szablyával, hanem kürtöknek szólásával és fazekaknak összetörésével.

Ti is annak okáért futva nyaldosván a patak vizét, menjetek ama Midián ellen...»

— «Bottal, fustélylyal, parittyakövekkel!»

Harsogta közbe a fiatalság; mert hol vannének annyi fazekat? S ha volna is, nincs már a mai fazekaknak annyi hathatósúguk, mint a szent hajdankorbelieknek! Annál több lehet azonban a patak vizének.

Szaladtak le a patakra, elriogatták az özeket, ott tolongtak benne mint a csikók, tömködték magukba a tenyérrel kapkodott vizet, melylyel felavatták magokat Gedeon katonáinak. Szövétkeztek is, hogy ha holnap reggelig nem mutatkozik a török, elébe mennek mind a háromszázan és ott verik agyon, a hol találják. Prudentius atya lesz a Gedeonuk, a ki fel is ajánlotta magát erre a hivatalra.

Prudentius atya látköre a vezéri magaslatról egyszerre kiszélesedett, nézetei meghiggadtak s a fiatalság «most már menjünk» követelésére csititólag felelt.

— Meg vagyon irva IV. Moz. XIII. 18, 19: «*Elbocsátá azért Mózes a kémlelésre Jósuét, a Nún fiát, mondván: Szorgalmatosan meglássátok azt a népet, hogyha erős-é vagy erőtlen, hogyha kevés-é vagy sok.*» Mi is annakokáért ne menjünk fel ama Midián ellen hiábavaló keresgéléssel; nehogy a pusztában eltévelyedjünk, vagy pedig a Midián megszemlélvén bennünket, megfutamodjék és elrejtőzzék előlünk; hanem küldjünk kémeket, a kik felőle hirt hozzanak, hogyha erős-é vagy erőtlen, hogyha kevés-e vagy sok?

Az ifjúságnak tetszett a taktika, ajánlkozott is azonnal a kémszolgálatra valamennyi, de a vezér bölcsessége újból törvényt szabott a lelkesedésnek.

— Ifjú ember nem való a kémkedésre, mert a mennyi esze van, eldicsekszik a hivatalával s menten felakasztják. Kémnek olyan ember való, a ki már forgott a világban, azonkivül pedig a lingva vernaculán (anyanyelv) kivül más nyelven is beszél.

— Mindnyájan tudunk diákúl! — kiáltoztak az ifjak.

— Jó fiaim! A diák nyelv itt semmit sem ér, mert a Midián fiai úgy útálják a diák nyelvet, mint a ti utódaitok fogják azt gyülölni háromszáz és hetvenkét esztendő mulva. De ha valaki közületek a gens Thracica, vagy a Sauromata nyelvet...

— Tanaszi, Tanaszi! — zúgtak közbe a franciskánus fráterek. — Tanaszi tud ráczul is, oláhul is, törökül is.

Rángatták, taszigálták előre a szegény Tanaszit, a ki esküdözött, hogy neki se apja se anyja, hát ne tegyék őtet szerencsétlenné. Lefeküdt a földre és engedte magát lábánál fogva vonszoltatni, hogy a hosszú haja úszkált utána a száraz avar között, mint a kigyó.

Nem volt kegyelem! Muszáj elmenni, Tanaszi! (A *muszáj* akkoriban kezdődött.) Egy életünk, egy halálunk mindnyájunknak!

— De én nekem egy árva polturám sincs! Mivel menjek? Hiszen ha rabságba esem, mindjárt megnyúznak azon melegiben, ha pénzt nem találnak nálam!

— Ha csak az a bajod! — szólt vidáman Bika Istók. Egyik kezével megmarkolta a Tanaszi nyakán a csuhagallért, másik kezével leszakasztotta róla egy rántással a kámzsát, abba példaadásképen belevetett egy marék dénárt s azzal elkezdette sorra rekvirálni a fiatalságot. Az ifjak hányták bele a dénárjaikat s mire végére ért, tetézve lett a kámzsa.

Odavitte az orditó Tanaszi elé.

— Ne kornyikálj, öreg! Ezen megveheted a szultán kisebbik leányát, meg a basa alól a lovat!

Tanaszi vigyorgott, belemarkolt a kámzsába s mikor tapasztalta, hogy fenékig pénz, beleöntötte egy abrakos tarisznyába, lerugta magáról a csuhát meg a faczipőt, nyakába keritette az erdőcsősz szürét. Hajadonfőnt, mezitláb elindult az *édes apja keresésére*, a ki török rabságba esett.

De elébb sorba csókolta a fráter-társait. Azok sokáig néztek utána.

— Szegény Tanaszi!

Ez volt a világon a legelső közczélú gyüjtés; és Tanaszi volt az első, a ki az ekként fölszedett pénzzel megugrott. Ezóta hivják az ilyeneket Tanaszinak.

Kimnach László rajza.

Prudentius atya, a prédikátor, ott állott kiterjesztett kezekkel.

*

Augusztus 29-én, — valóban augusztus 29-ike volt, — a kelő nap sugárban fördette meg a mezőt. Miben fogja fördetni a nyugovó?

Ifjaink sokáig pihentették bútalan fejöket. Későn ébredeztek és egymást értő sugdosással várták Tanaszi visszajövetelét. A mint megérkezik és hirt hoz, azonnal felkerekednek törököt ölni. De Crescentius atya meg ne tudja ám! Már hogy is tudna valamit Crescentius atya arról, a mit háromszáz rajongó gyerek titkol.

Fegyverben és zászlók alatt gyültek össze a kápolna előtt. Crescentius atya tartotta a misét, melynek végén két kezét a fiatal nép fölött kiterjesztvén, megáldotta fegyvereiket.

Az antiphonia elhangzása után csend lőn. Az ifjak a nyárádi nyilás felé tekintgettek. Itt az utolsó perez, melyben Tanaszi megérkezhetnek.

Tanaszi érkezése helyett halk szomorú melodia zendült meg messziről.

— Mi ez?

A zengés fokonként erősbödött, mintha támadó szél bujkálna a lombok között; koronként elhalt, majd újra támadt; közelebb, távolabb, szomorú búgásban, nyögdécselő sirásban, néha éles sikoltásban váltakozva.

— Pedig a falevél sem mozdúl. Mi ez?

— Sir az erdő! — Magyarázta nekik Prudentius, ki ismerte ezt a tüneményt a szeremlei erdőkből.

— Sir? Miért sir?

— Szomjas! El van epedve. Imádkozik esőért, miképen meg vagyon irva Szent Pál Apostol Római levelében, VIII. 22: «*Minden teremtett állatok egyetemben fohászkodnak, és együtt, mintegy szüléshez készülvén, keseregnek.*»

— És meghallgatja az Isten?

— Meg! — Az ember imádsága sokszor felelet nélkül marad, mert az ember bűnös. De mikor a fák kezdenek sirni, azt meghallgatja, mert a fák ártatlanok.

— Meglássátok, még ma nagy eső lesz.

Az ifjak némán hallgatták a fejtegetést azután kérdőleg szegezték szemeiket Crescentiusra, a ki mégis csak nagyobb tekintély volt előttök, mint a predikátor. Mit szól hozzá?

Crescentius szemökből olvasta ki a kérdést. Az ő sejtelmei más magyarázatot adtak az erdő-sirásnak.

— Jól mondod, Prudentius! — kezdette halkan. — «Minden teremtett állatok egyetemben fohászkodnak, és együtt, mintegy szüléshez készülvén, keseregnek.» Mit szülnek, nem tudni. De a mit te Szent Pál szavával kezdettél, én Szent Pállal folytatom: «*Tudjuk pedig, hogy azoknak, a kik Istent szeretik, mindenek egyformán javokra vannak. Mit mondunk azért ezekre? Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?*»

Fájdalmas rezgéssel hangzottak az utolsó szók. Nagy aggodalmak, szomorú sejtelmek hű tolmácsai. De az ifjúság nem vette ezeket olyan nehéz szívvel. Lelkesülve harsogta utána.

— Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk! Menjünk. Csak Tanaszi jönne már!

— Menjünk!

Crescentius megrettent ettől a szótól. Ő tudja, — az ifjúság még nem, — hogy a királyi tábor ütközetre készül ma, és már bontakozik lenn a kölkedi mezőn, és hogy ma utólszor hangzik ez a szó: *Menjünk!*

A sok «*menjünk*» után következhetik-é a «*megálljunk?*» A «*forduljunk vissza?*» Az «*elég volt ebből ennyi?*»

Akarata ellenére kapta fel és sodorta őt élére ez a forgószél. Őtet, a ki minden pillanatban kész életét adni hitéért, de minden pillanatban kész magát felkonczoltatni azért is, hogy ebből az ifjú eszevesztett seregből egynek is hajaszála se görbüljön meg. Vezette őket idáig azzal a csalárd reménynyel, hogy majd belefáradnak, elszéledeznek, visszaszökdösnek. Csalódott; a helyett hogy lankadtak volna, ezek a lelkek napról-napra még jobban gyúladoztak, s ő most már a kétségbeesett ember reménykedésével a véletlentől vár szabadulást. Talán nem is nyomúl idáig a török? Hátha elébe mennek a királyi hadak s odalenn megverik, szétszórják? Hátha lázadás üt ki közöttük s megfojtják a szultánt? A legeslegutolsó esetben még a mennydörgős mennykő is agyonverheti őket, mint valamikor Rúgás királyt a hunjaival! Hátha

ez az erdő-sirás az imént valami hetes esőt jelentett s úgy felázik a föld, hogy egyik félnek sem lesz kedve a hadakozáshoz! Mert ilyen sárga és töredezett szalmaszálai vannak az emberi reménykedésnek.

De most minden reménykedésnek véget vet ez a szó: *Menjünk.*

A kis sereg zászlai már az erdőszélben lobognak. Tanaszi nem jön, a királyi tábor már ott sorakozik a kölkedi mezőn, tehát: *Menjünk.*

IV.

Nyakavágó Szent János napja.

II. Kron. XVIII, 30.

Móré Filep is ott állott már s fel s alá futtatva rendelkezett, mikor fiatal dandárát megpillantotta. Nem szivesen látta; ő sem bánta volna, ha ezt a napot, meg a következőt is, játszva töltik az erdőben. De ha már hajtja őket valami, — szivük vagy végzetük, — hadd jöjjenek! Parancsára a magiszter elébük vágtatott s vezette őket víg zengéssel énekelve.

Sok szemből kicsordúlt a könny, mikor elközeledtek.

Bázsán uram szélesre nyilt orczával meresztette rájok szemeit. Váltig tapogatta a kulacsát, hogyan lehetne ezeket sorra mind megitatni. De mivel valamennyinek úgy sem jutna, hát csak rázogatta feléjök és maga húzott egyet nagyot az egészségükre.

Csutak uram úgy zokogott, mint a hatkerekű malom s fuldokolva fordúlt a püspökhöz.

— Könnyű annak, a ki püspök. Ha embert nem kap, angyalokból állítja ki a bandériumát.

— Majd a «Rákoson» mondja ezt kegyelmed! — felelt enyhülten a püspök, engesztelődve nyújtván kezét a tatár úr felé.

— Hát a Rákoson is! — felelt a tatár, öklével megütve mellét, hogy csendült bele a pánczél. — Vagyok olyan ember, hogy a mit bolond szájjal mondtam, jó szívvel megmásítom.

Csak Nyaktalan uram maradt kietlen és sötét.

— Nem jobb lett volna Tótországot odavetni? Mégmost sem volna késő! — dünnyögte magában. Azután hátat fordított a lelkeskedőknek és merőn nézett be; be, a baranyavári hegyek kéklő gerinczére. Mit nézett? Talán a nagy semmit, a mely lassú léptekkel és szörnyűre feltátott szájjal közelget feltartóztathatatlanúl!

Egymás után érkeztek a zászlók. A szekcsői torokból, a sánczolt táborból, Lancsuk felől, Nyárád felől. A gyalogság könnyű léptekkel, a nehéz lovasság zörögve, csörömpölve; a könnyű lovasság sebes futamban, kivont karddal kanyarogva s messze kikerülve a már megállapodott dandároszlopokat.

Az apródok, a fiatalság, kiket már ismerünk. Ösmerkednek a Móré katonáival s mindegyik hamar talál közöttük atyafira, komára. A karcsú Dáma rég ott kapálódzik minapi ellenfele, Balassa Menyhért karjai között, mig a csikmozgású Filkót Várdai Imre fogja vallatóra, honnét termett elő ez az egyforma nép, egy császárnak is ékességére váló testőrség? Filkó meséli a pécsi napok történetét, mindaddig, mig egy érczes éles hang véget nem vet a zajnak.

Csönd!

Mindnyájan odatekintettek, a honnét a hang megzendült. Prudentius atya, a predikátor, ott állott egy társzekér saraglyájában, kiterjesztett kezekkel, mint egy Apolló. Már mint ha Apolló is olyan szikár hosszú legény lett volna valaha, mint ő.

— A kinek fülei vagynak a hallásra, hallja! Meg vagyon irva *II. Krónikák...*»

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Gazdasági jogisme

a gazdasági tanintézetek növendékei és a mezei gazdák szükségletéhez alkalmazva.

Irta

Dr. HALLER KÁROLY

kir. egyet. ny. r. tanár és a kolozs-mónostori kir. gazdasági tanintézeten a gazd. jogisme tanára.

Harmadik teljesen átdolgozott kiadás.

Ára fűzve 1 frt.

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Miskolcz állomásán a vendéglői üzletre 1898. évi október hó 1-től számitandó 3 évi időtartamra ezennel nyilvános pályázat hirdettetik. A vendéglőt bérbevenni óhajtók felhivatnak, hogy szabályszerüen bélyegzett, valamint kellő bizonyitványokkal felszerelt ajánlatukat *folyó évi junius hó 25-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak miskolczi üzletvezetőség titkári hivatalához* e czim alatt: «*Ajánlat a miskolczi pályavendéglő bérletére 13813. számhoz*» lepecsételt boritékban téritvény mellett nyujtsák be. Az ajánlattevő köteles a miskolczi üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál *f. évi junius hó 24-én déli 12 óráig bánatpénzképen 1500 frtot* készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta utján külön boritékban bekülden i, mivel különben az ajánlat figyelembe vétetni nem fog. A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek a miskolczi üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályában (II. emelet 25. ajtószám) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők, miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik s azokat magukra nézve egész terjedelmökben kötelezőknek elfogadják. A feltételektől eltérő ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak. A m. kir. államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot, hogy az ajánlattevők közül — tekintet nélkül az ajánlati bérösszegre — szabadon választhasson.

Miskolcz, 1898. május hó 28-án.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Az 1848—49-iki Harmadik honvédzászlóalj története.

HEGYESI MÁRTONTÓL.

Ára fűzve 1 frt 80 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

DIÁK-ÉLET ANGOLORSZÁGBAN

IRTA

LAURIE A.

Francziából átdolgozta

HEGEDÜS PÁL

főreáliskolai tanár.

HUSZONNÉGY KÉPPEL.

Ára fűzve 1 frt 80 kr.

Diszes vászonkötésben 2 forint 60 krajczár.

Jól tanuló diák ifjainknak

a legnagyobb örömet szerezzük ha a **Tanulók Lapját** járatjuk nekik. Ára negyedévre **1 frt 20**, félévre **2 frt 40**, egész évre **4 frt 80**. Legkényelmesebben úgy fizetünk elő hapostautalványt küldünk: A **Tanulók Lapjának** Budapesten, IV. kerület, Egyetem-utcza 4. szám.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Az ifjuság felzajdúlt. — Ne orgonálj most öreg! Nem hallgatunk most prédikácziót! Most a *fekete barátok* prédikálnak! (értették az ágyúkat).

Csönd!

Harsant föl ujra az áskéta ember, mire a fiatalság elhallgatott, s a prédikátor folytatta.

«— II. Krónikák XVIII-ik részében...

— *Ákháb király?* Hallottuk azt már a minap! — szólt oda az egyik Balassa, mire az ifjúságnak megint visszatért a rakonczátlankodó jó kedve.

Csönd! kiáltott a prédikátor, még harsányabban, mint elébb.

«... XVIII-ik részében a 30-ik versben, a holott is ekképen vagynak a szent igék: «*Siriának királya pedig meghagyta az ő szekerei harminczkét fejedelmeinek, mondván: Ne harczoljatok se kicsiny, se nagy ellen, hanem csak az Izraelnek fejedelme ellen.*»

Azután körülnézett, s miután tapasztalta, hogy az ifjú tábor körül éltesebb vitézek, sőt zászlósurak és püspökök is kezdenek gyülekezni, megszólította őket, mondván:

— Tekintetes Zászlós urak! Nemzetes vitézi rend! Éfódot viselő papi fejedelmek! Ékes ifjuság! A melyek megirattattak, a mi tanúságunkra irattattak meg. A meghallott szent igékben tihozzátok szól most a seregek ura! Ime Siriának királya feljött ellenetek minden szekereivel és lovagjaival. — Ha igaz az, hogy ez a pogány uralkodó csakugyan Siriának királya...

— De nem igaz ám. Tagadom a premisszát, — vágta oda Bázsán uram!

— *Csöööönd!* — Bázsán uram azt hiszi, hogy Siria deákul annyi mint magyarul Sáros vármegye; — tehát hallgasson! — Mondom, ha igaz ez, akkor igaz a következtetés is, hogy ő meghagyta az ő szekerei harminczkét fejedelmének...

— Puff neki! Nincs is neki harminczkét szekere! — dörmögte valamelyik fráter.

— Csend! Kukta! Neked csak az edénymosogatáshoz szabad szólani. — Meghagyta, mondom, hogy csak az Izrael, ezen bűnös és útavétett magyar Izrael, fejedelme ellen harczoljanak.

— Honnét tudod ezt? Ott voltál? — zúgtak az éltesebb urak is.

— Csend! Ákánok! Csend! Megkövéredett szemüek! Honnét tudom? Onnét tudom, mert, hogy ha meg nem hagyta volna, bolond lett volna. És ha már ezelőtt kétezerháromszáz és nyolcz esztendővel is volt annyi esze a siriai királynak: mennyivel inkább vagyon ezekhez való értelme ezen pusztából elő jövő ordító oroszlánnak. De a mit ez a kétszarvú fenevad gonoszúl gondolt az én uram a király ellen: szükség, hogy mi azt ő ellene fordítsuk, hogy ekképpen az önnön nyakába essék hálója. Ezt mondja az úr: Válaszszunk ki mi is magunk közül harminczkét erős férfiút...

— Százat, ezeret! — kiáltották közbe mindenfelől, a mint a beszéd czélzatát megsejtették.

— Csend! — Mózes ellen, mikor a kősziklát kétszer ütötte meg, holott az Úr csak egyszer parancsolta megütni, felgerjedett az Úr haragja. Imé, mely nagy bűn az Úr parancsolatját csak egy jótával is megtoldani, vagy megrövidíteni. Annálfogva ha az Úr harminczkettőt parancsolt, harminczkettő legyen az, és egygyel is nem több avagy kevesebb. Válaszszatok annak okáért magatok közül erős embereket, temérdek és vastag férfiakat, a kik ne harczoljanak sem kicsiny, sem nagy ellen, hanem csak a Siriának királya ellen.

Kimnach László rajza.

A harminczhárom lovag.

— Mond valamit az öreg! — dörmögte Csutak uram. Ez talán segit rajtunk. És előállott.

— Én leszek az első!

Bázsán uram kiállott másodiknak; de a fiatalság elébük furakodott. Hátra szorították az öregeket.

Balassa Ferencz osztotta el a pert. Oda állott harmadiknak.

— Az éltesebbeké az elsőség, a fiatalságé a hallgatás.

Balassa Menyhért oda fordult Perényi Ferenczhez.

— Uram! minap kétkedtél kardunk élében! Sulyok pajtás! Téged bászlinak nevezett Török Bálint! Mutassuk meg, hogy tragédiát is tudunk.

De az öreg Balassa vállon fogta a fiát, és odébb lódította.

— Az egész világot te akarnád elnyelni? Elég egy familiából egy! Jusson másnak is! Mienk a választás!

A három úr kiválogatta, mindegyik a maga tizét, hogy ki legyen a harminczkettő. El is kötelezték magukat erős kézfogással.

— *Csönd!* — szólt még egyszer a prédikátor. — Az úr harminczkettőt mondott és ti harminczhárman vagytok.

— Roszul értetted, öreg! Harminczhárom volt mondva! szólt könnyedén Balassa Ferencz, s válogatottai élén a hadsorok közé lovagolt.

A fiatalság is ment, a merre a magister vezette, a második hadvonal negyedik oszlopának jobb szárnyára; hangos és sűrűn megújúló *Csööööönd* kiáltások között ragadta magával a prédikátort is.

Mikor már elsorakoztak is, a hosszú várakozás nagy óráiban, hol itt, hol amott fel-felharsant az ujonnan felkapott szálló ige, mint egy tábori jelszó:

Cseeeend!

Majd halálharczuk végvonaglásában is ezt suttogják.

Csend!

Az ütközet-mező.

Kötözzük most oda szédelgő múzsánkat Klióhoz, hogy ne csapongjon szerte-széjjel, hanem lehetőleg járjon a történeti hűség országútj n, melyet a szemtanú Brodarits, ennek nyomán a majdnem egykorú Istvánffy, aztán Majláth és mások, legutóbb pedig Kápolnai Pauer István kimértek.

Mikor az ember Szekcső felől, a Dunával lépést tartó országúton Bar falucskát, s azon alól a Cselepatak szomorú malmát elhagyja, kitárúl előtte az a párja nélküli szépségű és gazdagságú sikság, mely a Lancsuk-Babarczi szőlős domboktól a Baranyavári hegyekig fut le az öreg Duna és a Nyárád-Maissi dombok között. Huszonöt kilométer hosszúságban és tiz kilométer szélességben magába foglalva a mohácsi, kölkedi és sátoristyei mezőket; a leggazdagabb televény, melyet termékenységben az ország bármely sikságából kevés közelit meg, még kevesebb vetekszik vele, felül egy sem mul. Egy darab Bácska, melyet a Duna szakitott ide. Még a délibáb is, — szokatlan tünemény a Dunántúli részeken, — átlebben néha, megúsztatja a nyárádi dombokat és megrezegteti Mohács minaretjeit.

E sikságot hosszában, majdnem két egyenlő táblára vágja ketté a mostani országút.

A Dunára dülő tábla, Mohács tövétől lefelé Dályokig egy természetes ártér, átlag 84 méter magasságban a tengerszin fölött. *Vizslaki berek*nek hivják.

Épen ilyen sikság, de már nem ártér-lapály a másik tábla, mely az országút és a nyárádi halmok között termi a nehéz búzát, neveli a kukoricza-erdőket, odább a komlót, a répát és ezer takarmánynövényt. E mezőség magassága átlag 90 méter. Sik, egyenes mindenütt, hogy a magassági különbségeket a szem észre nem veszi, csak a katonai térképek jelzik. Ez a *mohácsi mezőség.*

A két sikságot elválasztó országút vonalon, az országút-szélben egy kerek halom emelkedik;

alapjában 20, koronájában 10 méter átmérető s mintegy 10 méter magasságú földbuborék, mely egyik lábát a vizslaki berekbe veti, a másikat a magasabb fekvésű országút-szélben nyugtatja. Csak annyiban nevezetes, hogy máig sem tudjuk, emberkéz rakta-e, vagy a természet alkotta, mert mi ugyan háromszáz esztendő alatt nem tettünk benne egy kapavágást. Még jó, hogy akadnak kincskereső parasztok, a kik időről-időre megáskálják a tövét. Egyébként *Török-dombnak* nevezik. A török történetiró ide helyezi Szulejmán sátorát, de a mi történetiróink nem egyeznek bele. A harcz óráiban ott nem is állhatott.

A mohácsi mezőséget Sátoristyén alul egyetlen ér metszi: a *Borza patak*, inkább *Borza berek*, mely a maissi völgytorokban keletkezve, csekély mélyedéssel, még csekélyebb s alig mérlegelhető eséssel beszivárog a vizslaki lapályba.

A Borza berek baloldalán, a sátoristyei major-épületektől délnyugot felé van az egész sikság legmagasabb, de szemmértékkel alig felvehető pontja, mely a térképeken 92 méterrel van jelezve. Valamikor *Borza-háljának* nevezték. Jóval odább van még egy méteranyivel magasabb pont, az *Udvari temető*.

Mohácstól le Buziglicáig, ez a mezőség volt az ütközet-mező.

De hol? Melyik részen? Melyik ponton?

Ha a katalaunumi ütközetről volna szó, vagy az arbelairól: talán biztosabban tudnánk rá felelni.

Itt még nem vagyunk annyira. Nem tudjuk kimutatni, hol volt a mieink szekér-tábora, melyet Gnézeni Lénárt hamarosan megszerkesztett és a melynek közepén a szegény Gondos Illés készítgette szegény királyának az utolsó vacsorát, de nem készithette el. Nem szúrhatjuk le pálczánkat, hogy azt mondhassuk: itt állt a király, itt az ágyú-sorok; emitt Szulejmán és az ő janicsárjai.

Emlegetnek bizonyos Földvár nevű falut: ki tudja megmutatni a helyét?

Annak a háromszáz ágyúnak a füstje még most is aggat a szemünknek.

Az ütközet helyére vonatkozólag két forrásunk van. Az egyik Brodarits, a másik Istvánffi.

Brodarits szemtanú, sőt részese az ütközetnek; teljes hitelességgel és közvetlenséggel ir. Őtet olvasván, bele képzeljük magunkat az ütközet veszélyeibe.

Istvánffy majdnem egykorú. Előkelő történetiró, mit megjegyezni is fölösleges; de nem fölösleges kiemelni, hogy ő sarja egy, ezen események által igen közelről érdeklett ősnemes baranyai családnak; egyik nagybátyja Mohácsnál elesett; testvérei, rokonai a Mohácsra következő izgalmak és vivódások tanúi, részesei. Államszolgálati és tudományos összeköttetései folytán szigorúan megállapitott adatokat jegyzett fel. Egyébként az ő kútfője is Brodarits.

Egy dologban eltérnek egymástól. Brodarits az ütközet helyét Mohácstól egy mérföldnyire és a Dunától félmérföldnyire teszi. Kápolnai kérdésbe teszi: olasz, vagy magyar mérföldet kell-e értenünk? Kétségkivül, mint ő maga is eldönti, olaszt. Maga Brodarits adja kezünkbe a kulcsot, midőn más helyen a Cselét Mohácstól félmérföldnyi távolságra teszi, s ezzel világosan olasz skálát mutat.

Istvánffy ellenben, a Brodarits szavait ezzel a szócskával toldja meg: *nostrate*. — *Uno milliari nostrate*. — A mi mérföld számításunk szerint; tehát magyar mérföldet értve; a mely az olasznak épen kétszerese. Ezzel az ütközet helyét kétszerte távolabbra veti Mohácstól, mint Brodarits.

Minden egyébben megegyeznek, de baj, hogy megegyeznek egy olyan adatban is, a melyen törheti a fejét a késő kor gyermeke.

Brodarits is, Istvánffy is oly szemléltetőleg irják le a helyet, hogy az ember oda képzeli magát. «Nagy és széles sikság, melyen sem erdő, sem csalit, sem viz, sem halom; csupán balkézre terül egy nádas, kákás, iszapos berek (Vizslak), melyben azután sok ember elveszett.»

És azután szól egyezőleg mindkettő, és pedig Brodarits igen körülményesen egy, bizonyos halomról, a mely zavarba hozza az embert.

«Szemben velünk egy szinkör (félkör) alakban hosszan elnyúló halom, melyen túl állott a török szultán tábora; mely halomnak legalsó tövében egy kis falucska van templommal. Itt voltak elhelyezve a török ágyúk, mint egy völgyben s ezért kevesebb kárt is tettek bennünk, mintha síkon állottak volna. Azután láttuk az ellenség nagy számát lassanként *lebocsátkozni*. . . *(Collis erat in longum protensus*, in theatri quodammodo formam, ultra quem Cæsar Turcarum castra habebat; cuius in imo descensu pagus modicus cum templo . . . Dein conspeximus hostes per collem se se sensim *demittere* . . .; és Istvánffy hasonlóképen: Collis in longum porrectus inter Ungaros, et hostium castra.)»

Az idézet minden egyes szavából kitünik, hogy az iró igen világos képét kivánja elénkbe tárni a terepnek. Jól megértsétek! Nem valami apró földhányásról, hanem egy félkörben messze kinyuló halomláncolatról van szó, a mely mögött a szultán *tábora* (nem a serege) állott; a melynek innenső tövében (imo descensu) egy falucska is van, és pedig templommal, és a mely halomról láttuk az ellenséget lassanként (vagy dandáronként) lebocsátkozni.

Az ekként leírt halmokat, bármily olcsóra mérjük is, nem adhatjuk alább 20—25 méter magasságnál s hogy az ellenség baj nélkül alá bocsátkozhassék róla, igen meneteleseknek kell lenniök.

No hát azon a sikon, Lancsuktól le Busiglicáig és Nyárád-Maisstól ki a Dunáig, nincs semmiféle halom. Nincs, még csak puczok-túrás sem.

Kápolnai — Brodaritssal egyezést keresve — szól egy 300 méter hosszú, talán emberek által összehordott dombról, melynek keleti oldalát a patak mosta el, egy része pedig a nagy műúthoz vágatott el. Melyik patak? Minő irányban nyult ez a domb? Ha keleti oldalát mosta el a patak, akkor csak éjszak-dél irányú lehetett, s Kápolnai is ilyen irányt látszik jelezni, holott nekünk kelet-nyugoti irányú dombokra van szükségünk. Kápolnai szerint az ágyúk tiz lépésnyi térközökkel voltak felállitva, de ilyen közökkel az ágyúk semmiképen sem voltak elhelyezhetők 1500 méteren belül. Másfelől azt tartom, ha Brodarits csakugyan ilyen emberkéztől hányt művet szemlélt volna: nem nevezte volna *collis*-nak.

Az ütközetnek két alaprajza forog közkézen.

Egyik a gróf Majláthé, a ki Istvánffi újjmutatása szerint Sátoristyére helyezi a magyar hadvonalakat, mig a törököt *Udvar* körül állitja föl.

Másik Kápolnaié (mohácsi hadjárat), mely szerint a mi seregünk első hadvonala a Leimir majortól a Fekete kapuig terjeszkedett s ezzel szemben a törökség első harczvonala a Nyárád-Sátoristye-Törökdomb vonalon állott.

Én a Majláthét fogadnám el, az Istvánffi magyar mérföldnyi távolságával; oda helyezi az ütközettért Brodarits is, nem a kétes meghatározású mérföld-számításával, hanem a hosszan elnyúló halmok szemléltető leirásával.

A Leimiri földekről semmi ilyes nem tünik szemünkbe, de már a török halomhoz és a sátoristyei majorhoz, szépen oda látszanak a Brodarits hosszan elnyúló halmai, a Buziglicai halmok; és nem, mint a katonai térkép hibásan mutatja, nyil-egyenes futásban, hanem, mint Brodarits jellemzi, igazi szinkör-alakban. E halmok lejtőjét, — ma is szemgyönyörködtető látvány, — mintha csak arra alkotta volna a természet, hogy hóditó seregek a győzelem biztos reményével rohanjanak le róla. A halmok tövében a falucska *Udvar*. Ma már nem épen tövében; de hiszen Brodarits *imus descensusát* sem lehet igy értelmeznünk, mivel ő maga mondja, hogy még e falun túl, tehát a falu és a halmok közötti téren voltak elhelyezve az ágyúk és a janicsárok. A falut ma Udvarnak nevezik: de vajon nem a Brodarits *Földvár*ját változtatták-é át a későbbi szláv települők a maguk nyelvén könnyen kiejthető és otthonos (vagy jobb magyarsággal mondva: *használatos) Udvarra*? És vajjon nem valami petitio principii helyezte-é a homályos multú Földvárt a mai sátoristyei majorhoz: «én itt állitottam fel a török hadvonalakat, tehát itt kellett állani Földvárnak, — és itt a félkör-alakban hosszan elnyúló halmoknak is», stb.

Másfelől itt felfödözhetjük azt a völgyet is, melynek oltalma alatt a Balibég lovassága Buziglicáról Nyárádig lopva felvonult. Mert a távolból szemlélő minden hosszan elnyúló halom alatt hosszan elnyúló völgyet is képzel, sőt lát is, kivált ha távolból, és 90—92 méter magas sikról szemléli a két-három méterrel alacsonyabb fekvésű halom-lábját.

Azt is tudjuk, hogy Tomori a «csata-vonalat lehetőleg hosszúra nyújtotta», hogy a megkerültetés ellen magát biztositsa. E czélból hadállásának sokkal alkalmasabb volt a négy kilométer szélességű Kis-Nyárád-törökhalom vonal, hol serege jobb szárnya a Maissi dombokra, és a bal a vizslaki berekre támaszkodhatott, mint a hét kilométer szélességű, s kevésbbé védett Nagy-Nyárád-Kölkedi. Módja és ideje is levén hozzá, bizvást feltehetjük, hogy az alkalmasabbnak mutatkozó tért foglalta el.

Micsoda harcz lesz ez?

«Menjen Brodarits Rómába és kanonizáltassa a húszezer magyar mártirt, a kik ezen a napon elesnek!» Ezt mondja Nagy-Várad elmés püspöke, mikor végig néz a szép virág-táboron, melyet az estharmat lekaszálva és megfonnyadtan fog találni.

Ott hallják az urak a szegény Pekri János vélekedését is, a ki Beriszló Péter harczában török fogságba került, törökké is lett, török asszonyt vett el, gyermekei is voltak már; és a ki tegnapelőtt visszaszökött hazája zászlai alá, hogy ma ezek alatt a zászlók alatt végezze életét.

«Annyi a török, hogy mind hátrakötött kézzel jöjjön bár elénk, s a magyar sereg három napig mindig vágná, még sem birná mind levagdalni.»

És Tomory, a kinek arczán az egész sereg szeme függ most, a ki minap oly hangosan követelte a Karasicza megszállását s mikor ezt a tervét elvetették, épen olyan hangosan hangoztatta a minden áron való békélést, Tomory mit mond ma?

— Nincs mit aggódnunk! — felelt az ember, a kinek nincs mit nyerni és nincs mit veszteni, legfeljebb vezéri hirnevét, a mire semmit sem ád.

— Nincs mit aggódnunk! — felelt a katona, a ki ridegen megy, a hová a kötelesség parancsolja, még ha emléke bánja is meg.

— Nincs mit aggódnunk! — felelt a szerze-

tes, a ki kész magára venni évtizedek bűnét és a kinek nincs más hibája, mint az, a mi a kolostorban ragadt rá: makacsság az elméleti kérdéseknél, mely kész egy jóta miatt tüzhalálra menni; holt engedelmesség, ha felsőbbsége parancsol; s mind a mellett concilians természet ott, a hol parancsolhatna.

Akármint volt, egy vezér csak nem lelkesithet az ütközet napján ilyen formán: Előre, mert megvernek bennünket!

És mi, itt, négyszáz esztendő mulva, mit gondolunk? Hitték ők, hogy győznek? A maguk huszonöt vagy harmincz ezerével. A kétszázezer, a százezer, vagy szállitsuk le a számot Tomoryval, a hetvenezer ember ellen, reméltek győzedelmet?

Sohasem hittem, hogy ők ezt csak egy pillanatig is remélték volna, — nem hittem a mult évig. De a múlt évben igazolva láttam bizakodásukat.

Egy kitömött ló megszégyenitette hitetlenségemet.

Az ezredévi kiállitás történeti csarnokának egyik folyosójában láttuk ezt a monstrumot, mely, mintha Neptunus szigonycsapására ma bukkant volna ki a tengerből rettenetes idomaival. Pánczélja, sisakja, szarva, szügyén, fején, térdén, csuklóin.

Képzeljünk ennek a hátán egy vasba öltözött óriást! Igen, óriást, mert az apró embereknek, holmi Nagy Sándoroknak és Napoleonoknak és Savoyai Eugèneknek és a mi kis lengyelünknek, itt bizony még nem igen van kelete. Minden ilyen lovon, — és minden ló ilyen, — egy vasba öltözött óriást: és előttünk áll egy mozgó vár. Nyil, láncdzsa, kard, buzogány, sőt az akkori idők árva golyója is, keveset árt neki. Kezét sem kell mozditani; csak menjen előre, a többit elvégzi a lova. Mert az a ló a hova lép, ott vége minden életnek. Vár ez és ostromkos egy személyben, egy czentaurussá összefoglalt testben. Vár, melyet lélek mozgat, — és ostromkos, a melynek értelme van.

A török történetirók tropikus képzelődése aztán számban és termetben méginkább megnyújtja őket. Ezek a jó emberek, — félig tudósok, félig poéták — ezek előtt minden kis Babócsának, Berzenczének és Csicsónak a tornyai a gönczölszekerét verdesik, és árkai a halcsillagzatig mélyednek; a Dráva akkora, mint a Nilus; mint a Tigris és Eufrates együttvéve. Csudákat beszélnek a mi elefánt-nagyságú lovainkról és százezernyi vasba öltözött Szijavusainkról, a kiknek mindegyikének még egy gyalog fenevad is kapaszkodik a kengyelébe és egyik a másikához még lánczokkal is oda van erősitve.

Sokat le kell faragnunk az ő nagy mondásaikból. De ha mégannyit lefaragunk is, a tény megmarad. Megtermett, szálas emberek kelleltek e harczokra és a megtermett emberek alá megtermett paripák.

Tizezer ilyen bajnok egy egész tábort elgázol, még ha százezer is az a török. Az ilyen lovakat nem jockeyk ülik és nem jockey kosztümben.

Mikor ezt a lovat megszemléltem s képzeletem felrakta rá a megfelelő termetü vas vitézt, egészen megnyugodtam atyáink kilátásai felől. Egész joggal remélhették a győzedelmet.

De ez a rettenetes erő, könnyen holt erő maradhat. Győzedelmét alig tudja kihasználni, mert üldözni nem bir, mert lassan roboghat; mert nehézkesen mozdul, kivált sáros talajban. Vereség esetén menekülni nem tud; könnyen utolérik. És ha egyszer megbotlik, nem kél fel többé. Nem ugrik talpra.

Próbáljuk csak számba venni azt a terhet, a mit ez a nehéz ló a maga nehéz fegyverzetén kivül magán hordoz. Az óriás lovagot, annak nyergét, vassarkantyúit és sarúit, a vasderékot, vasinget, a lábszár és karvasakat, a sisakot, buzogányt, kardot, kopját. A középés alsórendnélnémi-némi élelemszer és kulacs. Az előkelőknél, — nádortól kezdve a legszegényebb nemesig, — egy tüző a derékon; és mivel sem checkek, sem megbizható bankárok nincsenek, minden tüzőben érczpénz, réz, ezüst, arany, némelyikében ezrivel. És a kinek volt már valaha ezer aranya egy csomóban, az tudhatja, hogy ez is bir némi súlylyal, kivált a vasruhák tetejében. A sok kicsi sokra megy.

És már most nyári napkeltétől délutáni négy óráig, tiz órán keresztül fegyverben állani egy ilyen hadnak, étlen szomjan; vagy a mi még rosszabb, talán étlen, de nem épen szomjan; mig a forró nap sugárait emberen és lovon ez a sok érez elnyeli, és a tizezerek zárt sorai között megfülledt melegben, a siksággnak ebben a tikkasztó levegőjében beljebb kergeti; végre szemberohanni Ázsiának szintén fáradt, de kevésbbé ernyedt, könnyű öltözetü, mezitlábos fatalista mahomedánjaival . . .

Regnault festménye után.

Beauharnais Hortense.

(A «Hires asszonyok» czimü közleményhez.)

Hátha mégsem hittek. Elszánták magokat az öngyilkosságra nemzetül. A fatalista fásult közönyével mentek szemközt a bizonyos halálnak.

Eh! egyszer kell meghalni! Essünk túl rajta! Legalább holnapután már nem kell zsoldot fizetni.

Oly kicsinyek, mig élni hagyták vagy nem hagyták egymást; és oly nagyok, mikor halni kellett. Együtt nem élhettek; együtt halni tudtak.

Oly hitványak, mikor a királyi méltóság megalázásáról van szó odahaza, és oly nagyok és hivek, mikor azt meg kell védelmezni itt.

A király személyét féltő gond és igaz hűség környezte mindenfelől. Oh, ha igy féltették volna eleitől fogva; igy vigyáztak volna társaságára, asztalára, italára, tánczaira, sőt csizmáira is; kivált méltóságára, mely oly kiméletre is; lenül volt megtámadva, s a melyet ő maga is, — *a beste tanczos keral*, — az ő 18 esztendős fejével oly kevéssé őrizett!

Fájdalom! a táborban is megvoltak a hatvani pártok.

«Maradjon hátra a király egy pár ezer lovassal és ne vegyüljön a csatarendbe!»

«Király nélkül nem megyünk.»

«Tehát öltöztessünk néhány lovagot királyi fegyverzetbe, hogy az ellenség fel ne ismerje.»

«Igy akarjátok a királyt megszöktetni közülünk? Nem engedjük, hogy port hintsetek szemünkbe!»

Mivel tehát a király nélkül nem akarnak sem győzni, sem halni: gondoskodnak személyes biztonságáról oly aggodalmas hűséggel, a minő királyt nem környezett soha.

A püspökök veszik körül; éltes ember a legtöbbje, a ki harczolni nem tud, de futni sem; a nádor, az egyedüli futásképes a köszvényes lábával, az egész társaságban; az ország zászlótartója sarkantyútlan sarújával; testéhez és lelkéhez nőtt komornyikjai és kamarásai; a három leghivebb és legerősebb bajnoka az egész seregnek, Báskai, Török Bálint és Kállai János a Milesz. Mögötte ezer pánczélos lovag. És, — nem volt kötve senki orrára, de bizony meg volt a programmban, — hogy a legkisebb veszély mutatkozásánál rögtön ragadják ki és száguldjanak vele haza.

Nem is lehetett ellenére.

Igaz, hogy tegnapelőtt még égető lángokban tör ki keserűsége: «Látom, hogy seregemben nyoma sincs a katonai fegyelemnek és engedelmességnek; mindenki, — ne adja Isten, — vesztére tör, s mikor az ellenségre kellene mennie, szabadalmait emlegetve rejtegeti élhetetlenségét, s fejem és életem koczkáravetését követeli. Jól van, hogy senkise takarózzék velem, Isten segedelmével holnap indulok velök oda, a hova ők nálam nélkül menni nem akarnak.»

De ez a láng csak kényszerűségből csapott fel lelkéből és nem önként. Mert mikor a nádor az ütközet napján végig hordozta a hadi rendek előtt, s a szemle után fejére kapcsolta a sisakot, szemmel láthatólag elsárgult.

Azonban sisakot, pánczélt, karvasakat seregbe hozatának,
Karvasat karjára, pánczélt derekára, az urak szoritának,
Sisakot fejébe, tollat süvegébe tévének az királynak!

A kinek testéből, az egész erekből, vér szivére tódula,
Orczája színében, mind a személyében azonnal elsárgula,
Jövendő gonosznak, szerencsétlen sorsnak ki jelensége vala.

Igy beszéli ezt Brodarits után Liszti László a maga avatag szép nyelvén.

*

Valóban igy történt abban az órában, mikor a hadak ütközetre kész oszlopokba, dandárokba, szakaszokba oszolva harczi vonalba állottak fel.

Leghátul, a Borza hátján, a mai sátoristyei major mögött, állott az ezer pánczélos lovag; középen az ország zászlójával *Drágffy* János, kinek sarkantyúját leoldták, hogyha akarna, se birjon megfutni.

Előtte *Ráskay* Gáspár, *Török* Bálint és *Kállay* János, három bátor és óriás férfi, válogatott kevés számú néppel a király födözetére.

Ezek előtt *Lajos király* jobbján és balján püspökök és a nádor; mögötte is püspökök, kamarások, komornyikok. *Czetricz*, *Majlát*, *Horvát* Gáspár, *Aczél* István. A méltóságok mögött kinek-kinek legközelebbi szolgái, dárdásai. *Móré* Filep mögött is ott áll a magiszter és a két kis apród; mig diákjai ugyanezen vonal jobb szárnyán emelgetik a buzogányt.

Ezek előtt *Slikk* István a cseh-morva hadakkal és *Cziprusi Hannibál* a pápai zsoldosokkal.

Ezek előtt *Korlátkövi* Péter és *Trepka* András zászlós urakkal és királyi zászlókkal.

Ezek előtt *Tarczay* Miklós vezet zászlós urakat, kamarásokat; ott vannak *Balassa* Ferencz, *Várdai* Imre, *Rajcsányi* István a György fiával; *Zrini* Mihály. A 33 lovag.

Eddig tart a *második hadvonal*, mely, mint látjuk, öt hadoszlopból állott, többnyire nehéz lovasság, és mindegyiknek jobb és bal szárnyán csekély számú könnyű lovas és gyalogság.

Az *első hadvonal* egy kőhajításnyira állott a második előtt. Itt *Tomori* és *Zápolya* György lovagoltak fel s alá a hadvonal mögött, mely nagyobbrészint gyalogokból állt és csak a jobb és bal szárnyon volt némi lovasság.

Ezen első hadvonal egyetlen oszlopban, de három testben állt. A czentrumot a karasiczai sereg képezte, mely kétségkivül itt sem elegyedett a királyiakkal, és *Szerecsen* János íjász dandára. Jobb szárnyán *Batthyáni* Ferencz parancsolt a maga 3000 emberének, szép válogatott edzett nép; a balszárnyon *Perényi* Péter vezényelt. Sok előkelő úr itt is, a kik végképpen itt is maradtak. A kikről később talán beszámolunk.

A hadvonal előtt 80 ágyú, 800 tüzérével.

Ez a veszendő sereg képe. Igy állítja föl Kápolnai.

Ezzel szemben a törökség két harczvonala. Az elsőt, a ruméliai sereget *Ibrahim* basa vezeti, s jobb szárnyán 150 ágyú erősiti.

A második harczvonal anatoliai seregében *Behrám* basa a parancsnok. E vonalon középen ásit a 150 ágyú. Nagy számú janicsárság mind a két ágyúsor mögött.

És e janicsárok mögött, a sik legmagasabb pontján, az *U*dvari temető táján a *padisah* testőrségével. A padisah mögött fennt a Busigliczai halmokon a podgyász-tábor, a mely mögé vereség esetén visszavonulhat, rendbe szedheti magát, mig a győztes magyarság a lópokróczoknak esik.

(Folytatása következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

BEAUHARNAIS HORTENSE.

A nagy Napoleon első nejének, Joséphinenek, első házasságából származó leánya, *Hortense*, nemcsak abban osztotta anyja sorsát, hogy a szerény ismeretlenségből a trón fényébe emelkedett, hanem abban is, hogy minden fény, ragyogás mellett is, életében talán sohasem ismerte a boldogságot. És élete folyása abban a részben is hasonlatos anyjáéhoz, hogy szerencztlenségeinek, melyek az életben érték, legnagyobb részét csakis magának, megférhetlen természetének köszönhette.

Az 1783. évi április 10-én született Párisban. Atyja, Beauharnais, a gyermek születésekor Martiniqueben tartózkodott, s midőn hazajött onnan, válópert inditott neje ellen, a ki az akkori idők szokása szerint, zárdába vonult a válás kimondásáig, magával vivén a kis Hortenset is. Majd Fontainebleauba ment lakni, az öreg Beauharnais márkihoz. Itt növekedett Hortense, de később, 1788 juniusában anyjával együtt Martinique szigetére ment. E szigeten való tartózkodása maradandó nyomokat hagyott emlékezetében. Midőn 1790 szeptemberében visszatérnek onnan, a forradalom már kitörőben volt. Beauharnaist elfogták, feleségét, a kivel időközben gyermekei kedveért kibékülni akart, szintén. A gyermekek: Eugén és Hortense egyik nagynénjüknél voltak ez idő alatt. Ekkor intézték ezek a konventhez ismert kérvényüket, mely igy szólt:

«Ártatlan gyermekek kérik önöktől, képviselő polgártársak, szerető anyjuk szabadságát, a kinek mit sem róhatni fel bűnül, legfeljebb azt, hogy szerencsétlenségére olyan osztályhoz tartozik, melylyel szemben mindig idegennek érezte magát. Hogy eleget tegyen a germinal 26-iki törvénynek, útlevelét kérte, de a közben letartóztatták, nem is tudta, miért. Képviselő polgártársak, önök nem fogják engedni az ártatlanságnak, a hazafiságnak és az erénynek elnyomását. Adják vissza a szerencsétlen gyermekek életét; koruk még nem a fájdalmak elviselésére való. *Páris*, a II. év floréaljának 19-én (1794. május 9.) *Beauharnais Eugén*, 12 éves, *Beauharnais Hortense*, 11 éves.»

E kérvénynek nem lett semmi eredménye. A két gyermek Párisban maradt. Hortense egy varrónőnél tanult, fivére pedig egy asztalosnál. Thermidor 9-ike után végre megnyiltak a Joséphine börtönének ajtói. Ez időben kezdte el a Barras házába járók körében azt az életmódot, mely annyira megfelelt könnyűvérűségének, léha természetének. Majd Campan asszonyhoz, az akkor oly nagyhirű nőnevelő-intézet-tulajdonoshoz adta Hortenset, hol a társaság legelőkelőbbjeinek gyermekei voltak. Időközben kedvet kapott az újból férjhezmeneséhez és a kis generális: Napoleon csakhamar lépre ment neki. «Hortense nagyon elbúsult, — mondja egy egykorú följegyzés, — midőn meghallotta, hogy anyja másodszor is férjhez akar menni.» Pedig egész későbbi szerencséjét e házasságnak köszönhette.

Valószinű, hogy Napoleon nem is látta ez időben még Hortenset, mert házassága után két nap múlva már az olaszországi hadjáratba ment. Valószinű tehát, hogy csak a rastadti béke után, 1798 januárjában találkozott vele először. De a két gyermek: Hortense és Eugén első nevezetes föllépése Napoleon előtt arra az időre esik, midőn ez visszatérvén Egyiptomból, értesült neje: Joséphine viseletéről távolléte alatt. Nem is akarta őt látni, nem bocsátotta maga ele, hiába siránkozott ajtaja előtt. Ekkor Joséphinenek az a gondolata támadt, hogy gyermekeit küldte Napoleon kiengesztelésére. A gyermekek csakugyan bekopogtattak mostoha-atyjuk dolgozószobájának ajtaján.

— Mi vagyunk, — mondják a kérdő szóra, — Hortense és Eugén; mi vagyunk, gyermekei, a kiket annyira szeret. Ne hagyja el anyánkat!... Meghalna bele!... És mi, szegény árvák, a kiknek védőjét a vérpad már semmivé tevé, mivé leszünk, ha megfosztanak attól, a kit a Gondviselés küldött nekünk?

És a mi az anyának nem sikerült, az sikerült a két gyermeknek. Az ajtó feltárult: «Keressétek meg anyátokat!» szólt a tábornok és a béke megvolt a hitvesek között.

Mikor Napoleon, mint első konzul, bevonult a Tuileriákba, Hortense már bájos fiatal leányzó. Már azon gondolkozik anyja, hogy férjhez kellene adni. De csakhamar meg kell győződnie leányának a házasság tekintetében való sajátságos gondolkodásmódjáról. «Nem akarok olyan férfihez menni, — mondá anyjának egy alkalommal, — a ki már egy más nőt szeretett valamikor... Azt akarom, hogy férjem soha se szeretett legyen és soha se szeressen mást, mint engem, engem egyedül!» — «De, kedves leányom, — felelt anyja, — ezek bohó beszédek; akkor bele kell nyugodnod abba a gondolatba, hogy soha sem mégy férjhez, mert látod, a férfiak...» — «Oh! ismerem én őket, mamám...» — vágott szavába Hortense, a ki ekkor húsz éves volt, de fiatalságához képest korán érett.

Anyja azonban, úgy látszik, már ekkor megsúgta neki, hogy csak egy Napoleon lehet majdan a férje. Eleinte Lucienre gondoltak, de miután ez semmi hajlandóságot sem mutatott, Lajosra vetették szemeiket. Attól tartott azonban Joséphine, hogy Lajosnak se nagyon fogja megnyerni a tetszését. Ehhez járult, hogy Lajos Beauharnais Emiliába volt szerelmes, a kit Campan asszonynál ismert meg és nagyon fájt látnia, hogy ez másnak nyujtotta kezét. Napoleon azonban, Joséphinetől unszoltatva, maga is rajta volt, hogy Lajos elvegye mostoha-leányát. Habár anyjuk, Leticia is ellene volt e házasságnak, ez ily előzmények után mégis megtörtént 1802 január 3-án a Tuileriákban. A krónika szerint mindkét jegyes nagyon szomorú volt az egész szertartás alatt, Hortense meg épen szakadatlanul ontá könnyeit. A meghatottságtól és boldogságtól, mondták akkoriban, hogy a házasság kényszerítettségét elpalástolják.

Pedig hogy minő volt a házastársak viszonya egymáshoz már az első időben, azt eléggé jellemzik Hortensenek ama szavai, melyeket egy keserű pillanatban férjéhez intézett. «Ha fiam születik, — mondá, — az első alkalommal, hogy atyjának fogja szólítani, talán meg fogja bocsátani nekem, hogy az anyja vagyok.» Hogy e keserű nyilatkozatnak mily előzményei voltak, gondolható. Lajos még a Joséphinevel való érintkezést is megtiltja nejének. «Nem akarom, hogy bármi összeköttetésben álljon vele; csak jelenlétemben fogja látni ezentúl, akkor, ha a családi illendőség épen kikerülhetetlenné teszi a vele való találkozást.» A boldogtalan házaséletet minden gyötrelmein átmennek ettől fogva mind a ketten. Hiába igyekszik Hortense most már jó arczot is mutatni, férje igy felel erre: «Igen, anyja, az a kitanult asszony, tanácsolja ezt.»

De Hortense elég ügyes volt elhitetni a világgal, hogy szerencsétlenségének egyedül a Lajos tűrhetlen, gyanakodó természete az oka. Mert mindenkivel szemben szeretetreméltónak, kedvesnek mutatta magát, úgy hogy az emberek önkéntelenül azt mondták magukban: Mily kedves asszony, valóban csak férje teszi szerencsétlenné.

A császárság kikiáltása után Lajos a császárság tábornagyjává neveztetett ki, de a trónöröklés rendjéből, Luciennel egyetemben, kizárva maradt, megkapván azonban a császári fenség czimet Hortensevel együtt. Ez nem nagyon elégitette ki a Hortense vágyait, a ki ámbár minden nagyravágyás nélkülinek mutatta magát, valóban titkon nagyon is nagyravágyó volt. Igy még az se volt valami sok előtte, hogy a császár az 1806 márczius 4-én kelt okirattal gyermekéül fogadja úgy őt, mint fivérét, Eugént.

Nem sokára a németalföldi rendek gyülést tartván Hágában, elhatározták a kormányforma változtatását. Junius 15-én kimondták a köztársaságnak királysággá való alakitását és Bonaparte Lajost hivták meg a németalföldi trónra. Lajos egy darabig vonakodni látszott, de miután Napoleon azt mondta neki, hogy Németalföld rendei egyhangúlag ajánlván fel neki a koronát, nincs joga azt visszautasitani, — mégis csak elfogadja. Hortense most már ki volt békülve a dolgok fordulatával. Hiába adta szinleg a szerényet, rendkivül hizelgett neki az a gondolat, hogy királyné lesz belőle. Lajos más oldalról meg azt remélte, hogy Hortense anyjától távol lévén, inkább fog neki sikerülni őt saját tetszése szerint átalakitani. Hiú reménykedés volt, mint a következmények megmutatták.

A következő nap, hogy Lajost Hollandia királyává választották, mulatságos jelenet történt a Tuileriákban. Épen ebédnél ültek, midőn a császár belép, a kis Napoleont (Lajos és Hortense fiát) vezetvén kezénél fogva s igy szól: «Hölgyeim, ime egy kis fiú, a ki el fog mondani önöknek egy Lafontaine-mesét, mit ma reggel tanittattam be vele és majd meglátják mindjárt, milyen ügyesen tudja elmondani.» A fiúcska pedig belekezd a Lafontaine ama meséjébe, melynek czime: *A békák királyt kérnek maguknak*. Napoleon annyira nevetett ezen, hogy könnyek jöttek szemébe. «Nos, mit szól ehhez, Hortense?» kérdé végre. «Ugy látom, Rémusat asszony úgy találja, — folytatá a jelenlevő hölgyek egyikére mutatva, — hogy jó nevelést adok a kis Napoleonnak.»

Hortense jobban szerette volna ugyan, ha Párisban lehetett volna a németalföldiek királynéja, de természetesen erre hiába gondolt, el kellett mennie. Egy hétre az új királyság megalkotása után férjével együtt elutazott Hollandiába. Egyelőre a Hága melletti királyi kastélyban állapodtak meg és pár nap mulva megtartották ünnepélyes bevonulásukat fővárosukba. Hortense királyné olyan egyszerűen rendeztette be lakását a királyi palotában, hogy már akkor azt gondolták az emberek, nem szándékozik valami hosszú ideig maradni a csinos németalföldi székvárosban, hanem mielőbb Párisba fog visszatérni. Lajos viszont azért nem bocsátkozott nagyobb arányú berendezésekbe, hogy ne terhelje meg ezek költségével a kis királyság államháztartását.

Régebbi czivódásaik aztán csakhamar folytatódnak új lakhelyükön is, elannyira, hogy maga Napoleon is szükségét látta közbelépni, levelet irván Lajosnak, melyben figyelmezteti a nejével szemben követendő ildomosságra. De eredménye ennek se lett. Később már kerülik egymást, Lajos a palota egyik szárnyát foglalja el, Hortense a másikat. Igy élnek, nem együtt, csak egymás mellett, mint az egymással meghasonlott, egymást megérteni nem tudó házasfelek rendesen, mindegyik folytatja a maga külön életét. Hortense egészen udvarhölgyeire van utalva; igy múlnak meglehetős egyhangúságban, tétlenségben napjai.

(Vége következik.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Az ágyúk.

Azt is a történetirók mondják, hogy a töröknek nem volt még szándéka e napon ütközni; hogy Tomory—(egy bűnbakjának kell lenni minden országos kudarcznak. Ha tudta, ha előre látta az egyenetlen harczot, minek ment neki? És ha neki nem ment volna, minden kuvaszt az ő nevén neveztünk volna sok ideig) a törökség kifejlődetlen voltát látván, jobbnak itélte, harczravágyó sereg élén az ellenség egy részével leszámolni *ma*, mint a napról-napra unottabb s szeszélyes kedvű hazafiakat az egész ellen vezetni holnap.

Mi kezdtük a támadást.

Mindkét részről az ágyúk inditottak. Egyszerre dördültek el, eminnen nyolczvan, amonnan kétannyi. Emberben, lóban kárt keveset tettek. Akkoriban még nagyon szelid belluák voltak ezek. Csak böggtek, de nem rúgtak és nem haraptak.

Mikor a füst eloszlott, vagy el sem oszlott még, megmozdult a mi seregünk. Édes népem! Mért nem mégy te olyan rendben mindig, mint ebben a pillanatban? Olyan emelt fővel és mégis lábod alá vigyázva, mikor a Zápolya György lova kényesen szedi utánad lábait? Emitt Batthyáni Ferencz, a legnagyobb Batthyáni, amott Perényi Péter, ez a nagyakaró ifjú ember vigyáznak, hogy lovagjaik a szárnyakon meg ne előzzék a gyalogságot.

Az ágyúk után néhány pillanat mulva eldördült az első puskalövés.

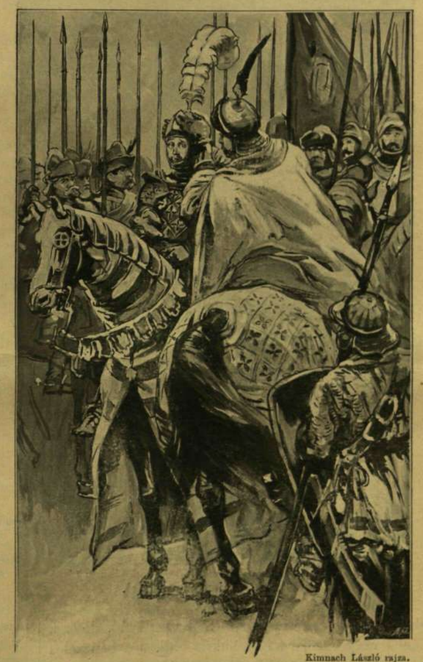
Csak egyetlen, de húszezer csőből. Veszedelmesebb az ágyúknál, de ezeknek is csak a szája nagy még. Ha egyet szól, tátva marad, és idő kell hozzá, míg újra szóhoz juthat. Még mindig többet ér a nyilvessző, a Szerecsen János ijászai és a kargalai kunok számszerijja. Ez csak halkan pendül, mint a czitera húrja, és csak akkor bömböl, mikor fészekre talál, fúlánkjával bele vágva a frig szemekbe, hogy csak a két szárnya marad ki. Ha valaki távolról vigyázná, a halálordításból megtudná, hány jutott czéljára.

A hadilárma folyvást emelkedve tör ég felé, végre odaér és elkezdi verdesni az eget, mikor a két ellenfél nyilvetésnyiről kőhajításnyira közelíti meg egymást. Most már a vesszőt sincs idő előrángatni. Hajító fákra kerül a sor. A mindkét végén hegyezett keményfa-czövek, robogva száll ki a somogyi legény ideges kezéből, és a hátán jön ki annak, a kit mellen talál.

A Tomory karasiczai táborának harczokban vénült hősei, a Perényi Péter balszárnyi lovassággal együtt fogva, gázolni kezdik a ruméliai sereget, mig Batthyáni Ferencz a nyárádi halmok felé fordul. Ott szárnyal a Jaj basa, Bali bég, a legvitézebb török, oldalba fogni seregünket.

A basa most vitt véghez egy merész kalandot. Még az ütközet kezdete előtt a nyárádi halmok alján Busigliczáról felhatolt, s a körtvélyi erdőn is felül kerülve, Bácsfalutól táborunkra csapott. Tomory a király őrizetére rendelt három bajnokot rendelte ellene, Rátkait, Török Bálintot, Kállai Jánost a mileszt. Bali bég visszaszoritotta őket. Kállait el is fogta, de társai szerencsésen kiszabaditották, s vágtatva tértek vissza kijelölt helyökre, de a királyt már nem találták ott és nem is látták többet.

Bali bég a sikerült összecsapás után megrohanta és elfoglalta szekértáborunkat. meg is

Kimnach László rajza.

«Győztünk, Felség! Fut a török!»

rakta a maga csapatjaival. Fel kell róla tennünk, volt annyi esze, hogy a védtelenül maradt vonalakon, de kivált Szekcső felé, itt is ott is helyezett el egy-egy könnyű lovas csapatot; azután mint az oroszlán csapott az előre nyomuló Batthyáni hátába.

Itt emberére talált. Batthyáni felfogta a támadást, áttörte és szétszórta a basa lovasságát.

Mint a hogy egy kanál olajat szétszór az ember egy üveg vízben.

Khosrev basa is Kászon basával együtt az olaj sorsára kerül; Batthyáni kiszorítja őket a nyárádi halmok tövébe.

És most csendesen ingadozni kezd a mérleg, melybe két nagy birodalom élete van vetve. Csak egy porszem kell, mely lebillentse.

Ha a mienkből a szél most kikapna egy porszemet! Egy kiáltást a győzelmesen küzdők felé: Vigyázzatok! Ne üzzétek tovább! Terga fallacis metuenda Parthi!

De e helyett egy új porszem hullott bele, a mérleg megcsörrenve szállt alá.

Báthori András!

Ki parancsolta ennek az embernek, hogy dandára éléről visszaszökve, torka tátva kiabálja a győzedelmet? Szelességből kotnyeleskedett-é, vagy parancsnak engedelmeskedett? Vagy a bőrét féltette, s jónak látta tisztességes ürügygyel kikertelni a nyilak és golyók légköréből; mert mi lenne a szegény Rozgonyi Katából és a Rozgonyi Kata hat várából, ha ő még tovább is vitézkednék?

«Győztünk, Felség! Fut a török! Fejezzük be a győzedelmet.»

A Báthori András szavára egymás után mozdulnak az oszlopok. Tarczai Miklós és a harmincznégy; utána Korlátkövi és Trepka; ezek után Slikk a maga morváival.

Hab hab után; egyik a másikat nyomja, nyeli, vonja. A király ragadja magával környezetét, vagy a környezet a királyt.

Lassú ügetéssel megy a szegény Magyarország trónusa és koronája; az ország zászlója csapkodja sisakját, mintha buzditaná. Ki merne itt most félni?

Az előre nyomuló hadoszlopok egymás mögött rendben haladva, kiszéledeztek.

A törökség ruméliai hadvonala már az anatóliai, a (második) hadvonal ölébe menekült. Ennek jobbján szintén százötven ágyú állott, teljesen eltakarva a ruméliai sereg által még ez helyén állott, de midőn ezt Perényiék helyéből kivetve félretolták, — a két ágyúsor egész panorámája kitárult.

Háromszáz ágyú, nem egy vonalban, de egy lőirányban, egyszerre dördült el, és pedig közelből, midőn a mi második hadvonalunk a lőtávol körén jóval beljebb, csaknem az ágyúk torkáig hatolt.

Kápolnai úgy számítja ki, hogy a háromszáz ágyú, tizszer annyi lépésnyi, tehát egyre-másra háromezer méternyi, s egyes közök számbavételével félmérföldnyi hosszuságú vonalat foglalt el. Egy hosszú várfalvonal, megrakva elszánt és hatalmas őrséggel: egy ilyent támadni meg, fél vereség. Több: egész vereség.

A dördülés egyszerre megállitotta az előrenyomuló oszlopokat. Egész dandárok összetorlódva egymásra buktak. A lovak egymásra ütköztek, ugráltak, hanyatt vágódtak. Mindez egy pillanat alatt, és csak egy pillanatra. A másik perczben már előre nyomult, csaknem egymás hátán az egész had, vakon, a pokolbeli, az átláthatlan füstben. Mire ez oszlani kezdett, ott állott az egész sereg az ágyúk előtt; megrettenve s maga elé bámulva tanácstalanul a legvitézebb, a legbátrabb is. Nem az ágyúk miatt! Oh, azokat nem lehet oly gyorsan tölteni vagy épen forgatni. Nem; hanem a miatt, hogy bár támadva jöttek, nincs ellenség, kivel harczolni, ha csak a mezítelen ágyúkkal nem.

Hát akkor a mezítelen ágyúkkal!

Tiz-tiz lépésnyire egymáshoz vaslánczokkal kapcsolva, ezeket a korlátokat átugorni, s az ágyúközökben harminczával, ötvenével sorako-

zott hosszú puskás, rövid kardos jancsárokkal ölre menni, kész halál és semmi haszon. Hát ha kész halál is, benne vagyunk! A mennyivel több magyar esett el — ha több esett — e harczon, az mind nem az ágyúknak, hanem ennek az ágyúközi tusának lett az áldozata. — A gyalogság nagy része.

Ezalatt a magához tért lovasság, a hadoszlopok czentruma, az ágyúk elől jobb kézre vonult ellenséget keresni. Az anatóliai hadvonalra vetette magát, melyen belül lobogott a szultáni zászló, és alatta a padisah fehér lovon, balkezét folyvást jártatva, mintha parancsokat osztogatna.

A harminczkettő.

Dárdákból és kardokból szőtt áttörhetetlen gát, az anatóliai lovasság legjobbjaiból. Mozdulatlanul várta a támadást, mikor Tarczay Miklós lovassága az ágyúfüstből kibontakozva dőlt rá. Élén a harminczkettő, és a harminczkettő közepén Balassa Ferencz sastolla vezet. Balassa Ferencz mellett egy másik lovag, kinek minden diszítés nélkül való fekete sisakján három sastoll mutatja a vezért. A nyilt sisak csontos szikár arczra borul, a fekete pánczél egy kiégett szivet és kietlenné vált életet fedez. Tomory Pál, maga a vezér; két jegyesét elvesztette már; most keresi a harmadikat, a ki nem sokat várat magára. Ha ő azt most megtalálhatná és valami nagy jegyajándékot vihetne neki. Egyetlen fegyvere egy rövid nyelű buzogány, melyet fölemelve hord.

Nyolczával egy sorban a harminczkettő. Nem is harminczkettő már; nem is harminczhárom. Hatvan, nyolczvan, száz, ezer; mind, a ki látja a hármas sastollat, mint egy érztömeg, együtt dőlnek az anatóliai lovasságra, és az érczekből szőtt gát recsegve törik meg, roncsai a törés helyén szerteszéjjel ordítva vonaglanak.

A véres kapu megnyilt, s a ki befért rajta, ott áll az ellenség udvarán, az áttört anatóliai hadtest hátában, egy keskeny nyilt téren.

Mögöttük az áttört kaput már újra bezárta a rendbehozott török lovasság, s ők elrekesztve társaiktól, egy nyíllövésnyire magok előtt látják a dicsőséget a maga rémületes pompájában.

Az udvari temető göröndön egy rengeteg zászló árnyékában a nagy fenevad; aranypikkelyes pánczél ragyog a mellén mint a nap, és gyémántforgós sisak a fején, mint a hold. Balkeze lassú tempóban veri az ütemet a harczi lármához, míg karvaj-szemei, most ide most oda villogva, figyelik a seregek mozgását.

Mindössze is ezer jancsár őrzi személyét tizenhat sorban. Legszebbjei és legfanatikusabbjai a három világrész legszebb legényeinek. Kiválogatva, kinevelve gyermekkoruktól fogva, a világ minden nemzetéből. Szálas szerbek és dalmaták, karcsú albánok, sötét arczú arabok, fekete szemű görögök, szikár koptok között elvétve egy-egy gesztes, fehér homlokú, nagy szemű fiú; magyar emlőkön függött valamikor. Most vadmacska mind, ugrásra készen, de mozdulatlanul.

Balassa Ferencz, mikor erre a tisztásra kikaptak a véres ingoványból, körültekintett. Egy tekintettel számba vette, hányan vannak. Nincs már mögötte sem az ezer, sem a száz; az ötven sincs. A harminczkettő is alig. A véres kaput mögöttük befolyta már az emberáradat. A szélsőket lerángatták vagy leőkölték lovukról; egy kettő még védi magát és öldököl, mig el nem gázolják.

Tomory előre mutat, és Balassa Ferenczczel együtt ugrat a mozdulatlan érczfalnak. Az első rendben álló jancsárok magasra emelt kardokkal várták őket, a második sorból egy sortűz dördült ellenök.

Csak egy. Mert mire annak füstje eloszlott, a mi páncélos óriásaink, sebezhetetlen vadkanok a kurta kardú testőrökkel szemben, már bezúzták a négy első sor ember-falat s tovább gázoltak.

A padisah, ott ragyog már közelben, észre sem látszik venni, kik életére törnek.

Egy kődarab, egy parittya-kő, egy istennyila emberi kézből! Ha lesujthatná ezt a tündöklő pogányt!

De arra még nincs egész közel. Csak közelebb, közelebb, de mindig nehezebb és minden lépés nagy áron.

Kimnach László rajza.

A buzogány bugva röpült el.

Már csak négy sor védi a padisaht, de ez a négy sor fél-térdre bukva védi, s a pánczélos lovag nem találja őket oly biztosan, mint az állva küzdőt. Ellenben a janicsár éles kése kikeresi a paripa térdét, körmébe vágja az éles tőrt, hogy bele törik a hajlós penge. Igaz, hogy az a janicsár nem kél fel többé, de a nemes állat sem. Balassa Ferencz sem; nem várja vissza a három szép fia, a ki tőle elszakítva, a püspökök előtt mutogatta kardjának kétségbe vont élét, se a másik három, a ki otthon maradt. Perényi Gábort is hiába várja már kegyes Frangepán Katája. Bázsán uram sem visz több ágyterítőt a feleségének. Csutak uram miatt is szárán pöröghet ki az árpája, és zabját elragadozhatja a szél. Korogi Péter vas-gyomra sem emészti meg a damaskusi vasat. Rajcsányi István is hiába kergette vissza a roham kezdetén a szép nagy György fiát, hogy elég egy familiából egy ember. A fiú oda furakodott a harminczkettő közé; apja csak akkor vette észre, mikor bal halántékán érve a halál, atyja nyergére hanyatlott a sárga fürtü feje. Az apa balkezével védte még a holt fejet, de védő kezét vállban csapta le egy albán szekercze s holtan borult fiára ő is. Zrinyi Mihály is itt festi meg kiomló vérével, czímképét annak a fekete könyvnek, a melyben fajja tragédiája irva lesz.

A janicsárok legbelső soráig már csak négyen jutnak el. A testőrök élve akarják elfogni ezt a négyet. De nem adja magát sem Sulyok Tamás, sem Kompolti Zsiga. Összeölelkeznek a janicsárral, a ki lerántotta őket, s földön hempergőzve addig fojtogatják, mig le nem késelik. Várdai Imre ballábát két erős, fekete legény ragadta meg. De mielőtt lerántották volna, az ifjú megcsóválta jobb kézbe kapott buzogányát s megczélozta vele a padisah fejét. A buzogány búgva röpült el s nagyot csendülve ütötte meg a nagy úr érczmellét. A szultán megingott nyergében, de az ifjú nem látta ezt már. Lova összerogyott alatta és az ifjú előre bukva, a paripa fekete sörényébe temette ékes orczáját.

Tomory utolsónak maradt egy pillanatra. Maga, lova, csupa vér; suta sisakján a vezéri tollak összezúzva. Egyszerű vértezetében senki sem gyanítja a Papaszt, a Toumor Paulit. Csak a fenevadat látják benne, a ki a világ napjára emelte *piszkos kardját* abban a pillanatban, mikor a másik *disznó* botjával sujtotta meg. Elfogni ezt az egyet úgy sem érdemes. Dárdákkal szurkálják és hajigálják agyon; holtan bukik le lováról.

Feje oda gurult a szultán lábaihoz. A szultán pedig tovább figyelte a seregek mozgását s balkezével verte a taktust a rémületes konczerthez.

(Folytatása következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

BEAUHARNAIS HORTENSE.

(Vége.)

Az egyhangú életet Hortense első gyermekének, a kis Napoleon herczegnek 1807 május 3-án bekövetkezett betegsége, majd halála nagyon szomorúvá változtatja. Hortense nem ismer határt fájdalmában. De férje még a gyász e keserű napjait sem tiszteli, folyton faggatja, kinozza, hűtlenséggel vádolva, a mi ellen, nem csodálható, ha most különös érzékenységgel lázad fel a szerencsétlen asszony. «Nem érzek immár semmit, — panaszkodik ez utóbbi egy alkalommal környezetéhez, — tudok beszélni fiamról, Napoleonról a nélkül, hogy egy könnyet ejtenék. Láttam holtan, nem volt bátorságom, hogy magamhoz öleljem. Miért büntet az ég ennyire, ily kegyetlenül engem, a ki soha a legkisebb roszat nem tettem senkinek?» Azt azonban elfeledte, hogy férjével ő maga is folyton érezteté a boldogtalan házasélet összes keserveit, minek nagyobb részben csakis ő volt az oka, Lajoshoz miben sem akarván alkalmazkodni, sőt folyton ingerelvén őt.

A kis Napoleon herczeg halála után, és bizonyára értesülve lánya családi életének szomorú voltáról, Joséphine császárné maga is útra kelt Hollandiába, hogy megvigasztalni igyekezzék Hortenset és talán némi egyetértést bozzon létre a házasfelek között. Úgy gondolta, hogy egy kis malmaisoni üdülés jó hasznára lenne lánya megtámadott egészségének. Elvitte tehát magával, miután Lajos ebbe beleegyezett. A férjétől való elválás gondolatát már több izben kifejezte a császár előtt, de ez nem volt hajlandó azt megengedni. Sőt figyelmeztette arra, hogy mielőbb vissza kell térnie Hágába, férje mellé. Hortense fellázadt e követelésre. Visszatérjen oda, a hol gyermeke meghalt, a hol szenvedésnél soha nem ismert egyebet! És csakugyan még jó ideig Párisban maradt s ott a Caruffi-utczában rendezte be palotáját, hol vidámabb napjai következtek az addigi sötét időkre. Távol van férjétől és ez egymaga elég neki arra, hogy boldognak érezze magát. Ebben az időben áldozott különösen a zene iránti kedvtelésének is, számos romanczra, melyek neve alatt ismeretesek, — melyeket azonban állítólag nem ő szerzett, — ez időszakra esik. Általában nagyon szerette művésznépséggel körülvétetni magát, a mi bizonyos népszerűséget szerzett neki. A kor legelsőrendű festőművészei Gérard, Isabey, Garnerey voltak palotájába járatosak.

Az 1808. év április 20-án adta harmadik gyermekének az életet, a kit junius 2-án a császár rendelete folytán Károly-Lajos-Napoleon névre kereszteltek meg, s a ki később *III. Napoleon* név alatt került Francziaország trónjára. Már ekkor feltünt mindenkinek az, hogy Lajos király sem a gyermek születésekor, se annak megkeresztelésénél nem mutatta magát.

Ezután következett Napoleon válása Joséphinetől. Hortense azt hitte, hogy most már nem fogja a császár az ő elválását ellenezni. Lajos király is kéréssel fordul hozzá erre vonatkozólag. De a császár attól tartva, hogy a sok válás családjában nevetségessé tenné őt az emberek előtt, most sem egyezett bele. Végre Lajos lemondása a németalföldi trónról 1810. juliusában, új helyzetet teremtett. Az ellenkezés, egyenetlenség a császár és fivére között már régibb keletü volt, miután Lajos nem akarta mindenben a császár kívánságait teljesíteni. Legjobbnak gondolta tehát, ha trónjáról való lemondás által szabadul a kellemetlen helyzetből.

«Most már legalább nyugodtan foglalkozhatom a zenével», — ezek voltak Hortense szavai, midőn férje lemondásáról értesült. Hollandiai tekintélyes nagyságu földbirtokait eladatta Napoleon és azok fejében nagy összegü évi járadékot adott neki. Ez időtől Párisban élt. Az 1811. év október 22-én Hortense ismét egy gyermeknek adott életet, a ki később Morny herczeggé lett és kit III. Napoleon fivéreül tekintett.

A szomorú 1814. év válságos napjaiban Hortense eddig nála szokatlan jelét adta hazafias, nemes lelkületének. Midőn Mária-Lujza mármár elhagyni készült Párist, hozzá megy és határozott szavakkal figyelmezteti arra, hogy kötelessége e nehéz napokban helyén maradni. «Testvérem. — mondá neki, — tudnia kell, hogy ha elhagyja Párist, minden védelmet lehetetlenné tesz és elveszíti koronáját.» — «Meglehet, — mondá Mária Lujza, — de engedelmeskedem a régensi tanácsnak.» — Haza térvén Hortense, nagy elkeseredéssel kelt ki a császárné ellen. «Ennyi gyávaság valóban gyalázat — kiáltott fel. — Elveszítik Franciaországot és a császárt! Elutazik!... Ez szinte hihetetlen! Bizonyára én legkevesebbet veszíthetek, de mégis fel kell lázadnom, ily kevés erélyt látva akkor, midőn oly sokra volna szükség!»

De azért ő maga is minden előkészületet meg tesz az utazásra. Mikor azt jelenti neki, hogy a nemzetőrség már mit sem fog tehetni Páris megvédésére, félig magán kivül kiált fel: — «De az lehetetlen! Meg kell védeni Párist. Ki kell tartani addig, míg a császár visszaérkezik!» — «Lehetetlen, asszonyom, — felel a hirnök. — Utazzon el azonnal. Az ellenség közeledik, talán már nem is lesz ideje a távozásra.» — Végre Lajosnak egy levele készteti a távozásra. Este kilencz órakor kel utra gyermekeivel és kíséretével Versailles felé. Glatignyben akarnak meghálni, de a felhangzó ágyúdörej onnan is tovább üzi őket. Trianonba mennek tehát. Majd tovább Rambouilletbe. Csak Navarrebe érve tudnak megállapodni hosszabb időre.

A fontainebleaui béke biztosította jövendőjét, négyszázezer franknyi évjáradékot rendelvén neki, Lajosnak ellenben csak kétszázezret. Hogy Hortense ily jól tudott magáról gondoskodni, az abból magyarázható, hogy igen ügyesen meg tudta nyerni a Sándor czár barátságát, a kitől minden függött most az ügyek rendezésénél.

XVIII. Lajos saint-leui herczegnővé tette, de ez nem elégítette ki vágyait. Ennek ügyesen adott kifejezést Sándor czár előtt, ki őt herczegségében meglátogatja. Midőn a montmorencyi erdőkben sétált a czárral s terveiről beszélt, miként szeretne berendezkedni, szavaiból kiáradt a panasz, hogy mindaz, a hol járnak, nem az ő tulajdona. «Hát ez nem az öné?» — kérdi a czár. «Nem, felség.» — «És emez itt?» — «Az sem.» — «De hát akkor miből áll tulajdonképen a herczegsége?» Pár darab földből, melyeket azonnal megmutatok Felségednek, mondá közömbösen, meg lévén győződve, hogy a czár segíteni fog birtokai kiterjesztésében. És csakugyan, mielőtt Sándor elhagyta volna Franciaországot, megbizta követségének egyik titkárát, hogy figyelemmel kisérje a Hortense érdekeit s jelentse neki további kivánságait.

Újabb kellemetlensége támadt azonban annak folytán, hogy XVIII. Lajos kormánya csakhamar gyanúba vette, hogy a Bourbonok ellen ármánykodik, ámbár erre annál kevésbbé szolgáltatott okot, mert még termeiből is számüzte a politikát. Mind e mellett is felügyelet alá helyezték és miután mind hangosabban voltak hallhatók olyanféle beszédek, hogy Napoleon nem sokára visszatér trónját elfoglalni, XVIII. Lajos megijedt s a Hortense összes birtokait is zár alá vétette. De ez utóbbi már tudomással bírt a készülő dolgokról és igy elég ideje volt, ékszereit és egyéb értékes holmijait elrejteni, illetőleg az orosz követség ama titkárjának őrizetére bizni, a kit Sándor czár az érdekeire való gondoskodással megbizott. Azt mondták, hogy a saint-leui herczegnő egy bonaparte-párti összeesküvés élén állt, holott ez eszébe se jutott, sokkal inkább tartván szem előtt mindig saját érdekeit, semhogy a hatalomhoz ne szegődött volna.

Ehhez járult, hogy Lajos volt király is pert

Regnault festménye után.

Bonaparte Lajos, Hollandia királya.

inditott ellene, követelvén legidősebb fiának átadását. A bíróság helyet is adott kérésének és három hó mulva elrendelte az idősebb fiúnak Lajos részére való átadását. Mikor az a hir, hogy Napoleon elhagyta Elba szigetét, megjött Párisba, Hortense nagy sajnálkozással fogadja azt. «Nagyon fájlalom a császár ezen elhatározását — mondá — és minden vagyonomat odaadnám, ha meg tudnám akadályozni Franciaországba való visszatérését, mert meg vagyok győződve arról, hogy nincs semmi remény a sikerre; csak egy nagy polgárháborút kapunk és a császár maga is ott lehet majd az áldozatok sorában.» Mig bizonyossá nem vált a hir, minden erejével megczáfolni igyekezett azt, reménvén, hogy szavai eljutnak XVIII. Lajos fülébe s igy jó indulatra hangolja őt maga iránt. Mert tudta, hogy azzal vádolják az udvarnál: ő készítette elő Napoleon visszatérését. De ügyeskedése nem használt semmit, a gyanú árnyát nem volt képes magáról eloszlatni és csak nagy ügygyel-bajjal sikerült menekülnie, mert a rendőrök már nyomában voltak, hogy elfogják.

Az 1815. évi márczius 20-ikának estéjén Napoleon megérkezik a Tuileriákba. Hortense is ott van az őt fogadók között, de a császár hidegen bánik vele, másnap délelőttre rendelvén őt magához. Ekkor aztán egész haragját kiméletlen szavakban önti ki. Szemére veti a szövetséges fejedelmeknél követett megalázó eljárását, majd XVIII. Lajos kegyének keresését. És hiába igyekezik Hortense védekezni. «Meg kellett volna gondolnia, — szól többek közt Napoleon, — hogy ha az ember osztozott egy családnak minden boldogságában, szerencsében, tudnia kell elviselni annak balsorsát is!» Hortense, látván szavai hiábavalóságát, a könyekhez folyamodik; tudja, hogy azok sohase tévesztik el hatásukat Napoleonra. Ezek utóvégre csakugyan megengeszteltik a császárt. A mint szobájában le s feljárva egy nyitott erkélyajtóhoz lép, a lent hullámzó tömeg felismeri és hatalmas éljenzésben tör ki. A császár a még folyton könnyező Hortenset karon fogja és vele együtt lépve az erkélyre, meghajlással köszöni meg a tömeg ragaszkodását. Másnap a hivatalos lapban egy közlemény jelenik meg, mely elmondván az esetet, hozzáteszi, hogy Hortense királyné annyira meg volt hatva e jelenettől, hogy szemeiben könnyek csillogtak. Ezen aztán Hortense királyné maga nevetett a legjobban, olvasva a hivatalos ujság e közleményét.

De csakhamar vége van s most már mindenkorra, a Napoleon uralmának. Hortense eleinte nem képes megbarátkozni a gondolattal, hogy a császár lemond. Igyekszik erőt önteni belé, de hasztalan. Napoleon Rochefortba utazik, hogy aztán folytassa az utat, mely örökös számkivetésébe viszi. Mikor kocsijába száll, Hortense egy nagy gyémánt nyakéket akar neki adni. «Lehet, hogy szüksége lesz rá, Felség — mondá — és ez nyolczszázezer frankot ér meg.» A császár csak hosszas unszolásra fogadja el, később egy fekete selyemövbe rejti, melyet mindig ruhái alatt viselt.

A szövetségesek julius 10-én megtartják bevonulásukat Párisba és Hortensenek újból távoznia kell. Hosszas, kinos bolyongás következik ezután, sehol se tudván megállapodni, mert vagy nem akarnak neki állandó tartózkodási helyet engedélyezni a külföldön, vagy a franczia kormány szólal fel az ellen, ha valahol a franczia határhoz közelebb akarna megtelepedni. Előbb Badenben, majd Svájczban állapodik meg. Itt az Arenenberg kastélyt veszi meg a bodeni tó mellett, miután biztonságban lehetett arra nézve, hogy nem kell már vándorútját folytatnia.

Hortense életének egyik legmozgalmasabb része volt az, midőn fia, Lajos, a későbbi III. Napoleon, Strassburgban felkelést akart szervezni, hogy a hatalmat kezébe kerítse. Midőn Hortensenek előadja tervét, ez maga is helyesli, ámbár az első pillanatra meghökken attól. Itt is következetlennek, ingadozónak mutatta magát, mert mindig arra ösztönözte fiát, hogy fel kell forgatni a dolgok rendjét Francziaországban, most pedig, midőn a kivitelre került volna a sor, — tétovázott. Azonban Lajos kisérlete nagyon balul ütött ki, ő maga is fogságba került és csak Hortense utánjárásának volt köszönhető, hogy komolyabb következményei nem lettek a merész tervnek. Lajos Amerikába megy, honnan csakhamar anyja nagy betegségének hire szólítja őt vissza Európába. Csak épen, hogy még megláthatja anyját haldoklásában, a ki 1837 október 5-én fejezte be mozgalmas életét az arenenbergi kastélyban. III. Napoleon, midőn később mégis a hatalom polczára jutott, nagyszerű emléket emeltetett neki a rueili templomban, e feliratal: *Hortense királynénak, fia III. Napoleon.*

Az önző számítás, mely Hortense jellemének alapvonását képezte; a férjével szemben tanusított kiméletlen modor, mely házaséletüket oly szerencsétlenné tette; a hálátlanság legnagyobb jótevőjével: Napoleonnal szemben, ki egykori szerény sorsából, mint mostoha leányát a trón fényébe emelte és később is bőkezűen gondoskodott róla, — mindezek nem teszik rokonszenvessé e nő alakját. «A férfiak mind elragadtatva távoztak tőle — mondja találóan egyik jellemzője, — a nők pedig valamennyien megalázva vagy megsértve s ezért gyülöletesnek találták.» Ez hiuságát, uralkodási hajlamát, mely más nőtől mindent megtagadni szeretett volna, eléggé mutatja. A sivár, tartalmatlan képen, melyet alakja mutat, némileg művészi hajlamai enyhítenek. De mindent összevéve eszünkbe juttatja egy franczia iró ama mondásának igazságát: «A nagyok közül sokan vajmi kicsinyekké válnak, ha alakjukat a letünő időn át szemléljük.»

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható :

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI
117—120. füzet, uj olcsó kiadás.

A szegény ember dolga csupa komédia.
REGÉNY.
Második kiadás
Ára füzve 2 frt.

121—124 füzet.

A MAGYAR KÉNYURAK.
REGÉNY AZ ANJOU-KIRÁLYOK KORÁBÓL.
MÁSODIK KIADÁS.
Ára füzve 2 frt.

UTAZÁS A TENGER ALATT.
REGÉNY.
Irta **VERNE GYULA.**
Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.
Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

A LÁNGBAN ÁLLÓ SZIGETTENGER
REGÉNY
Irta **VERNE GYULA**
Francziából forditotta
HUSZÁR IMRE
Második egyedül jogositott kiadás. — 47 képpel.
Ára füzve 1 frt 20 kr., Diszes vászonkötésben 1 frt 80 kr.

A VÉGREHAJTÁSI TÖRVÉNY
(1881. évi LX. törvényczikk)
MAGYARÁZATA.
Irta
Dr. IMLING KONRÁD
kir itélőtáblai tanácselnök.
HARMADIK, JAVITOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.
Ára füzve 4 frt 80 kr.

A magyar polgári peres eljárás alaptanai.
(A PERBELI CSELEKVÉNYEK TANA.)
Irta
Dr. MAGYARY GÉZA
kir. jogakadémiai tanár Nagyváradon.
Ára füzve 3 frt.

BUDAPESTI
CZIM- ÉS LAKJEGYZÉK
KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT
X. ÉVFOLYAM. 1898.
Ára vászonba kötve 6 forint o. é.

Tartalom : Előszó. — Tartalomjegyzék. — A hirdetők betürendes névjegyzéke. — Általános tárgymutató. — Közhasználatu magyar kifejezések forditása németre. — Szinházak helyrajzai. — Szórakozó helyek. — Budapest székesfőváros kerületei. — Budapest székesfőváros terei, utai és utczái. — Budapest székesfőváros házjegyzéke. — A legfelsőbb uralkodóház. — Udvartartások. — Legmagasabb udvartartás. — Egyéb udvartartások. — Közös intézmények. — Törvényhozás. Ministeriumok és azok főnökei. — Hatósága alá tartozó hatóságok, intézmények. — Országgyülés. — A főrendiház. — A képviselőház. Ministeriumok. M. kir. állami számvevőszék.-M. kir. közigazgatási biróság. — Egészségügy. — Egyházak. — Gazdaszat. — Hadsereg. — Igazságszolgáltatás. — Kereskedelem és ipar. — Közlekedés. — Közmüvelődés. — Közoktatás. — Mérnöki hivatalok és intézmények. — Pénzügy. — Posta- és távirda. — Rendőrség. — Törvényhatóságok. — Egyébb hatóságok, hivatalok és intézmények. — Egyesületek és körök. — Nyilvános számadásra kötelezett intézetek. — Törvényszékileg bejegyzett közkereseti és betéti társaságok és egyéni czégek. — Ujabban bejegyzett czégek. — Ügyvédek. — Orvosok. — Mérnökök. — Építészek. — Festőművészek. — Szobrászok. — Hirlapirók. — Állatorvosok. — Szülésznők. — Gyógyszertárak. — Hirlapok és folyóiratok. — Gyárosok, iparosok és kereskedők, betürend szerint. — Lakásjegyzék Budapest. — Ujpest. Házjegyzék. — Hivatalok, iskolák és intézetek. — Kereskedők és iparosok. — Lakásjegyzék.

1419/1898 sz. **Faeladási hirdetmény.**

A kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság mocsári erdőgondnokságához tartozó «Asztalkő» nevü fenyőerdőrészben az 1899. évtől kezdve öt éven át kihasználandó mintegy 726 hold vágásterület összes fakészletének tövön való eladása iránt holdanként (190) Egyszázkilenczven forint egységár mint kikiáltási ár alapul vételével 1898. evi julius hó 20-án d. e. 10 órakor a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság hivatali helyiségében ajánlati tárgyalás fog tartatni.

Az ajánlat csak irásbeli lehet, utó avagy oly ajánlatok, melyekben a megállapitott szerződési feltételektől eltérő kikötések foglaltatnak — figyelembe nem vetetnek.

Az irásbeli zárt ajánlatokban kiteendő, hogy ajánlattevő a tárgyalás alapját képező általános árverési, valamint az ezekhez fűzött szerződési feltételeket ismeri és magát azoknak feltételenül aláveti.

Az árverési általános és szerződési feltételek 1898. évi julius hó 1-től kezdve a földmivelésügyi m. kir. ministerium erdészeti főosztályában, a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóságnál és a mocsári m. kir. erdőgondnokságnál a hivatalos órákban bármikor megtekinthetők.

Ugyanakkor az ajánlatok helyes szerkesztése és a bánatpénz letételére nézve felvilágositások adatik.

Kolozsvár, 1898. évi május hó 20-án.

7758 ***M. kir. erdőigazgatóság.***

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Csele árka teli szederindával.

De szeme most már nem villogott szerteszéjjel: csak két pont között röpködött.

Az egyik az a véres kapu, melyet a harmincz-két elefánt termetü lovag vágott az anatóliai hadi renden, de a mely a lovagok mögött azonnal bezárúlt; a másik az a zászló, a mely a mi seregünk mélyén Drágffy János kezében emelkedik. Ezt nézte a padisah merően, mert annak tövében van az ő diadalmi bére, a magyar király.

A megzavart harczirend helyreállt s a török most a védelmi harczot támadóval cserélte fel.

A mi második egész hadvonalunk is, mely csak most ocsúdik fel az ágyúfüst után az egymásra roppanás ijedelmeiből, most sorakozik, elég gyorsan és ügyesen, hogy igazán megkezdje a harczot.

Elég gyorsan és szabályosan, de már későn. Az ellenség a Buziglicsáról érkező tartaléklovassággal a jobb szárnyon nyert erősödést, másik oldalon a Batthyáni Ferencz által szétszórt *olaj*, a Bali bég és Kkhosref basa könnyű lovassága, összeszedte magát, talpra állt és megsegitette Ibrahim basa foszladozó seregét. Amaz Perényit vágta el a czentrumtól és a vizslaki berekbe szoritotta; emez Batthyánit nyomta ki a nyárádi halmok felé. A mi sasunknak el van törve a két szárnya, s most a győztes török had mind a két szárnyon, mint a szélhajtotta felhő, nyomul északnak; mint egy testnek két karja nyúlik fel. Mindjárt összeroppantja prédáját.

Az urak észrevették.

Legelőször Nyaktalan ugratott ki a királyi hadoszlop bal szárnyáról; gyors vágtatással került a dandár élén előre léptető király elé, s megragadta lova zabláját.

— Felséged nem jön tovább!

(De hiszen Nyaktalan uram! Kegyelmed egy lépést sem akart tenni Ő Felsége nélkül s most útját állja, mikor ide hozta már?)

Nádor és érsek egyszerre emelték buzogányukat a vakmerőre, ki ügyet sem vetve a fenyegető mozdulatokra, jobb kezét fölemelve, balfelé mutatott.

— Azoknak is van Prudentiusuk, és ők is tudnak Ákháb királyról! Nem látják? A Felség menjen innen! Mögöttünk tétlenül áll a tartalék ezer, s tétlenül fog állani mindaddig, mig a Felség személye lekötve tartja.

Választ sem várva parancsolt tovább.

— Testőrök, kamarások előre, hátra! Fogják közre a királyt. Nádor uram! Bosznai, váradi, pécsi! kisérjétek!

Azután keresztül tört a királyi kiséreten. Rövid szóval osztotta parancsait, melyekre a pánczélos tartalék-ezer oszlani kezdett s lehető rendben két a oszlop fejlődött; a két oszlophátat vetett egymásnak, arczczal a kétfelől felhúzódó török lovasság felé. A két oszlop között egy tágas utcza, melyen a király száguldva vágtatott ki Mohács felé.

Komornyikjai jártak elől, a püspökök mögötte. Elsuhantak a feldült s összeforgatott szekérvár mellett, melyet Gnézeni Lénárt tegnap épitett, a Jaj basa ma feldúlt és megrakott törökkel; s a melyben nem várja már vacsorára királyát a szegény Gondos Ilyés.

A megszálló törökség, szerencsére még osztozkodott a zsákmányon, későn vette észre a ragyogó futókat.

De észrevette s nyomukba eredt. A menekvő

Kimnach László rajza.

— Felséged nem jön tovább!

csoportnak lett volna elég ereje visszaverni az akindsiket, de mikor szembefordúltak, rémülve látták, hogy a kölkedi csárda felől felhuzódó törökség egy osztálya vágtatva közelit fel. Mire az akindsikkel végeznének, egy egész dandár szakad a nyakukba.

A menekvők szó nélkül megértették egymást. Perényi Ferencz harmincz lovasával szemközt fordult s elfogadta a harczot. A többi tovább vágtatott, mig a Váradi püspök harczot állt utolsó emberéig, a ki maga volt. Egy negyed óra alig telt bele, ott feküdt mind a harmincz, szerteszéjjel a véres ágyon, melyet leölt akindsikből vetett magának. A püspök elmés arcza, beszédes szemei összevissza vagdalva és szurkálva. A sebek, megannyi vádra nyitott száj, kérdőre vonják az eget, és az ég egy dördüléssel felel a vádra.

Az akindsik, a püspökkel végezve, tovább űzik a királyt. Mohács város szélén újra megközelitik. Ott egy lapályos ér, szinig telve a hegyekből érkező esővizzel. Palinay, a bosznai püspök, szó nélkül megállapodik, szemközt fordul az üldözőkkel s felkonczoltatja magát, mig a király átgázolja az iszapos fertőt s tovább menekül.

Fentebb a jenyei árok, — árok ma már, — abban az időben sáros ingovány, szélesebb és mélyebb, mint a mohácsi ér, — újabb akadály. Az akindsik újra közelednek. Mennyi elhullott e rongyos népből s most mégis több, mint mikor üldözni kezdett.

A király gondolkodás nélkül követi kamarásait az iszapba, mig Móré Filep és Korlátkövi Péter visszamaradnak fedezetül, mivel az üldözők egy egész rajjá szaporodtak, kit feltartóztatni husz-harmincz ember nem elég. Ott kell maradni minden fegyverfoghatónak. Mintegy ötven ember megállapodik, mig az urak egy-két szolgával gázolnak a király után. Közöttök a szegény nádor is, de az ő nehéz lova alig néhány lépést tett az iszapban, ott megvetette a négy lábát és nem mozdult tovább. A nyavalyás főúr fásultan tekintgetett előre-hátra, mig nagy kinnal le birt szállani megmerevült lováról. Ott állott tanácstalanul és védtelenül, széles teste a legelső kopjaszálnak könnyű czéljaként magasodva ki a káka közül. Szolgája, a hü Kecskés Pál megszánja siralmas urát, a nagyurat ölben fogva a maga lovára feketi, megcsapkodja a lovat és a ló nagy ugrásokkal gázolva viszi a tulsó partra a nádor megmentett bőrét; mig a hü szolga Korlátkövi oldalához áll s lovagtársai közt gyalog várja a halált, vagy a rabszíjjat. Csak a rabszíjj vár rá. Az ég megdördült, megnyilt és elkezdette ontani záporát. Az üldözők lanyhábban fogták, mint azok a kik életüket védték. Széledezni kezdtek, néhány foglyot ejtettek, néhány embert vesztettek még, azután visszaszivárogtak.

Az üldözöttek is elszéledeztek, ki merre látott. Nem volt már fegyelem és függés, elmosta azt a zápor. Korlátkövi néhányad magával átvágott az iszapon, a tulsó szélen lévő keresztnek tartva, a merre a királyt látta, hogy tartott. A keresztnél, a hol most a Szent Jakab kápolnája áll, megállapodott, nyomozni urának további útját.

Vajjon merre vette? Pécs felé, vagy Buda felé?

A legtöbb nyom a szekcsői útra mutatott.

Arra felé vette hát útját a király, mig a nádor Pécs felé vágtatott el.

Móré Filep a magiszterével, két szolgájával és kis apródjaival együtt, kik az ütközet kezdetétől fogva a csatarenden kivül állottak s menekvés közben csatlakoztak urakhoz, ott maradt a jenyei mocsár holtakkal borított oldalán. Gondolkodott egy pillanatig, átcsapjon-e ő is Korlátkövi után, a király futását tovább fedezni, vagy Pécs felé meneküljön? Diákjaira gondolt és minden további fontolgatás nélkül lecsapott az országútról balra s megeresztett kantárral a körtvélyi erdő felé vágtatott.

A királyt várta a Csele.

A Csele!

Néha alig több egy nyavalygó ereskénél,

mely Hímesháza és Véménd felől, két ágban szivárogva ébresztgeti és táplálgatja néhány szundikáló malom gazdáját. A két ág az országúttól nem messzire egy közös ágyban egyesül, *s egy lapályos gazdag fűvű rét közepén ásott keskeny árokban veti vizét az országút szélén álló malom kerekeire;* az ekként szabadult viz egy méternyi mélységű árokban, egy keskeny hid alatt búvik keresztül az országúton. Gyermek is átgázolhatja ezt az árkot, mikor szinig van is. A hidon alul egyszerre megváltoztatja kharakterét a patak; a homokos agyagban mély ágyat mos magának, mely lépésről-lépésre mélyed és szélesedik; az országúttól egy nyilvetésnyire már igazi mélység, benőve kökény, vadrózsa és szederinda bokorral; holmi kis falusi torony hegye alig látszanak ki belőle.

Vajjon, hol van a szegény Lajos utolsó ágya?

A hidnál? — A melyen az országút megy át most, és ment át kétségkivül akkor is, és a mely a rómaiak útja, azon a magaslaton aligha változhatott másfélezer esztendő alatt; a melyen tegnapelőtt kelt által egész hadával és a melyet, (azon a helyen alig van valami esése a viznek,) a legnagyobb zápor viztorlódása sem szaggathatott el, mert a viznek könnyebb a malom feletti réten kinyujtózkodni, mint itt új útat ásni, szaggatni magának. Itt ugyan nem volt szükség ugratni. Lejjebb kerülni nem volt szükség s ha került volna is, azon a vizmosáson már nem ugrat keresztül sem Czetritz komornyik, sem más lelkes állat. Neki sem megy.

Feljebb kell keresnünk az ő utolsó gázlóját; a helyi monda is feljebb mutogatja azt, a *felső malom* sik lapályos rétjén.

A történetirók említik, hogy a Cselekörnyékén találták meg később néhány bajnok, (Aczél, Trepka és talán Korlátkövi) holttestét, szerteszéjjel, de nem messze egymáshoz. Ez arra mutat, hogy a hidnál még egy lessel kellett megküzdeniök. A tábordúló Jaj basa albán lovasságának egy szakasza a parti sürükben várta lesben a menekvőket, s mig Aczél, Trepka s a jókor érkezett Korlátkövi itt új harczba keveredtek, addig a király balra tért az országútról s Czetritz kalauzolása mellett, a patak mentén felfelé futva, gázlót keresett.

«Viz előttem, tűz utánam! Édes szolgám, merre fussunk?» Kérdezte, a monda szerént, nagyvátyi szolgájától.

Tovább vágtatva, újra kérdezte:

«Viz előttem, tűz utánam, édes szolgám hová legyünk?»

Akkor a király bele ugratott a vizbe. (Ennyit tud az egészről egy homályos monda.)

A szakadó zápor meghizlalta már a vizet; a patak kicsapott sekély árkából, elöntötte a selymes rétet, és felvette a frissen kaszált sarjúrendeket.

Egy dülőföldnyire mentek föl a rét szélét szegélyző úton, ott egy pillanatra megállapodtak hallgatózni. Még hallott a fegyverek csattogása a hid felől.

Czetritz vont egyet a gyeplőszáron és a vizbe léptetett; nyomában a király.

A viz csülkéig ért a lónak; a fáradt paripa kedvvel léptetett benne, a hüvös hab és a viztől ázott puha sarjú gyógyitotta égő körmeit. Az ár közepén a malomárokba térdig merültek első lábai, és Czetritz lova egy ugrással túl volt az árkon, és tovább lépkedett a tocsogó hüvös habban, és a viz-áztatta puha sarjúban.

Utána a király léptetett az árokba. A ló két első lába térdig merült; az okos állat egy szempillantásig meg is állapodott egy pillanatra, mintha megakarna győződni, biztosan áll-e mind a négy lába. Akkor vetett egyet magán, és egy könnyű mozdulattal kiszökött az árokból.

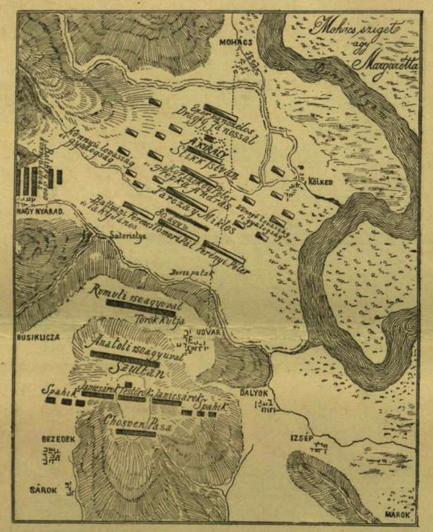
Nem vágta magát hanyatt; nem olyan árok az!

A szegény pára! Ő nem bünös ebben. Bünös csak a nyereg-heveder.

Csak a király fordult le a lováról.

Mikor a lovászok ma reggel felnyergelték a jól megabrakolt állatot, szükséghez képest szorították meg a hevedert. Nem erősen, mert akkor elszorul a ló lélekzete, s makranczos lesz az erkölcse; de tágan hagyni sem szabad, mert abból nagy veszedelem lehet. — Csak a mint illik.

De mikor a ló hat órán keresztül izzad étlen, szomjan; felét állásban, égető sugarak alatt; felét száguldásban, és szakadó esőben: ennyi idő alatt észrevehetőleg apad a hasa: s akkor a heveder, mely nyergeléskor feszesen megfeküdte domború oldalát, megtágul. És nincs

A hadak állása a mohácsi csatában.
A gróf Majláth János történeti művében megjelent térrajz szerint.

annyi üres nyerget, és nem mer visszamenni ura keresésére, holott az egymást gyujtogató villámok fényénél...

Hátha kereste is!

A győztes török had vezére Ibrahim basa szemünkre is veti ezt a dolgot. — «Vitéz embereknek véltük a magyarokat, de nem bizonyúltak jó katonáknak, a kik királyukat nem is mitőlünk, hanem egy kis víztől nem tudták megszabaditani. Mi a legutolsó emberünket sem hagynánk ilyen halállal halni meg.»

Mit mondjunk e vádra, melyet ellenségünk vet szemünkre, de ez az ellenség okos, vezér ember.

Napfénynél világosabb hogy, a mint imént vázoltuk, a király személyét aggodalmas gond, és becsületes hűség érczfalként vette körül. És ha ez az érczfal hiába volt: mit mondjunk erre?

Emlékezzünk arra az énekre a mit a Magister egy lepedővel belefojtott a predikátor szájába.

Ha a hajnal szárnyát venném,
És az égre emelkedném,
És elrepülnék nagy messze
A külső tenger szélére...

és fejezzük be a predikátor ajkain elmaradt két sorral:

«Ott is meglelnél Uram engem,
Kezedet el nem kerülhetném».

Annak tanácsában, a ki *ott is megleli az embert*, el volt határozva, hogy elszéledjen a nyáj; a pásztornak meg kellett verettetnie.

A zászló.

A király futásban, a miről kevesen tudnak; a kik tudják, azt mondják rá, jó helyen van; és megkönnyebbülnek és meglelkesednek.

Perényi a jobb szárnynyal a vizslaki berekben tehetetlenül, és Battyháni Ferencz a nyárádi dombokra vetve, ha nem is szaladóban, de visszavonulóban. Három zászlaja rendben vonul a dombok tövében, könnyű lovassága fedezete alatt; mert a győztes Bali bégnek más dolga van, és hagyja futni a futókat. Mikor az üldözéstől szabadúl, a dombokra viszi leolvadt és megtépett seregét. Még kevesebbre apad, mikor a domb alján kiválik belőle a pécsi diákság szintén erősen megtizedelt serege, ha a körtvélyi erdőt a ki észrevegye, nincs idő, nincs egy irgalmas percz azt megszoritani! A mohácsi gázlónál, a jenyei szittyósnál, a hol egy perczre megállhatnának! Jó lovas még tud magán segiteni, térdeivel oda tapadhat lova oldalához, de nem ekkora lónál; nem ezekkel a térdekkel melyeket a fáradság, a szár-vasak, a térdboritók pánczélgyürüi megbénitottak.

Egy csekély ugrás, — nem; egy mindennapi és igen biztos kapaszkodás, mely egy gyermeket meg nem ingatna, — és a király lefordul a lováról, egy két-három arasznyi mélységű árokba.

Semmi vízmosás, semmi magas part, semmi hanyatt vágódó paripa! Csupán egy megtágult heveder és egy félrecsúszott nyereg. A többi a szederinda dolga.

Lajos király lefordúlt a lováról,
Bele bukott Csele patak árkába.
Csele árka tele szederindával,
Oda van a Magyarország királya.

Így énekli ezt a baranyai lyány.

A paripa túl van az árkon, s tovább vonszolja urát, kinek sisakos feje a vízvette sarjút söpri és szája megtelik iszappal. Szárazra jutva a ló, megrázza magát; felrúg, s ezzel megszabadulva alkalmatlan terhétől, tova iramodik Czetritz után. Czetritz látja a gazdátlanná vált lovat, békességben elérhetné.

Ha elérhetné!

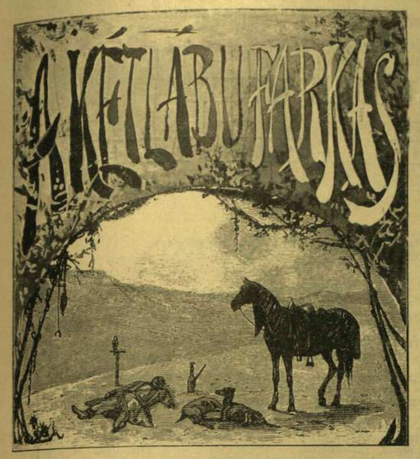
A mi veszendő fő seregünk a közbeszédben ismeretes két tűz között; ha nem három között!

Egy rettenetes ◡ betű, egy szörnyű félhold gyürűzi összébb-összébb. A szörnyű betűnek még van egy nyilása éjszak felé; a ki akar, ott még szabadúlhat, s a ki megkeresi ezt a nyilást, megtalálja életét, mert a török nem üldözi. Okos nép! Hagyja futni a futót, mert nem ő gyengül azzal.

Élnek is az alkalmatossággal sokan.

Legelőször Báthory András válik ki egy folt lovassal. Talán valami izenet jutott eszébe, a mivel Nádori bátyja után kell sietni, a kit szerencsésen utól is ér még Szederkénynél. — Bakics Pál és Cziprusi Hannibál, és Battyáni Farkas már későn ébredtek és fegyverrel tágitanak útat Lancsuk felé a messze kiszárnyaló akindsik között. Ország János püspök nyomukban szabadúl. Podmaniczky István is kivergődik; épen viszi haza mind a két kezét, a *kincses* két kezét. Egy-egy korona van mindegyikben, melyekkel még ez évben egy-egy királyt fog megkoszorúzni. Szerencse, hogy csak két keze van, és nem három.

(Folytatása következik.)

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

I.

A kétlábú farkas.

A forró sárga homokban pirosra mázolt czölöp meredt az ég felé. A homokba szúrt alsó vége meg volt vasalva, felső végén pedig rövid keresztlécz volt alkalmazva, melyen tollait berzengetve egy a hőségtől kimerült szép vadászsólyom ült és sárgás, eltikkadt szemeit hunyorgatva bámult bele a messzeségbe.

Nem messze innen, gyorsan lihegve és száraz nyelvét öltögetve két sovány és csaknem kopasz agár heverészett.

Mellettük egy büszke szép ló, — valódi turkomán csikó — volt kipányvázva és rettenetesen izzadt a rekkenő hőség daczára ráteritett szőnyegszerű takaró alatt.

A szerszáma ott hevert a lábainál, a leggondosabban elrendezve.

A sólymon, az agarakon és a csikón kívül még egy élőlény volt ott, bár ha valaki látta volna, sehogyan sem tudta volna megérteni, hogy miért fekszik egy eleven lény olyan sokáig teljesen mozdulatlanul és hozzá még olyan szemmellátható lag kényelmetlenül.

Ez az élőlény ember volt. A hátán feküdt, kezeit a feje alá támasztva és tágra nyitott szemekkel bámult bele a forróságtól izzó, szürkés végtelenbe.

Az oldalánál fekete bőr-tokban ott hevert kedvencz kardja, de czenkivül mindenféle szablya, tőr és kés csillogott ki az övéből.

Kissé távolabb ettől a mozdulatlan csoporttól, száraz kóróval benőtt kis mélyedésben, nyereg és szerszám nélkül hevert egy másik ló. Éz a ló kimeresztette a szemeit, s görcsösen és turkomán módra patkolt meredt lábai mélyen bele furódtak a könnyű homokba.

Ez már nem volt ideiglenes mozdulatlanság, hanem a valóságos halál...

«Kutyateremtette, igazán pompás az illata... különösen éhgyomorra... Vagy négy napi koplalás után igazán pompás! De vajjon, hogy lehetne legbiztosabban hozzáférni...?»

Alkalmasint ilyetén formán gondolkozott az az apró termetű kóbor farkas, a mely már hosszú idő óta mohón szimatolta a levegőt, de sehogy sem tudta rászánni magát, hogy ott a mélyedés szélén összehordott homokbuczka mögül előkerüljön és közelebb jusson ehhez a pompás falathoz, melynek minden valószinüség szerint az volt a rendeltetése, hogy valami ilyen, az övéhez hasonlóan elgyötört gyomrot boldogitson.

«És ugyan mi a manónak feküdt ez épen ide a kutyaival!» gondolta magában a farkas kissé feltápászkodva, és eltökélte, hogy lassankint mégis csak közelebb férkőzik zsákmányához.

De alig hogy megmozdult, a ló hegyezni kezdte vékonyka füleit, s a kutyák pirosas, szinte véres szemei is kinyilottak.

A kóbor farkast halálos rémület fogta el, s egy pillanatra elnémította benne a gyötrelmes éhség tolakodó szózatát.

Óra óra után mult... A farkas rémülete is lecsillapult és kétszeres erővel kezdett belsejében jelentkezni az éhség. Újra feltápászkodott, és látta, hogy a ló még mindig mozdulatlanul áll a helyén, azok a czudar kutyák is ott hevernek a hol azelőtt, a sólyom pedig, mint valami kitömött csalétek, tikkadtan gunyaszt a czölöp tetején, nem is szólva az emberről, a ki egyetlen izmát sem mozdítva, mint valami holttest hevert kiterítve a sárgás homokban...

Nyugvóra szállott a nap és biborszinű alkony ereszkedett a tájra.

A heverő harczos hirtelen felült és körülnézett... Az ökleivel megdörzsölte a szemeit, megigazította a sipkáját s egyszerre felugorva, gépiesen a fegyveréhez kapott.

Köröskörül mindegyre sötétebb lett, úgy, hogy lassankint a dombtetők körvonalai is elmosódtak. Kékes köd szállt fel a mélyedésekből és a vizmosásokból.

A harczos álmos szemekkel bámulva a pusztaságba, gondolatokba mélyedt...

Ha egy magányosan álló ló látja vagy csak érzi is egy másiknak a közeledését, szinte kivetkőzik önmagából. Úgyszintén a kutyák is megérzik, ha idegen lovas közeledik, s majd roszlelkű és fenyegető, majd pedig vidám és szinte üdvözlő ugatással fogadják az érkezőt, a nélkül, hogy uszitani kellene őket.

De most a ló is, a kutyák is teljesen nyugodtak voltak — daczára annak, hogy a távolból nesztelenül közeledett feléjük egy lovas. A harczos világosan látta őt a forró pára közt, mely a szemei előtt terjengett.

De sem a turkomán csikó, sem a kutyák, se pedig a sólyom nem látták őt. Nem is hallották, nem is érezték, hogy közeledik. Halálos csendben terült el előttük a homályos pusztaság, s épen azért nem is mozdultak a helyükről.

— Hagyj békén Junusz, hagyj békén! — szólalt meg a harczos alig hallhatóan. — Ugyan mit is üldözesz engem mindenüvé! Mit akarsz tőlem!? Hiszen igaz,... bünös vagyok... Elárultalak téged! Elárultalak!... De menj... menj... hagyj el!

Összerezzent, felkönyökölt a homokban, s azon az egy folyton közeledő ponton kívül semmi egyebet nem látott maga körül...

II.

A gazdátlan ló.

— Hé!

— Nos?

— Nem alszol?

— Ugyan már minek aludnám! Kialudtam magamat nappal... Mindig csak erre nézek...

És ugyan mit látsz?

— Lenn csak a homályt és fenn a csillagokat. Semmi egyebet.

— No, nem is fogsz látni egyebet!

— Dehogy is nem! Ha ma éjjel nem is, de holnap biztosan eljön! Ez egyszer szent... Olyan szent, mint a hogy engem Ozmannak, téged meg Saripnak hívnak...

— Nem sokára pitymallik. Mintha hűvösebb lenne...

— Úgy ám, mintha szellő kerekednék. Hallod, hogy zörög a haraszt? Mindig így van hajnal felé...

Így beszélgettek, inkább unalomból, mint szükségből Ozman és Sarip dzsidások.

Egyikök se tudott aludni, épen úgy, mint az a másik négy dzsidás sem, a kiknek homályos és elmosódott körvonalai ott látszottak egy mélyedés alján, a hol még ott piroslott a hamvadó zsarátnok, halvány fényt szórva az összerakott fegyverekre és lószerszámokra.

Éz a kis csapat pár nap óta táborozott az «Ucs kuduk» (három kút) völgyében, melyet azért hivnak igy, mert volt és most is van a közelében három, félig homokkal befútt gödör, melyekben időnkint összegyülik egy kis zavaros, sós viz, annyi, a mennyi épen elég, hogy vagy tíz szomjas gyomornak a kinjait lecsillapitsa.

A «három kút» vize nagyon rosz volt; az embernek nagy kinban kellett lennie, hogy megigya, de a lovak is csak úgy immel-ámmal, apró kortyokban itták.

Köröskörül a nap által kipörkölt szürke és komor pusztaság... Szabadon kóborolhat rajta a szellő, mindenfelé valóságos por-oszlopokat kavarva fel maga előtt és magával ragadva mindent, a mi csak az útjába esik...

— Hosszú út előtt állunk! — szólalt meg Ozman rövid hallgatás után. — Hejh, hallod-e vagy mi?

— No...? Kissé elszundikáltam...

— Ébredj hát, pajtás. Azt mondtam, hogy messzire kell majd mennünk...

— Eh, dehogy is messzire.

— Hallga csak...!

— No mi az?

— Lovat hallok.

— Pszt!... Ne mozogj...

Mindkét dzsidás a földhöz szoritotta a fülét s elkezdett figyelni.

— Négy láb... esetleg nyolcz... szólt Ozman fölemelkedve.

— Négy — felelt Sarip.

E lakonikus megjegyzések után újra elkezdtek fülelni.

Halvány világos sáv húzódott végig a szemhatáron; mind sápadtabbak lettek a csillagok, mig végre teljesen eltüntek a folyton világosodó sáv fényétől... Csak egy csillag volt, mely soká küzdött a hajnallal, de végre ez is elhomályosult és rózsaszinű káprázat borult az égre... Áranyszinű világosság áradt szét a pusztaságon, kékes árnyakat kergetve maga előtt...

— Ott van!... kiáltott fel Ozman.

— Jön! — suttogta Sarip.

E felkiáltás egyszerre talpraállította a társaikat.

— A ló egyedül van... ember nincs rajta... az ő lova... az ő pej paripája... a nyerge lecsúszott...

E szaggatott pár szó után Sarip megigazította az övét és lassacskán odament a lovához, mely a közelben volt kipányvázva.

Három ember már teljes erővel vágtatott a magános ló felé, mely rémülten nézett feléjük, hegyezte a fülét, egyet-egyet horkant s végre — alkalmasint felismerve az ismerős lovakat és az ismerős dzsidásokat — megállt.

Odavezették a paripát a többiekhez, körülvették s elkezdték ráng álgatni...

— Nem véres... se golyó, se kard, se dárda nem érte... nem volt harczban...— jegyezte meg Ozman.

— De vajjon az ő lova-e ez?

Szót sem felelt erre senki, csak megvető pillantással mérték végig azt, a ki kérdezte...

(Folytatása következik.)

A ló egyedül van..., ember nincs rajta...

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható :

A GYERMEKNEVELÉS
V. LÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY SZÁMÁRA.

Irta

AENEAS SYLVIUS TRIESZTI PÜSPÖK.

Fordította és jegyzetekkel kisérte

Dr. ACSAY ANTAL

kir. magyar tudomány-egyetemi m. tanár.

Ára füzve 80 kr.

A LÁNGBAN ÁLLÓ SZIGETTENGER.

REGÉNY.

Irta VERNE GYULA

Franciából forditotta

HUSZÁR IMRE

Második egyedül jogositott kiadás. — 47 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr., Diszes vászonkötésben 1 frt 80 kr.

BUDAPESTI
CZIM- ÉS LAKJEGYZÉK

KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT

X. ÉVFOLYAM. 1898.

Ára vászonba kötve 6 forint o. é.

Tartalom : Előszó. — Tartalomjegyzék. — A hirdetők betürendes névjegyzéke. — Általános tárgymutató. — Közhasználatu magyar kifejezések forditása németre. — Szinházak helyrajzai. — Szórakozó helyek. — Budapest székesfőváros kerületei. — Budapest székesfőváros terei, utai és utczái. — Budapest székesfőváros házjegyzéke. — A legfelsőbb uralkodóház. — Udvartartások. — Legmagasabb udvartartás. — Egyéb udvartartások. — Közös intézmények. — Törvényhozás. Ministeriumok és azok főnhatósága alá tartozó hatóságok, intézmények. — Országgyülés. — A főrendiház. — A képviselőház. Ministeriumok. M. kir. állami számvevőszék.-M. kir. közigazgatási biróság. — Egészségügy. — Egyházak. — Gazdaszat. — Hadsereg. — Igazságszolgáltatás. — Kereskedelem és ipar. — Közlekedés. — Közmüvelődés. — Közoktatás. — Mérnöki hivatalok és intézmények. — Pénzügy. — Posta- és távirda. — Rendőrség. — Törvényhatóságok. — Egyébb hatóságok, hivatalok és intézmények. — Egyesületek és körök. — Nyilvános számadásra kötelezett intézetek. — Törvényszékileg bejegyzett közkereseti és betéti társaságok és egyéni czégek. — Ujabban bejegyzett czégek. — Ügyvédek. — Orvosok. — Mérnökök. — Épitészek. — Festőművészek. — Szobrászok. — Hirlapirók. — Állatorvosok. — Szülésznők. — Gyógyszertárak. — Hirlapok és folyóiratok. — Gyárosok, iparosok és kereskedők, betürend szerint. Lakásjegyzék Budapest. — Ujpest. Házjegyzék. — Hivatalok, iskolák és intézetek. — Kereskedők és iparosok. — Lakásjegyzék.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható :

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND
összes müvei.

Közrebocsátja GYULAI PÁL.

VII. kötet.

A RAJONGÓK.

Regény négy részben.

Ára füzve 3 frt. **Ára füzve 3 frt.**

VIII. kötet.

ZORD IDŐ.

Regény három részben.

Ára füzve 3 frt. **Vászonkötésben 4 frt.**

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapitási év 1810.*

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festtetnek és tisztittatnak.** — A fősulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

1898. julius. **259. sz.** 1898. julius.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Báró Ambrózy Lajos kiadatlan emlékirataiból. — Wertheimer Edétől.
A nyelvtisztaságról. — u. m.-tól.
Otthon, a szülőföldön. (VI.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-től
A bor meg a czégér. — Költemény. — Kozma Andortól.
A Képzőművészeti Társulat tavaszi tárlata. — Éber Lászlótól.
A franczia romanticismus színfalai mögül. — Salgó Ernőtől.
Az alföldi munkáskérdésről. — Ifj. Návay Lajostól.
Értesitő : B. J.: Magyarország 1848—49. évi függetlenségi harczának katonai története. — a.-tól. — Békefi Remig: A zirczi, pilisi, pásztói és szentgotthárdi cziszterczi apátságok története. — l. —tól. — Erdélyi Zoltán: Vesztett boldogság. — u. k.-tól. — Jókai, Bródy, Rákosi: Ezernyolczszáznegyvennyolcz. — H.-tól. — Dr. Stephan Apáthy: Die Mikrotechnik der thierischen Morphologie. — Vángel Jenőtől. — Otto Gaupp: Herbert Spencer. — L—s-tól. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. **Előfizetési ára** bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

Hirdetések felvétetnek
a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker.
Egyetem-utcza 4. szám alatt.

Magyar királyi államvasutak.

HIRDETMÉNY.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a szolnoki műhelytelepen előállitandó mozdonyszerelő-, esztergá-, kazánkovács-, és rézmüvesmühely, anyagszertár, faraktár, munkásárnyékszékek, munkásétterem, irodaépület, kapuslakás, őrbódé, Intze-féle viztorony, tüzoltó szertár és csatornázás létesitéséhez szükséges épitési munkák végrehajtására. A tervek, a költségvetések, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött föltételek, Budapesten, a magy. kir. államvasutak igazgatósága magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz. III. em. 14.) és Aradon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az ajánlatok legkésőbb 1898. évi julius hó 19-én déli 12 óráig nyujtandók be alulirott igazgatóság épitési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz. II. em. 10. ajtó). Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal nyujtandók be: «Ajánlat a szolnoki műhelybővités munkáira.» Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1898. évi julius hó 18-án déli 12 óráig 10,000 azaz tizezer o. é. frt bánatpénz teendő le a magy. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek téríti vevénynyel adandók fel.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

És menekül Brodarits is, a szörnyű nap tanúja és hű szemléltetője. Örüljünk-e menekvésén? Ha elesett volna, most talán semmit sem tudnánk abból, a mit jobb volna nem tudni!

Mint a vásáros nép, a ki kevés pénzét elfecsérelte, és most megnyúlt arczczal szédeleg haza, nem tudva, mihez fogjon otthon.

Tomoryt, Zápolyát elnyelte a khaosz. Rendet nincs ki tartson, parancsot nincs ki oszszon.

Nincs senki, semmi. Csak az ország zászlaja; ez még benn a sereg közepén magasan lobog. A szél néha egész szélességében kitárja háromszinü selymét; látni a mint a zápor csapkodja a szűz anya képét, mintha könnyek patakoznának alá orczáján. Sirva tekint alá: Az én szivemet is általhatotta az éles tör.

Török és keresztyén egyforma figyelemmel vigyázza ezt a zászlót. Alatta tudják a királyt.

— A gonoszhitü Laos, a kinek személye élve annyit ér, mint egy meghóditott birodalom, és levágott feje mint egy megholt ország.

— Az ékes virágszál, Magyarország reménysége, a kinek személye annyi, mint egy győztes hadsereg, annyi mint egy élő ország.

(Most vonaglik a Csele árkában.)

Még Drágffy János izmos keze emeli a zászlót!

(Holott Drágffy János már rég elesett.)

Mikor oldalába fúródott a gyilkos golyó, és az erős bajnok ingadozni kezdett: egyszerre négy erős kéz ragadta meg a zászlórúdat; senki sem tudta meg, hogy más kézbe került.

Nyaktalan uram és Paksy Balázs a győri püspök kezébe. Nem soká szolgálták, mert most minden golyó, minden repülő kelevéz czélja a zászlótartó.

Új kezek ragadják meg. Lövés éri egyik bajnokát, másik áll helyére. Egy másik lövés, egy harmadik, egy egész sortüz. A ki megragadja, tudja, hogy nem lesz kezében egy perczné tovább, de azért a zászló nem hanyatlik; a mint meginog, tiz kéz nyúl felé.

A sereg szélén állók testeiből sánczok halmozódnak; e gáton keresztül öldökli egymást a két ellenfél. Két szörnyü sárkány hempergőzik a zápor-verte sárban egymást harapva, körmeivel hasogatva. Mi már csak kézzel harczolhatunk, és azt öljük, a kit érhetünk: mig a török szabadabban mozog és távolból is ölhet.

Paksi Balázs kezéből Ország Ferencz ragadja meg, Nyaktalan uram hanyatló kezéből Csaholyi Ferenczre száll a halálos örökség. Mindig kettő, mert egy nem birja már, a mit Drágffi egymaga emelt. Mikor ezek is elesnek, Frangepán Mátyás és Orlovitz György veszik át. A két erős horvát egyszerre bukott le, s a zászló most először ingott meg; rá hanyatlott Szalkai érsek vállára.

De már az érsek puha kis kezei, záportól gémberedett gyönge ujjai alig birják megemelni, nem-hogy fölemelni.

Ekkor egy magas sovány alak lépett hozzá, és szó nélkül megragadva a zászlórúdat, egyenesre emelte azt. Az érsek megismerte a prédikátort.

— Ne érintsd a szentséget, eretnek! Vissza innen, istentagadó! Vissza, országháboritó! Ti miattatok van rajtunk ez az átok!

— Nem úgy, érsek uram! Hagyd ezeket másokra! Ide vele, mert nem birod magad.

— Inkább a sárba, mint a te kezedbe! Távozz!

Kimnach László rajza.

Lajos király lefordult a lováról.

Nem akarom, hogy kiomló vérem összefolyjon a tieddel.

— Majd Isten külön választja, ha neki úgy tetszik, de ez a föld mindkettőnké és egyformán eliszsza mindkettőnkét.

A prédikátor megragadta a zászló rúdját és folytatta:

— Nem bocsátom el többé és neked sem engedem, hogy elbocsásd. Mától fogva kettőnké ez! Most és mindörökké. Csak mi ketten; mi és a mi maradékaink . . .

Az érsek nem ellenkezett tovább. Lágy keze érintette a predikátor csontos újjait, és a zászló ismét egyenesen szökött az égnek, mert ketten emelték. Szemben egymással, de ketten együtt.

A zászló összebékitette az ellentétes lelkeket.

(Urak! Az ég szerelmére! Ne feledjétek, hogy Kárpátoktól Adriáig, és Háromszéktől Somorjáig, csak ez a két kéz együtt emelheti egyenesre azt a zászlót. Szalkai érsek és Belvárdi Timotheus, ha úgy tetszik; vagy Pázmány Péter és Alvinczy Péter, ha ez jobban tetszik; vagy Eszterházy Pál és Rákóczy György, ha ez legjobban tetszik: a két államalkotó elem. Mert ha ezek így nem tetszenek, akkor Hoher Pál és Kollonits következnek.)

Az utolsó zászlótartó.

Már az egész megapadt és összesajtolt sereg vérben áll. Nem vér-tócsában, hanem vér-tóban gázol. A sürü sebes zápor hirtelen felvette az egész lapályt, mert a zápor vizét nem engedi lefolyni a holttestekből köröskörül emelkedő gát. A zápor vize a vérrel egybekeveredve . . . csülkig gázolnak benne a lovak.

Futnának, a kik még élnek, ha volna hova; de a gyürü mind szorosabban fogja, fojtogatja őket. A merre még egy kis nyilás mutatkozik, oda tolulnak; az ifjú Telekesi Imre is ott nyitja meg fényes jövője, és a Balassa fiúk is viszontagságos életüknek útját. A ki ott ki nem fér, az ellenség sorai közt keres menekvést a halálba, vagy megadja magát.

Mint mikor egy torony fedélzetét megbontja az éjszaki szél, s egymás után szedegeti le ércz lemezeit, melyek rozsdás eresztékeikből kiválva, szegett szárnynyal lerepülnek és a földre csapódnak, hogy utoljára a toronynak csak a puszta faváza mered éktelenül az égnek: olyan volt e csapatok elhullározása; mig középen egy kis sereg harczol még, nem lelkesen már; csak mint egy gép, melynek lassúdó perczegése nem erőt, hanem végvonaglást jelez.

A kis sereg közepén ott meredez a megtépett torony puszta fa-váza, a zászló, mely mellől épen most bukik le lováról az érsek. A lobogó még egyszer egyenesen délnek szegülve kitárúl, azután ráfuvall egy kereszt-szél, lecsapja és oda csavarja a nyelére.

A szűz anya élrejtette arczát.

A kis sereg sem harczol már; nagy része sebben, vagy elfáradva és végzetébe bele fásúlva, leeresztett fegyverével várja, a mi következik.

A győztesek egyszerre abbahagyták a mészárlást, szijjakat és lánczokat szedtek elő; egymás hátán dulakodva kezdték válogatni a foglyokat.

Benn pedig, a szomorú sereg közepén a prédikátor áll; a zászló tövét beleütötte a földbe, s nyelét bal kezével erősen megmarkolva tartja, mig jobb kezét kitárja és erős hangon, félig énekelve, félig deklamálva kiáltoz valamit az ozmánok felé, a mit azok nem értenek.

Öröködbe uram pogányok jöttek
És szent templomodat megfertéztették.
Szolgáidnak testek,
A kik megöltettek,
Adattak a hollóknak;
Húsok te szentidnek
Ételül vettettek
A mezei vadaknak.

Az ozmánok csudálkozó félelemmel tekintettek sovány arczára és égnek emelt szemeire. Őrült-é, vagy dervis, vagy mindkettő? Akármelyik légyen, bántani nem szabad.

Kimélettel közelítettek feléje. Egyszerre valaki az ozmánságból elkiáltotta magát.

— Papasz!

— Papasz! Papasz! Tumor Pauli! Papaszbég! — Hangzott mindenfelé. Körülvették és egy előkelő tiszt, a Jaj basa, nyakára tette kezét.

— Papasz? Tumor Pauli?

— Én nem vagyok Papasz! szólt a prédikátor arab nyelven, s ezzel megmentette életét. — Én nem vagyok Tomory Pál.

Azután folytatta arab nyelven:

«Gyászos napok jöttek e nép szegény fejére,
Füst-fellegből öltött magára gyász ruhát,
Isten vigyáz az ember végzetére,
Meg kell előtte alázni magát.»

A szép arab beszéd a támadókat megengesztelte, s a prédikátornak egyszerre nagy pártfogót szerzett a basában.

— Hol van a fegyvered?

— Az én fegyvereim nem testiek, hanem lelkiek.

Megtapogatták. Még csak övet sem találtak a derekán, sem semminémü ártó fegyvert, egyebet annál a görbe bicsaknál, a kivel minap a prior fogait szándékozott kifeszegetni.

Székely Bertalan festménye.

II. Lajos holttestének föltalálása a mohácsi csata után.

— De te szökevény vagy mitőlünk; másképp miként beszélnél te arabúl?

— Mivelhogy én gyermekségemtől fogva az Örökkévaló szolgálatára szenteltem magamat, és hogy annál inkább megérthessem a törvényt, melyet Ő a sinai hegyen ama bölcs Mózes szájával kiadott: ez okért megtanultam az arabiai, syriai és khaldeai nyelveket.

— De hát mi vagy te, ha nem Papasz vagy, és mit keresel itt?

— Én szolgája vagyok az egyedül Örökkévalónak, a ki nem lakik kézzel csinált templomokban; semmi közöm a pápászokkal. Azért jöttem el, hogy ha az én népem győz, megragadjam kezét, mikor a foglyokat le akarja mészárolni; ha pedig minket ád a ti kezetekbe az Isten, hirdetem tinektek a könyörületet. Boldogok a kik irgalmasságot cselekszenek, mert irgalmasságot találnak.

A basának megnyerte a tetszését a fogoly nyúgodt bátorsága. Megkegyelmezett neki, meg sem kötöztette, sőt meghagyta neki, hogy sátora előtt alugyék.

Móré katonái.

Mikor Batthyány Ferencz a dombokra vitte megtépett zászlait, mondottuk, hogy a diák sereg elvált tőle és a körtvélyi erdő felé vette menekvő útját. A fáradt kis sereg lassan mehetett előre a sáros földeken, melyeket a szakadni kezdő zápor hirtelen feláztatott. Fáradság az egész testben, sár a lábak alatt és zápor a nyakukban. Szegény fiatal lelkek!

Ha valahogy az erdőig juthatnának! Gázolnak is előre, a mint birnak, egymást biztatva, támogatva. A maradozókat az erősebb fráterek ölbe kapják és viszik valameddig.

Nehéz menekvésük közben éktelen orditás keletkezett hátok megett.

Egy sereg akindzsi, a török tábor mezitlábas rongyos guerillái, vágtatott utánuk nagy hujákolással.

Mikor ifjainkat egy nyilvetésnyire megközelítették, hirtelen megállapodtak. Egy, a ki vezette őket, fehér kendőt tüzött a kopjájára és integetett feléjök.

Crescentius atya tudott annyit a hadi szokásokból, hogy ennek a jelnek valami békés mondanivalója van. Ő is kitüzött tehát egy fehér kendőt feleletül, melyre az akindzsi vezér kivált a seregéből és lassú léptetéssel a kis sereg felé közelített.

Erős fekete bajuszú, fiatalos kövér képű és igen fehér bőrű. Kövéres arcz és fehér arczszin, a minőt nyernek még a hirtelen barnák is, ha hosszú szakálukat leveszik. A megtisztálkodott ember fején vörös sipka volt, fehér turbánkendővel körülkötve.

Crescentius atya megborzadt a turbán láttára. Ötet ne érje a pogány lehellete. Eredj fráter Probus és beszélj vele, ha tudsz.

Fráter Probus kilépett a hirtelen alkotott négyszögből, néhány lépést előre ment leereszteti furkójával és szemközt állott a pogánynyal.

— Kedves lelki testvéreim az úrban, — kezdette a pogány kissé kajsza magyarsággal, — ne haljatok meg a halálnak halálával. Adjátok meg magatokat! Kegyelmet hozok. Esküszöm, hogy jobb dolgotok lesz, mint apátok házánál. Lássátok! engem tegnap fogtak el és ma már ötven embernek parancsolok.

Fráter Probus csak nézett erre a lelki testvérre, csak nézett, merőn rászegezett tekintettel. Hol látta ő ezt a lelki testvérét? Tegnap, vagy talán ma! És ez a hang! Ah! Tanaszi! Ki ma reggel sirva indúlt a kémkedésre; még egy tarisznya pénzüket is elvitte.

— Te vagy Tanaszi? Te hoztad ránk ezt a csordát?

Hirtelen felkapta bunkóját és úgy csapta homlokon a szegény Tanaszit, hogy ez orditva hanyatlott hátra.

Ez ugyan a népjogok ellen volt, de Frater Probus nem tudta a népjogok minden czikkelyét.

Tanaszi orditva fordult vissza, mig az akindzsik ugyanazon pillanatban megeresztett kantárral rohantak s kiszéledezve bekerítették az ifjak négyszögét.

A mint Tanaszit fölismerték, azonnal tisztában voltak a tolvaj nép váratlan támadásával. Ez a zsivány raj, mely az ütközetbe visszafordúlt Jaj Basa szélső szárnyairól eredt el, nem vért ontani, hanem foglyokat ejteni jő. Prédáját nem a bajnok, hanem a lókötő szemével méregeti. Azokra vadász, a kikről a török történetirók tisztátalan elragadtatással szólnak. Mint a liliom, mint a tulipán erdő! Párdúcztestű, angyal tekintetű ifjak. Egy-egy darabja kincset ér.

Tanaszi vezette őket nyomra.

De nem adják magokat olcsón; nem; semmiért!

A négyszög élén és szélein a szerzetes atyák és fráterek állanak az erősebb ifjakkal. Ők fogják fel mindazt a halált, mely pányvával közelit semmivé tenni gyermekeiket. Az ő súlyos bunkóik és éles lándzsáik alatt rogynak lábaikhoz a tolvajok lovastól. Oh, ha az egész sereg úgy vivott volna, mint fiaikért ezek a szerzetesek! Ha Bátori András kezében úgy forgott volna a buzogány, mint fráter Probus kezében a dorong! Ha még egyszer kézre kaphatná azt a Tanaszit! De Tanaszi csak messziről biztatja a zsiványait és készen tartja a pányvát, a kivel kiveszi a részét a zsákmányból.

Igy fráter Probus kénytelen vékonyabb görögökkel megelégedni; végre egy vastag haramiával ölelkezik össze, földhöz vágja és készül inni a vérét, a mint megigérte. A török tövig döfi kését a bajnok pedellus oldalába, ki végső erőfeszítéssel összemarczangolja gyilkosa torkát. Egyszerre hörög végsőt mindakettő, azután ott nyugosznak egymáson, keresztbe fektetett nyakkal.

Nikodemus széles homlokára egy csákány írja a vértanú jegyet. Megszédül bele, alábukik, de felocsúdik s még van annyi ereje, hogy a rajta gázoló paripa első lábait átkarolja. A ló összerogy s maga alá temeti lovasát Nikodemus mellé.

Somi Pongrátzot, ki csak félkézzel harczol, másikkal zászlót tart, kopjával czélozza meg egy csontos barbár. Crescentiusnak még van ideje a kopjázót agyon sújtani, de a másik pillanatban az ő szelid szemébe fészkel egy éles dárda s egy kiáltás nélkül összeesik.

Az atyák már mind elhullottak; arczczal feküsznek a földön; a fráter kurzor, a fráter kukta még holtan is markolják dorongjokat, melynek bunkójáról csepeg a vér. A fiúk is hullanak rakásra, de foglyúl egy sem esik.

— Rabszíj, a ki szalad, megél, a ki megáll! Orditja Bika Istók s Farkas öcscsével összeveti vállát, úgy kapkodják balkézzel a mellöknek irányzott dárda-éleket, mig buzogányukkal a támadó ló homlokát zúzzák be, azután gazdájukat verik agyon. Balkezükből csurog a vér, a mint a dárdák éle bemetélte. Lassanként lankadnak izmos karjaik, azután egyszerre esik össze mindakettő, arczczal egymásnak borúlva.

A Bika-fiúkkal vége lett a számot tevő védőknek. Most már a gyöngébbekre került a sor. Az ő kopjáik és buzogányaik ellen a martalóczok pányvákat és köteleket szedtek elő. Egy-egy fiúra két három sakál veti rá magát, kettő lefogja, a harmadik kötözi.

(Folytatása következik.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

III.

A «fehér ingesek» tábora.

Ez a sárgás futóhomok, a melyet vadul sepert végig a forró szél, még soha ennyi embert nem látott, még pedig ennyi idegen és ismeretlen embert, a kik mind rövid, fehér ingbe és piros bőr nadrágba voltak öltözve, Berdan-féle puskákkal voltak felfegyverezve és életükben először jártak ezen a helyen...

Szélesen elnyúlt a táboruk... A magaslatok alján mindenfelé a gulába rakott fegyverek szuronyai csillogtak s vihartól megtépett zászlók piroslottak... Itt-ott katlanok füstölögtek... közben sátrak tetői látszottak...

Fenn a magaslatokon magános gyalog-őrségek tanyáztak... Amott a por és a katlanok füstje közt alig-alig látszottak a lovas őrszemek... magános lovasok ügettek egyik őrszemtől a másikig, megkerülték őket és feljutva a legmagasabb pontra, folyton csak a messzeséget kémlelték, mintha vártak volna valamit, a minek múlhatatlanul meg kell jelennie ezen a zöldes, hullámos szemhatáron.

A legtöbb nép a kutak feketén ásító szájánál volt s a legnagyobb zaj is onnét hallatszott. A tábor egész tevékenysége, egész társasélete és legfontosabb életérdekei a kutaknál összpontosultak...

Ezek a kutak voltak az egész tábor idegközpontjai.

— Nézd csak... látod? — szólt halkan egy bennszülött volt dzsidás a czimborájához.

— Mit nézzek!? — felelt amaz, nagyot köpve, miután hatalmasat szippantott szurtos pipájából. — Csupa homok és homok — egyéb semmi!

— Nézz csak oda! Úgy-e, ott most hegyek, amott pedig mélyedések vannak, — folytatta a távolba mutatva görbe ujjaival — s ha az éjjel feltámad az orkán,... meglásd akkor, mi lesz holnap... Ott, a hol hegy volt, völgy lesz, a hol pedig völgy volt... hegy...

— Nos és az út milyen? — érdeklődött a czimborája.

— Út?... Az nincsen... Arra nincsen út. Ott az az út, a merre téged Allah akarata vezet... másféle út ott nincsen.

— Jó kis vidék!

— De hát minek is odamenni? Nincsen arra semmi szükség. Se ember, se teve, se ló nem állja ki...

— No lám...

— Én azt hallottam, czimborák, a szakaszparancsnok mesélte, hogy a bokharai emir egyszer oda vezette katonáit, s azokat a katonákat úgy befútta a homok, hogy még mai napig se tudják, hol és merre pusztultak el — hallatszik egy fiatal hang a fehér-ingesek egy másik csoportjából.

— Adam-krylgan-nak hivják — meséli valaki egy harmadik csoportnak, — a mi a mi nyelvünkön annyit tesz, mint «emberek veszedelme».

— Madár se száll oda, barátaim, vad se téved arra — hallatszik ismét egy félénk tartózkodó hang.

— Hjah, első a sors, azután a feljebbvaló! Ha azt parancsolják, hogy előre, akkor megyünk!

A katonák nyugodtak voltak, legalább úgy gondolhatta mindenki, a ki csak látta ezeket a bajuszos és bajusztalan, majd naptól barnított, szinte bronzszínű, majd sáppadt, valósággal beteges, majd pedig szakállal övezett kipirult arczú fiukat, a kik mind a legégetőbb fontosságú munkával: a homokkal félig betemetett régi kútak kitisztításával, újak ásásával és vízmeritéssel foglalatoskodtak...

De azért e látszólagosan nyugodt külszín alatt mindeniknek a szivében ott bizsergett valami különös érzés...

Ez a kínos nyugtalanság még a tisztek sátraiban is érezhető volt... Az orosz táborban mindenki rettegett ettől a végzetes sivatagtól és mégis mindenki vonzódott felé. A hátuk megett maradtak az élettel teljes viruló és lakott helyek, előttük pedig ott volt a sivatag, a hol a halál az úr. És mégis, ha teljes szabadságot adtak volna mindeniküknek, hogy válaszszanak: előre akarnak-e menni, vagy visszafordulni, egyetlen ember sem akadt volna, a ki azt mondja: vissza.

Erődítéseket emeltek, a mi azt mutatta, hogy valami kis helyőrséget akarnak hátrahagyni. Hogy ez feltétlenül szükséges volt, azt mindenki tudta. És mégis, jobban mint a sivatagtól, jobban mint az ötvenfokos forróságtól, jobban mint a gyilkos szomjúságtól, sokkal, de sokkal jobban féltek attól, hogy sorsot huzván, maradniok kell.

A betegek minden erejüket összeszedték és egészségeseknek mutatták magukat, a gyöngék meg erőseknek iparkodtak látszani.

Megnéztek jobbról, megnéztek balról...

Építették, emelték azokat a földhányásokat és sánczokat, de egyuttal meg is átkozták ezt az elkerülhetetlen munkájukat...

IV.

A fogoly.

Az az urali kozák fél-szotnya,* a melyet még harmadnapja küldtek ki portyázni Hala-ata környékére, az iménti tért vissza a táborba.

A kozákok körüljártatták izzadt és porlepte lovaikat és jól kinyujtóztatták a hosszú úttól meggémberedett lábaikat. Egy kisebb, vagy hat emberből álló csoport még lóháton maradt és körülvett egy valami furcsa külsejű lovast.

Ez a lovas, öltözékével élesen kivált azok közül, a kik körülvették. Nem a saját akaratából ült a nyeregben; a lábai kötéllel voltak összekötve a ló háta alatt, a kezei pedig a háta megett voltak egymáshoz erősítve. Félénken, bizalmatlanul bámult maga elé s olykor mint a foglyúl ejtett farkas nézett körül. Teveszőr köntöse összevissza volt tépve s itt-ott bevérezve. Ezek a rongyok, azok a fekete foltok, végül a kék foltok az arczán és vérrel aláfutott szemei világosan bizonyították, mily kétségbeesett küzdelem után adta meg magát ellenségeinek...

* Szotnya = század. *(Fordító.)*

Ezeken a kék foltokon és zúzódásokon kívül egész arcza tele volt porral, mely az izzadtságtól valósággal sáros sávokat alkotott rajta. Igazán bajos lett volna ez utálatos álarcz alatt felismerni csontos arcza vonásait.

A fogoly lovas körül két agár forgolódott. Az egyiknek el volt törve a lába és mind a ketten a lovasra bámulva keservesen vonítottak.

Az egyik kozáknak a vállán ott volt a szép vadász-sólyom; egy másiknak a nyeregkápájához pedig oda voltak kötözve a fogoly fegyverei.

A megérkezett fél-szotnya parancsnoka elment jelentést tenni a főhadiszállásra. Alig hogy eltávozott, az egész táborból összesereglettek a gyalogosok, a tüzérek és a kozákok, hogy megbámulják az elfogott harczost. Eljöttek a bennszülött kirgizek is a teve-istállókból megnézni, vajjon miféle csoda-állatot csiptek el a portyázó uraliak.

Megnézték jobbról, megnézték balról, meg elölről és hátulról, végig mustrálták tetőtőltalpig, még meg is tapogatták; a kozákokat pedig valósággal elárasztották kérdéseikkel...

— Hol keritettétek? — tudakozódott egy vézna tüzér, rámeresztve a szemét és végig tapogatva szögletes térdeit, melyek összerezzentek ettől az érintéstől.

— Vagy negyven versztnyire innen. Borzasztó volt, hogy ficzánkolt, mikor elcsiptük — felelt egyik kozák és kezet emelt a fogolyra. Ez összehúzta a szemöldökeit és görcsösen megrázkódott.

— Ne félj, te bolond!... Nem bántalak! — nyugtatta meg a kozák.

A tömegben valaki elnevette magát. Lassankint kezdtek oszladozni. A kiváncsiságuk ki volt elégitve.

A szotnya parancsnoka visszatért a főhadiszállásról, leszedték a nyeregből a szerencsétlen foglyot s megoldották a kezét, lábát.

Ebben a perczben a kiváncsiak távozó tömegéből kivált egy csaknem teljesen meztelen bennszülött. Csak báránybőr sapka és rettenetesen megviselt rövid bőrnadrág volt rajta. Odament vagy három lépésnyire a fogolyhoz, leguggolt és a fejét kezeire támasztva elkezdte őt nézni. Le nem vette szemét arról a pontról, a hol a köntöse alatt az arczának kellett lennie s erre az egy pontra összpontosította fürkésző, szúró tekintetét.

— Mit akarsz itt? — rivalt rá a kozák őrszem.

— Talán háborgatlak? — szólt alig hallható hangon a bennszülött.

— Hadd üljön ott, ha nincs egyéb dolga! — jegyezte a másik őrszem.

— No hát, hadd üljön! — hagyta jóvá az első.

A táborban mindenki jól ismerte az öreg Doszcsákot: ismerték őt ugy a lovas-, mint a gyalog-táborban, sőt még az ágyútelepen is. Mind ismerték, és mind meg voltak róla győződve, hogy semmi rosszat nem tesz, jót azonban már igen-igen sokat cselekedett.

Ennélfogva a fennebb leirt jelenet legkevésbbé sem tünt fel gyanusnak a kozákok előtt.

Doszcsák ott ült és senkit sem háborgatott. Őt sem zavarta senki, és senki se szakitotta félbe az ő fürkésző szemlélődését, a melylyel az alvó, vagy — lehet — hogy csak alvást színlelő foglyot bámulta.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A GYERMEKNEVELÉS
V. LÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY SZÁMÁRA.
Irta
AENEAS SYLVIUS TRIESZTI PÜSPÖK.
Fordította és jegyzetekkel kisérte
Dr. ACSAY ANTAL
kir. magyar tudomány-egyetemi m. tanár.
Ára füzve 80 kr.

A LÁNGBAN ÁLLÓ SZIGETTENGER.
REGÉNY.
Irta VERNE GYULA
Francziából fordította
HUSZÁR IMRE
Második egyedül jogositott kiadás. — 47 képpel.
Ára füzve 1 frt 20 kr., Diszes vászonkötésben 1 frt 80 kr.

UTAZÁS A TENGER ALATT.
REGÉNY.
Irta VERNE GYULA.
Harmadik, egyedül jogositott kiadás. — 107 képpel.
Ára füzve 1 frt 20 kr. — Vászonkötésben 1 frt 80 kr.

VERNE GYULA
UTAZÁS A HOLD KÖRÜL
Fordította
GAAL MÓZES.
Harmadik, egyedül jogositott képes kiadás.
Ára füzve 1 frt 20 kr.
Diszes vászonkötésben 1 frt 60 kr.

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI
117—120. füzet, uj olcsó kiadás.
A szegény ember dolga csupa komédia.
REGÉNY.
MÁSODIK KIADÁS.
Ára füzve 2 frt.

121—124 füzet.
A MAGYAR KÉNYURAK.
REGÉNY AZ ANJOU-KIRÁLYOK KORÁBÓL.
MÁSODIK KIADÁS.
Ára füzve 2 frt.

BUDAPESTI
CZIM- ÉS LAKJEGYZÉK
KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT
X. ÉVFOLYAM. 1898.
Ára vászonba kötve 6 forint o. é.

Tartalom: Előszó. — Tartalomjegyzék. — A hirdetők betürendes névjegyzéke. — Általános tárgymutató. — Közhasználatu magyar kifejezések forditása németre. — Színházak helyrajzai. — Szórakozó helyek. — Budapest székesfőváros kerületei. — Budapest székesfőváros terei, utai és utczái. — Budapest székesfőváros házjegyzéke. — A legfelsőbb uralkodóház. — Udvartartások. — Legmagasabb udvartartás. — Egyéb udvartartások. — Közös intézmények. — Törvényhozás. Ministeriumok és azok főnhatósága alá tartozó hatóságok, intézmények. — Országgyülés. — A főrendiház. — A képviselőház. Ministeriumok. M. kir. állami számvevőszék.-M. kir. közigazgatási biróság. — Egészségügy. — Egyházak. — Gazdaszat. — Hadsereg. — Igazságszolgáltatás. — Kereskedelem és ipar. — Közlekedés. — Közmüvelődés. — Közoktatás. — Mérnöki hivatalok és intézmények. — Pénzügy. — Posta- és táviróda. — Rendőrség. — Törvényhatóságok. — Egyébb hatóságok, hivatalok és intézmények. — Egyesületek és körök. — Nyilvános számadásra kötelezett intézetek. — Törvényszékileg bejegyzett közkereseti és betéti társaságok és egyéni czégek. — Ujabban bejegyzett czégek. — Ügyvédek. — Orvosok. — Mérnökök. — Épitészek. — Festőművészek. — Szobrászok. — Hirlapirók. — Állatorvosok. — Szülésznők. — Gyógyszertárak. — Hirlapok és folyóiratok. — Gyárosok, iparosok és kereskedők, betürend szerint. — Lakásjegyzék Budapest. — Ujpest. Házjegyzék. — Hivatalok, iskolák és intézetek. — Kereskedők és iparosok. — Lakásjegyzék.

Magyar királyi államvasutak.
HIRDETMÉNY.
A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a szolnoki műhelytelepen előállitandó mozdonyszerelő-, eszterga-, kazánkovács-, és rézművesmühely, anyagszertár, faraktár. munkásárnyékszékek, munkásétterem, irodaépület, kapuslakás, őrbódé, Intze-féle viztorony, tüzoltó szertár és csatornázás létesitéséhez szükséges épitési munkák végrehajtására. A tervek, a költségvetések, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött föltételek, Budapesten, a magy. kir. államvasutak igazgatósága magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz. III. em. 14.) és Aradon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az ajánlatok legkésőbb 1898. évi julius hó 19-én déli 12 óráig nyujtandók be alulirott igazgatóság épitési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz. II. em. 10. ajtó). Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal nyujtandók be: «Ajánlat a szolnoki műhelybővités munkáira.» Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1898. évi julius hó 18-án déli 12 óráig 10,000 azaz tizezer o. é. frt bánatpénz teendő le a magy. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.
Az igazgatóság.
7470

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

A kit megkötöztek, lovukra vetik, elszáguldanak vele; nem gondolnak a többivel, hogy a haramia had egyre fogy. Az ott maradtak pedig folytatják a dulakodást. Mert az ifjú nem hagyja magát. Csak holtan engedi magát megkötöztetni. Vagy félholtan, mikor már se lándzsája, se buzogánya, se foga, se körme.

Ekkor érkezett meg Móré püspök. A mint távolból felismerte kis táborát és hallotta a szörnyü üvöltéseket, megsarkantyúzta a szép Holló lovát, hogy dübörgött alatta a föld és száz felé vágta a sarat. Most úgy viv mint egy angyal és a magister úgy gázolja az akindzsit, mint egy vadkan a száraz galyjakat. A két csatlós a kis négyszög másik oldalára kerülve tör, zúz, sőt Dáma és Filkó kis kardjaikkal csapkodják a rabszijazással térdelve foglalkozó söpredék hátát. Csak ketten vannak vasderékban, de ez a két vasderék most száz embert ér. Itt nem lehet a Holló lábát bevagdalni, sem a Szürkéét a magister alatt. Itt nincs janicsár.

Mikor a püspök felismerte Crescentius és a Bika fiúk holttestét, rettentőt kiáltott. Nem gondolt többé védelemre, csak bosszuállásra. Dárda, nyil, buzogány röpködött feje körül, nem is ártalom nélkül, föl se vette. Tanaszi mindjárt a püspök érkezésekor jónak látta kereket oldani.

A püspök zúzott és rombolt; pusztult a ki útjába állott, egész a legszálasabbig, a ki a csapat vezére volt és két megkötözött fiú fölött állva, elszántan várta a támadást. Azt egy rettenetes ütéssel mellen sujtotta; a török előre bukott s ott okádta ki vérét a lova fejére.

Korábban jobb lett volna, most már késő, vitéz püspök! A két fogoly ifjút megmentetted ugyan, de a kis Kata Lőrinczet és a karcsú Éva Balázst, két gyöngéd arczú szentkirályi fiút vissza nem hozod. Ott röpül velök Tanaszi; mintha leánykák öltözködtek volna apród dolmányokba. Sem az erős Bika fiúkat, sem Somi Pongrácot, a deli zászlóst, sem a kis Hampót és annyi mást, kiknek véres hab aludt meg a száján, a te haragod vissza nem adja anyjoknak, a kik holnapután eljönnek és bejajgatják ezt az erdőt, a hová a megmaradottak most mindjárt bevonúlnak. Mit használ most már, hogy a haramia csapat, vezérük eleste után gágogva oszlott el haragod előtt, mint a lúdak? Hogy ebben az ütközetben tied az utolsó szó és győztél?

— Most előre, haza felé! — A körtvélyi erdőre mutatott. Ott várjatok be, — folytatta még. — De én nem birom tovább. Kapcsoljatok ki!

A magister segitett urának a leszállásban. Nagy izmos teste a hős püspöknek inkább esett már, mint szállott.

A magister kikapcsolgatta a pánczélkötőket. Mikor a vas-inget leemelte, akkor látta, hogy melle csupa vér, mely nyakából patakzik. Jobb czomjából egy másik patak szivárog. Mikor a sisakot leemelte fejéről, a sisak bal gömbjén egy mély horpadás maradt, melyet buzogány sülyesztett be a nemes koponyán. Mikor a sisaklemez a csontfészekből kivált, mintegy kútfőből buzogott a horpadás helyén a vér. A püspök megállt egy pillanatig, azután elkezdett ingadozni és arczczal bukott a sárba. Megesókolta a földet mind a húszezer helyett, a kik itt estek el és a kik között ő egyedül győzött és ő esett el utoljára.

Kinnach László rajza.

A predikátor megragadta a zászló rúdját.

IX. A róka a veremben.

— Vége a mi jó nagyurunknak! Szólt a magister, keble mélyéből felszivattyúzott reszkető hangon. Kinézte, hol legmélyebb a sár, abba fektette bele mind a két térdét, és nagy fájdalmában két kezével nagy erővel rácsapott holt urának pánczélos mellére.

Homlokán kezdve elkezdte csókolni. A kezeit, egyiket a másik után, azután a sebeit nem bánta hogy csupa vér lett bele a szája. Nagy könnyhullatások között végigtapogatta a nyakát, a mellét, az újjait, a derekát, és kesergése abban a mértékben fokozódott, a mint a holttesten megtalálta a mit keresett. Nyakában az aranyláncot, újjain a smaragd gyürüt, meg a másikat, a czimerest. És a derekán a tüszőt! A tüszőt, a melyet ő rakott tele, ura parancsára, aranyakkal, és a mely most is olyan kemény mint ma egy hete volt. Erre a földedézésre elkezdett vonitani mint egy fenevad, és vertől csapzott hajját oda dörzsölte drága urának tüszőjéhez.

Vissza-vissza rogyott a tüszőre; végre mégis megkeményitette magát, szilárdan felállott, megvetette a két lábát kétfelé, és végig sóhajtott a szomorú síkon.

— Mit csináljunk? kérdezte félig tanácstalan magától, félig a két reszkető gyerektől. — Ügygyel-bajjal felkötözhetnénk a drága tetemet a lóra; de micsoda istentelenség és halálos vétek volna kötelekkel kötözni meg holtában, akár csak egy pogányt is! Hát még egy szent életü püspököt? Vegyük fel fiaim, rejtsük el valahová, mert ha itt hagyjuk, holnap kivetközteti a pogány, és ott hagyja ételül a mezei vadaknak. — Vagy ha eltemeti is: pogány kéz ne érintse testét az Úr felkenténk!

A magister a tetemnek vállait fogta körül, mig a két apród lábait emelte. Vitték az erdő felé: egy vizmosást találtak az erdőszélben, melyen nehéz lett volna átemelni. Abba bele fektették Móré püspök halandó részeit.

— Most — parancsolta a magiszter — menjetek és törderjetek galyakat, a mivel a testet befedjük.

Mig a fiúk szaladtak galyat szedni, azalatt a magiszter szépen levetköztette holt urát. Leszedte róla az aranyláncot, a gyürüket, a tüszőt. A sisakot, a pánczélt, s helyettök jól-roszúl rállesztette a magát.

Hamar megesett ez az egész dolog, s mire a fiúk visszaérkeztek a nagy nyaláb galylyal: a magiszternek újra megjött a zokogó kedve.

Befedték a mogyorófa leveles ágaival, azután kökény, vadrózsa és szederinda tüskékkel borították be. Akkor a magiszter kardja hegyével néhány marok földet hányt rá; azután letérdeltek, a magiszter egy Miatyánkot fájdalmas zokogás között elreczitált, s befejezésül egy halotti éneket is elbüggott.

A haragnak ama napján hová legyek,
Mikor igaz birám színe elé megyek?
Reszket minden tagom; félek és rettegek,
Ó könyörüljetek, könyörülő egek!

(Retteghetsz is zsivány! Az egek talán még megkönyörülnének, de Török Bálint nem lakik az égben.)

Még ez sem volt elég! Egy kicsit parentált is fölötte, a hogy megbátorodott a nagy csendes alkonyatban.

— Nyugodj csendesen, áldott jó uram; bölcs és vitéz uram! Boldog lelked bocsásson meg hiv de félelmes szivü szolgájának, hogy rettegésében többet nem tehet. De eljövünk egykor, mihelyt életünk veszedelme nélkül tehetjük, s dicsőséges testedet méltó halotti pompával fogjuk megadni megszentelt nyugodalmának.

Szinte megkönnyebbült a kegyes lélek a sok búcsúztatásban. — Aztán «hóttnak hótt a fele», gyorsan megiramodott a bokrokhoz kötött paripák felé. A két gyerek alig birta követni.

Ott gyorsan átöltözködött. Magára kapcsolta holt urának fényes acélpánczélját, kar- és lábszár vasait, azon véresen; de igy fog az mutatni

Pécs város utczáin. Az ezüst sisak is emelni fogja az ő egyébként is megtermett alakját! Kivált a püspök szép fekete lován a Hollón! Nem utolsó jelenség lesz. Ilyen sisak, ilyen pánczél, már magában is kész ezredes-kapitány, még ha puszta szalmával volna is kitömve az a pánczél. Hát még ha olyan csontos legényt takargat, a kinek a neve Nagy Imre. No az a *Nagy* név nem valami nagy név, de hát nem lehet-é azt tetézni egy kis predikátummal, a melyet addig hurczolunk mig rajtunk szárad? Ki kéri azt most számon? Például... lássuk csak... például Márévári? A boldogúlt úrnak egy zugolyban álló puszta vára! Egy pár léhűtőt zsoldba fogadunk s addig csatangolunk fel és alá, hogy a Nagy név valahol elmarad és meg marad az előkelő...

Sánta predikátum.

Bizony csak a *Sánta* predikátum!

Mert mikor a lovag, — a ki mint láttuk, nemcsak halottat, hanem egy lélekzetvétellel nevet is rabolt s maga ütötte magát lovaggá, — felkapott a püspök Holló lovára, és — a maga deresét kötőféken a Hollóhoz kötve — elkezdett ügetni a két apród kiséretében, és a vizmosáshoz ért, melynek fenekén a püspök teste nyugodott...

A vizmosást, mely ide fentebb elég keskeny volt, Dáma és Filkó könnyen átugrották. A Holló agyában azonban nyugtalan, sőt lázadó gondolatok támadtak, mikor látta, hogy ez az ember, ki eddig neki legfeljebb a kötőfékjét tartotta, most egyenesen ráveti magát minden bemutatás és engedelemkérés nélkül. Nem tetszett neki ez a dolog; kétszer is felrúgott, mig a vizmosáshoz értek. Mind a kétszer megkapta rá a sarkantyút is. Szerencsétlenségére a magiszternek, a másodikk sarkantyúzás a vizmosásnál történt, mire a Holló harmadszor is felrúgott és átvillant volna a vizmosáson. Nem tartozott ő tudni, hogy ő hozzá még egy másik ló is van kötve koloncznak. Csak akkor vette ezt már észre, mikor repült volna. A deres pedig, — mivel senki sem mondta neki, mit kell csinálni, egy hajszálnyival elkésett, a part helyett az árokba ugrott s visszarántotta magával a Hollót is magisterestől.

A magister elbődült. A fiúk ijedten ugráltak le nyergükből.

— Vágjátok el az istrángot, verjétek el rólam a dögöket! Ordított a magister nagy káromkodással az árok mélyén.

A két ló ott rugdalódzott, egymáshoz kötötten s egymástól szabadúlni akarva. A magister egyik lába a kengyelben, a másik az árok völgyében elnyúlva; ezt gázolja, vágja most mind a két ló, kivált a Holló. Néha a mellére is jut. Sőt az egyik patkós láb, — felteszszük róla, hogy a Hollóé, — egyenesen a jobb orczáján hasit egy nagyot.

Ez legalább igazán lovaggá ütötte. Aranyat érne egy ilyen seb; még az irigyek se tagadhatják, hogy a mohácsi mezőn támadt.

A fiúk elvagdalták a kötőféket. Holló, a mint szabadnak érezte magát, felrúgott és a vizmosás fenekén bokrokat ugrálva iramlott alá egész ura holttestéig. Ott megvetette a négy lábát, elkezdte szimatolni a felhalmozott galyakat, azután kapálni a földet halkan nyihogva. A deres is odaérkezett, ott megbékéltek és nem mentek tovább. Még csak a fülöket sem hegyezték arra a bellualis üvöltésre, mely gazdájuk ajkain újra kitört, mikor a fiúk lábra akarták állitani.

A nagy brontes ember, a mint a bal lábára rá akart nehezedni, újra hanyatt vágta magát. Eltörött vagy kificzamodott.

Hogy a két gyerek valahogy kiemelje az árokból, arról szó sem lehetett. Maga próbált kikeczmeregni; megmarkolta az árok párkányát, de mikor félszárig felemelkedett, a porhanyó földormó beszakadt vele s a nyavalyás újabb ordítással esett vissza az árok pocsolyájába.

Ott hanyatt fekve elkezdett káromkodni. Káromolta a kölyköket, hogy miért nem tudják kihúzni; azután magát káromolta, hogy mért nem nyúzta ő meg azt a garabonciást, a kinek a rontása fogta őtet most meg. Azután az Istent. Mert utoljára is minden körülmények között te reád appellálunk mi szegény magyarok, édes jó Istenem! A világ egyetlen népe sem tudja olyan gyönyörű jelzőkkel felruházni a te szent nevedet, mint a te választott néped. Választott bizonynyal, mert ha azok nem volnánk, régen reánk untál volna. Nem is szólok a hunok nagybajuszú és nagy csizmájú ivadékairól, a kik az anyatejjel együtt szopják a tégedet unosuntalan dicsőitő hármonia ajándékát; csak azokról a finomabb ajkakról emlékezem, a melyek széles e hazában az ékesszólás ritka ornamentikájával tesznek te rólad vallást.

Atya Úristen! Megváltó Úristen! vagy egy summában szólva: Szentháromság Úristen!

Mikor ezeket hallom, eszembe jut atyáim ódon zsoltára:

Dicsérnek téged még a csecsszopók is,
Szájokban viselik nevedet ők is!

Megvigasztalódom. Mert ha ezek miatt belénk nem unsz, oh Atya Úristen, nincs a földalatti világnak olyan bátor ördöge, a ki el merne vinni bennünket.

Hát szidta az Istent is, a ki olyan jó, hogy nem veszi az embernek minden szavát szószerént.

De csakhamar eszébe jutott, hogy ilyen tónusból kezdve semmire sem megy az Istennel, fordított egyet a lelkiismeretén és el kezdett vele alkudozni. Minden vagyonát odaigérte a kármelitáknak és pedig szorosabban is meghatározva, a krakói kármelitáknak, mivelhogy azok jó messzire laknak.

De az Örökkévalónak nem állott érdekében ez az üzlet. Hagyta ott fetrengeni.

Akkor a fiúkhoz fordúlt ajánlatával. Nem is kivánta, hogy csudát tegyenek vele, csak annyit kért, hogy ne hagyják magára az inségében; minden vagyonát rájuk testálja.

— Dehogy hagyjuk magiszter uramat! De hogyan segitsünk? Jó lesz-e ha beszaladunk valamelyik faluba segitségért?

— Azt kezdjétek csak! Hörgött az ember. — Látom, kereket akartok oldani, de van még Isten az égben és lehasogatom a füleiteket. Ide gyertek! Nyomkodjátok a lábamat, mert rettenetes módon fáj! Ni! A bokacsontom van eltörve.

— Most nem megyünk le, mert haragszik kegyelmed és ha kezébe kaphatna, megfojtana bennünket.

— Igaz, igaz, édes fiam! Az Isten áldjon meg az igazmondásodért. Akasztani való Júdások!

Elkezdte markolászni az árok falát és a nedves agyaggal borogatta a fájdalmas részeket, miközben tajtékban csurgott a száján az átok, mint a sebes patak. A gyerekek pedig holmi galyakat szedtek össze, leteregették az árok szélben, hogyha felülről áznak is, alul legalább legyen egy kis száraz párnájuk. Lefeküdtek, összebújtak, elaludtak; de nem hagyták magára a nyavalyást.

Másnap reggel fényesen kelt a nap, mint egy ember, a ki az éjszaka eldorbézolta mindenét s most kedveskedő mosolylyal nyit ébredő familiájára, a kit koldúsbotra juttatott.

A gyerekek beszaladtak az erdőbe, lovaikat kipányvázták, maguk pedig felkeresték a fák tetejébe aggatott tarisznyákat. Úgy sem jön ezekért már vissza a szegény pedellus, sem a bajnok hortulánus! Hamarjában megfalatoztak, a többit vitték a magiszternek. Egy kobak borra is akadtak.

A magiszter a kobakot kikapta kezükből, szájához emelte s le sem vette az utolsó cseppig, azután odavágta a fejükhöz; utána a kenyeret, meg a húst, meg a sajtot. Ezt is vagdalta hozzájuk és mindenfelé.

— Megmérgeztetek, akasztófáravalók, a lovamért, a pénzemért. Hozzatok bort. Szilvát! Almát! Szentiványi almát! Savanyú uborkát, édes fiaim, akasztófa virágai! Hozzatok sárga baraczkot, meg szőlőt, az Isten is megáld. Verjen meg benneteket az Isten! — Ha van!

Erőt vett rajta a sebláz.

— Törökök! hol vagytok? Utána ezeknek a kölyköknek! Ahol szaladnak ni! Vágjátok le az orrát, a fülét. A Dáma a gonoszabb! Nem, a Filkó sokkal gazabb. Náluk van a pécsi püspök pénze, láncza, gyürűje, mindene.

A gyerekek szaladtak. A beteg pedig megtapogatta magán az öröklött kincseket és mélyebben fészkelte magát a gyógyító sárba.

De azért nem hagyták magára. Visszamentek az erdőbe, felkúsztak a predikátor tölgyfájára s annak izmos ágain tanyát szerzettek maguknak, hogy a ki a fa alatt járt se láthatta meg őket. Oda hordtak fel alkalmas köveket, a mivel a törököt agyon-hajigálják ha jön, — és egy-egy husángot, hogy legyen mivel eladniok az életüket drágán. Élelmük bőven volt maguknak. De bezzeg a szegény magiszter! Annak nem kellett a negyednapos lúdczomb, a kéthetes kenyér és a hathónapos sajt. Sem a mogyoró, a mit a két gyerek tarisznyára szedett és a gomba, a mit pompás tűzön, lúdczombról levakart zsiradékkal megsütöttek.

Hanem volt az erdőben szeder elég! Nagy, öreg, érett, fekete szeder egész füzérekben a kövér indákon, ezt szedték kobzokra s vitték a magiszternek, a ki hálás mohósággal markolászta és tömte magába, kivált a vörőses félérettjét, mely metsző savanyú volt, és többet ért mint a kobak bor, mely alkalmasan felforrott állapotban maradt a szegény fráterek tarisznyájában.

Igy tölt el a másnap. Mogyorószedés közben társakra is bukkantak; egy-két pajtásra, a kik nem mertek az erdőből tovább menekülni. Egészen megbátorodtak, szervezkedtek; összehordtak temérdek követ és frissen vágott nagy fustélyokat, hogy ha jön a török, jól fogadhassák. Dámát meg is választották vezérül. Noha voltak idősebbek is, mégis közakarattal Dámának esküdtek engedelmességet. Hjah! Az ilyen rangot nem úgy adják szavazó czédulákkal. Együtt terem az az emberrel.

Még az erdő szélére is kiállottak és hivták a törököt, hogy jöjjön ide, ha mer.

A török nem is mert közeliteni, sőt harmadnapra valószinűleg az erdei hősöktől való féltében, felszedte sátorfáját és sietve takarodott el Szekcső felé. Ifjaink a fák hegyiből nézték a szaladását és ugyan kurjásztak Szulejmán szultán után mindenféle csipős megjegyzéseket. De Szulejmán úgy tett, mintha nem hallotta volna.

Harmadnapra üres és néma lett a mohácsi mező. És néma mind e mai napig. Nem beszél semmit. Nem szól még azokról a csontokról sem, a melyeknek temetésére holnap korán reggel visszatérünk a predikátor vezetése alatt.

(Folytatása következik.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

V. (Folytatás.)

Az irgalmas nővér.

A tevék majd ingerülten átható, majd fájdalmas, rekedt bőgése, a kérődzés tompa makogása... lovak nyeritése, kutyák vonitása és ugatása... Durva, rekedtes férfihangok... olykor-olykor lövések zaja. Patkók dobogása, a futó homokban nehéz léptek... Ime a hangok, melyek az orosz tábor egész kiterjedésében a levegőt betöltötték.

Itt minden arról beszélt, hogy nem a béke, a vidámság és nyugalom kedveért gyültek ide össze mindezek az élő lények.

De im, egy sajátszerű hang reszketett át a forró levegőn.

Egy gyenge, alig hallható hang. Ez a hang váratlan lehetett és meglephetett, gondolkodóba ejthetett mindenkit, a ki csak hallotta.

Köröskörül minden a harczról, háboruról beszélt, — ez a hang pedig arra emlékeztetett, a mi ezzel homlokegyenest ellenkezik: a családra, a szerelemre, a békességre.

Ez a hang — gyermeksirás volt.

És ez a hang tüstént egy másik, ép oly gyöngéd, ép oly finom és hatalmas, elbüvölő, harmoniával teljes hangot — női hangot idézett fel.

Vagy husz lépésnyire az egyik küttól, széltől védett mélyedésben állott egy kis sátor.

Ennek a sátornak egyébiránt valami különös erkölcsi ereje volt. Mindazok, a kik a többi sátrak mellett elmentek, teljesen közönyösek maradtak, de erre felnéztek. Ennél a sátornál hallgatóztak, sőt még lépteik zaját is mérsékelték. E sátor előtt a szigoru, zord tekintetek lágyabbakká, szivélyesebbekké lettek, s a kiszáradt ajkakon feltünt valami, a mi igen közel állott már a mosolygáshoz.

Ennek a sátornak a belső berendezése is teljesen elütött a többiétől. Mindenekelőtt szembeötlő volt benne a fegyverek teljes hiánya; e sátor lakóinak nem volt szükségük fegyverekre. E helyett a padlóját szőnyegek borították, melyek azonban tisztára voltak seperve, és nem voltak teleszórva szivardarabokkal, összegyürt kártyákkal vagy ételmaradékokkal...

Rövid és testhezálló, világosszürke kaliko, ruhában, tiszta fehér kendővel a fején, ott ült az ágyon maga a sátor asszonya és beszélt valamit egy két-három éves (lehet hogy valamivel több is) fiuczskához, a kit az ölében tartott.

Az asszony gyönyörü nagy szürke szemei olyan gyöngédséggel, olyan mély szeretetről tanuskodó kifejezéssel néztek a gyermekre, hogy nem volt nehéz kitalálni, milyen kötelék volt közöttük. Igy csak anya nézhet, ilyen szemei csak anyának lehetnek.

Kissé durva, de kifogástalanul tiszta kezei ott pihentek a gyermek világoszőke fürtös fején, s czirógatták puha, rózsaszinü orczáit... Ajkain mosoly játszadozott. Ebben a mosolyban sok szeretet és sok gyöngédség volt. Volt ebben a mosolyban sok örömteljes és megnyugtató, de nem volt benne semmi, a mi a vidámságra és jókedvre csak legkevésbbé is emlékeztetett volna. Igaz, hogy fájdalom és szomoruság vagy keserüség sem volt benne... Valami különös, szinte testetlen mosolygás volt ez.

Igy csak angyalok mosolyoghatnak.

És ez az asszony csakugyan angyal volt mindazoknak, a kik őt körülvették.

Ez, Csizsikova Martinovna Natália volt, az «öreg tüzér» leánya, egy igazi hősnő, a ki nem riadva vissza a hadjárat veszedelmeitől és nélkülözéseitől, gyenge erőivel elszántan vett a vállaira egy sulyos, de szent feladatot.

Jól tudta, hogy a betegség legnehezebb pillanataiban, a halálos vergődés gyötrelmes perczeiben s a reménytelenség és bubánat óráiban még sokszor lesz szükségük az ő részvétére, az ő gyöngédségére, s szeretettel és reménységgel teljes vigasztaló szavára ezeknek a durva külsejü, de finoman érző névtelen hősöknek, ugyanazoknak, a kik mocskos fehér ingekben, szétmállott bőrnadrágokban és a forróságtól összeszáradt csizmákban ott sürögnek-forognak a sátor körül, és tiszteletteljesen sapkát emelnek előtte.

Az emberiség, és különösen a szenvedő emberiség iránt való anyai szeretet késztette őt, hogy velük menjen. A gyermeke iránt való anyai szeretet nem engedte meg, hogy tőlük elváljon.

Ime, ezért voltak ott anya és gyermeke ebben a zord táborban, mely ott terült el az izzó és szintelen ég alatt, a kietlen homoksivatag kellő közepében...

VI.

A szökevény.

Két homokbuczka közt egy mélyedésben vagy negyed verstnyire a táborőrség lánczolata előtt, tiz emberből és egy tisztből álló előőrs volt felállítva.

A dolog hajnalban történt, épen a mikor szürkés világosság kezdett derengeni a keleti szemhatáron.

... Széltől védett mélyedésben állott egy kis sátor.

A katonák igen kifáradtak az éjjel, az álom ellen folytatott szakadatlan és kitartó küzdelemben. Ha már az őr, a ki áll és fel s alá jár, nem mindig képes elejét venni a gyanus látogatásnak, mennyivel nehezebb az álmossággal megküzdeni, mikor az ember meleg köpenybe burkolva kényelmesen fekszik... Pedig küzdeniök kellett egész éjjel... Mind a huszonkét szem merően nézte azt a vonalat, mely a szemhatárt az égtől alig észrevehetőleg elválasztotta — nem tünik-e fel azon az aránylag világos sávon valami gyanus pontocska, — és mind a tizenegyen élesen füleltek, nem hallatszik-e lódobogás, vagy a homokhoz csúszó testnek halk nesze?

De ebben az előőrsben csupa szenvedélyes katona volt, a ki szerette az éjszakai és más egyéb kalandokat, — s épen ezért, a tisztnek, a ki velük volt, teljesen fölösleges volt utánanézni, nem-e szunyadt el alárendeltjei közül valamelyik, elringatva a halálos csend és mozdulatlanság által.

Reggel az előőrsök visszamehettek a táborba (nappal az előőrsnek semmi czélja sincsen). Akkor azután szabadságukban állott magukat jól kialudni a fáradalmas éjszaka után, s épen ezért elképzelhető, hogy milyen gyönyörüséggel nézték a katonák a hajnali világosságnak folyton szélesedő sávját, valamint a táborban perczről-perczre növekedő sürgést-forgást.

— Odanézz! — suttogta az egyik előőrs, nem is fordulva a társai felé, meg sem mozdulva a helyéről, csak merően nézve maga elé a messzeségbe.

Valamennyien «néztek» e figyelmeztetés nélkül is, s alkalmasint egyszerre látták meg azt, a mit a társuk.

Az egyik dombnak, a melynek sötét körvonalai ott terültek el az előőrsök szemei előtt, épen a legtetején, fekete pont — egy lovas — ugratott elő, s a következő pillanatban ismét eltünt.

E pontocska után a gerinczen egy egész csoport került elő, de ezek már nem tüntek el, hanem megálltak, megszállták a dombot és minden irányban elportyáztak rajta.

— Halljátok! — szólt ép oly halkan az első előőrs, ugyanaz, a ki a «nézz oda»-t mondta; de megint fölösleges volt a figyelmeztetése, mert a nélkül is valamennyien igen jól hallották...

Dobogást hallottak. Minden pillanatban gyorsan közeledő, fáradt lódobogást.

Az előőrsök közül hat ember ledobta magáról a köpönyegét s gyorsan elkúszott jobb felé, hogy a közeledőnek elvágja az útját; a többiek le nem vették a szemüket az idegen lovasról.

A lovas pedig már közel volt. Figyelmesen körülnézett; a lova felhorkant, gyanakvó pillantásokat vetett maga körül; kinyujtotta a szél ellen hosszu, karcsu nyakát s hegyezte a füleit; a lovas fel volt fegyverkezve, de fegyvereit leoldotta s egy csomóban a hóna alatt vitte, mint valami olyan tárgyat, melyet az ember nem egyhamar készül használni.

— Szökevény, — suttogta egyik katona a másiknak.

— Alkalmasint azok üldözték, de nem érték utól, — suttogta a másik, — tovább üldözni meg nem merték, hát megálltak.

A lovas előre hajszolta a lovát, de ez felágaskodott, jól megült a hátsó lábain, a lovas pedig lebukott, jobban mondva lehuzták a nyeregből... Kiáltani sem tudott, mert két hatalmas, kérges tenyér befogta a száját, mozdulni sem birt, mert egy pillanat alatt vékony kötél fogta körül, és szinte belevágódott sötét, bronzszinü testébe.

Tisztán csengve, mintha csak valami ezüst húr pendült volna meg a hajnali levegőben, hallatszott a táborból az «előőrsök bevonás»-át jelző trombitaszó!

— No, hála az istennek, — sohajtott fel önelégülten az egyik előőrs — ezt az éjszakát legalább nem hiába szenvedtük át, mégis csak küldött az ég valami vadat.

A foglyot elvezették a táborba és jól végig mustrálták: az arcza nem volt kirgiz, de a turkománhoz sem hasonlitott; a szemei nagyok és feketék, a szemöldökei merészen ivezettek és sürűek, a szakálla hosszu, sürü és göndör volt, s bár szürke a portól, de mégis fekete volt, mint a szurok. Ruhája rongyos, lábai mezitelenek s a fegyverei ócskák voltak, de a lova, az párját ritkitotta...

— Én, persa vagyok — beszélte a fogoly — én mint lovász szolgáltam magánál Mat-Muradnál. Itt hallottam, hogy az oroszok közel vannak, — jönnek az én honfitársaimat felszabadítani, hát megszöktem a gazdámtól, s mindjárt egy lovat is hoztam tőle szerszámostól. Messzire, csaknem az orosz táborig üldöztek, de nem értek utól, mert olyan ló, mint a mely alattam volt, nincsen több Mat-Murad egész istállójában. Ha elfogtak volna, elevenen megnyúztak volna, és most is, ha valamiképpen a kezeik közé kerülnék, el volnék veszve. Egyedüli menedékem az oroszok, s épen azért hiven fogok nekik szolgálni. Minden csepp véremet kész vagyok érettük feláldozni... Pedig igen jó szolgálatokat tehetek nekik. Az utakat mind, pompásan ismerem; tudom mindazt, a mi náluk történik... hány katonájuk, hány ágyujok van azt mind tudom; biztonság okáért mindez fel is van irva nálam...

S a fogoly persa, a kebléről egy rongyos, elsárgult papirost vett elő, mely teli s de teli volt irva szép apró persa irással.

— No jól van, — szólt a tábornok. Légy nyugodt, szolgálj jól nekünk, s neked is jól fog menni a dolgod. Nem fogunk kiadni a khivai-

aknak, de ha megcsalsz, — felkötünk magunk, ezt tudd meg.

A tolmács leforditotta neki ezeket a szavakat, ő pedig mindkét kezét a szivére szoritva mélyen meghajtotta magát, s az arcza csak úgy sugárzott az örömtől. Csak egy kegyet kért még magának: hogy ne vegyék el tőle a lovát. Ebbe is beleegyeztek. De megjegyezték, hogy minden eshetőségre szigoruan fognak őrködni felette, mindaddig, a mig hűségéről meg nem győződnek.

Ki volt adva a parancs, hogy a fogoly persát vigyék a benszülött dzsidásokhoz, s ő két gyalogos kozák által kisérve, sorsával teljesen megelégedetten ment végig az egész táboron.

A fejét egyenesen tartotta, de a szemei csak úgy ugráltak ide s tova, s apróra megnézték mindent a táborban. Egyszer csak lát egy őrt, és mellette a homokban ülve egy embert; ennek az embernek a feje le van horgasztva a térdére s az arcza nem is látszik...

— Utálatos egy nép az a khivai! hogy vinné el a manó apraját, nagyját! — kiáltott fel hangosan és elmosolyodott.

A földön kuporgó ember meghallotta ezeket a szavakat, felemelte a fejét, rábámult tágra nyitott szemeivel, és megrázkódott.

— Holnapután talán megsegit Allah... várj és légy készen! — szólt a persa, de ezeket a szavakat már persául mondotta.

A kozákok, a kik vezették őt, mindazt, a mit elébb mondott, jól megértették; de ezeket az utolsó szavakat bizony nem.

— Ugy látszik, szitkozódik, — szólt oda egyik kozák a másikhoz, — no, de hogy ezek a persák mennyire nem szeretik a khivaiakat, az igazán borzasztó!

— Hát ugyan ki szereti a korbácsot meg a botot! — jegyezte meg a másik nem minden alap nélkül.

A porban gunnyasztó ember ismét lehorgasztotta a fejét és senki sem vette észre azt az élénkséget, mely egy pillanatra átfutott az arczán, és lángralobbantotta szivében a szabadulás reményének a szikráját...

VII.

A kifosztott karaván menekültjei.

Immár harmadik napja volt, hogy a kozákok azt az ismeretlen harczost elfogták. Kihallgatták és megtudtak tőle mindent, a mit csak egy foglyul ejtett egyszerü dzsidástól megtudni lehetett s épen azért egy darabig, mint valami közönséges foglyot, békén hagyták... De im', a táborban mind jobban és jobban elterjedt a hir, hogy kicsoda tulajdonképen az a fogoly. Sokan voltak, a kik személyesen ismerték Atamkult még abból az időből, mikor orosz szolgálatban volt; voltak köztük olyanok is, a kik igen jól ismerték őt, és igy nem tévedhettek volna, ha most, vagy öt év után, viszontlátják öt. De... és itt egyszer egész sereg «de» jelentkezett, a mi akadályozta azt, hogy pontosan és határozottan nyilatkozhassanak, annál is inkább, mert Atamkulnak határozott felismerése egyértelmü lett volna a fogoly halálos itéletével.

És ugyan kinek lett volna kedve a lelkére venni ezt az itéletet, ha a kétségnek csak árnyéka is fenforoghatott?

Annak pedig, hogy mindent a puszta hasonlatosságra vezessenek vissza, igen sok oka volt. Igy például hogyan lehetett volna feltételezni a durva, őszinte és kissé egyszerü Atamkulról, a milyennek őt valamennyien ismerték, olyan önuralmat és találékonyságot, olyan finom művészetét az arcz, a szokások és ismerős mozdulatok elváltoztatásának, és mindazon legapróbb ismertető jelek eltüntetésének, a melyek őt elárulhatnák?

Hirtelen, teljesen váratlanul a nevén szólították, — nemcsak hogy nem fordult meg, de még a vállának legcsekélyebb mozdulatával sem árulta el magát; kikérdezték mindenféle iránt, és észrevétlenül gyanus dolgokra terelték a szót, de egyetlen szava sem adott okot a gyanakvásra.

Az igaz, hogy az arcza hasonlitott az Atamkuléra, de — bár ritka — kirgiz szakálla kissé elváltoztatta. Az pirosképpü és telt arczu volt, kihivó tekintettel és önérzetes mozdulatokkal; ez beteges és sáppadt volt, ferdén tartotta magát és alacsonyabbnak is látszott amannál... *Annak* az arczvonásait teljesen eltorzitotta egy sebhely, s különös kifejezést kölcsönzött nekik. *Az* hangosan és erőteljesen beszélt; ez tompán, mintha csak a szók törődött és sorvadásos mellének a legmélyéről szálltak volna fel... Mindamellett sokan mondogatták.

— És mégis, az ördög vigye el, mennyire hasonlit rá ez a bestia!

És a «bestia» megmaradt a Szadyk hordájából való egyszerü dzsidásnak, a ki hallott valamit Atamkul-ról, de személyesen soha nem is látta őt.

Az egész táborban csak ketten voltak, a kik nem kételkedtek a kilétében. Ezek egyike — mint már tudjuk — az öreg Doszcsák volt, a ki egyelőre nem szólt semmit, a másik pedig Natasa, a ki emberszeretetből hallgatott...

*

Eközben új személyiségek érkeztek az orosz táborba. Azon az uton, a honnét az orosz csapat ideérkezett, négy gyalogos ember tünt fel; az egyik valami éles szerszámmal meg volt sebesitve a fején, a másik három egészséges.

Ezek — mint kiderült — bokharai alattvalók, és egy ottani kereskedő alkalmazottai voltak, a kik egy nur-atai karavánnal mentek, melyet utszéli bandák kiraboltak. Elbeszélték, hogy száz lovasból álló csapat támadt rájuk, elrabolta árukkal megrakott tevéiket, két embert megölt, egyet pedig, — épen azt, a ki most is velük jött — megsebesitett, és csak nadrágjaikat hagyva meg, kifosztotta őket minden ruhájukból.

Az oroszoktól mindenek előtt enni és inni kértek, mert már két nap óta nem ettek és ittak; azután kegyelemképen menedékhelyet kértek, vagyis engedelmet arra, hogy egyelőre az oroszokkal mehessenek, s azután majd meglátjuk, miféle alkalmatosság kinálkozik nekik, hogy visszatérjenek hazájukba.

A táborban csakugyan hallották, hogy a turkománok kifosztottak valami bokharai karavánt, s épen azért könnyen elhitték, hogy ezek is a kifosztott karaványból valók.

Megetették, megitatták őket, és megengedték nekik, hogy maradjanak. Ők pedig igen meg voltak elégedve, áldották az oroszokat és kérték Allaht, hogy részesitse őket minden képzelhető jóban.

A persa szökevény legelőbb ismerkedett meg velük, sokat kérdezgetett tőlük, maga is mesélgetett nekik, s még aznap jóbarátokká lettek. Elősegitette ezt az is, hogy a jövevények közt két persa alattvaló is volt, a mi épen elegendő ok volt a kölcsönös közeledésre. Az orosz katonák egyáltalában igen szivélyesek a bennszülöttek, és különösen az elnyomott benszülöttek iránt, — s igy még aznap «czimborá»-nak szólitották őket.

Még akkornap mindenki meg is feledkezett a jövevényekről, a kik teljesen akadálytalanul jártak-keltek a táborban, mindent láttak és természetes, hogy a fogoly harczos sem kerülhette el a figyelmüket, a kivel szintén megpróbáltak szóbaállani.

És megint csak egyedül a dörmögő vén Doszcsák volt elégedetlen a dolgok ilyetén állásával, annyira elégedetlen, hogy még a följebbvalói iránt érzett tiszteletteljes félelmének a leküzdésére is rászánta magát, felhúzta uj piros köntösét, egy kiteritett szőnyegen térdelve hosszasan imádkozott, s egy határozott kézmozdulattal nekiindult a tábornak, egyenesen a legnagyobb sátor felé tartva, a mely előtt könnyedén lengett az esőtől és a forróságtól szinehagyott piros zászló.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

117—120. füzet, uj olcsó kiadás.

A szegény ember dolga csupa komédia.

REGÉNY.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füzve 2 frt.

121—124 füzet.

A MAGYAR KÉNYURAK.

REGÉNY AZ ANJOU-KIRÁLYOK KORÁBÓL.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füzve 2 frt.

A GYERMEKNEVELÉS

V. LÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY SZÁMÁRA.

Irta

AENEAS SYLVIUS TRIESZTI PÜSPÖK.

Forditotta és jegyzetekkel kisérte

Dr. ACSAY ANTAL

kir. magyar tudomány-egyetemi m. tanár.

Ára füzve 80 kr.

A LÁNGBAN ÁLLÓ SZIGETTENGER.

REGÉNY.

Irta VERNE GYULA

Franciából forditotta

HUSZÁR IMRE

Második egyedül jogositott kiadás. — 47 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr., Diszes vászonkötésben 1 frt 80 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Fazekas Dávid, vagy Csehó Pista?

Mintegy 45 esztendeje lehet annak, mikor egy kecskeméti gazdag zsidó utazott Pusztaszeren keresztül a Tisza felé. Mellette felesége és szemközt vele két szép leánya.

A szép időben, jó útban, vigan ragadták a nehéz hintót az érczkörmü lovak, mindaddig, mig ama bizonyos «megállj», mely azokban az időkben a repülő szavak közé emelkedett, hirtelen meg nem kötötte a kerekeket.

Az utasok rémülettel látták közeledni a parancsoló szó gazdáját, de némi csekély vigasztalással a távolban valami csillogást is vettek észre. Mintha zsandárok sisakok lettek volna. Valóban zsandárok, kik a betyárt üldözték.

— Ide a pénzt, nemzetes uram! kiáltott a betyár, az elmaradhatatlan pisztolylyal bemutatva a hintóba.

A zsidó szó nélkül nyújtotta a tárczáját.

— Ide azt az órát is!

Mikor az órát átvette, az asszonyhoz fordult.

— Elő a pénzt, nagyasszonyom! — Nincs? — No hát azt a lánczot, órát, gyürüt!

Az asszony, fösvényebb és szivósabb mint a férfiember, lassan mozdult, húzta az időt, a meddig lehet.

— Ne alugyék az asszony! Nem látja, hogy jönnek a zsandárok? Nem várhatok sokáig!

Mire az asszony nagy nehezen átszámolta az ékszereit, akkorra a kisasszonyok is előszedegették a nyaklánczaikat meg a gyürücskéiket s reszketve nyújtották a betyár felé.

— «Szép lányokat gyöngyözni szokás, nem fosztogatni!» Szólt kevélyen a betyár; tovább repülve s mire a zsandár odaért, már a délibábban gázolt a lova.

— — — — — — — — — —

Akármelyik szószólója is a metempsychosisnak, meg merne rá esküdni, hogy ebbe a betyárba, — Fazekas Dávid vagy Csehó Pista, nem tudom már melyiket mondták a szép leányok, — a kiktől ezt a kalandot ifjuságunkban hallottuk, ebbe a betyárba a mi nagyemlékü nádorunk lelke szorult. Csakhogy nem egészen; mert ő Nagysága ugyan egy üveg-gyöngy szemet sem hagyott volna a szép lányok nyakán. Csak annyiban tehát, hogy mind a kettő, Csehó Pista is, meg ő Nagysága is, üldöztetés közben is rá-értek rabolni.

Imént szabadult ki a halál torkából s most veszett vágtatással törtet Pécs felé. Fájdalom, az ő nyerge alatt a heveder jól meg van szoritva. Versenyt futtat vele András testvérje, Talthybiusa a nagy ütköznek, ki második hadoszlopunkat a szerencsétlen királylyal ütközetbe bolonditotta. Nincs szándékuk megállani Babócsáig.

Hol töltötték az éjszakát? Ki tudná azt? Ma bizony már szép napviradattal robognak tova. Valóban a szép nap oly megtisztulkodva kelt fel, mintha együtt aludt volna ő nagyságával, s mintha egyikük sem tudná, mi történt tegnap. A nap mégis nyugodtabban halad feljebb, neki nem kell félni a töröktől, de ő nagysága egy perczre sem lehet biztos, nem bukkan-e elő valamelyik erdőből, vagy akár sikról is egy sereg csatangoló deli. Gyorsan vágtat a szentlőrinczi úton, vagy legalább vágtatna, ha a sok menekülőt nem kellene kerülgetni. Pécs polgárai, a vagyonosabbak, összekapkodott kincseikkel rakott szekereken, bizony hátráltatják az országos gondokban utazó urat. Hová? Magok sem tudják. Csak Pécsről el!

Kimnach László rajza.

— Én nem vagyok Papasz. (Szövege a 102. lapon.)

Valamennyit megelőzték a pécsi kanonokok. Öreg emberek, kik nem kellettek már a harczon, Nagyvátyi István és Egresi Lőrincz.

Egy társzekeret megrakva, korán reggel kifutottak Pécsről Szigetvár felé. Ők sem tudták, hova, meddig, csak Pécsről el!

A két öreg ló, — mert a fiatalja ennek is más munkában forgott, — nehezen vonszolta a kátyús derékon a rakott szekeret. Fél dél volt, mikor a nagypeterdi erdőben kifogtak s egy tisztáson az atyák maguk is falatozni telepedtek.

Ott érte őket utól a nádor.

Az atyák messziről látták, hogy nagy úr, mert igen vágtat, s csatlósai alig érnek nyomában. Közelebbről felismerték, hogy a legnagyobb úr.

Hálálkodni kezdtek. Elkezdték deák nyelven szolgáinak nagy megpróbáltatásaikat, és ime most, a legnagyobb nyomorúságokban szabaditót küld, a ki meg fogja őket védelmezni az ék oroszlán ellen.

— Mit rejteget kegyelmetek ezen a megrakott szekéren? — felelt a nádor a hálálkodásra.

— Miseruhák, klenódiumok. A templom szent edényei, kelyhek, cziboriumok, keresztek, füstölők!

— Egy egész társzekérrel?

— És a magunk kicsinyje, nagyságos uram!

— Ti képmutató álnok farizeusok! (Mert ez volt a ti nevetek világteremtése óta, oh képmutató farizeusok, valahányszor egy kissé rakottabb társzekérrel akasztottatok kereket!)

— Ti képmutató álnok papok! Hát nem ti rátok és nem a ti püspökötökre, az istentelen Filepre, — és nem a ti prépostotokra, az elvetemedett László prépostra volt-e bizva országul, hogy az egyházak kincseit hadi költségek fedezésére szedjétek össze? És ti, más szentegyházakat irgalmatlanúl megrabolván, a magatokét dugdossátok! Ezért vész el nyomorult hazánk! Perditio tua ex te Izrael!

— Nagyságod engedelmével, mi mindent beszolgáltattunk; értékben többet, mint háromnegyedét a templom kincseinek, és csak azt tartottuk meg, a mi régiség becsével bir, és azt is csak a szent szolgálat érdekében.

— Példát kellett volna mutatnotok! Az utolsó rézig odaadnotok, kik a veszedelem torkában erre tizszeresen kötelezve voltatok. Ezennel az ország nevében lefoglalom mindazt a mit gonoszúl elrejtettetek, templomrablók, szentségtörő Ananiások és Zafirák.

— Nagyságos uram! hüséggel szolgáltuk az Istent! — Vegye el, a mi a mienk, és hagyja őrizetünk alatt azt, a mi a templomé.

— Jól van! — felelt a nádor, nádori humorral, (nem bántotta már a köszvény, kitisztult az ég). Az mondottátok, hogy a templom kincsét mentettétek meg. Én tehát meghagyom nálatok a templom legnagyobb kincsét, mely egymaga többet ér, mint valamennyi más együttvéve; a mi kipótolhatatlan lenne, ha elveszne. Itt, az országos tanúk előtt, Battyháni Ferencz és Báthori András uramék előtt, válaszszátok ki és vegyétek magatokhoz Szent Fausztinus és Remete Szent Pál ereklyéit; kincseket, melyeket Európa minden temploma irigyel tőletek! A többit bizzátok az én gondjaimra. Nehéz gondok, de országos hivatalomban nem vonogathatom magamat előlük.

A jó atyák összenéztek. Bizony a nagy sietségben épen ezeket a kincseket feledték otthon. Zavarodva tekintgettek egymásra. A nádor észrevette.

— Hipokriták! — mennydörgött reájok. — Ti égetni való lutheránusok, a minő nem egy került már ki rendetekből. Aranyra éhes farkasok! Kik megoltalmaztátok az aranyat, a lélek veszedelmét, és a szentnek drága csontjait martalékul hagyjátok a pogánynak. Hűségtelen

szolgák! takarodjatok színem elől s meg ne fertőztessétek jelenlétetekkel az én társaságomat. Miattatok engem is utólérne a bosszúállás. El, szemeim elől, Mammon szolgái és nem az Istené! Szolgák! Kergessétek el. Vegyétek kézhez lovaikat! Fogjátok körül a társzekeret s kisérjétek Babócsára.

— Legalább a lovainkat, hogy futhassunk!

— Mit? Lovat? Nektek ló kell? Tekintsetek vissza az útra! Hány szegény támolyog gyalog, hátán hurczolva holmicskéjét! Illik-e a pásztornak lovon kényeskedni, mikor a nyáj gyalog tévedez?

— Legalább az élelmünket! A társzekérről az élelmünket!

— Nem most keltetek-e fel az ebédtől? Azt hiszem, elég egy napra ennyi. Holnap péntek lesz; böjt nap; az élelem még kisértetbe ejtene. Szaladjatok! Nyakunkon a török.

A jámbor atyák aztán széledhettek az erdőbe, gombát szedni. Ő nagysága pedig szaladt tovább. Ő nem hiába jött a harczra! Zsákmánynyal tér ősei várába, mint egy Hektor.

És ez az ember, idők multával, jól megvetett ágyban, három fejalja vánkoson, tisztességes köszvényben, mint bármely keresztyén ember, megadja testét a földnek és lelkét hív teremtőjének. Eszik és iszszák a torát tiz-tizenkét napig. A sírverse, melyet Budai Lexikonában akárki megolvashat s melyet kövére metszenek, hosszabb, mint más jámbornak a búcsúztatója, kit a kántor énekel.

Mi volt ebben az emberben, nem mondom nádori, de legalább emberi? A mit rábiztak, mindent elrontott, s mindenbe belekapott a mi nem volt rábízva. Mindenütt ott van, a hova nem küldik, és a hova küldik, mindenütt aluszik. Küldik Eszékhez, hogy gátolja meg a hidverést; félútról visszatér. Mikor a bőrét félti első a szaladók között, és az első lélekzetvétellel rabol; rabol komiszúl. Mikor ezért sarokba szoritják, ő, a nádor, újabb csalárdsággal veszi elejét a további kérdőrevonatásnak. Visszaadja a kincsek hulladékát, de előre kiköti, hogy neki az egészről adjanak nyugtatványt, hogy a szegény árvája ne háborgattassék miatta. Egyszer kivetik a nádorságból, akkor pityereg és ordit, hogy ne vegyék el a kenyerét. Mennyivel különb ember volt ennél Fazekas Dávid és Csehó Pista. Micsoda világ lehetett az, mikor egy ilyen ember uralkodott?

Ti, a kik többet és jobbat tudtok róla, szóljatok valamit a védelmére! Valami enyhitő körülményt! Újabb időben akadtak szellemes irók, a kik nem hittek Ciceronak és Tacitusnak, és rehabilitálták Catilinát és Nerot. Igazán érdekes volna, ha valaki pártjára kelne ennek a köszvényvette kis Sullának! Mert kellett benne valami jónak is lenni, a mit mi nem tudunk.

Oh te jámbor Nemezis! Bizony csak a szegényt fojtogatod te, mig a hatalmasokra mukkanni sem mersz! Lám azt a nyavalyás magisztert, a mint véren érted, mindjárt torkon kaptad. Nádorispán uram pedig szárazon viszi el... a rablott kinceseket Babócsára.

Bizony csak vak vagy te és pogány, szegény Nemezis!

A predikátor szabadulása.

A predikátor mély álomba merülve pihent a basa szolgáival másnap reggelig. Mikor napfelköltekor a tábori kürtök szavára a szolgák felugráltak, megmosakodtak és megimádkoztak: hozzáláttak az étkezéshez. Megkinálták a predikátort is kenyérrel és vöröshagymával.

Odatévedt hozzájok a szegény Tanaszi is, azzal a czipóval, a melyet a bajnok pedellus bunkója ragasztott a homlokára tegnap este. A predikátor már a czipó eredete felől akarta kikérdezni a nagy nehezen felismert lelki testvért, mikor a basa sátorszőnyege föllebbent s kilépett rajta a basa. Tanaszi a basa láttára eloldalgott.

Bali bég, a Jaj basa! Olyan fényesen mint egy szultán. Fehér kezein semmi nyoma a vérnek. Vidám arcza tündöklik, mert a divánba készül; a véres nap után megfördödni a szultáni kegy gazdag harmatában.

— Ahó! papasz uram! El is feledtem, hogy te is vagy a világon. Mi lesz már most belőled? Jó volna, ha szépen kiszökhetnél a táborból, mert ha valaki megkap ebben a kántusban, elbúcsúzhatsz a fejedtől.

A predikátor megillette a basa köntöse peremét.

— Dicsőséges basa! ha árnyékodba fogadtál, ne üzz el onnan addig, mig árnyékod a Duna tulsó partjáig nem ér, a hol engem békességben vár az én népem.

— Jól van no, papasz! hanem hát bujj be a sátorba és ne mutogasd magad, mig védelemlevelet nem hozok.

— Isten fizesse meg könyörületességedet oh atyám! Még egyet kérek tőled!

— Mi lenne az?

— Engedjétek meg, hogy békességgel eltemethessem az én hallottaimat, az én népem szokása szerint.

— Még ma el lesznek temetve; az a győztes kötelessége.

— Nem úgy, dicsőséges basa! Sokan futottak szerteszéjjel nehéz sebben, berkekbe, távoli mezőkre, a hol ti nem is keresitek. Ha meghaltak ott rothadnak, ha élnek ott gyötrődnek, és senkisem meri őket felkeresni, ha csak te életet nem adsz azoknak, a kik őket felkeresik.

— Mind jó és igaz, a mit szólottál. Úgy legyen, a mint szólottál.

— És még egyet, dicsőséges basa!

— Sok lesz, papasz! Ne légy telhetetlen.

— Ámhol egy a mi népünkből (Tanaszi épen ekkor oldalgott vissza). Néminemü Tanaszi ember, noha tévelygő hitü, de ha megtartottad életét, bocsásd el őtet is velem együtt.

A basa elnevette magát és odaintette Tanaszit.

— Te vedlett ábrázatú! ez a nyavalyás papasz azért könyörög, hogy bocsássalak szabadon ő vele: mit szólsz hozzá?

Tanaszi félelemmel nézett a basára, azután rávigyorgott a predikátorra és szó nélkül odább oldalgott a czipójával.

— No látod, szegény papasz! A ti nyomorult királyotok egy verebet sem tudott tartani mi közöttünk, a ki neki valamit csiripelhetett volna mi rólunk; a mi szarkáink ellenben seregestül éltek a ti kenyereteken és napról-napra hordták minekünk a jó hireket, hogy milyen bolondok vagytok ti. Hát elégedjél te meg a magad életével és ne kivánd hozzá a Tanasziét is, a ki engem tegnap reggel fölvezetett a ti táborotokig!

A basa ott hagyta a predikátort, felment a divánba és onnan hozott neki egy szabadságlevelet, a melylyel szabadon járhat-kelhet mind ő, mind a hozzátartozói, a halottak eltemetésére. Senkinek sem lesz bántása, mert ez a levél napfénybe mártott pennával van megirva.

*

Harmadnapon felkerekedett a török tábor s megindult Buda felé. A predikátor is a táborral ment fel Bátáig a Jaj-basa oltalma alatt.

Ott eláldották egymást. A predikátor, a mi áldást tudott arabul, még egyszer ráolvasta a pátronusára; viszont a basa megajándékozta a kliensét egy violaszinü csurapével. Olyan lett bele, mint egy igazi basa; a szolgák majdnem leborúltak előtte, pedig jobb szerették volna leráng atni róla. Mindjárt fel is öltötte; a barátcsuhát pedig odaajándékozta egy koptus vitéznek, a kit boldoggá tett vele. Sokalta is a tékozlását, de meggyőzte magát, hogy hiszen ő úgy sem prédikálhatná az igaz hitet abban a hamis hitü ruhában; mert ez annyi volna, mint az Ésau keze és a Jákób szava.

— Hát mármost hová mégy papasz uram? — kérdezte tőle a basa.

— Haza megyek az én népemhez és embereket hozok, a kik a temetésen énekeljenek.

— No hát jó szerencsével járj, szegény papasz!

— Ti pedig könyörületességgel járjatok, hogy ti is könyörületességet találjatok az ítéletnapján az előtt a ki szent, jó, igaz és könyörületes.

Mikor igy eláldotta a jóltevőjét, sorba járta az üresen maradt bátai házakat, keritett három nagy betegfördető tekenőt, azokat gúzssal, kötéllel összeszerkesztette, és nagy kinnal és egy szórólapáttal kezdett evezni a sziget felé, melyet itt a Duna két ága vet a Gyürüs-háj alatt.

A szigetben rejtekező örök mindjárt észrevették, de nem ismerték fel a bíbor csurapéban.

Látták, hogy nem jön ellenséges szándékkal, mert a gonosz szándék nem ül sütőteknőbe és nem szórólapáttal evez. Még ha török is; a minthogy annak is kell lennie, mert mit keresne másként rajta az a vörös köpönyeg? Hátha izenetet hoz, vagy épen levelet! Oda kiáltottak hozzá.

— Hová igyekszel, koma?

— Én vagyok, fiaim! Te vagy-e az, édes fiam Orján Mózes? Jövel segitségül a Dávid fiának!

Egyszerre megismerték az édes szaváról. Csolnakba ugrottak; éppen idejében előzték, mert már igen izzadt róla a kaftán.

Nagy diadalommal vitték a faluba. A falu végén már egy sereg asszony egymás ellen hadakozva várta, a kiknek kezéből a biró pálcza alig tudta kiszabaditani. Megostromolták az asszonyok; lefogták és csókolgatták a köntöse prémjét a kis cselédkéik nagy szabadítójának.

Egy presbyteri ülés az őskorban.

Bevitték a helységházához, a hol a hosszú asztalt körülülő süveges birák előtt ézsaiási égő nyelvvel beszélt a nagy romlásról; egyszersmind megparancsolta a birónak, hogy holnapra minden háztól egy embert vessen ki falu sorjába, halottakat temetni a mohácsi mezőre.

De az ilyen predikátori parancs-szónak akkor is, mint ma, csak úgy van érvénye, ha valaki önként engedelmeskedik.

A birák vonakodtak; hogy ők ezzel nem tartoznak, mert ez a túlsóféli atyafiak jussa. Szeremlei kapa nem vágott még túlsóféli földbe robot irányában soha.

De a predikátor megmagyarázta nekik, hogy valamint az egész Bátában, úgy Bátától le egész Kopácsig irmagul sem lehet egy kapa-fogható lelket találni. Úgy elbujkáltak azok, hogy három hétig sem mernek előjönni, mert félnek, hogy a török lesben áll ellenök és elkapkodja őket, mihelyt mutatkoznak.

— Azok sem drágábbak, mint mi! — Csapott az asztalra egy kis esküdt, bátor szavával a távolban lebegő birói pálczára gondolva.

— Azok félhetnek! Ti azonban, édes atyámfiai, ne féljetek, mert ime — s felmutatta a török császár levelét, — ettől a levéltől minden török hanyatt esik, a kinek csak távolról is megmutatom; a ki pedig elolvassa, kirázza tőle a harmadnapos hideg. Olyan ereje vagyon ennek a szarkafészeknek, a kit ime az irás végén láttok, mert ez a tulajdon maga kezeirása a szultánnak. Mindamellett fiatal cselédeket én sem tanácsolnék oda, mert a török ha meglátja az ilyent, mindjárt azt hazudja, hogy nem tud irást, aztán elkapkodja őket. Ha pedig még erre a bátorításra sem indul meg szivetek, gondoljatok a temetetlenül lévő keresztyéni holttestekre, a kik hanyatt fekve az égre kiáltanak a szeremlei község ellen.

Ezen aztán meg is háborodtak, meg is félemlettek, mert szörnyűség az, ha a holt ember égre kiált. A kisbiró ki is dobolta a parancsolatot, hogy holnap reggel minden háztól egy ember ásóval, kapával megy a mohácsi mezőre halottakat temetni. Minél vénebb, annál jobb.

Ebéd vége felé, — mert hát nagy áldomás követte a tanácskozást, — a predikátor fájdalmasabb húrokat kezdett pengetni. Hogy ő tizenöt nap óta nem kapta ki a bor és hús járandóságát, a mely most már harmincz iczévé és harmincz fonttá nevekedett és a közben eső két csütörtökre még nyolcz itcze bor és nyolcz font öreg hal is járván, összesen 38 font húsban és 38 itcze borban, azonfelül 4 fl. 75 dénárokban állapittatik meg; a melyeket most már szolgáltassanak ki neki az uraimék.

Birák uraiméknak dagadni kezdett a fejükből a süveg. Egymást könyökölték a szólásra, de senkisem mert belekapni, csak magukban rémülköztek a nagy sarczon. Mert igaz ugyan, hogy napjáról-napjára kimérve nem sok sem a hús, sem a bor, de tizenöt napi angária egyszerre kiszolgáltatva, abba belekódúl a falu.

— Hová tenné kigyelmed azt a sok bort? Mind rajta eczetesednék kigyelmeden! Vélé félénken az öregbiró.

— Az nem a kelmetek gondja. A mi az enyém, az enyém.

A törvénybirót elkeseritette ez a lelketlenség.

— Majd ha egyszer kigyelmed is úgy imádkozza az Úri imádságban, hogy «a mi tizenöt napi kenyerünket add meg minékünk ma dupláu», akkor mi is kimérjük kigyelmednek bőcsülettel, a mit követel. Kigyelmednek sohasem járt ki a bora-húsa, ha a maga dolgában járált valamerre. Most is azonképen van a dolog. Mert igaz ugyan, hogy a falu dolgában járt kigyelmed, de csak Bátáig. Mért nem jött onnan vissza, holott szivesen hivták az asszonyok? Maga kereste kigyelmed magának!

Most már a predikátoron volt az elkeseredés sora. Hogy ő fogságot szenvedett a hitéért. A két kezét és a nyakát tette kockára a papok ellen.

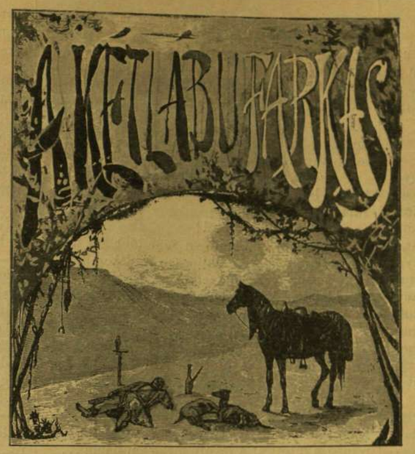
De bár ne hányta volna fel a mártiriságát! Kapott ezen a törvénybiró és odavágta a Tiszteletesnek.

— Mi nem azért fogadtuk kigyelmedet, hogy a papoknak prédikáljon, hanem nekünk. Minek ment oda? Addig itthon a nyáj bitangságban maradt. Két egész hétig sem könyörgés, sem Isten igéje? Igy én is tudnék Tiszteletes lenni!

A biró elejét akarta venni a veszedelemnek. Félt, hogy ha megharagítják ő kegyelmét, vizkeresztkor felmond. Hol kapnak akkor papot? Mert nem pályáztak még akkor minden ekklézsiára hetvenheten, elsőfokú minősítvénynyel mind a hetvenhét!

— Nem úgy lesz az tiszteletes uram. Vágjuk ketté! Felét megadjuk bőcsülettel, a másik fele maradjon ennek a szegény falunak a hasznára.

— Egy cseppet el nem engedek, sem egy szálkát! Egy napi angáriával tartozom annak az istenostorának; megigértem neki, annak meg kell lenni! A többit sem magam akarom feldobzódni. De úgy-e, hogy temetésre megyünk holnap? Úgy-e, hogy az ütközetmezőn találni fogunk nemcsak halottakat, hanem bokrokban, berkekben sebesülteket is, tizével, huszával, százával? Egy csepp bor, egy csepp meleg leves olyan lesz azoknak, mint a pokolbeli gazdagnak egy csepp viz a Lázár újjairól. (Folyt. köv.)

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

VIII. (Folytatás.)

A feljelentés.

Hosszasan kóborolt az öreg Doszcsák, mig végre megpillantotta jövetelének czélpontját.

Az ismerős katonák minduntalan megszólitgatták, sőt még az ismeretlenek is meg-megállitották volna, de ő csak ment ment, szót sem szólva senkihez, sőt még meg sem fordult, a mig czélhoz nem ért.

Egy kozák tiszt épen akkor lépett ki a sátorából, hogy lóra üljön, de a ló elkezdett rakoncátlankodni... Végre mégis nyeregbe kapott, de majd elgázolta Doszcsákot, a kinek alig volt ideje félreugrani.

— Mit akarsz.

Doszcsák elsáppadt.

— Jelentem alásan, egy kérésem volna! — mondotta kevés vártatva határozottan és hangosan, s a sátor bejáratával szemben, tiszteletteljesen leült a homokba.

Alighogy e szavakat kimondotta, a tábornok is kilépett valamiért a sátorából; a piros köntös egyszeriben szemet szúrt neki.

— Mit akarsz? — kérdezte a tábornok hangosan.

— Mikor fogod Atamkult felköttetni? — szólt Doszcsák tüstént a dologra térve, felugrott és mélyen meghajtotta magát.

A tábornok elnevette magát, és még arany lánczos fehér mellénye is csakugy ugrándozott a hasán.

— Csipd el, hozd ide, akkor majd felköttetem — felelte a tábornok nevetve. — Én ezt a ficzkót ismerem, ez esküdt ellensége Atamkulnak... valaki beszélte nekem...

— Úgy van, kegyelmes uram! — szólalt meg valami igen apró emberke a tábornok háta mögött. Ez, kegyelmes uram, akkor volt, mikor a Nur-ek-on átkeltünk, mikor tüzet kellett rakni, hogy megmerevedett tagjainkat kissé felmelegitsük.

— Jelentem alássan — szólalt meg az öreg Doszcsák — jelentem alássan, mért nem kötik fel Atamkult? Miért fogták el, ha nem kötik fel?... Atamkul majd megugrik, s akkor többé nem lehet ám felkötni... Atamkul hamarosan meg fog ugrani; egy-két nap alatt megszökik... Gyanus emberek vannak a táborban... egy gyanus ember, négy gyanus ember... egyszerre fogják Atamkult és megszöktetik. Tüstént — jelentem alássan — fel kell kötni Atamkul-t, akkor nem fog megszökni.

— De hát mért állitod te, hogy ez Atamkul? Hátha nem ő? — kérdezte a tábornok.

— Hozzák csak ide Atamkult, — Doszcsák majd megmutatja.

— Intézkedjék! szólt oda a tábornok a mögötte álló apró emberkének. — Ülj le, — fordult oda Doszcsákhoz.

Doszcsák hamarosan leült.

IX.

Atamkul.

A tábornok összecsukható vasszéken ott ült a sátor bejárata előtt; körülötte és mögötte néhány törzstiszt állott s a sátor bejáratának a homályos négyszögében is elmosódott alakok látszottak.

Nem több, mint három lépésnyire a tábornok előtt ott állott a fogoly; nem volt megkötözve s kezei szabadon lógtak le az oldalán; a feje kissé előre volt tolva, s egész teste olyan sajátszerüen hajlottnak látszott. Még a térdei is majd összecsuklottak és könnyedén reszkettek, lehet, hogy a fáradságtól, de lehet az is, hogy a leplezett izgatottságtól. Szemeit merően a tábornokra szegezte s tekintete nyugodt, szinte közömbös volt.

Mellette két gyalogos állott, lábhoz bocsátott fegyverrel s egy kozák meztelen karddal; mögöttük egy kis üres tér volt, majd a mozdulatlanul álló nézők első sorai látszottak. Doszcsák egyelőre nem volt ott.

— Annyi bizonyos — szólt a tábornok francziául — hogy nagy a hasonlatosság, de azért sok adat áll rendelkezésünkre, mely azt bizonyitja, hogy nem ő az.

— Elő kellene hívni azt a persát, a kit tegnap elcsiptek; az kell, hogy ismerje Atamkult ugy, a milyen mostan — tanácsolta egy törzstiszt. — Mat-niaznál bizonyára látta őt.

— Intézkedjék...

— Nem, ez határozottan Atamkul, — szólt valaki halkan a sátorban. — Bármennyire teszi is magát, ez ő. Kész volnék akár fogadást tartani, hogy ő az.

— Menjen és mondja ki a véleményét, ha annyira meg van győződve.

— Eh, vigye el az ördög!

— Ez az! de ugyan miféle megdönthetetlen bizonyitékokkal fog az öreg Doszcsák előállani! Ez érdekes lesz! Én azt hiszem, badarságokat fog beszélni.

— De mikor annyira meg van róla győződve. Igazán, szinte sajnálom ezt a szegény ördögöt. Mert hogy felkötik, az bizonyos. De ni, kit hoznak itt... ez is alkalmasint valami tanu. Ismerős arcz, nagyon...

— Ez az a perzsa szökevény, a kit tegnap fogtak el. Figyeljünk csak!

A sátorból törődötten, szinte összeesve támolygott elő a persa. Sáppadt volt, s úgy remegett, mintha lázban lett volna... tudta, hogy miért hivták és megpillantva a foglyot, láthatólag zavarba jött, sőt vissza is hökkent.

— Eredj! — lökte meg hátulról egy urali kozák a térdével.

— Adj' isten! — szólt a tábornok.

A persa összerezzent és leguggolt.

— Ismered-e ezt az embert? — kérdezte a tábornok, odamutatva. — Tessék, hogy megszeppent! — fordult oda a törzstisztekhez...

A persa hallgatott és fürkésző szemekkel nézett körül, de szándékosan elkerülte azt a pontot, a hova mutattak.

— Oda nézz! — lökte oldalba a kozák.

— Ki ez? — ismételte kérdését a tábornok. — No, ne félj! Mitől félsz?... Nézd meg szépen és mondd meg, kicsoda... Fordítsátok le neki.

Egy nem orosz typusú, alacsony termetü tiszt lefordította neki. A persa figyelmesen hallgatta, futó pillantást vetett a fogolyra és elkezdte csóválni a fejét.

— Én nem ismerem őt... Hogy khivai ember, azt tudom, de hogy kicsoda, azt nem.

— Ismered te látásból Atamkul-t, azt, a ki tőlünk megszökött és most a khivai khánnak szolgál? — kérdezte a tolmács.

— Atamkult? — ismételte a persa a kérdést.

— Igen.

— Azt, a ki magas rangban volt az oroszoknál?... Az most nagy embere a khánnak! Én láttam Atamkult, ismerem őt... már hogy is ne ismerném Atamkult! Háromszor... nem, négyszer,... csakugyan, négyszer kelt fel azóta a nap, hogy Atamkul száz botütést akart rám vágatni, de én megszöktem... Hejh, nagyon jól ismerem én Atamkult!

Mindenki önkéntelenül elmosolyodott, sőt elfojtott kaczagás is hallatszott a tömegben. Mindenkinek szinte megkönnyebbült a lelke...

— És hol van most Atamkul? — kérdezte ismét a tábornok.

— Atamkul most, már honnan tudjam én, hogy hol van most? — Négy nappal ezelőtt Atamkul Mat-niaznál volt; négyezer lovas, négyezer gyalogos és száz ágyu volt vele. Atamkul vezér, nagy embere a khánnak!

Vigyétek ezt a bolondot!

— Eredj, eredj... no menj már!

Még annyi időt sem engedtek neki, hogy a keleti etikett szabályai szerint emberségesen meghajthassa magát, s kituszkolták a porondról.

Egy másik tanu jelent meg a fogoly előtt; ez a tanu egész idő alatt a sátor mögött állt, s nem volt látható. Mindent hallott... de nyugodtan várta, míg a sor reákerül... Most hátulról odalépett a fogolyhoz és egészen váratlanul megérintette a vállát... Ez hirtelen megfordult, megtántorodott és felemelte a kezeit... Mindazok, a kik ezt a mozdulatát látták, azt hihették, hogy a kezeivel el akarja takarni az arczát. De meggondolta magát, s kezei a feleuton megállottak...

— Adj' isten Atamkul!... Lásd, megint csak találkozunk, — szólt Doszcsák — adj isten!... Az öcséd, Junusz küldött, hogy meglátogassalak... Jelentem alássan, kössétek fel tüstént Atamkul-t...

— Én téged nem ismerlek, — szólt a fogoly reszkető, rekedtes hangon.

— Dehogy is nem, nagyon jól ismersz te engem.

Doszcsák eljött a fogoly mellől, még egy darabig merően nézett rá, azután odafordult a tábornokhoz:

Atamkul ekkorka volt, ilyen ni! — Doszcsák alig egy röfnyit mutatott a földtől, — és Junusz, az öcscse, az is ekkorka, még kisebb volt... Én az apjuknál szolgáltam, én mosdattam őket!... Mind a hármukat ismertem, még az anyját is... valamennyiüket ismerem... Az apjának a hátán, épen a lapoczkái közt egy fekete folt van, épen olyan formáju, mint a hold, mikor először feltünik az égen... ilyen ni!

Doszcsák lehajolt és az ujjával egy sarlós holdat rajzolt a homokba.

— Én oroszul beszélek; — te is tudsz oroszul és érted, miről beszélek én, — te most szeretnél engem fölfalni, de rövidek hozzá a fogaid, pedig nem is vagy ember, hanem farkas... Igen, farkas vagy, még rosszabb a farkasnál, — fordult oda Doszcsák a fogolyhoz. — Az idősebb fiúnak, épen neki, Atamkulnak a hátán ugyanazon a helyen épen olyan foltja van... Vetköztessétek csak le...

Doszcsák elhallgatott, félrement és nyugodtan leült a homokba. Ő megtette a magáét, s most várt, mi lesz a vége.

— Le kell vetköztetni!

A következő pillanatban már több kéz nyult a fogoly felé, a ki hatalmasan védekezett, úgy hogy az egyik katona elbukott, a másik pedig az oldalához kapva, félreugrott.

— Kutya erős a fickó!

— Csak rajta!

Egyszeriben leteperték. A boldogtalan elkezdett hörögni és térdrebukott. Letépték róla a köntöst és az inget... lábraállították és háttal fordították.

— Im' itt a folt! — kiáltott fel a khivai és rámutatott az ujjával. Ettől az érintéstől ideges remegés futott át a fogoly meztelen hátán...

— Ez határozott bizonyíték, — mondotta egy törzstiszt.

— Jelentem alássan, tüstént felkötik, úgy-e?

— Nem kell úgy sietni!

— De hátha ez csak szerencsétlen véletlen? — szólt a tábornok, megint francziául. — A bizonyíték egy egyszerü katona vallomása, a ki szemmelláthatólag gyülöli ezt az embert,... vajjon csakugyan Atamkul-e ez vagy nem, az tökéletesen mindegy... Nagyon valószinü, hogy Doszcsák csak meg akarja magát boszulni rajta valamiért... Mindenesetre különös, hogy sem egy katona, sem egy tiszt, senki sem ismeri fel... pedig hát uraim, önök közül igen sokan jól ismerték őt...

Ebben a pillanatban belépett a körbe Martinovna Natália.

Natasa a karjára vette a fiát, mikor a tömegen keresztül előlépett. Golovin hadnagy, a ki jól tudta, hogy Atamkul volt Natáliának egyik legrajongóbb imádója, nem tudta megakadályozni. A kis fiú megijedt ettől a nagyszámú társaságtól, belekapaszkodott az anyja nyakába és tágranyitott szemekkel nézett körül... A fogoly, kezeit a köntöse alá rejtve hátrafordult és megpillantotta Natasát...

Ránézett. Ez a tekintet különös volt, s a legemésztőbb, a legvadabb szenvedély szikrázott belőle... Ez a tekintet csak egy pillanatig tartott, de azért Golovin hadnagy figyelmét nem kerülhette el.

— Atamkul! — kiáltott fel hangosan.

Natasa összerezzent és letette a kis fiát a földre.

— Atamkul... Atamkul... semmi kétség, ez Atamkul! — kiáltották mindenfelől. Hiszen úgyszólván mindannyian már régen tisztában voltak ezzel, de nem szóltak, mintha csak valami visszatartotta volna őket — és ez a valami egyszerre semmivé lett, a mint a kozák hadnagy a nevén szólította a foglyot... Lehet, hogy mindenikük azt gondolta ebben a pillanatban: «Nem én vagyok az első!»

— Ha Atamkul, hát Atamkul! Vigye el őt az ördög! — szólt a tábornok felkelve a székéről. — Teli torokkal kiabálják: «Atamkul! Atamkul!» — mintha biz' én már régóta nem tudnám, hogy Atamkul! — mormogta maga elé s belépett a sátorba. — Szigorú őrizet alá! jelentést kell tenni a hadbiróságnak! — hallatszott ki belülről a parancsszó...

— Elveszett... kérdezte halkan Natasa.

— Bizony, most már meg nem szabadul, — felelte Pugoviczin kapitány.

Golovin hadnagy elképpedve állt ott és forró homlokához szorította az ökleit.

Egy asszony iránt érzett vad és leküzdhetetlen szenvedély egy pillantást szült, ez a pillantás észrevétlenül és megértetlenül tovasiklott volna a tömeg felett; de ugyanaz a mélységes szenvedély megérttette azt a kozák hadnagygyal és az ajkaira csalta azt a végzetes felkiáltást.

— Junusz vére meg lesz boszulva! — mondotta aznap este Doszcsák nagy diadallal a társainak.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI
117—120. füzet, uj olcsó kiadás.

A szegény ember dolga csupa komédia.
REGÉNY.
MÁSODIK KIADÁS.
Ára füzve 2 frt.

121—124 füzet.
A MAGYAR KÉNYURAK.
REGÉNY AZ ANJOU-KIRÁLYOK KORÁBÓL.
MÁSODIK KIADÁS.
Ára füzve 2 frt.

A GYERMEKNEVELÉS
V. LÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY SZÁMÁRA.
Irta
AENEAS SYLVIUS TRIESZTI PÜSPÖK.
Forditotta és jegyzetekkel kisérte
Dr. ACSAY ANTAL
kir. magyar tudomány-egyetemi m. tanár.
Ára füzve 80 kr.

A LÁNGBAN ÁLLÓ SZIGETTENGER.
REGÉNY.
Irta VERNE GYULA
Franczióból forditotta
HUSZÁR IMRE
Második egyedül jogositott kiadás. — 47 képpel.
Ára füzve 1 frt 20 kr., Diszes vászonkötésben 1 frt 80 kr.

VERNE GYULA.
DARDENTOR CLOVIS.
REGÉNY.
Forditotta GAAL MÓZES.
Negyvenhat eredeti képpel.
Ára füzve 2 frt. Diszes vászonkötésben 2 frt 60 kr.

AZ USZÓ SZIGET.
Irta
VERNE GYULA.
Forditotta
GAAL MÓZES.
HETVENKILENCZ KÉPPEL.
Ára füzve 2 frt. — Vászonkötésben 2 frt 60 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

— Olyan lesz, olyan lesz, — dünnyögte az öreg-esküdt. — Nekünk is jól esnék az, mikor a derékfájás nyilai belénk lövelnek; de mi sem kapjuk mindig sem a bort, sem a tehénhúslevest, holott mi vért sem ontottunk. A hová esik a fa, ott marad. Mert életét senki meg nem válthatja, hogy a halált ő elkerülhetné és a sirba menni ne kellene! Azt mondja az irás.

A predikátor háládatos szemekkel szegezte át az öreg esküdtet, a ki idétlen idézetével kezébe szolgáltatta a győzedelmet.

— Öreg ember! úgy szólasz, mint egy az Izraél vénei közül, kik a *törvény* hatalma alatt éltek és nem a *kegyelem* hatalma alatt. De lám, mi már egy olyan úrnak szolgálatában vagyunk, a ki egy pohár vizet sem hágy jutalmazatlanul, a mely az ő nevében adatik. A ki azt mondja: «Éheztem és ennem adtatok, szomjúhoztam és innom adtatok, útonjáró voltam és befogadtatok engemet...»

Birák uraimék lekapkodták a süvegeiket. Nehezen ment, de kiszabadították. A predikátor folytatta:

«... Mezitelen voltam és megruháztátok, beteg voltam és meglátogattatok, fogoly voltam és én hozzám jöttetek. — Bizony mondom nektek, a mit cselekedtetek egygyel az én kicsiny atyámfiai közül, én magammal cselekedtétek.»

Birák uraimék erősen integettek, hogy kikap most a vén képmutató; Istené légyen a dicsőség!

A predikátor áttért a vizes lepedőre, melyet az egyház nyelvén Alkalmaztatásnak szoktunk nevezni.

— «Kendnek, öreg esküdt uram, ha megfájdul a dereka: ott van a felesége, fia, menye, leánya, veje. És ha azok nem tudnak kendnek egy pohár bort, vagy egy kanál meleg levest nyujtani, az a kend bűne. Minek nevelt olyan gonosz erkölcsü Hofnikat és Fineásokat, Absolonokat és Jézabeleket. Ha a kegyelmed házának ilyen a törvénye, az én királyomnak birodalmában más törvény vagyon. Itt még a pogány samaritánus is bort és olajat önt az útas sebeibe, kit a tolvajok a jerikói útban megsebesitének és holt-elevenen hagyának. Ez történt ezelőtt egyezernégyszázkilenczvennégy esztendőkkel és ime a menny királyának szava ennyi idő alatt nem hatott bé a kelmed hússzivébe és megkövéredett füleibe. Mert jól tudom, hogy a te házadnál egyetlen könyv is nincsen, a melyből megtanulhatnád azokat, a melyek békességedre valók!

— Igaz, igaz! Istené légyen a dicsőség! — Zúgott mindenfelől a helyeslő szó a hatalmas tanitásra, melynek súlya alatt az öreg-esküdt ugyan megkushadott. — Kigyelmednek is bocsülettel megadjuk, a mi illeti, a szegény sebesülteknek is; hogy megtartassék a mi lelkünk.

Meg is raktak egy egész szekeret borral és leölt tyúkokkal; vizzel, sóval, paprikával és drága fűszerszámokkal; egész éjjel főzették a tyúklevest jól megborsolva és öntöztették kondérokba, hogy ha a jérikói útban találkoznak Krisztus ama sebesültjeivel, önthessenek azoknak sebeibe bort és olajat. Ha pedig nem találkoznak, akkor sem vész kárba, mert az elöljáróság nem vitézkedik a maga zsoldján, sőt a közrendnek is jut belőle.

A temetés.

Reggelre kelve két komp vitte át a temetkező népet a bátai oldalra. Szemenszedett öreg nép,

Kimnach László rajza.

Nagy, izmos teste a hős püspöknek inkább esett már, mint szállott.
(Szövege a 105. lapon.)

százig való. Mind az öregebbje; legfeljebb a tanácsbeliek haján látszott még a távozó fiatal kor szürkülő nyoma.

A hajó orra alig csapódott a bátai partba, ott termett egy csapat török lovas és megmarkolta a kivetett kötelet. Birák uraimék már emelték a szekerczét, hogy kettécsapják a kötelet, azután szaladjon a hajó vizmentibe, de a predikátor megragadta a kezüket, letetette velük a fejszét, ő maga pedig kiugrott a partra s a kebléből elővett levelet magasan lobogtatva, átnyujtotta az agának.

Birák uraiméknak tátva maradt a szája, a mint látták, hogy az aga a levelet a homlokához vitte, azután megcsókolta és mellén keresztbe tett kezekkel meghajtván magát, visszaadta a predikátornak. Mégis nagy ember eő kegyelme.

A nép nagy bátorsággal lépkedett ki a kompból. A törökség tágult, útat engedett. Mégis egy közülök vissza szökkent. Igen megkivánta a birónak a szép fekete bárányból süvegjét, kikapta a fejéből és odább nyargalt vele.

A biró igen megilletődött. A süveget alig hogy egy fertályesztendeje vette a szentgyörgynapi vásáron, a hogy a biróság után reménykedett: ezt is csak az asszony ösztönzésére. Ehen van, most már megvolna a biróság, de mihaszna, ha nincs hozzávaló süveg.

Mig ott álmélkodik és a népek markukba nevetnek; elkapott ám a predikátor egy lovat a kötőfékjénél fogva, felugrott rá, intett a birónak is hogy kövesse, és elvágtattak a törökök után. Utólérték; a predikátor elpanaszolta az agának a nemzetközi sérelmet.

Az aga előkerestette a süvegrablót, ott mindjárt le is húzatta és olyan huszonötöt diktált a talpára, hogy mikor a felinél jártak, a biró lekuporodott a földre és kezdte lerugdalni a sarját. — Ne bántsák már tovább azt a nyavalyást azért a hitvány süvegért. Inkább a másik felét majd kiállja ő.

Az aga megmagyarázta neki az itélet mivoltát.

— Fiam! Az a huszonöt, a mit itt látsz, egészen ezé az emberé; azt hát meg kell neki adni és senki azt tőle el nem veheti. Hanem ha valaki más is megkivánja, csak tartsa fel az újját, megkapja.

A biró felrángatta a félútban levő csizmákat, egyszersmind elrejtette az újját valahová és akkor sem nyujtotta ki, mikor a megtalpalt török ordítva adta vissza a süveget (ez is az itéletben volt) a panaszosnak.

Dehogy nyult volna érte. A predikátor vette át és nyomta a biró izzadó üstökére. Máskor jobban vigyázzék kend rá!

Ettőlfogva a predikátor tekintélye óriási mérveket öltött. A birák reszkettek, hogy bérjavitást kiván. Meg kell neki adni, ha ötödéves korpótlékot kér is. Ki birna most vele.

De nem követelt. Szépen levezette őket Bar faluig. Ott tágulni kezd a Duna és a hegyek közötti szoros; szélt fogtak, mint hajtóvadászaton szokás.

Hajtóvadászat holt szarvasokra.

Mindjárt a Csele vizében, közel egymáshoz, három-négy holttest, kivetkőztetve és ott hagyva. Ruha nincs rajtuk, nem tudni, úr volt-e vagy szegény ember? Most már szegény ember, bizonynyal.

Azután mentek tovább, még nagyobb szélt fogva és gondosan felkeresgélve az árkokat és iszapos helyeket. A szegény Lázárok negyednapos holttesteit összehordogatták, el is földelték, fel is halmozták; minden halom fölé egy tört kopjanyelet — volt elég, — vagy egy faágat tüztek le, egy Miatyánk elmondása közben.

Igy érkeztek le az ütközetmezőre, a hol egy másik sereg várta őket siralommal. A Perényiné temető-serege, részben a nagy urasszony öreg jobbágyai, de nagyobb részben asszonyok; tisztesebb sőt úri rendü anyák; anyjai a Szeredesen János kopjásainak, Baranya és Somogy elhullott nemességének és Móré Filep ifjú hőseinek.

Az volt a keserv! A mint ezek az anyák hajukat és mellüket tépték; ökölle fenyegették

az eget; átkozták a királyt, az országot, az egész világot! A hollókat, a saskeselyüket! — Ah! A csúf, milyen vigan repül, milyen lomhán! Útálat! Most vájtad ki az édes vidám szemét! Most vagdaltad meg a szép nevető orczáját! Mondd meg legalább, hol hagytad?

— Istentelen kutya! Még csak nem is felelsz!

És az erőtelen kezek göröngyöket hajigálnak a magasan kerengő vadó felé és a göröngyök fejökre visszahullanak.

Az egész mezőn egyetlen holttest sincs. Hova lettek?

A predikátor megmagyarázta.

— A síkon nem találunk holtakat, mert a kik itt estek el, azokat a török eltemettette. (Hová, hol? Magyarország kilenczven történettudósa mondja meg.) De lenn a vizslaki réten és fenn a nyárádi dombok felé bizony sok lehet az eltemetetlen, és sok, a ki sebeiben elalélva gyötrődik. Osszuk kétfelé a keresést; nagyságtok menjen Nyárád felé; az én népem, dunamenti nép, jobban ismeri a berkeket, mi megyünk a vizslaki berekre.

A nagyasszony egészen helybenhagyta a predikátor rendelkezését, és különös kegyes hálával fogadta azt a kondér bort és levest, a melylyel a szeremlei bíró megtisztelte. Neki ez eszébe sem jutott, holott milyen kincs ez most! Megdicsérte a predikátort az előrelátó okosságáért. Elfogadta és vitette maga előtt az edényeket.

Mind a két sereg talált halottat is, sebesültet is bőven. Amazokat megadták a földnek. De mennyi czivódás esett egy-egy test fölött, kit három, négy anya is a magáénak vallott, pedig meglehet, egyiké sem volt az az eltorzult arcz! És minő jajgató kaczagás riasztotta fel ottan-ottan az egész gyászos tábort, mikor valaki felismerte az édes szülöttjét, a halál révén, de még az innenső révén!

A vizslaki berek jobban fizetett. Ott elvegyülve élő és holt, török és keresztyén, derékig iszapban, vagy arczczal végig nyúlva benne; két ellenség egymáson, a ki egymást marczangolta agyon s most a gyengébbik a haldokló győztesnek némi száraz fekvőhelyül szolgál. Ezeket kiszállítják a kölkedi síkra, külön válogatják az élőt a holttól; a holtakat eltemetik közös sirba, melyet öreg emberek ásnak levett kalappal.

Mégis mintha boldogabb volna, a ki elsiratható halottját, mint az a sereg asszony, a ki a Perényiné seregéből lassanként különválva támolyog a körtvélyi erdő felé.

Először csak egy vált ki a seregből, talán maga sem tudta, hogy elvált, s ment magánosan jobb kéz felé egyedül. Egy karcsú magas, feketébe öltözött alak, kevély, nyugodt, halavány orczájú, szótalan asszony.

A Teremhegyi Bika fiúk anyja. Nem sirt, nem jajgatott, nem vonta kérdőre sem az eget, sem a földet, nem szólt senkihez, nem látott semmit, csak ment egyenesen, jobbra-balra csendesen hajtogatva szép fejét, mint a ki gondosan vigyáz valamit.

A mezőn széledező seregből sokan csatlakoztak hozzá önkéntelenül. Nem kérdezték, hová, csak mentek utána. Talán észre sem vette, hogy kisérik.

Egy helyen megállt, figyelmesen körültekintett és szó nélkül a földre mutatott. Nem szólt, csak újjai mozogtak és az újjak mondották: itt is, ott is, amott is...

— Ezek, — szólt egyszerre két asszony, a mutatott helyeket megtekintve, fiatal lábnyomok. Úri sarúk, hegyes orrok, karcsú lábfejek, völgyes talpak...

Bikáné szó nélkül ment tovább az egyre szaporodó nyomokon. Nyomában széledezve a többi, még mindig némán; eltanulták vezetőjöktől a szakadó szív kevélységét, mely megveti a jajgató fájdalmat; de már akadt közöttük a ki, mintha elesett volna.

— Csak egy göröngybe botlottam, — szólt magát mentegetve. Pedig egy lábnyomot látott, arra borult rá és keblébe rejtette a felmarkolt földet.

Az erdő sarkát megkerülve, új mező nyilt előttük, és a mezőn egymásra halmozódva egy rakás tetem.

Most, mintha szárnyuk nőtt volna, mint egy sereg halászmadár a tóba, kiterjesztett karokkal rohantak. Kiki a maga prédájára, a maga halottjára.

Rettenetes morgue! Szívszakasztó agnoszkálás!

Ott feküdt a két Bika fiú a holt sereg élén, még most is egymásnak vetve vállát, mint tegnapelőtt, mikor a háromszáz élén állottak.

Az anyjok odatelepszik melléjök és szemlét tart fölöttük. Végvonaglásban kiterjesztett tenyereiket veszi kezei közé elsőben; újjaival megszámlálja, hány helyen vannak bemetélve, a mint a ládzsahegyeket kapkodták; azután ölébe veszi a két fejet s mikor jól megnézte, elkezdte szétválogatni a szép, hosszú, vértől csapzott fürtöket, mintha fésülné. Fésüli is újjaival, jól megnéz minden sebet, sorba megszámlálja, hány; azután visszasimítja a hajat, a hogy életükben viselték. Azután feloldja mellüket; mind a kettőn mély halálos kráter, melynek szélein a tegnapelőtt kitört izzó láva már oda van száradva.

— Az Istókomon kilencz; a szegény kis Farkasomon tizenegy! A kisebb többet elbirt! Szegény kis fiam, te még védelmezted a bátyádat! Szóltatok-e valamit egymásnak? Hát én jutottam-e eszetekbe? Csukjátok már le a szemeteket édes fiaim! Engem vártatok? Itt vagyok már, ne várjatok tovább!

Próbálta befogni a szemeiket; a szemhéjjak nem mozdultak.

— Engem néztek? Ne nézzetek olyan erősen; megfájdúl a szemetek! Ni a szép fehér fogaitok, mint a szentgyörgyvirág! Az is megvan mind, csakhogy megaludt rajtok a vér.

Törülgette a keszkenőjével.

— Ti vagytok ám a Baranya csillagjai. A legszebb úrfiak, a merre a Duna, Dráva folyik. A legdelibbek! A leggazdagabbak! Terehegy, Márfa, Rád, Kórós, fele Viszló, egész Bodony, egész Szőllős, mindegyikben egy-egy kúria. Oroszlánok mind a ketten; csak akkor bárányok, mikor lábaimnál ültök a fűben, mint most. Ékes fenyőszálak, de az én kezemben gyönge hajló vesszők!

Crescentius atya ott feküdt közelben, a homloka volt ketté hasítva. Azt is megszólította.

— Crescentius atya! Ezért biztam én rád a fiaimat? Én nem mondtam azt neked, hogy ide hozd őket! Ők hoztak téged, azt beszélik! Kelj fel! Mondj misét a lelkükért! Az édes két lélekért!

— Azután felállott és letérdelt a fiai mellé.

— Miatyánk Isten!... Ah! Miatyánk vagy-e?... Amen!

Távolabb Somi Pongrátz fürtös fejét simogatja egy fehér kéz. Nem meri költögetni, csak a zászló-rongyot emelgeti, a mely fejére borúl. Halkan beszél hozzá valamit. Ott várakozik térdepelve, ha felébredne, — és hajtja róla a legyeket.

Köröskörül egymás mellett vagy egymáson, mint a lekaszált széna, a hervadt arczok. Némelyiken már az enyészet megkezdette romboló munkáját. Az Orbonások, a Hervadok, a Bodák, a Harapok, a Domjánok, az Ollósok, és annyi más, már kihalt nemzetség szép sarjadékai.

Temetésre várnak mind. Csakhogy az árva anyák hoztak könnyet és jajt bőven, de ásó, kapa nem jutott eszükbe. Ha csak körmeikkel nem ásnak valami gödröket!

Szerencsére a szeremleiek végezték már szomorú munkájokat a vizslaki szélben; a sebesülteket is felszedték, pogányt, keresztyént, a kölkedi templomba; ott hagytak három kondér bort és ugyanannyi kondér tyúklevest az ápolóknak. Egyéb nem kellett, mert ha pókháló kell a sebekre, az lesz a templom padlásán elég. Szerencse, hogy csak két felekezetbeli beteg volt, pogány és keresztyén. Ezek könnyen összeférték. Ma bajosabb volna; hamarább összevinnának szláv, tót, horvát, rácz, szerb, román, oláh, szász, német, magyar, lutheránus, kálvinista, protestáns, keresztény, és keresztyén. Mert most ennyi náczió osztozkodik a Szent István palástján; a Magyarország gyöngyét az ő podesztáival és rappresentanzáival nem is számítva.

A vizslaki rétről felkerültek a szeremlei atyafiak; ásóval, kapával sírokat ástak és letették a szép törött virágokat.

A hantolás alatt az anyák ágakat szedtek, egy-egy ágat tűztek minden sírhalomra és egy-egy keszkenőt kötöttek minden ágra. Majd ide fognak eljárni Szentkirályról és Nagy-Vátyról, Gyöngyösmellékről és Nemes-Dédről, esztendőnként egyszer ezen a napon, és erről a keszkenőről mindenki meg fogja ismerni a magáét.

Igen! minden esztendőben legalább egyszer, szép alvó vitézek, a ti anyátok el fog ide jönni sírni.

A Bika fiúk anyja pedig levetette magáról a szép, fekete, gyöngyös felső köntösét. Kétfelé hasította, egyikbe egyik fiát, másikba másikat takargatta, úgy tette őket egymás mellé a földbe. Nem igérte nekik, hogy meglátogatja őket esztendőben egyszer, vagy kétszer, vagy tízszer, hanem mikor felhantolták a halmot, ő annak oldalát a két kezével szépen elegyengette. Egyengette, simítgatta.

Mikor a sírok szépen fel voltak hantolva, a predikátor állott elő:

«Oh, Izraelnek ékessége! A te hegyeiden megsebesíttetvén, miképen hullottak el a hatalmasak!

Meg ne mondjátok ezt Gáthban, és meg ne jelentsétek az Askalon utczáiban, hogy valamiképen ne örvendjenek a Filiszteusok leányai!

Ti Gilboa hegyei, se eső, se harmat tireátok ne szálljon, és mezőtök ne teremjen áldozatra valót, mert itt hányattatott el az erős vitézeknek paizsok.

Életekben is egymást szeretők, halálokban is nem választtattak el egymástól.

A saskeselyűnél könnyebbek voltak és az oroszlánoknál erősebbek.»

Minden anya a maga halottjánál térdepelt. Csak egyetlen asszony álldogált kivül a seregen, egy maga. Neki nincs halottja, ezért kettős a gyásza. Csak magában suttogta:

— Nincs itt! Az én Dámám; az én ékes kis fiam!

A predikátor búcsúztatója közben valami tompa üvöltés reszkettette meg a levegőt. Az anyák arczra buktak. Az érzékenyebbje vagy képzelődőbbje kezdte körmével ásni és szét-hányni a sírt. Azt hitték, gyermekök szólalt meg odalenn.

A fásultabb lelkek hamar tájékozódtak, kivált mikor az üvöltés ismétlődött, hogy az nem a sírból jön ugyan, de mégis valami nyilt mélységből. Talán megkötözve, vagy meg sem kötözve, hanem összevagdalva fetreng; talán valami kútban, a hová az üldözők elől futva ugrott, vagy bukott valaki.

Legtöbben az erdő felé indultak, de alig haladtak néhány ölnyire, midőn az erdőből kibukkant és feléjök sietett néhány elnyütt arczú legényke. Köztök Dáma és Filkó.

Ők a temetési bús ünnepélyről semmit sem tudtak; most is csak a nagy üvöltésre riadtak ki. Szétnéztek ugyan a fa hegyéből ma reggel is, látták is a síkon járó-kelő népeket, de attól inkább megrettentek mint megbátorodtak. A magiszter annyira telebeszélte a fejöket a halottfosztogatókról, a kik rosszabbak a töröknél, mert a kit életben találnak, agyonverik, hogy kifoszthassák. Azontúl szederszedéssel voltak elfoglalva s mikor a magistert ellátták, visszatértek lovaikhoz és játékaikhoz. Azután elnyomta őket a fáradtság és a hőség.

Zóóki Tamásné szétterjesztett karokkal indult fia elébe s útja felén összerogyott.

A gyászoló anyák színte megrohanták a fiúkat. Egyik elkapta Dámát, ölelte csókolta, azután keserűsége egész őrültségével odalökte az anyjához.

— Ne! itt a tied.

Bikáné fölemelte az asszonyt s hóna alatt fogva tartotta.

— Ángyom! hát te különb vagy az Isten előtt, mint mi? Különb bizony, de mondd meg, miért? Neked megtartotta ezt az egyet, én tőlem kettőt is elvett.

A szegény asszony melléből fuldoklással szakadozott a hála. Nem birta karjait fölemelni, hogy megölelje a fiát. Csak nézte csudálkozva, míg újra elszédült.

— Ti üvöltöttetek olyan keservesen? kérdezte a predikátor a fiúkat, de a fiúk helyett egy újabb üvöltés felelt messziről.

— Ah, a magiszter az! Ott fekszik az árokban, ki van törve a lába! — feleltek a fiúk egyszerre és vezették a sokaságot az árok felé.

El volt már gyöngülve nagyon, de a mint látta, hogy asszonynéppel és parasztsággal van dolga, felülkerült benne a durvaság és elkezdte szidni a gyülekezőket. — Lám, a ki vérét hullatja hazájáért, királyáért, itt felejtik mint egy dögöt! Azután parancsolgatni kezdett, hogy kimélve fogják meg a hóna alját, a derekát... Vén bolond! azt gondolod, hogy az én derekam is kötőfék, a kit rángatni szokás? Nem tudsz vigyázni?

Mikor az árokszélre kitették, ott henteregve szidta a predikátort, hogy hozzá ne nyúljon, mert úgy is ő rontotta meg a garabonciájával. Azután utasításokat adott neki, hogy tapogassa meg, vajjon *contusio tibiarum* esete forog-e fenn, mely esetben hozzanak neki mandruczkó olajat, vagy pedig *katagma sphyron*, a melyet elaphoboskummal kell borogatni.

De bizony azt nem értek rá keresgélni. Hanem volt a seregben füves-asszony elég, valamint a szeremlei esküdtek között is két híres csontrakó; azok egy darabig bizonyoztak fölötte, hogy csonttörés-e vagy ficzamodás? Azonban akár csonttörés, akár ficzamodás legyen, csak egy annak az orvossága. Az egyik ember átkapta a nyavalyást a hóna alatt, a másik megragadta a bűnös lábát, és rántott rajta akkorát, hogy a ki varjú az erdőben szundikált, valamennyi károgva röppent föl a bődülésére.

Hogy pedig a füves-asszony se maradjon ki a consiliumból, annak a tanácsára bekötötték a szenvedő bokákat valamivel, a mi a homerusi időkben az Ajax szájának nagy alkalmatlanságára volt ugyan, de annál hasznosabb ma is a friss oltványok bekötözésénél, mikor oltóviaszk nincs kéznél. Ha a fa összeforr tőle, hogy ne forrna össze az ebcsont. Csak borogassa mindennap kétszer, két hónap mulva elszegődhetik kengyelfutónak.

Most a püspökre került a sor. Roncsolt testét a két paripa még akkor is őrizte; nagy kímélettel kiemelték az öreg emberek, ástak neki sírt, szélesebbet és mélyebbet mint a többinek. Koporsó nem volt; a sír fenekét és oldalát kibéllelték friss cserfa galyjakkal, úgy fektették bele azon pánczélostul. Akkor ismét galyjakat hánytak rá, a galyjakra keszkenőket teregettek; azután zuhogott rá a hant, a szeremlei tanács kapálta rá, és minden asszony azonfelül egy-egy marék hantot, mert ő mindnyájuk halottja. Mikor feldomborúlt a sír, Dáma beletűzte a kopjáját, s rá Filkó keresztbe kötötte a magáét.

Még a predikátor is megtagadta magát. Noha ő már magyar rhythmusokban szokott búcsúztatni odahaza, itt most mégis visszatért a régi liturgiához és a halhatatlanság régi énekét énekelte el érczes szóval.

«Lux perpetua luceat ei.»

Nemzetségednek minden elkövetett és még elkövetendő árulásait mossa el a te kiomlott véred.

Dicsekedett is a magiszter mindenfelé, a meddig birta, hogy milyen díszesen eltemettette ő az ő urát.

Így végződött a Nyakavágó Szent János napja Magyarországon 1526-ik esztendőben.

(Folytatása következik.)

Riadó. (Szövege a 116. lapon.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

X. (Folytatás.)

Kata-dzsil.

Délután két óra tájban különösen nyomottá kezdett lenni a levegő. Nem a nap rendes heve volt ez, hanem valami más, a mit a «fehéringesek» eddig nem tapasztaltak. Mind nehezebbé vált a lélekzés, erős izzadság verte ki a testet, az egész szervezet elgyengült, e mellett a vérkeringés mindig gyorsabbá lett s a szív erősen dobogott... Álom környékezte az embereket, de azért képtelenek voltak elaludni. A szomjuság hihetetlen mértékben fokozódott és a kutak körül az eddiginél hasonlíthatatlanul sűrűbb tömeg tolongott... A mozdulatlan, izzó levegő valósággal fojtogatott minden élő lényt, elbágyasztott, teljes semmittevésre kárhoztatott mindenkit... Minden munka kiesett a kézből; gyötrelmes érzés vett erőt mindenkin; mindenki bár éberen, de valami türhetetlen lidérczenyomásfélét érzett.

S ebben az érzésben az állatok is szemmelláthatólag osztoztak az emberekkel: a lovak mind csurom-izzadtan meresztették ki mozdulatlan, szinte élettelen szemeiket, tágra nyitották vérvörös orrlyukaikat, hegyezték a füleiket és nem is gondoltak az evésre. A lábaik inogtak, de azért nem hevertek le, hanem ösztönszerűleg mind háttal fordultak északnyugat felé.

A kutyák mélyen beástak magukat a homokba és keservesen vonítottak. A tevék mind lefeküdtek, kinyújtották a fejüket és — sajátszerű dolog — szintén háttal fordultak éjszaknyugat felé.

Ha valami lovasnak északnyugat felé vezetett az útja, a lova nem szívesen ment, makranczoskodott és ha csak egy pillanatra is meglazult a kantár, vagy elvált oldaluktól az éles, ösztökélő sarkantyú, tüstént maguktól visszafordultak. Azok pedig, a kik ellenkező irányban mentek, alig birták visszatartani lovaikat, melyek féktelenül rohantak előre.

Az őszvérek egy csoportba verődtek össze és áthatóan bőgtek... Ez a bőgés a kutyák kínos vonításával együtt csak fokozta az általános izgalmat és rettenetesen lehangolta az embereket.

A természet valami gonosz dologra készült. És annak a gonosz dolognak nyilván éjszaknyugatról kellett jönnie.

Eközben a levegő teljesen csöndes volt; a szél, mely megelőző egész nap fújt és éjszakán át egész homokdombokat kavart össze, teljesen lecsendesült, s ebben a pillanatban a szabadban meggyújtott gyertya lángja is oly csöndes volna, mint az üveg alatt.

Az ég valami vöröses-sárga szint öltött s a nap korongja fénytelen és sugártalan homályos gömbnek látszott rajta keresztül; bátran bele lehetett bámulni, mintha csak bekormozott üvegen keresztül nézett volna az ember.

Így tartott ez este úgy hét óráig.

Minél inkább nyugat felé szállt a nap, annál pirosabb lett, s ez a vérvörös fény valósággal elárasztotta a dombok lejtőit, melyeknek tulsó oldalát kékes, sötét árnyékokkal borította be.

Egyszerre fenyegető fekete fal emelkedett ki a szemhatárból, szétterjedt jobbra is, balra is és csakhamar az egész szemhatárt elborította.

S im' ez a fal felért már a napig, mely elébb félig, majd teljesen eltünt mögötte s csaknem egy pillanat alatt sűrű sötétség állott be.

— Meg kell erősíteni a sátrakat, jól elrakni a fegyvereket... tüzet nem rakni s a meglévőket kioltani! — hangzottak fel gyors egymásutánban az aggodalmas parancsok.

— Kata-dzsil!... Kata-dzsil!* — kiabálták a benszülöttek, és aggódva kerestek menedéket a teveháton szállított nehéz csomagok közt.

— No, czimborák, talpon legyetek az éjszaka! Olyan orkán lesz, hogy rettenetes! — mondogatták a «fehér ingesek».

*

A zivatar első rohama úgy félórával napnyugta után tört ki. Ez egy hatalmas szélroham volt, mely a mily hirtelen támadt, ép oly hirtelen le is csillapult. A finom porból egész felhőket hozott magával, felforditott néhány fegyver-gúlát, s letépte az egyik sátor tetejét; a táborban a zürzavart, melyet ez a száraz szélroham előidézett, a koromsötétség még fokozni látszott. Aggodalmas felkiáltások hallatszottak, minden irányban homályos alakok suhantak idestova, a kik a szél által elsodort

* Kata-dzsil = rettenetes orkán. (Ford.)

sipkáik után futva egymásnak mentek, felbuktak, lábra ugrottak és ujra futottak...

Következett egy és utána egy második hatalmas villámlás... A sötét égboltozaton pirosas, tüzes foltok cikáztak idestova, mintha csak itt-ott át lett volna lyukasztva. Tompa, szinte földalatti moraj hallatszott s a levegő erősen kénszagú lett.

Most már a durvább pusztai homokot is felkorbácsolta a szélvész, s ez a homok valósággal égette az arczot, a kezeket, a nyakat és a nyakszirtet, szóval minden testrészt, mely a ruha alól kilátszott.

A lovak vadul nyerítettek és rángatták kötőfékeiket...

— Meg kell erősíteni a pányvákat! Vigyázni a lovakra. Isten mentsen meg, hogy elszabaduljanak! — minduntalan hallatszottak a kozákok és a tüzérek ilyenféle felkiáltásai.

Az orkán mind erősebben tombolt... Mindenki csak azzal volt elfoglalva, hogy talpon maradjon, és megőrizze azt, a mi rá van bizva. Minden összefolyt ebben az elementáris khaoszban... Thüh!... egy lövés! Ez a hang sokkal ismerősebb, semhogy össze lehetne téveszteni a szélvész féktelen zugásával... Ime egy másik... harmadik!... Áthatóan felhangzott a jelző trombita szava, — utána még egyszer, halkan, alig hallhatóan, mint valami távolban újjongó madár kurjantásának a visszhangja...

— Riadó!... Riadó, ilyen rémületes pillanatban...

*

— Ide barátim!... Segitsetek! — hangzott fel egy kétségbeesetten elfúló hang.

Ez a hang onnét jött, a hol Atamkul meg volt kötve. Az örök tüstént odarohantak. Sötét volt, semmit se lehetett látni, s még hozzá tele lett homokkal mindenkinek a szeme... Egyiküket előtt, valósággal a földből kikelve, felegyenesedett egy hatalmas sötét alak és elsuhant...

— Utána! Utána!...

— Atamkul megszökött!...

— Meghalok barátim! Jaj... itt a halálom! Oh be roszúl vagyok!... Én édes Istenem! — hörgött valaki s halálos görcsökben vonaglott a homokban.

— Sokan voltak, sokan... öten. Egyszerre hárman is ráestek az őrszemre. Én láttam a magam szemeivel... küldjetek orvosért... hozzatok hordágyat...

— Isten, segitség!

Egy újabb szélroham ujabb forró homokhullámokat sodort magával.

— Élve elborit! Istennek szent anyja légy velem! — hallatszik a közelből egy rémült kis regruta panaszos hangja, a ki még újoncz az ilyen pusztai kalandokban.

*

Az öreg Dementij még idejekorán napszállat előtt jól megerősitette úrnője sátrát. Két kötéllel jól lekötötte, erősen beverte a czölöpöket, minden eshetőségre meg is szaporitotta őket vagy kettővel és felülvizsgálva a munkáját, megnyugodott, hogy ki fog tartani.

— Martinovna Natalia, édes Matyuska, soh'se féljen, elég erős lesz ez! Csak aludjék békén a kis Petyuskával... majd én többször utánanézzek! — mondotta az asszonyának, a ki aggodalmasan fürkészte a gyanus eget.

— Nem magamért félek, Dementij, nem magamért, — szólt Natasa.

— Tudom, mutyuska, tudom nagyságos asszonyom. Én majd addig megfőzöm a teát. Tüzet ugyan nem szabad rakni, de majd én titokban, valami kis gödröcskében... nem látja meg senki...

Az öreg elment, hogy «titokban... valami kis gödröcskében» — megrakja a tüzet.

Martinovna Natalia még egyszer kiszólt a sátorból. Gyorsan sötétedett... valósággal félelmes kezdett lenni.

Valami aggodalmas nyugtalanság, valami rossznak és végzetesnek megmagyarázhatatlan előérzete szállotta meg a lelkét.

— Petya, te édes, ne félj — csititgatta a kis fiát. — Nem lesz ebből semmi... Nagy szél, az majd elmúlik és utána pompás hűvös lesz az idő... ma, úgy-e, rettenetesen meleged volt? Úgy-e?

— Iden... suttogta a gyermek, lustán végignyujtózva az ágyán, egy ingben, kigombolt gallérral... Mama... teát atajot... adsza teát.

— Tüstént drágám, tüstént; Dementij elment megfőzni a teát... Mindjárt behozza, s akkor iszunk teát jó süteménynyel. Ugy-e, te szereted a süteményt, édes?

— Szüteményt... ismételte a gyermek.

— Édes kis fiacskám te!

Natasa az ölébe vette a kis fiát és szenvedélyesen a keblére ölelte őt. A gyermeke iránt való szeretetnek és gyöngédségnek valami sajátszerű heves rohama fogta el és elhalmozta csókjaival a kis fiút.

Egyszer az egész sátor megrázkódott, az oldalai felduzzadtak mint a vitorlák, és kivül megpattant rajta valami.

— Ide, ide!... Segitsetek! — hangzott fel Dementij aggodalmas szava.

A szélroham kioltotta a gyertyát és sürü sötétség lett egyszerre. A gyermek sirni kezdett.

— Valóságos itéletnapja! — szólt az öreg.

Néhány lovas-alak vágtatott neki a sátornak és leütötte a lábairól az öreget. Egyszerre az egész sátor oldalvást hajolt, az utolsó kötél is elszakadt, a tető egyenesen felemelkedett és a szélvész szárnyán elrepült, mint valami óriási szörnyetegnek a szárnya felvillant egy pillanatra a hatalmas vászon a levegőben... és eltünt... Ebben a pillanatban Natasa rémülten és elképedve, keblén szorongatva a gyermekét, érezte, hogy két idegen kar öleli át a derekát, s valakinek forró és kellemetlen lehelletét érezte az arczán... Közvetlen a füle mellett hallotta e kirgiz szókat: «Vidd... kösd a nyereghez... sebesen»... Ezt a hangot jól ismerte... és leirhatatlan kétségbeeséssel felkiáltott: «Mentsetek meg... segitség!...»

A lábai már a földön álltak... Érezte, a mint fölkapták és fel akarták tuszkolni a lóra. A gyermeke kiesett a kezéből... Natasa kétségbeesetten viaskodott és a fogaival kapaszkodott abba, a mit ért.

Valaki felsohajtott... tenyerével megérintette a homlokát... és hátrahajtotta a fejét.

Natasa elvesztette az eszméletét.

(Folytatása következik.)

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** Alapitási év 1810.

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főssulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható

A száraz épitészet elemei

gazdák, épitészek és gazdasági tanintézetek hallgatói számára.

Irta **Mika Károly** kir. mérnök.

130 ábrával. ***Ára füzve 50 kr.***

Ezen munka nemcsak tájékozásul, hanem vezérül is szolgál az épitészet és vele kapcsolatban levő iparágakra nézve, s ép e részben már rég hiányát érezte legkivált gazdaközönségünk, mely legtöbb esetben egyes vállalkozók kapzsiságának volt kitéve és adózója, — ezért is örömmel közöljük ezen jeles szakmunkát, mely adott alkalommal kalauzul szolgál nemcsak a költségvetés előirányzatánál, hanem a czélba vett épitkezési anyagok haszonvehetőségének és minőségének megbirálásánál is — hogy mennyi gond és kellemetlenség lesz ezáltal elháritva, mennyi fölösleges költség megtakaritva, azt csakis az épitkező fogja tudni és méltányolni, — ezért jó lélekkel ajánljuk gazdatársaink figyelmébe.

Dr. Farkas Mihály.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

105—116. füzet.

EGY MAGYAR CSALÁD A FORRADALOM ALATT.

HARMADIK KIADÁS.

NÉGY KÖTET.

Ára füzve 6 forint.

A «Franklin-Társulat kiadásában» Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható

ARANY KINCSTÁR

Nélkülözhetlen tanácsadó minden család és háztartás számára.

Szerkesztette

BENICZKY IRMA.

Második kiadás.

Ára füzve 80 kr. kötve 1 forint.

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Nagy-Szombat állomásán létező vendéglő üzletre 1898. évi október hó 1-től számitott három évre nyilvános pályázatot hirdetünk. A szabályszerüen bélyegzett s kellő bizonyitványokkal felszerelt ajánlatok folyó évi augusztus hó 19-én déli 12 óráig nyujtandók be lepecsételt boritékban a m. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetőségének általános osztályánál e czim alatt: «Ajánlat a nagyszombati pályavendéglő bérletére, 24381/98. számhoz.» Az ajánlattevő köteles ugyanazon üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál folyó évi augusztus hó 18-án déli 12 óráig bánatpénzképen 500 frtot készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni, vagy oda posta utján külön boritékban beküldeni. Bánatpénz letétele nélkül az ajánlat nem vétetik figyelembe. A bánatpénzről nyert pénztári elismervény nem csatolandó az ajánlathoz. A bérletre vonatkozó feltételek az üzletvezetőség általános osztályában (Teréz-körut 62. sz. I. 5.) a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik s azokat kötelezőknek elfogadják. A bérbeadó üzletvezetőség fentartja magának azt a jogot, hogy az ajánlattevők közül a megajánlott bérösszegre való tekintet nélkül szabadon választhasson.

Budapest, 1898. julius hó 18-án.

Az üzletvezetőség.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Számadás.

Ki volt ez a húszezer?

Ki tudná újjai közzé szedni azokat az apró homokszemeket, a melyekből a gránit szikla alakúl? A közönségesen ismert nevek mellett a Névtelen Félisteneket? Jászay Pál, Broderits és Istvánffy után, hét főpapot, huszonnyolcz zászlós és főurat, ötszáz főnemest és 22,000 közrendü bajnokot említ. Bár nem pontos és nem biztos a főbb urak jegyzéke, emlékezzünk meg rólok itt is.

Elestek: Aczél István, Bánffi Zsigmond, Balassa Ferencz, Batthyáni János, Csaholyi Ferencz csanádi püspök, Drágffi János országbiró, Forgács Miklós; Frangepán Mátyás Rozgonyi Borbálát hagyta özvegyen; Hampó Ferencz, Horváth Simon főpohárnok, Ispán Károly, Istvánfi János, Kállay István, Kállai János, Korlátkövi Péter, Korogi Péter, Majthényi János, Móré Filep pécsi püspök, Nagy Máté, Nagy Antal; Ország Ferenczet két szép leánya siratja; Orlovitz György, Paksi Balázs győri püspök, Paksi János, Palinai György bosznai püspök, Palóczi Antal, Pekri János, Pekri Miklós; Perényi Gábor, a kegyes Frangepán Kata férje, ki a krakkói bibliát nyomatta; Perényi Ferencz váradi püspök, Podmaniczki Mihály (neje Tarczai Kata), Csebi Pogány Zsigmond (neje Várdai leány), Pozsár Benedek, Radits-Bosits, a naszádosok kapitánya. — Rajcsányi István György fiával; a szegény Gondos Ilyés szakács. Ságai István, Sárkány Ambrus, Slikk István; Szalkai László érsekprimás. Szécsi Tamás, Szécsei Sebestyén, Tákosi Ferencz, Tarczai Miklós (neje Bánffi Dorottya), Tomori Pál érsek, Tornaljai János, Trepka András, Zápolya György, Zrinyi Mihály, Jósa Miklós, Várdai Imre, Vas László. Végre Lajos király.

Ötvenhármat az ötszázharminczöt közül részint az említett irók neveznek meg, részint Budai Lexiconából vannak kiböngészve.

Nevek, melyek unalomig vannak emlegetve még iskolai könyvekben is: mi szükség ezekkel untatni az olvasót?

De csak untassuk! Hátha az olvasók között akad egy-két történetiró, a ki felbuzdúl arra a munkára, a mi a dilettans erejét felülmúlja! Összeállitani az ugyanazon dicsőség részeseinek hosszú rendjét. Ezek a nevek legalább is érnek annyit, mint a rákosi diéta deputátusai.

A jó Etédi Márton megpróbálkozott vele: közel háromszáz nevet foglal a katalógusába. «Ha valaki, ú. m., nem akarná hinni, hogy a nevezett familiák az ütközetben jelen voltanak, ne sajnálja mindenik familia protokollumát felkeresni, és ha meg nem találja, a mit irtam, akkor vesse szememre.» De bizony csak a *királyi könyvek* hamar utolérik a jámbort, mert az ő hőseinek egy jó része a XVII. században kapta a nemességét. Nem tudta, hogy *királyi könyvek* is vannak, sőt valamikor köz-kézre is kerülnek. Egész bátorsággal belevett a listájába mindenkit; komáit, pátronusait, és az egész pestvármegyei compossessorátust; sőt egészen új támadású indigénákat is. De nekünk nem ilyen kellene!

És kik menekültek meg?

Kétségkivül az elökelő nemesség nagyobb része elveszett, mert ezen a földön talán makacsabb harcz soha nem volt; de érdekes volna teljes és igazolt jegyzékét ismerni azoknak is, a kik jelenvoltak és megmenekültek; valamint azt is: minek köszönhették szabadulásukat? A véletlennek-e, vagy lovaik lábának és annak a hasznos valaminek, a mit a példabeszéd a szégyennel foglal egybe.

Kimnach László rajza.

Az anyjuk odatelepszik melléjök és ölébe veszi a két fejet...

(Szövege a 114. lapon.)

Mert csudálatos gondolatai támadnak az embernek, ha ezekről a dolgokról elmélkedik.

Azok, a kik a szegény királyt futásában követték, ott vesznek, a hol ő. Ha Czetricz és Majlát átugorják az árkot, az még megmagyarázható és megengedhető.

Bakics Pál, Bánffi János, Batthyáni Farkas, Czibak Imre, Cziprusi Hannibál, Erdődi Péter; Broderits István, Erdődi Simon, Ország János, Podmaniczki István püspökök; Nyári Ferencz, Pekri Lajos, Révai István, Révai Ferencz, Sulyok Balázs, Sulyok István, Telekesi Imre, Istvánffy Pál, Zay Ferencz, Várdai Mihály szabadulása sem üt szeget a fejünkben.

Hogy Szegedi Antal, a király káplánja, a megrohant táborban lóra kap és egy hatalmas vágással arczán megmenekszik, kezünket rázzuk feléje négyszáz esztendő múlva is.

Hogy Bátori Andrásnak, a gyors hirnöknek gyors lova, és gyors lovának könnyü lába van; természetesnek tartjuk; Somlyai Bátori Istvánnak is ilyen lova lehetett! Mondjuk őket boldogoknak.

De hogy Ráskai Gáspár, Török Bálint és (talán) Kállai János is, kikre éppen a király személye van bizva, ép bőrrel kerüljenek haza.

Hogy Bátori nádor, ki csaknem oda volt láncolva a királyhoz, elfusson a köszvényes lábán.

Hogy az első hadvonal vezér alakjai: Batthyáni Ferencz és Tahi Ferencz, Perényi Péter és Szerecsen János megmeneküljenek ott, a hol Tomori és Zápolya György a hadvonal mögött, és a hol Palóczi és Szécsi és az ütközetsürgető Podmaniczki Mihály és Perényi Gábor, és a Sulyokok, — a nagy bajnokok egész hetevénye, a történetiró szerint az első hadvonalban elestek, — ezen nem győz fogyni a csudánk.

Mit mondjunk erre?

A megmenekültek, majd valamennyien nagy oligarkhák, ha nem dinaszták, — ezeknek drágább volt az életük...

Igazán érdemes volna, ha igazi szakember megalkotná a nagy csatarend térképét, s megjelölné mind az elesettek, mind a menekültek helyét, ki hol állott?

Török Bálint, Majlát István, Móré László, egy nagy és viszontagságos életpálya hőseiül vagy bünöseiül megmenekülnek most; hogy életüket mindhárman együtt végezzék a Héttoronyban. — Móré még törökké is lesz, de nem használ semmit. Fia azonban felviszi kapudán basaságig.

Herczegh Miklós, Imreffi Fekete Mihály és Majthényi Bertalan foglyúl estek; Bakács Sándor, a Bánffi János szolgája és Kecskés Pál, a nádoré, szintén. — Az elsőnek tudjuk szabadulása legendás okát; neve után herczegi vérnek vélték. A többi négy, úgy mondják, drága váltságért kapta életét. Hát mégis volt szabadulása a foglyoknak is, ha drágán is! Hogy lehet ezzel megegyeztetni annak az 1500—2000, sőt négyezer fogolynak másnap reggel történt legyilkoltatását, a kikről a történetirók szólanak? Bizony ha Bakacs Sándor és Kecskés Pál megmaradtak, (mert kiváltásuk nem történhetett egy pár nap alatt): miért kellett volna annyi drága rabnak vérét venni idő előtt.

Az elesettekről, a menekültekről egyformán számot adva, a mint a közelünkbe eső száraz forrásokból meríthettünk: még egy kérdés vár feléletre.

Hát azok, a kik sem el nem estek, sem nem menekültek? A kikről nem tudjuk, ott voltak-é vagy nem? Csak azt tudjuk, hogy akkor éltek, szerepeltek; — talán, távol az országpusztító vihartól, lábukat lóggatták, — vagy kezeiket dörzsölve mondogatták: úgy kell a királynak; — mért nem vett nekünk csizmát? Mert ilyen is akadt.

Majdnem háromszázat lehet ilyent összefogdosni Budai Lexiconából. Ne kérdeznénk meg tőlök: hol voltatok azon a napon, és mit álmodtatok azon az éjszakán?

Hiszen «egy kincse van minden hazának!» Tied hazám egy... fátyol! Boritsd ezekre rá!

Méltóságos főrendek! Nagyságos tízezer! Tekintetes gentry! (Egyébként pedig Nemzetes uraim! — Mert hiszen a kedvelt gentry csak azt jelenti, a mit a régi jó Nemzetes uram!...)

Tehát Nemzetes gentry! Ha adtok valamit örökölt nevetekre, hányjátok föl leveles ládáitokat; nézzétek meg, nincs-e a jelenvoltak, vagy az elesettek között valaki, a kinek a nevét viselitek? Ez kötelességtek, és többet ér rajtatok, mint egy sokféle tárgyból faragott aranykulcs.

V.

Pongrácz, Szervácz, Bonifácz.

A holló.

A körtvélyi erdő tájéka is csendes lett és a holtak magokra maradtak a fejükhöz tüzdelt bokrocskáikkal. A gyász elszéledt; vitte haza kiki, ápolgatni tovább, mig bele nem fásúl, vagy kiáltani, mig bele nem fárad.

És vitte a kevés boldog is a maga életben találtját örömmel, ha ugyan volt valami szine annak az örömnek, annyi rettegés után és körülvéve annyi fájdalommal.

A magiszternek senkije sem volt. Felfogták tehát a szeremlei bírák és végig fektették egy kocsiba, hogy majd elviszik a kölkedi templomba a többi sebesültekhez. Ott majd lassanként kiheveri a baját, mert a leghiresebb csontrakót oda rendelték és a leghasznosabb kezű füvesasszonyt.

A *csontrakó* szóra feldühödött az ember, elordította magát, hogy ő eretnek templomba nem megy «az Istennek se!» Meg is markolta a szekéroldalt, hogy kiveti magát a kocsiból.

A szegény Zoóki Tamásnénak megesett a szive rajta. Szegről-végről komája is volt a szegény urának; együtt szolgált a fiával, együtt is szenvedett; áttetette tehát a maga kocsijára: a kis Filkót is megsimogatta, hogy ő lesz neki ezentúl anyja helyett anyja; azután útnak eredtek *Barátúrra* a hol az asszonynak a kis kúriája volt. A kocsi mellett a két fiú lovagolt s vezették a Hollót meg a Derest.

A magiszter nem is mutatkozott háláadatlannak a gondos ápolásért. Mert mikor a bokája kissé összeforrt: két mankón ugyan, de nagy hűséggel járogatta körül az udvart; tudta katonásan szidni a cselédséget és ránczba szedni azt az öt-hat jobbágyot, a kik a barátúri kúriát szolgálták.

Mikor már mankó nélkül is el tudott biczegni, elkezdte jövendője fundamentomának vályogjait vetegetni papiroson. Tudniillik bevonult a szobába; a nagyház egészen az övé volt, ott nem háborgatta senki; ott nagy gonddal és ügyességgel megcsinálta a testamentomát a boldogúlt Móré püspöknek; alá is irta olyan hűséggel, hogy maga a boldogúlt is elismerte volna a maga manupropriájának; koramizáltatta pater Crescentiussal és pater Nikodémussal, és meg is pecsételte a püspök czimeres gyűrűjével.

A hamisitás abban a korban még élte arany napjait. Nem egy nagy familia ősének ilyen pergamenből volt kötve a szárnya, melyen Árpáddal Scythiából kirepült; és sok nagy vagyonnak a fészke ilyen papirossal volt kibéllelve.

Mire ezzel elkészült, akkorra már egészen megerősödött. Sánta maradt ugyan örökre, de ez a biczczentés nem vált kisebbségére; derékon felül, nyeregben ülve még erősebb és ügyesebb lett.

Most már csak a testamentom érvényesitése van hátra; ez pedig úgy fog történni, hogy bemutatja a legközelebbi hiteles helyen, t. i. Pécsen. Ott ugyan káptalan most nincs, de ott van Baksai Bernárd, a kivel e krónika irója semmi atyafiságot sem tart; nem is azért keverte ide a nevét hanem azért, hogy felelevenitse homályos emlékét János király egyik diplomatájának, az ország egyik első jogtudósának, mindjárt Verbőczy után, ki a Tripartitumra Commentáriusokat is irt.

Teljes díszben, két apród úrfi kiséretében szándékozott ott megjelenni. Rendelkezett is, hogy holnapra nyalják ki a Hollót.

Ekkor eszébe jutott, hogy a Hollóval még egy kis számadása van. Neki köszönheti két hónapos nyomorúságát és örökös sántaságát. Ezt nem viszi el szárazon.

Az állat! — Feltette magában, hogy bosszút áll az állaton és egyszersmindenkorra megtanitja. Most nincs a nyakán a török.

Megnyergeltette. A faluból léptetve ment ki, s Holló úgy lépkedett mint egy király, a faluvégig. Ott elkezdett ügetni, ügetés közben egyet gondolt és felrúgott.

A magister teljes erejével vágott a ló tomporára s azon pillanatban erősen visszarántotta a zablát.

— Vagy úgy? — gondolta Holló. — Nekem mindegy! — És az első rántásra felegyenesedett a két hátulsó lábán.

A magister most eresztett a féken, de ugyanakkor Holló ismét felrúgott, hogy kinzója majd fejjel bukott rajta keresztül.

Most halálos harcz kezdődött a két állat között a mondott sorrendben; ostorcsapás és zablarángatás az egyik részről, felrúgás és ágaskodás a másikról.

— No hát lássuk! Gondolta Holló, és most már kezdte czifrázni. Háromszor is felrúgott egy végtében, azután két lábra ágaskodva táncolt előre. Ostor, sarkantyú, zabla nem regulázták már.

A magister elvesztette a játékot és a süvegjét. — Békült volna már, és eresztette is a lovat, de Holló nem fogadta el a fegyverszünetet. Rohant előre a hegyi erdőnek, ott kinézett egy vastag törzsű gesztenyefát, annak neki rohant leszegett fejjel, hogy a magister rémülten felkiáltott. Nem magát féltette, hanem a lovat. Ha annak a fának neki megy, összezúzza magát, és oda lesz a drága jószág.

De nem ment neki vakon. Tudta azt a Holló, mikor kell félrecsapni úgy, hogy neki a fényes szőre se horzsolódjék meg; leköszörülje ellenben egy finom metszéssel magáról mindazt, a mit ő nem tartott a maga egyéniségéhez lényegesen szükségesnek.

Le is köszörülte a jobb oldaláról a kengyelt hevederestől, lábastól, nyergestől, urastól és mindenestől.

Ott rúgott még egyet, s terhétől szabadulva, bevágtatott a faluba. — Meg sem állt az istállóig, a jászláig. Ott a Dereshez hozzá dörzsölte az orrát, és egyet röhögött panaszképpen a Deresnek.

— Csak képzeld! Ez a tolvaj se kérd, se hall, rám veti magát, mintha én valami bitang jószág volnék; aztán el kezd ütni, rángatni. — Nem ütöttek engem soha! Valjon hová tehette a gazdámat?

Azután megint röhögött. Ez már dicsekedés volt.

— De le is töröltem magamról minden czeleczulájával.

Azután elkezdte ropogtatni az abrakot.

A magister biczegve ballagott haza a keresésére indult fiúkkal, kik a gesztenyefa alatt minden nagyobb baj nélkül, összes szerszámai és egy kis vékony-nyilamlás társaságában pihenve találták.

Váltig dicsekedett, hogy megtanitotta a dögöt. De mégse mert új próbát tenni vele a pécsi útra. Sőt babonás félelme most már a jámborabb Derestől is visszatartotta. Hiszen ez is rajta gázolt az árokban, s ki tudja, milyen erkölcsöt tanult el a párjától.

A róka és a farkas.

A kocsi szegényesebb alkalmatosság, de biztosabb. Kocsira ült és úgy hajtatott be Pécsre.

Alig ismert a szerencsétlen városra. A törökök felégették és felrabolták. Minden valamirevaló ember kiköltözött belőle; a százlábú Kleofás ragadta kezéhez a kormányt és tartotta fenn az irtóztató rendet. Vasaltatta a papokat, és tömlöczöztette a kalmárokat, a kik lassanként merészkedtek visszaszivárogni. A fösvény kutyákat, a kik kapujok előtt egész órahosszat ácsorogtatták a szegényt egy fillérért.

Szerencsére egy hónap múlva megérkezett *Szerecsen János*, az *új püspök*. Sokan püspöknek mondják, sokan ráfogják, hogy maga is püspöknek tartotta magát, hogy bitorolta a püspöki jogokat. Egyik sem igaz. Semmi köze sem volt a püspöki jogokhoz, csak a püspöki jövedelmekhez, ez sem bitorlás, hanem adományozás útján, és pedig nem ingyen. — A püspöki jövedelmekkel ellenszolgálatképpen nagy honvédelmi megterheltetés járt, és pedig, úgy látszik, nem is ellenőrzés nélkül, mert azoknak számvevője, kezelője, szintén János király rendelkezése szerint, Baksai Bernárd volt, a ki a püspökség területén a közigazgatást és igazságszolgáltatást is vezette.

Ide biczegett föl a magister, s ki is rugtatott az igazságával, a mint belépett.

— A szegény idvezült Úr bizta rám ezt a levelet, hogy, ha a harczból vissza nem térne, nyittassam föl a káptalannál, vagy más közhatóságnál.

— Hm! — dünnyögött Bernárd mester, szemügyre véve a levelet. — Ugyan nagy feneket keritett neki a boldogúlt Úr. Annyi erővel még indulása előtt letehette volna, a hova szánta. Hátha kend is ott hagyta volna a fogát, czimbora uram!

— Már én azt nem tudom. Cselekszem, a mi parancsolva volt.

— Már pedig most káptalan nincs. Vagy ha van, a sánta Bátorinál van, mert ő kötötte el a káptalan lovait. Ha csak a százlábú Kleofás magára nem vállalja a káptalankodást. Csupa sánta juris-dictio! Hozzá még kend is sánta! Aztán mit csináljunk ezzel a levéllel.

— Azt vélem, fel kellene bontani, ha van hozzá hatalma kegyelmednek.

— Nekem most mindenre van hatalmam, és ha egyébre nem volna is, erre van.

Megtekintette a pecsétet, azután felvágta a zsinórját. Értő szemmel átfutotta a szöveget, azután letette és vidám tekintetet vetett a magisterre.

— Kend burokban született, czimbora uram! Igazi szerencse fia! Négyezer aranyat hagyott kegyelmednek a boldogúlt Úr; azonkivül minden arany, ezüst marháját, lovait, fegyvereit.

— Legyen áldott az emlékezete! — sóhajtott a magiszter áhitatosan. — Hű szolgája voltam; én fogtam be a szemeit, én temettem el nagy tisztességgel.

— Megérdemlette kend a szerencsét. De a szerencse még tovább is van. A kend örökségét Móré László uram tartozik kifizetni s míg ki nem fizeti, kegyelmed zálogban tartja Máré-várát cum impertinentiis.

— *Appertinentiis*! — igazitotta a borbély a tudóst.

— Csak mondjuk úgy: *impertinentiis*. Mert az mégis csak nagy impertinenciája az állhatatlan szerencsének, hogy Móré László uram olyan nyughatatlan vérű ember, a ki egy éjszaka három fedél alatt alszik, és soha sem ott vacsorál, a hol ebédelt. Örökké rabol, még sincs soha pénze. Biztos lehet kend, hogy soha sem váltja ki. Kend mától fogva Máré-vár úra! Egyéb sem kell hozzá, mint egy kis adománylevél valamelyik királytól. Mert most kettő is van, de lehet egy pár hét múlva három négy is. Aztán, ha egytől megkapta kend, átszökik vele a másikhoz. Az előbbi már rövid úton vissza nem vonhatja, az új gazda pedig másikat is ád hozzá. Mert nagy kereskedés az ilyen isteni szolgálat. Sőt többet mondok: László úr, a milyen pénzfogható ember, egy kis készpénz ráadásért örökben is czédálja kendnek. Jó volna most egy pár ezer forint! Mi?

— Az bizony jó volna? — Dagadozott a magiszter. — Meg is próbálnám előteremteni, ha megegyezhetnénk. — Csak tudnám, merre jár?

— Hiszen ez éppen a kend szerencséjének az impertinentziája! Hát nem mondtam még? Hogy László ur éppen itt van, a familiáris ügyeiben. Úgy bizony! Tegnap érkezett; mindjárt itt is lesz, kivált ha megtudja kendet. De itt jön maga.

A deli kalandor belépett.

— Jó, hogy jön kegyelmed. Itt van, a kit keresett! Emericus uram, a magiszter. Engedjék meg, hogy én mondjam el a species factit...

— El is feledtem, — folytatta tovább, — de nem volt időm magiszter uramnak elmondanom, no de nem is tartoztam vele, hogy itt most már két végrendelet van kezünk alatt. Az egyiket Móré László uram mutatta elő; ebben a boldogúlt Úr minden vagyonát az ő igen szeretett László öcscsére hagyja, különösen kiemelvén, hogy e vagyonban négyezer arany forintok is vannak, melyeket hű szolgája magiszter Emericus fog az egyedül általa tudott titkos rejtekből átszolgáltatni. A másikat ime Emericus Magnus magister hozta elő; ebben ugyanazon négyezer aranyaknak kifizetése László úrnak tétetik kötelességévé, zálogúl Máré vára köttetvén le a kifizetésig.

Már ekkor a Móré László marka a magiszter torkára tapadott, mig a magiszteré a László úr nyakravalója után tapogatódzott.

— Hagyjátok ezt későbbre, jó uraim! Szólt szivrehatólag Bernárd mester. — Az egymás fojtogatása nem árgumentum. Később arra is sort kerithetünk.

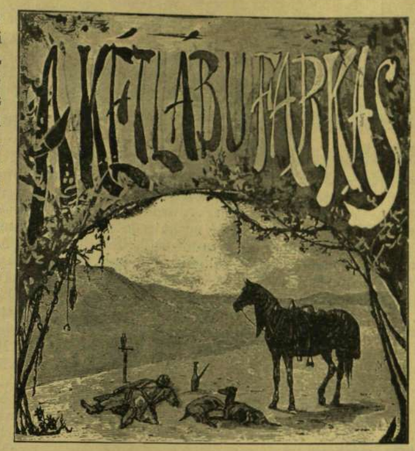
— Dehogy nem árgumentum! Szólt foga-csikorgatva Móré László, s újabban megmarkolta a magister Ádám-csutkáját; de maga is kékülni kezdett, mert a magiszter is csavart egyet a nyakravalóján.

Bernárd mester közbelépett s megfeddette őket.

— Hiábavaló és időelőtti még ez a produkczió, jó uraim! Hát hiszen lehet az a testamentum tizenkettő is; ki tudja, hányat mutatnak még elő? A boldogúlt mindennap irhatott hármat, de csak az az érvényes, a melyik legutoljára kelt. Imé Móré László uramé: Datum Quinqueecclesiis, tertio die Pentecostes 1526... (Kelt Pécsett 1526-ban Pünkösd harmadnapján.)

— Hazugság! ordította a magiszter teljes torokkal. — Pünkösd harmadán a püspök Velenczében volt. Tudja az egész világ. Bebizonyitom!

— Várjunk tovább. — Magiszter uramé: Datum Quinqueecclesiis, vigiliis scti Bartholomæi. Philippus More mppia. Coram nobis, Crescentio, mpr. Nicodemo mppria, fratribus scti Benedicti ordinis. (Kelt Pécsett, Szent Bertalan előestéjén. Móré Filep s. k. Előttünk, Nikodemus s. k. Crescentius s. k. Benedek-rendi szerzetesek.) (Folytatása következik.)

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

(Folytatás.)

Golovin hadnagy lóháton történtett keresztül ezen a rettenetes zürzavaron. Körülötte gyalogsok és lovasok sürögtek-forogtak kiabálva, egymást szólitgatva. Ő lépésben ment, óvatosan, le-lehajolt a nyeregből és minden módon látni iparkodott a háborgó pornak és homoknak ebben az áthatlan ködében. A jól ismert sátor felé indult, de eltévesztette az irányt, és kétségbeesetten átkozta szórakozottságát. Hogy kutassa most fel őt?... De hol is van ő? Hiszen még azt se' tudta, merre van észak és dél...

De im a gyalogosok arczvonalához ért, a kik fegyverben álltak ott előtte. A hosszú sorok alig-alig látszottak. Felkiáltott:

— Miféle csapat?

— A harmadik vadász-zászlóalj.

— A helyeteken álltok, vagy elmozdultatok?

— A helyünkön állunk.

Ah, tehát erősen jobbra kell mennem, gondolta magában — mindjárt erre lesznek az ágyúk, de tán már itt is vannak; de hol vannak a lőszereskocsik?... Itt elől kell lenniök, és mögöttük...

— Miféle csapat?

Valami gömbölyű jószág gurult a ló lábai alá, felágaskodott és félreugrott.

— Istenem! Ilyen idő... és én nem vagyok mellette... Vajjon mit csinál most szegény! — suttogta aggódva a kozák...

— Erre, erre, no most jó helyt járok! — kiáltott fel örömteljesen, végre kiismerve magát.

Egyszerre éles jajgatás ütötte meg a fülét. Női hang volt, nő pedig tudvalevőleg csak egy volt az egész táborban.

Erre már aztán utat sem keresve belevágta a sarkantyúit lova oldalába, olyat ordított, hogy majd megszakadt a torka, és vágtatott egyenesen arra, a honnét a jajgatást hallotta...

Valami lovast vettek körül és próbálták lehúzni a nyeregből; egy másik lovas eszeveszetten történtett keresztül a tömegen; egyszerre lebukott, a lova pedig elszabadul, ha egy pillanat alatt egész sereg kéz meg nem ragadja a kantárját.

— Ne üsd... élve hozd el! — hallatszott egy erőteljes mély hang. — Csak azt a ficzkót el ne ereszszétek! Utána! Utána!

— Martinoma Natalia! Hol van! — kiáltotta teli torokkal Golovin hadnagy.

— Itt, itt! — felelt néhány férfi-hang.

A hadnagy nemhogy leugrott, de inkább lerepült a lováról, a kantárt eldobta magától és futni akart, de hirtelen belenyilallott a fájós lábába. A fogait csikorgatta kinjában, de azért gyorsan odasántikált, a honnan azt kiáltották: «itt!»

Néhány ember sürgött-forgott ott valaki mellett, a ki a homokban hevert; a hadnagynak egyszeriben szemébe ötlött Natasa világos ruhája. Ott hevert szegény mozdulatlanul, az életnek minden legcsekélyebb jele nélkül...

— Megölték! — ordított fel Golovin zokogva, és leborult mellé.

— Dehogy is ölték! Hiszen él, az Isten áldja meg! Csak elájult a rémülettől... A gyereket megtaláltátok? Nem? keressétek a gyereket, keressétek!...

— És én nem voltam mellette! — zokogott a kozák. — Úristen... segitsd meg őt.

XI.

Szomorú reggel.

Eljött a reggel, szürkén, ködösen, fülledten.

A zivatar jelentékenyen alábbhagyott, de azért még az egész tábor tele volt valóságos por- és homokfelhőkkel.

Az éjszaka történt szerencsétlenség hire már elterjedt volt az egész táborban. Nehéz volt a szive a tábornoktól kezdve le az utolsó közkatonáig mindenkinek; minden embernek a tekintetében ott ült a bánat és a szomoruság, s itt-ott bizony könyek is peregtek végig a napbarnitotta arczokon, a portól sáros sávokat hagyva hátra rajtuk. Nem akadt volna közöttük egyetlen egy sem, a ki bármily önfeláldozás árán is ne óhajtott volna a bajon segiteni; csakhogy segiteni, — és ezt mindenki belátta — legalább a jelen pillanatban, teljes lehetetlenség volt.

Mindenki tisztában volt vele, hogy a történteket ki okozta. Atamkul nem érte be a szökésre és a menekülésre kinálkozó kedvező alkalommal, hanem még igen drága és pazar zsákmányt is akart magával vinni. Magával is vitte, de csak részben. A kis Petyát se' élve, se' halva, nem tudták felkutatni sehol.

*

Natasát magához téritették. Nem sirt, nem panaszkodott, — hallgatott; de ebben a néma hallgatásban annyi fájdalom, annyi szenvedés volt, hogy a jelenlévők közül senkiben sem volt annyi erő, hogy vigasztalni próbálja, de annyi sem, hogy csak rá is tekintsen... Szintén néman, földre szegzett szemekkel álltak körülötte a tisztek...

— Nem, magának... kezdett el beszélni egyikük, de egyszerre elzokogta magát, mint a gyermek és gyorsan odábbállt, mert sulyosbitotta volna a helyzetet oktalan könnyeivel...

Mint valami köszobor, úgy ült ott Natasa az egyik nagy csomagon; egykedvű, élettelen, szinte üveges szemekkel bámult maga elé; sürű szőke haja vastag fürtökben lógott az arczába, meztelen vállai keresztül látszottak a küzdelem hevében elrongyolódott ruhája foszlányai közül... és időnkint összerázkódott, de bizonyára nem a hidegtől...

Kusztikov levetette a köpenyét és ráteritette Natasa vállaira; észre sem vette...

A katonák felállitották a sátrat, kijavitották a sérüléseket és mindent rendbehoztak.

— Most galambocskám, jerünk... szólt Natasához az orvos... Feküdjék le szépen, pihenje ki magát. Majd adok csöppeket... csak vegye be... No, jöjjön, menjünk...

— Hová? — kérdezte Natasa tompán, szinte önkivületben.

— Urak, segitsenek. Fogják meg szépen a hóna alatt... No, lássa,... csak feküdjék le és pihenjen. Majd megerősödik, magához tér, hiszen maga igazi hős asszony... Minden jóra fordul, higyje el... Majd megtalálják.

Natasa hangosan és áthatóan felsikoltott és újra elvesztette az eszméletét.

A kiküldöttek még nem tértek vissza. Köztük volt Golovin hadnagy is... Ő még virradat előtt elindult egy fél szotnyával... s tőle már két hir érkezett a táborba: az egyiket egy kozák hozta, s az a kérés volt benne, hogy minden eshetőségre küldjenek utána még egy pótcsapatot; a másikat egy benszülött dzsidás hozta, s ez a reménységnek halvány szikráját lobbantotta lángra az egész táborban.

«Nyomon vagyok» — ennyi volt az egész, abban a czeruzával egy ujság széléről tépett papirszeletre irt jelentésben.

A történtekre nézve pedig megindították a legszigorubb vizsgálatot.

XII.

Utána!

A kozákok gyors vágtatással rohantak előre. A félszázad nagy területen oszlott meg... A lovasok, nyergeikben himbálózva, a homokban minden nyomot, minden gyanus gödröcskét szemügyre vettek és merően néztek a távolba és maguk körül, — s megállás nélkül rohantak tova, folyton ostorozva roszúl táplált, tikkadt, de azért engedelmes és kitartó lovaikat.

Legelől vágtatott a kozák hadnagy; köztük kengyelben állva rohant egy fiatal kozák és egy vén deresszakállú altiszt.

Mind éberen füleltek s még figyelmesebben néztek, csak ugy ritkán váltva egymással egy-egy odavetett szót.

— Megállj!

Az egyik kozák szinte legurult a lováról, leült a homokba és kimeresztette a szemeit.

— Czimborák, mi ez!?

Megálltak.

— Patkós vagy nem?

— A mi patkónk... orenburgi patkó!

— Csakugyan!

— Hejh, parancsnok úr, mi ez? — vágtatott oda a hadnagyhoz egy kozák, valami rongyos, pirosas szalaggal a kezében... A mögött a buczka mögött kissé megállt, kifújatta a lovát... nedves a homok... ott találtam ezt...

— Petya övecskéje, — sohajtott fel Golovin, a szemei égtek, s az arcza is tele volt lángvörös foltokkal...

Felhasználva a pillanatnyi pihenőt, a lovak kifújták magukat, s némelyiküknek megkempergett a homokban (a pusztai lovak szokása), felgrott, és... előre!

Innen küldte Golovin a dzsidást a táborba, azzal a rövid, lakonikus izenettel.

Az első sikeren felbuzdulva, a kozákok újult erővel folytatták az üldözést.

Ime, még valami látszik ott elől... Egy kidőlt ló hever a porban... A lábai merően ki vannak nyujtva, a hasa felpuffadt, mint a párna... Egyik oldalán szinte elborította már a futóhomok...

— Már rég hever itt, — jegyezte meg az egyik kozák, rámutatva a homokra...

— Hiszen még meleg... szólt rá az altiszt. Mit tesz a homok, az ugyan nem sok időbe kerül, mikor ilyen orkán tombol... Ez a ló alig félórácskával ezelőtt dőlhetett ki... Lám, hiszen még szét lehet feszíteni a lábait, nincsenek is megmerevedve...

Ujabb nyom ötlik a szemükbe... Most már a patkó-nyomok közt mezitelen lábak nyomaira is akadtak. Izmos, széles láb nyomaira; az ujjak nyilván mélyen beszorultak a homokba, a sarkai meg alighogy érintették a földet. A kengyelbe fogózva futott a zsivány, azért is olyan szélesek a lábnyomai... Most már közel vagyunk... Ilyenformán ugyan nem jut el messzire...

A kozák hadnagy orczája ragyogott az örömteljes reménységtől... «Még pár pillanat» — gondolta magában... «Lehet, hogy már ott azok mögött a dombok mögött»...

— Hej! — hangzott fel egyszerre valamennyiük torkából a meglepetés, az elragadtatás felkiáltása... Az öreg Doszcsák felugrott a nyeregben, mintha csak oldalba bökték volna.

Alig több, mint száz lépésnyire előttük csendes, kimerült ügetésben egy lovas ugrott elő az egyik mélyedésből... Egyszeriben már felismerték ezt az izmos, széles hátat... A lovas, egyik kezében valami, a köntöse végébe burkolt apró jószágot tartott, s ugyanazzal a kézzel fogta a kantárszárat is; a másik kezében korbáccsal kiméletlenül ütötte, verte szerencsétlen lovát, a fején, az oldalán, a nyakán... a hol érte... A lovas mögött nehézkes lépésekkel két gyalogos futott egy ingben... időnkint körülnéztek mint a farkasok, és csak futottak, hogy újra a kengyelbe kapaszkodhassanak. Utánuk még egy lovas tünt fel, de ez már lépésben ment és idestova csúszkált a nyeregben, a végső kimerüléstől.

A kozákok elordították magukat és vágtatásba csaptak át.

De ugyanabban a pillanatban egy másik, sokkal erősebb, élesebb és siketítő ordítás hangzott fel az előttük emelkedő dombok mindenike mögül.

Magas fekete sipkák és piszkosan vörös köntösök tüntek fel mindenfelé... Megrendült a föld megszámlálhatatlan lovak dobogásától...

A fél század csapatba verődött... s a kozákok ösztönszerüleg leugráltak a lovaikról... Egy több száz emberből álló turkomán csapat mint valami zárt gyűrű vette körül a félszázadot, minden oldalról...

— Thüh!... belém lőttek a kutyák! — ordított fel az öreg altiszt és kibukott a nyeregből.

— Megöltek!... Megöltek... czimborák!... kiáltott egy másik, és holtan bukott le a homokba.

— Vigyázz!... Kantárt a kézbe! — kiáltott fel Golovin hadnagy. — Bátorság!... Előre!

A kozákok az első lövéseket szinte nem is hallották...

(Folytatása következik.)

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak kezelése alá tartozó brassó-háromszéki h. é. v. Brassó-Kézdivásárhely vonalon Sepsi-Szent-György állomáson lévő berendezett vendéglői üzlet 1899. évi január hó 1-től számitandó három évi időtartamra bérbeadandó lévén, annak bérbeadása iránt ezennel pályázat nyittatik. Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik a nevezett pályavendéglőt bérbevenni óhajtják, hogy a szabályszerüen bélyegzett és eddigi működésüket igazoló bizonyitványokkal felszerelt és 50 kros bélyeggel ellátott ajánlatukat legkésőbb 1898. évi augusztus hó hó 16-án déli 12 óráig a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) czimezve nyujtsák be. Az ajánlatok lepecsételt és külön boritékban következő megjegyzéssel látandók el: «Ajánlat a sepsi-szt.-györgyi állomási vendéglőre». Az ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál (Kolozsvári E. M. K. E. palota) 1898. évi augusztus hó 16-án déli 10-ig bánatpénzképen 300 forintot készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda a m. kir. posta utján *külön boritékban* beküldeni, mivel ennek hiányában az ajánlat figyelembe vétetni nem fog. Takarékpénztári betétkönyvek letét gyanánt nem fogadtatnak el. Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy az ajánlattevők közül — tekintet nélkül a felajánlott összeg magasságára — szabadon választhasson. A vendéglőre vonatkozó feltételek a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségének III. osztályában a rendes hivatalos órákban megtekinthetők, miért is ajánlattevőktől feltételeztetik, hogy azokat ismerik és egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják. Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglőhöz az üzleti helyiségeken kivül, a bérlő czéljaira szolgáló magán lakás is adatik.

Kolozsvár, 1898 julius hó 3-án.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

14/0

38202/98 szám.

Árlejtési hirdetmény.

Az m. kir. állami lótenyészintézetek katonai legénysége részére 1899. évi január hó 1-től 1904. évi deczember végéig, vagyis öt évre szükséges: egyenruházat, vaságyak, ágynemüek, fehérnemüek, csizmák (bakancsok), lószerelvények és istállószerek szállitása biztositandó lévén, felhivatnak az erre vállalkozók, hogy ajánlatukat 1898. évi szeptember hó 15-ik napjának délelőtti 10 óráját ig Oberolly Károly kir. tanácsos a földmivelésügyi m. kir. ministerium segédhivatali főigazgatójához (Budapest, külső Nádor-utcza földszint) nyujtsák be.

A feltételek és a szálitandó czikkek részletes jegyzéke betekinthetők:

Budapesten: Nádor-utcza földmivelésügyi m. kir. ministerium (katonai felügyeléségnél és lóteny. számvevőségnel és a budapesti kereskedelmi és iparkamaránál).

Vidéken: a kisbéri, bábolnai, mezőhegyesi, fogarasi, ménesparancsnokságnál, székesfejérvári, nagykörösi, debreczeni, sepsi-szent-györgyi ménttelep parancsnokságoknál s végül a kereskedelmi és iparkamaráknál. 7795

Budapesten, 1898. évi julius hó 23-án.

Földmivelésügyi m. kir. Minister.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

1898 aug. **260. sz.** 1898 aug.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A külügyek vezetése Svéd-Norvégországban és nálunk. — Thallóczy Lajostól.
Itália. (IV.) — Berzeviczy Alberttől.
Az orvosok képzése. Grosz Emiltől.
Otthon, a szülőföldön. (VII.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-tól.
Költemények: Ötven év után. — Lévay Józseftől. — Azt est. Sully-Prudhomme után, francziából. — Vargha Gyulától.
Széchenyi gondolatai a nagy lélekről. Pap Ferencztől.
Értesitő: Szikra: A bevándorlók. — i-tól. — Voigt: Adalbert von Prag. — d.-tól. — Arany János: Katona József Bánk Bánja. — sz.-tól. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

— Hazugság! — dörögte Móré László.— A tanúzó atyák Bertalan estéjén nem voltak már Pécsett, mert a táborban voltak. Átkozott falsarius! majd elbánok én veled.

— Mindemellett ez is lehet hiteles: *Testamentum in procinctu!* (Harcz-közben rögtönzött.) Mindenesetre később keltü a Móré uraménál. Ennyit ki lehet mondani, el is kell ismerni; egyebet mondani nincs hatalmamban. Kegyelmetek azonban mást várnak tőlem. Kétségkivül, hogy mozditsam elő ügyöket: de ezt nem teszem; meg sem mondom miért nem. Vagy, hogy elfogadjam megőrzés végett: ez kötelességem, ha rám bizzák kegyelmetek. De én azt tanácslom, ne bizzák rám; hordják magokkal, és mutogassák fünek fának, mig két király lesz az országban. De mikor csak egy marad, akkor dugják el úgy, hogy senki ne tudjon róla. Igen drága okmány lesz ez akkor, ki ne adják a kezükből senki négyezer aranyáért. Mindegyiknek egy embernyak értéke lehet.

— No hát majd megőrzöm én magam! — Szólt egyszerre a két ludas, és tarisznyára csapták az igazságlevelüket; öldöklő tekintetet vetve egymásra és a biróra, kicsörtettek.

Móré László még abban az órában elhagyta Pécset. A magiszter egy pár napig a városban maradt. Volt ott neki dugaszban pénze elég, azt összeszedegette, egyszersmind a százlábú Kleofással, a ki abban az időben az ötödik nagyhatalom élőszájú képviselője volt, czimboraságot kötött; egészen loyalis czélokra ez egyszer. Megfogadta az öreget hadfogadó biztosának. Kihirdettette, hogy a kik Ferdinánd ő Felségét ismerik el királyuknak, szivesen láttatnak jó zsold fejében a törvényes király zászlai alá. Minthogy pedig Pécs városa abban az időben János király hűségére esküdött, önként érthetőleg nagy kelete lett a Ferdinánd zászlójának. Az esztendő sovány, az állapotok nyomorúltak, a kenyér drága, a csavargó sok, munka kevés, a mi van is kelletlen.

Másnapra együtt volt a száz csavargója; kiéhezett fiatal had. Kevélyen vezette át a Mecseken, a hol fel is fegyverkeztette rongyos századát kezdetleges husángokkal az erdőben, és a hegytetőn fel is eskette őket a maga- és királya hűségére. Az eskütől neki vadult sereg ott mindjárt az útban porrá akarta égetni a legelső lábatlankodó falueskát, a ki Mánfát. Szerencse, hogy a nedves novemberi időben a csóvájuk nem egy könnyen fogott tüzet, tehát a magiszter könynyen mérsékelhette indulatjokat.

De még Móré László uramnak is, a ki a mánfai ereszkedőnél lest állott, szerencséje, hogy egyszerre megpillantotta az egész hadat, a mely őtet bizony az ő tizenkettedmagával egy ebédre felfalta volna. Szépen elvonúlt és későbbre halasztotta nyaktekerési igéretei foganatositását.

Így minden nagyobb viszontagságok nélkül alkonyat előtt megérkezett Barátúrba, édes dudaszóval, mert egy olasz dudás is akadt a zsoldosai közé.

Ott elhelyezte a vitézeit a jobbágyokhoz, és megtelték a házak, de még a pajták is a kis faluban; a vitézek néhány nap alatt kietlék, itták a szegény falut mindenéből; még a háztetőkről is kezdették leeregetni a zsupkévéket, a minél melegedjenek, holott volt az erdőn fa elég, de ez nehezen gyuladt.

Maga pedig beült a kuriába. Ott először ki versengett az asszonynyal a tiz arany forint

Kimnach László rajza.

— Dehogy nem argumentum! (Szövege a 119. lapon.)

adósság fölött. Nagynehezen kiegyezkedett vele, hogy jól van hát, nem bánja, nem követeli most a pénzét, de irja neki a komámasszony zálogba a barátúri kuriát járulékaival. Formaság az egész, mert nem kivánja ő kivetni az asszonyt, sőt benne maradhat a jószágban és annak minden hasznában, csakhogy az ő kezében is legyen valami biztositék. Azért pedig, hogy három hónap óta dirigálja a gazdaságát, nem kiván semmit. Azután felmutatta a Móré püspök testamentumát, a mely őtet arra kötelezi, hogy a két kis apródot becsületes úri vitézekké nevelje, s ha szárnyai alól kibocsátja, adjon nekik száz-száz arany forintot, a mivel vitézséget kezdhessenek.

Dáma ugyan közbeszólt, hogy az ő urok nem csinált testamentomot, őket pedig Török Bálint uramnak hagyta örökül, de a magiszter letorkolta.

— Hja bizony, te még gyerek vagy az ilyenekben! Az öreg ember, a halál félelmei között gyötrődő ember, százszor változtatja az eszét, ahhoz képest, a mint jobb lábbal vagy ballal kél. Hát hol vette volna magát ez az irás? Ime Móré Filep mppria! Egyébként én nem bánom. Menjetek és keressétek fel Török Bálint uramat; ha befogad, jó ha be nem fogad, jőjjetek vissza; én akkor is állom, a mit mondtam. Addig itt várok rátok.

Török Bálint pedig éppen e pillanatban királykoronázáson van Székes-Fehérvárott. Az özvegyasszony megijedt. Mi lesz belőle és jobbágyaiból, ha ez a gyilkos had tovább is a nyakán marad! Elgondolta azt is, hogy ő beteges, árva özvegyasszony, ma-holnap meghal, és mi lesz akkor az ő fiából, ha vitézséget nem tanúl. Beleegyezett mindenbe, a mit a magiszter diktált. Csak menjen már.

Ment is. Azaz, hogy nem ment, csak kiadta a parancsot, hogy holnapután indúlnak Szopokra és Pölöskére, téli szállásra. — A két kis falu népe megrettent és dél tájban már ott állottak levett süveggel könyörögve a magiszter előtt, hogy ne szállja meg őket, mert nekik maguknak sincs mit enni.

— Jól van hát! — felelt kegyesen a magiszter. — Én magam is gyülölöm, a ki nyomorgatja a szegényt. De lássátok, én nem telelhetek szabad ég alatt ennyi emberrel. Hanem mondok valamit. Máré-vár az enyém volna, ha volna. Ha tehát a környékbeli faluk népe egy hét alatt azt nekem kitatarozza, akkor én is inkább lakom a magaméban, mint a más nyakán. A mennyien bele férünk, ott telelünk a fahajlékokban; a kit pedig el nem tudok helyezni, oda szállásolom, a honnét nem jött elegendő erő az épitéshez.

Máré-vára pedig egy cseppet sem volt már akkor vár, csak egy kifüstölt tetejetlen torony; de mindjárt várrá lett, mihelyt a hat falu népe oda seregelt, árkait kimélyitette, szétomlott köveit egymásra rakta, pinczéit kitakaritotta, beszakadt boltozatait gerendákkal pótolta; hozzá egy ménkü nagykaput is ácsoltak össze, a melyet könnyü volt megfaragni, fejes szegekkel kiverni, sarokba fészkelteti, de nehéz volt forgatni. A vitézek nem is jártak ki rajta; könnyebb volt a falakon kiugrálni és bemászkálni.

Máré-vári Nagy Imre.

Egy hét alatt készen volt minden s tornyos várába nagy rikoltásokkal és dudaszóval vonult ki Barátúrról a magiszter, — holnap már Márévári Nagy Imre.

Vitte volna a két fiút is, mert apródok nélkül nem úr az úr, akármekkora úr is. De az asszony fejszét ragadott, hogy inkább itt vagdalja össze mindakettőt, mintsem ilyen téli időre elbocsássa. Majd ráérnek még, hadd erősödjenek idehaza, tanuljanak még valamicskét a plebánustól, mert mihaszna a vitézi süveg, ha üres a süveg-alja!

A magiszter beleegyezett, hát csak tanulgassanak, mig kinyilik az idő. Ott hagyta a fiúkat, hogy a lovaknak jól gondját viseljék, mert drága lovak. Naponkint megjártassátok, kivált a Hollót; hadd tisztúljon az erkölcséből.

«Ni! a Sánta Imre lóra ült! Viszi az ördög!» Ujjongtak a szegény kiélt barátúriak. Mert ő bizony Sánta magiszter maradt egész rövid világi életében; s nagy szerencsére lesz, ha csak

rövid világi életében. Akárhogyan akarta magára aggatni a Máré-vári predikátumot, a faluval nem lehet bírni. A kit az elkezd sántának nevezni, sánta marad az, ha Herkópáternek körösztölték is.

Máré-vár ura! Valóban, hogy az legyen és az is maradjon, egyéb sem kell hozzá, mint szerencsés lullázás a két kősziklás part között háborgó zátonyos vizen, a két király pártja között. Sisakja, szablyája, pánczélja, karvasa: egy szál magában is szívesen látnák, lopott neve nélkül is, mindkét félen. Hát még azzal az enni-inni minden pillanatban kész száz haramjával!

Aztán ez a várúrkodás nem is kerül sokba. Vitézei elcsatangolnak Tolnába, Somogyba. Nem is fosztogatnak, csak megszállással fenyegetik a falvakat és ölükbe dől a sok önként adott sarcz, melylyel a szegény nép megváltogatja nyugalmát. A sarczból neki is jut annyi, hogy sohasem kell neki ahhoz a tüszőhöz nyúlni, melyet holt ura derekáról a magáéra kapcsolt a körtvélyi árokban. Más urak eleszik és iszszák a szolgáik zsoldját s e helyett engedik őket rablásból tengődni. Ő raboltat is, takarít is, de a zsold kijár, sokszor fényes ráadással is. Ő gavallér gazember. Mindennel birt, a mivel kapaszkodni lehet; azonkivül a körmei is hegyesek voltak.

De a körmeit nem koptatta nyavalyás egy kúriás nemeseken. A mint nőttek és jól megnőttek, ahhoz képest nőtt a bátorsága is. Izengetni kezdett Móré Lászlónak, hogy váltsa ki már tőle Máré-várát, mert már igen sokat költött rá, mig rendbehozhatta, és a zálog már meg van rajta duplázódva.

A nagy úri kalandor sokáig hallatlanná tette a pribék izengetéseit; egyszer aztán egy baranyai bicskát küldött neki válaszul.

A baranyai bicsak pedig jelentőségében nagy mértékben elüt a tejtestvéreitől. Egyéb bicskák pengéjén ott ül az orozva-támadás szenyje, mig a baranyai bicsak, noha olyan görbe mint az *S* betű, soha be nem szennyezi magát lopott győzedelemmel vagy tolvaj bosszúállással. A baranyai bicska, kommentár nélkül küldve ajándékba, hadizenetet jelent elevenen való megnyúzással.

Máré-vári Nagy Imre el is értette ezt, s mivel tudta, hogy Móré László az aprólékos igéretekben túlságosan is szavatartó ember: erősen vigyázott, hogy Móré László úrral egy táborba ne kerüljön.

És mivel Móré László ez idő szerint Palota várából a János király nevében rablotta Veszprémet és Zalát: ő elszánt hivséggel megmaradt, Ferdinándot vallani urának.

Ítélet napjáig is maradhatott volna Máré-várában. Senki se kérdezte volna tőle, mi jusson üldögél ő ott, ugyan kinek volt akkor gondja a mecseki rejtekvölgyekre, ha nagyralátása nem sarkalja. De ő lármát akart ütni a nevével és furakodni fölfelé. Aranyláncz, aranysarkantyú, a mit a harcztéren szokás osztogatni annak, a kinek.

Mikor már igen erősnek érezte magát odahaza és szük volt neki Máré-vára, feljebb áhitozott. A száz vitézéből a következő nyáron kiválogatta a legselejtesebb hetvenötöt, azokat eladta Verbőczy Imrének jó pénzért; a java huszonötöt pedig lóra ültette s ezek élén felment Bécs védelmére az ostromló török ellen.

A Bakits Pál zászlaja alá osztották s a történetiróktól tudjuk, hogy egy harczi kalandot sikeresen hajtott végre a Sánta Nagy Imre; a mi magisterünk. A tolvaj!

Tanaszi koma.

Bakits Pál a dunai hidat őrizte kétszáz erős rácczal, ott tanyázott a mi magisterünk is a hidfő sánczai között, könnyű lovasságával.

Ibrahim basa hadosztálya a hidfő ellenében, a Császármalmok táján táborozott a Liba-háton. A Liba-hátja pedig egy Duna-szakadéktól övezett hosszas félsziget, inkább sziget, a hová csak egy keskeny földszoros vezetett be a hídfelőli oldalon.

Az ostromló törökség itt állította föl ágyúit, innen tört elő a hidfő sikertelenül ismételt ostromára, és itt sátorozott, ha nyakába szakadt az eső, miként azt a mostani őszi éjtszakákon cselekedte is.

Bakicsék megkivántak egy kis könnyen-jöttet. Ki is gondolták, végre is hajtották szerencsésen egy ilyen pocsék éjtszakán.

A magiszter az ő könnyű lovasságával belopózkodva, meglopta az álmos őrszemeket s megcsapkodta a török tábor széleit. Keresztülkasúl száguldozott s mire a törökség magához tért és üzőbe vette, már akkor fel is aprított néhány tápászkodót s néhány elkötött lóval visszarobogott, a merre jött.

A felvert tábor egy erős százada üzőbe vette Nagy Imrét s hajtotta vakon egész a földháton keresztül.

Ott kapóra várta őket Bakits a ráczaival, bekeritette és hajtotta a maga sánczai közé. Emberben, lóban egész kincs, melyet Bakits igazságosan osztott föl a vitézei között.

A magiszternek egy fő török jutott rabul; nem kisebb ember, mint Kászon basa borbélya.

Eleven képű, könnyű mozgású szemfüles tekintetű effendi, a kinek arcza, feje sikosra volt borotválva; csupán a sűrű fekete szemöldökének és a kétfelé lecsurgó hosszú, fekete bajuszának volt megengedve szabadon tenyészni. A homlokán egy forradásos mélyedés.

A magiszter megkérdezte tőle: micsoda nyelven kiván alkudni a váltságáért, azt felelte rá:

— A melyiken tetszik. Török, rácz, magyar, német, oláh, egy kicsit olasz, egy kicsit franczia.

— Hol tanultál te ennyi hunczutságot komám? — Kérdezte a magiszter hüledezve.

— Mi közöd hozzá? Szabd meg a váltságdíjamat. Ha illendően kérsz, hogy még az éjszaka visszaszökhessem, megadom; ha illetlenül, itt maradok a nyakadon, az is a te bajod lesz.

A magiszter farkas-szemet nézett a foglyával. Mindkettő szeméből tükröződött a találgatás: mintha láttuk volna már egymást valahol. Mindkettő nyomozgat az emlékezetében.

— Én magam is tudós ember vagyok, — válaszolt a magiszter, tovább kémlelve rabját — és a tudós embert becsülöm. Hát csak azért kérdeztem, hátha a felelet javadra vált volna neked is, nekem is. De mivel oly fennyen beszélsz, rangodhoz mérve száz aranyra becsüllek. Mivel pedig azt mondja a példabeszéd, hogy minden ember annyi ember, a hány nyelvet tud, te pedig öt egész és két fél nyelven beszélsz: ennélfogva hat ember vagy s mint ilyent hatszáz aranyra taksállak. Már most megmondhatod ki vagy, mi vagy?

— Úgy tudd meg, hogy én magyarországi rácz vagyok. Az illoki kolostorban legénykedtem, mikor a török megostromolt bennünket. Mikor elfogtak, kikérdeztek, hogy mit tudok? A kopjavetésemmel nem mertem dicsekedni, hanem nagy szorultságomban mentő gondolatot juttatott eszembe a sok kopasz török fej. Eszembe jutott, hogy gyerek koromban borbély-inas voltam. Összetett kézzel megvallottam tehát, hogy én a keresztyén dervisek borbélyja voltam és soha vért nem ontottam, legfeljebb csak mikor köppölyöztem az atyákat.

A török, a kinek ezt mondtam, nyakszirton kapott és megrázott.

— Hát te gonoszhitü kutya! Azt mondod, hogy te voltál a borbély és te magad mégis ilyen alávaló hosszú sörényt viselsz, mint a szamarak farka?

— Jól mondod, dicsőséges aga, de már az minálunk úgy van, hogy a borbély maga nem veszi be az orvosságot, a mit a betegnek rendel.

— Hogyan mondod, ebhitű? Hát te gyógyítani is tudsz?

— De tudok ám! Ha akarom gyógyítok, ha akarom rontok, szemmel, bübájjal, ráolvasással.

Rögtön vittek a basához. A basa kapott rajtam. Le is ült mindjárt, hogy borotváljam meg a fejét, mert im hogy a borbélyját tegnapelőtt húzatta karóba, a mért olyan orvosságot adott a lovának, a kitől elpusztult a drága állat. Ebből a szóból, hogy *elpusztult*, kezdtem reménykedni, hogy nem esz meg, mert finom ember. Ha paraszt lett volna, úgy mondta volna, mint a többi délibábos basák: *megdöglött*. Meg is borotváltam olyan simára, mint egy lopó-tök. Meg volt elégedve a tudományommal. Azután odatartotta szemem elé a jobb tenyerét, hogy gyógyítsam én le a középső újjáról azt a szemölcsöt, a ki miatt már egy hónap óta alig bírja megmarkolni a kardot. Erre a kivánságára szépen keresztbe tettem mellemen a kezemet és megadással szóltam:

— Gráczia fejemnek, méltóságos basa, ezt is el tudom fújni, de ahhoz egy szál lószőr kellene, de olyan ló farkából, a mely már legalább is hét ütközetben volt és sohasem szaladt az ellenség elől.

— Ha csak az kell! Az én fehér paripám éppen olyan! — Szólt a basa és rögtön parancsolta, hogy kérjenek az ő fehér paripájától három szálat.

Jó lett volna bizony arra akármilyen lószőr, sőt czérna is, a hogy ezt a falumbeli javasasszonyok praktizálták, de hát itt a győzedelmes lószőrre volt szükségem, melylyel el is kötöttem a basa szemölcsét, azután Atyának, Fiúnak, Szentléleknek nevében háromszor ráfújtam. Harmadnapra elveszett a szemölcs.

A basának még jobban megtetszettem. Mikor a szemölcsnek hült helye maradt, ismét előhivatott.

— Te pogány! látom, hogy mindent tudsz. Egyéb bajom is van nekem, a melyen az a másik disznó, a kit karóba húzattam, nem tudott segíteni, pedig a nyelvét is kivetette nyavalyás, a nagy igyekezetében. Most megmondom neked, de ha valakinek kifecseged, te is karóban telelsz ki. Nem tudom, vajjon a sok süttelen ürühús, vagy a hitetlenek levegője és rosz gyömölcse hozta-e rám ezt a csapást, de a gyomrommal nem vagyok egyességben. Mit szólsz hozzá?

— Tudom, felséges basa; — mondám én, azután megint összetettem a mellemen a kezeimet és folytattam:

— Gráczia fejemnek, felséges basa; ennek is tudom a biztos orvosságát, de mégsem segithetek. Mert ha nem segítek, akkor csak fejemet veteted; de ha megmondom az orvosságot, akkor karóba húzatsz. Hát inkább vetesd fejemet, mint karóba húzass.

Az utóbbi szavakat már térdre bukva és orditva mondtam és fuldokolva hozzátettem: — mert az orvosság a te szent hited tilalma alatt van.

A basa előkapott egy korbácsot és a nyakam közé szedett, hogy csak mondjam meg, mert ha meg nem mondom, két karóba húzat.

Reszketve megbátorodtam és elmondtam neki, hogy az ő betegsége az orvosok nyelvén *venter germanicus*, a melynek oka sem nem az igazak eledeléül szolgáló ürühús, a melylyel minden nagy próféták ártalom nélkül éltek világ-életükben; sem pedig...

És ekkor megkeményítettem szavamat és egy próféta bátorságával vágtam szeme közé.

— Sem pedig a levegőég, vagy a gyömölcs, a melyeket Isten keze szolgáltat hivőnek és hitetlennek; mert bűnös az az ember és bűnös vagy te felséges basa, a ki káromlást szólasz az ellen, a kinek keze kiterjeszti a levegőeget és neveli a fáknak gyümölcsét. Hanem igenis oka a Száva vize és a Dráva vize, a melyeknek átkos tulajdonsága az, hogy a ki idegen azokból iszik, menthetetlenül bele esik a *venter germanicus*, vagy a mint néhol nevezik *stomachus teutonom* betegségbe, a melylyel nem jár ugyan nagy testi veszedelem, de annál nagyobb világszerinti kisebbség, mivel vitézségökből vetkezteti ki, a kik benne szenvednek. És a kiket ez a betegség megtámadott, semmiképen sem gyógyúlnak ki belőle, ha csak ki nem irtják magukból azzal az egyetlen orvossággal, a mely mégis van.

A basa szörnyű dühös lett.

— Most már megmondd az orvosságodat, gonosz életű keresztyén, mert ha meg nem mondod, lovakkal szaggattatlak szét.

— Én megmondom, kegyelmes basa, mert semmi egyéb kivánságom nincsen ezen a világon énnekem, apátlan, anyátlan árvának, minthogy kegyelmet találjak előtted. Csak arra kérlek alázatosan, hogy ha megmondom, gondold meg, hogy te magad parancsoltad és ne ontsd ki rám szerfelett való haragodat; és ha büntetsz, légy irgalmas a büntetésben, ne húzass karóba, se pedig lovakkal ne szaggattas széjjel, hanem üttesd el a fejemet. A zsinórra, a melyre érdemesebb személyeket méltóztatnak, én por és féreg, nem is vágyakozom.

A basa toporzékolt már nagy hosszú türésében, de azért kegyelmesen biztositott minden magasabb fokú kinzatás ellen.

— Tehát, gráczia fejemnek, méltóságos basa, a *stomachus teutonum*-nak igen is van speczifikuma: ez pedig a *Vinum syrmiense, quantum satis*. Oh a szegény kalugyerek mennyit szenvedtek napról-napra egész esztendőt át ebben a gyötrő betegségben, sokszor jártányi erejük alig volt; délben, este alig győztem nekik hordani az orvosságot. De reggelre mind kiépült a bajából, legfeljebb egy kis főfájással. Megmondtam az orvosságot, már most üttesd el a fejemet nagyságos basa, mert az a *Vinum syrmiense* nem egyéb mint a méz-édességü szőlőnek istentelenül megsavanyitott leve, melyet a hitetlenek bornak neveznek; azt pedig a te dicsőséges hited megveti és tilalmazza.

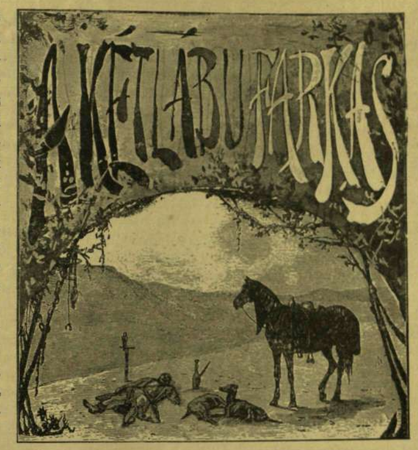
A basa a szép szavaimon könyörületre lágyult.

— Igazat mondtál! De mivel igazat mondtál és nem hazudtál, becsületes maradsz szemeim előtt, és halálodban nem gyalázlak meg a hitetlenek gyalázatával. Egyszersmind előhivatott egy nagy szakálú dervist, a ki igen kopott és igen rongyos, és igen mezitlábos, és pedig igen retkes mezitlábos volt.

— Te zsidó! (ez a megszólítás a törököknél csak olyan közönséges, mint mikor a körösztény ember azt mondja a papjának: te farizeus.) — Te zsidó! Nézd meg a koránodat! kérdezd meg tőle, hogy a bor, ha orvosság gyanánt él vele az ember, bor-é akkor is, vagy pedig orvosság?

A dervis elővett egy piszkos könyvet, azt sarkon csókolta, a hol legvastagabb volt rajta a piszok; azután beleszúrt a görbe késével, s a hol a kés nyomán az összeragadt levél elvált, kinyitotta és olvasta.

(Folytatása következik.)

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

XIII.

Nyomon. (Folytatás.)

A táborból kiment az erősitő pótcsapat.

Ezt a csapatot «minden eshetőségre» küldték ki; a kiküldöttek még nem tudták, hogy az a végzetes eshetőség már be is következett. A kozákok, a mint ők számították, mindössze vagy tizenkét versztet, legfeljebb valamicskével többet mehettek azóta, és öt versztnyire, különösen kedvező szél mellett már hallható a puskalövés; a csapat már meg is tett ekkora, vagy tán még nagyobb utat is, de semmit sem hallott, s így azt hitte, hogy jól megy minden...

Igy gondolkoztak a kiküldött csapat emberei, s azért egyenletesen, mérsékelt gyorsasággal meneteltek, kimélve az emberek és a lovak erejét, annál is inkább, mert az izzó homokban s a nagy forróságban kétszeresen nehéz a menetelés.

Elől ment egy szotnya kozák, utánuk egy szakasz gyalogság, mely meglehetősen elmaradt az előbbiektől (gyalogos a lovasnak nem valami jó barátja).

— Az igaz, — mondotta Pugoviczin kapitány, a ki a szakaszt vezette, — hogy a portyázás nem fölösleges dolog, de azért mégis — ostobaság. Ok nélkül küldtek ki bennünket. Az egész zűrzavart Atamkul csinálta az ő czimboráival... De ügyes egy bestia az a persa!

— Golovin tüstént a nyomában volt... lehet hogy utól is érte... elcsipik Atamkult... kiszabadítják Petyát... Oh istenem, mit nem adnék, ha úgy volna! — kiáltott fel Kusztikov.

— A gázsid harmadrészét odaadnád? — jegyezte meg mosolyogva Pugoviczin.

— Ugyan menj, te mindig csak tréfálsz!... Pedig Isten bizony most nincs a helyén!... Hejh, de jó kozáknak, lovasnak lenni!...

— Hát aztán miért?

— Miért? Hát tüstént elmentem volna Golovinnal. Hejh, én átkutattam volna minden zugot, utólértem volna, elcsiptem volna őket... Igy pedig itt ballagok a gyalogosokkal, két versztet egy óra alatt; ott pedig a kozákok azalatt nélkülünk is végeznek...

— Soh'se félj, nem sokra mennek azok nélkülünk...

— Hát bizony ostobaság az egész — folytatta rövid szünet után. — Atamkult el nem fogják, hiszen nem azért szökött meg, hogy megint lépremenjen... ismerem én ezt a farkast, — de meg a kis fiút sem találjuk meg, még szerencse, hogy az anyja megmenekült!

— Hát nincsen remény? — nem annyira kérdezte, mint inkább gépiesen dadogta Kusztikov.

— Azt nem mondom... sok minden megeshetik! — felelt Pugoviczin vállat vonva. — De nézd, hogy vágtatnak erre!

— Igen... ketten... vajjon mi történt?... Hallod?

A fiatal tiszt arczán aggodalmas kifejezés futott végig... A katonák gyorsitották lépteiket; szinte futottak... Elfeledték a fáradságukat, elfeledték, hogy bokáig járnak a homokban... Most már az egész szakasz futva rohant előre! sokan futásközben megvizsgálták a fegyverük zárát...

— Lövés! mondotta Pugoviczin.

— Tüzelnek, barátom, tüzelnek, — a kozákok is sietnek, vajjon mi történt?... De ni, a mi kozákjaink is tüzelni kezdenek...

A katonák össze-vissza kiabáltak, megjegyzéseket tettek, mi közben kissé kifújták magukat és megnézték, rendben van-e a töltényestáskájuk.

— Nem kell heveskedni! Lassabban! Ne féljetek, nem szaladnak el! — hallatszott Pugoviczin nyugodt basszus hangja.

Ép az iménti gyújtott friss szivarra, melynek végét kés hiányában, óvatosan leharapta.

Eközben a fehér ingesek felértek egy dombtetőre, s egyszerre megláttak mindent.

A szomszédos dombok mind tele voltak lovasokkal; a köntösük sötét piros, a sapkájuk fekete volt... Majd nagy csapatokban, majd csatárláncban nyomultak előre, harczoltak és lelkesen vágtattak hosszúlábú, habos paripáikon... Im' ujabb csapat érkezett... a közepén két háromszögletes zászló lengett...

A dzsidások mind egy és ugyanazon irányban vágtattak... Küzdöttek is, de hogy kivel, azt nem lehetett látni; kell, hogy ott a mögött a domb mögött rejtőzött a láthatatlan ellenség...

— Ott van Golovin a félszázadával, — szólt egy kozák tiszt, — köröskörül van véve ellenséggel...

A kozákok határozatlanul tolongtak egy helyben. A gyalogos szakasz utólérte őket; erre nekibátorodtak és lóra ültek. A szotnya-parancsnok odajött Pugoviczinhoz.

— Adj' isten kapitány! Az ellenség rettenetesen sok! Látható és láthatatlan! Tekintve ezt az aránytalanságot, az óvatosság és a visszavonulás...

— Trombitás! Fújj támadást! — kiáltott Pugoviczin, ügyet sem vetve a kozák tiszt ékesen szólására.

A trombitás belefújt a kürtjébe, de be volt dugulva, nem adott hangot; majd kitisztult és felhangzott a szava, utána megperdült a dob és elkezdődött a támadás.

Egy pár vadász előre rohant. Különös volt látni ezt a kis csapat gyalogos embert, a mint elszántan és bátran neki ment a nálánál tizszerte számosabb ellenségnek.

— Tüzelj! — kiáltott Pugoviczin, szivarral a szájában.

A szotnya is elindult, de csak lépésben és nem érte utól a gyalogságot.

A kis csapat megállás nélkül, elszántan és rettenthetetlenül nyomult előre, egyenesen a dombokat megszállva tartó ellenség központja felé, egyenesen oda, a hol legsűrűbb volt a tömeg, s a hol a két háromszögletes zászló lengett...

A gyalogság első lövésének a zajára a turkománok megzavarodtak és egyszerre szétvált az eleven gyűrű, melyet alkottak... Csak elvétve fütyültek a levegőben apró golyóik, és bebecsapódtak a homokba, kévessel a támadó csapat lábai előtt... Itt-ott nehány megsebzett ló hempergett. Egynémelyikük megpróbált lábraállani, felemelkedett, de újra visszahanyatlott; egy pár holttest is piroslott a sárgás homokban, majd hason, majd hanyattfekve, keresztformában, szétterpesztett karokkal. Ezekhez a holttestekhez lovasok vágtattak oda, lehajoltak és le nem szállva a nyeregből, fölhúzták őket a lóra s csakhamar utólérték társaikat... Gazdátlan lovak szágüldoztak idestova a dombtetőkön és hangosan nyerítettek... Utánuk lovasok... hogy elkapják a kantárt, vagy legalább a csatasorba tereljék őket...

*

— Győztetek! — szólt Pugoviczin Golovin hadnagyhoz és kezet nyújtott neki.

— Hála az égnek, hogy kiszabadítottatok!... Iszonyúan szorongattak ám! Azt hittük már, hogy végünk van...

— Sok a veszteség?

— Hat ember és vagy tíz ló... És én, utólértem azt az átkozottat, már-már a kezemben volt... Azt hittem, hogy már megmentem Petyát... Hejh, a sors nem akarta!

Golovin elfordult, s a köntöse újjával megtörülte a szemeit.

— Most már, mindennek vége! — tette hozzá szomorúan. — Hát amott, mi az ujság?

— Majd meglátod, ha visszatérünk, — szólt Pugoviczin komoran.

— Hogy lesz a visszavonulással? Te fogsz felőle rendelkezni kapitány?

— Szedjétek össze a lovakat, a sebesülteket, meg a halottakat,... hát ugyan miféle rendelkezés kell ehhez!? — mormogta lován a kapitány, s kiadta a vezényszót az övéinek:

— Jertek fiuk!

A csapatok kezdtek visszavonulni a tábor felé. A turkománok sem üldözték őket. Mert látták a «fehér ingeseket», megismerték őket, s csak a távolból mertek utánuk küldeni egy-egy buta és tehetetlen golyót.

Estefelé visszaérkezett a táborba Pugoviczin a szakaszaival, visszaérkeztek a kozákok, és visszaérkezett Golovin hadnagy is a fél-szotnyájával, és egyenesen a tábornok sátorába ment.

XIV.

Adam-Krylgan.

A fehér ingesek eljutottak Adam-Krylganhoz.

Ezen a helyen a homokdombok gyürüalakban húzódtak köröskörül és középen tágas katlant alkottak.

Mint valami jól befütött kályha, úgy ontotta ez a katlan a fojtó és száraz forróságot. A fenekén mint fekete foltok látszottak a kutak nyílásai. A kutak mélyek és szükek voltak.

Ezer meg ezer szomjas ember jött ezekhez a kutakhoz... Inni, inni... ez volt mindeniküknek a legfőbb gondja... «Vizet» — ez volt az egyetlen szó, melyet kiszáradt, eltikkadt nyelvükkel ki tudtak mondani.

S ehhez a vízhez is, úgyszólván csak cseppenkint jutottak hozzá.

A kutakat úgy őrizték, mint valami szentélyt. Őröket állitottak melléjük. Az ivóknak egyszer megállapitott sorrendjét senkiért és semmiért meg nem változtatták. A tábornok és az utolsó közkatona egyforma volt ebben a sorrendben.

Ha valakinek az élete egy hajszálon függött volna, ha egy korty víztől függött volna, melyet soron kivül kellett volna kapnia, — nem kapta volna meg, mert hiszen igy állott a dolog mindenkinek az életével.

S eltekintve ettől, még az a szerény pár csepp is alig jutott mindenkinek. A kutakban nem volt annyi víz, mint a mennyit várták.

De meg bajos is volt viznek nevezni azt, a mit ezekből a kutakból kimertek. És mégis ezt a zavarosan-sárga, sürű s ellenszenves, utálatos izü folyadékot is mohón itták, és még a kút mocskos üledékét is gondosan kimeritették. Az egyik kútban döglött kutyát találtak. Az állat undorító és feloszlásnak indult hullája valósággal megfertőztette a levegőt. Egyszerre mind, ösztönszerüleg elfordultak ettől a kúttól, de a szomjúság diadalmaskodott ezen a kényességen, s még ennek a kútnak a vizét is megitták; hiszen egy pohár vizért mindenüket szivesen odaadták volna.

Az emberek, a hosszú és fáradalmas menetelésről kimerülten, vagy tíz óra hosszat, mint az árnyékok álltak a kutak körül, sorjukat várva; féltek eltávozni, féltek leülni, féltek pihenni, nehogy valahogy a sorból kimaradjanak. Pedig tudták, hogy a sorból nem maradhatnak ki; a tisztek névsorral a kezükben intézték a sorrendet, s a kire rákerült a sor, azt, ha alszik, felébresztették volna. De ez valami öntudatlan félelem volt,... mert ezek a kutak voltak az élet egyedüli forrásai; — rajtuk kivül köröskörül a halál ólálkodott... mert hiszen a visszatéréshez már nem lett volna elegendő erejük...

A kétnapos szomjuságtól elgyötört emberek nem birták volna el azt az utat még egyszer, melyet megtettek; a ki pedig útközben kidől, az többé lábra nem áll soha.

S ezt mind igen jól tudták.

Adam-Krylganhoz nem is jött el az egész tábor; csak a gyalogosok jöttek; a kozákok lovaikkal egyelőre az előbbi kutaknál maradtak, s csak akkorra voltak eljövendők, mire a gyalogosok már tovább mentek. Ha ezek is, azok is egyszerre lettek volna itt, akkor Adam-Krylgan másodszor is igazolhatta volna borzasztó nevét: «emberek pusztulása»!

Egyszerre hangos, kétségbeesett kiáltozás hallatszott, a melytől összefolyt mindenkinek a szemei előtt a világ.

— Jön a lovasság... már amott jön azok mögött a dombok mögött...

A lovasság váratlan megérkezése valakinek a végzetes hibája volt.

A katonák közt egyszerre félelmes riadás terjedt el.

Összeült a rendkivüli haditanács, melynek egy ősz öreg ember volt az elnöke, a kinek a neve az akkori orosz hadtörténelem egyik legfényesebb lapján ragyogott...

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

LEGUJABB

HÁZI TITKÁR

Magyar levelező és önügyvéd

vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló levelek, folyamodványok, kérvények, felebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére

ÁLTALÁNOS HASZNÁLATRA

Szerkesztette

FARKAS ELEK.

Tizedik, ujból átdolgozott kiadás.

Ára füzve 2 frt 40 kr. Vászonba kötve 3 frt.

7470

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak által a IX-ik kerületben az Alsó-bikaréten létesitendő magas épitmények helyreállitása czéljából ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk. A tervek, a költségvetés, a szerződési tervezet, a feltétfüzetek és a pályázati feltételek budapest jobbparti üzletvezetőség pályafentartási és épitési osztályánál (Külső-Kerepesi-út) a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb f. é. augusztus hó 19-én (tizenkilencz) déli 12 óráig I. osztálynunknál nyujtandók be, lepecsételve eme felirattal: «Ajánlat a IX. kerületi Alsó-bikaréten létesitendő magasépitményekre.» Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Bánatpénz fejében legkésőbb f. é. augusztus hó 18-án déli 12 óráig 2600 frt, azaz kétezerhatszáz forint készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál K(ülső-Kerepesi-út) lefizetendő. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok a budapesti, illetőleg bécsi tőzsdén a legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régibb árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek tértivevénynyel adandók fel. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak fentartjuk.

Budapest, 1898 augusztus hóban.

Az üzletvezetőség.

HIRDETMÉNY.

Értesitjük a t. cz. közönséget, hogy a kereskedelemügyi m. kir. minister ur ő nagyméltósága, f. évi április hó 3-án kelt 19906. számu magas rendeletével megengedte, hogy a *kecskemét-fülöpszállási helyi érdekü vasuton* fekvő *kerekegyházai tanyák* feltételes megállóhely neve: «**Beretvástelep**»-re, *Ballószeg* állomás neve: «**Korhanköz**»-re és *Köncsög* állomás neve: «**Ballószeg**»-re változtattassék. Ezen névváltozások *f. évi augusztus hó 20-ától* kezdve lépnek életbe.

Budapest, 1898 julius hóban.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapitási év 1810.*

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A fősulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Vasút mentén.

A magyar királyi államvasutak, továbbá a győr—sopron—ebenfurti és eperjes—bártfai vasut állomásai mentén fekvő városok, helységek és azok leirása.

Irta

Ocskói Ocskay Gusztáv.

Ára vászonkötésben 1 frt.

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

«Ember meg ne ölje az embert, mert bosszút állok a kiontott vérért. Mikor pedig a hit bajnoka a harczban párducczá válik és kiontja a hitetlenek vérét, akkor a bajnok nem ember többé, hanem párducz, és a hitetlen is nem ember többé, hanem róka.» — Ezt mondja az igen bölcs, a hetvenhetedik Szúra beszédében. Ha tehát, oh bölcs basa, a hit bajnoka párducczá változik a harczban, akkor a bor is orvossággá változik a betegségben; tehát a bor, ha orvosság gyanánt élsz vele, nem bor többé, hanem orvosság.

A basa nagy megnyugvással hallotta az exegesist; két piasztert vőn elő és megfizette a dervisnek a dupla stólát; nekem pedig megparancsolta, hogy most már gyógyitsam.

Ki is gyógyitottam egy nap alatt, de estére már recidivázott. Megvigasztaltam, hogy a szegény kalugyerek is igy járták; egyszersmind megmagyaráztam neki, hogy miután elmulasztotta idejében elejét venni, a baj nagyon makacsccsá lett, s a vinum syrmienséből nem elég a *quantum satis* minőségü, hanem elő kell vennünk a *plusquam satisi* termést. Igy tángálom a basám egészségét.

Hát ebből láthatod, hogy én a basának kedves embere vagyok; egy napig sem lehet el nálam nélkül; és ha holnapra vissza nem kap, megteszi, hogy karókat veret a Duna hosszában, s minden keresztyén rabot beléjök húzat.

— Az nekem nem fáj! felelte a magiszter. Mi nem vagyunk olyan bolondok, hogy a kész aranyat karóba húzassuk. Akármit csinál a basa, én téged nem húzatlak karóba.

— Nem hát, mert holnap már nem a te rabod leszek. Elvesz tőled erővel a német, kicserél valami nagyórrú svábbal. Szört szőrért, és a te szemed koppan. Száz forint szép pénz?

— De minek alkudozol te a basád erszényére?

— Azért, mert csak az én béremből telik az ki. Ha nem kell a száz forint, akkor csak vagdalj össze mindjárt, mert én holnap reggel összeszorditom az egész tábort, hogy én körösztény voltam, és vissza akarok gyónni öseim hitére. Majd meglátom, hogyan vájsz ki a szürke barátok körme közül.

— Hát majd csak kiveszlek én onnan is valahogyan! Mert hát szerelmetes komám, én úgy gondolom, hogy láttuk mi már egymást valamikor egy pillanatra, és aligha nem laktunk mi már egy városban. Ha ezen a szép kövér tokádon meg volna az a fényes fekete szakál, és a szép sima fejeden az a hosszú göndör fekete haj, a kit én gondolok: akkor egészen beillenél annak a Tanaszinak, a ki multkoriban a pécsi apró diákokat is erőszakkal a harczba akarta hurczolni. Azután elküldötték a körtvélyi erdőből kémkedni, és szépen oda maradt!

— No hát igaz, hogy én vagyok a Tanaszi, de az is igaz, a mit beszéltem az életem sorából. Csakhogy azután két hónap múlva megszöktem a basától, mert igen húzott a szivem a hazámhoz; beálltam Pécsett barátnak, mert igen áhitoztam a szent életre. Az is igaz, hogy a körtvélyi erdőből kémkedni küldtek, de alig értem ki a nyárádi szőlők közül, egy török csapat megrohant és elfogott. Az volt a szerencsém, hogy egy tarisznya pénz is járt velem, mert mig a pénzen dulakodtak, én feltaláltam magamat, s elkiáltottam, hogy halálfia a ki hozzám nyúl, mert én a basa kémje vagyok; vigyenek engemet Kászon basához, a ki kegyelmesen meg is bocsátott.

Kinnach László rajza.

Holló eltátotta száját.

— Hálából aztán rá vezetted a haramiáidat a pécsi diákokra, mikor már azt hitték, hogy senki sem üldözi őket. Jó lett volna egy pár száz magyar legényt Damaskus felé hajtani, úgy-é? Hát mégis csak török kém voltál te minálunk, a kit kerékbe törnek, ha én egyet szólok.

— Ahau! — kiáltott Tanaszi, de már nem mérgesen, hanem szemtelen vigyorgással. — Te sem voltál szerencsésebb a szeremlei gyerekeiddel, mint én a diákjaimmal. Hát akkor majd én is elmondok egyet-mást, legalább egy kerékbe törnek bennünket. Ha törnek! — tette hozzá elbizakodottan. — Az én fejemet nehezebb elütni, mint a tiedet. Nálunk felesen van a cserélni való rab, én könnyen szabadúlok. Két-három németet adnak értem, addig van; mert bőviben vagyunk. De a te bőrödért ugyan nem adnak egy vak lovat sem, mert te itthon vagy, és felkötnek.

A magiszter elgondolkodott. — Aztán hogyan kapom én meg a száz forintot?

Erre a kérdésre Tanaszi vakarta meg a feje tüskés bőrét.

— Ez baj! Mert ha te engem katona-szavamra elbocsátasz, nagy bolond vagy, mert sohasem látod a pénzedet. Ha pedig itt rejtegetsz, előbb-utóbb kivájnak a körmeid közül. Tudod mit, czimbora? Mondok valamit! Ne akarj te az én bőrömön gazdagodni. Jobb, ha megértjük egymást. Semmi sem hajt nagyobb hasznot, mint a gyerek-kereskedés, de csak úgy, ha két becsületes ember egymás kezére dolgozik két ellenséges nemzetben, mert ha együtt vannak, nem ér a dolguk egy hajitó-fát. Mindkettőnknek beletörött a késsi, mert magunk dolgoztunk: de zsiros üzletté válik kettőnk kezében, s aztán, ha megszedtük magunkat, helyet cserélhetünk. Te kereket oldasz a magyaroktól és beállasz pribéknek; én is eloldalgok a basa és a karó árnyékából, haza szököm, beállok hű hazafinak és tolmácsnak: ott megint újra kezdhetjük az üzletet. Nem csapnál föl?

A magiszter ellágyult.

Mi tagadás, pajtás; zsenge ifjúságomtól fogva nagy hivatást éreztem erre a pályára; csak az volt a bajom, hogy nem volt alkalmam tehetségeimet kifejteni. Hát én nem bánom! De hát a száz forint váltságdijad?

— Oktondi vagy! Ha katona-szavamra, vagy papi-hitemre igérnék valamit, bolond volnál, ha hitelt adnál neki. De, mikor kalmár-becsületemre hivatkozom, abban bizzál. Írd a számlámra, majd kiegyenlitjük.

Egymás markába csapott a két üzletárs. A magiszter még egyszer eláldotta czimboráját, és jó hajnalban, azon az úton, a melyen elfogta, visszaszöktette.

Harmadnapra maga is utána szökött.

Mert mikor reggelre kelve, fünek-fának kezdte panaszolni, hogy milyen istentelen módon szökött meg a rabja, mig ő csendesen aludt: Bakits Pál megvigasztalta:

— Ne búsúlj, Brüder! Most hozták hirül, hogy Móré László uram az éjtszaka háromszáz lovasssal bevergődött hozzánk; ki is rendelték mindjárt a Császár-malmok védelmére. Délre itt lesz. Erősödést kapunk. Még visszakaphatod a rabodat, csak szemes légy!

— Móré László uram? Háromszáz lovas? A császár-malmokhoz? A magiszter erre az örvendetes hirre elsárgült, (eszébe jutott a baranyai bicska), azután igen kipirosodott, és elkezdte csikorgatni a fogait.

— Hála Istennek! Most már jól van! Megállj te átkozott Tanaszi! Csak azon kérem vajda uramat, hogy mindjárt az első nap, sőt még ma, engem rendeljen ki előőrs csapatnak.

Ki is rendelték, és ott igen kezdte megállni a helyét. Mikor aztán déltájban Móré László uram nagy trombitaszóval kivonúlt a hidbástyákra: a magiszter sarkantyúba kapta a lovát.

— Utánam legények! — Átvágtatott a török táborba.

Jótét helyébe jót várj! Bezzeg kincs lett most neki a Tanaszihoz mutatott irgalmassága. Mert mikor a törökök körülfogták, és lerántották a lóról, hiába lett volna bizony a mutogatott fehérkendő: de ott termett a becsületes Tanaszi, és elverte róla a törököket. Vitte egyenesen a basájához. A basa nagy nyájassággal fogadta az emberséges vitézt, ki neki borbélyát, s ezzel együtt életét is visszaadta.

Meghagyták neki lovát, fegyverét, embereit, rangját, zsoldját. A basa biztatta, hogy csak emberkedjék; itt jobban mehet előre, mert ő tulajdon maga fogja berekomendálni János királyhoz, és megkéri, hogy erősítse meg Márévára birtokában.

Néhány nap múlva a török felhagyott Bécs ostromával. Felszedte a sátorfáját, és haza felé vonult. Visszavonulás közben a két férfiú közelebbről is megismerkedett. Tanaszi beavatta czimboráját, az üzlet titkaiba, a ki már az első leczkeórákban fogékony elmének mutatkozott. Útközben némi gyakorlattal is erősítette a szerzett elméletet, s azt legényeinek is betanította. Néhány gyereket, csikót és egyéb árúkat — magyar voltánál fogva a magyar földnépe között gyanútalanabb lévén, — ügyesen felhajszolt, elcsent és játszott át Tanaszi kezére. Jól kezdődött az üzlet; elkezdtek folyó számlára dolgozni.

Még az a szerencséje is akadt a két szövetséges czégnek, hogy mikor a török had a végek felé járt, a fővezér a Tanaszi basáját, a Kászon basát, dandárjával együtt visszahagyta Eszéken, János király segítségére. Kászon basáék Pécs környékét szállották meg, míg János király új hive Máré-vára bástyái közé vonult telelőre.

A két férfiú, közel egymáshoz, könnyen folytathatták a transito kereskedést. — Egy-egy gyermek és leányka itt is, ott is, amott is, Mecsekből, Zseliczből el-eltünt, mint a csirke.

VI.

Szent Demeter napja.

Török Bálint ökrei.

Hatalmas kedvében van a Nagyságos, a kit Török Bálintnak hivnak. Pedig nem olyan levegőben nőtt fel, nem is olyan világban emberedett meg, a hol a szív szerint való nevetést tanúlják.

Ez a kalandos életü, szomorú végü ember, nagyon legényember volt még, mikor javait konfiskálták, magát számüzték a miatt, mert Nándorvára az ő kezén veszett el. Paripájának és kiskorúságának köszönhette, hogy csak a jószágait vették el és nem a fejét.

Mohácsnál a király személyét kellett volna őriznie, de a fővezér elparancsolta helyéről, hogy verjen vissza egy oldaltámadást. Míg ő odajárt, azalatt a király kimozdúlt helyéből, s többé nem találta meg, nem is látta többé sem ő, sem más, a földön lakozók közül. Bálint a harczból szerencsésen menekült. Úgy látszik ott csak az öregebbje veszett el, a fiatalja elfutott.

Az sem volt szive szerint való nevetése, mikor János királyt megkoronázták, mikor szemtől-szemben volt a megkoronázottal. — Hát ez a tökéletlen hangú Kata vajda lesz már most az ő királya?

Lássuk a másikat! Megint sarkantyúba kapta lovát, és elment két hét múlva koronázni Pozsonyba is. Ott sem sok vigasztalót talált; királynak király volna ő felsége, de egy szót sem tud magyarul: hogyan ért meg ő minket? A sánta Báthori meg a papok lesznek a tolmácsai.

Megint visszairatkozott János királyhoz; hátha azóta változott a hangja. Dehogy változott! Még szánalmasabb. Magát sem tudja megvédelmezni; hogyan védné ez meg Magyarországot? Azután a törökkel fogdos kezet. Árnyék király!

Megint visszakanyarodott Ferdinánd királyhoz.

Sok Pál-fordulása egy pár rövid év alatt! — Mi forgatta így, mint a szélkakast?

Bizonyos hogy a pénz is dolgozott. Báthori nádor 2000, mondd kétezer forintot, Tahy 1800, mondd ezernyolczszáz forintot kapott a hűségeért; összegek, minőket ma egy közönséges kortes is fitymálva dug zsebre. De bizonyos, hogy mindkét királynak voltak hivei is, minden konczra való tekintet nélkül. Kivált a szegény János király oldalánál látni ezt a kitartó hűséget Frangepán Kristófban, Bánffy Jánosban, Bodó Ferenczben és másokban is.

De a leghatalmasabbak, legnépszerűbbek, s talán legeszesebbek, Balassa Menyhért, Perényi Péter, Nádasdy Tamás és Török Bálint! Ezek adták volna magukat a többet igérőnek? Nem volt lelkiismeretük?

Szegények! Annyi partiális országgyülésen tanakodtak a nyomorúlt haza sorsáról: ne vádoljátok őket hitetlenséggel! Ahhoz álltak, a ki erősebb, és a ki egész Magyarország királya bir lenni. Ha egyikben csalódtak, mentek a másikhoz; s mikor látták, hogy a két király szivesen megosztozik az osztályt nem türő örökségen, s hogy megkaphassa az osztály rongyait, szivesen juttatja a legszebb részt az útált töröknek, lettek hűtelenek mindakettőhöz . . .

Ilyen helyzetben, hogyan tudna Török Bálint szive szerént nevetni?

Most azonban felcsapott szívéből, és kiült orczájára a jó kedv lángja.

Van miért? Hogy ne volna?

A szél csak azt várta, hogy a jámbor földnépe, a ki még megmaradt, megszüreteljen; a bor megforrjon; a hajdina, igen, a hajdina, a szegény embernek ez a téli kenyere, betakarodjon. Akkor elkezdte gyűjteni a fellegeket, s mikor mind együtt voltak, lecsapott velök a Zseliczből s kiontotta sötét táborát a Dráva felé. Egy hét óta szakad: nem is szakad: dézsából öntik. Az Almás vize, az Okor pataka nem fér a bőrében; a két folyócska kicsatangol a síkokra, a mezőkön összeölelkezik; és az a rozsliszt-kovász, a mivé ilyenkor a somogyi sár dagad, a melynek még a szeremlei ember is csudájára jár, most megbecsülhetetlen szövetségese a Nagyságosnak . . .

A kit Szigetvárban most ostromolnak a legjobb barátai és rokonai, Szerecsen János, Nádasdi Tamás és Kápolnai Ferencz.

Mert ezek az urak most János király nevében jöttek foglalni, míg Török Bálint a Ferdinánd király igazát védi.

Kicsoda volna az az ember a világon, a ki saját meleg hajlékából nézvén a szakadó esőt, meg ne vallaná, hogy az ő hajlékánál boldogabb fészek nincs a világon? — Mert van-é ennél nagyobb boldogság?

Van bizony! — T. i. ha ilyenkor kinn az ablak alatt még három-négy farkas is vonit. Néha fel is ugrálnak az ablakra és az ablakrácsozatba ütik az ordas fejöket. Ilyenkor kinyitni az ablakot, és egy husánggal jót húzni a sunyi fejökre, vagy ha elkapják a husángot, annál fogva jól megráncigálni, azután betenni az ablakot, s megint csak abban az édes zenében gyönyörködni, a mely a farkasok torkából üvölt fel: ez a boldogság teljessége.

És Török Bálint most, életében először érzi ezt a boldogságot. Mellette boldog Katája, térdein a két kis fia, a kiket most kezd imádságra és együttal deák szóra is tanogatni a mi régi jó ismerősünk Prudentius, a ki most ismét nem Prudentius már, hanem Timotheus Belvardinus; de nem predikátor már, mert a szeremleiek a múlt Gergely napkor kihordták a határra: hanem Török Bálintnak udvari papja, és hirtelen haragjának gyakori mérsékelője, és a rakonczátlan vitézi rendnek még gyakoribb kegyetlen megmosdatója.

A vár maga egyszerű paraszt észszel és kézzel rögtönzött erősség. — A tágas vizenyős lapályt valaki valamikor elkezdette körülárkoltatni; az árokból be felé hányt földből lett a vár, melynek közepében emelkedette a két emeletes vaskos donjon, és a várkápolna; mind kettő körültámogatva apróbb épületekkel. De a váru dvar nagy és tágas, az árok széles és mély, mindig szinig megtelve az Almás felesleges vizével; és a földsánczok is magasak és szélesek. A földsánczok töve belülről köröskörül boltozott pinczeszerü osztályokkal beépítve, melyek a várvédő katonaság lakosztályául, éléstárakul és istállókul voltak beosztva. A sánczokat hasogatott tölgy-palánk koronázza, a palánk tövét galagonya tüsök ágyazza kivülről, mig belül kimért közökben garmadákban állanak a ködarabok, a hajító fák és sok egyéb kezebeli. — Az egész körsáncz-vonalon az egyetlen szilárd alkotás a boltozott félszeg menetelű kaputorok, és rajta a rengeteg vassal béllelt két szárnyú kapu volt.

Az ostromló sereg száraz időben szállotta meg a várat, és a három vezér atyafiságosan megegyezett a megszállási pontokra nézve. Nádasdi a nyugati oldalon telepedett s népét a közeli falvakban, Dobsza, Pata, Tót-Szt.-György, helyezte el, míg maga a Görösgalli kastélyt választotta hadiszállásul; Szerecsen János a csertői magaslatokat szállta meg, a keleti oldalon levő falvakkal együtt; Kápolnai, az ostrom főintézője, hadi tekintély a három vezér között, a déli oldalt tartotta fenn magának.

Maga választotta; ő ismerte a terepet, s egy tekintettel átlátta annak minden előnyeit. Egy nagy síkság terült el a vártól délre, a hol ágyúit legczélszerűbben felállíthatta, seregét és vezéri talentumát fényesen kifejthette. Azonkivül pedig nem aggat neki a parasztság, nem kell sanyargatnia a szegény népet beszállásolásokkal, és az ezekkel együtt járó tortúrákkal, mert a síkságon nincs falu; egy rengeteg erdő zárja be a rónát, mely kiterül a Dráváig.

Valóban gyönyörü síkság hadgyakorlatokhoz, tüntető mozdulatokra, szép száraz időjárással, a minő ragyogott még akkor, mikor a vezér leverte sátorkaróit, szemben a várkapuval, lőtávolon kivül, jó messze. A sátor-tábort mély és széles árokkal körül is vette, hadd lássa a Bálint, hogy ő itt akar telelni, és hadd rettenjen meg tőle.

Mikor készen volt a hatalmas tábor-sáncz, — egyik jó gondolat a másikat szüli, és okos dolog az ellenségtől tanúlni, — eszébe jutott hogy jó volna, ha az árokban víz is volna, mint lám a szigetvári sánczárkokban. Hát hiszen ide is folydogál az Almás vize! Legfeljebb két dűlőföldnyi az egész távolság; egy kis csatornát ásni pár napi munka ennyi embernek. Igaz, hogy kevés a vize, mert a Bálint odafennt elfogta egy gáttal, hogy a maga árkait biztositsa, de a felesleges víz lefolyásának is ásatott egy kis Siót. Kápolnai tehát tanúlt az ellenségtől, s mikor a maga csatornáját megásatta, egy füst alatt egy hatalmas gáttal ő is elzáratta az Almás régi ágyát a csatornája torkolatánál, hogy a mi kis víz csurogdogál, csöpögdögél, az mind az ő czéljaira folydogáljon. Ugyanakkor rögtön küldötte lovas emberét Pécsre, hogy jöhetnek már az ágyúk, de jöjjenek is.

(Folytatása következik.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

XV.

A Doszcsák palaczkja. (Folytatás.)

Mint Atamkul kihallgatását megelőzőleg, úgy most is az öreg Doszcsák fölkerekedett és a táboron keresztül egyenesen a tábornoki sátor felé tartott.

Csetlett-botlott, s nem egyszer el is bukott, de azért elszántan ment a tábornok felé, hogy közben-járjon szerencsétlen társai érdekében, a kik a kúthoz menetel sorrendjéből a nagy zürzavarban kimaradtak.

— Vissza! — kiáltott rá az őrszem.

— Bocsáss kérlek, bocsáss! — kérte őt Doszcsák, el akarván tolni a fegyvert, mely az útját elzárta.

— Vissza! — kiáltott az őr még egyszer, de már nem oly határozottan, mint első izben.

— Ha átbocsátasz, élve marad, ha nem, — meghal! — szólt Doszcsák és leült a homokba az őrszem lábai elé.

Az őrszem lebocsátotta fegyverét és megkérdezte:

— Mit akarsz?

Kijött a sátorból egy másik katona, majd még többen is odaléptek az öreghez. Előjött maga a tábornok is.

— Innen északra . . . lám arra! — szólt Doszcsák a tábornokhoz, — jó lóval egy óránvira innét . . . még vannak kutak . . Ön nem ismeri őket . . . de én igen . . . Jól emlékezem arra a helyre . . . Régen, nagyon régen jártam erre, az igaz . . . de ott kell, hogy legyenek azok a kutak . . . Jelentem alássan, parancsolja meg a katonáinak, hogy menjenek vissza . . . én, Doszcsák, majd előre megyek . . . és vizre vezetem őket . . . Itt kevés a víz és sok az ember . . . Ha egy részük itt marad, a másik odamegy — valamennyiüknek lesz elég vizük . . . Hallgasson rám, mondja meg a katonáinak, hogy jöjjenek az öreg Doszcsákkal . . . Most pedig adjon vizet az én embereimnek, mert elpusztulnak . . . legalább vizes kendővel nedvesítsék meg az ajkukat . . . Jelentem alássan . . . szánja meg őket!

— Még én magam sem ittam, — szólt a tábornok nyugodtan és határozottan. — Majd ha reám kerül a sor, szivesen átengedem a vizemet, de addig nem tudok vizet teremteni.

A vártán álló katona egyszer megtántorodott, kezéből kiesett a puska . . . ujra megtantorodott és arczrabukott a homokba. Napszúrás érte . . .

— Vizet . . . hamar vizet . . . a halántékára meg az ajkára! — kiáltott fel egy tiszt.

De honnan vettek volna vizet? . . . Különös egy kivánság, mely teljesen önkéntelenül és gépiesen röppent el az ajkairól. Ő maga is belátta a hibáját, zavarba jött és elfordult.

Martinovna Natália, a ki, az isten tudja honnan került elő oly váratlanul, lehajolt a szerencsétlenhez . . .

Domború fenekü kis üveg volt a kezében . . . megnedvesitette a kendőjét és betakarta vele a katona arczát, sőt még a fogait is szétfeszitette és minden módon igyekezett közéjük beszorítani az üveg keskeny nyakát.

A vonagló dzsidások ekkor meglátták, a mint a zöldes üveg megvillant a napon . . . Végső erejüket is összeszedve odacsúsztak Natasa mellé és belekapaszkodtak a ruhájába . . .

Katonák jöttek, hogy elzavarják őket.

— Hagyjátok csak . . . szólt Martinovna Natália halkan, — egy-két csepp csak marad az ő számukra is — hiszen nem kell nekik sok . . . Csak fogjátok meg a kezeiket, hogy az üveget ki ne kapják az enyémből . . . Úgy . . .

S a katonák erősen tartották a dzsidások kezeit, mig Natasa a szájukba csepegtette a maradékot, — pedig ők maguk is készek lettek volna ép oly görcsösen összeharapni a megváltó palaczk nyakát . . . vagy kiragadni a palaczkot Natasa kezeiből . . .

A dzsidások könyekre fakadtak és csókolták ennek az angyalnak a lábanyomát . . . A katonák pedig kereszteket hánytak utána . . .

Doszcsáknak a beszédjét, azokról a kutakról, csak úgy egyszerüen elhinni, lehetetlen volt. Még kevésbé lett volna lehetséges, a szavaiban bizva, egy csapatot küldeni vele . . . Hiszen maga is beismerte, hogy régen járt erre . . . lehet, hogy azok a kutak már nem léteznek, habár akkoriban léteztek is . . .

Közölték vele ezeket az aggályokat . . .

— Jelentem alássan . . . adjanak alám lovat, de jó lovat . . . Látják ezt a palaczkot . . .

Doszcsák a köntöse ránczából előhúzott egy bekötött nyakú palaczkot . . .

— Lám — folytatta — ez a palaczk üres . . . győződjenek meg róla . . . Nincs benne egy csepp sem . . . és régóta nem is volt . . . Bár volna! Elmegyek magam; ha a turkománok nem vernek agyon ott azoknál a kutaknál, úgy tele hozom vissza ezt a palaczkot . . . Nos és akkor . . . akkor csak elküldik velem az embereket?

Ez ellen az ajánlat ellen semmit sem lehetett felhozni.

Doszcsák lóra pattant és elvágtatott.

„Viz! Viz!..

XVI.

A másik kutaknál.

Puszta és kihalt volt a homoksivatag, mikor Doszcsák elhagyta a tábort; a végső moraj már rég elcsitult a dombok mögött . . .

A jó, de kimerült ló lassacskán ment a lovasa alatt, s rá sem hederített a sarkantyúzásra meg a türelmetlen lovas korbácsütéseire.

Doszcsák fürkészve nézett körül . . . Mindig csak egy és ugyanaz: egyik homokbuczka váltakozott a másikkal, egyik dombtető a másik ugyanolyannal, mintha csak egy formából öntötték volna ki valamennyit . . . A sárgás homok élesen vált el a felhőtlen kékes-szürke égtől . . . Puszta volt a föld, puszta az ég is . . . se felhő, se madár rajta . . . De mit is keresett volna élőlény a halál eme birodalmában? Alig hallható neszszel nagyfejű gyíkok futkostak a homokban — ezeknek nyilván nincs szükségük vizre! és mindenféle csúszó-mászó férgek bámultak rá, meg se mozdulva . . . «Mi a manó hozott téged erre? — gondolták magukban bizonyára a gyíkok, — «a homokban csúszva, amúgy is elég csontra akadunk, ember-, ló- és tevecsontra . . . tán te is csak ezeket a csontokat akarod szaporítani!?»

— Hajrá, hajrá! — kiáltott rá Doszcsák a lovára. — Igy bizony nem egyhamar jutunk czélhoz . . .

Megnézte Doszcsák a palaczkját, — megvan; megtapintotta a nyereg mögött, ott van-e a kötél, — ott, minden rendben. Végignézett maga magán is: a ló kirgiz nyereggel volt felnyergelve. a zablyája is a lehető legegyszerűbb; ő rajta meg olyan köntös lebegett, mint akármelyik turkománon, ugyanolyan bárányból sipka a fején, kard az oldalán, kés az övében . . .

Jó van ez így egészen, — gondolta magában, legalább ha turkománokkal találkozom, azt hiszik, hogy közülük való vagyok. Pompás!

Két más lovas is mendegél, halkan beszélgetve . . . Im' még egy harmadik is kerül elő a domb mögül . . . Ott elől meg egy egész kis csapat látszik . . .

Doszcsák nyugodtan lépked tovább s úgy tesz, mintha észre sem vette volna őket.

— Az oroszok után akartunk nézni kissé — szólalt meg az egyik lovas, — de nem juthattunk a közelükbe, átkozott fegyvereik vannak . . . messzire hordanak! Messziről meg semmit se látni . . .

— Én ágyúkat is láttam . . . Csak úgy csillogtak a napfényben, — mondotta a másik. — De nem sok ágyújuk van . . . a mi khánunknak több van . . .

— A mi khánunknak bizony több van, — jegyezte meg halkan Doszcsák.

Az egyik turkomán ránézett, majd megint elfordult . . .

— Rég itattad a lovadat? — kérdezte tőle a másik.

— Régen bizony, még virradat előtt: azt hittem, hogy amott az enyéimre bukkanva még egyszer megitatom, . . . de ott már oroszok vannak s így eljöttem . . . Áraszszon reájuk Allah minden képzelhető bajt!

Sürü porfelhő borult a kis völgykatlanra; temérdek lovas volt ott együtt, legalább négyszáz, ha több nem. Ezek a lovasok ott táboroztak a kutak körül, kipányvázták a lovaikat, maguk pedig körülülték a kutak száját. A bőr vedrek hosszú köteleken járták el s fel ezekben a kutakban . . . A víz kicsordult belőlük s feláztatta a homokot . . . Összerezzent az öreg Doszcsák, mikor megpillantotta ezt a vizet, . . . s a lova is nekivadult tágra fújva eltikkadt orrlyukait . . .

Az öreg alig birta visszatartani a szegény állatot; lassan leugrott, kinyújtotta a lábát és elővette a kötelet a nyereg mögül.

— Thüh, elvesztettem a vödröt! — kiáltott fel hangosan. — Mullah! — szólt oda egy hatalmas dzsidáshoz, — add ide a tiédet, hadd itatom meg a lovamat . . .

— Nesze, — szólt a dzsidás, otthagyta a vödröt a homokban és félreállott.

Doszcsák egy egész vödörrel húzott fel, . . . ivott, megitatta a lovát, mely majd leütötte a lábáról, úgy rontott neki a vödörnek . . .

A nap már nyugovóra szállott . . . kékes árnyékok siklottak idestova a homokon, elkezdett sötétedni a kis völgyben és nedves illat terjedt szét a kutak felől.

Még egyszer odalépett az egyikhez, még egyszer megitatta a lovát, maga is ivott s a palaczkját titokban megtöltve vizzel, indúlni készült.

Egyszerre egy szó ütötte meg a fülét, a melytől először összerezzent, azután minden figyelmét összeszedte, hogy hallja, mit beszélnek ott a közelben . . .

— Nem hisznek már neki és félnek tőle, — mondotta valaki a sötétben.

— Kitől félnek? — kérdezte a másik.

— Kitől, hát Atamkultól, . . . én magam hallottam, a mint Mat-Niaznál beszéltek, hogy jó volna, ha elvinné őt az ördög . . .

— Sok bolondot beszélnek az emberek!

— Igaz, igaz, de azért még sem bíznak benne! Hát ha megint átcsap az oroszokhoz . . . hiszen jól emlékeznek rá! Még azt is mondották, mintha levelet irt volna az oroszoknak és kapott is volna tőlük feleletet . . .

— Az is lehet, . . . én azt is hallottam, hogy mikor megszökött tőlük . . . megszöktetett valakit . . . valami leányt vagy mit . . . ámbár az is lehet, hogy hazudtak . . .

— Nem, valami gyereket . . .

— És a khán . . . tudja ezt?

— A khán az igen kegyes hozzá . . . Az egész legjobban Mat-Niaz-t boszantja . . . Szadyk is feni rá a fogát, még valami régi gyülölségből.

A khán előtt kibékültek, de Szadykot ismeri mindenki, hogy a rajta ejtett sérelmet soh'se bocsátja meg...

— Az igaz!... És innét hová?

— Azt mondták — Sardiba-kul-ba.

A hangok elnémultak.

A mint senki se' ügyelt Doszcsákra, mikor odaérkezett, úgy most sem hederített rá senki, mikor megint lóraült és elhagyta a tábort.

Friss volt az éjszaka, vigabban ment a jól megitatott ló,... és az égen felbukkanó pirosas fény csakhamar megmutatta Doszcsáknak, hogy merre vegye az útját...

XVII.

Víz! Víz!

A fehér ingesek végre elhagyták az adamkrylgani és alty-kuduki kutaknál elfoglalt és halálos nélkülözésekkel teljes rettenetes táborukat.

Ha megtörték volna őket ezek a nélkülözések, akkor sem mehettek volna tovább s el kell vala pusztulniok; de szerencsére maradt még annyi erejük, hogy útnak indulhattak.

Az épen elhagyott kutak és az Amu közt, teljesen kihalt homoksivatag terült el. Ezen a sivatagon kellett áthatolniok.

Volt, a ki azt mondotta, hogy egynapi út az egész; mások azt állították, hogy három: de voltak olyanok is, a kik száz verstről beszéltek, a mihez egy teljes hét kellett volna.

A dolog úgy állott, hogy két napi utat elbirtak az emberek, sőt még a lovak és tevék is; ha tovább kell menniök, akkor senki sem jut el a czélhoz.

Mindezeket a kérdéseket egyszeriben eldöntötték.

«Egy helyben állni — kész halál; visszatérni — gyalázat; előre menni — mindent koczkáztatni!

De a fehér ingesek nagyon szeretik ezt az utóbbit, ezt a végzetes koczkázást.

Igy hát mentek előre.

A következő éjszakát víz nélkül, a pusztaságban töltötték. Halálos csendesség volt a táborban... minden oldalról sajátszerű hangok szűrődtek át a levegőn, s ezek a hangok arra késztették a tapasztalt katonákat, hogy résen legyenek.

Sokan nem egyszer a földhöz szorították a füleiket s világosan hallották a lódobogást, mely egész lovascsapatok mozgalmát jelezte. Az eddig néma és mint a sír oly csöndes pusztaság, — valósággal megélénkült. Gyenge, alig hallható hangok reszkettek a levegőben. Látni azonban semmit sem lehetett, mert koromsötétség volt.

*

Még nem volt hajnal, mikor a csapatok útnak indultak.

Szigoru hadi-rendben meneteltek. Az ellenség közel volt, s ezt nem lehetett számításon kivül hagyni.

Elkezdett pirkadni.

Feltünt a messze szemhatár hullámzó vonala; mindenki csak ezt nézte, fürkészte, a tábornoktól kezdve az utolsó közkatonáig. És a vonal tele volt mozgó, fekete pontokkal.

Az ellenség végre belátta, hogy ez a halálos pusztaság, mely az ő számítása szerint pusztulása kellett volna hogy legyen a gyauroknak — ellenkezőleg, az «igazhitüek» rossz szövetségesének bizonyult. Az oroszok még nem tudták, hogy ezen a pusztaságon már tul voltak, s hogy már ott állottak a gazdag vizektől áztatott és müvelés alatt álló khivai birodalom küszöbén, ők azonban már tisztában voltak vele, hogy ez után már csak a maguk erejére vannak utalva, s épen azért nagy csapatokban verődtek össze, hogy a hatalmas ellenség utját elvágják.

— Víz! — hallatszott egyszerre az előörsök felől.

— Víz! Víz! — dörögte utána az egész csapat...

Az Ucs-csúcsoktól balra egy fényes vonal tünt fel, mely tisztán tükrözte vissza a hajnali ég pirosságát...

Mintha villamos szikra járta volna át az egész csapatot, a legelső embertől kezdve a leghátulsóig.

A víz, a mit megpillantottak, — mint később kiderült, nem az Amu volt, hanem a Sardyba-kul tó, mely félkör alakban terült el az Ucs csucsok lábánál lévő katlanban.

A lovakat csak nagy nehezen lehetett visszatartani, hogy ne rohanjanak neki a viznek és ilyen nagy út után teleiva magukat, el ne pusztuljanak.

A Sardyba-kul partjain ütöttek tábort... A tüzek vidáman füstölögtek és mindenünnen ének és zene hallatszott... Minden arcz ragyogott a diadaltól, az elragadtatástól. Ettől a pillanattól kezdve a khivai khán sorsa el volt döntve. A legfőbb és a leghatalmasabb ellenség, — a természet, le volt győzve. A mi hátra volt, az oly csekélység, a minőre a fehér ingesek csak úgy félvállról szoktak nézni.

— Mialatt a katonák gondtalanul és vidáman fürödtek és mosolyogtak, megörülve a «határtalan» viznek, a tó körül élénk tüzelés folyt — az ellenséges lovasság visszavonult az Ucs csúcsok mögé; a kozákok és egy csapat gyalogság üldözte őket. Az aprólékos puskaropogás közt, olykor-olykor az ágyúk dörgése is felhangzott.

Dél felé az ellenség eltünt... A csapatok visszatértek a táborba és pihentek. Annyi rettenetes nélkülözés után rászolgáltak erre a kis nyugalomra.

A parancsnok sátra körül zene szólt. Minden szenvedésüket egyszeriben elfeledték. A rettenetes pusztaság elmaradt mögöttük, — előttük pedig ott volt a széles, kitaposott út...

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában (Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

UJ OLCSÓ KIADÁS.

105—116. füzet.

Egy magyar család a forradalom alatt.

HARMADIK KIADÁS.

NÉGY KÖTET.

Ára füzve 6 forint.

117—120. füzet.

A szegény ember dolga csupa komédia.

REGÉNY.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füzve 2 frt.

121—124. füzet.

A MAGYAR KÉNYURAK.

REGÉNY AZ ANJOU-KIRÁLYOK KORÁBÓL.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füzve 2 frt.

A GYERMEKNEVELÉS

V. LÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY SZÁMÁRA.

Irta

AENEAS SYLVIUS TRIESZTI PÜSPÖK.

Forditotta és jegyzetekkel kisérte

Dr. ACSAY ANTAL

kir. magyar tudomány-egyetemi m. tanár.

Ára füzve 80 kr.

BUDAPESTI CZIM- ÉS LAKJEGYZÉK

KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT

X. ÉVFOLYAM. 1898.

Ára vászonba kötve 6 forint o. é.

Tartalom: Előszó. — Tartalomjegyzék. — A hirdetők betürendes névjegyzéke. — Általános tárgymutató. — Közhasználatu magyar kifejezések fordítása németre. — Szinházak helyrajzai. — Szórakozó helyek. — Budapest székesfőváros kerületei. — Budapest székesfőváros terei, utai és utczái. — Budapest székesfőváros házjegyzéke. — A legfelsőbb uralkodóház. — Udvartartások. — Legmagasabb udvartartás. — Egyéb udvartartások. — Közös intézmények. — Törvényhozás. Ministeriumok és azok főnökeinek hatósága alá tartozó hatóságok, intézmények. — Országgyülés. — A főrendiház. — A képviselőház. Ministeriumok. M. kir. állami számvevőszék.-M. kir. közigazgatási bíróság. — Egészségügy. — Egyházak. — Gazdaszat. — Hadsereg. — Igazságszolgáltatás. — Kereskedelem és ipar. — Közlekedés. — Közmüvelődés. — Közoktatás. — Mérnöki hivatalok és intézmények. — Pénzügy. — Posta- és távirda. — Rendőrség. — Törvényhatóságok. — Egyébb hatóságok, hivatalok és intézmények. — Egyesületek és körök. — Nyilvános számadásra kötelezett intézetek. — Törvényszékileg bejegyzett közkereseti és betéti társaságok és egyéni czégek. — Ujabban bejegyzett czégek. — Ügyvédek. — Orvosok. — Mérnökök. — Épitészek. — Festőmüvészek. — Szobrászok. — Hirlapirók. — Allatorvosok. — Szülésznők. — Gyógyszertárak. — Hirlapok és folyóiratok. — Gyárosok, iparosok és kereskedők, betürend szerint. — Lakásjegyzék Budapest. — Ujpest. Házjegyzék. — Hivatalok, iskolák és intézetek. — Kereskedők és iparosok. — Lakásjegyzék.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Sietett; jól járt a sietéssel. Mert mikor az utolsó kapavágást megtették az emberei, megérkezett a vendég. Csudával határos módon kezdett telleni a csatorna, és az ő árkai. Dörzsölte a kezét, alig hitt szemeinek, hogy milyen hatalmas özönben tódul a viz. Talán a Bálint szaggattatta el a maga gátjait, ráeresztette a vizet, hogy majd kiönti, mint az ürgét? Csak azt tedd el, Bálint!

Pedig nem a Bálint fürfangja volt ez, hanem a fellegeké. Odafennt a *demnai erdőben* és a *Hollófészekben* már tegnap elkezdett esni, annak a vize éppen most érkezett meg; ez jön most segítségére a boldog Kápolnainak, és töltögeti az árkait ingyen.

— Mintha csak az ég küldötte volna! Gondolta magában a vezér boldog hálaadással.

Pedig dehogy az ég küldötte ezt még! Ez még a maga lábán jött. Az ég majd csak estefelé érkezik, és holnap reggelre már meg fogod tudni ó vezér, mennyivel bőkezűbb az ég, mint a föld, és a felhők, mint a dennai erdők.

Reggelre már ugyan tele lettek az árkai, és Bálint legyen, a ki ki merjen rá csapni.

Két nap, két éjjel a föld teleszitta magát úgy, hogy Kápolnai uram sánctáborában kezdtek az emberek falábakon járni.

A mit el nem ivott a föld, az kivül maradt a sik lapályon elterülve, óráról-órára higitva a tág talajt.

A megparancsolt ágyúk, számszerint nyolcz, mindegyik hat-hat lótól vonatva, csakugyan megérkeztek Szigetvár határába Pécs felől, az olyan a milyen országút kátyúiban lassan döczögve.

De mikor a botykai erdőből kibukkantak, a pattantyús mester ugyancsak megvakarta a fejét. Az előirás szerint ott várta volna őtet egy század huszár fedezet, a kinek az oltalma alatt a táborba biztosan bevonúlhat. Kápolnai azonban elfeledte, vagy nem tudott róla gondoskodni, és a pattantyús mester a huszárok helyett, az erdőszélen nem talált egyebet három sátoralja kolompár czigánynál. — Hogy a maga barmain könnyitsen, a czigányok gebéit rögtön lefoglalta, minden sivalkodás ellenére «hadi czélokra»; és ment tovább szemközt a várral, folyvást kémlelve azt az útat, a melyen a vár közelében ugyan, de még is csak le lehet csapni a tábor felé.

Ez pedig egészen a vár közelében volt már. Minden háborgatás nélkül eljutott a vár alá, a honnét egy düllő út-féle csakugyan letért a péterfai erdő felé.

Török Bálint a tornyából nézte vig gyönyörködéssel a szegény pattantyúsok nyomorúságát, és leste nagy kaján örömmel, mikor következik be boldogsága legédesebb órája, az «istráng szakad, kerék akad, se té, se tová»?

A predikátor is ott volt mellette, és egyremásra halmozta a kegyetlennél kegyetlenebb applikációkat a zsoltárokból, melyek mind az ellenség megszégyenitéséről szólanak.

Végre bekövetkezett a teljes megszégyenülés. Alighogy letértek a düllő útra, az első ágyús szekér egy mély kátyúba vágott, és azontúl többé meg sem mozdult sem ló, sem szekér.

— Most! — kiáltott Bálint úr, — csak a lovakat kell kifogatnom és az embereket vacsorára invitálnom. — Mondjátok meg Cseke Albertnek, hogy indúlhatnak.

— Nem úgy, Nagyságos uram! — Szólt neki a predikátor. — Meg vagyon irva II. Mózes, XXIII. részében, a 4. és 5. versekben, a holott is, úgymint a megnevezett helyen, ekképpen vagynak a szent igék: «Ha találkozol a te ellenségednek bujdosó ökrére, vagy szamarára, hajtsd haza néki. És ha látándod, hogy terh alatt fekszik annak barma, a ki téged gyülöl, avagy nem lészesz-é annak segitséggel? Emeld fel azt ő vele együtt!»

Kimnach László rajza.

— Te akarsz engem eladni?

Török Bálint szája tátva maradt erre a bibliai lókusra.

— Megbolondúltunk predikátor uram?! Talán bizony még én húzassam ki a szekereit?

— A mi meg vagyon irva, meg vagyon irva! — felelt a predikátor souverain tónussal. — «Mert, ha csak azokat szeretenditek, a kik titeket szeretnek, mivel vagytok különbek a pogányoknál, a kik ugyanazont mivelik?»

Török Bálint harsogva kaczagott fel; annyira új volt előtte a parancsolat, és a gondolat, mely a parancsolatra elméjében szökkent.

— Hogy én vontassam ki nekik? A mivel engem lődöznek? Nem bánom hát! Úgy sem volt még ilyen a históriában, nem is lesz egy hamar, tudom.

— Nem bánom! — folytatta tovább. — Csicskár János jármoztasson fel harminczkét ökröt, vontassa ki őket oda a hova magok mondják. De hídlásokat is vigyen, mert a nélkül ő sem boldogúl. — Hanem hát kegyelmed is velök megy predikátor uram, mert a ki a mit elgondolt, hajtsa is végre! Menjen dirigálni! — Ha pedig Kápolnai uram az ökreimből csak egyetlen egyet is ott fog, akkor kegyelmed se jöjjön vissza többé!

Hát megtörtént.

A nyolcz iga kiment, megrakva hídlásokkal. A hídlásokat végig rakták a sáron, tiz, húsz, harminez ízben fölszedve és újra lerakva az ágyúk előtt, melyeket most már az ökrök vittek, biztosabban mint az elcsigázott lovak, a péterfai erdő sarkáig, a pattantyúsok nagy rémületére. Arra el voltak készülve, hogy Török Bálint elfogatja őket, és hónapokon keresztül valami sötét pinczében senyvedteti, de arra, hogy kirántatja a sárból, nem.

— Nem lehet ez Istentől!

Még jobban elképpedt Kápolnai, mikor megértette a dolgot. Szerencsére, hogy nem tavaszszal történt ez a dolog, mert bizony egyszerre legyökereztek volna a lábai abba a jó kövér nedves földbe; de késő őszszel már nem indúl olyan hamar gyökérbe az emberi láb sem.

Faggatta a predikátort a magyarázatért, de ez nem mondott, nem is mondhatott egyebet, mint hogy «ez volt az Úrnak bölcs akaratja».

Kápolnai szintén csakhamar magához tért a hálálkodásból, és hirtelen felöltözte, mint a predikátor mondta, az *ó embert*; és ez az ó ember igen világos czélzást kezdett tenni az ökrökre, a melyeknek ezután ő fogja a gondját viselni, annyival is inkább, mivel, mi tagadás benne, kevés az elesége, és ez épen jókor jött...

De a predikátor hirtelen kiegyenesedett.

— Csönd! Kápolnai uram! Csönd! Egy szót se többet! Meg vagyon irva a X. parancsolatban: «Ne kívánjad a te felebarátodnak se *ökrét*, se szamarát, se semminemü marháját, valami a te felebarátodé». A mi pedig a kegyelmed kevés eleségét illeti, megvagyon irva *Példabeszédek* könyvében a XV. rész 17. versében: «jobb a paréjnak eledele, a hol szeretet vagyon, hogy nem mint a hizlalt ökörnek eledele, a hol vagyon gyülölség». Inkább a maga paréjával éljen tehát kegyelmed, hogynem mint felebarátja ökrének húsával. Ha azonban szüksége van kegyelmednek: Török Bálint uram szivesen segit kegyelmeden, de az igás barmainkat nem adhatjuk. Van sovány marhánk is elég, és annak húsa kedvezőbb is a vitézlő népnek, mert attól nem nő háj a tenyerén, a mi a kardforgatásban akadályozná.

Kápolnai visszavonúlt a predikátor leczkéinek hatalma alatt, egyszersmind megkérdezte tőle:

— Nem izent-é még az urad valamit, jó ember?

— Izent bizonyára az *én Uram*, de nem Török Bálint uram. — Megvagyon írva III. Mózes XXV. 43. «Ne uralkodjál a te rabodon kegyetlenül, hanem félj a te Istenedtől.» Annálfogva, ha viadal közben foglyokat ejtenek, bánjanak azzal irgalmasan, és se meg ne csonkítsák, se meg ne öljék, se el ne adják kegyelmetek. Ezt izeni kegyelmednek *az én Uram*.

Kápolnainak megnyílt a szíve. Írt egy atyafiságos köszönő levelet Török Bálintnak, a melyben vezértársai nevében is, vitézi szavára és magyar emberségére fogadta, hogy az ostrom alatt ejtett foglyokkal emberségesen bánik, azokat sem tortúráztatja, sem öleti, hanem kicseréli a kicserélhetőket; a selejtessét pedig az ostrom végével szabadon bocsátja minden váltság nélkül. Ha Török Bálint uramnak is tetszenék mindezeket maga ajánlatával viszonozni!

Hogyne viszonozta volna ezt Török Bálint! Ne rontsa a magyar a magyart; rontják azt úgy is mindenfelől! Ő is vitézi szavára és magyar emberségére ugyanazont fogadta.

Kicserélték a hitleveleket, és azontúl folyt az ostrom és védelem; küzdöttek becsületesen, nem mint két ellenség, csak mint két ellenzék. (De nem a bécsi.)

Ismét a Holló.

Míg a magiszter, — azt sem tudja az ember, hogyan tisztelje: magiszternek-é, vagy Márévári Nagy Imre uramnak? — Eh! maradjon a mint volt, magiszternek; így jobban ismerjük. Ne vegye rossz néven . . . !

Míg a magiszter világlátni járt, az alatt a két fiú felcseperedett. Tizenkét esztendőből lett tizenöt. A legveszedelmesebb kor; a mikor a gyerek, ha lova nincs, dorongokat és gerundiumokat ás-vés és farag az erdőn, azokat szárítgatja, czifrázgatja, nevét ijesztő latin mondásokkal együtt bemetéli; az egyiket «*Vade mecum*»-nak, a másikat *consors*-nak, a harmadikat *Botondnak*, a negyediket *ultima ratio*-nak elnevezi, s hol egyiket, hol másikat vállára kapva, térdig érő hóban begázol a kietlen erdőbe, és ott csúfolódva hívja a farkasokat, a kiknek van eszük, hogy ilyen vitéz ellen, és ilyen csikorgó hidegben nem szállanak ki egyenetlen tusára.

Ha lova nincs!

De ha lova van, mekkora király egy ilyen tizenötesztendős siheder, a kinek most csattan a hangja! Ha lova van, jártatja a lovát, mint Dáma a Hollót, és Filkó a Derest.

Makacsságnak, szeszélynek, erkölcsnek hire sincs a lóban.

Mikor a magiszter ott hagyta őket, és lelkükre kötötte a lovait, a két fiú kiment az istállóba lovat választani. Holló lett a Dámáé, Filkóé a Deres. — Dáma minden félelem nélkül átölelte a Holló nyakát. Holló megrázkódott egy kissé, azután visszanézve, tetőtől talpig végig nézte a fiút. Rá nyeritett!

— Hiszen nem most látjuk először egymást; te nem vagy az a vad barom!

A Dáma kezében egy szelet kenyér volt; Holló kikapta, megette, és ismét visszanézett rá, hosszasan, fürkészőleg; a szeme fehére csillogott; és ismét röhentett egyet.

— Köszönöm szépen.

Dáma most már gyöngéden megrángatta az üstökét, azután kötőféknél fogva kivezette és megjártatta az udvaron; utána Filkó is a Derest.

Másnap ismételték az ismerkedést, ugyanezen formák között. Azután felkaptak, szőrén ülve vitték itatni a völgyi patakra.

Azután nyeregre fogták. El ki száguldoztak messzi mezőkre, és az erkölcs sohasem mutatkozott bennök. Legfeljebb egy kis virtus, a mit rendszerént Holló fundált ki, mikor unta már a lassú lépést vagy a járt útat. Néha kicsapott az útról, és száguldva vitte kis urát ároknak, vízmosásnak, fatörzsöknek, szilaj kedvvel ugrálva át az akadályokat, s ha áttermett rajtok, röhögve lassúdott meg.

— Tudunk ám mi ilyent is.

De legszilajabb kedvében is vigyázott a móresre. Ha kis gazdája csak egy szót szólt neki halkan: Na na! Holló! Egyszerre megcsillapodott, és úgy szedte a lábát, mint egy vőfély.

A magiszternek, mikor megérkezett, első kérdése is az volt: mit csinálnak a dögök?

— Mint a kezes bárány! Mint a falat kenyér! — Szólt a két fiú dicsekedve és egyszerre. — Úgy lépnek mint a világ!

A magiszter megörült a szónak. Ment egyenesen az istálóba, és legelőször is Hollót vette szemle alá.

A magiszter láttára a Holló szeme-fehére egyet villant; eltátotta az iszonyú száját, fehér fogai felvicsorodtak, és egyszerre mellen harapta a magisztert és bevágta a jászol alá.

Rettenetes bestia a ló, mikor le akar számolni azzal, a kit gyűlöl.

Azt hinné az ember, hogy csak előre tud lépni, s legfeljebb oldalvást vagy hátra rugdalni gyűrűbe szorított patáival! De a macska, vagy a majom nem mozgékonyabb, mint egy haragtartó ló a bosszúállás órájában.

Vágta és gázolta, rugdalta, kapálta és harapta, a hol érte. A gyermekek lármát ütöttek, a legénység összefutott, és még jókor elverték a dühös állatot ellenségéről, kit a jászol alól félholtan húztak ki. Több mint félholtan. Másfél holtan. Félig az ijedtségtől, félig a sebektől, és félig a dühtől. És még a szégyenre is jutott valami.

Mikor felmosták a négyféle halálból, első dolga volt számon kérni a gyermekektől, hogy minek tették őtet bolonddá, és minek hazudták néki, hogy az a ló olyan, mint a falat kenyér? Megérdemelnék ugyan, hogy mind a két szemüket itt az anyjuk szeme-láttára kiszurkálja, de ő keresztyén ember, tehát ne szenvedjen miatta két ember, hanem csak egy. Ennélfogva Filkónak szedett a nyaka közé, mint a kinek nem volt ott az anyja.

Azután . . .

— Ha ez az eset Móré Lászlón esett volna meg, elővett volna egy vasnyársat és leszúrta volna a Hollót egy szúrással, mert Móré László sohasem tudta megbecsülni a pénzt.

A magiszter ellenben kerített egy csóragot, azzal bement az istállóba, a szolgákkal lelánczoltatta a lovat, azután a szolgákat kiküldte, és házi fenyitéket adott a Hollónak. Elkezdte ütni és ütötte fejétől a tomporáig, míg bele nem izzadt, nem a szegény pára, hanem a magiszter.

Mikor teljesen belefáradt, megvizsgálta az állatot fejétől tomporáig, és megforditva, ha nem esett-é benne valami hiba? A vizsgálat alatt kissé megpihenve újra elővette a csóragot és ismét végig verte vele az állatot; azután a két fülének esett, azt egyiket a másik után elkezdte rágni, minden harapásra a fülébe orditotta:

— Ne! Kell-e még több, kutya?

Ez fájdalmasabb volt mint a husáng; a paripa minden harapásra egy nyögéssel felelt.

Mikor a fogai belezsibbadtak már a harapdálásba, felereszthette az állatot.

Az állat felkelt, jászolnak állt, de nem evett. Csak a bőre rázkódott folytonosan.

Látnivaló, hogy a magiszternek több esze van, mint Móré Lászlónak. Már minek szúrna ő agyon húsz-harmincz aranyat, holott egy husánggal is kedvét töltheti, s azonfelül még a ló is megmarad? — A melyen azonban túl kell adni.

Meg is írta a Tanaszi komájának, ki most Kászon basa seregével a szent-lőrinczi kastélyban tanyáz, hogy a kötelesség most őtet is Szigetvár ostromára hívja el, ennélfogva, ha valami ügye-baja lenne, a jövő héten már a turbéki klastromban lesz a hadi szállása; akár mindennap találkozhatnak.

Fel is keresték egymást.

A húri.

A turbéki kolostorban, mely Szigetvárnak majdnem tövében állott, fészkelte meg magát a mi magiszterünk, huszonöt lovasa, és ugyanannyi gyalog csatlósa élén.

A kolostor tágas udvarát mindenfelől épületek, — ez időben leégett épületek falai vették körül, bejáratát egyetlen izmos kapu őrizte, míg a kapu helyén volt. De bizony mikor a barátokat kiugrasták onnan, a dúlók, mielőtt a kolostort felgyújtották volna, leszedték a dupla fejes szegekkel kivert nagy vastag kapuszárnyakat. A kapukat elvitték valahová hidnak, a kolostort ott hagyták pusztán dúvert-jében.

Most, hogy a magiszter bele telepedett, a kapuszárnyak tisztét egy sarkon forgó sorompó teljesítette; egy egész lábnyi átmérőjű tölgyfagerenda, mely a kapunyilást mellig érő magasságban, állandóan elzárta. Elég magasan hogy lovas-ember járását akadályozza, de gyalog ember kényelmesen átbújhatott alatta.

A magiszter a barátok boltozott refektoriumát, a földszinti czellák legtágasabbikát választotta lakásául, míg a két apród a refektorium fölötti czellába, mely egykor a gvárdián lakása volt, vetette ágyát.

A legkényelmesebb hadiszállás valamennyi között, és egyszersmind a legjutalmazóbb is egy katona-emberre nézve; közel a várhoz, annyira, hogy tiszta időben ki lehetett ismerni a várszánczokon megjelenő alakokat; szemmel tartani a várbeliek minden mozdulatát, s kilesve az alkalmas perczet, merész támadást intézni az árkok ellen, a sánczok ellen.

Minden kezére szolgált a magiszternek, ha csupán az árkok volnának telve vizzel. De most a vár környéke, a kettős gát miatt, melyet a száraz időjárásban idefennt Török Bálint, és odalennt Kápolnai vetettek, köröskörül egy sik víz, egy tenger, melynek habjai majdnem a kolostor oldalát csapkodják.

A magiszter maga is ostrom alatt van, csak úgy mint fővezérei. Ostromolja a hetes eső, és unja magát. Szükségtelen kirándulásokat nem szeret tenni, mert a bokája még mindig érzi és nagyon megérzi az esőt. Bele is van már nyugodva, hogy ő neki ilyen pókos lábbal kell végig élni egy hosszú életet. Egy hosszú életet.

A hetes eső vége felé járt már; a fellegek kezdettek szakadozni a Zselicz felől, sőt a nap is kitekintett néha a futó felhőszakadékok közül, mikor egy reggeli órában a Tanaszi koma beköszöntött hozzá látogatóba.

Egy gyönyörű arany pejen léptetett, azt jött el megkivántatni a komájával.

A magiszter a tornáczon fogadta komáját. A koma lassan léptetett, hogy megcsudáltassa a ló minden mozdulatát.

Szemet is vetett rá a koma. Hosszú nyaka, száraz kis feje, kiülő nagy szemei, tágan mozgó czimpái . . . A magiszter egy pillantással fölvette az egész állatot. És azt a hibátlan négy czövek lábat, mely Tanaszi egyetlen mozdulatára legyökerezett a földbe. Nem csak szép és hibátlan, de okos és jól tanított teremtés.

— Vak? — kérdezte a magiszter.

— Nem vak! Te vagy a vak, komám! Nem a Húri.

— Húri a neve? Kehes?

— Kehesnek kehes; aztán meg karórágó is, pókos is, rokkant is, erkölcsös is! Egy szóval nem neked való, kedves komám! Azért nem is téged akarlak vele becsapni, hanem Nádasdi uramat; hallom, hogy gazdag ember. Te úgy sem tudnád megadni az árát.

Leszállt a lóról, a törökjeinek megrázta a két fülét, hogy szépen vezetgessék az udvarban, és ha bekötik is valahova, ott álljanak mellette két felől, úgy strázsálják, mert a magyar a kéményen is kilopja.

A magiszternek megfájdult a Húrira a szive.

Beballagtak a magiszter tanyájába, mely, mint emlitők, a barátok étkező-terme volt annak idejében. A terem boltozatát aranyozott facsillagok ékesitették valamikor, míg a pusztitók ezeket az ékitményeket ki nem feszegették, egyetlen egynek kivételével. A boltozat közepén, mondjuk zenithjén, megmaradt egy fakült naprózsa, melyet a vandalok már röstéltek kivágni, mikor tapasztalták, hogy az egészen fényes csillagok sem egyebek szűrte fenyődaraboknál. A naprózsa közepén egy hüvelyknyi átmérőjü lyuk, mely a boldogabb időkben a lámpatartó horogjának volt a fészke. De a horgot kicsavarták belőle, s most a lyuk üresen állott, s mint egy titkos kürtő, vagy halló cső felszolgált az emeleti czellába is, a melyben mint tudjuk, Dáma és Filkó ütöttek tanyát. A szemfüles fiúk hamar észrevették a kürtőt, s fülüket ráfektetve fel is használták a hallgatódzásra.

A két jó barát először a jegyzeteit szedte elő, s leszámoltak egymással becsületesen, mint szolid üzlettársakhoz illik, azután ebédhez ültek, melynél a két fiú szolgált fel.

A magiszter birkát vágatott a vendége tiszteletére, meg is paprikáztatta kegyetlenül, hogy a vendég annál jobban nyelje rá a bort. Mert tudnivaló, hogy boros embert könnyebben le lehet venni a lábáról.

Kutya erős borok termettek az idén a Zseliczben.

(A basali ember egyszer a szappanos lúgot itta le a felesége beáztatott fejkötőjéről, s arra mondta, hogy *kutya erős bor ez, anyjuk.*)

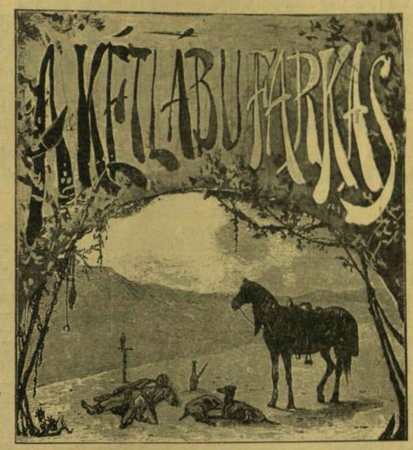
Hát ilyen borral szolgált a magiszter a Tanaszinak. Feledte, hogy szerémi ráczczal van dolga, a kin nem fog még a basali bor sem. Még csak nem is pislantott tőle.

Mikor a borgrácsnak fenekére értek, a magiszter fellebbezett. A helesfai borról azt mondja a somogyi ember, hogy az *nyájas bor*. Tetetett hát két vödör helesfait konfektnek, s az apródokat elbocsátotta. A két fiú felsietett a czellába, lefeküdt a padlóra, s a kürtőre illesztette a fülét, hol az egyik, hol a másik.

A magiszter tapasztalta, hogy a helesfai jobban csúszik, mert Tanaszi már kezdte siratni a régi vallását, törülgette a szemeit, hogy elkárhozik, és fogadkozott, hogy mihelyt jól megszedheti magát, visszagyón az igaz körösztönységre.

A magiszter kapott ezen az ellágyult állapoton, s a csikóra vitte át a szót.

— Ám próbáld meg kedves komám a Nádasdidat, de előre is mondhatom, hogy beleszakad a nyakad. Nádasdi uram nagy úr, és a nagy úrnak egynek sincs pénze. Én elhiszem hogy megígéri a kétszáz forintot a lovadért, de mikor megalkudtatok, kidugja a szemedet egy kontrakttussal, téged kegyesen megsimogat és elbocsát; ő maga pedig felkerekedik s meg sem áll Bécsig, mert igy szokták. (Folytatása következik.)

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

XVIII.

Hírek. (Folytatás.)

Csodaszép reggel.

Az Amu-Darja meredek, szakadékos partja csaknem függélyesen emelkedik ki a vizből. Áradáskor ez a viz csaknem kicsordul a partok körül, végiglocsolja őket, hosszú barázdákat vájva bennük, melyeknek alján összegyülik az iszap, a homok és mindenféle vizinövény; mikor azután a viz leapad, újra eltávozik a parttól és nedves, lapos homokzátonyokat alkot a meredek lejtő alján.

A sötétsárga viz nesztelenül suhan tova, egyetlen ladik sem látszik a tükrén, de helyette minduntalan nagy halak ugrándoznak ki belőle, meg-megcsillanva a ragyogó napfényben . . .

Nagy a forróság. A sirályok fáradtan röpködnek ide s tova, vagy mozdulatlanul ülnek a homokzátonyokon, pihenve korai munkájuk után. A távoli tulsó partot könnyed ködzalag takarja el, melyen alig-alig kékellenek át egy-egy kiálló domb elmosódott, ködös körvonalai.

A csapat a parti szakadékok gerinczén ütött tábort, a honnan számos kitaposott gyalogösvény vezet le a homokzátonyokra. Ezeken az ösvényeken csaknem szakadatlan lánczolatban járnak le s fel a katonák; lefelé üres edényekkel, fölfelé pedig csordultig tele katlanokkal, vödrökkel és palaczkokkal. A konyhákat a viz vödrökkel és palaczkokkal. A konyhákat a viz szélén rendezték be, s a katlanok alól sürű, fekete füstoszlopok szállnak az ég felé . . .

Minden egészséges emberen meglátszott a czélhoz jutás által okozott jókedv és vidámság; de nyoma volt ennek a jókedvnek még a betegek közt is — a tábori hordágyak napról-napra jobban kiürültek s az orvosoknak óráról-órára kevesebb dolguk akadt.

A megfeszitett munka s a sok gond kissé elnémította Martinovna Natalia szivében az emésztő fájdalmat; de most, hogy megszünt a gond, ez a fájdalom újra, még az eddiginél is pusztitóbb fokban jelentkezett.

Szánalom volt látni ezt a boldogtalan asszonyt. A régi, bár el-eltünődő és mindig komoly, de azért állandóan egészséges Natasának csak az árnyéka volt. Sáppadtan és megfogyva, állandóan földre szegzett szemeivel, maga a megtestesült bánat és szomorúság volt.

Jöttek hozzá folyton, beszélgettek vele, megpróbálták elfoglalni, szórakoztatni, — de minden fáradozásuk hiábavaló volt, mert az ajkakról vigyázatlanul elröppent legkisebb szó elég volt arra, hogy néma és hangtalan könyeket fakaszszon szemeiből . . .

Egyedül Golovin volt az, a ki soha sem tudott Natasával valami közönbös, de olyan dologról beszélgetni, mely — legalább némileg, — őt is érdekelte volna.

Emellett a kozák hadnagy nem kevésbbé megváltozott, mint Natasa. Ő is inkább járókelő halotthoz, mint élő emberhez hasonlitott. A nehéz küzdelem az ő vasszervezetét is alázta, s nem egyszer, mikor a sátorába lépett és hanyatt feküdt az ágyán, bőrpárnájába temetkezve, hosszasan zokogott, utána pedig sietett eltüntetni arczáról ennek a gyöngeségnek a nyomait, hogy ujra odamehessen ahhoz az asszonyhoz, a kinek egy csepp véreért kész lett volna utolsó csepp vérét is feláldozni.

Golovin már minden reményét elvesztette, hogy a kis Petyát megmenthessék és édes anyjának visszaadhassák, de erről persze nem szólt Natasának, a ki viszont meg volt róla győződve, hogy előbb-utóbb visszakapja a fiát, — de szintén szót sem ejtett erről a titkos reménységéről.

«Hogy él, az bizonyos, — de hol van? mi van vele? milyen durva és gyülöletes kezekben van? milyen rettenetes nélkülözéseknek van kitéve, mit kell szenvednie szegény, boldogtalan kis gyermeknek!?»

Olykor úgy tetszett Natasának, hogy szinte könnyebb volna, ha holtan látná a fiacskáját, mint ez a gyötrelmes bizonytalanság.

Mindent kész lett volna feláldozni azért, hogy végre hirt kapjon róla, és valami értehetetlen, ösztönszerű érzéssel eltelve bizton várta ezt a megváltó hirt.

S a hir végre meg is érkezett.

*

Egyszer estefelé, mikor hüvösebb lett az idő és a lenyugvó nap rózsaszinű káprázata csillogott a tájon, Natasa a part mentén sétált, s gyönyörködött a viz szines tükrében, s a feje felett idestova röpködő sirályokban. Egyedül volt, még Golovin hadnagy sem kisérte.

A viz szélén néhány bennszülött dzsidás és gyalogos ácsorgott. Ehhez a kis csoporthoz csatlakozott vagy húsz csavargó, a kik az isten tudja honnét kerültek elő; de nem üzték el őket. Mind azt mondták, hogy perzsa rabok, a kik megszöktek gazdáiktól és most az oroszok ótalma alá bizzák magukat. A mi katonáink szivesen türték őket maguk körül és megosztották velük egyszerű és szerény ebédjüket . . .

Általában az utóbbi időben a táborban jelentékenyen felszaporodott az ilyen tarka-barka és gyanus népség, a kire jóformán ügyet sem vetettek.

Egy ilyen csoport mellett haladt el Martinovna Natalia.

Egyszerre egy rongyos, félig meztelen és szénfekete bennszülött közeledett hozzá és könyörgő, könyes szemekkel pillantva rá, felényujtotta a karját, mely könyökig rongyokba volt burkolva.

A boldogtalan alkalmasint meg volt sebesitve, mert a rongyokon sem volt nehéz észrevenni az uludt vér rozsdavörös foltjait.

A szegény valami Natasa előtt ismeretlen nyelven morogott valamit, kinyujtotta a karját és vagy három lépést közeledve felé, térdre borult előtte.

Natasa odalépett és lehajolt hozzá. A bennszülött elkezdte bontogatni a rongyait . . . Martinovna Natália összerezzent és félreugrott, de egy darab összegyürt papirost érzett a kezében . . .

— Vedd ezt és olvasd — szólt oroszul, de halkan, alig hallhatóan a bennszülött. — Ebből megtudsz mindent . . .

A rongyos ember egyszerre eltünt, mintha ott se lett volna.

A hüvös vizi levegő csakhamar magához téritette Natasát ámulásából . . . Megfordult és sietett vissza a táborba, sátorába . . .

Valami titkos előérzet azt súgta neki, hogy ebben a kis papirgombóczban rejlik a titok, a régóta várva-várt és óhajtott hir, a kis fiáról.

«A fiad nálam van — és semmi baja. Jöjj el te is — neked se' lesz semmi bajod. Ha nem jösz, — neki is rossz lesz, neked is . . . Eljön a nap, a mikor az oroszok a tulsó parton lesznek s a mieink sem fogják őket feltartóztatni . . . Aznap majd jönnek emberek, kövesd őket! Ha embereim elpusztulnak, s te nem jösz, — nem vállalok felelősséget a gyerekedért.»

Mulla-Atamkul.

Im' ez volt irva a papirszeleten.

— Martinovna Natália, bejöhetek? — hallatszott kivülről a kozák hadnagy hangja.

Natasa akart felelni, de nem birt . . . Mintha erős lázban lett volna, úgy remegett, — s egy-

szerre a sátra közepén találta magát; egyik kezével a czölöphöz támaszkodott, a másikkal pedig görcsös sietséggel a keblébe rejtette a végzetes levélkét...

— Martinovna Natália! — hallatszott újra a sátor mellől.

XIX.

«Én — anya vagyok!»

— Vajjon mit jelentsen ez? — tünődött Golovin a sátorában ülve — mit jelentsen ez? — «Ma egész nap ne menjek hozzá!» — Hm! éjszaka sem... reggel, holnap majd megtudom miért... Nem értem...

Még egyszer átolvasta azt a levelet, melyet egy órával azelőtt Natasa személyesen adott neki, mikor az orra előtt leeresztette a sátor függönyét, s azon át tolta ki neki azt a kis négyszögletes papirszeletet, a mely bár női, de határozott és szilárd irással volt teleirva.

Ebben a levélben az volt megirva, hogy egész nap és egész éjjel ne látogasson el hozzá, — és hogy holnap korán reggel eljöhet, akkor majd megtudja az okát ennek a különös tilalomnak...

Már vagy huszadszor olvasta el a kozák hadnagy ezt a levelet, a kezét a homlokára tette és megint csak azt mondotta:

— Vajjon mit jelentsen ez?...

Vajjon egyedül csak őt nem akarja látni Natasa teljes huszonnégy órán át, vagy valamennyiüket, — és vajjon mindannyin kaptak-e ilyen levélkét?... Nem, nyilván nem! — döntötte el végre magában Golovin.

Elkezdett tünődni, vajjon nem sértette-e meg őt valamivel, nem mondott-e neki valami olyast, a mivel rászolgált erre a büntetésre. Mindenre gondolt, minden apróság eszébe jutott; minden legcsekélyebb lépés, a legjelentéktelenebb szó, minden mozdulat megfordult a fejében, még pedig oly tisztán és világosan, mintha csak ebben a pillanatban történt volna... De nem, semmi ilyesmire sem tudott rájönni. Gyöngéd volt hozzá, sőt tegnap és ma még sokkal gyöngédebb, mint azelőtt. Megcsókolta a kezét, ő viszont a homlokát, sőt a karjaival még át is fogta a fejét, valósággal megölelte...

— Isten vele, barátom! — ezt mondotta utoljára. De miért «Isten vele?» Rendesen azt szokta mondani «a viszontlátásra» vagy «holnapig» vagy más effélét. És most egyszerű «Isten vele...»

Golovin valósággal furcsán érezte magát ettől az «Isten velé»-től; felkelt, felvette a köntösét, a kardját, elindult a sipkájáért, majd ujra leült.

— Nem, megtiltotta, — nem megyek. Ha holnap, hát holnap! Nem sokáig kell türni, mindössze egy éjszaka az egész; elalszom, és észre sem veszem, úgy elrepül az éjszaka, holnap pedig korán reggel... Avagy tán messziről nézem meg? Lehet, hogy kijön valamiért, s akkor a távolból láthatom... Eh! Micsoda kislelküség! Nem, kiállom! A mi lesz, az lesz, — de kiállom. Így kivánta, így kell lennie!

Friss elhatározással ledobta a köntöst, a kardot, hanyattfeküdt és rágyújtott egy szivarra.

Golovin ezen az egy éjszakán úgy kimerült, mintha kéthetes lázon ment volna keresztül. Kinos várakozással telve leste a hajnal pirkadását, a szemhatáron felbukkanó piros fényt, mely megaranyozta a fák sudarait és hallotta, a mint újra megélénkült a messze elnyúló tábor.

«Ideje! — nem, még korán van, — gondolta magaban. — Ideje! Hiszen mindig hajnalban szokott kelni; most már lehet, elmegyek! Csak meg fogja tán érteni, hogy mennyit szenvedtem az éjszaka és megbocsátja sietségemet.»

Elindult Natasa sátra felé. Karysov már fendünnyögött s összeigazította a szamovárt. A sátorban csend volt.

— Még alszik... Jó reggelt, Karpovka! — fordult hozzá Golovin, s leült egy felfordított vederre.

— Jó egészséget adjon Isten! — felelt a katona. — Az aranyom czitromot kivánt. Tegnap vettem egy párt a markotányosnál... olyan szépek! — az egyik ki van száradva, de a másik, az pompás...

— Czitromot vettél? — szólt Golovin, de egész mást akart kérdezni, csak a nyelve nem engedelmeskedett neki.

— Már fel kellene kelnie, — tán fölébresszem? — tünődött Karpov.

— Tegnap tán későn feküdt le? — kérdezte Golovin.

— Nem tudom... Én vagy két órára oda voltam. Mikor visszajöttem, a sátor már zárva volt... lefeküdt. Van már hat óra?

— Fél hétre.

— Igazán, tán felébresztem? A szamovárt már rég feltettem...

— Hm! Hm! — dünnyögött a kozák hadnagy.

— Eh, ideje! — szólt Karpov.

— Martinovna Natália! — kiáltott Golovin. Nem kapott feleletet.

— Hangosabban! — tanácsolta Karpov.

— Martinovna Natália!

Teljes csend uralkodott a sátorban.

Golovin elsáppadt s inogni kezdtek a lábai.

— Mit jelent ez? — suttogta...

Karpov újra a szamovárral babrált és nem is hallotta ezt a kérdést.

Golovin óvatosan félrehúzta a sátor függönyét és bepillantott.

Martinovna Natália ágya üres volt... A sátorban egy lelket sem látott.

Egy kis asztalkán két levél hevert. A fehér négyszögek könnyen a szemébe ötlöttek, mintha csak azt mondták volna: «kapj fel mielőbb és olvass!»

És Golovin elolvasta.

Az egyik levél ugyanaz a papirszelet volt, melyet az a rongyos perzsa nyomott Natasa kezébe, a másikat ő maga irta. Pár szóból állott az egész.

«Én — anya vagyok. Bocsássanak meg mindannyian és ne feledkezzenek meg rólam. Isten velük! Isten adja, hogy ne mindörökre.»

Ennyi volt az egész...

Im' itt a szamovár! — szólt Karpovka s a táczával belépett a sátorba...

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A Szepesség,
magas Tátra és szepesi középhegység.
Utazási kézikönyv.
Irta
Dr. POSEWITZ TIVADAR
A csúcsok megmászását leirta
DÉNES FERENCZ
53 képpel és 14 térkép és tervrajzzal.
Ára vászonkötésben 1 frt 50 kr.

Vasút mentén.
A magyar királyi államvasutak, továbbá a győr—sopron—ebenfurti és eperjes—bártfai vasut állomásai mentén fekvő városok, helységek és azok leirása.
Irta
Ocskói Ocskay Gusztáv.
Ára vászonkötésben 1 frt.

Alapittási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapittási év 1810.*
KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.
Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.
Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főcsulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

A
HONVÉD-VILÁGBÓL
IRTA
ZALÁR JÓZSEF
Ára füzve 1 frt 50 kr, kötve 2 frt 50 kr.
Tartalom: Előhang. — Pestmegye utolsó követválasztása. — Márczius tizenötödike. — Az első honvéd.— Csehországban búsulnak a huszárok.— A bán.— Damjanics búcsúja. — Alvó honvédek. — Bogrács körül. — Ujoncz honvéd. — Branyiszkó. — Szolnoknál.— Előre! — Az isaszegi erdő tisztása.— Gödöllő.— A zászlótartó. — Tábori ebéd. — Honvédek a vizen át.— Komárom alatt. — Honvéd anyja. — Honvédek a réten át. — A legvénebb huszár. — Honvéd dalok. — A gyerek tüzér. — Huszárúl. — Torda Péter. — Uj huszárok. — A sértetlen zászló. — Világos. — Világosi szökevények. — A török parton.— A bujdosók. — Búcsu Damjanicstól. — Október hatodika. — El innen, kedves. — A huszár szeretője.— Ne húzd, ne húzd azt a vigat. — Arany tükör. — Névtelen hős. — Két sir. — Tán ép most éltetik.— Hallom még.— A hazatérő. — A honvéd szerelme. — A holtan hazatért ifjú. — Dal a dalról. — Honvéd Panna. — Női szív. — Endre barátom. — Biró uram. — Emlékszobrot a hősöknek. — A vándor hazafiak. — Csonka honvéd. — A várók. — A hős árnyak. — Hol van az a régi zászló? — A kápolnai honvédemlékre.— Kossuth ünneplése. — A falu bujdosója. — Koldus hősök. — Arad. — Kossuth Egerben. — Bajza. — Vasvári Pál. — Emlékezés Tisza-Füredre. — Degre. — A talált kard. — Csányi. — Teleki. — Batthyány. — 1894 márcz. 19. — A mennyben. — Petőfi. — A nagy év.

Az 1848—49-iki
Harmadik honvédzászlóalj
története.
HEGYESI MÁRTONTÓL.
Ára füzve 1 frt 80 kr.

Az iskolák
építése és berendezése
Németországban és Svájczban.
Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett jelentése.
Irta
Dr. JUBA ADOLF
A budapesti VII. ker. állami főgymnasium iskolaorvosa és egészségtan tanára.
34 ábrával. **Ára füzve 1 frt.**

LEGUJABB
HÁZI TITKÁR
Magyar levelező és önügyvéd
vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló levelek, folyamodványok, kérvények, felebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére
ÁLTALÁNOS HASZNÁLATRA
Szerkesztette
FARKAS ELEK.
Tizedik, ujból átdolgozott kiadás.
Ára füzve 2 frt 40 kr. Vászonba kötve 3 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

— Akkor aztán perelheted Nádasdi uramat Ferdinánd királynál, — folytatá a magiszter, — ott pedig még az is megtörténhetik, hogy szépen besugják a portánál hogy te egy arab kanczát kötöttél el: akkor lesz még csak a haddelhadd! Egyszer csak azt halljuk rólad, hogy a szegény Tanaszinak kiverték a borotvája élét, és nem borotvál többé soha senkit.

— De nem hagyom ám ott, ha csak készpénzzel nem fizet.

— Dehogy hagyod, kőrösztkomám! Nádasdi uramnak lesz annyi esze, megkérdi tőled, hol vetted ezt a csikót? Mutasd a mátrikuláját! Ha aztán nem tudsz bizonyságlevelet mutatni, azt fogja mondani, hogy majd utána jár az ő barátjánál Kászon basánál, téged pedig elkisértet Babócsára, a holott lészen sirás, rivás és fogaknak csikorgatása, mint a hogy az én garabonczás-diák ismerősöm szokta prédikálni, az Isten verje meg! Hát kedves komám, ne akarj te a magad kezére kereskedni, mert ez nagy álnokság volna tőled, és a közöttünk levő barátságnak hitetlen kijátszása. Tudod mit? Itt az én szép fekete lovam, a Holló! A hány hibát találsz benne, annyi újjamat hagyom levágni! Aztán szőrt szőrért!

(— Hallod? — susogta Filkó — a Hollót akarják elcserélni!

— Cseréljék! — felelt Dáma, — de akkor a Húri foghagyma abrakot eszik.)

Tanaszi, ravaszabb mint a komája, hagyta lelkesülni a komát, de a Hollóra azt mondta, hogy az egy vén dög, még ha semmi hiba nem volna is benne.

— Vén dög? Ki mondja azt? Nyolcz esztendős, aztán addig van.

— Komám! — válaszolt Tanaszi lecsüggedő pislantással, — mondd ezt a gyalog csatlósaidnak, de engem becsülj meg annyira, hogy nekem ne beszélj nyolcz esztendős lovakról. Nyolcz esztendősnél nincs vénebb ló: azt se tudtad még?

Tanaszinak essze ágában sem volt Nádasdival csinálni vásárt. Nádasdi csak arra való volt, hogy a koma puhúljon tőle. Folytatta tovább.

— Huszonöt forinttal a legjobb magyar ló is meg van fizetve.

— Mit? Huszonöt forint? Ötvenért sem adnám! Nem mondom, hogy egy pár gyereket nem adnék ráadásúl; még ma elhozatom, ha tetszik.

— Egy pár gyerek? Legfeljebb tiz forint darabja! Fiú? Leány? Aztán hány esztendősök? Nyolcz, tiz? Éppen a legrosszabb. — Rendesen belebukunk, mert felét elviszi a vérhas mire Smyrnáig jutnak. Ha gyerekekkel akarsz fizetni, legalább is húsz darabra gondolj, de egészséges legyen, mint a makk.

A két apródnak odafennt eszébe jutott a dunai jelenet. Ott is gyerekeket szedett össze a magiszter, most már tudták, miért. Elkezdtek reszketni.

A magiszter magába mélyedve eltünődött.

— Ha várasz egy pár hetet, nem bánom. Addig összeszerzem.

— Én nem várhatok addig. Tudod, hogy az ilyen portékán hamar túl kell adni. Különben is nekem nem kell se húsz, se tiz nyápicz kölyök; beleuntam már az effélékbe. Hanem tudod, mit? Add a Hollóra ráadásnak az egyik apródodat, aztán mondjuk egymást boldognak.

— Az Istennek se! — csattant fel a magiszter, és a nagy borvedret két fülénél fogva felemelte, és lecsapta az asztalra, hogy a bor szerteszét locsesant belőle a falakra, fel a boltozatig.

Kimnach László rajza.

— Na most! — szólt a gyerek a Hollónak.

A két gyerek arcza odafennt kigyulladt; ragyogó szemekkel néztek egymásra.

— Jól van jól, komám! Azért ne szórd a borodat, mert miből iszszuk meg a búcsú-pohárt? Ha most nem csináltunk is vásárt, azért jó barátok maradunk. Hát megáldj' Isten! Megyek nyergeltetni.

Ment és visszatért. A magiszter újrakezdte.

— Az Isten is megverne! Hétszer verne meg, ha én azt a gyereket eladnám.

— Dejszen, én nem kivánom, kedves komám, hogy megverjen.

— Bizony isten megverne! Én neveltem őket, boldogult rokonom a püspök én rám testálta, hogy neveljek belőlök jó vitézeket. Dehogy adom! A két szemed világáért sem adom. — Aztán melyiket kivánnád!

— Egyiket sem! Nem akarom, hogy én miattam verjen az Isten. Mit csinálnék én a nyápiczabbikkal? Én sem a roszabbik lovamat kináltam.

— Mit? Dámát? A kit fiammá fogadtam? A kinek a haldokló anyjának megigértem, hogy jó vitézt nevelek a fiából? — Akaszszanak fel ha még csak gondolatban is megválnék tőle!

Ezalatt elővezették a Húrit! Ott emelgett magasan a szép fejét a folyosó előtt.

— Megállj hát! Ne szaladj el! A fát se vágják le egy vágással. Adj egy kis gondolkozási időt!

Megint felhajtott egy kupa bort; kezdett igen részeg lenni. Merőn nézett a komájára, és szorította a kezét. A koma tartotta magát.

— Nincs időm; túl kell adnom a lovon még ma.

— De mégis csak Isten ellen való bűn, lopott jószágot igy kitartani az árából! — kesergett a magiszter. — Hát ennyi az emberség, komám?

— Lopott jószág? Lopott ám a két szemed világa, ha még ez is lopott jószág! Igaz jószág ez! Kis csikó korában kaptam én ezt a basámtól, a mért a gyomor hektikájából kigyógyitottam. — Hogy akkor olyan fonynyadt macska forma állatka volt, nem bizott hozzá, hát a nyakamba vetette ajándékon. Mikor aztán én fölneveltem, a basa szemet vetett rá, cserére hitt egy vén német remondáért, hogy úgy is az övé, mert az ő fajtájából való. Fenyegetett, hogy megnyúzat, ha ez a csikó keresztyén kézre kerül, mivel a Mahumed méneséből származik. Gondoltam, inkább túladok rajta, mint sem kiduggassam a szememet egy szarvatlan bivalylyal; aztán kereket oldok, mert a basa körül úgy is kezd már melegem lenni.

A magiszter ellágyult a komája igazságán.

— Kedves komám! Látom, hogy igaz ember vagy! Igaz ember voltál egész világ-életedben! Nem bánom hát ráállok; csak azt kivánom, húzzunk nyilat a gyerekekre, aztán vidd, a melyik neked esik.

— Én zsákban macskát nem veszek! — felelt Tanaszi. Látta már, hogy a koma ingadozik testben és lélekben.

— Hát akkor verjen meg az Isten, nem bánom! Nem, nem adom! Ha csak meg nem ígéred, hogy becsületes jó vitézt nevelsz belőle, mert én ezt szent eskövéssel megigértem az anyjának. — Aztán úgy-é, akárki neveli, mindegy az, csak becsületes ember nevelje, és jó vitézzé nevelje. Akár te, akár én! Aztán úgy fordúl, te nálad még többre viheti, mert te egy királyt szolgálsz, nekünk pedig egyiktől a másikhoz kell szökdösnünk; ki tudja, mi nem érhetné a sok bujkálásban? — Hátha tenálad jobb is szeret mint én nálam? Csak azt ígérd meg hitedre, hogy becsületes jó vitézt nevelsz belőle. Azt sem bánom, ha törökké teszed is, csak arra tanitsd meg, hogy azért lehet ám jó kőrösztény.

Tanaszi is föllelkesedett. — Megígért mindent igaz hitére; nem mondta meg, pogányra-é, vagy keresztyénre. De két becsületes ember között elég az ilyet megígérni esküdözés nélkül is. Ez az ígéret a magiszter szivéről szemmel láthatólag nagy követ mozditott el.

Csak még egy aggodalma volt. Nyaklott már a feje nagyon, mikor ezt előhozta. Félve és sze-

rényen, mint a ki attól retteg, hogy e miatt meg talál pusztúlni az alku.

— Még csak egyet mondok, kedves czimborám! Ne lássam én azt, mikor az a gyerek leszakad a szivemről, mert beleszakad. De ő se érezze a válás fájdalmait, mert bele talál halni, s aztán se neked se nekem. Azt gondoltam tehát, hogy én ma mindkettőt felszabadítom az apródságból és vitézekké nyilatkoztatom. Ebben a rangban a vacsoránál asztalhoz ültetjük őket; ott módját ejtjük, hogy jól lakjanak borral. Akkorra én is elkészülök, — tette hozzá keseregve, — és viheted szegényt.

A két becsületes marok egymásba csapott, s fenn a czellában Dáma elsáppadva állt föl a padlóról.

— Hallottad Filkó? Engem eladtak egy sárga lóért!

Zsoltárok és ágyúk.

Mig a turbéki klastromban ezt a barátságos alkut kötögették, azalatt bent Szigetvárban nagy bontakozás támadt a lelkekben.

A predikátor fényes sikerrel járván Kápolnainál, addig szötte-fonta a vezérek között a szeretkezést, hogy csaknem ebédre invitálták már egymást. Közel voltak hozzá, hogy reggelenként ágyúgolyókkal kívánjanak egymásnak jó reggelt, este felé pedig összegyűljenek valami semleges helyen partiális ország-gyűlést tartani. — Annyi bizonyos, hogy a predikátor hónalj-számra hordta Nádasdi uramtól a legújabb németországi könyveket, a melyeket maga olvasott fel; Török Bálintnak, ha diákúl szóltak, és Kata asszonynak, ha németül beszéltek.

Ezeknek a könyveknek pedig az volt a foglalatja, hogy minden embernek ugyan, de különösen a vitézi rendnek fő kötelessége a lelkiekben való gyarapodás. Káromlás, szitok, átok, atta-teremtette, ördög-teremtette és egyéb útálatos blasfémiák, — melyek miatt van nyomorúlt nemzetünkön ez a nyavalya, — ingyen se hallattassanak miközöttünk. — A mire Bálint úr teljes beleegyezését adta, megjegyezvén, hogy a közrendnek ezek pálczák terhe alatt meg is tiltatnak; a főbb embereknek azonban elnézetik, valameddig a közrendnél más erkölcsök nem mutatkoznak; mert különben mivel tartják fenn a rendet és fegyelmet?

Másik újítása a predikátornak az volt, hogy ilyen félelmes környül állások között böjtöt is kell tartani; és pedig nem *csak a tál széle tartandó tisztán, mint a farizeusok cselekszik, hanem sokkal inkább, a mi a tálban vagyon.* Annálfogva, ha valamely napra kirohanás, vagy lesre szállás czéloztatik: előtte való egész napon böjtöljenek a vitézek, hogy annál nagyobb lélekkel üthessenek aztán másnap a kegyetlen ellenségre, másfelől pedig, hogy a ki elesik, ne haljon meg bűnbánat nélkül. A mire Bálint úr azt felelte, hogy ez így nem jó lesz, mert valamint tele hassal tanúlni, azonképpen üres hassal viszont harczolni nem lehet. — A mi pedig a félelmes környül állásokat illeti, ezek nem ő rá tartoznak, hanem Kápolnai Uramékra; tehát böjtöljenek ő kegyelmök.

Itt megverettetvén a predikátor, harmadik indítványnyal állott elő. Hogy tudniillik minden nap kétszer alkalmatos órában tartassék közönséges és nyilvános istenitisztelet énekléssekkel és predikálásokkal. Hadd lássa az ellenség, hogy mi vagyunk a földnek savai. Bálint úrnak erre is volt ugyan ellenvetése, t. i. hogy a vallás, ha csakugyan só, akkor az a rendeltetése, hogy hassa által az eledelt, t. i. a keresztény embernek egész életét; de ne akarjon eledel lenni, mert abba bele sóványodik a lélek; sáppadt lesz és vértelen, mint azok az asszonyszemélyek, a kik sót, meszet, agyagot és patkódarabokat összeeszeznek. De mivel a fő úr kegyesebb, és egyszersmind az istenes dolgokban tájékozatlanabb volt, mintsem ellene mert volna mondani a predikátornak, hát csak rá hagyta hogy gyüjtse össze reggelenként ágyúszó előtt a vitézlő népet a déli bástyán.

Össze is gyült az egész várőrség. — A predikátor igen gazdagon állott elő. Azóta sem predikált, mióta szeremlei uraimék kihordták a határra, most egyszerre kiöntötte, a mi azóta felgyülemlett a lelkében. Élim és az ő pálmafái: az Izrael szabadúlása; a manna; a fürjek; Dávid király bujdosása; Török Bálint az Isten szive szerint való férfiú; az assyriaiak és Holofernes, sorra következtek fáradhatatlan ajkain.

Kápolnaiék észrevették a nagy emberseregletet, és egy kőgolyóbist löttek a bástya tövébe. A golyó nagyot puffanva fúródott a predikátor lábainál a bástya oldalába.

— Csend! — kiáltott a predikátor, két kezét kitárva a messzi botránkoztatók felé. — Nemde nem eb vagyok-e én, hogy kővel támadtok én reám? Ti jöttök mi ellenünk dárdával és paizssal, mi pedig megyünk ti reátok a seregek urának nevével . . .

Most egy másik golyó repült be; fejök felett, egyenesen a vár udvarában csapott le.

Török Bálintnak aztán a második golyó megrendítette a hitét. Hirtelen eltakarította a vitézlő népet a veszedelmes helyről, ágyúkhoz szólította a pattantyúsait, és néhány lövéssel tudtokra adta Kápolnaiéknak, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem ágyúgolyóbissal is.

Ez történt tegnap.

A harmadik nap délelőttje békességben folyt le; a délutáni órát tehát a predikátor újra a békesség munkájának szentelte. Hogy pedig a gonoszok ne háborithassák, a gyülekezés helyét a turbéki bástyára tüzte ki, ott már nagy mezszeségben sik víz védelmezi a várat, föl, majdnem egész Csertőig, és ki csaknem Turbékig. Ide nem hatnak el a gonoszok tüzes nyilai.

Minthogy pedig tegnap szomorúan tapasztalta, hogy a vitézi rendeket nem érdekli az ő sok szép beszéde, elannyira, hogy egy hitvány ágyúlövés jobban felserkenti őket szunnyadozásukból mint a Holofernes egész históriája: a mai napon a lant édes hatalmával kívánta őket meghóditani. Beszélt nekik az ének hathatós erejéről; a szerafim angyalok énekléséről, és Orfeusról; Dávid király lantjáról és Amphionról; Luther Mártonról, és amaz emberről, ki odalennt a Baranyaságban több lelket térít énekével, mint szent Pál a predikálásával. — (Lesz idő, szegény predikátor, mikor összes utódaid nem tudnak egyebet a kilenczvenedik zsoltárnál.) Mikor így meggyőzte őket, elénekelt előttük egy szép zsoltárt, azután újra diktálta nekik soronként, verte a taktust, és a nagy bajuszos emberevők bástyahosszat harsogták:

Az Isten a mi reményeségünk
Midőn reánk tör ellenségünk . . .

Kiharsogott a szavuk Dobszáig, Patáig, Hobolig, Darányig. Máig sem énekel olyan hatalmas erővel az egész emberi nemzetségben senki, mint a somogyi nép. Még a vonatok is meglassúdnak e falvak mellett vasárnaponként, hogy hallhassák az édes zengésüket. A szigetvári vitézektől maradt ez rájok örökségül.

Még egyszer a Holló.

A magiszter előkürtöltette a gyerekeket.

— Te! — szólt Dámához, — ez a te nagyfejű török keresztapád, — mert úgy becsüld meg mint engemet, mert keresztkomám ő énekem, — nem hiszi, hogy a Hollóban nem volna hiba. Jártassátok meg a homáj szemei előtt. Te meg Filkó kapj föl a szürkére, hadd lássa a barbarus, hogyan üli meg a magyar a lovat már szopós gyerek korában is. Ha szégyenben nem hagytok, még ma kardot kaptok, igazit, és asztalhoz ültetlek.

A két gyerek elővezette a lovakat. Dáma megkérdezte: nyeregben, vagy szőrén.

— Persze, hogy nyeregben, — felelt egyszerre a két keresztapa. — Czigány szokta szőrén?

— Lépve vagy futtatva? — kérdezte a gyerek.

— Persze, hogy lépve! A lány se tánczolva megy férhez, hanem lépve. Aztán a tánczban is az a régula, hogy

Lassút hosszút,
Frisset rövidet.

Majd a végén meg is futtathatod.

A két gyerek felnyergelte a lovat, s kengyelbe lépett. Dáma vezetett; a Holló nagyúri tempóban rakta előre a fekete lábait, nagy nyugalommal; csak szeme villogott jobbra-balra, mintha ura tekintetét kereste volna. A lassú léptetés közben folyvást hallotta kis gazdája csendes figyelmeztetéseit, a mint mély halk hangon minden lépésnél biztatta:

— Na, na, na, Holló! na, na, na, Holló! . . .

És érezte nyakán a lágyan biztató simogatást.

Holló ismerte már ezt a hangot; tudta is mire való a rendes körülmények közt. De most halkan nyihogott a biztató szóra, a mi nála azt jelentette, hogy nem érti, mire való ez a beszéd? Nincs itt se vízmosás, a mit át kell ugratni; se meredek, a hol emberül kell tartani; netalán farkas, a kit oldalba kell rúgni, hogy hármat hemperegjen. De hát ez nem az ő gondja; az ő kötelessége ilyenkor csak annyi, hogy vigyázzon és eszén legyen kétszeresen.

Az intő szó folyvást dönögött, halkan:

— Na, na, na, Holló! na, Holló! na, na, Holló!

Holló igen vigyázva lépett. A keresztapák két zsebre dugott kézzel nézték; az egyik panaszkodott, hogy kinyest veszit, a másik ócsárolta a kincset. — Holló pedig lépdelt tovább, és hegyezte a füleit, mert tudta, hogy a sok «na» után következik valami, a mire neki minden erejét és hűségét össze kell szedni.

Mikor másodízben kerülték az udvart, és Holló harmadízben hallotta a szaggatott figyelmeztetést, újra oda jutottak a tornácz elé, a hol a keresztapák hűtöztek.

— Holló, Holló! — Suttogta Dáma, s abban a pillanatban a kezében levő korbáccsal keresztül-vágott a magiszter orczáján.

— Kutya! Te akarsz engem eladni?

— *Na most!* — szólt a gyerek a Hollónak, és Holló egyszerre megnyúlt, három nagy lépéssel a sorompónál volt, a negyedikkel átrepült rajta, hogy a körme hegye sem érte a fáját.

Filkó utána.

A magiszter iszonyatosan felüvöltött, hogy megrázkódtak bele a kolostor falai. Azt a másik ütést, melyet Filkó mért az orrára, már nem érezte. Nem volt ideje ájuldozni, sőt káromkodni sem.

Szaladt az istállóba; a legelső lovat, a mi a kezébe akadt elkapta: az pedig a Húri volt; a két törököt két felé vágta mellőle, Tanaszi komát pedig, a ki félteni akarta a Húrit, úgy teremtette a jászol alá, hogy még a patkányok is előugráltak a csudájára.

— Nyissátok ki a sorompót! Utánam legények, a hányan vagytok! Lóra Tanaszi! Lóra még a csöbörhordók is!

Idő került bele, mig a sorompót kinyitották.

Ez idő alatt a két gyerek egérútat nyert. Nem tudták, merre menjenek, csak azt tudták, hogy akármerre mennek, mindenütt utolérik. Mindegy! Ott a késük az övükben! Ha vége, hát legyen vége!

Dáma eresztette a kantárt; Holló egyet vidámat röhentett, szeme visszavillant. Mintha mondta volna: Bizzátok rám magatokat.

Vágtatva kanyarodtak ki Szigetvár felé, egyenesen az árviznek. Mikor a víz széléhez ért, ott még egy hosszú ugrást csinált, mert okos lónak meg kell csinálni ezt a tempót, valahányszor akadály mutatkozik, bár képletekben is.

A vízben felhagyott a sietéssel; magasra szedte lábait, lassan lépkedett, mint a ki sajnálja a drága czipőit. Pedig nem is a czipőit sajnálta, hanem a mesgye árkokra vigyázott, melyekre jól emlékezett még a száraz időkből. Most ott mindenütt előre tapogatva lépett, a hol árkot talált, szügyig bele merült, azután egyet vetett magán, és mint a vidra, termett az árok másik partján, minden csobbanás nélkül. Ott hátra nézett, s mikor megbizonyosodott, hogy a szürke is szerencsésen innen került, megrázta magát.

Dáma nógatta!

Na, na! Holló! Holló! na! na!

Holló egy hosszú tekintetet vetett a part felé, és halkan nyerített. Ez már nem röhögés volt, az aggodalom nyelve, hanem a bátorításé. Magyarra fordítva azt jelentette.

— Ugyan ne okvetetlenkedjél, gyerek! Nem látod, hogy még most keczmeregnek a vízbe?

Meg is állt, és elkezdte a hűvös habokat szürcsölni, talán azt sem szomjuságból; csak a szürke kedvéért. A szürke egy plebejus teremtés, a ki ha szomjan veszne, sem mer inni, míg nem kínálják: hát lássa, hogy egy rangbeli ló akkor iszik, a mikor épen kedve tartja.

Mikor ekként a szürkét, — alsóbb rendű faj, mely mindig eszik mikor adnak neki, és mindig iszik mikor itatják, — a szürkét, mondom, némi tudatára juttatta annak a méltóságnak, a mely őtet a lények rendében jog és erő szerént megilleti, tovább lépdelt.

A magiszter és huszonöt lovasa, és Tanaszi és a cseberhordók taktikai rendben szélt fogva gázoltak a vízben, és hujjákolva eredtek a menekülők után. Vagy elcsípik a két dezentort, vagy vizet itatnak vele.

Dáma biztatta volna tovább is a Hollót.

Na, na, Holló! sőt még azt is mondta neki: Na most!

De Holló erre is nyerített. A mi azt jelentette:

«Ezen nyilatkozatát a tisztelt felyülülő úrnak nem tartom teljesen indokoltnak. Méltóztassék teljes bizalommal lenni a kormány iránt; vagy ha aggodalmai vannak, méltóztassék megengedni, hogy helyet cserélhessünk.»

Dáma az interpellatióra adott választ megnyugvással vette tudomásúl, és egy gyöngéd simogatással kifejezvén a jelenlegi kormány iránti teljes bizodalmát, megnyúgodott a provizoriumban, és engedte magát vitetni Szigetvár bástyái felé. — Filkó volt a mameluk a szürkéjével. Behunyt szemmel mentek a pártvezér után, noha semmi húsos fazekak nem mutatkoztak.

(Folytatása következik.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

XX.

A szökés.

(Folytatás.)

Natasa elhatározta volt, hogy megy.

Attól a percztől kezdve, melyben minden habozás helyt engedett ennek az elhatározásnak, minden gondolata kizárólag a szökés előkészítésére irányult.

Igen, mert ez szökés volt. De hát vajjon közölhette volna-e bárkivel is ezt az elhatározását? Tanácskozhatott volna-e valakivel? Nem, senkivel.

Ha csak egy szót is elejtett volna, — minden oldalról felzúdult volna a tiltakozás, a lebeszélés, sőt olyan dolgok is történtek volna, melyek Natasa személyes szabadságát sértik.

Egyszerüen, erőszakkal sem eresztették volna el.

Pedig az Atamkul által kitüzött nap közeledett. Az oroszok átkeltek a tulsó partra. Perczről-perczre várhatta azoknak az embereknek a megérkezését, a kiknek életéért a fejével állott jót a kis fia . . . Ezeknek az embereknek volt feladatuk, hogy őt a táborból kisegitsék és a fiához vezessék — s egyúttal Atamkulhoz.

De Natasa ezt az utóbbit kiverte a fejéből, iparkodott nem is gondolni rá, minden gondolatát az előbbire összpontositotta, melyen kívül a jelen pillanatban reá nézve semmi más nem létezett.

Teljesen idegennek érezte magát ebben a táborban; valósággal elpattant, kettészakadt minden, a mi őt eddig ide kötötte.

A legnehezebb pillanaton már túl volt, — ezután már semmi sem volt előtte borzasztó, semmi sem volt előtte lehetetlen.

Tegnap este eljöttek azok az emberek — sőt egyikük a sátorában is járt, a hol Natasa gondosan elrejtette öt. Félórával azelőtt megirta azt a levelet Golovinnak és beszólitotta Karpovot.

— Karpov!

Nem egyszer kellett roskatag hidakon átkelniök.

— Mit parancsol, Matyuska?

— Te ma el akartál menni valahová . . .

— Igen, igen, Matyuska . . . Valami földimmel akartam találkozni . . .

— Nos hát elmehetsz . . . Ha akarsz, valamivel tovább is maradhatsz . . .

Legalázatosabban köszönöm . . .

És Karpov elment a földijével a tábor másik végére, nem is sejtve, hogy mire visszatér, nem találja meg úrnőjét, s talán nem is fogja őt többé látni soha.

Martinovna Natália gyorsan készülődni kezdett . . .

Összekötött egy kis batyut, melyet óvatosságból fekete kendőbe takart . . . a fehéret éjszaka könnyen megláthatták volna az őrök . . . Azután bezárta a sátort, hogy a ki arra megy, azt higyje, hogy alszik.

Ezzel elkészülve leült az ágyára, lehorgasztotta a fejét és gondolatokba mélyedt.

— Itt az idő . . . sötét van! — suttogta a rongyos ember.

Natasa összerezzent, valósággal fölriadt ettől a suttogástól és rémülten nézett körül.

— Itt az ideje! — suttogta ő is halkan, alig hallhatóan, s felkelt az ágyról.

*

A persa előbújt a szőnyegek közül és kisurrant a sátorból. Natasa követte.

— Eddig világos volt, — suttogta a persa — s nem lehetett menni; — most éjszaka van . . . mehetünk . . . kövess engem s ne maradj el . . . Erre, itt a bozót mögött . . .

És Natasa ment, minden gondolkozás nélkül teljesen rábizva magát a vezetőjére. Ment nem is mint valami élőlény, hanem mint valami gép.

Alig mentek vagy húsz lépést, egy vízzel telt áteresszhez értek; ebben az áteresszben kényelmesen tán még egy kutya se' fért volna el . . .

— Hajolj le! — szólt a perzsa.

Natasa ruhája egyszeriben átázott, érezte, a mint a hideg víz körülfogta a testét, megrázkódott s a fogai elkezdtek vaczogni . . .

— Előre! — hallatszott a persa parancsoló hangja.

«Mintha csak a sirban volnék!» — villant meg Natasa fejében, mikor fölötte és körülötte érezte azt az agyagos falat, oly közel, hogy szinte súrolta a könyökével meg a fejével, a mint csak egy hajszálnyit is jobban kiegyenesedett.

Előtte felcsillant egy csillag . . . majd a második, harmadik . . . Kiértek az áteresből és felegyenesedhettek; piszkos víz csurgott le a perzsa rongyairól . . . Natasa ruhája odatapadt a testéhez, s oly nehéz lett, mint az ólom . . .

Egyszerre sürü szőlő levelei suhogtak Natasa körül . . . Minduntalan megbotlott a szövevényes gyökerekben s a kidőlt karókban, lábai belesüppedtek a száraz, porhanyó göröngyök közé . . .

Majd ismét valami nyiláshoz jutottak, s egy elhagyott tanya udvarán találták magukat. Ebben az udvarban elkeseredett küzdelem nyomai látszottak; itt egy eltörött edény, amott egy törött faeszköz, mindenféle rongyok . . .

— Várj itt, én előre megyek és megtudom, hogy ezen az éjszakán hogy állitották fel az oroszok az őrszemeket. Mert minden éjjel változtatják a helyüket . . . Azt tudom, hogy volt tegnap, de nem tudom, hogy van ma. Ülj le itt és várj.

Leültette Natasát egy csür sötét zugába, és még egyszer ismétlé:

— Várj, én hamarosan visszajövök. Ha ott (a kezével mutatta) zajt hallasz, vagy ha kiáltok, mindenestre kiáltani fogok, akkor menj visszza . . . értetted?

— Értettem, — suttogta Natasa és várt . . .

Milyen sötét, milyen nyomasztó volt ebben a csürben! Milyen végtelen hosszúra nyúlt az idő!

Egy láthatatlan kéz meghúzta a ruháját.

— Előre! — suttogta a fülébe egy jól ismert hang.

— Allahnak hála, — szólt a persa, — erre kozákok állanak, könnyen átjuthatunk; lám, ha gyalogosok állnának ott, akkor belevesztettünk volna; de ezek alusznak, ezek semmit sem látnak és nagyon keveset hallanak . . . Gyerünk!

— Tudod-e, hol állanak most az utolsó orosz őrszemek? — kérdezte hirtelen a vezető Natasától, — s kérdezte nem halkan, hanem erőteljes hangon, úgy hogy Natasa összerezzent és önkéntelenül hátrafordult.

— Amott ni! . . . Azt tudod, hogy fegyvereikből milyen messzire repülnek a golyók . . . s ezek a golyók most alig-alig jutnának el idáig. Allah kegyes volt irántunk ez éjjel.

XXI.

Kivül az orosz táboron.

— Még egy darabig megyünk, s ott már várnak a mi embereink; ott majd lovakat is kapunk, mert csak nem teszszük meg gyalog az egész útat . . . — szólt a persa jókedvüen, és erősen belekapaszkodott Martinovna Natália ruhájába.

Alkalmasint attól tartott, hogy mégis csak meggondolja magát és megkisérti a szökést.

A persa időnkint egyet füttyentett. Eleinte senki sem felelt ezekre a füttyökre, azután, még vagy félversznyire menve, az úttól jobbra, ott, a hol lófarkkal ékesitett pózna jelezte valami szentnek a sirját, egy másik fütty hallatszott válaszul a persáéra.

— Erre! — szólt a persa és maga után vonszolta Natasát.

Mindenfelől előkerülve, vagy hat talpig felfegyverzett dzsidás vette körül az érkezőket.

— Asszonyt hoztam, — mondotta a persa önelégülten, — szép asszonyt hoztam, Atamkul nagy köszönetet mond majd érte, s kapok tőle köntöst, lovat s más egyebet, a mint igérte.

— Lehet, hogy kapsz, lehet, hogy nem kapsz, — szólt kétkedőleg az egyik dzsidás.

— Bizony kap! — jegyezte meg határozottan egy másik.

— Ide a lovakkal! — intézkedett a persa.

— Fogd és ültesd fel . . . így ni! No, fogd meg a kantárt, korbács nem kell, minek . . . te menj előre, ti oldalvást, mi meg majd hátul. Előre! . . .

A magas turkomán paripa nyugodtan vitte a hátán Natasát.

A lovas csoport keskeny úton ment, mindenütt kertfalak közt, oldalt sötét facsoportok látszottak, itt-ott víz csillogott, s nem egyszer kellett árkok felett húzott roskatag hidakon átkelniök . . .

Köröskörül csend és elhagyatottság uralkodott. Annyi művelt föld, oly sok emberi hajlék, és sehol egy élő ember. Mind elmenekültek vagy elrejtőztek annak a hírére, hogy az oroszok átkeltek az Amur-on, s ott hagyták házaikat és kertjeiket zsákmányul a féktelen győzteseknek.

Később, mikor a menekültek visszatértek a házaikba, alig hittek a szemeiknek, gazdaságukban úgyszólván minden tárgyat megtapogattak, mert nem számítottak rá, hogy mindent épen és érintetlenül találjanak . . .

Pitymallatkor a lovasok legalább negyven versztnyire voltak már az orosz tábortól. Hozzá Aszp városát messze oldalt megkerülték . . . Meg kellett állniok, hogy lovaik kissé kifújhassák magukat, de nem ez volt legfőbb oka a megállásnak; a lovak akár még egyszer akkora útat is megtettek volna pihenés nélkül, de eljött a reggel s vele együtt a nappali világosság, s ettől a világosságtól féltek a dzsidások, bárha minden üldözés veszélyén kivül voltak is.

Kiválaszttottak egy az úttól félreeső, elrejtett és alkalmas helyet pihenőül.

Ez egy régi udvarház belseje volt, melyet magas fal vett körül.

Natasát bevezették a hátulsó házak egyikébe, leterítettek a földre egy lópokróczot, bevittek neki egy nyeregpárnát és őrt állítottak mellé.

— Mindjárt főzök neked teát, — szólt a persa, — addig pedig aludjál.

De Natasának nem volt szüksége erre az utóbbi felszólításra. Alig hogy leszállott a lóról, a lábai teljesen megtagadták a szolgálatot. Valahogy elvánszorgott a számára kijelölt helyre, ledőlt a pokróczra, és tüstént mély álomba merült . . . Olyan mélységes volt ez az álom, a melyből semmiféle zaj sem ébreszthette fel . . . valóságos ájulás . . .

Az az ideges izgatottság, mely lehetővé tette, hogy ezt az éjszakát minden izgalmaival együtt átélje, helyt adott a teljes fizikai kimerültségnek.

Mikor a persa behozta neki a teát s valami kiszáradt kukoricza-lepényt, nem birta felébreszteni önkéntes foglyát. Letette mellé, a mit hozott, oda feküdt lábaihoz, kutyamódra összehúzta magát s úgy elkezdett horkolni, hogy szinte rengett belé az egész ház.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A Szepesség,

magas Tátra és szepesi középhegység.

Utazási kézikönyv.

Irta

Dr. POSEWITZ TIVADAR

A csúcsok megmászását leirta

DÉNES FERENCZ

53 képpel és 14 térkép és tervrajzzal.

Ára vászonkötésben 1 frt 50 kr.

Vasút mentén.

A magyar királyi államvasutak, továbbá a győr—sopron—ebenfurti és eperjes—bártfai vasut állomásai mentén fekvő városok, helységek és azok leirása.

Irta

Ocskói Ocskay Gusztáv.

Ára vászonkötésben 1 frt.

1898. szept. **261. sz.** 1898. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az erdélyi unio-bizottság. — Márki Sándortól.
Buonaparte Letizia. — Kubinyi Viktortól.
Deák Ferencz mint criminalista. — Bleuer Samutól.
Gazdasági tankönyvirodalmunk. — Szaniszló Alberttől.
Otthon, a szülőföldön. (VIII.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-től.
Költemények: A gyermek. — Vargha Gyulától. — Folyj gyors folyam . . . — Lecky után, angolból Szász Károlytól.
A polgári iskola kérdése. — Kovács Jánostól.
A bécsi szinházi cenzura a mult században. — h. g.-tól.
Értesitő: Szalay Fruzina: Egy marék virág. — v.-től. — Sittenberger: Studien zur Dramaturgie der Gegenwart. — B. K.-tól — Leonce Pingaud: Notice sur M. Edouard Sayous. d.-től. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

LEGUJABB

HÁZI TITKÁR

Magyar levelező és önügyvéd

vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló levelek, folyamodványok, kérvények, felebbezések, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére

ÁLTALÁNOS HASZNÁLATRA

Szerkesztette

FARKAS ELEK.

Tizedik, ujból átdolgozott kiadás.

Ára füzve 2 frt 40 kr. Vászonba kötve 3 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és kapható:

VERNE GYULA

A HÓDÍTÓ ROBUR

REGÉNY.

Forditotta **HUSZÁR IMRE.**

Második egyedül jogositott kiadás. — 44 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

Diszes vászonkötésben 1 forint 80 krajczár.

Az iskolák építése és berendezése

Németországban és Svájczban.

Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett jelentés.

Irta

Dr. JUBA ADOLF

A budapesti VII. ker. állami főgymnasium iskolaorvosa és egészségtan tanára.

34 ábrával. **Ára füzve 1 frt.**

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban Budapesten, IV., Egyetem-utcza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Szabó Gergely uram. Deli Mózes uram.

Fenn a bástyán hatalmasan zúggott az ének, melyhez a taktust a predikátor hosszú keze verte! Most vetődnék ide az a tegnapi ágyúgolyó! Észre se vennék a vitézek; mert mindegyik teljes erejével énekel az Úr előtt, és azzal az igyekezettel, hogy túlharsogja a szomszédját. Nemcsak a szomszédját pedig, hanem valamennyi keresztyén felebarátját. Mert valamint a táncban az a legjobb táncz os, a ki legnagyobbakat tud ugordázni, azonképpen az istenes éneklésben is, az a legelső a mennyeknek országában, a ki legnagyobbat tud süvölteni.

A Felhők ugyancsak takarodtak az égről egymás hátán. Hiszen ők sem utolsó legények, mikor megjön az orgonázó kedvük: de úgy tremolázni mint Dédi Szabó Gergely uram, a dédi nemesek hadnagya, és úgy hasitani, mint Deli Mózes uram, a gyöngyösmelléki hadnagy, ők nem tudnak. A mi igaz, igaz! — Sohasem volt még arra eset, hogy a mennyei szeráfimok, akármilyen mennydörgésre is megmozdúltak volna: de mikor Szabó Gergely uram a mellébe vágja a tokáját és elkezd bassizálni mint a hegyek között elhaló mennydörgés; és ugyanazon perczben Deli Mózes uram kivágja az érczes diskántot, hogy a két előre pödrött bajusza az égnek áll bele: az emlitett szerafimok mind kigyülekeznek az ég szélére csudálkozni. Így állitották ezt hit alatt, századokon keresztül, mind Nemes-Dédnek, mind Gyöngyös-Melléknek őseikre mind e mái napiglan büszke unokái.

Most is verseng a két bajnok, egyik a földnek, másik az égnek szegezve dicsvágyó ábrázatját, mikor a predikátor egyszerre leeresztette taktusverő kezét, és belekiáltott a konczertbe:

— *Csend!*

A két engedetlen nemes még erősebben fújta, feddőleg vetvén a két szemét, két vasvillát, a botránkoztatóra, mintha mondták volna: Ebnek parancsolsz!

— *Cseeeeend!* — skálázta a predikátor, a diskántból a legmélyebb basszusig megjártatva parancsoló szavát; és jobb kezét kitárva, a vizek felé mutatott.

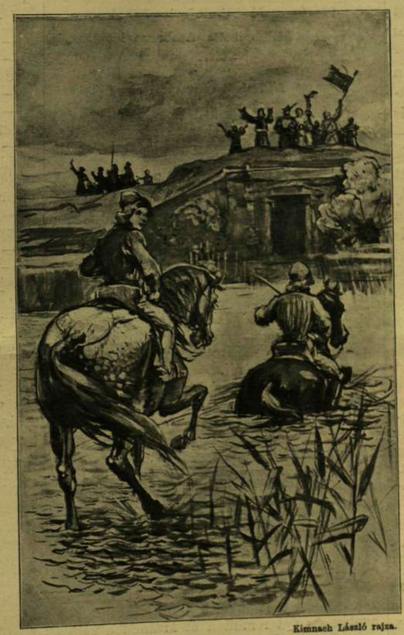
— Ámhol a Nóé galambjai, melyeket a tengernek fene czethalai üldöznek! — Ámhol az Izrael, mely mint egy galamb, mely e földön nyugodalmat nem talál, siet az ő kőszikliájához! — Ámhol a Faraóh szekerei és lovagjai, melyek üldözik az Úr választott népét . . . !

Hátha Aranyszájú szent János predikálna, hallgatnák-é tovább? A szent gyülekezet kitekintett a sik vizre, és egy szempillantás alatt kopár lett a Sion hegye. Szabó Gergely uram egy hatalmas kuttyateremtettével, — melyet azonban Deli Mózes uramnak sikerült egy mennydörgős teremtettével — három rrr-el számítva — túl üvölteni, — leugrott a bástyáról; utána a többi nép, hogy csak a predikátor maradt ott, meg a kenyérsütő asszonyok.

A csendes sik vizen a nyúgoti szellő tisztán csapkodta a bástyáig az üldözők kurjongatását, kivált a magiszter harsogó ordítását.

— Megnyúz*lak* kutya! — Megnyúz*lak* lókötő! — A *lak* szótagot, minden grammatikai törvény ellenére erősen hangsúlyozva; de hát a magiszter csak amolyan rúrális és délibábos grammatikus volt, nyavalyás.

A bástyákon senkisem ismerte a menekülőket, csak annyit láttak, hogy üldözöttek, a kiket meg kell menteni, még ha gyilkosok volnának is.

Kisnasch László rajza.

A bástyákon senki sem ismerte a menekülőket.

Az asszonyok kurjásztak, a predikátor pedig süvegjével integetett a menekülő fiúknak, hogy merre szabadúljanak az éh' oroszlán torkából.

De a Holló figyelemre sem méltatta a tisztes süveget. Ő neki meg van állapítva a terve, melytől semmi emberi okoskodás el nem téríti. Igen! ha ő is predikátor volna, akkor fontolóra venné az elébe terjesztett javaslatot, hogy csak «egyenesen előre». Mert predikátori lábakkal ugyan felkapaszkodhatnék a vársánczokra. De az ő patái nem kapaszkodásra vannak alkotva. Követte hát a maga programmját, és mikor a sánczárkokhoz lépett, visszatekintett Dámára. «Most vigyázz.»

Azután belemerült az árokba, hogy csak szép okos feje látszott ki a vízből; ott még egyszer visszanézett, s mikor látta, hogy a kis koma előre hajolva bíztosan úl: csendesen balra fordúlt és úszni kezdett dél irányban. Azért-é, hogy az üldözők éjszaki irányban a bástya felé tartottak, és így az üldözőktől kívánt távolodni; vagy azért, mert tudta hogy a várkaput a déli bástya megkerülésével hamarább elérheti: ki tudná azt megmondani, hogy egy olyan képzett strategéta, mint a Holló, mit miért lát jónak és hasznosnak?

Úszott lefelé. Utána a szürke is a maga Filkójával.

Ez alatt a várőrségi vitézek lóra sorakoztak és kirajzottak. Az ostromló vezéreknek eszökbe sem jutott még most, a nagy eső után mindjárt első napon támadást kezdeni; örseiket is hanyagúl kezelték; mi az ördögnek is embert és állatot kinozni ekkora sárban? Hiszen, ha akarna sem tudna elszökni az a vár. Holnap is nap lesz, addig majd megfuvakodik a föld.

Egyik se sejtette, hogy a szegény Márévári Nagy Imrének viszket a nyaka. Átkozottúl viszket, és baljóslatú végzetességgel viszket.

Száz huszár, a Török Bálint híres négyszáz huszárjából, kirugtatott a kapun, s egy percz alatt körül szárnyalta az árvíz partjait. A paripák beleléptek a vízbe, s kevély lassúsággal összébb-összébb terelték a bukdácsoló turbékiakat. Védelemről, vagy ütközésről szó sem lehetett, hiszen még fegyvert sem hoztak magukkal a nagy riadásban. A magiszter még próbált volna menekülni, de alatta a szép Húri, a puszták villáma, akárhogyan rúgja odahaza Arábia homokját, az Almás iszapja nem neki való. Még tán menekülhetett volna is, de Tanaszi koma megakadályozta. Farkán kapta a Húrit, hogy világgá nem menjen. Kötve kell hinni a komának.

Hajtották őket nagy diallal, és terelték a várkapu felé, mint egy sereg lúdat, a kit tegnap koppasztottak meg, s ma ázottan kerül ki a vízből, hogy a földet sepri a szárnya hegye.

Dáma és Filkó már ott várta a várudvarban a magisztert, a ki öklét emelgette rájuk, a mint megpillantotta a két háládatlant.

A magiszter egyébként egy cseppet sem volt megilletődve. Foglyul esni katona dolog, kivált mai világban. Akárhogyan végződik is, a vége még is csak az, hogy a foglyok kicseréltetnek. Legfeljebb rá fizet. Hanem az arany pej, annak bizony vége. De ezért a Tanaszi koma feje búsúljon; minek tartotta ki az árából?

VII.

Ítélet napja.

Míg a foglyok a vár udvarban sorakozva várták ítéletüket, a predikátor kiczenzeálta őket, hogy ki micsoda vallású? Hathatósan intette őket, hogy térjenek meg, és háritsák el a reájok következő haragot, és ha már testüket meg nem menthetik, mentsék meg lelküket, a mely drágább az egész világnál. Mert, ha az első halál is rettenetes, mennyivel rettenetesebb a második halál, mely a megtéretlen lelketet várja.

Közbe vágott azonban Deli Mózes, és a predikátor rettegtető vaticiniumával szemben édes bizodalmat gerjesztett a halálra vált foglyok lelkében.

— Mi az ördögöt dideregtek? Hát hiszen nem eszünk meg benneteket! Nézzétek mennyi

juh, sertés, sovány jószág van körösköril az ólainkban! Mennyi zsiradék a boltjainkban! Tegnap is mi küldöttünk Nádasdi uramnak egy szekér oldal-szalonnát! Mennyi bor a pinczéinkben! Kenyérsütő kemenczénk is több van, mint nektek kenyeretek. Hát láthatjátok, hogy nem éheztünk a húsotokra. A sarúink is jók, hát a bőrötökre sincs szükségünk. Rabnak sem kelletek, mert, azért hogy telve a kamaránk, van itt kenyérevő elég. Hát ne óbégassatok!

Dédi Szabó Gergelynek nem tetszett az, hogy a komája igy kezébe ragadta a főhatalmat. Hogy mer ő itt vigasztalgatni azzal a mekegő kecskehangjával? Rá kontrázott bassusának egész mélységéből.

— Bizony ne is ám! Legfeljebb tizedelés lesz! Hiszen tudjátok a haditörvényt, a melyet Deli komám a gyöngyösmelléki akadémiában nem tanúlhatott meg. Mert, hogy a lovaitokat fördettétek és úsztattátok, a mint ehen valamelyőtök kikottyantotta, az bizony nem bűn, sőt virtus számba megy igy Júdás-hetében. — Ha pedig az az igaz, a mit Nagy uram allegál, hogy két lókötő suhanczot kergettetek, a ki az ő drága lovait fényes nappal el akarta származtatni: az ilyen dologban a jó körösztény még az ellenségének is segítségére siet, a mint ezt maga predikátor uram is vallja. Ha azonban, — kit ne adjon Isten, — úgy állana a dolog, a mint ezek a legénykék bizonyozzák, mely szerént eő kegyelme ezeket a drága szép csemetéket egy hitvány lóért pogányúl elcserélni nem iszonyodott volna: ebben az esetben a hadi törvények szerént legalább is a tizedelés ekzekúciója applikálandó. Mert Isten ellen való bűn, a mely égre kiált; már pedig meg vagyon irva, — és egy megvető tekintetet vetett Deli komára, ki ezeket nem fogja érteni — megvagyon irva:

Ad coelum clamitat vox sanguinis, et Sodomorum,
Vox oppressorum, merces detenta laborum.

— Dejszen! — szólt most oda az egyik tizedes a Magiszter-huszárokból, a kit igen meghatott a kilátásba helyezett tizedelés, — én nem tizedelek! Tiltom magamat egész a császárig! Én se tudója, se látója nem voltam! Nekem macskám sincs, nem hogy lovam, a kit csereberélhetnék.

Utána a többiek is bátorságot kaptak a tiltakozásra. Ők nem tizedelnek. A ki mit főzött, egye is meg. Aztán igyék is rá.

A predikátor a két fiút vette szárnyai alá.

— Kis szabadítóim! Istennek amaz angyalai, kik nekem segitségül voltatok, mikor nyomorúság között, mint egy lekötözött, hányattattam a hajó fenekén!

A magiszter öldöklő tekintetet vetett a predikátorra.

— Te, Garabonciás! Mindenütt veszedelmet hozol reám, a hol útamba akadsz. De majd lesz még a békára dér, akkor megszámolunk.

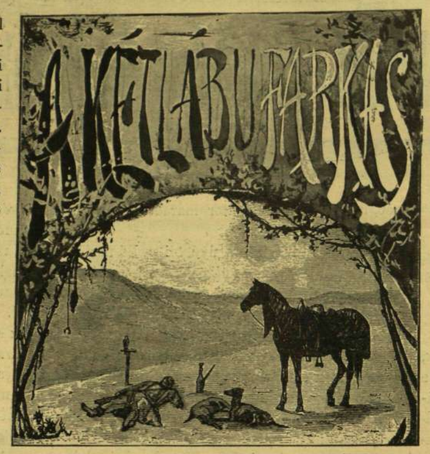
— Nem én hozok veszedelmet kendre, hanem a víz. De legyen kend háládatos a víz iránt, mert kend nem fog a vízbe fúlni soha, noha már két izben megpróbálta kend!

E közben előérkezett Török Bálint; legelőször a két fiút simogatta meg, kik szó nélkül, tisztelettel állottak meg előtte. Megdicsérte őket, hogy szépen megnőttek, azután kikérdezte, miképpen jutottak ide?

De mielőtt felelhettek volna, a magiszter oda kiáltott harsányan és kevés tisztelettel:

— Nem igen illendő dolog, hogy Török Bálint úram szökött gyerkőczöket vesz oltalmába, mig János király érdemes tisztjeit várakoztatja; a kik ha foglyok is, mégis csak a vitézi rendhez tartoznak. Követelem, hogy vettessen őrizet alá, ha rabúl akar tartani; vagy szabja meg váltságdíjamat. Mindenesetre pedig tudassa elfogatásunkat mind Kápolnai urammal, mind Kászon basával, de ne tartson itt csúfságúl a szájtátóknak.

— Minden megtörténik a hadi szokások szerént, Nagy Imre uram; de legyen egy kis béketűréssel. Nem szándékom kegyelmedet megalázni, de, ha jól itélek, nekem tudnom kell, mi történt, miképp történt, miért történt? (Folyt. köv.)

Regény.

Irta Karazin Nikolajevics Nikolaj.

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

XXII.

Atamkul csőcseléke. (Folytatás.)

Estefelé megint útrakeltek.

Natasát csak nagynehezen tudták felébreszteni. Mikor végre felébredt, sokáig nem birt magához térni, nem ismerte meg a helyet, a hol van, nem ismerte meg az embereket, és vad, fürkésző pillantásokkal nézett körül... Mintha csak mindent elfelejtett volna, a mi vele az este és az éjjel történt... Nem emlékezett semmire, a min keresztülment...

Egész teste össze volt törve, végtelen gyengeséget érzett, és jóformán karon vitték ki a házból és úgy tették fel a lóra. A hűvös esteli levegő s a számtalan medréből kicsapott, s néhol az útakat is elöntött árok vizének nyirkos frissesége jótékonyan hatottak rá, és lassanként kezdett magához térni.

A lovasok ismét rátértek az országútra. Innen kezdve az út teljesen el volt rontva, miután az oroszokat várták. A hidakat összerombolták, az úton nagy sártócsák állottak, melyekbe a lovak csaknem térdig belesüppedtek... Ezenkivül helyenként összeomlott és halomra hányt kocsikból készített torlaszok zárták el az útat, s egész nagy fatörzsek voltak keresztül fektetve rajta... Szóval mindent elkövettek, hogy a czár katonáinak előnyomulását feltartóztassák és az alkudozásra időt nyerjenek... Itt-ott a falak mögül rémült arczok tüntek elő, nagy báránybőrsipkákkal, ritkábban turbánokkal... A lovasok közeledtével ezek a fejek hirtelen eltüntek, de azután megint rémülten és kiváncsian néztek utánuk.

A khán birodalmában már kezdett beállani az az állapot, mikor a ház- és földtulajdonosok nem tettek különbséget a közt, ki az ellenség, ki a barát, ki az idegen és ki a földi. Az oroszok ellen érzett fanatikus gyűlölet kezdett helyt adni a turkomán puszták leigázóival szemben érzett félelemnek, a kik úgy rohanták meg a khánságnak ezt az oázisát, mint a farkasok az elhullott teve tetemét.

A turkománok szerepe az utolsó khivai hadjáratokban igen hasonlított ahhoz a szerephez, mely nálunk az interregnum sulyos esztendejében az ukrainai és a zaporovszkij szabad kerületeknek jutott.

A turkománok, «Allah szeretett harczosai», az egész világ rémei, a khivai khán nagyságának és hatalmának oszlopai, (a mint őket több történeti kútforrás nevezi), gyengéknek bizonyultak a «fehér ingesek»-kel szemben és meghátráltak előlük.

Mat-Niaz és Mat-Murad elvesztették a fejüket, és hol ide, hol oda gyülekeztek szétszórt csapataikkal. Atamkul az ő önkénteseivel, Szadik az ő kirgizeivel már a visszavonuláson tanakodtak Mervben, és sorsára hagyták a khánjukat.

Magában Khivában mind hangosabban kezdték követelni a békét.

— Allah elfordult a mi khánunktól, — sohajtott fel Martinovna Natália kiséretéből egy dzsidás...

A lovasok mind lassan haladtak; a beállott sötétség még inkább megnehezítette az átvergődést ezen a fenekestől felforgatott vidéken... Gyakran meg kellett állniok s le kellett szállniok a lóról, hogy széthordják a felhalmozott kocsiromokat, és csak egy akkorka útat vágjanak maguknak, a melyen valahogy átjuthatnak felnyergelt lovaikkal. Volt olyan megállásuk is, hogy félórát, sőt többet is elvesztegettek.

— Ott vannak a mieink! — szólt egy dzsidás a korbácsával félremutatva.

— Hejh! — kiáltottak rájuk egész váratlanul, jobbfelől.

A lovak összerezzentek és visszahőköltek, s a lovasok ösztönszerűleg fegyvereikhez nyultak.

— Ki van itt? — hangzott fel újra egy kiáltás.

— Ez Doszt-Mahomet, ez az ő hangja, hallom, — mondotta a persa.

— Jó barát, jó barát, — kiáltott egyik dzsidás.

Egyszerre, mintha csak a földből bújtak volna elő, több lovas közeledett feléjük... A sötétség daczára is végig nézték Martinovna Natáliát.

— Asszony? — kérdezte egyikük.

— Asszony, de nem a tiéd, — mordult rá a persa.

— Hol vettétek?

— Ott a hol... Barátocskám, csak tovább innen, eredj...

— Ez Atamkul felesége, — szólt a persa. Majd ad nektek, ha elmesélem, várjatok csak... Majd megtanít benneteket... No lám, milyen asszonykedvelőkre akad az ember!

— No persze, hiszen csak megnéztük... hozzá se nyultunk.

— Hol van Atamkul?

— A Rusztem-tanyán a kertben ül... De ne menjetek most hozzá: olyan rosz kedvében van, hogy a szine elé se lehet kerülni. Mat Niazzal van valami...

— Mi nem félünk tőle,... előre!

A lovas csapat két alacsony bástyafal közt odaért a kapuhoz. A lovak patái csattogtak a kikövezett udvaron. A lovasok megint belejutottak valami sötét, zárt átjáróba, és libasorban lépkedtek egymás után a szük ösvényen, mely baraczkfák és szőlők közt kanyargott.

Előttük valami sötét, hatalmas épület látszott... ott a tüzek vöröses visszfénye látszott a falakon és hangok hallatszottak... A persa leszállt a lóról, a kantárt odadobta egy dzsidásnak, megtapogatta Natasát, mintha csak meg akart volna győződni róla, ott van-e, és gyalog elindult a Rusztem-tanya bejárata felé...

A lovasok megálltak és szintén kezdtek leugrálni fáradt lovaikról. Előttük papirlámpák piros és fehér pontjai látszottak... Valaki sietve jött eléjük...

— Allah kegyes volt hozzánk, — hallatszott a persa hangja...

XXIII.

Pártütés.

Khivában, a körülfekvő városokban és falvakban a levert és véglegesen demoralizált kháni katonák táborában, ebben az általános zűrzavarban és riadásban két egymással homlokegyenest ellenkező törekvésű párt kezdett kibontakozni.

Az egyik párt a békét, a hadi műveletek azonnal való megszakítását, és az oroszokkal minden áron való megegyezést követelte. Ha ez utóbbiak ettől a párttól a lehető legsúlyosabb feltételeket kivánják, azt is megkapják...

A másik párt ragaszkodott a háború folytatásához és a legmakacsabb, a legfanatikusabb ellenállást kivánta.

Az első, a békepárt élén Mat-Niaz állott, a kit a városi lakók és a kereskedők támogattak; a végső ellenállást követelő pártot pedig Mat-Murad vezette s hívei a nomád törzsek voltak.

A khán a két párt közt ingadozott.

*

Vagy húsz versztnyire a khivai határ előtt, a Mazar-aszpszki úton, kertek között rejtőzik a kis Csaganak falu. Az egész falu kicsiny, mind-

össze nyolcz házból áll; négy az egyik, négy a másik oldalán az egyetlen utczának; az egyik házsor tetőitől a másik házsor tetőiig vékony léczek vannak keresztbe fektetve és rőzsével letakarva; ez a tető azután befödi az egész utczát; sötét és hűvös van benne, és a csaganaki lakosok reggeltől estig ott ülnek ebben az árnyékban, mely megállásra csábít mindenkit, a kit arra visz az útja, ezek azután betérnek, nargilehznek, teáznak és kipihentetik a lovaikat.

A csaganakiak mind kereskedő emberek; tartanak nargileht, szamovárt és kereskednek mindennel, a mire utazó embernek szüksége lehet. Tisztán csak ezektől az utazó emberektől is élnek, s azért mindenki, a ki csak megáll az ő bazár-utczájuk hűs árnyában, bárha csekély, de igazi nyereséget juttat nekik.

Különösen jól jövedelmeznek a csaganakiaknak a nagyobb kocsi-karavánok. A mint meghalják a kenetlen nagy tengelyek csikorgását, tüstént sietnek felszítani a szamovárok kialvó szenét, rőzsét raknak a tűzre, különösen hideg, téli időben. Ki-ki pislognak az útra és várakoznak. És nem sietnek egymást megelőzni az érkezők csábítgatásában, jól tudják, hogy mindeniküknek kijut belőlük; hiszen mindössze nyolcz üzletük, nyolcz «karaván-istállójuk» van, — a mint ők maguk ezeket az üzleteket némi nagyzással elnevezték.

*

Most épen temérdek idegen ember nyüzsgött Csaganakban; az utczák tele voltak kocsikkal, úgy hogy alig lehetett rajtuk járni, a boltokban, de még az udvarokban is alig volt hely, annyira tele voltak a kaputól a hátulsó falakig.

Csakhogy ezűttal ebből az emberáradatból semmi hasznuk sem volt a csaganakiaknak. Maguk a házigazdák nem is voltak otthon, mind szétszaladtak és elrejtőztek; csak két hófehér aggastyán maradt otthon, a kiknek még a járáshoz sem volt erejük, annál kevésbé a futáshoz.

Ezek az idegenek előtte való nap érkeztek ide, elfoglalták az egész falut, s immár huszonnégy óra óta nem akartak kimenni belőle. Minden takarmányt, a mit találtak, fölétettek lovaikkal; minden dohányt elszívtak, minden teát megittak és minden ételt fölfaltak... Úgy gazdálkodtak, hogy gazdálkodásukat egy egész esztendő sem üthette helyre.

Mat-Murad volt itt lovas és gyalogos csapataival. Mindakettőből csak kevesen maradtak, úgy szétszaladtak, ki merre látott, de azért mégis maradt vagy ötszáz főnyi csőcselék. Nagyon kevés ahoz, hogy fölvegye a harczot az oroszokkal, de azért túlságosan sok a szegény csaganakiaknak, a kikkel egyébként senki sem törődött.

*

A csaganaki utczából messzire elhallatszott a beszéd és a zaj, csörögtek a fegyverek, a turkomán lovak vadul nyerítettek, s a házakat őrző kutyák dühösen ugattak a kerítések alatt; a füst sűrű oszlopokban szállt fel a falak mögül s bekormozta a vas és réz katlanok oldalait, a csoportokba verődött birkák bőgtek, s a dzsidások ostorai hangosan pattogtak.

— Allah! Allah! távoztasd el tőlünk mielőbb ezt a hordát! — fohászkodtak a szegény csaganakiak a távolból nézve vagyonuk pusztulását.

De Allah alkalmasint nem hallotta meg forró fohászkodásukat.

Mat-Murad nem ment el, s nem vezette tovább a hordáját.

Mat-Murad nem egyedül ült a főhadiszállásán, ott a topolyfák alatt; hajnalban odaérkezett hozzá Mulla-Szadyk is az ő kirgizeivel. A nomádok ismert lázítója vagy kétszáz lovast hozott magával, a kik már külsejükre nézve is nagyon elütöttek Mat-Murad embereitől.

Mat-Murad méltóságteljesen ült ott, szüntelenül összevegyült sűrű fekete szakállát bámulva és hófehér szemöldeit boszúsan összeránczolva. Szemmel láthatólag fel volt indulva, indulatosan beszélt, és káromlásokkal tarkította a beszédjét. Szadyk látszólag teljesen közönyös volt a társalgás tárgya iránt; csak kiálló pofacsontjai reszkettek könnyedén és keskeny ajkain megjelent időnként valami se nem mosoly, se nem fájdalom okozta torz vonás, de inkább az utóbbi, mert régi sebe, melyet még öt esztendővel ezelőtt kapott, még mindig nem hegedt be teljesen, és gyakran újra felpattant, különösen forró, nyári időben.

Ezeken az oroszokkal való ellentállást tántoríthatatlanul hirdető vezéreken kivül még néhány ember ült ott a tanácsban, köztük Ata-Nazar khán, egy hórihorgas turkomán, a ki később átpártolt az oroszokhoz s nem egy becses szolgálatot is tett nekik. Ott ült még Mat-Niaz küldötte, Karim-Hodzsa is, nagy turbánnal a fején és világos-zöld selyem köntösben, mely egyházi rangjáról tanuskodott. Egyébiránt Karim-Hodzsa magas egyházi rangja daczára tetőtől talpig fegyverben volt, s ott hevert mellette fényes új, aranynyal gazdagon ékített agyú, kétcsövű fegyvere.

— Hazar-Aszpot küzdelem nélkül feladtátok, ti vénasszonyok! Nem tudtátok őket feltartóztatni, mig én meg nem jöttem... vénasszonyok vagytok, de nem harczosok! — szólt Mat-Murad.

— Én akkor jöttem el, mikor Atamkul hátat fordított, — felelt Szadyk mosolyogva. — Én nem akarok az oroszok körmei közé kerülni. Hiszen magatok is tudjátok, hogy miért. «A farkas sem megy a pásztorokhoz, mikor nem ő az erősebb, hanem ők.»

— Persze, azért is szaladtok mindjárt az első kudarcz után!... A ladikokat sem hoztátok el a túlsó partról,... ott hagytátok az oroszoknak...

— Ki ezért, ki azért cselekszik igy, — szólt Szadyk és körülnézett. — Lehet olyan is, a ki számításból hátrált...

— Ki az? — kiáltott fel Mat-Murad homlokát ránczolva.

— Nem te, no, mit mereszted rám a szemeidet!?... Neked nem fizethetnek az oroszok!... Vagy tán megpróbálták... hm?!...

Szadyk merően rásanditott a szállás gazdájára, s végignézte őt a tekintetével.

— Elevenen megnyúznám, ha biztosan tudnám! — kiáltott Mat-Murad. — Hát jó, tegyük fel, hogy beszélik, hogy híre jár... de nem lehet ám mindig hitelt adni az ilyen szóbeszédnek.

— Vajjon hol bujkál most?

— Jöttek emberek, a kik azt mondták, hogy Seik-aryk-nál állott, azután átjött ide a mervi útra... Most közel van ide...

— Miért nem jön ide? Már régen nem láttuk.

— Bizony régen, mintha csak szándékosan bujkálna és nem mutatkozik... El is küldtem már érte.

— Nyilván nem tiszta a lelkiismerete, — jegyezte meg Szadyk, — azért bujkál.

— Majd elcsípem én, csak ha igaz, a mit beszélnek. Majd kiköttetem én, minden kháni itélet nélkül... A minap is egy szót szóltam neki, és megorrolt érte... Szerencséje, hogy akkor több embere volt, mint nekem,... különben más hangon beszélt volna velem...

— Lám innen van az, hogy nekünk kell az oroszoktól békeért könyörögnünk, mert ti mind halálra keresitek egymást, — szólt Karim-Hodzsa. — Ti vagytok a hibások!

— Régi nóta!

— Majd meglássuk...

— Nektek könnyű! — szólalt meg Szadyk, a nélkül, hogy határozottan valakihez fordult volna, — nektek könnyű: ha kibékültök az oroszokkal, titeket nem bántanak, földjeiteket, kertjeiteket és házaitokat nem veszik el, nem juttatnak koldusbotra, — úgy éltek, mint azelőtt, szabadon és békességesen, legfeljebb a régi hatalmatokon esik egy kis csorba... Nektek könnyű... Lennétek csak az én bőrömben... Én ősrégi, esküdt ellenségük vagyok... Ha én a kezükbe kerülök, engem élve el nem eresztenek... A vagyonomból egy morzsát meg nem hagynak; nekem a ti békétek semmit sem ér, úgy is, úgy is elpusztulok. De majd ha minden igy is, úgy is elpusztulok. De majd ha minden erőm szétszakad és még élek, elmegyek Mervbe s ott várom meg, mikor hajlik megint felénk a szerencse... Ezt fogom én cselekedni, annyi egyszer szent igaz!...

— Atamkul nem igy gondolkodik, — morogta Mat-Murad. — Neki nem lesz valam nagy bántódása a fehér ingesektől, neki ezek nem valami nagy haragosai...

— Hiszen régen fő már ebben a feje, és ravasz, úgy hogy nem veszt rajta! De én most beterelem ezt a szőkevény kutyát!

— Nos, hát mi az utolsó szavad Mat-Niazhoz? — kérdezte Karim-Hodzsa felállva.

— Mindig csak ugyanaz, — felelt neki Mat-Murad, fel nem állva. — A khánnak pedig mondd meg: «nem vagyok többé szolgája, ha orosz rabigába hajtja a fejét!» De igy mondd meg neki, s ne enyhitsd a szavaimat... hallod?

— Őrült! — szólt Karim-Hodzsa vállat vonva s az ajtóhoz ment, a hol a lovászai már elővezették pazar takarókkal letakart és diszesen felkantározott hatalmas lovait.

Karim-Hodzsa felült a lóra. Az egyik lazán a kantárt tartotta, a másik fölsegitette az öreget. Kihúzta magát a nyeregben, megfékezte tüzes paripáját s még egyszer végig nézett Mat-Muradon, mintha csak ezzel a tekintettel akarná kicsalni belőle a végső, határozott választ.

— Allah segitsen útadon, — szólt Mat-Murad nem minden gúny nélkül, s intett felé a kezével.

Karim-Hodzsa kiséretével együtt kiment az udvarból.

— Ideje, hogy én is menjek, — szólt Szadyk felemelkedve, s ujjait az ajkaihoz emelve élesen füttyentett.

Szadyk füttyére megjött a válasz kivülről, azután mind távolabbról és távolabbról.

— Mervbe indulsz? — kérdezte Mat-Murad mosolyogva.

— Nem, egyelőre még itt barangolok: puszta kézzel nem érdemes idegen földre menni; — jegyezte meg mérgesen Szadyk. — Akad még tán valami...

— A tieidből?

— A ki jön. Kérdezd csak meg Ata-Nazar khánt, hol tett szert arra a negyvennégy tevére és hová tette őket? Lehet, hogy ott a számomra is maradt még valami.

— És te láttad? — kérdezte boszúsan a turkomán. — Ha láttad, ne szólj senkinek, én is hallgatni fogok róla d...

— Rólam akár az egész világot telikürtölheted!... Felkeresem Atamkult... elbeszélgetek vele... Hiszen barátok vagyunk.

Szadyk hangjából kiérzett a legkeserűbb gúny.

Lehajolt Szadyk a nyeregben, megforgatta az ostorát s elvágtatott.

XXIV.

Mulla Atamkul háreme.

— Allah hozott! — szólt Atamkul és megölelte Martinovna Natáliát.

Ez nem ellenkezett, s úgy állt ott, mintha megkövült volna.

Egyik dzsidás fölemelt valami piszkos papirlámpát, s odatartotta a szerencsétlen asszony arczához.

— Hiszen meghalt! — kiáltott fel remegve és visszatántorodott.

Natasa arcza fehér volt, mint a vászon, szemei homályosan, merően bámultak, s még az ajkai is félig nyitva voltak, mint a halotté, alsó állkapcsa leesett, mintha azok arczizmai teljesen megtagadták volna a szolgálatot.

Úgy tetszett, mintha nem is lélekzett volna. Valósággal halott volt, de rettenetes halott, a ki támogató nélkül is megtudott állni a maga lábán.

A babonás, félénk emberen, valami gyötrő rémület vett erőt... Vagy két lépést hátrált...

Natasa megtántorodott, a mint Atamkul levette vállairól kezét.

— Nem tesz semmit, majd elmúlik, — vigasztalta a persa — kimerülés az egész, hiszen olyan nagy utat tettünk... Nincsen neki semmi baja... erős asszony, szép asszony... valóságos férfi... Semmi az...

Isten tudja, mi ment végbe ebben a pillanatban Atamkul lelkében... de annyi bizonyos, hogy teljesen visszavonult a homályba, hova a lámpa fénye nem jutott el és elfordult...

— Vigyétek a házba... oda, azokhoz, — szólt tompán és rekedten. Ott vannak asszonyok... vezessétek oda...

Egy tompa és lágy zuhanás, átható és hajmeresztő jajkiáltás vált ki Atamkul kebléből, de azért nem mozdult a helyéről... minden izében remegett s még rápillantani sem mert az összerogyott Natasára...

— Vigyétek... hamar vigyétek! Vigyétek ha mondom! — kiáltott türelmetlenül s futva futott a kerten keresztül egyenesen abba a házba, a honnan még kihallatszott a dzsidások beszéde, a kik kézzel ettek valami sűrű, zsiros leves félét.

A persa és egy másik fölemelték Natasát és

elsiettek. A sötétben semmit sem láttak, de a persa csakhamar beleütközött valami falba, kitapogatta az ajtó reteszét, félretolta s az ajtón keresztül mind a hárman még sűrűbb sötétségbe jutottak bele, még az égen elszórt csillagokat sem látták... Födél alatt voltak mind a hárman.

— Hej, ti varjuk gyujtsatok világot!... Hol bujkáltok? — nos szaporán! — szólt a persa.

Félénk női hangok és halk ruhasuhogás hallatszottak az egyik szegletből.

— Majd hozok én lámpát... ezekkel ugyan nem egyhamar boldogulsz, — szólt az egyik dzsidás és óvatosan leereszteti a földre Natasa lábait.

A sötétben megvillant egy vöröses pont, a mely körül alig-alig kivehetően látszottak egy fogatlan száj száraz ajkai, s egy vén, ránczos orr czimpája... A szikra lobbot vetett, pattogva lobbant lángra egy csomó száraz forgács, s végre teljes lánggal égett; reszkető fény árasztotta el a szobát, mely a körülményekhez képest elég gazdagon volt berendezve.

A szobában három asszony volt együtt: kettő még fiatal, s ezek behúzódtak kékes-szürke köntösükbe, és egy szögletben meghuzódva pislogtak ki; a harmadik csúnya, sárga és kiaszott, hímlőhelyes öregasszony volt, a ki egy réz gyertyatartóba próbált beleilleszteni egy kis faggyú-gyertya véget... de nem sikerült. A láng megégette az ujjait s a gyertya kiesett reszkető kezéből...

— No itt a lámpa! szólt egy dzsidás a szobába lépve, s odasandított a fiatalok felé. — Látod, hogy elbújtak, — mormogta, felakasztva a lámpát az ajtó fölé egy szegre.

— Eredj, eredj... mit bámulsz... ki veled! — nyávogta a vén asszony. — Nincs jogod ide belépni... ki veled!... hogy kerültek ide idegen emberek? kit hoztatok ide?... Ki engedte meg?...

— Megállj no, hadd lássalak! — felelt a dzsidás mosolyogva...

— Nincs itt mit látni... Majd elmondom holnap a nagyúrnak, az majd megtanít benneteket... ki veletek...

— Ugyan már miért?... Mindegy majd odaadják nekünk azokat ott... Már újat hoztunk neki; — olyat, hogy utána rá sem tud majd nézni ezekre a dögökre...

— Dög vagy magad, te kutya! — kiáltott oda neki az egyik asszony hörgő és kissé rekedt hangon.

— Honnan hoztátok? — kiváncsiaskodott a másik.

— Orosz... nem hoztuk, magától jött. Az úton kissé megbetegedett; lásd most is eszméletlenül fekszik... az úton is annyi bajunk volt vele...

— Neked ugyan sok volt! — szólt rá a persa, — eredj innen, majd elvégzem én ezt nélküled is, eredj és nehogy eszedbe jusson visszatérni!

— Fiatal! — mormogta az öreg leguggolva mellé és belenézett az arczába... Minden tekintet nélkül odafordította Natasa fejét a világosság felé, és görbe ujjaival elkezdte tapogatni a mellét, a vállait és a karjait. Fiatal... egy cseppet sem vén... Lám ezek az asszonyok nem egyhamar vénülnek. Nálunk volt egy, a ki még negyven éves korában is szép asszony volt és friss, másra, közülünk, sokszor ebben a korban már rá sem lehet nézni...

— No, most vedd át őt tőlem annak rendje és módja szerint, lásd, én élve adtam át... még lélekzett... győződjél meg magad is róla... Hogy holnapra azután teljesen rendbe legyen... mosdasd meg és öltöztesd fel, a mint felébred...

— Eredj, eredj!... tudjuk mi te nélküled is mit kell tenni,... nem hiába taposom hatvanadik esztendőmet! Eredj és mondd meg mindenkinek, hogy felé se jöjjenek ennek az ajtónak és hagyjanak nekünk békét azok az éhes kutyák! Én bezárom ugyan az ajtót belülről, de azért csak mondd meg nekik... Eredj no...

— Te pedig vigyázz... élve adtam át! — ismételte a persa. — Ég veled!

— Eredj már no!

Az asszonyok egyedül maradtak.

*

Alighogy a férfiak eltávoztak, s az öreg gazdasszony bezárta utánnuk az ajtót, egyszerre elfogta Atamkul mindkét feleségét a kiváncsiság, az asszonyoknak általában, s az ázsiaiaknak különösen, uralkodó szenvedélye.

Egy ugrással, mint a macska, ott termettek Natasa mellett s elkezdték nézegetni. Ledobták magukról felső köntösüket, s úgy álltak ott vékony selyem ingben... A lámpa fénye élesen világitotta meg ezt a két érdekes fejet...

Egyikük nyulánk termetű persa nő volt, szép, éles arczvonásokkal. Kékes-fehér pupillájú és hosszú pilláktól árnyalt, nagy fekete szemei kissé vadul sőt visszatetszőn néztek körül. Még fiatal, alig tizenhét éves volt; Mulla-Atamkul feleségei közül őt szerette legjobban, s így elképzelhető, hogy a rémületnek és a féltékenységnek milyen viharos érzéseivel telve nézegette most újonnan érkezett vetélytársnőjét...

Valósággal összehasonlította magát vele, s úgy magában, mint ő benne kikeresett mindent a mi az ő javára dönthet, de a végeredménynyel úgy látszik nem valami nagyon volt megelégedve.

Mulla-Atamkul másik felesége, kirgiz nő volt. Csak rá kellett nézni kiálló arczcsontjaira, egymáshoz közel álló élénk, téveteg szemeire, vakitóan fehér apró fogaira, s nem lehetett kétség származása felől.

Miután kiváncsiságát kielégitette, buzgón kezdett segédkezni az öregnek a beteg ápolásában.

A jó asszony eközben többször még meg is csókolta a beteget, s tűzre tette a teásedényt, hogy majd ha felocsudik ájulásából, forró teával szolgálhasson neki.

A kirgiz asszony szivében csak egy pillanatra villant meg a féltékenység, de tüstént ki is aludt, a mint ránézett a három új lakójának szemeire, s a legmélyebb fájdalomtól eltorzult, sápadt arczára.

Natasát egészen levetkeztették, s egész testét jól bedörzsölték langyos eczetes-vizzel, s végül jó meleg takaróval betakarták...

Az öreg asszony gúnyosan nézett arra felé, a hol a persa-leány ült...

Mesélj nekünk valamit... mi majd leülünk és hallgatjuk — ajánlotta hirtelen Ajbulgán, ki időközben lecsillapult...

Várj! — mordult rá a gonoszlelkű Dzselli.

— Nos hát... halljátok, — szólt az öreg, miután még egyszer a beteg fölé hajolt, kiköszörülte a torkát s halkan elkezdett beszélni.

Mind a két hallgatója közelebb húzódott hozzá.

A szoba sarkában csendesen lélekzett valaki, a kit a szőnyegektől és párnáktól nem lehetett látni.

Az öreg elkezdett mesélni.

XXV.

Mese a khán-asszonyról.

«Régen volt ez nagyon, — mesélte az öreg. — A földön épenséggel nem úgy mentek a dolgok mint most, egészen más rend, más szokások uralkodtak... Minden másként volt. Még az emberek is mások voltak, a mostaniakhoz épen nem hasonlók...

— No micsoda kezdet! — szólt Ajbulgán elégedetlen hangon. — Ez nagyon rövid lesz, mindjárt a végére érsz... Olyat mesélj, a mi eltartson reggelig.

— A mesének soha sincs vége, — jegyezte meg az öreg jelentőségteljesen. — Minden mese vége a mesemondó nyelvén van. Ha akarom röviden végzem, ha pedig akarom három napig is elhúzhatom... Tehát hallgass és figyelj...

— 'Sz neked úgy is mindegy, hamarosan elalszol, — szólt mosolyogva Dzselli. — Lám már most is majd leragadnak a szemeid...

— Csak te el ne aludjál, te nagyszemű... én nem alszom el...

— Már megint!... Hallgassatok már az ördögbe is... csitt!

Elhallgattak s elcsendesedtek.

— «Bizony, — folytatta az öreg, — egészen másként volt mint most... Az egész föld khánja akkor nő volt — asszony volt; és a khán szolgái az öregek mint a fiatalok is, mind asszonyok voltak, sőt asszonyokból állott még a tanács is...

Dzselli mélyen felsóhajtott, mintha sajnálta volna azokat az időket. Ajbulgán elfintorította az orrát, de csak egy pillanatra, s azután kezeivel megdörzsölte a szemeit.

— «Ezt a khán-asszonyt Zanai-nak hivták, és a nagy Szamiram városában lakott; ez a város nem a földön, hanem sok ezer magos czölöpön épült, és senki sem tudott se bele, se belőle kimenni, hacsak nem adtak neki létrát... Epen innen van, hogy ez a város erősen tartotta magát, nem volt az a turkomán, a ki a legnagyobb lovon, a leghosszabb dzsidával hozzáférhetett volna...

(Folytatása következik.)

Magyar királyi államvasutak.

HIRDETMÉNY.

A m. királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a kaposvári állomáson előállitandó ideiglenes magasépitményekhez szükséges építési munkák végrehajtására. A tervek a költségvetés, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Zágrábott az uj üzletvezetőség pályafentartási osztályában és a kaposvári osztálymérnökségnél a hivatalos órák alatt megtekinthetők. A nyomtatványok ugyanott 1 koronáért meg is szerezhetők. Az ajánlatokat legkésőbb 1898. évi szeptember 15-én déli 12 óráig kell benyujtani alulirott üzletvezetőség I-ső osztályánál (Ferencz József tér 19. sz. I-ső emelet.) Az ajánlatokat 1 koronás, az ajánlat mellékleteit ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyujtani: «Ajánlat a kaposvári állomáson létesitendő ideiglenes épületek előállitására.» Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1898. szeptember hó 14-én déli 12 óráig 200 azaz kétszáz frt bánatpénzt kell a magy. királyi államvasutak zágrábi üzletvezetőségének gyüjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti veénynyel adandók fel.

Zágráb 1898. szeptember hóban.

Az üzletvezetőség.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DÁMA.

Történeti körkép.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Vége.)

— Azt a két suhanczot akartam nyakon csipni, — védekezett a magiszter Török Bálint kérdésére, — a kit most Nagyságod a szárnya alatt melenget. Két legjobb lovamat elkötötték; üldözőbe vettem őket, úgy kerültem a kelepczébe.

— Nem igaz, Magiszter! — Csattant fel a Dáma éles hangja. — Ne mondj engem suhancznak, mert Zoóki Tamás volt az én apám, prænobilis donatarius; míg a tiedről magad se tudsz semmit. A nyomorúságaidat az én kuriámon heverted ki. A két ló, melyről szólasz, a boldogult Urunké volt és nem a tied. A boldogult minket mindkettőnk füle hallattára ő Nagyságának testált...

— Ez igaz! — szólt közbe Török Bálint, — hol késtetek eddig?

— Ez az ember foglalt a maga szolgálatára erőszakosan. Ma pedig elcserélt, engem, szabad embert és nem rabját, azért a sárga lóért, ezzel a törökkel. — És egymás után a Húrira és gazdájára mutatott.

— Átkozott hazug, tolvaj, lókötő! — Dühöngött a magiszter. — Ez a hála, hogy ki nem tekertem a nyakadat, mikor százszor is megtehettem volna, hogy most ördögi hazugságokat koholsz szorúltságodban az én vesztemre? De van Isten az égben!

— Van, van, Magiszter! — Vigasztalta a predikátor, mély meggyőződés hangján. — Van Isten az égben!

— Hazug vagy te, a ki engem tolvajnak mondasz. Egész nap alkudtatok a bőrömre, fülem hallattára. Hallottuk mind a ketten, Filkó és én, hogyan ment az egész.

— Füled hallattára! Te irtóztató áspis kigyó; az Isten siketitsen meg ezért a hazugságodért!

— Ha hazugság, nem bánom, siketitsen meg! Sírva mondtad, hogy beleszakad a szived, ha én leszakadok a szivedről. Azután kicsinálták — ezt is te gondoltad el, — hogy leittatok bennünket, s mikor majd ittasan elaluszunk, akkor vihet bennünket a Tanaszi komád.

A magiszter mélyen sohajtott. Nem volt már a készletében szó, a melylyel jellemezhette volna ezen ördögi álnokságot.

— Mindent hallottunk, — folytatta Filkó, — s ha nekünk nem hiszesz, higyj a saját szemeidnek. Fejed fölött a bolthajtás át van törve, s ott egy kürtő, a lámpavas kürtője felszolgált a mi czellánkba; ott hallgattuk az alkudozástokat! Minden szavát!

A magiszter elsárgult, és önkéntelenül feltekintett. Kereste feje felett a kürtőt. Csak egy holló suhant át a levegőben; utána a párja.

— Most már nincs időnk a további vallatáshoz, — szólt Török Bálint a perlekedők közé. — Minden esetre lelkiismeretesen megvizsgáljuk a dolgot, s akkor itélni fogunk. A foglyokat jó bánásmódra oszszátok szét az üres boltokba; a két főemberüknek külön boltja legyen őrizet alatt. Holnap aztán mehetnek, a kik mehetnek. A lovakat válogassátok ki; a javát — hadi zsákmány — kössétek istállóinkba, a gebéket adjátok vissza, a hogy veszik.

E szóra Tanaszi koma nagyot kiáltott. Ez lett a magiszter veszedelme.

— Ahaú! Ahaú! Én a lovamat nem adom, nem hagyom itt! Az az enyim! Semmi közöm hozzátok! Én nem vagyok hadi fogoly, mert én nem vagyok katona; én becsületes kereskedő vagyok. Én hoztam ezt a lovat Arábiából, hogy majd jó vásárt csinálok a magyar urakkal.

— Ahhoz nekem semmi közöm, — szólt szárazon Török Bálint, ki még csak most vette szemügyre a nemes állatot. — Hadizsákmány, mint a többi.

Kimnach László rajza.

Szabó Gergely és Deli Mózes énekelnek.

(Szövege a 137. lapon.)

— Ahaú! Ahaú! — Ordított Tanaszi tovább. — Rátok hozom Kászon basát, Ibrahim basát, a szultánt! Mert az az én lovam!

— Nem jársz az egyenesség útján koma! — feddette őtet Dédi Szabó Gergely uram. — Hiszen ezen a módos terentésen tulajdon maga ült a magiszter komád. Én fogtam el ezzel a két kezemmel. Te pedig másik lovon ültél. Már pedig ki látta azt valaha, hogy egyik jámbor a másik felebarátja lován nyargalózzon a harczban? Hát még sem a tiéd a pejkó! Ezt csak most fundáltátok ki.

— Nem hát! — felelt hirtelen Tanaszi, — mert elcseréltem vele másik lóért, meg ráadásul azért a kölyökért. Megkötöttük az alkut. Már most nekem vagy a lovamat, vagy azt a másik két jószágot...

De a verbum regenst beléje fojtotta a magisztertől egy rettenetes ökölcsapása. Tanaszi, mint egy veszett macska ugrott a sánta óriás nyakába.

— Kutya! agyon haraplak, ha a lovamat vissza nem adod. Vagy a kölyköt; a kölyköt! Azt mondtad, hogy a te rabod! Hazug zsivány!

— Hát mégis meg volt az alkú? — kérdezte Török Bálint.

— Olyan igaz, mint hogy Isten az égben van! — tajtékzott tovább Tanaszi és újra neki akart ugorni a magiszternek, de lefogták. — Egy fekete ló meg egy gyerek! Nádasdi uramnak szántam én ezt, de ez a hamislelkü keresztény levett a lábamról, azzal a kölyökkel.

Úgy beszélt a kölyökről, mintha egy czanga-birkáról lett volna szó.

— Tehát csakugyan megvolt az alkú Nagy Imre uram? — kérdezte Török Bálint.

A kérdezett nem felelt, de felelt helyette a komája.

— Megvolt, istenuccse megvolt, de én ezennel felbontom az alkút.

— Ezt a gyermeket adtad cserébe?

— Azt, azt, — felelte ismét Tanaszi, — a szebbiket, a nagyobbikat.

— Ezt a keresztény gyermeket?

— Hát persze, hogy keresztény még! — felelt Tanaszi. — Van eszem, hogy török gyereket nem veszek.

— Árva gyermeket? — folyt a kérdés kérlelhetetlenül.

— Nemes ember gyermekét?

— A ki téged a halálból kimentett?

— A ki nyomorúságodban ápolgatott?

— A ki három esztendő óta hűséggel szolgált?

— Azt hát! — Bődült fel végre a kérdezett, s két könyökével kétfelé lökte a két hadnagyot, és Dámára akart rohanni, de egy pillanat alatt megmérve a távolságot, belátta, hogy odáig aligha juthat, tehát megint csak Tanaszinak esett és a béna lábával felrúgta, hogy orrára bukott.

— Látod koma! — szólt Tanaszi onnan a sárból. — Az Isten is megáld az igazmondásodért. Eddig is kár volt tagadni. Hiszen se loptunk, se öltünk. Ha megbántad, én visszalépek. Adjátok ide a lovamat.

— Hát csakugyan megkötöttétek az alkút? — kérdezte ismét Török Bálint.

— Mi tagadás benne! — felelt, most már kevesebb durvasággal, sőt némi pajtáskodó bizalmassággal a magiszter.

— Tudod mi lett volna a következése?

— Hát hiszen nem lett belőle semmi. Nem vették vérit.... a kölyöknek.

És mondott még közben valamit, a mit te nyájas olvasó, ha ugyan nem vagy idegen e szép magyar hazában, könnyen kitalálhatsz, mi volt. A predikátor tiszta fülei is csak a végit hallották «.... a kölyöknek!»

De Török Bálint hallotta, és lobbot vetett a vére.

— Kötözzétek meg a rókát!

A várbeli vitézek megrohanták, s szörnyü dulakodás támadt. Török Bálint újra mennydörgött.

— Nem ti! A saját emberei kötözzék meg! Hadd lássam, értenek-e hozzá?

Megrohanták a saját emberei, hátra csavarták

a két kezét és megkötözték irgalom és kímélet nélkül.

— Te pribék Bálint! — ordított a magiszter nem fájdalmában, hanem szégyenében. — Te alávaló nyúl és tapsifüles! Te két ház ebe! Te Krisztus-tagadó pogány! Te két király inasa! Te belgrádi kengyelfutó! A magam embereivel kötöztettél meg, mert a magad patkányainak nem lett volna hozzá erejük. Verjen meg az Isten mind a két szemedre!

A vadember; a ki szemébe kaczag és köpköd ellenségének s ezzel kimondja a maga halálos-ítéletét.

— Mindez nem változtat a dolgon. — Hívjátok elő Kisdák Miskát!

A borzongás moraja zúdúlt végig a tömegen. Mert Kisdák Miskát igen ritkán szokták előhívni, de ha hívták, mindig egy nagy szakálú sulyos fejű fejszével jelent meg.

Az emberekben, a kik annyit öldököltek már, megfagyott a vér, mikor az esetlen termetű hentes-szolgát látták közeledni. A két gyerek ijedten bújt el valahova a félénkebb szívüekkel. Az ott maradottak felakadt lélekzettel várták: mi lesz?

A predikátor a várúr elé lépett.

— Nagyságos uram! ámbátor ez az ember megérdemli a halált . . .

— No ha megérdemli, meg kell halnia!

— Csend! — kiáltott a predikátor, hogy Bálint összerezzent a kiáltásra.

— Csend! Még nem végeztem el. Ámbátor, mondom, megérdemli a halált, de nem emberi ítélet szerént; mert ember csak a cselekedetet büntetheti, a szándékot Isten ítéli meg. Isten jogaiba pedig embernek avatkozni nem szabad. Nagyságodnak sem!

— Veszsz meg a hóhér gazdáddal együtt, átkozott garabonczás! — üvöltött bele a megkötözött ember. — Semmi szükségem a prókátorságodra.

Tanaszi odaugrott a rabhoz, befogta a száját.

— Kedves komám! Szépen viseld magadat! Látod, javadat akarják!

— Veszszetek meg mind a hárman, és marjátok agyon egymást valamennyien.

— Csend! A ki meg van kötözve, az rab. A ki rab, az nem cselekszik szabad akaratból; és a mit nem szabad akaratból cselekszik valaki, az nem eshetik beszámítás alá. Annak okáért ezen nyavalyás felebarátunknak káromlásai megbocsáttatnak. Halálnak halálával meghalnia pedig semmiképpen sem szabad, mivel Nagyságod kezei meg vannak kötve abban a szerződésben, melyet Kápolnai urammal minap kötöttünk, magyar emberségére és hitére mindkét fél fogadván, hogy rabnak, fogolynak vérét nem ontja.

— Kimondtam az ítéletet, meg kell halnia! — válaszolt a vezér. — Gerendára fektessétek nyakkal! — Nem ti! Saját emberei, a kik megkötözték!

Gerendára fektették nyakkal.

— Csend! — kiáltott még egyszer a predikátor, a gerendához rohanva. — Mivel pedig azt a szerződést, melyet Nagyságod most meg akar szegni, én eszközöltem, és annak megtartásáért én is felelős vagyok: elébb az én nyakamat vágjátok ketté.

Le is térdelt annak rendi és módja szerént, hogy majd odafekteti a nyakát a magisztere mellé. A magiszter egyet birt még magán vetni, hogy az összekötözött lábaival oldalba rúghassa.

— Tágúlj innen, rongyos!

Török Bálint pedig intett a hadnagyainak.

— Fogjátok karon predikátor uramat eő kegyelmét; ha szót nem fogad, kötözzétek meg, és zárjátok a czellájába!

Mikor a predikátort elvezették, intett Kisdák Miskának.

A szakálas fejsze suhogva emelkedett a hentes feje fölött, aztán lecsapott.

Egy tompa zuhanás. A fejsze, élével mélyen bele vágódva, ott maradt a tölgy-tuskóban; a magiszter feje pedig egy nagy ugrással messzire gurult.

— Tűzzétek karóra, — parancsolt tovább a vár-úr, — és tüzzétek ki a kapu-bástyára. Ti pedig atyafiak, mehettek, a merre láttok. Azt se nézem, van-é valami a tüszőtökben, de a lovak itt maradnak, mert az hadizsákmány. Annak a dögnek azonban oldjátok le a tüszőjét. Az is hadizsákmány.

A Móré püspök tüszője volt; tele aranynyal, úgy a mint a nyavalyás egykor ura holttestéről lefejtette.

A legények megköszönték az életüket, és kiballagtak a várból.

Török Bálint utánuk nézett, míg az utolsó is kiballagott, azután megfordúlt.

Tanaszi állt előtte.

— Hát az én sárgám? — kérdezte síró hangon, térdre bukva a nagy úr előtt. — Az én sárgám, Méltóságos basa!

— Ezt is toljátok a többi után! — Rendelkezett a magyar basa.

Az emberek karonkapták a párja-vesztett görögöt, és szép vigasztaló simogatások között, hogy nyúgodjék meg az Isten röndölésében, kitolták a kapun. Nagy kedve lett volna átkozódni, de nem mert, mert Kisdák Miska még ott közelében bajlódott a fejetlen testtel. Csak magában suttogta: Megállj Török Bálint!

Tehetetlen dühében orditva szaladt Szentlőrinczre; sirva panaszolta el a basájának a nagy istentelenséget, hogy a Török Bálint emberei, valami két százan, lest vetettek neki a botykai erdő-szélben, és elragadozták tőle a Húrit, a kit ő jártatni vitt. Meg is tudja mutatni azt a tulajdon helyet, a hol ez a veszedelem történt. A basa nem volt rest, egész nagy kiséréttel kivitte panaszost a megjelölt helyre, és ott kiverte a borotvája élét a jámbornak örökre.

Ki tudja, nem e miatt az arab csikó miatt kellett-é Török Bálintnak, tíz évre rá, Mohácsig, azután Eszékig, azután Belgrádig menni, és a Héttoronyban végezni életét?

*

Másnap reggel a predikátor összeszedte az énekes könyveit, és megjelentette Török Bálintnak, hogy ő már most elhagyja az udvart, mert hajtja innen a lelkiösmérete.

— Mert, úgymond, Nagyságodnak is azt mondja az Úr, I. krónikák könyve XXVIII. 3. szerént: «Nem csinálsz te házat az én nevemnek, mert hadakozó ember vagy; vért is ontottál». Annakokáért felkelvén felkelek és elmégyek Nádasdi uramhoz, a ki már több izben invitált udvari papjául, avagy megyek a szegény pásztortalan nyáj közé, és ott épitek házakat az én Uramnak.

Török Bálint nem marasztotta; kap ő papot, különbnél különbet. Kiadta neki a bérét, aztán elbocsátotta Isten hírével. A predikátor aztán ment Nádasdi uramhoz; mikor pedig Nádasdit felszólították Budához, megvált tőle, és ott maradt a somogyi erdők között; innen is kihordták, onnan is kihordták, mert ez volt akkor a papok harmadéves korpótléka; visszakerült Szeremlére, onnan a szép Csanádra: utoljára talán Debreczenbe, a hol aztán már nem hatalmaskodhatott, mert Debreczenben a bíró az első pap. Ott porlad a Péterfia temetőben, valamelyik nagy ormótlan homokkó alatt, a minőket a predikátorok sírjaira szoktak gurítani megkülönböztetésül. — Tudni, hogy ott egy cserépedény van, a melyben kincs volt elhelyezve. A kincs már nincs ott, csak az edény tört darabjai. A múlandók kevély megvetése szól e felirástalan homokkó szakadékokról: Felejtsétek el, ki volt az edény; elég annyit tudnotok, kié volt a benne lévő kincs.

Harmadnapra két levelet kapott Bálint. Az egyikben Nádasdi és Kápolnai urak vetik szemére hitszegését, hogy egy foglyot lenyakaztatott, sőt a mi több, fejét csufságúl a bástyára szegeztette. Miért is jöjjön ki velök egy szál kardra a Czifra malomhoz! — Még ma!

A másikban Kászon basa szidja össze magyarán, hogy az ő szép arab lovát, kit az ő borbélyja Tanaszi nagy békességesen jártatni vitt, gonoszúl elkötötte. Mivel pedig ő a hűségtelen borbélyt a botykai erdő szélben a szigetvári gonoszok megrettentésére karóba húzatta, a kinek füle van, még az ordítozását is hallhatja: hát már most adja vissza a lovát, mert az nem illet egy hitetlen disznót. Ha pedig nem adja, jöjjön ki vele egy szál kardra a Csakadia-rétre. — Még ma!

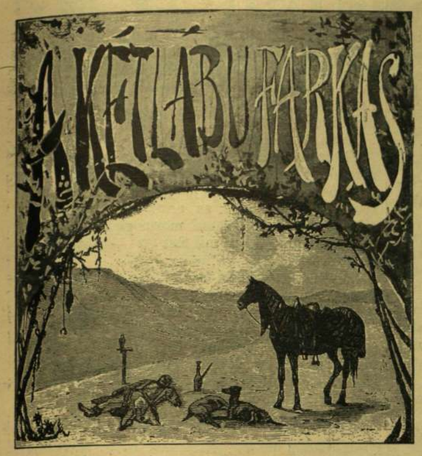
Nádasdi uramnak válaszúl megküldötte a species-factit, mely szerént a nevezett Nagy Imre, — a kire rábizonyosodott, hogy egy szép keresztény gyermeket (puerum egregriæ indolis christianum) egy lóért a töröknek eladott, — isteni és emberi törvények szerént méltó halállal lakolt. Lám, a csapatjának a haja-szála se görbült meg. Üljenek össze kegyelmetek, lássanak haditörvényt, s ha másként itélnek: én hívom ki kegyelmeteket mindnáhárman egy szál kardra a Tüskevári csárdához. Ha pedig volnának kegyelmednek mostan Németországból származott könyvei és irásai: küldje be kegyelmed hozzám kunhátas predikátor uramtól, Timotheus uramtól, az ebanyjától!

Kászon basának pedig azt válaszolta, hogy ő a csikót hadi támadásban fogta el emberestől. Köszönje meg, hogy az emberét visszabocsátotta, mert különben kit húzatott volna most karóba a Tanaszi helyett? Egyébként a csikót kész visszaadni egy úri török gyerekért, tizenöt esztendősért. Ha pedig a basa a maga fiát adja, ráadásúl még egy lovat választhat rá a méneséből. Ha pedig ez nem tetszik, jöjjön a lóért és fogja kötőféken.

Replikára nem került a sor, mert a mint tudjuk a történetből, a vezéreket és az egész ostromló hadat, hirtelen felparancsolták Buda védelmére.

Dáma és Filkó ott maradtak Török Bálint szolgálatában. Egyiket Szabó Gergely uram, másikat Deli Mózes uram tanogatja a zsoltárokra, meg a kardforgatásra. A két vén hadnagy mindegyik a maga tanitványával szeretne a másikon kifogni, mert a maguk erejéből már nem igen vetélkedhetnek. Karjok lustúl, hangjuk kásásodik, a bajuszuk hull, a homlokuk kopaszodik, csak a szemöldökük nevekszik. Utoljára is haza kerülnek falu hadnagyjának.

Dáma és Filkó pedig nevekedtek, mint egy pár szép villogós jármos tinó, mely egyaránt húz, ért a szóra, bírja a terhet, jól telel, jól nyaral. Török Bálint szolgálatában mindaddig, míg jó urokat el nem iktatja és rabságba nem viszi a török. Várták, hogy majd kiszabadúl; mikor nem győzték várni, fordítottak a gyeplőszáron, meg sem álltak Szikszóig. Odafenn Abaujban mind a kettő megtalálta a messzi atyafiságát; gyökeret vertek az új földben, de a kardot sem feledték el; együtt villogtatták Egerben, Tokajnál, Szatmárnál. — Mindig a gyűlölt török ellen.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

(Folytatás.)

«Ebben a városban mindent asszonyok intéztek, a férfiak pedig, úgy mint mi most, összetett kézzel néztek és semmit sem csináltak csak aludtak, ettek s még a gyermekeket dajkálták, de ezek közül is csak a fiúkat, mert a leányokat a khán udvarában nevelték egészen különös elvek szerint.

«Az egy évben született fiúgyermekeket mind összeolvasták, és százból csak egyet hagytak életben, a többit pedig kidobták martalékul a farkasoknak, tigriseknek és ragadozó madaraknak.

«Ez már úgy volt berendezve Szamiram-ban, s ez ellen senki fel sem szólalhatott; kiolvasták a század, odahivtak egy vak öreg asszonyt, s ez választotta ki közülök azt, a ki életben maradt.

«Egyszer maga Zanai, Szamiram khán-asszonya is szülni készült . . . Sokáig tünődtek rajta, vajjon fiú lesz-e vagy leány? Mind azt mondták, hogy alkalmasint leány, egyedül csak az a vak asszony állitotta, hogy fiú. Valahányszor ezt kimondotta, hogy «fiú», sirva fakadt, s oly keservesen zokogott, hogy könyei a czölöpökön végig lefolytak a földre, és alattuk egészen elázták a földet . . .

«Miért sirsz olyan keservesen? — kérdezték az öreget a khán-asszony öregebb cselédjei és tanácsosai . . .

«Azért sirok, mert ez a fiú nem olyan lesz, mint a többi, hanem valami egészen más, és ő általa vége leszen a mi egész uralkodásunknak és országunknak.

«Igy szólt a vak asszony és még keservesebb sirásra fakadt, úgy annyira, hogy könyekben úszott; elkezdett olvadni, mint a napsütötte hó, és mindig kisebb és kisebb lett; végre egészen elolvadt, és Szamiram városában sem maradt belőle egyéb, mint egy kis tócsa, de csakhamar ez is kiszáradt . . .

«Gondolkodóba esett akkor az országban mindenki, de mindenkinél jobban gondolkodóba esett maga Zanai . . . Furcsa dolog is egy anyának a világra szülni valakit, a ki veszte lesz a népének és uralmának!

«Összegyűjtötték a teljes tanácsot és elkezdtek gondolkodni. Igy gondolkodtak harminczhét napon és ugyanannyi éjszakán át, de semmit sem birtak kieszelni . . .

«Akkor összehivták az egész népet, mindazt, a ki húsz éves elmúlt, s megint gondolkodtak harminczhét nap és harminczhét éjszaka, és megint nem eszeltek ki semmit.

«Végre összehivták a húsz éven alóliakat; megint ugyanannyi ideig gondolkodtak, de megint nem mentek semmire.

«Elhatározták utoljára, hogy összegyűjtik a gyermekeket, — hátha azok ártatlanságukban találnak valami okos kibuvót . . .

«A gyermekek nem sokáig gondolkodtak, egy egész kis leány, a ki alig látszott ki a földből, igy szólt: «lám minálunk megölnek minden fiúgyermeket s száz közül csak egyet hagynak életben . . . Fogjátok hát a khán asszony fiát és öljétek meg előre, még mielőtt a vak asszony a százból azt az egyet kiválasztja . . .»

«Lám milyen egyszerűnek látszik ez, és még sem jött rá senki sem. Hiszen az egész félelmük onnan eredt, hogy féltek, hogy ez a gonosz fiú véletlenül életben marad . . .

«Egyszerre felvidúlt egész Szamiram városa, s utána az egész birodalom; mindenki örült, hogy ilyen könnyű szerrel megszabadúltak a bajtól. Elkezdtek dőzsölni és nyugodtan várták, mikor fog előttük Zanai khán-asszony nyilatkozni . .

«S ime, eljött ez a várva várt nap is.

«Zanai khán-asszony elkezdett buslakodni és lehorgasztotta a fejét. Sajnálta a gyermekét is, meg az országát is. Ezt látva mások, gyanakodni kezdtek s attól tartottak, hogy Zanai a gyermeke kedvéért rászedi őket és elsikkasztja a gyermekét. Őrizetül két asszonyt rendeltek mellé, a leggyanutlanabbakat, a legéberebbeket és a legtapasztaltabbakat, a kiknek az eszén túl nem járhatott senki.

«Zanai khán asszonyt bezárták a palotájába, ők maguk pedig körülülték és várták, lesték a szülés idejét.

«A khán-asszony pedig, a mint egyedül maradt azokkal az asszonyokkal, kis ideig erőt vett magán, de végre igy szólt:

«Ti jó derék szolgálóim vagytok, tegyetek nekem egy szolgálatot, — a mig élek, nem feledkezem meg rólatok.

«Miféle szolgálatot? — kérdezték tőle és összenéztek; kitalálták, . . . hiszen elég ravaszak voltak hozzá . . .

«Hát azt, — felelt Zanai, — mentsétek meg a fiamat és ne adjátok őt martalékul a farkasoknak, a tigriseknek és a ragadozó madaraknak . . .

«Nem, ez lehetetlen, — mondták neki.

«Kérjetek tőlem, a mit akartok, mindent megadok, — mondja Zanai: — aranyat adok annyit, a mennyit el birtok vinni, úgy hogy az egész házatokat megtölthetitek vele . . . Kitárom előttetek a kincstáramat . . . Csak mentsétek meg.

«Nem, ez lehetetlen, — mondták azok.

«A legfőbb állásokat nektek adom körülöttem: — ti fogtok ítélkezni a többiek fölött, ott fogtok ülni arany szőnyegen én mellettem és meg lesz a tisztességtek az egész birodalomban . . . Utánam ti lesztek a legelsők . . .

«Nem, az lehetetlen, — felelték újra.

«Megengedem, hogy a sorshúzást mellőzve válasszatok magatoknak férjet, a milyet akartok, akár a máséit is, — csak mentsétek meg a fiamat.

«Nem, az lehetetlen, — felelték neki a hajthatatlan őrző asszonyok.

«Erre Zanai sirva fakadt, mert látta, hogy roszul áll a dolga: ha már evvel sem lehet a makacs asszonyokat megvesztegetni, akkor semmivel, — akkor oda kell, hogy adja a fiút martalékul a farkasoknak, tigriseknek és a ragadozó madaraknak.

«Igy hát azt gondolta Zanai, hogy mindennek vége, pedig ellenkezőleg volt. Az asszonyok ugyan nem-et mondtak, de azért gondolkodóba estek . . . Egész nap fel s alá járva gondolkodtak, majd elkezdtek egymással tanakodni.

«Estefelé odamentek Zanai khán-asszonyhoz, a kinek akkor éjjel kellett a gyermekét megszülnie, úgy hogy alig volt már pár órájuk hátra. — Odamentek hozzá és igy szóltak:

«Ismételd csak Zanai, a mit nekünk legutóbb igértél, — ismételd csak még egyszer.

«Zanai ismételte. A szive csakúgy repesett örömében, mert sejtette, hogy mi lesz a dolog vége.

«Nem, — mondták az asszonyok, — az itteniek közül nem nagy kedvünk van férjet választani, de engedd meg, hogy az idegenek közül válasszunk, azok közül, a kik ott lenn járnak a város alatt, s a kik ide nem juthatnak föl soha.

«Szamiram városában ugyanis az volt a törvény, hogy idegen férfival házasságra lépni a legborzasztóbb halálbüntetés terhe alatt tilos volt.

«Zanai egy óra hosszat tünödött már és nem adta meg ezt az engedélyt. Ujra egy órát tünödött és nem adta meg. De azután intett a kezével és igy szólt: «csináljatok, a mit akartok, megadom az engedélyt és holnapra összehivom a tanácsot, hogy állitson ki nektek erről egy irást, az én aranyos és ezüstös pecsétgyümmel, nehogy valaki akadályokat gördítsen elétek.

«Arra Zanai khán-asszony a világra szült egy fiút.

«Erre az asszonyok a következő cselt eszelték ki: — fogták a kis fiút s a hátulsó ajtón kivitték, kicserélték egy leánynyal, a mikor kitárták a kapukat a nép előtt, a mely már egész órákon át leste az eredményt.

«Ekkor Kihirdették a nép előtt, hogy a vakasszony rászedte őket és halála előtt koholmányokat beszélt; azért is halt meg könyek közt felolvadva, hogy vénségére megbicsaklott a nyelve és hazudott.

«Volt, a ki hitte, volt, a ki nem hitte . . . s azután sorra nézegették az újszülöttet. Látták, hogy az asszonyok igazat beszéltek, Zanai leánygyermeket szült, a miről valamennyien saját szemeikkel meggyőződhettek. Semmi ok nem volt tehát a nyugtalankodásra.

«Másnap az asszonyok ki is választották a férjeiket. Két fiatal turkomán, már rég idő óta kerülgette a várost, — olyan daliások, olyan szépek voltak, szemeik mint a parázs, úgy szikráztak ki magas sipkáik alól; a köntösük selyem, a sarujok aranynyal kivarrott, a lovaik olyanok, hogy még a szélvész se' kelhetett volna versenyre velük, a lovakon meg olyan nyereg és olyan szerszám, mely drágakövekkel kirakva, csillogóbb volt a napnál . . .

«Ezt a két turkománt választották férjül a ravasz asszonyok, lebocsátották nekik a hágcsót és felhúzták őket lovaikkal együtt Szamiram városába.

«Kezdett felcseperedni a khán-asszony alácsúsztatott leánya; kezdett felcseperedni a kicserélt fiú is, idegen asszony keblén, idegen födél alatt . . . Elmúlt tiz esztendő és semmi különös sem történt Szamiram városában.

«Elmúlt még tiz esztendő . . . Fekete felhő húzódott Szamiram városa fölé, még pedig onnan, a honnan senki nem is várta volna.

«Összefogtak és fellázadtak Szamiram városában a férfiak: bár kevesen voltak, de mikor összeverődtek, mégis elegen lettek. Azt mondogatták ezek a férfiak, hogy nem akarnak többé khán-asszonyt maguk fölött, nem akarják Zanai-t khán-asszonyuknak elismerni, nem akarják, hogy őket ezentul odadobják martalékul a farkasoknak, a tigriseknek és a ragadozó madaraknak, — nem akarják, hogy az asszonyok válogassanak közülök, hanem hogy ők válogathassák ki a feleségeiket . . .

«Ők akarják a közügyeket intézni, az asszonyokat pedig be akarják zárni a házakba, hogy dolgozzanak, varrjanak, szőjenek, süssenek és főzzenek . . . Maguk akarják a bíráikat és a khánjukat választani, s az utóbbit már meg is választották . . .

«Megválasztották pedig khánjuknak a fiatal Iszkanderit, Zanai ismeretlen fiát, mert ez erősebb és szebb volt valamennyiüknél, és mert a lázadást is első sorban ő idézte elő.

«Ott áll Iszkander a tömeg között és fenyegeti az édesanyját, hogy tüstént adjon át mindent nekik, férfiaknak, asszónynépségétől vegye el a kardot, dzsidát, fejszét, íjat nyilat, — szóval mindenféle fegyvert, s parancsoljon reájuk, hogy térdreborulva esküdjenek engedelmességet a férfiaknak.

«Összegyültek az asszonyok is mind, khánasszonyuk, Zanai körül . . . Sokan voltak nagyon, egy férfira száz asszony esett, s elkezdődött a harcz Szamiram utcáin . . .

«Sokáig küzdöttek a férfiak az asszonyokkal, de éjszakára, az asszonyok kerültek felül. Mint valami áttörhetetlen vasgyűrű vették körül a lázadókat, magát Iszkandert, a fiatal khánt pedig összekötözték . . .

«Az volt a baj, hogy az asszonyok fegyverrel, a férfiak pedig csak üres kézzel küzdöttek, másként, hogy is győzhették volna le az asszonyok a férfiakat!?

«Törvényt ültak a trónbitorló Iszkander fölött és a legiszonyúbb halálbüntetésre ítélték.

Magának Zanai khán-asszonynak kellett egy görbe késsel kimetszeni a szivét és ezt a szivet azután dzsidára tűzve ki akarták tűzni a város fölé, hadd száritsa ki a nap.

«Összegyűlt a nép, hogy ezt a rettenetes bünhödést végignézze. Előjött Zanai is legvénebb szolgáival. A kezébe adták a kést, és az elitélt Iszkanderre mutatva igy szóltak: «kezdd el hát, teljék gyönyörüséged a te ellenségedben, mi pedig hadd mulassunk, hadd örvendezzünk a te gyönyörűségeden . . .

«Zanai khán-asszonynyal ekkor különös dolog történt: elsápadt s olyan fehér lett, mint a tej, még rápillantani sem tudott az elitélt Iszkanderre, és mindkét szeméből mint két megáradt patak kezdett omlani a könnyek árja . . .

«Vágd hát, mire vársz? — ordítoztak körülötte a legvénebbek ép úgy, mint a fiatal serdülő leányok. — Vágd . . . vagy légy csendesebben, hadd gyönyörködjünk az ő sóhajtásaiban.

«Senki nem is sejtette, hogy kire kellett volna Zanai khán asszonynak anyai kezét emelnie, senki nem is sejtette, milyen rettenetes kín mardosta a szivét . . .

«Zanai rápillantott a késre, rápillantott a fiúra, magasra emelte a kezét, s egy pillanatra megállt.

«Mind szinte megkövültek s visszafojtott lélekzettel vártak.

«Zanai ekkor egész asszonynépe előtt elkezdett vallani.

«Igazat beszélt a vak asszony: fiút kellett szülnöm, nem leányt, és be kellett teljesedni az ő jóslatának: «az újszülött fiú által elpusztulunk mi is, meg elpusztul városunk egész rendszere is. Megcsaltalak benneteket, csakugyan fiút szültem és elrejtettem — im itt van ő, az én fiam, a kire nekem most kezet kellene emelnem . . . Anya nem képes azt megtenni, a mit én nékem most meg kellene cselekednem, mint a ti khán-asszonyotoknak, — s könnyebb a saját szivemet kitépnem, mint ezzel a késsel őt akár csak meg is érintenem.

«És úgy cselekedett, a mint mondotta, markolatig szivébe döfte a kést és élettelenül hanyattbukott a földön . . .

«A nép jajgatott köröskörül s rémület szállott meg mindenkit: mindenki hazafutott és nem is mert kilépni az utczára; Iszkander a férfiakkal felhasználta azt az időt, felfegyverkezett, leigázta az asszonyokat és elkezdett rajtuk uralkodni . . .

«Mint a por, úgy széthullott a régi rend, leáldozott az asszonyok napja, s elkövetkeztek mi reánk a nehéz idők, nem jobbak, mint akár a mostaniak . . .

«És igy beteljesedtek az öreg vak asszony jövendölései, Zanai fia által elveszett az asszonyok szabadsága és megszünt a mi asszonyi uralkodásunk . . . .» . . . . . .

— Lám, mit tesz az — anyának lenni! — tette hozzá az öreg, immár nem éneklő, mesemondó hangon, hanem egészen rendesen. — Im, vége az én mesémnek. Nos, hogy tetszett? Pszt! . . . Ni felébredt a mi jövevényünk!

Martinovna Natália már rég kinyitotta a szemeit és figyelmesen nézett körül. Ebben a pillanatban épen felkönyökölt a fekvőhelyén, s a homlokáról egy hajfürtöt félretolva, mélyen felsóhajtott . . .

Egyszerre a szögletben, a hol eddig csak egy szőnyeg széle látszott, elkezdett fészkelődni valami apróság, szintén felsóhajtott és tágra nyitotta kis szemecskéit . . .

Felhangzott egy leírhatatlan szivet és lelket megrázó gyermek-kiáltás . . .

«Mama! Mama!»

Az első pillanatban senki se tudta, mi történt.

Natasa gyors villámként hátraugrott, összerázkódott, érthetetlen szókat mormogott és odafutott a szögletbe. Puha kis karok fonódtak a nyaka körül, s egy kis könnyező arczocska simult oda az arczájához.

Az anya ráakadt a gyermekére.

Ekkor már Dzselli Ajbulgan és az öreg mesemondó is megértették, mi történt körülöttük.

Az öreg fogatlan szája jóságos mosolyra húzódott. Ránézett arra az orosz asszonyra és ajkai szinte önkéntelenül mormogták a mese utolsó szavait: «Lám, mit tesz az — anyának lenni . . .»

Dzselli a szeglet felé fordult, arczát odaszoritotta a falhoz, s úgy állt ott a nélkül, hogy megfordult volna; de vállai és könyökei meg-megrázkódtak, és minden megrázkódásánál ezüstösen csengettek a ruháján csüggő pénzek.

Ajbulgan Natasa lábaihoz borult, erősen átkarolta őket, rájuk szoritotta duzzadt ajkait, és a szobában csak úgy viszhangzottak az elérzékenyült kirgiz-leány hangos csókjai.

*

Pirkadni kezdett: a hajnal aranyos fénye beszürődött a szobába az ajtó repedésein s a zsiros papirral beragasztott ablakon át . . .

Az udvar és a kert megtelt emberekkel . . . A lovak nyerítettek és ficzánkoltak, mohón tolakodva a reggeli itatáshoz . . .

— Hé, asszonyok, készüljetek! — hallatszott kivülről a persa hangja. — Mulla-Atamkul közeledik, nyissátok ki az ajtót szaporán . . .

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Őrült-e vagy szent?

Dráma három felvonásban.

Irta

ECHEGARAY JÓZSEF.

Spanyolból forditotta

HUSZÁR VILMOS.

Ára füzve 20 kr.

23 krajczárnak posta-utalványon előre való beküldése után bérmentve szállitjuk.

VERNE GYULA

UTAZÁS A FÖLD KÖRÜL

NYOLCZVAN NAP ALATT.

Átdolgozta

SZÁSZ KÁROLY.

Harmadik egyedül jogositott képes kiadás. 52 képpel.

Ára füzve 1.40, vászonkötésben 2 frt.

VERNE GYULA

A HÓDÍTÓ ROBUR

REGÉNY.

Forditotta **HUSZÁR IMRE.**

Második egyedül jogositott kiadás. — 44 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

Diszes vászonkötésben 1 forint 80 krajczár.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Pásztortüzek

KÖLTEMÉNYEK.

Irta

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

1898. október. **262. sz.** 1898. október

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM

A három görög tragikus. (I.) — Péterfy Jenőtől.
Comte Ágoston és philosophiája. Rácz Lajostól.
Itália. (V.) — Berzeviczy Alberttől.
Otthon, a szülőföldön. (IX.) Regény. — Hardy Tamás után angolból — B. P.-től.
Költemények: A hőforrásoknál. I—VI. — Lévay Józseftől.
István nádor levelei. — Gyalui Farkastól.
Értesitő: Keller Konrád: A tenger élete. — g. gy.-től.— Lilassy Zoltán: Amerikai mezőgazdaság — a.-tól. — Gauthier: Les grands poètes hongrois: Arany, Petőfi.— Szigetvári Istvántól. — Aug. Becker: Der südfranzösiche Sagenkreis und seine Probleme. — t.-tól. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Az iskolák építése és berendezése

Németországban és Svájczban.

Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett jelentés.

Irta

Dr. JUBA ADOLF

A budapesti VII. ker. állami főgymnasium iskolaorvosa és egészségtan tanára.

34 ábrával. **Ára füzve 1 frt.**

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

I.

Kadocsa Ákos végiglovagolt a falun az Egeres erdőcske felé, a hová majd mindennap ki szokott lovagolni, mióta itthon volt. Mint rendesen, most is megállt útközben a doktorék alacsony kis háza előtt. Már megszokta, hogy olyankor ott látja mindig az ablakban azt a szép, barna leányfejet, ingerlő piros ajkaival, álmodozó, sötét nagy szemeivel.

Mindig ott van, vagy az ablakban vagy a keskeny kis rácsos kertecskében a ház előtt. A virágait ápolgatja.

Kadocsa Ákos nem sokat beszél vele. Megkérdezi, itthon van-e a doktor bácsi, ámbár tudja, hogy az öreg ilyenkor vagy nincs otthon, vagy ha otthon van is, annyi, mintha nem volna. A betegeivel bajlódik. Aztán még egy pár szót vált a fiatal ember a leánynyal, virágot kér tőle, rózsát, szegfűt, vagy egyebet:

— No, ne legyen már olyan fösvény, ne sajnálja azt az egy szál virágot.

Azzal tovább lovagol.

Jó pajtásságban vannak már régóta. De csak ennyi az egész, nem több. Majdnem egykorúak. A leány csak valami másfél évvel fiatalabb.

Kadocsa Ákos, a mint megállitja lovát a ház előtt, kissé boszúsan tekint körül. Mintha már az szabály volna, hogy a leánynak ott kell reá várni vagy az ablakban vagy a kis kertecskében. Lovagló ostorával türelmetlen megzörgette a lécz-rácsot.

Arra kidugta fejét az ablakon a leány.

— Jó reggelt, Zelma, — szólt a fiatal ember. — Hát maga már bújik előlem?

Tréfás akart lenni a hang, de inkább ideges volt.

A leány nevetve tekintett reá nyilt arczával; de mégis mint ha az a nevetés némi zavart palástolt volna:

— Már ugyan miért kellene elbújnom?

— Hát tudom én? — felelt Ákos, ajkait harapdálva. — Talán ostobaságokat beszéltem tegnap. De látja, néha igazán azon csodálkozom, hogy állhattam meg eddig . . . !

A leány összehúzta homlokát:

— Újra kezdi?

— Nem, Zelma, ne féljen, ma már egészen okos vagyok. Gondolja, mintha tegnap egy kicsit bepálinkáztam volna. Nem haragszik úgy-e? Azért jó barátok maradunk, úgy-e?

— Jó barátok, — viszonzá a leány.

De szemeit nem emelte föl, tekintete a virágcserepeken tévedezett.

— Régi már ez a mi barátságunk, Zelma, — szólt ujra a fiatal ember rövid hallgatás után.

— Bizony régi, — felelt a leány.

—Maga akkor tizenhárom éves lehetett, olyan rövidruhás kis leány. Emlékszik még?

— Emlékszem.

— Mit gondolhatott felőlem? Én akkor olyan vad kamasz voltam, olyan elkényeztetett fiú, a kinek minden szabad. Lelövöldöztem a maga galambjait. Tudja még? Maguk akkor jöttek a falunkba lakni s ott laktak eleinte a mi kertünk mellett. A doktor átjött panaszkodni apámhoz. Féltem, hogy elveszik a Flaubert-puskámat. De apa csak a fejét csóválta: ej, ej! Aztán egész sereg galambot vett nekem: nesze, lövöldözd a magadét.

Nagyon régi dolgok ezek, a mikről ott beszélgettek e gyönyörű verőfényes reggel, mig a vén akáczfákról, a mint a szellő kissé meghimbálta, fejeikre hullt a fehér virág s az egész levegő tele volt az akácz illatával.

— Emlékszik még?

Hogyne? Most nevetnek rajta, de akkor a Zelma kis szivét a harag, a gyülölet facsarta. Ki nem állhatta azt a fiút, a kevélyt, a kegyetlent, ki azt a a gonosz mulatságot találta ki, hogy zsineget kötött a galamb lábára, aztán fölröpitette s a zsineggel hirtelen visszarántotta, meg felröpitette, meg visszarántotta.

— Ereszsze el, — kiáltott át a keritésen a szomszédból a doktor kis leánya, ki nem nézhette a szegény pihegő állat kinos vergődését.

Neogrády Antal rajza.

— Jó reggelt, Zelma, — szólt a fiatal ember.

— Miért? — felelt vissza daczosan a fiú. — Az enyém, csinálhatok vele, a mit akarok. Ha nekem úgy tetszik, oda vághatom ahhoz a fához.

— Ne bántsa, — könyörgött is, fenyegetőzött is a leány.

A fiú tizenöt éves kamasz volt, a kinek egyszerre furcsa gondolata támadt.

— Jó, hát nem bántom, ha megcsókol. Magának adom a galambot is.

A leány eleinte nem akarta, mikor azonban látta, hogy a fiú kezébe kapja a galambot s mindjárt oda vágja a fa derekához, megadta a kivánt csókot. Csak azután fakadt keserves sirásra.

— Emlékszik még?

Zelma nagyon jól emlékszik. Attól az időtől kezdődik az ő barátságuk, mikor a fiú megszeppenve kérlelte a zokogó leánykát:

— No, ne sirjon hát. Soha sem teszem többé.

Maga sem tudta, hogy a csókot értette-e az alatt vagy a galambok kinzását? Vagy mindazt, a mi Zelmának nem tetszik? De attól fogva a kis leány szavának nagy sulya volt a szilaj fiúra. Ha valamit akartak tőle, csak Zelmának szóltak. Még az öreg Kadocsa is.

— Igazán maga valóságos kis boszorkány, — mondogatta az öreg kamarás. — Csak maga tudja megszelidíteni ezt a vad farkas természetet.

Később aztán ritkábban látták egymást. A leány nevelő intézetben volt, a fiú iskolába járt. A szünidők alatt is hol erre, hol arra kószállt. Tavaly a katonaévet szolgálta s egy egész esztendeig nem látták. Ilyen sokáig, mint most, még soha sem volt itthon. Az öreg méltóságos úrnak már nem is igen tetszik:

— Mit tudsz itthon csinálni? Miért nem mégysz valamerre?

Hát hiszen Ákos maga sem tudja, hogy mit csinál itthon. Lovagol, unatkozik, s az embernek ilyenkor különös bolond gondolatai támadnak.

Bizonyosan az az oka, hogy tegnap is, de ma is, olyan gondolatok keringnek a fejében, a mint a leánynak bájos piros ajkaira tapadnak szemei.

Lova e közben megunta az ácsorgást s nyugtalankodik. Kapál a lábával, fölhányja a fejét, toporzékol, mig csak a gazdája boszúsan fejbe nem kollintja a lovagló-ostor ezüst gombjával.

A leány szemrehányóan tekintett a fiatal emberre.

— Jó, jó, — mormogta az mentegetőzve, — hát mit csináljak vele? Nem látta, hogy czirógattam, csittitgattam? De ha nem fogad szót? Isten bizony nem vagyok rosz ember, csak ne ellenkezzenek velem. Mert akkor . . . .

Szemei villámlottak, de elharapta a szót.

Megint a régi időkre tértek át. Ma mintha minden emlék fölelevenedett volna. Mintha mindaz csak tegnap történt volna.

— Emlékszik még, mikor föl akartam gyujtani ezt a házat, hogy ne jöhessenek ide lakni?

— Valami nagyon szelid soha sem volt, — szólt a leány nevetve.

— Két hétig nem akartam magával beszélni sem, — folytatta az ifjú — dühös voltam, hogy elmennek a szomszédságunkból s nem láthatom a nap minden órájában, a mikor akarom. Csak sipolnom kellett s maga mindjárt ott termett a kertben. A palánkon át beszélgethettünk.

Mind a ketten nevettek, de a leány félrefordította fejét. Úgy érezte, mintha a vér arczába szöknék.

Az ifjú nem vette észre, csak folytatta:

— Tudja, hogy akkor . . . eh, de erre azt mondaná maga, hogy ostobaság . . . Persze, hogy ostobaság. De mi lenne az ember ostobaságok nélkül? Maga, természetesen maga egészen más, maga már akkor is okos volt.

Egy sóhajtás lebbent el a leány ajkán, de Ákos nem hallotta. Hogy hallotta volna? Hiszen csak saját magával volt elfoglalva.

— Már akkor is okos volt, — ismételte, — pedig csak alig tette le a rövid ruhát. Hát még most!

— Mikor már huszonegy éves vagyok, — szólt a leány mosolyogva, — maholnap vén leány.

Ákos a feje fölé hajló akáczfa gallyait csapkodta lovagló-ostorával.

— Igaz, miért nem ment még férjhez, Zelma? Olyan szép leány, mint maga? Azt hallom, a múlt hónapban is volt kérője.

A leány arczát, mely eddig is majd kicsat-

tant, oly piros volt, homloka tetejéig elöntötte a láng. Kissé beljebb húzódott az ablakból, úgy felelt:

— Hát csak. Tudja, én is makacs vagyok, ha fölteszek magamban valamit. Vén leány akarok maradni.

A fiatal ember tétovázva tekintett a leányra. Valamit akart még mondani, de nem szólt, csak könnyedén megrántotta vállait.

— Hát viszontlátásra, Zelma.

— Viszontlátásra, — szólt a leány.

Egy darabig ott állt még az ablakban s utána nézett a tovább lovaglónak, ki őrült galoppban vágtatott el. A kis libapásztorok csak alig birtak ijedten félreugrálni előle, az apró libácskák már nem menekülhettek, azokból elgázolt egy csapatot.

Talán nem is látta. De ha látta, sem törődött vele. Eh, egy pár nyomorult liba. Mit lábatlankodnak ott, mikor neki kedve kerekedik vadul száguldozni!

Azok a bolond gondolatok, melyek egy idő óta a fejében kóválygognak, kergetik. Nem néz sem előre, sem hátra, csak rohan ki a faluból, a libaréten át, föl a Sárkánydülőn, neki az erdőnek.

Délczeg alakja, mely egy időre elveszett, újra föltünik a domboldalon. Az ablakból a leány ragyogó szeme követi, míg kipirult arcza egyre ég a belső tűztől, domború keble feszül a fűző alatt s félig nyilt, duzzadt ajkairól halkan száll el egy sohajtás, a leányszív sejtelmes sohajtása, mely fáj és mégis édes borzongással remegteti meg.

Az akáczfák susognak az ablak előtt s az alacsony mestergerendás szoba a nyitott ablakon át megtelik az akáczvirág kábító illatával.

II.

Oda át a postamesteréknél a leeresztett zöld zsalu mögül kileskelődik a két vén leány.

— Már megint? — szólt epésen a nagyobbik.

A kisebbik, a ki sántít is egy keveset, sopánkodik:

— Mi lesz a vége?

A nagyobbik gúnyos nevetésre húzza szét fonnyadt ajkait:

— Mi lesz? Addig jár a korsó a kútra, míg eltörik.

Mind a ketten megegyeznek abban, hogy ez botrány. És ilyen nyilvánosan, az egész világ szemeláttára. Az úrfi már ki sem lovagolhat a nélkül, hogy előbb itt ne ácsorogjon félóra hosszat is. Gyakran visszajövet megint. Ugyan mi beszélni valójok van annyi?

— Az a bolond leány tán azt hiszi, hogy Kadocsa Ákos majd nőül veszi? — mérgelődött az öregebb kisasszony. — No csak azt várja, Csodálatos, hogy némelyik leánynak hogy elveszi az Isten az eszét.

A másik még tódította:

— Már az igaz. De hát az atyja? Hogy engedheti meg a doktor? Annak csak lehetne esze vén létére. Vagy az is azt hiszi, hogy majd méltóságos asszony lesz a leányából?

A másik szobából megzörgette az üvegajtót az öreg köszvényes postamester:

— Ne fecsegjetek már annyit lányok, készítsétek el a zárlatot. Mindjárt indulni kell a postakocsinak.

A két szegény sovány, irigy leány, a kinek egész élete így telik le, kelletlen hozzá látott a munkához. A tollak perczegtek egy darabig.

A kisebbik, a beteges, a sánta tette le előbb a tollat. Fáradt volt, s a sok számtól zúgott a feje. Gondolata az erdőben járt, a hűs, az illatos zöld erdőben, a hol most gyöngyvirág nyilik az árnyékban s kakukfü virágzik a kövecses tisztásokon és egy deli fiatal lovas vágtat.

Olyan az, mint valami tünemény, a mit a beteg lázas álmában álmodik. Valami vizió, a mi ide világit ebbe a homályos ketreczbe s magával hozza a kakukfü meg a gyöngyvirág illatát. A szegény leány egyszerre csak sirva fakadt.

Az öregebbik megütődre tekint föl az irásából:

— Mi lelt téged, Karolin?

Karolin nem tudja. A feje fáj.

— A fejed? Mindig a fejed? — türelmetlenkedik a nénje. — Hát feküdjél le.

— Nem, — felel amaz — segiteni akarok neked.

S megint fölveszi a tollat sovány, apró újjai közé.

— Láttad, milyen izgatott volt ma Kadocsa Ákos? — kezdte újra az idősebb postás kisasszony. — Azt hiszem, szorongatja az öreg, hogy házasodjék. Láttad, hogy tegnap is jött három levél, a melyikre az volt irva: váltóóvás?

Karolin szomorúan billentett a fejével:

— Tönkre fognak jutni, Máli?

— Ki tudja azt? — felelt a másik vállatvonva. — Az ilyen nagy urak sokáig birják. Aztán egy jó házasság megint nyélbe segitheti.

Egy jó házasság persze, persze sokat segit. Nemcsak a postás kisaszonyok tudják azt, hanem az öreg Kadocsa Mihály is. Abban fő az ő feje most is, mialatt nyugtalan jár-kel s heves lépteitől dobog a padló az úri kastély nagy tágas szobáiban.

Érzi, hogy a hullámok fenyegetik, maholnap elnyelik. Szerit-számát sem tudja a sok adósságának. Itt is egy rakás váltó, ott is egy rakás. Bepörlés, foglalás, árveréssel való fenyegetés. Egyszer beütthet a tüzes istennyila.

Az öreg röstel mindent bevallani Ákosnak; de a fiúnak lehetne esze, magától is kitalálhatná, hogy nincs halogatni való idő. Hisz látja, hogy szorongatják őket. Miért nem kéreti meg Bogáthy Magdát vagy Soós Ellát? Akármelyiket hozzá adnák. Azzal be lehetne tömni az éhes farkasok száját. Fényes párti az egyik is, a másik is. Most még lehetne, de sietni kell.

Az öreg Kadocsa Mihály nem érti, hogy miért vonakodik az a fiú? Hiszen szép leány, gazdag leány Magda is, Soós Ella is. Mi az ördögöt akar hát az a fiú?

Ha azt tudná az a fiú maga is, a ki most ott nyargalász az erdőben, aztán lecsap a jánosfalvi útra, de fele útjáról visszafordul. Mit keresne ő Bogáthyéknál? Nem kell neki Magda. De a másik sem, a harmadik sem. Csak az a szép nagy barna leány kellene, a tüzes fekete szemekkel, a gyerekkori pajtása.

De hiszen ez is bolondság. Persze hogy bolondság. Ha elmegy, majd megint elfelejti. De most, a mikor minden nap látja, most emészti a vágy, forralja a vérét, hogy szinte éget az, a mint ereiben lüktet. Ezt szereti, ezt, ezt, ezt a bátort, ezt az erőst, ezt a gyönyörűt.

Atyja azt fogja rá mondani, hogy ez őrültség. Még egy Kadocsa sem házasodott így. S a kevély ifjú maga is azt gondolja: igazán így még nem házasodott egyik ős sem. Egy falusi orvosnak a leánya, kinek az apja kopott, poros kabátban jár s parasztokat gyógyit ötven krajczárért, hatvan krajczárért.

Kadocsa Ákos ingerülten sarkantyúzza lovát. A ló is csupa izzadtság, ő maga is. Már kétszer vagy háromszor haza felé indult meg visszafordult. Szóljon? Ne szóljon? Csak gazdagabb volna ez a vén doktor. De szegény, mint a templom egere. Az a kis házikó mindene. Az öreg dühös lesz, a koldusbotot fogja emlegetni. Talán még a vén nyakas doktor is ellenkezni fog. Kitelik tőle.

De Ákos annál jobban lángra lobban, mennél inkább látja, hogy tornyosulnak ellene az akadályok. Fenyegetőn emelkedik föl a nyeregben: ne álljon útjába senki.

Hangosan belekiált az erdőbe:

— Senki. Senki!

A visszhang felel rá a tulsó hegyoldalról:

— Senki.

Csak egy kis barázdabillegető ingerkedik vele. Ott ugrál előtte az út közepén s szüresölget a kerékvágásba szivárgott vékony ér vizéből. Már majd a ló lába érinti, mikor fölrebben.

De Kadocsa Ákos alig látja a bohó kis madárkát, alig hallja a vidám zajt, melyet a szárnyas sereg a lombok közt csap. A harkály kopogtatja a fa derekát, csicsereg a vörösbegy, a tengelicz, a fa tetejéről a rigó füttyent.

— Milyen szép lehet most az erdő, — gondolja a beteges, sántikáló, fonnyadt leány a postahivatal szük ketreczében.

S elképzeli magának májusi pompájában az egész üde természetet, a lombok közt átszürődő napsugarak aranyos zöld fényét, a madarak hangversenyét, a vadgalamb búgását, a párját hivogató fülemile énekét, az erdei patak mormolását, a vadrózsát a kőporos domboldalon, a kék harangvirágot az árnyékban, a csermely partját sűrűn telehintve nefelejcscsel s a puha mohos földön aranyoshátu bogárkákat.

— Istenem, milyen szép lehet!

S virág és madárdal közt a lombok aranyos zöld fényében egy deli ifjú lovag... Istenem, hogy reszket a sápadt, beteges, vénülő leány szive az irigységtől. Oda sántikál az ablakhoz s kitekint a zöld zsalu széthúzott redői közt, oda át a doktorék házára, aztán az útra, az erdő felé.

— Még nem jön, — suttogja alig hallhatólag.

De az öregebb testvér mégis meghallja. A posta már kész, a levelek be vannak rakva a zsákba, most ő is odajön az ablakhoz.

A poros úton föltünik egy lovas alakja, a mint a falu szélén bekanyarodik. Csakugyan erre jön s a vén doktor most sincs itthon.

— Bizonyos, hogy megint találkozni fognak, — szisszeg Máli kisasszony.

Úgy látszik, hogy bizonyos, mert Kadocsa Ákos arra irányozza a lovát. De lehet, hogy mást gondolt. Az ilyen elkényeztetett fiatal embernek nem állandók a gondolatai. Az ablakban nem látta Zelmát s tovább lovagolt.

Mikor otthon leugrott a lóról, csak annyit mormogott magában:

— Eh, egyszer már végét kell szakítni.

(Folytatása következik.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

XXVI.

A találkozás. (Folytatás.)

A női lakosztály ajtaja feltárult. A reggeli nap aranyos sugaraival árasztotta el a kertnek a ház körül fekvő részét, — smaragdszinben ragyogott a szőlők smaragd zöldje, mely tele volt reszketve csillogó harmatcseppekkel, melyeknek még nem volt idejök elpárologni.

A tárt ajtón át beáradó friss reggeli levegő felviditotta a ház belsejének nyomott atmoszféráját; a szoba lakói az első pillanatban őszönszerüleg teli tüdővel élvezték a pompás levegőt... Ez a jótékony és életet adó áramlat felélénkitette Natasát, a ki friss erőt és elszántságot érzett magában... a melyre mind a kettőre oly nagy szüksége volt ebben a pillanatban...

Mindannyian összehunyoritották szemeiket, egy pillanatra elvakitva a kitárt ajtó ragyogó nyilásától . . . . . .

Egyszerre egy hatalmas, görnyedt alak fekete árnya zárta el ezt a négyszöget. A nagy turbán és az övnélküli köntös bő ránczai még inkább növelték a belépő óriási arányait.

Mögötte még néhány napbarnitotta arcz látszott és több turkomán sapka feketéllett... visszafojtott, szakgatott beszélgetés zaja hallatszott...

De az ajtó újra becsapódott s mindez ismét eltünt a női lakosztály lakóinak a szemei elől, a kik újra sűrű áthatlan sötétségben maradtak, mely még sűrűbbnek és feketébbnek látszott a pillanatnyi nagy világosság után...

Atamkul maga zárta be az ajtót maga után rátolta a reteszt és künn hagyta a kiséretet, sőt még hűséges kisérőjét, a persát is... Egyedül lépett a szobába.

Ő nem látott az első pillanatban semmit a nagy sötétségben s megállt a küszöbön; de csakhamar az ajtó fölött levő és és zsiros papirossal beragasztott ablakon, és valami kéménynyiláson át halvány fény világította meg a szobában lévő női alakokat...

Natasa fölemelte a fejét, ránézett erre a sötét tömegre, mely elzárta előle az ajtó világosságát, és még szenvedélyesebben szorította magához még mindig síró, és idegesen remegő gyermekét.

Ebben a pillanatban olyan rendkivüli erőkösi erőt, olyan férfiasságot érzett magában, hogy kész lett volna a legegyenetlenebb harczba is vakon belemenni... Sőt az erősebbnek a gyöngébb iránt érzett lenézésével viselkedett az iránt az ember iránt, a ki minden szenvedésének a forrása volt, s a kinek most teljesen a hatalmában volt.

— Menjetek ki mind! — szólt Atamkul előrelépve.

Rátette a kezét Martinovna Natália vállaira, sőt még rá is lépett a köntöse szélére, ezzel a mozdulattal is jelezni akarván, hogy parancsa nem neki, hanem a másik három asszonynak szól.

Atamkul és Natasa egyedül maradtak. Mégsem egészen egyedül, mert közöttük volt a gyermek.

A kétlábú farkas ott állott előtte és hallgatott.

Nem tudott mit mondani, nem tudta minél kezdje és hogy térjen rá a dologra... A félvad ember ebben a pillanatban teljesen megzavarodott s csak gépiesen szorongatta az öklével a tőre nehéz markolatját, hol az ajtóra, hol önkéntes foglyára vetve egy-egy futó pillantást...

Petya az anyja karjaiból nézett reá. Már kissé megszokta új környezetét, az új embereket, s ezt a pusztai kalózt, a ki különösen az utóbbi időben annyira gyöngéd volt iránta... de azért még sem értette mindazt, a mi körülötte történt, s azért még látszott, hogy ő volt az egyetlen, a ki közömbös szemlélője maradt az eseményeknek...

— Allah hozott! — szólt végre Atamkul, ép úgy, mint előtte való nap.

— Eljöttem, — szólt Natasa halkan, alig hallhatóan.

A renegát nehézkesen ledőlt a szőnyegre s alig hogy hozzáért Natasa ruhájához... Ez felrehuzódott...

— Hogyan? — Kérdezte Atamkul rekedten és rásanditott.

Atamkul szemei mint valami szikra, lobbot vetettek, ideges láz vett erőt rajta, hirtelen oda ugrott Natasához és mindkét karjával átölelte őt. Ebben a pillanatban nem ismert semmit, azon az olthatatlan és perzselő szenvedélyen kivül... Ha két szegeztek volna a mellének, észre sem vette volna, nem is érezte volna, a mint átjárja mellét az éles penge...

Egyszerre hogy, hogy nem, a gyermek közéjük került. Atamkul egy kézzel ellökte őt magától úgy hogy Petya mint a lapda repült a szőnyegre, s még arra sem volt ideje, hogy felkiáltson.

— Átkozott vadállat! — orditott fel Natasa, kitépte magát karjaiból és rohant, hogy a gyermekét felemelje.

Az ajtó mögül felhangzott a persa leány csengő kaczagása.

— Hejh! — kiáltott lihegve a renegát...

Az öreg asszony kitalálta, hogy ez a felkiáltás neki szól és belépett. Tudta, hogy miféle szolgálatot kiván tőle a nagyúr...

— Vidd el! Vidd el! — kiáltott rá Atamkul. Ezt a kölyköt pedig zsákba és a vízbe..!

Az öreg mint a macska, odasompolygott Martinovna Nataliához, hátulról összefogta a karjait és erősen tartotta...

— Lásd, eljöttem hozzád — szólt a boldogtalan asszony kétségbeesetten, — eljöttem... Minek hát az erőszak... Minek? Te magad hivtál, hogy visszaadjad a gyermekemet... Vizbeölni?... Petyát vizbeölni!... Én mindenre kész vagyok, mindenre... csak ne nyúlj hozzá... Hiszen ő nem a tied, hanem az enyém!... Ha öt megölöd — engem ölsz meg és talán csak nem akarod az én halálomat?...

Kiszabaditotta magát az öreg karjaiból és maga futott Atamkul nyakába.

— Megállj csak te orosz kutya! — hallatszott tisztán az ajtó mögül...

— Mulla! Hé!... Mulla-Atamkul! — hallatszottak a másik ajtó mögül kihivó és ingerült felkiáltások.

Lónyerítés és patkócsattogás hallatszott, mintha csak az egész kert megtelt volna lovasokkal. Atamkul a maga embereinek és ideigeneknek zűrzavaros hangját hallotta... Mat-Murad hangja mindannyiénál erősebb volt... A vezér világosan és határozottan osztotta parancsait az embereinek.

A bünhödés.

— Azon az oldalon vigyázzatok, nehogy a falon át elmeneküljön! Törjétek be az ajtót, ha nem nyitja ki!... A kezembe kerültél most te kóbor kutya! A kezembe kerültél te kétnyelvű csavargó!

Atamkul mit sem értett a történtekből. Valami rettenetes ellenséget, halálos veszedelmet sejtett, de nem tudta, hogy honnan.

Az ajtó, melyet több hatalmas váll nyomott, kipattant a sarkaiból és nagy zajjal esett be a szobába...

A renegát kést rántott s a hátulsó ajtóhoz futott. Ez az ajtó kivülről el volt torlaszolva valami megmozdithatatlan tömeggel. Onnan hallatszottak még mindig a persa leány kaczagása és szaggatott felkiáltásai...

— Nem, erre ki nem jössz... itt én állok-ört! Hé! Ide, ide jertek!... Nagyon erősen döngeti az ajtót!

A ház megtelt emberekkel. Atamkul kezéből kicsavarták a kést, leütötték a lábáról és összekötözték; aztán felemelték és odavitték Mat-Murad elé, a ki lóháton ott állt a kert közepén és nagy turbája alól kárörvendő és diadalmas mosolylyal nézett a fogolynak egyenesen az arczába.

Martinovna Nataliára, a ki gyermekével a szoba egyik zugában húzta meg magát, eleinte ügyet sem vetettek.

XXVII.

Doszcsák léprekerült.

Alig hogy Szadyk az embereivel elhagyta Mat-Murad főhadi-szállását és az huzar-oszpuk út felé indult, talán egy versztnyire a falutól, egy felette gyanus lovassal találkoztak.

Ez a lovas kirgiz volt; lassú ügetéssel jött onnan, a honnan az oroszokat várták. A lovas még elég friss volt, és úgy látszott, mintha csak nem rég hagyta volna el a pihenést.

Kirgiz módra volt öltözve, de a lován orosz nyereg volt, bár ezt a gyanus nyerget sráfos lópokrócczal letakarta. De ez az utóbbi körülmény csak fokozta a gyanut...

Ezenkivül, alig hogy a lovas megpillantotta a feléje közeledő lovascsapatot, egyszeriben félrefordult s egy útszéli viskó mögött húzódott meg... Mind látták, mennyire sietett elrejtőzni, mily buzgón nógatta a lovát, mint ugrott át tüskön-bokron, s mily aggódva nézett a közeledőkre, sőt még a fegyverét is elővette, mintha csak szükség esetén használni akarta volna.

Szadyk parancsait be sem várták. A vezérnek annyi ideje sem volt, hogy a száját kinyissa, mikor a kirgizek már láncz módra körülfogták az utat, elkiáltották magukat és jobbra balra megosztva mindenkép csak azon voltak, hogy szem elől ne téveszszék a bujkáló lovast. Valósággal elkezdtek vadászni erre a gyanus lovasra.

Egy pillanatra megint feltünt a fák között s észreveszi, hogy üldözik, megfordult, de egyszerre egy félkör közepén találta magát... Csak egy útja volt a menekülésre, visszafordulni. De a lovas habozott tépelődött, s két lovas közt nagyobb közt pillantott meg odavágtatott nem törődve többé semmivel sem.

— Utána! Utána! — hangzottak fel a dzsidások kiáltásai, melyek még Mat-Murad főhadiszállására is elhallatszottak és ott nagy aggodalmat keltettek.

A lovas félreugrott; lova jobbnak bizonyult, mint az üldözőké...

Szadyk lekapta a válláról a fegyverét, czélzott, és bevárva azt a pillanatot, mikor a szökevény szabadon áll, elsütötte... Még más néhány golyó is süvitett el ugyanabba az irányba... A lova megbotlott és elesett, a lovas pedig a fején keresztül bukfenczezett... Nem ért rá kiáltani, nem ért rá felugrani, máris érezte, hogy meg volt kötözve.

Elcsipték.

— Ni hiszen ez Doszcsák, az orosz táborból!... — ismerte fel azonnal az egyik kirgiz, a mint belenézett porlepte és sáros arczába.

— Persze hogy Doszcsák, — ki is volna más? — ismerte be az utóbbi.

Odajött Szadyk, elkedződött Doszcsák kihallgatása és vallatása.

XXVIII.

A tábornok levele.

— Honnan jöttél? — kezdte el Szadyk kihallgatni az elfogott dzsidást.

— Én? Honnan jöttem? — ismételte a kérdést Doszcsák s elkezdett körülnézegetni, mintha csak valakit keresett volna a szemeivel az őt gyürüként körülövező tömegben.

— No beszélj és ne huzódozzál! Mert majd megoldom a nyelvedet tüstént! — szólt rá a vezér.

— A honnan jöttem, ott most hült helyem van; és nem hozzád jöttem, hanem Atamkulhoz... Te pedig elcsiptél... feltartóztattál... A Mulla majd megharagszik...

— Hát ez itt mi?

Szadyk odanyúlt a nyakán lógó táskához és megfogta. Doszcsák elfordult és megpróbálta elrejteni a táskát. De megfogták a kezét, lecsatolták a nyakáról a táskát, melyet egy pillanatnyi küzdelem után a hatalmukba kerítettek...

— Jaj de boszúsak lesznek reád! — szólt mosolyogva Doszcsák. — No de ha erőszakkal elvettétek tőlem, nem az én hibám, majd megmondom Atamkulnak...

Kifordították a táskát és kiráztak belőle egy nagy levelet, a borítékot föltépték, s kíváncsian nézték mi van benne . . .

— Oroszul . . . én nem tudok, — szólt Szadyk, — gyorsan lóra és vissza! Ott Mat-Muradnál van ember, a ki oroszul tud, az majd elolvassa. Hajrá! Erre pedig jól vigyázzatok, két ló között gyalog kisérjétek, hogy meg ne ugorjék . . . Te kutya, te! Kutyáknak szolgálsz, és kutya módjára is fogsz elpusztulni . . . el vele!

— Ne fenyegetőzzél mindjárt a halállal! — mondotta Doszcsák elég világosan, — lehet hogy még nagy köszönetet mondtok és új selyemkötöst meg lovat ajándékoztok az öreg Doszcsáknak . . .

— De ni, ott szemben jön maga Mat-Murad . . . Hé, félre ott az útból!

Mat-Murad emberei közt volt egy, a ki tudott oroszul. Odaadták neki a levelet, melyet Doszcsák úgy rejtegetett . . .

— Mit mondtam? — szólt Szadyk gonoszul mosolyogva. — Kiderül még, hogy igazat mondtam, a mit eddig nem akartak elhinni.

— Átkozott kétlelkű, kétnyelvű kutya! — kiáltott fel Mat-Murad. — No de olvasd csak el még egyszer nem egészen értettem meg . . .

Az oroszul tudó ember még egyszer átolvasta a levelet és kezdte szóról-szóra lefordítani a tartalmát . . . Mind némán, a legfeszültebb figyelemmel hallgattak . . . Egyedül Doszcsák maradt látszólag teljesen egykedvű szemlélője a körülötte történőknek . . . Mindenfelé nézelődött, halkan beszélgetett a dzsidásokkal, csak a könyökeit mozgatta, mindenáron meg akarván tágítani a kötelékeit.

«Mulla-Atamkulnak a vitéz harczosnak, az orosz tábornoktól . . .» — olvasta az oroszul tudó ember.

« . . . Adjon az isten neki minden jót, mindenben sikert, diadalt az ellenségei felett . . . és békességet a hajlékában . . . Azért, hogy elvezette az övéit a kutaktól és átengedte nekünk a vizet, köszönetet mondunk; az igért tiz köntöst és ezer aranyat elküldöttük, de választ még nem kaptunk; megérkezett-e minden szerencsésen? . . . Utolsó leveledet, a melyben a khivai meghasonlásokról és arról értesítesz, hogy ezen az oldalon szabad az út Khiva felé, szintén köszönetet mondunk — és a következő ezer aranyat és tiz köntöst haladéktalanul útnak indítjuk . . . Azt is megigérted nekünk, hogy azt az aljas Mat-Muradot és a gonosz Mulla-Szadykot élve kézrekeríted és nekünk kiszolgáltatod, — ezért mi hajlandók vagyunk kivánságod szerint, fejenkint tizezer aranyat fizetni. A ladikokért, melyeket az embereid ott hagytak nekünk az átkeléshez, ki fogja számodra eszközölni a tábornok a sassal diszitett «fehér czár» rend nagy keresztjét, és ezredesi rangot . . . Allah oltalmazzon! . . . nem sokára viszontlátjuk egymást Khivában, csak addig is légy segitségünkre . . . mint eddig . . .»

A levélnek vége volt. Mat-Murad ránézett Szadykra a ki meg lopva pislogott ő reá . . .

— Mielőtt a mi fejünket kiadnád, előbb majd te rólad húzzuk le a bőrt elevenen! — mormogta a vezér a fogai közt. — Veled is hamarosan végzünk, — fordult oda Doszcsákhoz.

— Miért, ugyan miért büntednéd a szegény dzsidást, mit vétettem én? Engem úgy küldtek, hát eljöttem; hát tudtam én hogy mi van abban a levélben? . . . Én akaratom ellenére állottam az oroszok szolgálatába, erőszakkal fogtak meg; épen azért is vállaltam el ezt a levelet Atamkul számára, hogy ott hagyjam az oroszokat és hozzátok pártoljak . . . Hát ugyan miért ölnétek meg engem?

Szegény Doszcsák olyan keservesen nézett Mat-Muradra, s olyan naivitással adta elő a védelmét, hogy a vezér önkéntelenül elmosolyodott.

— Ha tudtam volna, hogy mi van abban a levélben, úgy vezérem egyenesen hozzád hoztam volna . . . Mit nekem Atamkul? . . . nem is ismerem őt! . . . Ha kivánod, itt előtted levágom őt a saját kezeimmel!? . . .

Utolsó szavait Doszcsák igen kifejező mozdulattal kisérte; a naivság helyébe hirtelen vadság lépett, s egy pillanatra eltorzította az arczát. Ezen a hirtelen elváltozáson Szadyk önkéntelenül megütközött.

— Hát te ismered őt? — kérdezte tőle s vizsga szemekkel nézett az arczába.

— Én? Nem, én nem ismerem . . . midőn egyszer láttam, a mikor még orosz szolgálatban volt . . . azóta soha . . . Nem, én nem ismerem.

— A Rusztem-tanyán majd elcsipjük; — intett az ostorával Mat-Murad, — adjátok alá lovát, még szükségünk lehet rá, — szólt Doszcsák felé intve. Előre!

Doszcsákot lóra ültették, a lábait minden eshetőségre összekötözték a ló hasa alatt, óvatosságból hurkot is vetettek a nyakába, s az egész lovascsapat ügetve elindult a kazar-aszpuki úton Mulla-Atamkul főhadiszállása felé.

Szadyk az ő kirgizeivel kerülő útat tett, a másik oldalról akart odaérkezni, hogy Atamkul előtt elzárja a visszavonulást, ha még idejekorán észre találná venni a fenyegető veszedelmet.

A levelet Mat-Murad gondosan összehajtotta és elrejtette aranynyal gazdagon kivarrt köntösébe.

Alig hogy a nap felkelt a Rusztem-tanya házai és kertje már körül volt zárva.

XXIX.

A bünhödés.

Mat-Murad és Szadyk leszálltak a lóról. Számukra nagy khivai szőnyeget terítettek le a földre, mind a ketten rátelepedtek és készültek kihallgatni a vádlottat és röviden törvényt ülni fölötte. A két vezér emberei körben szintén leültek és szótlanúl várták a rögtönzött itélkezés fejleményeit.

Atamkul harczosai távolabb állottak . . . Csak kevesen voltak, s épen azért gondolniok se lehetett rá, hogy vezérüket erőszakkal kiszabaditani megkisértsék. Legnagyobb részük jónak látta még idejekorán kereket oldani, s ezek között volt a persa is.

Atamkult odaültették vádló-biráival szemben.

Komoran bámult a földre és teljesen nyugodtnak látszott. Érezte, hogy ezúttal rosz vége lesz a dolognak. Tudta, hogy Mat-Muradhoz és Szadykhoz való viszonya koránsem volt valami barátságos; de eddig nem félt tőlük, mert nem volt tudatában semmi olyannak, a mi jogot adhatott volna nekik a fejére . . . De most érezte, hogy megvan ez a joguk, s hogy történt valami, a mi felszabadította ellenségeinek a kezeit . . .

Olykor-olykor odapillantott a körben ülő harczosok fölött az asszonyok lakosztálya felé . . . s voltak pillanatai, mikor, mintha női hangokat hallott volna. Úgy tetszett neki, mintha Martinovna Natália hangját hallaná. Összerezzent és hátraugrott.

— Hová, hová! kiáltott rá Szadyk.

Atamkul kezei össze voltak kötve, s a kötél vége jobb lábára volt csavarva, úgy hogy alig birt mozdulni. Két dzsidás egész könnyen viszszaültette őt előbbi helyére.

Felolvasták előtte a vád tárgyául szolgáló levelet.

— A miről ott szó van, arról én nem tudok semmit. Nem értem az egészet — szólt Atamkul komoran és elsápadt.

— Muzulmán vagy-e te, vagy már egészen hitetlen lettél!? — szólt rá szemrehányólag és fejcsóválva Mat-Murad. — Már a tieidet is elárulod!?

(Folytatása következik.)

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** Alapitási év 1810.

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruháik s bárminemü kelmék **festetnek és tisztittatnak.** — A főmulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra feketi s naponkinti érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

3085 sz./1898.

Faeladási hirdetmény.

Alább részletezett vágások fakészletei az apatini m. kir. erdőhivatal irodájában 1898. évi október hó 17-én délelőtti 9 órakor megtartandó nyilvános árverésen a legtöbbet igérőknek elfognak adatni s. p.

Tételszám	Erdőgondnokság	A vágás megnevezése	Kihasználási időtartam	Megbecsült épület és műszerfa tölgy	épület és műszerfa füz és nyár	tüzifa tölgy és szil	tüzifa cser	tüzifa füz és nyár	Kikiáltási becsár
				köbméter					forint
1	Bezdán	Monostorszeghi Susnyár	A szerződés jóváhagyásától 1899. márczius 31-ig	424	—	1004	1182	—	8864
2		Baracskai Illimán		41	—	1043	—	2216	5453
3	Apatin	Apatini Neugraben		—	—	—	—	661	722
4		« Sikericza		—	—	—	—	186	249
5	Doroszló	Doroszlói erdő		110	—	513	717	—	4389
6		Szontai Sztaklár		10	224	50	—	7222	8757
7		« Fajzás		—	—	—	—	4802	5018
8		Karavukovai Kamaristye		343	80	901	—	1931	7179
9	Palánka	Plávnai Morgács 1898. évi		607	—	1516	373	—	8668
10		Bukini Raskovácz 1897. «		1020	—	2603	809	—	15751
11		« « 1899. «		1165	—	2933	2363	—	22081
12		« Falualatti 1899. «		801	—	1706	1336	—	13298
13		Plávnai Morgács és Szudnasuma árokpartján álló fák		7	—	330	—	17	737
14		Bukini felső sziget		—	—	—	—	5999	7927
15		Plávnai Butykovácz 1896. évi		—	—	—	—	676	806
16		« « 1897. «		—	—	—	—	1396	1864

az árverési és szerződési feltételek alólirott hivatal és az illető erdőgondnokságoknál megtekinthetők.

Apatinban 1898. szeptember hóban.

7875

M. kir. erdőhivatal.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

III. (Folytatás.)

Este még azt mondta az atyjának, hogy elutazik. Fölmegy Budapestre a lóversenyekre, aztán meglátogatja Csanálosy Berczit, onnan nem tudja, hová megy, talán külföldre, Svájczba. Majd megirja. Meglehet, hogy az őszig nem is tér vissza.

Az öreg Kadocsa fölsziszszent:

— Azt hittem, fiam, hogy megházasodol.

— Ráérek még arra, apám, — felelt a fiú.

— Nem tudom. A Bogáthy Magdusok nem teremnek minden bokorban.

A büszke öreg csak úgy könnyedén beszélt, de homloka mély ránczokba húzódott s keze reszketett a szék támláján.

Egy perczig habozott, vajjon kitárja-e fia előtt egész kétségbeejtő helyzetöket? De nem szólt. Nem szólt volna, ha mindjárt ott éri a veszedelem ebben a szempillantásban.

Aztán hiszen egy darabig még majd csak elhúzzák. Kulcsár az ügyvéd elintézi a dolgot Hájékkal, hogy várjanak. A miskolczi takarékpénztárnál is igértek még tizenkét ezer forintot. Ott még nem bizalmatlankodnak. Torday Andrist is alá lehet iratni egy pár ezer forintig, az biztos pénz. Egy jó termés is sokat lendíthet rajtok.

Időközben majd megjön az esze Ákosnak. Kulcsárral is irat neki. Arra hallgat ez az önfejű gyerek. Most csak hadd menjen. Az öreg nem erőlteti.

Ákos kiadja a rendelést még este, hogy reggel fogják be neki a két szürkét.

De mekkora az öreg méltóságos úr csodálkozása, mikor reggel visszatolják a kocsit a színbe. Ákos kiüzent, hogy nem kell befogni, nem utazik el.

Egy pillanatig az öreg úr azt hiszi, hogy Ákosnak talán mégis megjött az esze. Ha csak egy kicsit gondolkozott rajta, be kellett látnia, hogy atyjának igaza van. Olyan partit mint Bogáthy Magdus nem kell könnyelműen elszalasztani. Ki tudja, pár hónap múlva, megkaphatja-e még?

Kadocsa Mihály elégülten veregeti meg fiának a vállát:

— Helyes, fiam, nagyon helyes, hogy nem utaztál el. Hát a miről beszéltünk az este, a házasságon gondolkoztál, Ákos?

— Gondolkoztam, apám. Egész éjjel azon gondolkoztam. Már választottam is.

— Melyiket? Soós Ellát?

— Nem azt, — felelt Ákos kitérőn.

— Hát mégis csak Magdust?

— Azt sem. Nem gazdag leányt.

— Az öreg Kadocsa hüledezett:

— Nem gazdagot? Szegényt? Te szerencsétlen, hát tudod-e . . . ?

— Tudom, apám, hogy ez a házasság nem tetszik neked. Én sem akartam. De nem tehetek róla. Az ember addig játszik a tűzzel, míg megégeti a kezét. Őrülten szeretem Balog Zelmát.

Kadocsa Mihály elsápadt és tántorgott:

— A doktor leányát?

Erre soha sem gondolt. Mindenre inkább, csak erre nem. A doktor leányát? De hiszen ez egyenes őrültség. Az öreg méltóságos úrnak még a lélegzete is elfúl, levegő után kapkod.

— Addig nem, míg én élek, — hörgi fúldokolva.

De a fiú daczosan visszavág:

— Megmondtam, apám. Vissza nem vonom.

Több szót nem váltottak. Minek? Mindketten tudták, hogy egyik sem győzi meg a másikat, szép szóval, okoskodással, esdekléssel vagy fenyegetőzéssel.

Ákos kiment az istállóba s megnyergeltette a Sellőt. Míg a lovat kivezetik, addig szivarozva járkált az istálló előtt. Nagyon izgatott volt és nagyon roszkedvű. Már bánta, hogy el nem

Neogrády Antal rajza.

— Láncz hordtát, mi történt itt? — szólt az orvos megütközve.

utazott. Legalább meg kellett volna próbálnia, nem tudná-e ezt a leányt elfelejteni?

Mikor kilovagolt az udvarról, még ezen tünődött. De mikor a kis sárga házhoz ért, a hol a doktorék laktak s a szép leányt megpillantotta az ablakban, föllobbant egész szenvedélye. Többé nem habozott.

Leugrott a lóról s oda kiáltott az udvaron őgyelgő mindenesnek:

— Kösd be az ólba.

A büszke paripa, úgy látszott, mintha maga is bámulna, mikor bevezették az alacsony tehénistállóba s oda kötötték a tehén helyére a jászolhoz.

A bamba mindenes is bámult. A szolgáló kinézett a konyhából és bámult. Még a kis fecske is kidugta fejét a fészekből az eresz alól, mintha neki is valami bámulni valója volna.

Pedig hiszen máskor is láthatták Ákos úrfit. De ma oly szokatlanul ünnepélyesnek látszott, ámbár csak a sárga lovagló kabátja volt rajta.

A Bodri, a nagy lompos eb, mely ott nyujtózkodott a tornáczon, fölkelt s odajött, hogy barátságosan hozzá törleszkedjék; de Ákos meg sem simogatta, csak bement.

A szép leány kissé elfogódva, kipirult arczczal jött elejébe.

— Beszélni akarok magával, Zelma, — szólt a fiatal ember.

— Ej, Istenem, — viszonzá a leány, nevetéssel igyekezvén palástolni megzavarodását. — hát nem beszélgetünk minden nap?

A fiatal ember idegesen felelt:

— Ne folytassuk tovább a tréfát, Zelma. Jól tudja, hogy mit akarok mondani.

A leány nyugodtan, csöndesen felelt, csak hangja reszketett kissé, s arcza lett még sötétebb piros:

— Tudom, de azt kérdezem: hát az atyja?

— Apám? Most magát kérdeztem, maga feleljen, Zelma.

— Az én feleletem rövid. Nem akarom, hogy még egyszer beszéljen róla.

— Az ifju szeme lázasan villant meg.

— Hát elutasít, mikor nőül kérem?

A leány hangja még jobban reszketett, pillantása kerülte az ifju pillantását, de a mit mondott, az oly nyugodt és határozott volt most is:

— Mi régi jó barátok vagyunk, Ákos; miért ne maradnánk tovább is azok? Én szegény leány vagyok, a mi rokonaink csupa szegény emberek, én nem volnék helyemen abban a körben, a hová maga engem fölemelni akar. Előbb vagy utóbb észrevenné azt és megbánná.

Hevesen szakitotta félbe az ifju:

— Mire való ez az okoskodás? Mondja ki világosan, hogy nem szeret, hogy nem akar.

Ez a visszautasitás kegyetlenül mardosta az ifju büszke szivét. Oly hihetetlennek látszott az, hogy erre nem is gondolt. Őt, az egész vármegye egyik legelőkelőbb ifját, a kinek örömest nyujtaná kezét akármelyik leány a legelső úri családokból, kikosarazza egy egyszerű falusi orvosnak a leánya. Őt, a ki kamarás lehet, mint az atyja, méltóságos úr lehet, főispán lehet, ha akarja, a vármegye legelső embere lehet, még több is lehet, őt utasítja el egy ilyen leány. Hát nem őrültség ez? Hát nem földig sujtó megalázás ez?

Még várt egy perczig, reszketve harag és szégyen miatt, küzdve az ellenkezés által még jobban fölkorbácsolt szenvedélyével.

— Hát szóljon, — mormolta az elfojtott indulattól rekedten; — hát szóljon: csakugyan elutasit?

Halk, elhaló hangon felelt a leány:

— Miért kinoz? Miért faggat tovább? Én megmondtam okaimat, hogy miért lehetetlen az, a mit ön kiván. Gondolkozzék rajta s maga is be fogja látni. Talán most nem, de később bizonyára be fogja látni.

— Én semmit sem látok be, csak az ön szivtelenségét s az én esztelen vakságomat, — vágta oda az ifju.

Ingerültségtől remegett minden idegszála. Nem birt tovább szólni, nem birt tovább maradni. Dühösen távozott.

A Bodri kutya félve húzódott előle odább a tornáczon. A szolgáló visszakapta fejét a konyhajtóból. A mindenes fejét csóválva kullogott az istállóba. Csak a kis fecske nézett ki most is kiváncsian, bámészkodva a fészkéből.

Kadocsa Ákos lovára vetette magát.

Épen akkor fordult be egy fakó parasztszekéren az orvos, a kit már korán hajnalban kivittek valami beteghez a szomszéd faluba. Vászon lebernyege, kalapja, arcza, szakálja, minden csupa por volt. Magas termete egészen meggör-

nyedt az alacsony szalmaülésen. De azért kedélyesen szítta a virginiáját s vígan integetett kezével a fiatal embernek.

— Felséges szilvóriumot hozok a szurdoki plebánostól . . .

A többit már nem hallotta a fiatal ember. Vágtatva rohant tovább, míg a doktor bámulva nézett utána.

Mikor benyitott a szobába, a leányát találta ott zokogva.

— Lánczhordtát, mi történt itt? — szólt az orvos megütközve.

A leány hirtelen letörülte könyeit:

— Semmi, édes apa, csak Kadocsa Ákos kérte meg a kezemet.

— Hát azért sírsz? — kiáltott föl az orvos mindegyre jobban bámulva.

— Megmondtam neki, hogy nem mehetek hozzá.

— Hum, — vonogatta vállait csodálkozva az orvos. — Ilyen nagy szerencsét eltaszítni! Nem értem, Zelma. Hát a khinai császárra vársz? Vagy mi?

IV.

— Megint egy váltóóvás, — szólt Máli az öregebb postás kisasszony, mikor az érkezett leveleket osztályozta. — Már csakugyan jó lesz Kadocsa Ákosnak, ha nem legyeskedik itt Zelma körül, hanem valami gazdag menyasszony után néz.

Karolin sohajtott.

— Istenem, milyen jó azoknak, a kik gazdagok! — gondolta magában.

Ha ő gazdag volna, talán beteg sem volna, talán csúnya sem volna, talán ezek a ránczok sem volnának a szemei körül. Ki tudja, akkor talán . . . ?

Csak rakosgatja sorba a leveleket, de az esze nincs ott, az esze másfelé jár. Ha gazdag volna, ha sok pénze volna . . . De ugyan kinek kellene ő akkor is? Egy sánta nyomorék!

— Vigyázz, — zsémbel az öregebb; — mind összekevered azokat a leveleket. Tedd ide azt, az is idevaló. Nem látod? Méltóságos Kadocsa Mihály úrnak. Kulcsár ügyvédtől. Ugyan mi lehet benne?

Forgatja a levelet, hátha valamit ki lehetne betűzni a boritékon át? Vajjon mit írhat az ügyvéd?

— Tudod, ez az a fekete szakálas kopasz úr, a ki a múlt héten itt járt. A méltóságos úrnak az új fiskálisa. Tudod, az a goromba, a ki föltett kalappal jött be ide a postára.

Karolin emlékszik, de ő nem kíváncsi az ügyvédek levelére. Inkább azt szeretné tudni, valjon Ákos erre tér-e vissza? Vajjon megáll-e újra a doktoréknál? Mikor elvágtatott, haragosnak látszott.

Az öregebb postás kisasszony ajkait biggyeszti. Persze hogy vissza fog térni az úrfi. A férfi mind *liyen* haszontalan. De egyszer majd igazán el fog maradni és akkor hiába sír az a leány. Bizony hiába. De úgy kell az ilyen oktalan teremtésnek.

— Én nem fogom egy cseppet sem sajnálni, — jelenti ki Máli kisasszony.

Karolin megint csak sohajt. Tudja isten, ma olyan lágyszívű, hogy *mindenkit* sajnál.

Dél felé jár az idő s Kadocsa Ákos még nem tért vissza a reggeli lovaglásból. A postás Karolin ki-kikandikál a zöld zsalu közt.

— Istenem, nem történt-e valami baja?

Száraz, fanyar nevetéssel vonogatja vállait a másik:

— Rosz pénz el nem vesz.

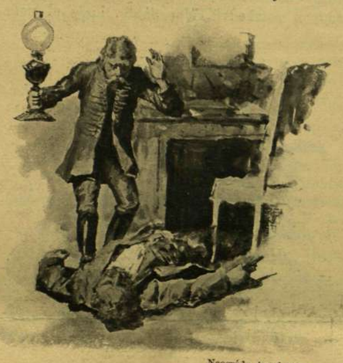
Már a delet is elharangozták s hiába várják a kastélyban is. Az öreg inas aggódva tipeg a folyosón. Nem érti, mi történik itt ma. A méltóságos úr egy helyben ül reggel óta, kimeredt szemekkel, sápadt arczczal. Nem tudják, mi baja. De nem engedte, hogy az orvost elhívják.

Hogy valami összeszólalkozás volt reggel a méltóságos úr és a fiatal nagyságos úr közt, azt sejti Antal. De összeszólalkozás előfordult máskor is, mert mind a kettő igen büszke és makacs; azért nem lett belőle soha valami nagy baj. A méltóságos úr mindig engedett, az lett a vége.

Most azonban olyan rettenetesen felindultnak látszik a méltóságos úr, hogy Antal semmiképen sem birja megérteni. Valami szörnyű nagy dolognak kell lenni.

Igaz, hogy váltóóvás is jött délelőtt. Már Antal is úgy véli, hogy nagyon sok lesz. Az ügyvédtől is jött levél s az ügyvédektől soha sem jön valami jó. De a méltóságos úr máskor nem sokat törődött az effélékkel, irkálhattak neki akármit.

Máskor, igen máskor, a mig remélhetett, a mig fia házasságában látta a menedéket, a mig új fényről, új gazdagságról álmodozhatott. De most fiának eszeveszett szenvedélye eltörte az utolsó támaszt, a miben még bizakodott. Most már ijesztően tátongott feléje az örvény.

Neogrády Antal rajza.

A méltóságos úr ott feküdt az íróasztal mellett a földön.

Ebben a lelki állapotában találta a Kulcsár levele, tele csupa rosz hírrel. Hájék nem akarnak egyezkedni, a miskolczi takarékpénztár nem adja meg a tizenkét ezer forintot, a mit féligmeddig már megigért s Donát Demeter is nyugtalankodik, de ezt még le lehetne csillapítni, ha a félév óta elmaradt kamatokat megkapná.

Az öreg méltóságos úr reszkető kezéből lejtette az asztalra a levelet.

— Vége, mindennek vége, — mormogta tompán.

Elhomályosuló agya nem látott már utat a kigázolásra. Az ügyvéd ugyan bátorkodott jó tanácscsal is szolgálni a méltóságos úrnak, de a büszke úr nem kér senkitől tanácsot.

Hogy adja el a birtokát? Hátha még lehetne? Talán még maradna egy pár ezer forint? Nos, aztán? Hová megy aztán? Látott már tönkrejutott urakat, a kik nyomorogva tengetik tovább hitvány életöket; de ő nem fog azok közé tartozni. Esküszik, hogy nem.

Fölemelkedett a székről s összegörnyedt alakja újra kiegyenesedett. Ha már nincs menekülés, ha már el kell bukni, hát bukjék el úgy, mint igazi úr, fölemelt fejjel, nem megalázkodva, nem úgy, mint valami koldus, hányódva-vetődve, a nyomoruságtól elgyötörve.

Mikor az ebéd idejekor a vén inas, még mindig aggódva, lábujjhegyen bejött, szörnyen elcsodálkozott, hogy a méltóságos urat már nem találta a széken görnyedezve, hanem föl-alá sétálva a szobában.

— Haza jött a fiam? — kérdezte ő méltósága.

A szolga jelentette, hogy még nem. Talán még várjanak az ebéddel?

— Nem, — válaszolt a méltóságos úr. — Tálalhatnak.

A mint leült az asztalhoz s pillantása fiának üresen maradt helyére fordult, valami mély szomoruság tükröződött arczán. Az öreg Antal azt mondja: soha sem látta még oly szomorúnak.

De az csak egy perczig tartott, aztán megint oly hideg és büszke lett, mint rendesen.

Nagyon keveset evett. Nem is ivott. Csak az ebéd vége felé kérdezte meg Antalt: van-e még abból a hatvanharmadiki aszúból?

Fölhoztak egy palaczkkal s abból két pohárkával töltött magának. Attól kissé kipirosodott az arcza. A többit az egész palaczkkal oda nyujtotta a vén inasnak:

— Megihatod.

Nagyon bőkezű, adakozó úr volt mindig. Jó időket élt nála a cselédség. Mikor még több vendég járt ide a kastélyba, s néha reggelig is elkártyáztak az urak, a mi lehullt a földre, bankó vagy ezüst pénz, azt soha sem engedte a méltóságos úr, hogy fölszedjék a földről.

— Az a tietek, fiaim, — mondta a cselédeknek.

De az utóbbi időben már kevesebb volt a vendég. Már nem kártyáztak, s a régi vig életnek csak az árnyéka volt.

— Emlékszel még, Antal? — mondta a méltóságos úr.

Jól esett neki visszagondolni arra a régi vig életre.

— Megvénültünk, fiam, — mondta aztán.

Délután Szent-Jakabról jött át egy ember. A fiatal úr küldte. Azt üzente, hogy Málnásy Ferieknél van s nem jön haza csak holnap után.

— Jobb is így, — mondta a méltóságos úr.

De Antal még akkor nem értette, hogy mit jelent az. Csak arra gondolt, hogy a fiatal úr ma reggel összetűzött a méltóságos úrral s a méltóságos úr most haragszik. Pedig igazán nem látszott már haragosnak.

Lement az istállóba s körüljárta a lovakat. Egyiknek-másiknak megveregette a nyakát, megsimogatta a hátát. Megkérdezte, *mi* baja a Gyöngyvérnek, hogy a lábát emelgeti? Azt mondták, hogy valami szögbe lépett, de már jobban van, holnap meg is nyergelhetik, ha a méltóságos úr parancsolja.

A méltóságos úr csak a kezével intett: nem kell.

Visszatérőben valami pesti ember várta a tornáczon a méltóságos urat, valami átutazó ügynök, a ki a gyapju végett szeretett volna beszélni. Beszéljen az ispánnal, utasította el ő méltósága büszkén s bement a szobájába, honnan aztán ki sem jött. Antal látta, hogy sokáig állt az ifjú úr arczképe előtt. Még abból az időből való volt az a kép, mikor a fiatal úr csak olyan tíz éves kis fiú volt. Gyönyörű göndörhajú gyerek volt. Antal tudja, mert ő már akkor itt szolgált.

— Most pedig ne háborgassatok, — mondta a méltóságos úr s oda ült az íróasztalához.

Nem háborgatta senki. Nem is hallottak semmi zajt, csak egyszer rémlett úgy Antalnak, mintha valami koppanást hallott volna, de azt hitte, hogy azt is csak képzelte. Csak mikor beesteledett s bementek lámpát gyujtani, akkor látták, hogy a méltóságos úr ott fekszik az íróasztal mellett a földön, a hogy a székről ledőlt.

Először azt hitték, hogy a guta ütötte meg. Hirtelenében elszaladtak a doktorért, hátha még lehetne rajta segíteni. Csak aztán látták, hogy a vér szivárog halántékán s mellette hever a földön a forgópisztoly. (Folyt. köv.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította **Ambrozovics Dezső.**

(Folytatás.)

Nem igaz az, a mi abban a levélben van . . . Mutassátok meg nekem azt, a ki ezt a levelet hozta; honnan vették? . . . Hiszen annyi mindent lehet írni boszúból . . . Ki hozta ezt a levelet?

— Hozzátok őt ide! — kiáltott Mat-Murad. Doszcsákot bevezették a körbe.

Atamkul a fogait csikorgatta . . . Tajtékzó szájjal ráakarta magát vetni Doszcsákra. Menten megfojtotta volna őt, ha ebben a pillanatban véletlenül meglazul a kötél, a melylyel a kezei össze voltak kötözve . . .

— Mikor az oroszok fogságában voltam, — szólt rekedten a vádlott, — ez elakart veszíteni, halált akart hozni reám . . . Ő az én ellenségem . . . ez pedig hazug levél . . . Esküszöm a Koránra . . . üssön belém a mennykő, szálljon reám a bélpoklosság és száradjon el a nyelvem, ha most nem mondok igazat . . . Hazug az a levél . . . Ellensége vagyok én az orosznak . . . nem alkudoztam velük . . . s ezt a levelet a vesztemre irta valaki . . .

A szerencsétlen ember hevesen, egész testében remegve beszélt; az arcza lángolt, halántékán kiduzzadtak az erek és szemei nyugtalanúl forogtak . . . Szinte megvadúlt . . .

Doszcsák keresztbefonta a karját és mélyen meghajolt Mat-Murad előtt. Előre lépett és látva Atamkul tehetetlenségét, oda állt vagy két lépésnyire mellé . . .

— Engedd meg vezérem, nekem, csúszómászó féregnek, a te méltatlan szolgádnak, hogy egy szót szóljak. Engedd meg, hogy az igazság fényével elvakítsam ennek a gonosz embernek a szemeit. Én, Doszcsák, sok mindent tudok és sok mindent fogok nektek elmondani . . . Csak engedjetek beszélni . . .

— Beszélj hát, — szólt Mat-Murad.

— Ez az ember sok roszat tett nektek, engedjétek meg, hadd kérdem ki én . . .

— Rajta hát, hadd kérdezze, — unszolta Szadyk.

— Tehát te nem kaptál az oroszoktól köntösöket . . . Úgy-e nem kaptál? . . . Oj-oj!

Doszcsák szemrehányólag csóválta fejét, és neheztelve nézett a vádlottra. — Csak nem mered azt állítani, hogy nem . . . !?

— Nem, . . . hazudsz kutya!

— Várj csak . . . hát pénzt se' kaptál?

— Nem . . .

— Asszonyt sem kaptál, feleséget!?. . . még pedig szép feleséget, a kit magad kértél el a táborноktól . . .

— Hazudsz . . . átkozott!

— Oj, oj, oj . . . micsoda gonosz hazugságot beszél a te nyelved . . . Kérdezd csak meg, vezér, az embereit, hoztak-e hozzá a napokban, csak tegnap kellett, hogy legyen . . . valami orosz asszonyt a táborból, — még pedig milyen asszonyt! . . . a legszebbiket . . . kérdezd csak meg!

— Úgy van, — szólt egy a dzsidások közül. — Magam is láttam; ott ül a házában egy orosz asszony, s azt mondják, tegnap hozták . . . én magam is láttam.

— Ide vele! . . .

Néhány ember berontott a házba. Atamkul fészkelődni kezdett a helyén.

Pár percz kinos némaságban telt el.

A bokrok mögött feltünt Martinovna Natália; a karjainál fogva vezették . . . szinte hozták. Mindkét kezével a fiát tartotta, a ki lázasan remegett és zavart tekintettel nézett körül . . .

Natasa mintha nem is látott volna . . . Egész lényén valami elfogultság vett erőt, nem birta fölfogni, mit várnak, mit akarnak tőle.

— Igazam van . . . látjátok? Igazam van! — szólt sietve Doszcsák.

— Téged az orosz táborból hoztak ide? — kérdezte Mat-Murad.

Natasa hallgatott.

— Hé, tolmács, kérdezd meg az ő nyelvén! — szólt Szadyk.

A tolmács átfordította a kérdést oroszra.

— Igen, orcsz vagyok, . . . igen . . . orosz vagyok. . . . bocsássatok el . . . ez itt az én gyermekem . . . nem a tiéd, bocsássatok el! — szólt Martinovna Natália maga elé.

Úgy beszélt, mintha nem is tudná mit mond. Igen hasonlított a beszédje a lázbeteg beszédjéhez . . .

— Szegény! Szegény! — suttogta Doszcsák.

— Végezzünk vele, ne vesztegessük az időt — szólt Szadyk nagyot ásítva, — hiszen a dolog világos.

Mat-Murad elgondolkozott . . .

Megint eltelt egy kinos, tűrhetetlen percz, néma hallgatásban . . . Minden elcsendesült, csak a lovak rágták a zablát és nyeritgettek . . .

Atamkul intett a fejével . . .

— Végezzünk! — szólt Mat-Murad halkan, s kezével valami különös mozdulatot tett.

— Kelj fel bünös! — kiáltott rá az elitéltre két izmos kirgiz.

— Oh ti nagy birák, áraszsza el Allah minden kegyével bölcs fejeiteket! — fordult oda Doszcsák Mat-Muradhoz. — Engedjétek meg, hogy én magam vágjam el ennek a gonosz embernek a torkát.

Natasa mintha nem is látott volna.

— Te csak magaddal törődj . . . el innen! — kiáltott rá fenyegető hangon a vezér! . . . Végezzetek vele gyorsan!

— Mit alakoskodtok? — kiáltott fel Atamkul áthatóan, — mit adjátok a birát?! . . . ti sziványok! . . . Hiszen régóta kivánjátok már a halálomat! Legyetek átkozottak . . .

Megkötözték őt, köntöst borítottak a fejére és betuszkolták a házba.

. . . . . .

— Dobjátok el ezt a dögöt! — szólt Mat-Murad undorral elfordulva, mikor Mulla-Atamkul-nak, a «kétlábú farkas»-nak fejét odahozták neki.

— Már miért dobnák el! — vágott közbe Szadyk. — Hé, (odafordult Doszcsákhoz) fogd ezt a fejet és vidd el ajándékba a táboroknak Mat-Murad és az én nevemben . . . Fogd . . .

Doszcsák mohón, két kézzel kapott utána, térden odacsúszott Szadykhoz és megcsókolta a köntöse szélét.

*

Ezalatt a politikai események folytak tovább annak rendje és módja szerint, és hol a szokott formában következtek be, hol pedig meglepték az embereket váratlanságukkal.

Az egész dráma megoldása már elő volt készítve, Khiva bukása elkerülhetetlenné vált . . .

Az oroszok már Khiva falai alatt voltak . . . A khán menekült. Hová? . . . Ezt maga sem tudta, de nem is igen törődött vele. Valósággal megfélemlítették azok a távoli dördülések, melyeket időnkint a háta mögött hallott.

Ezek a dördülések az orosz ágyúk torkából származtak . . . . . .

XXX.

Visszaemlékezések.

Abban a kertben, a hol a kaukázusi hadosztály törzse volt elhelyezve, egy a többi sátortól elkülönítve felállított sátorhoz egy lovas érkezett tiszti vállrojtos rövid bekecsben, mely tisztán látni engedte szép növését; lassan és lomhán ugrott le a lováról, a kantárt odadobta elősiető legényének és a kardját maga után húzva a földön, belépett tábori sátra vászon-pitvara alá.

Ez a tiszt kissé izgatott volt, mintha aggódott volna valamiért: ezt látni lehetett szórakozott, nyugtalan tekintetén, a melylyel a sátor belsejét végigfutotta, továbbá határozatlan mozdulatain, sőt kezének taglejtésén is, melyet a legénye képtelen volt megérteni, s épen azért kérdőleg nézett a gazdájára.

A gazdája pedig egy pillanatra megállt a sátor középső oszlopánál azután odalépett a tábori ágyhoz, kissé meghajtotta a térdeit, mintha le akart volna feküdni, majd ismét meggondolta a dolgot, levette, majd ismét feltette a sipkáját, a lábával meglökött egy széket, mely felborúlt a szőnyegen s lábaival az ég felé kezdett állani . . .

A legény még mindig türelmesen várt, a gazdája pedig leült, s úgy látszik a falomboknak a sátor túlsó falára vetett árnyékát bámulta.

Merően nézve maga elé, és le nem véve szemeit ezekről a kékes, csudálatos ákombákomokról, a tiszt úgylátszik más formákat és más vonalakat látott bennük . . . Jött egy kis felhőcske és elnyelte a falon azokat a kékes rajzokat, de a tiszt szemlélődése azért nem szakadt félbe, s tekintete ugyan oda szegeződött, mint eddig, szemei csak akkor húzódtak kissé össze, mikor a fal újra világos lett s újra megjelentek rajta a már ismert árnyak . . .

Sem a pillangók, sem a lovasok, sem a falon mászó pók nem tudta a gondolatokba merült tiszt figyelmét magára vonni . . .

A legény bepillantott a sátorba s tágra nyiltak apró szemei . . . Egy óra mulva megint betekintett, és megint ugyanott látta mint azelőtt . . .

A «Galamb»-ot már rég lenyergelte és megjártatta, a szamovárban már rég bugyogott a viz, a teázás rendes ideje is már régen elmúlt, s a tiszt még mindig ott ült és gondolkodott, még mindig a sátor vászon-falát bámulta, bárha a könnyed árnyékok játéka már régesrégen megszűnt s helyet adott egy másodiknak s ez egy harmadiknak, mig végre egészen elsötétült . . . A kozák táboran itatást fújtak, felhangzott a gyalogosok kürtje is, mely a tábori konyha köré szólította az embereket . . . Egészen beesteledett s a tiszt még mindig ott ült és gondolkodott; csakhogy most már szivarozott; egyiket a másik után szívta el, és mint Jupiter az Olympuson kékes szivarfüst imbolygó felhőibe burkolózott.

*

Ez a tiszt pár évvel ezelőtt már volt egyszer Közép-Ázsiában, ha nem is itt az Amur partján és Khina közelében, hát más helyeken: Taskendben, Szamarkandban, Csinasban . . . Annak az időnek az emlékei még nem mehettek teljesen ki a fejéből . . .

Minél tovább gondolkozott a tiszt, annál világosabb és világosabb lett előtte, hogy mi késztette őt ebbe a szemlélődésbe való elmerülésre; egy alak, mind világosabban és világosabban rajzolódott le előtte minden egyebet elhomályosítva, s ez az alak szinte elevenen állt előtte, s mintha csak így szólt volna: «nos barátom, emlékezzél, emlékezzél . . . s nézz végig mindent . . . minden apróságot, minden részletet . . . ne hagyj ki semmit, csak tünödjél és gondolkozzál, nekem majd rendom lesz rád . . . ha valamit elfelednél, majd én emlékeztetlek, s nem engedem, hogy bármit is kifelejts . . . Én majd mint valami hivatlan sugó elmondom előtted összes emlékeidet . . . Ne kiméld magadat édesem!

Lásd kivülünk nincs itten senki, nem hallja senki . . . csak emlékezzél . . . Az «Arol» gőzösön jöttel Csinasba, s itt kezdődnek a te kalandjaid . . .

«Im itt van az öreg tüzér az ő jólelkü vidám ábrázolatával, hosszú ősz bajuszával és még hosszabb pipájával . . . Itt van az a konyhaillatos pörlekedő és duzzogó öregasszony is . . . És itt van körülöttük még valaki . . . egy karcsú, kedves teremtés, végtelenül jó és szeretetteljes szemekkel. Megismered-e vajjon őt . . . Nézz csak rá szépen . . . . . .

«Emitt van egy púpos alak, kissé durvának látszó szürke ingben . . . A nevére alig emlékezel . . . valami dereng a fejedben, de nem tudod megfogni, az emlékeid közé beilleszteni . . . de nem baj . . . hiszen nem a név a fő . . .

«Aztán az a kellemetlenség . . . Lóháton mentél és énekeltél . . . vidám és gondtalan voltál, s nem is sejtetted, hogy oly közel van hozzád a rettenetes, a halálos ellenség . . . Ott abban a bozótban huzódott meg és rád fogta kétcsövü fegyverét . . . Itt megszakad emlékeid fonala . . . de hiszen nem is lehetett ez másként . . . az a kit meglőttek, persze halálosan vagy legalább sulyosan . . . az soha sem hallja a lövés durranását, . . .

«A köd újra foszladozni kezdett . . . nyugalmas ágy, ismét valakinek a jóságos, szeretettel teljes pillantásai, s gyöngéd keze a homlokodon és a kebleden . . . Te azt hitted akkor, hogy angyal ül melletted és csodásan fényes szárnyaival legyezget téged. Te áldottad ezt az angyalt . . . s hogy is ne áldottad volna az isten küldöttét!? Nemde, te minderre igen jól emlékezel? . . . illetve visszaemlékezel most, . . . de volt idő, mikor minderről megfeledkeztél, s mindezt kiverted a fejedből más, sokkal világosabb és tisztább benyomásoknak engedve helyt benne.

«Az angyal lassankint levetkezte légies tulajdonságait, leszállt a földre és felruházkodott csupa földi tulajdonságokkal . . . Asszonynyá, szerető asszonynyá változott . . . Emlékszel-e, mi történt azután . . . nos? . . .

«Ostobaság, csekélység! De hát melyik fiatal ember nem használja fel az alkalmat, ha valami szép leány maga is oly szivesen omlik ölelő karjaiba! ki okoskodik ilyenkor és ki gondol a következményekre?! És azután mi baj is származik belőle? A pillanatnyi fölhevülés magától elmúlik . . . Senki sem veszit vele semmit . . . Itt van pl. ő, vajjon mit veszített? Bizonyára már rég megnyugodott, megfeledkezett mindenről, már akár tizszer is férjhez mehetett azóta, gyermekeket szült és most dajkálja őket, kenyeret és kalácsot süt az anyja példájára . . . és teljesen boldog . . . Aztán meg kivüle sok imádója volt . . . valami köpczös őrnagy . . . meg azután az a komoly, púpos ember . . . Egyéb iránt azzal a púpossal is történt valami . . . és hát . . . ezt is neked róják föl bünödül? . . . Minden őrült ábrándozó . . .

«. . . Soványan, rongyosan, betegen, vadul forgó szemekkel bandukolt a nádasok közt, mint valami eszeveszett vadállat . . .»

A tiszt egész testében megremegett, félénken nézett körül s végigsimitotta kezével az arczát, mintha pókhálót vett volna le róla.

«. . . A gyermek — ez persze más dolog . . . ezt persze meg kellett volna fontolni; ezt persze kissé másként kellett volna csinálni . . . Eh, ostobaság . . . mit tesz az, mit . . . az a gyermek! . . . Hiszen csak nem lehet minden nőt elvenni azért, mert épen anyjává lett a gyermekednek . . . ez lehetetlen már csak azért is, mert mi nem vagyunk törökök, nálunk a soknejűségnek nincsen polgárjoga . . . törvényellenes . . . Hogy is nem tudják azt az emberek megérteni? . . . Hogy nem tudod megérteni te is, te hivatlan súgó . . . Azután meg vajjon az ő gyermeke-e ez? ki kezeskedik arról, hogy ő volt az egyetlen . . .»

A tiszt fülig elpirult, megint körülnézett és megint arczához emelte a kezeit.

«Hogyan, úgy látszik még mindig nem némult el benned teljesen a lelkiismeret? . . . lásd: felébredtél, magad előtt is szégyenled magadat; magad is belátod most undok viselkedésednek teljes aljasságát» — suttogta fülébe egy jól ismerős hang . . . . . .

«De hát hol lehet ő most? Egy félvad ember körmei közt . . . fogva . . . Él-e vajjon, vagy meghalt, s megnyugodott örökre ez a sokat szenvedett anya? És a gyermek . . . az ő kisfia . . . vajjon mi van vele . . . hol van?

Beteges fohász szakadt ki a tiszt kebléből, s ezt a fohászt még a távolabb álló sátrakban is meghallották . . . A pokróczon szendergő legény felriadt, lábraugrott, oda futott a szamovárhoz, felkapta s a sátor bejáratánál összeütközött a gazdájával . . .

A tiszt támolyogva lépett ki a sátorból; szemmel látható élvezettel szivta be a balzsamillatos friss esti levegőt. Pár pillanatig ott állt a küszöbön, azután rátért egy magas fáktól szegélyzett jól kitaposott ösvényre . . .

— Csudálatos egy nap ez a mai! — tünődött a legény, a helyére téve a szamovárt.

Ez a tiszt Rovics Nikolajevics Szergej volt.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A RÓMAI JOG INTITUTIÓI

Jogtörténeti bevezetéssel a forrásokba

IRTA

Dr. VÉCSEY TAMÁS

A budapesti kir. t. egyetemen a római jog nyilvános rendes tanára a m. t. akadémia rendes tagja

Ötödik javitott kiadás

Ára 5 frt.

A MAGYAR MAGÁNJOG MAI ÉRVÉNYÉBEN.

Különös tekintettel a gyakorlat igényeire.

Irta

ZLINSZKY IMRE

kir. itélőtáblai biró, magy. tud. akad. l. tag stb.

Hetedik kiadás.

Az általa az uj házasságjoggal s további uj részekkel kiegészitett VI. kiadás alapján teljesen átdolgozta, kiegészitette s különösen az általános részt ujra dolgozta

REINER JÁNOS

Jog- és államtudor, ügyvéd, egyetemi magántanár stb.

Ára füzve 9 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Az iskolák építése és berendezése

Németországban és Svájczban.

Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett jelentés.

Irta

Dr. JUBA ADOLF

A budapesti VII. ker. állami főgymnasium iskolaorvosa és egészségtan tanára.

34 ábrával. Ára füzve 1 frt.

Alapitási év 1810. **HALTENBERGER BÉLA** *Alapitási év 1810.*

KELMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTITÓ INTÉZET.

Kassa, Szerecsen-utcza 4. sz.

Az ország legrégibb s kitünően berendezett **kelmefestő és tisztitó intézetében** ruhák s bárminemü kelmék **festtetnek és tisztittatnak.** — A főnsulyt ezen intézet a **postai** megbizásokra fekteti s naponkint érkező elismerő levelek szerint **a munkálatok kivitele kifogástalan.** Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

V.

(Folytatás.)

Mikor olyan előkelő úriember agyonlövi magát, akkor mindenki tudhatja, hogy no most rajta, hamar ide, a kinek valami követelése van, s mint a saskeselyük a dögre, szállnak mindenfelől a hitelezők, az ügyvédek, a törvény emberei. Senki sem hagyja a jogát s Kulcsár fiskális nap-nap után egyebet sem tesz, mint alkudozik, veszekedik, próbálgatja, mit lehetne megmenteni a körmeik közül, s végre belátja, hogy semmit sem lehet megmenteni.

Szidja az öreg méltóságos urat, a ki oly könynyelműen elverte ezt a szép birtokot; de az már nem hallja, akár szidják, akár álldják, olyan nyugodtan fekszik ott pompás bronz-koporsójában. Még azt sem olvashatni le hideg márványarczáról, mi volt utolsó gondolata?

A szobában megtalálták a széttépett levél apró darabjait, melyet fiához irt. Mi volt benne, azt már nem lehetett elolvasni. Jó tanács? Szemrehányás? Mind fölösleges, mind hiábavaló immár. Bizonyára ő maga is tudta, azért tépte szét. Elég egy pár búcsúzó szó: Isten áldjon meg, fiam; azzal vége.

És azzal mindennek vége, uraságnak, gazdagságnak, fenhéjázó büszkeségnek. Az öreg méltóságos urat még eltemetik úri módon, a fiával már nem törődik senki. A hitelezők marakodnak a közös prédán, kótyavetyére megy minden, a sok pompás ló, a kastély, a földek.

— Ejnye, ejnye, Ákos öcsém, — sopánkodik Bogáthy Menyhért.

De már nem hivogatja Ákost, hogy mikor látogatja meg őket. Soósék sem hivogatják. Más sem. Az ilyen tönkrejutott embertől mindenki húzódozik. Főkép, a kinek leánya van.

Még Balog doktor is, az a szegény falusi orvos, a kinek egyebe sincs, mintegy kis házikója, azt mondja a leányának:

— No Zelma, azt igazán okosan tetted, hogy kikosaraztad Ákos úrfit. Lám, lám, milyen baj lenne most.

— Apám, — szakította félbe a leány.

— Jó, jó, — szólt a doktor kissé restelkedve, — igazad van, nem illik most főkép nekem fölhánytorgatni azt. Nem is azért mondom. Sajnálom szegény fiút; de mégis jó, hogy így történt.

Csodálatos, hogy milyen élesen lát az apai szem, mihelyt a nagy vagyon káprázató fénye nem vakitja el. Most már fölfedezi a hibákat is a fiatal emberben. De még mennyit. Csupa hiba az egész ember. Igen dölyfös és erőszakos természetű. Nem lehetett volna ez szerencsés házasság.

Hiszen most is oly gyilkos pillantásokat vet reájok, mintha Isten tudja, mit vétettek volna neki. Mintha ők volnának okai romlásának. Mintha nekik valami részök volna abban, a mi történt.

A doktor nem érti. A dölyf, a megsértett dölyf. Nem tudja, hogy mi lehetne egyéb oka. Ő megtette, a mit a tisztesség kiván, feketébe öltözött, fekete keztyűt húzott, kifejezte részvétét a gyászoló fiúnak, leánya nevében is.

Szerette volna meghini vacsorára is, de azt már nem tudta, illik-e a jelen körülmények közt s leányától restelte megkérdezni. Szerette volna, hogy barátságosan váljanak meg, harag nélkül, mint a hogy *régi jó ismerősöknek* való, csak tudta volna a módját.

Persze, ha lehetne úgy elintézni, mint orvosnövendék korában szokta, ha valamelyik iskolatársával baja volt, hogy hátba ütötte:

— Legyen eszed, ne haragudjunk.

De Kadocsa Ákossal nem lehet úgy, ámbár most már az is csak afféle szegény legény.

Igaz, hogy még most is nagyságos úrnak szólítgatják, még az öreg Kulcsár fiskális is, még a végrehajtók is, a felperes ügyvédek is, a kik

Neogrády Antal rajza.

— Oh te édes, — kiáltott fel Ákos elragadtatva.

kidobják őt ősi örökségéből s osztozkodnak vagyonán.

— Hát semmije sem marad? — kérdezi szorongva a postás Karolin nénjétől.

Nagy lelki megelégedéssel mondhatja rá a másik, hogy semmije, épen semmije. Mert nem csekély vigasztalás az ilyen sanyarú viszonyok közt élő két szegény vénleánynak, hogy ismét lesz valaki, a ki nyomorog, mint ők; örömtelen él, mint ők.

Bezzeg nem láthatni most az ifjú urat. Hiába leskelődnek ki a zsaluk közt. S az öregebb postás-kisasszony epés arcza gúnyos mosolyra húzódik. Szeretné tudni, mit csinál most Zelmácska?

Irigy káröröm villan meg a másik leány szemében is. Igen, mit csinál most Zelmácska? De úgy kell neki, úgy kell. A leányt nem sajnálja, csak a férfit. A szép, deli fiatal embert.

— Hát mindenét elveszik?

Oh Istenem! ha most ő gazdag volna. Ha megmenthetné Ákost. Nem kérne érte hálát. Nem, nem, még csak azt sem kivánná, hogy megtudja a fiatal ember, ki segített rajta. Hadd maradna az örök titok. Neki úgy is jó volna.

Oh, ha ő gazdag lehetne! Ha egyszer a lutrin nyerne. Vagy ha Botosné néni reájok hagyná a vagyonát. Ha valami csoda történnék s az öreg fösvény asszony, a ki nem szívelheti most őket, s az újévi és névnapi gratulációkra is csak immel-ámmal felel, egyszer feléjök fordítná kegyes arczát, a helyett hogy a meghalt ura rokonaira akar hagyni mindent.

Hevesen dobban meg a beteges, fonnyadt leány szive arra a gondolatra. Képzeletében látja a néni nagy vasszekrényét. Istenem! mennyi pénz lehet abban! Arany és ezüst, nagy Mária Terézia-tallérok, bankók csomókba rakva, takarékpénztári könyvecskék és sok drága ékszer, a mit megszorult emberek zálogban a néninél hagytak.

Mindez óriási garmadává nő a szegény leány képzeletében. Csak egyszer látta valamikor kis leány korában, csak egy pillanatra, mert a néni rögtön becsapta a rejtelmes szekrény nyitva hagyott ajtaját; de az az egy pillantás egész életén át kisértgeti a szegény beteges, fonnyadt leányt. Oh, ha az egyszer az övék lehetne, az a tömérdek kincs és ő oda önthetné a deli ifjú, a mesebeli királyfi lábaihoz:

— Ez mind a tied. Mind. Mind.

Ászott, sápadt arcza egészen kipirul s szemeiben lázas tüz ég:

— Istenem! Istenem!

A másik szobában keservesen nyög és káromkodik az öreg postamester. Ott kinlódik egy rozzant divánon összezsugorodott lábával s szidja a leányait. Maholnap meg kell gebedni az embernek. Nem törődik már vele senki. Egy kanál becsületes levest sem kaphat. Persze, ha a kisasszonyoknak egyebütt jár az esze. Hát a posta? El van-e már végezve a mai posta?

El, el; de a beteg öreg azért csak egyre morog és pöröl. A két leány fásultan rakosgatja az asztalon hol idébb, hol odább a leveleket, miközben ki-kitekintenek a zsaluk közt.

— Vajjon eljön-e búcsúzni?

Nem hozzájok. Ugyan hogy jönne ő hozzájok Kadocsa Ákos? Hanem odaát Balogékhoz, a hol bizonyosan várják.

— No hát, csak hadd várják, — gúnyolódik Máli kisasszony.

— Nézd, nézd, — jegyzi meg Karolin, — Zelma megint az ablaknál van.

— Ott lehet.

— A szemei olyan vörösek, mintha sirt volna.

— Sirhat.

A két sovány, irigy kisasszony a postán mindent tud, mindent lát s mindent megjósol előre. Hogy még sem egészen úgy történik, arról ők nem tehetnek.

Ákos úrfinak már össze van csomagolva a kis holmija s távozni készül örökre. A törvény emberei mindent fölirtak, lepecsételtek a kastélyban, csak egy kis szoba maradt még, hol a fiatal Kadocsa egy-két napig meghúzhatja magát.

Hová megy? Nem tudja. Mihez fog? Azt sem tudja. Csak az bizonyos, hogy innen elmegy. Itt neki már nincs egyebe, mint a családi sirboltban az a hely, a hová majd koporsóját leteszik az atyjáé mellé.

De még nem akar oda feküdni. Még küzdeni akar, szerencsét akar próbálni. Izmai kifeszülnek, ereiben még hevesen lüktet a vér. Nem akarja magát megadni sorsának s daczosan szembeszáll. Ő élni akar, élni, élni.

Azt akarja, hogy a kik most lent látják őt megalázva, újra lássák fent, s ez a pulya had,

mely most gyáván elhagyja öt, meghunyászkodva, hizelegve keresse barátságát, egy nyájas mosolyát, egy leereszkedő szavát. Oh, még fognak újra utána járni, fogják magasztalni, bámulni, csak fölkapaszkodjék a polczra. Még eljön az az idő.

Folyvást csak ez forog a fejében, mialatt villogó szemei végigfutnak az elhagyott udvaron, a néma folyosón, hol vendégsereg vidám zaja hallatszott hajdan. Merre járnak most? S melyik az, a ki még reá emlékszik?

Vasárnap volt ez az utolsó nap s egy csoport őgyelgő paraszt bekandikált a rácskerítésen az udvarra. Alig billentették meg kalapjokat, mikor a fiatal urat meglátták. Ákos tudja, hogy soha sem szerették. Az öreg méltóságos úr, oh, az jó lélek volt, azt sajnálja mindenki. Az nem bánta, ha a szegény ember elvitt egy pár szál fát az erdőről, vagy hozzá nyúlt egy kis szénához, szalmához, a mi az urasághoz. Az nem fenyegetőzött mindjárt a forgópisztolylyal, mint a fiatal úr.

Pedig ugyan miért? Hisz úgyis a másé lett minden, prédára jutott minden. Hát nem jobb lett volna, ha a szegény ember is boldogul egy kicsit?

Kadocsa Ákos behúzódik a megmaradt kis szobába. Onnan már nem is akar kijönni ma. A kertészék kis szolgálója korán elhozza neki a vacsorát, a mit a kertésznő főzött. A cselédség már mind elment a kastélyból.

A murczos kis leány leteszi kezéből a kosarat az ételes-szilkékkel s egy levelet húz ki a kebeléből.

— Meg még ezt is hoztam.

Kadocsa Ákos közönyösen nyúl utána. Levél? Ugyan kitől? Kinek van még vele valami dolga?

Meglepetve tekint bele. Balog Zelma? Mit akar tőle Balog Zelma? Búcsúzni akar? Szép tőle. No lám, hát nem akar egyetlen búcsúszó nélkül megválni. S még levelet is ír. Igazán ez sok.

Mind az a keserűség, a mit Ákos szivébe fojtott, most hevesen kitör. Úgy érzi, mintha lángoló gyűlölet támadna benne a leány iránt. Mintha atyja véres árnyéka állna közéjök.

— Nekünk nincs egymáshoz már semmi közünk, — mormogja Ákos lázasan.

Kegyetlen gúnynak látszik az a levél. Alamizsna a kikosarazott kérőnek. Egy pár nyájas szó búcsúztatóul. A régi jó barátné írja a régi jó barátnak. Hát nem gyalázatos képmutatás ez az egész barátság köztük?

Feleljen erre a levélre? Hasonló képmutatással feleljen? Az ámító szavak szép formáival, sima, üres frázisokkal?

Igen, felelni illik. A hölgyek leveleit nem szokás válasz nélkül hagyni, ha vérzik is az ember szive, ha reszket is keze, mialatt a papirosra kanyarítja udvarias mondatait.

Hát írni fog. Jó, hát írni fog. Már le is ül, már bele is kezd. Akkor egyszerre ellöki a papirost, eldobja a tollat. Nem fog írni, elmegy maga. Szemtől-szembe akar állni még egyszer azzal a leánynyal s megmondani neki azt, a mit érez, igazán.

VI.

— Ej, milyen szerencse! — ugrott föl az asztal mellől, a hol egymagában borozgatott kint az udvaron az eperfa alatt, a doktor.

Hamarjában nem tudta, hogy örüljön-e, vagy aggódjék. Hiszen már oly régen nem volt nálok Kadocsa Ákos s ez a szokatlan látogatás, ilyen késő este . . . No, de hiszen csak búcsúzni jön.

— Isten hozta. Széket ide, hamar egy széket, — kiabált a doktor nagy zajjal.

S ülteti le a vendégét, kinálja szolyvai vizes borral:

— Nagyon egészséges. Kitünően hasznos a gyomornak. Főkép ilyen disznó melegben. Micsoda tikkasztó meleg ez ma, még este is.

Engedelmet instál, hogy igy neki vetközött s kapkodja magára a kabátot. Hiába tiltakozik a fiatal ember. Aztán szólítgatja a leányát:

— Zelma, gyere ki Zelma, nézd csak milyen kedves vendégünk jött.

Lármáz, hadonáz, mutogatja, hogy milyen jókedvű, de tulajdonkép nem csekély zavarban van a jó ember. Mit is mondjon, ha Ákos még egyszer vissza találna térni arra a multkori dologra? Ha Zelma nem beszélt vele világosan, határozottan? Az mégis kellemetlen volna.

— No még egy pohárkával, — töltené a szolyvai vizes vinkót a vendégébe.

De az nem iszik. Köszöni. Nagyon komoly és sápadt. Nem igen látszik, hogy kedve volna víg poharazásra.

— Ejnye, ejnye, hát mivel szolgáljunk? — töpreng a doktor. — Zelma, leányom, kináld azt a pogácsát. Merem ajánlani. Zelma sütötte.

Meghökken, a mint kimondta. Ej, tán nem is kellene efféle beszédet folytatni. Talán roszul is esik az ilyesmi Kadocsa Ákosnak. Együgyű beszéd ez persze; de az ördög tudja, hogy kell az ilyen finom úrral. Azelőtt könnyen ment ez, olyan barátságosan elbeszélgettek. Kvaterkáztak is. «Isten éltesse doktor bácsi». A doktor elmondta az adomáit. Még abból az időből valók voltak, mikor fent járt Pesten a kurzuson. S nagyokat nevetett hozzá:

— No Ákos úrfi! No Ákos fiam!

De most, mióta ez a szomorú eset történt s mióta Zelmával is úgy fordult a dolog, most igazán nem tudja szegény doktor, hogy mit csináljon. A keresztnevén sem meri már nevezni a fiatal urat s azon veszi észre magát, hogy elbicsaklik a nyelve s ő is megnagyságolja, a mi olyan forma, mintha gúnyolódni akarna a tönkrejutott szegény fúval. Pedig isten ments, dehogy.

Csak legalább Zelma beszélne. De az is csak alig szól egy-két szót. A társalgás minden perczben megakad.

Vagy jönne most a plébános, a ki néha esténként be szokott szólni egy kis koczintgatásra vagy egy játszma pikétre. Mindjárt fölelevenednék kissé ez a fáradt, kedvetlen beszélgetés.

Erősen fészkelődik székén a doktor. Menekülni szeretne. Nini igaz, most jut eszébe, még át kellene menni Csorba Jóskához, az ácshoz, a ki ma reggel leesett a ház tetejéről. Azt bizony még meg kell nézni ma este. De ne tessék azért sietni, mindjárt visszajön ő.

— Zelma leányom, mulattasd addig a nagys... azaz hogy a mi kedves vendégünket.

Ha a postamesteréktől ide lehetne látni, két kiszáradt, hegyes orrú, vénülő leány csapkodná most össze szörnyűködve a kezeit:

— Milyen bolond apa!

Persze, hogy bolond apa ez a naiv, izmos góliát, a ki földhöz vágná a legerősebb birkózót, de nincs több esze mint egy gyereknek. Örül, hogy megszökhetett s ott hagyja Zelmával a kellemetlen vendéget. Még hunyorgat is a szemével, mintha azt akarná mondani:

— Beszélj vele okosan édes leányom, csillapítsd le, békítsd ki, te értesz hozzá. Váljunk el barátságban.

Egy pillanatig a leány ijedten tekintett távozó atyjára, mintha vissza akarná tartani. Kadocsa Ákos észrevette ezt a pillantást.

— Fél tőlem? — szólt tompán, komoran.

A nagylelkü leány fölemelte nyilt tekintetét:

— Miért féljek?

Az ifjú mogorván elforditotta fejét.

— Igaza van, miért félne tőlem? Ön vértezve van minden szemrehányás ellen. Ön oly okos, oly vigyázó és előrelátó. Ön bölcsen előre sejtett mindent s én oly vak voltam, oly kába voltam.

— Nem értem, mivel vádol — rebegte a leány.

Keserűen viszonzá az ifjú:

— Nem vádolom, csak csodálom óvatosságát. Milyen okos előrelátás volt az, hogy nem kötötte sorsát egy tönkremenő ember sorsához. Boldog isten, ha én azt akkor tudtam volna!

A leány fájdalmasan szisszent föl:

— Hát azt hiszi?

— Mit hihetnék egyebet? — viszonzá az ifjú. — Kérem, ne mentegesse magát, nincs miért. Önnek igaza volt. Csak én voltam az őrült, hogy azt nem láttam.

Vad tűz lobogott szemében. Most itt a percz, hogy kiöntse minden keserűségét, a mi szivében háborog. Nincs ott most semmi gyöngéd érzés, csak a megalázott büszkeség mardosása, a kielégítetlen szenvedély, a tönkre jutott ember elkeseredése s a rettenetes vád atyja halála miatt. Mindez zürzavarosan kavarog belsejében s érzi, hogy nyomja el benne perczről-perczre jobban a gavallért a vadállat. Megfojtani szeretné azt a leányt.

De a megszokás külső formái még lenyügözik s megtompítják hangját:

— Atyámat eltemettem, én világgá megyek. Mit kiván még tőlem? Én kerültem ezt a találkozást. Nem akartam semmit szemére hányni. Ha volt idő, mikor azt hittem, hogy szeret, csak magamat ámitottam. Keserű leczkét kaptam érte. Most már elbocsáthatott volna szó nélkül. Én nem tudok szép szavakkal búcsúzni, mikor szivemben forr a keserűség. Miért akart még egyszer látni?

A szép, erős leány remegett:

— Miért? Azt kérdezi, hogy miért?

Kadocsa Ákos elámulva tekintett oda. A leány szólani akart, de görcsös csuklás szorította össze torkát.

Körültök már egészen besötétedett. A fák az udvaron alig látszottak ki fekete lombjaikkal a körülövező homályból. Csak egy kis kört világított meg az asztalon álló lámpa, melynek fénye imbolygott, a mint az esti szél ide-oda lobogtatta. Most egész világosságával esett a leány arczára s Kadocsa Ákos megdöbbenve látta a máskor oly nyugodt szép arczon a lázas fölindulás váltakozó pirosságát.

És azok a szemek, csodálatosan fénylettek azok a szemek. Ákos úgy érezte, mintha azok melegétől elolvadna szivében minden harag, minden keserűség. Ajkán elhalt a szemrehányó szó s szinte magánkivül kiáltotta:

— Zelma!

A leány nem felelt, csak szeme ragyogott még fényesebben s arcza lángolt még jobban.

— Zelma!

Oly szépnek, oly kedvesnek, oly vágyébresztőnek látszott, a mint ott állt gyönyörű alakja, félig megvilágitva, félig homályban. Az ifjú szemei reá tapadtak s vére pezsgett. Keze félig öntudatlan, az érzéki vágy ellenállhatlan mámorával ragadta meg a leány kezét.

A nagy eperfa lombja rejtelmesen susogott fejeik fölött. Kint a ház előtt is susogtak az ákaczfák. Minden fű, fa, levél susogott. Az ifjú keze erősen, forrón szorította a leány kezét.

S a leány, a nagylelkű, a nyiltszivű leány, a ki nem ismerte az apró cselfogásokat, kitárta egész lelkét.

— Nem mondhattam meg Ákos, mig gazdag volt, de most, hogy szegény lett, most megmondhatom. Ha szeret engem, hát én is szeretem, igazán, mélyen, régóta, nagyon régóta.

— Oh, te édes, — kiáltott föl Ákos elragadtatva.

A láng átcsapott szivén s érezte minden porczikájában. Édes, kéjes forróság volt ez, mely végig siklott egész testén. Mindent elfelejtett egyszerre, a mi ide vezette, minden keserűségét, haragját, csak a mérhetetlen vágyat érezte, a csábos varázst, mely öt e leányhoz vonja.

— Végre, végre, — suttogta sovárgó láztól forró ajka.

A szél egy erősebb fuvallata kioltotta a lámpát. Sötétben maradtak. A leány fölkelt, hogy újra meggyujtsa.

Akkor Ákos egy öleléssel magához rántotta.

— Zelma, édes Zelma, — susogta fülébe.

Lehellete mint a láng perzselte a leány arczát s egy pillanat múlva érezte az Ákos forró csókját nyakán, arczán, mindenütt s érezte ölelő karjainak szoritását.

E szilaj indulat kitörésétől megdöbbenve, ijedten huzódott hátra a leány. A félelem egy perczig elfojtott szivében minden más érzést. Csak azt érezte, hogy fél ettől az embertől, kit iményt még oly forrón szeretett s e félelem pillanatról-pillanatra nőtt s szinte megdermesztette tagjait.

Idegenkedve tolta el magától a heves ifjút. Szorongó szivvel vágyott szabadulni karjai közül. De aztán természetes nagyleikusége legyőzte félelmét. Úgy érezte, mintha vigaszталással tartoznék a sors csapásától sujtottnak s mintha az ő gyöngéd, odaadó szerelmére volna annak szüksége, hogy fölemelkedhessék. S bár még mindig reszketve, bensőleg még mindig idegenkedve, oda simult hozzá s nem vonta el remegő ajkát csókjaitól.

— Szeretsz? szeretsz? — kérdezte Ákos lázasan s egyre forróbban ölelte át a leányt.

Gyöngéden, nyájasan felelt az:

— Szeretlek, édes.

De hangja bágyadt volt, szive szorongó s gondolatai oly zavarosak. Nem birt menekülni a félelemtől, melyet ez a vad szerelem ébresztett benne. Megzavarta lelki egyensulyát s máskor oly nyugodt, csöndes, egyszerű kedélye most nem birt lecsillapodni. Valami szomorú előérzet mint nehéz, fojtó köd ereszkedett reá. Nem lehet ez az ő szerelmök boldog.

Már szinte megbánta a kimondott szót. Nem, igazán nem kellett volna szólnia. De istenem, hát megállhatta-e, hogy ne szóljon? Hiszen az ő szive is tele volt szerelemmel, régóta, nagyon régóta. Még olyan kis leány volt, már akkor.

És úgy szeretett volna most arról beszélni. Kitárni egész lelkét. Hogy várta ezt a pillanatot éveken át, remélve, kétkedve, tiszta szűz szivének sovárgó vágyával. Hogy álmodozott arról, fogja-e szeretni öt Ákos? Hogy leste minden szavát, szemeinek pillantását, hogy elgondolkozott egy-egy kiejtett szaván napokon át: szeret? Igazán szeret? Aztán jöttek a csüggedés napjai, mikor azt hitte, hogy a szive megszakad s egyszerre csak azt vette észre, hogy a könyek végigperegnek arczán.

Olyan bohó volt, de senki sem tudta, mindenki azt mondta: az okos Zelma. Ha tudták volna, milyen kevés volt az az ő okossága.

Úgy szeretne most arról beszélni, azokról a régi dolgokról. Úgy szeretné megmondani:

— Lásd, édes, én akkor is szerettelek. És soha sem gondoltam másra, csak tereád. És mikor azt mondtam, hogy nem lehetek a tied, akkor is szerettelek. És soha, soha sem lettem volna a másé.

De egy szót sem bir kiejteni, egyetlen egy szót sem mindabból, a mivel szive tele van. Olyan félelem, olyan megfoghatatlan idegenkedés köti le nyelvét. Olyan csodálatos érzés, mintha ebben a pillanatban, mikor ifjú leányéveinek édes álma teljesül, nem töltené be már szivét boldogsággal, inkább aggodalommal.

Megkönnyebbülve lélekzett föl, midőn a lámpát újra meggyujtották. A sötétséggel eltünt az ijesztő árnyak. Még mosolyogni is próbált; de az a mosolygás nem igazán szivéből fakadt.

Hallgatva ültek ott az asztal mellett. Ákos összeránczolta homlokát s lesütötte szemeit. Úgy látszott, mintha valami mardosná. Melle zihált s csak néha-néha emelte föl lángoló pillantását.

A kapuban a hazatérő orvos jókedvü hangja hallatszott s arra mind a ketten megrezzentek az asztalnál. Kadocsa Ákos fölállt s elejébe ment az orvosnak:

— A Zelma kezét kérem.

A doktor meghökkent:

— Teringettét! Hát mégis, csakugyan? De . . . de . . .

Nem tudott mit felelni, csak dadogott s megzavarodva tekintett leányára, mintha azt akarná neki mondani:

— Ej, ej, miért nem végezted el vele okosan? Hiszen azért hagytalak itt. Már most mit feleljek én?

Nem kellett sokáig gondolkoznia, felelt helyette Zelma. De soha sem hitte volna Balog doktor, hogy az ő okos leányától ilyen feleletet fog hallani:

— Oda igérhetsz, apa, mert már én oda igértem magamat. (Folyt. köv.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította **Ambrozovics Dezső.**

XXXI.

Fej a tarisznyában. (Folytatás.)

Ugyanakkor éjjel a kozák tábor előőrsei felől egy lövés durranása hallatszott. Ez az aggasztó hang felriasztotta volna az egész tábort, de

A khán menekült. (Szövege a 151. lapon.)

utánajárván a dolognak s megtudván a lövés okát, csakhamar mindenki megnyugodott.

Egy kozák őrszem rálőtt valami gyanus lovasra, a ki a tábor körül ógyelgett . . . A lovas az őrszem háromszori felszólitására sem válaszolt, sőt épen el akart bujni valami ház mögé. . . A kozák karabély golyója megakadályozta öt ennek a szándékának a kivitelében, és holtan bukott le a nyeregből, a lova pedig elszabadulva vágtatott tova az úton, s lassankint elpotyogatta egész felszerelését . . . Az első, a mi leszakadt róla s a földre esett, egy tarisznya volt; ezt a lövés zajára elősietö kozákok felvették, — felvették a vigyázatlan lovas testét is, a mely azonban már semmi életjelt sem adott magáról . . .

A sötétben csak annyit vehettek ki, hogy a lovas aligha a mieink közül való volt. — s ez le is csillapitotta a kedélyeket . . . Viszont a tarisznyába nyomban a kozákok nagyot köptek, és messze elhajitották azt, a mit benne találtak . . .

Reggel azután kiderült, hogy az agyonlött lovas nem volt más, mint az öreg Doszcsák, a tarisznyájában pedig Atamkulnak, a kétlábú farkasnak levágott fejét hozta magával.

*

— Eh, a sors, a sors! — szólt egy idő mulva Pugovicin őrnagy a sátrában.

— Úgy bizony, — helyeselte Birnapsz őrnagy, — ha ez a végzetes lövés nem talál, akkor bizonyára megtudhattunk volna valamit Martinovna Natasáról.

— Hjah, a sors! — ismételte még egyszer Pugovicin. — Gyerünk Golovinhoz, öt szegényt — azt mondják, annyira megrenditette ez az eset, hogy tán át sem éli.

— Én nem értem, — heveskedett Kusztikov, — én igazán nem értem ezt, . . . hát nem lehetne ezen semmi módon segiteni? Nem lehetne például körülzárni az egész turkomán pusztaságot, átkutatni minden házat, személyesen és a legszigorúbban kihallgatni minden lelket . . . igy csak nyomára jönnek s ha nem is akadnánk, de legalább megtudnánk róla valamit . . .

— Az igaz, — jegyezte meg Pugovicin egészen komoly hangon, — lássátok: vagy két hónappal ezelőtt, már nem emlékszem hol, de valahol Kyzyl-kumes körül leesett a kabátomról egy gomb — lám, mibe került volna körülzárni az egész vidéket, piszkálódni a földben, fúrni, kutatni, végre mégis csak ráakadtunk volna . . .

— O-ho-ho-ho-ho! — kiáltott fel Birnapsz őrnagy kaczagva.

— Ön mindig csak tréfál! — mondta Kusztikov zavartan.

És mind a hárman elindultak Galovint vigasztalni, a kire az éjjeli eset annyira hatott, hogy az orvos parancsára ágyba kellett feküdnie, főképen azért, mert idegeinek megrázkódása következtében visszatért a láza s már megint alig birt a lábán megállani.

Szegény kozák hadnagy felgyógyulásához immár semmi remény sem volt; a csapatok legelfogulatlanabb orvosa is úgy nyilatkozott, hogy csak csuda mentheti meg.

Csudát pedig, — nem volt honnan várni.

XXXII.

Nyüzsgés.

Nagy sürgés-forgás volt az egész táborban.

— «Indulás! Indulás!» — csak azt lehetett hallani mindenfelé: a tiszti sátrakban ép úgy, mint a kozák istállókban, a tüzérek közt, a kik ott szorgalmatoskodtak az ágyúik és löszerkocsijaik körül, ép úgy mint a gyalogosok során, a kik magaruni csizmáikat faggyúval kenegették, a mi az indulás leghalványább kilátásánál is az első és a legfontosabb dolog . . .

— Ki megy? . . . ki marad?

— Nos, a te zászlóaljad is megy?

— Alkalmasint megint a vadászoknak kedvez a szerencse! — Hogy az ördög vinné el őket!

— Szaladjon el valaki a törzshöz és tudja meg, ki, hogyan és miképen!?

— Azt mondod, hogy tiz ágyú megy?

— Milyen baj! Az én sárgám megsántult, hogy vinné el a manó! De mindig igy járok vele.

Ilyen és ehhez hasonló szakadozott és izgatott felkiáltások hallatszottak mindenfelől, a hosszú tábor egész hosszában, mely mint valami kiterjedt félhold övezte körül Khiva határát.

*

A csapatok indulása még hajnal előtt, éjszakára volt kitűzve.

Holdvilágtalan, csendes éjszaka volt . . . A gyalogság minden különös zaj nélkül indult útnak, és szakasz szakasz után vonult ki a kungrodi útra . . . Nem ez volt a menetelés tulajdonképeni iránya, később bal felé kellett majd fordulniok Csaudyr irányában.

A csomagokkal és sátrakkal megrakott fehér ingesek a kertfalak közt mentek, melyek a sötétben nagy fehér tömegeknek látszottak . . . Az ágyúk szinte zajtalanul siklottak tova, mély barázdákat vájva nagy kerekeikkel az út porában.

Tapogatózva, óvatosan mentek előre . . . A nélkül is sötét volt, de a mint elindultak, a gyalogosok lábai s az ágyúk kerekei alól sűrű porfelhő kavarodott fel körülöttük.

Az éjjeli menetelés, különösen nyáron, mikor az egész levegő megtelik sűrű, fojtó porral, mely akadályozza a szabad lélekzést, rendkivül nehéz dolog . . . Minden, ilyen körülmények közt megtett versztnyi út fölér öt versztte, melyet rendes vivmányok közt tesz meg a csapat . . .

— Úgy van az a dolog — beszélik az öreg katonák — megy, megy az ember . . . s egyszerre látja, hogy lenyugszik a nap . . . s egész napon át nem jutott az ember egy versztnél tovább . . .

Nem is szeretik, nagyon nem szeretik a katonák ezeket az éjjeli meneteléseket.

Hátulról valami közeledő nagy tömegnek a zaja hallatszik . . . Ez a nagy tömeg utolérte a gyalogságot.

Aggodalmas felkiáltások és vezényszavak hallatszanak.

— Jobbra — balra oszolj!

— Félre állj! . . . Félre az útból!

De hová? Jobbról és balról magas falak vannak, s a hol nincsenek, ott mély árkok és csatornák . . . A sötétben felvillan a viz, s a láb belesüpped a fortyogó iszapba . . .

A gyalogosok valahogy odalapultak a falakhoz, s a középen egy kis szabad köz támadt . . . Ezen a kis közön át vonult a lovasok tömege . . . Horkoltak és nyerítettek a lovak, csörögtek a kardok, a mint összeverődtek a kengyelvasakkal . . .

Előre vágtattak a tisztek s a hadoszlopok fölött jó magasan lobogtak a tábornoki zászlók . . . Majd újra összefolyt a kettévált gyalogság, s újra elkezdődött a pillanatra megszakitott vonulás . . .

Már megint vágtatás zaja hallatszik hátulról . . . A föld valósággal megrendül az ember lábai alatt a megszámlálhatatlanul sok patkó dübörgésétől: megint vezény-szavak: «ketté válj! . . , Jobbra — balra oszolj! Félre az útból!»

Ez a lovasság, mely parancsot kapott, hogy vonuljon a csapatok élére, s most érte utól a gyalogságot . . .

Még sürübb lett a por; a szomszéd nem látja a szomszédját, fojtó köhögés tör elő a mellből, a fogak közt csikorog a homok, és kiszárad, eltikkad minden ember gégéje . . .

Végre elvonulnak a kozákok . . . kissé kezd megritkulni a por . . . A szemhatáron egy világos sáv húzódik végig . . . A hajnal előhirnöke. Véget értek a szinte végtelen és unalmas falak, s lassanként kiszélesedik az út . . . Friss felhő kél szárnyra, s üde nedvesség terjed szét valami szomszédos tavacskától, melyen ijedten riadnak szét az úszómadarak . . .

— Állj! — hangzik fel a várva várt vezényszó. — Készüljetek fiúk, — pihenni, a míg a hátullévők utolérnek.

S újra felvidúl a katona szive, s egyszeriben elfelejti a menetelésnek minden keserves és fáradalmas benyomását.

XXXIII.

A vetélytársak.

Ronis Nikolajevics Szergej akkor még nem ismerte Golovint, mikor első izben járt Ázsiában. De most a tisztek beszélgetéseiből könnyen kivehette, hogy a kozák hadnagy milyen érzelmeket táplál Martinovna Natália iránt. S ez az egy dolog magában is elég volt arra, hogy Ronisban a legnagyobb gyülöletet ébreszsze fel vetélytársa iránt.

Annál is inkább, mert az említett beszélgetésekből, a melyek után Nikolajevics Szergej oly mohón hallgatózott, azt is megtudhatta, hogy Natasa, ha nem is teljes mértékben, de viszonozta Golovin érzelmeit, s ennek már a gondolata is valóságos dühbe hozta Ronisot.

Egyébiránt eddig kerülte a találkozást vetélytársával . . . gondosan kerülte, s minden esetőségre gondja volt, mely esetleg összezohozhatta volna őket.

De kerülte Nikolajevics Szergej, még a régi Csinazszky ismerősével való találkozást is; és attól az időtől fogva, hogy a csapatok Khiva falai alatt egyesültek és az ő jelenlétükről tudomást vett, egész mostanáig még azt is sikerült elkerülnie, hogy üdvözölni kelljen őket, annál inkább azt, hogy velük bármi néven nevezendő társalgásba bocsátkozzék.

Ösztönszerüleg érezte, hogy milyen szerepet játszhatik a szemeikben, és hogy gondolkozhatnak róla régi ismerősei és Martinovna Natália barátai, lelke egész erejével gyülölte is őket, és legszabadabb ábrándjai és tervelgetései közepette sem hagyta el az a hátsó gondolat, hogy milyen mulatság lesz az, mikor majd ők, mind ezek a barátok és imádók a kozák hadnagygyal együtt hoppon maradnak, s milyen pofákat vágnak majd, ha látják, hogy minden gazdagságuknak, s annak a «szent angyal»-nak, ő, Nikolajevics Szergej lesz egyedüli és jogos tulajdonosa.

«De párbaj nélkül aligha fog menni . . .» — gondolta magában ilyenkor, s egyedül ez a mellékgondolat volt az, mely merész tervezgetései közben kissé lehütötte.

Ez a gondolkodás teljesen visszatükrözte Nikolajevics Szergej kicsinyes jellemét: felületes természetével nem tudott rájönni, nem tudta megérteni, hogy ha a megbánás keserü pillanataiban őszintén és nyiltan megjelent volna Martinovna Natália barátainak a körében, ha lett volna annyi erkölcsi ereje, hogy vallomást tegyen előttük, s bemutassa magát olyannak, a milyen azokon a keserves álmatlan éjszakákon lenni szokott . . . egyszeriben kioltotta volna sziveikben a gyülölet lángját, és nagyon lehetséges, hogy ha Natasában újra éledni látták volna a gyermeke apja iránt való gyöngéd érzelmeket, ők lettek volna az elsők, a kik őszinte, baráti jobbot nyújtottak volna neki . . .

De a dolognak ehhez a természetes és nyiltszivü felfogásához Nikolajevics Szergejnek nem volt elegendő ereje.

A Ronis és Golovin közt való viszonynak semmi rejtélyes vagy határozatlan jellege nem volt. Ez a viszony már réges régen meg volt állapitva, még akkor, mikor Golovin soha sem is látta volt Nikolajevics Szergejt szemtől szembe, és csak jobban kidomborodott akkor, mikor a távolból egy hosszú asztal egyik végéről megmutatták őt neki, a tábornok egyik ünnepélyes reggelije alkalmával.

— Száz lépésről sem hibáznám el, annyi bizonyos! — mondotta akkor a szomszédjának, a ki odamutatott az asztal tulsó végére. — Annyi bizonyos, mert egy ilyen hitvány ember előtt, nem reszket ám a kezem . . .

Igy szólva helyet cserélt egy másik tiszttel, hogy háttal üljön Ronisnak, és ne lássa maga előtt azt a «hitvány ember»-t!

Egyébiránt alkalmasint csak azon a reggelin nem tudott ránézni, mert attól az időtől fogva Golovin egyáltalában nem kerülte az ellenségével való találkozást, sőt ellenkezőleg, keresve kereste, és ha meglátta a távolban, egyenesen elébe ment, merően, szinte kihivóan a szemei közé nézett s ezzel arra kényszeritette szegényt, hogy félre forduljon és elkerülje az ellenséges összezördülést.

Ennek az összeütközésnek pedig előbb vagy utóbb, de be kellett következni. Ez elkerülhetetlen volt.

(Folytatása következik.)

6160. sz. 1898.

Faeladási hirdetmény.

A kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság mocsári erdőgondnokságához tartozó «Asztalkő» nevü fenyőerdőrészben az 1899. évtől kezdve öt éven át kihasználandó mintegy 726 hold vágásterület összes fakészletének tövön való eladása iránt holdanként (190) Egyszázkilenczven frt egységár, mint kikiáltási ár alapul vételével 1898. évi november hó 29-én d. e. 11 órakor a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság hivatali helyiségében ajánlati tárgyalás fog tartatni.

Az ajánlat csak irásbeli lehet, utó- avagy oly ajánlatok, — melyekben a megállapitott szerződési feltételektől eltérő kikötések foglaltatnak — figyelembe nem vétetnek.

Az irásbeli zárt ajánlatokban kiteendő, hogy ajánlattevő a tárgyalás alapját képező általános árverési, valamint az ezekhez füzött szerződési feltételeket ismeri és magát azoknak feltétlenül aláveti.

Az árverési általános és szerződési feltételek a földmivelésügyi m. kir. ministerium erdészeti főosztályában, a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóságnál és a mocsári m. kir. erdőgondnokságnál a hivatalos órákban bármikor megtekinthetők.

Ugyanakkor az ajánlatok helyes szerkesztése és a bánatpénz letételére nézve felvilágositás adatik. 7899

Kolozsvár, 1898. évi október hó 12-én.

M. kir. erdőigazgatóság.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-uteza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

VII. (Folytatás.)

— Bolond história ez, gyerekek; miből fogtok élni? — szólt másnap a doktor leányához.

Tegnap eszébe sem jutott ez, úgy neki lelkesedett a vén gyerek. Csak egyre ölelgette őket, hol Zelmát, hol Ákost s gyönyörködött bennök, hogy micsoda szép pár lesz.

Csak a lakodalom forgott a fejében, semmi más, csak az, hogy az ő aranyos leánya férjhez megy. Nevetve czirógatta:

— Biz isten, már azt hittem, hogy a nyakamra vénülsz.

Tegnap este még hejehuja, rózsaszinben úszott az egész világ a doktornak; de ma már eszébe jutott, hogy no, no, nem kellett volna úgy elhamarkodni a dolgot. Micsoda apa ő, hogy oly könnyen levették a lábáról?

Változtatni azonban már nem lehet, hiába vakarja a fejét. Aztán tudja isten, mégis csak dicsőség az az embernek vagy mi, ha egy gimesi Kadocsa lesz a veje. Hires nemzetség az, legelső volt itt mindig a vármegyében, még a Bogáthyaknál is előbbvaló.

Balog doktor emlékszik még kis gyerek korából, hogy megbámulták Ákos nagyatyjának a négylovas hintóját, valahányszor bejött a városba, s ime most annak az unokája elveszi az ő leányát. Mégis csak nagy tisztesség az egy szegény gombkötő fiának, ámbátor nemes familia ez az övék is, csakhogy olyan elszegényedett ág, ki irnok, ki kántor, ki micsoda. Balog Márton vitte a legtöbbre, doktor még nem volt a familiából.

De a Kadocsák azok mindig nagy urak voltak; most azonban hogy lesz, isten tudja. Mégis csak jobb lett volna valami jómódu, vagyonos ember, hiszen volt olyan kérője is Zelmának; most nem kellene a doktornak fejét törni, hogy miből élnek meg?

Igaz, hogy ez a fejtörés nem tartott sokáig, s mikor elindult a betegeit látogatni, már csak azon járt az esze, hogy fognak bámulni, ha meghallják a nagy ujságot. Lánczhordtát, ez aztán ujság.

A postamester ugyan henczegett a vén nyavalyás, hogy ő nem adta volna ilyen kérőnek a leányait. Nem ám, mert a nagyapja lelke sem álmodott ilyen kéréről. Hiszen kinek kellenének ezek a szegény sovány gereblyék, kik itt asznak össze a szük postaketreczben.

De mit ért az ilyen dolgokhoz a postamester, a ki csak afféle ideszakadt morva? Mit tudja az, hogy kiféle, miféle a Kadocsa familia? Lám a többi betege mind gratulál a doktornak, a hol csak megfordul. S mire végigjárja őket, szinte meghizik a nagy dicsőségtől s csaknem azt képzeli, mintha ő maga is a hires Kadocsa nemzetségből való volna.

No még egy kicsit beszól a patikába. Nem állhatja meg, hogy ott is el ne mondja a nagy ujságot.

— Mit szól hozzá, öcsém?

A gyógyszerész örvend, szerfölött örvend. Mit szólhatna egyebet? S nyomban megisznak rá áldomásul egy pár pohárka ánizslikört, aztán egy pár pohárka cognacot, aztán . . .

Nem, most már semmit többet. Most még be kell fordulni a zöldfa vendéglő udvarára is, a hol Bak András vendéglős nyári helyiséget csinált az urak számára hátul az istálló mellett, hat darab zöldre festett czölöp, egy nagy ponyva s néhány cseberbe ültetett leander segitségével. Laczkó fiskális, a káplán és a jegyző már ott várták a doktort.

Azok is örvendtek, rendkivül örvendtek. Hiszen ha egy szegény leány menyasszony lesz, hát mit tehet az ember egyebet, mint hogy örvend? Megisznak rá számos pohár sört, úgy hogy az orvos, mikor a delet elharangozták, már teljesen megnyugtatva ért haza. Széles mellét kifeszitve, vastag kampós sétabotját vigan suhogtatta a levegőben.

Neogrády Antal rajza.

— Nagyon sajnálom, de én nem tehetek semmit.

A lakodalmon járt az esze a vén gyereknek. Az lesz majd a hetedhét országra szóló mulatság. Hej be kár, hogy a boldogult felesége ezt a nagy napot nem érhette meg. No, de itt van ő, az apa, majd kitesz ő magáért. Azt a ménesi aszút, a mit Hátszeghy Muki gróftól kapott, már régóta erre tartogatja. Van egy kis hordó nagyon finom 82-iki szegzárdi vörös bora is a pinczében. Fehéret a szurdoki plebános igért, annak mindig jó borai vannak.

— No, no, majd csak megleszünk, — mormogja magában elégedetten.

Tetszik neki, hogy mindenki örvendez, mindenki gratulál. Persze, persze, Kadocsa, nagy név az: Kadocsa. Hogy meresztette ki a szemeit a vén postamester, mikor meghallotta! De még Laczkó ügyvéd is. Az is.

Nevet rajta a doktor még akkor is, mikor leül az ebédhez. Hatalmas étvágya van. Hát még majd a lakodalom napján? Pulyka pecsenye lesz, az természetes. Ozet majd küld a hasznosi erdész. Azt már régóta elvégezte vele a doktor.

— Mikor lesz még az, apa? — szólt Zelma félig mosolyogva, félig sohajtva.

— Lánczhordtát, hát csak nem akarsz megvénülni mint menyaszony? — zsörtölődött az öreg. — Meg is tépáznám én az üstökét annak a te vőlegényednek, ha sokáig várakoztatna. Bezzeg én hamarosan végeztem a boldogult édes anyáddal. Megkértem, négy hétre rá meg is tartottuk az esküvőt.

A doktor napsütött, rezes arczát jókedvű mosoly deriti föl. Fenékig kiszsza a poharát s kétfelé törli bozontos szürkülő bajuszát:

— Persze hogy az ipam, napam sápitoztak: jaj még ez is kellene, meg az is kellene, még nincs készen a kelengye. De én tudtam, hogy az csak lárifári. Olyan szegény hivatalnoknak tiz esztendőbe is beletelik, mig mindent megszerezhet. Aztán minek? Majd csak megélünk a nélkül is valahogy. De neked ihol az almáriomban a sok vászonnemü. Szegény anyád mindig csak azt gyüjtötte, hogy az ő leányának legyen. Asztalt terithesz vele akár egy egész zászlóaljnak. Pénzt, az igaz, nem szereztem, ménküadtát! De majd megsegit az Isten titeket is, ne félj.

Nem érti, hogy miért kellett Ákosnak elutazni, világgá menni, hogy állást szerezzen? Hát nem lehetne itthon szolgabiró? Az urak mind mellette volnának, a főispán is, csak egy szót kellene szólnia, hát megválasztják.

— Lakhatnátok itt, odaadnám nektek a házat, istállót is épittetnénk az udvar végibe a lovak számára, nekem meg a házhoz ragasztanánk még egy szobát. Nekem az elég volna. Nagyon jól elférnénk mindnyájan s legalább nem maradnék egyedül vénségemre. Igazán bolondság, hogy Ákos másfele próbáljon szerencsét.

— De már elment. A hajnali vonattal elment.

— Ugyancsak sietett, — dörmög az orvos.

És nem érti Zelmát, hogy még az is azt mondja: jobb így. Miért jobb? Mikor itthon csupa jó ismerősök, barátok közt maradhatott volna.

A jó ember nem érti, nem is fogja soha megérteni annak a büszke, daczos léleknek gyötrelmét, ki úgy érezné magát itt lealázott helyzetében, mint az evezőpadhoz lelánczolt gályarab. De Zelma érti, Zelma tudja, hogy a szegénység elviselhetetlen ott, a hol gazdagok voltunk. Tudja, hogy a büszke lelkeknek idegenek közé kell menekülni, messze, messze. Ott még virulhat a boldogság számukra; itthon a visszaemlékezés a múltra megmérgezné Ákosnak minden perczét.

Ott fognak élni, ott messze, s szerelmével igyekszik majd kipótolni Ákosnak mindazt, a mit elvesztett. Sorsa most már Ákos sorsához van kötve, hü felesége lesz, szerető jó felesége. Tudja, hogy küzködés lesz az életök, de ő nem fél s örömest megoszt bármily sorsot Akossal. Megkönnyiti terhét, bátoritja, ha csügged, s vigasztalja, ha keserüség éri.

Valami aggódás néha még szorongatja szivét, ha Ákos szilaj indulatosságára gondol; de azt hiszi, épen őt választotta ki a gondviselés, hogy szelidítse az Ákos vadságát, s ez a gondolat föleméli lelkét. Úgy érzi, mintha gyöngédségében volna valami az anya gyöngédségéből, ki szerető kézzel vezeti makranczos fiát.

Máskor meg úgy rémlik neki, mintha egy rettenthetlen dalia tünnék föl lelki szemei előtt, egy vasakaratu, hajthatatlan lovag, ki daczol az egész világgal, de ő előtte térdet-fejet hajt.

A távolban megnő a szeretett férfi alakja, hatalmasabb lesz, fényesebb lesz, nem az a sze-

gény, hivatalt kereső, tönkrejutott ember, a ki sorba kopogtat a hatalmasok ajtaján, büszke nyakát meghajtva, kenyérért.

Az ákáczfák még susognak a doktorék háza előtt a szép nyári estéken s a harmatos, illatos reggel, mikor Zelma kihajtja fejét az ablakon, mintha várná, hogy erre lovagol talán újra az ő deli kedvese.

De nem jön, csak egy-egy rövid levél, s az öreg orvos már nyugtalankodik:

— Ménkű adta kölyke, hát miért nem jön maga?

VIII.

Büszke lelkek, kik végigmentetek a megalázás kálvária útján stációról-stációra, emlékeztek-e még? Kadocsa Ákos, ha száz évig fog élni, akkor sem felejti el.

A legelső, a kit fölkeresett, a kerületükből való képviselő, eleinte nem értette, mit akar Ákos.

— Valami hivatalt? Hát minek az neked?

Homályosan emlékezett ugyan, hogy annak idején olvasta a lapokban a Kadocsa Mihály öngyilkosságának hirét. Úgy hiszi, részvétét is kifejezte sürgönyileg a gyászoló fiúnak. Egyébként nem igen ismeri az ottani állapotokat, országos férfi, nem a vármegyéből való s nagyon savanyú lesz az ábrázata, mikor megtudja, hogy ez az előkelő úri ember afféle tönkrejutott, hivatalt kunyoráló semmiházi, a milyenekkel elárasztják az ország összes vármegyéi Budapestet.

— Nagyon sajnálom, de én nem tehetek semmit, — utasítja el az országos férfi a tolakodót. — Az én elveim, az én ellenzéki állásom nem engedik. Igazán semmit sem tehetek.

Mit is tehetne az érdemes képviselő egy olyan emberért, a kinek már otthon a kerületében semmi befolyása s talán már nem is választó?

A gentry-kaszinóban szivesen fogadják Ákost a régi ismerősök:

— No derék, talán a lóversenyekre jöttél?

A lóversenyeknél szivesen szolgálhatnak tanácscsal, tapasztalataikkal, de hivatalt, Ákosnak való hivatalt, no, azt nem tudják, hogy kellene szerezni.

— Tudod mit? — tanácsolják neki; — választasd meg magadat képviselőnek, az a legkönnyebb módja.

Hivatalt? Nem értik, hogy úri embernek minek a hivatal? Lassanként aztán kezdik megérteni, hogy minek s ki erre, ki arra húzódozik, mert az efféle bukott úri emberrel veszedelmes dolog a barátkozás.

Egy-két névjegygyel, a mit ehhez vagy ahhoz az államtitkárhoz vagy miniszteri tanácsoshoz intéznek, lerázzák a nyakukról az alkalmatlankodót. Az államtitkárok, a miniszteri tanácsosok is lerázzák aztán egy pár biztató szóval:

— Bizonyára... ha lehetséges... kétségkivül... figyelemmel leszünk...

És a többi. A hogy már szokás.

Ő excellentiáik a miniszter urak is kegyesek:

— Bizonyára... ha lehetséges...

Mit mondhatna egyebet a miniszter, a kit százan is zaklatnak egyszerre? Az előszoba tele van audienciára várakozókkal s még folyvást tódulnak, a kik mind ő excellentiája kegyes szine elé kivánkoznak.

Kadocsa Ákos komoran húzódott egy sarokba s ott várt sorára. Szomszédja, egy barátságos képü, kövér falusi pap beszédbe ereszkedett vele:

— Sokan vagyunk, instálom.

Sokan bizony. Fele sem talál széket, hogy leüljön, ott állnak a fal mellett, begombolt fekete kabátokban, ki peczkesen, ki meggörnyedve s alázatosan szorongatva kezében folyamodását. Frakkos, fehér keztyűs, fehér nyakkendős urakat is láthatni. Egy poczakos úr, a kinek két rendjel is fityeg a mellén, minduntalan hegyesre kipödört bajuszát tapogatja, hogy rendben van-e még.

— Későn fog ránk kerülni a sor, — sóhajt a pap.

Kadocsa Ákos csak a fejével bólint, de megszólal a tulsó szomszédja, egy fanyar, sárga képü emberke:

— Igazság szerint sorban kellene menni, a szerint, a ki előbb jött.

A mellette lévők ijedten tekintenek a vakmerő emberre s odább húzódnak tőle.

— De instálom, tetszett hallani, a királyi táblai tanácselnök ő méltósága, aztán a főügyész ő méltósága, — magyarázza a pap.

— Bánom is én, — dörmög a kis epés ember.

De az a dörmögés is oly halk, hogy alig hallják a legközelebb állók. Csak suttogás hallatszik mindenfelé. Az alsóbbrendűek még suttogni sem mernek.

Csak az a nyalka úri ember, a ki épen most érkezett, beszél fenhangon, szinte lármásan. A fiatal titkár, ki az audienciára jövőket följegyzi s időközben nagyúri nonchalance-szal tisztogatja a körmét, hirtelen fölugrik s bókolva siet elejébe:

— Méltóztatik parancsolni?

— Igen, kérem, mondja meg, hogy itt vagyok.

A titkár bemegy a miniszterhez, aztán kijön és kitárja az ajtót a nyalka úr előtt:

— Méltóztassék.

— Instálom, nem tetszik tudni, ki az? — fordult a falusi pap a kis epés emberhez.

— Valami léhütő, valami képviselő, — felelt a mérges emberke.

Hatalmas férfi lehetett, mert sokáig beszélt odabent a miniszterrel s pattogó hangja kihallatszott, a miniszter meg mintha kérlelte volna.

Végre kijött a hatalmas ember s diadallal járatta körül tekintetét. Nyilván keresett valakit. Talán valami pártfogoltját, a kinek az ügyében czivakodott most a kegyelmes úrral.

Ákos egy pillanatig habozott: ne szólitsa-e meg? Régóta nem látták egymást, az igaz, de pár év előtt még nagy szerencséjének tartotta az a fiatal vidéki ügyvéd, ha olyan úr, mint Kadocsa Ákos, megszólította.

Pár év előtt, igen, de most hideg tekintete visszaszögezi székére a félig már fölemelkedő ifju embert s gyorsan tovább siet.

Kadocsa Ákos arcza lángba borul.

— Csak menj, hitvány, — gondolta magában. Törleszkednél te újra hozzám, ha még egyszer föl birnék emelkedni.

De érzi, hogy lejebb sülyed, minden lépéssel lejebb. Mikor eljött hazulról, még merész lélekkel jött, küzdeni fog, kivívni valamit. Erőt érzett karjaiban. A dacz is kergette, a szerelem is tüzelte. Zelma volt a küzdelem díja. Úgy érezte, hogy azért a leányért a pokolba is elmenne.

Itt vár fogcsikorgatva a miniszter előszobájában s szikrázó szemekkel nézi, hogy mennek be egymásután ő excellentiája kegyes szine elé a folyamodók s hogy kullognak ki.

Ő excellentiája gyorsan végez. Egy percz, két percz, aztán az illető mehet.

A titkár vontatott orrhangon kikiáltja a nevét annak, a ki következik. De még nagyon sokan következnek. Ő excellentiája már türelmetlen. Mindjárt itt az ideje a szinházba menésnek is.

Becsöngeti a titkárját s végignézi még egyszer a névsort, aztán szórakozottan kijelöl belőle néhányat, csak úgy találomra. Azok még jöhetnek. Többet nem fogad már ma.

— Kadocsa Ákos úr, — dünnyög a titkár.

Kadocsa Ákos belép a szentélybe. Alig mond egy pár szót, a miniszter a végét sem várja be, már felel rá kegyesen, leereszkedő nyájassággal:

— Meglátjuk... ha lehetséges... bizonyára...

S bólint a fejével, hogy vége az audiencziának. A folyamodó mehet.

Tántorogva megy le Ákos a palota lépcsőjén. Elfojtott büszkesége ujra föllázad. Tudja, hogy hiába kunyorált. Nincs senkije, a ki támogassa. Vad gondolatok czikáznak agyában. Ha most állna előtte az a miniszter, az az államtitkár, nem tudja, mit csinálna. Az elkeseredés, a düh csaknem elvakítja. Milyen jó, hogy nem járnak az emberek revolverrel audienciára.

Kétségbeesett vergődéssel látta, hogy múlik egyik hét a másik után s minden elmuló hét kiolt egy-egy reménycsillagot. Egyre sötétebb lesz körülte. Nincs kilátás semerre.

Haza térjen? Szégyenszemre visszatérjen? Nem, nem, ha már nyomorogni kell, inkább itt. Most már beérné valami szerényebb állással is, valami nagyon kis hivatallal. De az sincs.

Már nem zaklatja a minisztereket, az államtitkárokat. Már nem keresi föl az ismerőseit, kik bujkálnak előle. Daczos megvetéssel fordul el tőlük.

Most már nem vár, nem remél semmit. Látja, hogy a kunyorálásra nem termett, barátokat, pártfogókat nem tud szerezni, nem elég sima, nem elég hajlékony, nem elég furfangos az életnek ebben a zsibvásárjában.

Ő csak a durva, egyenes utakat ismeri. Arra talán képes volna, hogy kiraboljon egy postakocsit. Nem tudja, meglehet. De ezt a kunyorálást tovább már nem birja.

Érzi, hogy lelkében fölülkerekednek a gonosz indulatok. Ha pánczélt ölthetne, ha kardot foghatna a kezébe, mint valamikor ősei s kiállhatna az országútra fosztogatni, isten bizony megtenné. Szebb idők voltak azok. Ha a nemes lovag kifogyott a pénzéből, rajtaütött azon, a kit előtalált s úgy szerzett magának.

De ő itt szobája négy fala közt hiába dühöng. A mint kiér az utczára az emberek közé, csöndesen kell viselkednie, csak egy porszem ő, tehetetlen porszem a nagy tömegben, mely, ki tudja, merre sodorja.

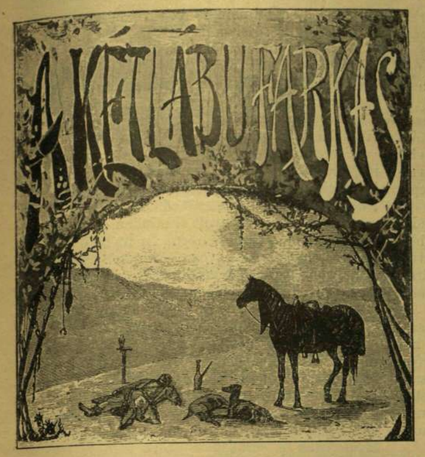
S ebben a lázas, tehetetlen küzködésben, melyben ereje megbénul, agya elhomályosul, mindegyre távolabb tűnik föl a szeretett leány képe, elérhetetlen messze.

Hiszen maga sem tud megélni, el fog veszni talán éhen, nyomorultul az utcza kövezetén, valami kapu előtt vagy a Dunaparton, lehet hogy a Dunában. Hová hozná ide Zelmát a nyomorúságba?

Néha ugyan vad szenvedélye lángba boritja agyát. Mit törődik ő azzal, mi történik azután, csak egyszer az övé lehessen Zelma! Csak egy hétig, csak egy napig. Aztán vesszen el minden, mit bánja!

De régi büszkeségének valami maradéka még eddig visszatartotta attól, hogy haza térjen igy megalázva, ilyen koldús módon s hogy odaálljon igy a leány elé. Mit mondjon neki? Hazudni nem tud. Hát megmondja neki az igazat? Jöjj velem a nyomorúságba, jöjj velem éhenhalni. Ezt mondja neki?

(Folytatása következik.)

Regény.

Irta **Karazin Nikolajevics Nikolaj.**

Orosz eredetiből fordította **Ambrozovics Dezső.**

XXXIV.

Előre! (Folytatás.)

Nehány kozák-szotnyából álló lovascsoport menetelt csaknem két versztnyi hosszúságban a piumdi nomád népek hepe-hupás és árkokkal össz-vissza szelt földjén.

Ez ugyanaz a csapat volt, mely elvált a mi katonáink főcsapatától, hogy az engedetlen turkománokat megfenyitse...

Ez a csapat mindjárt az első pillanatra is igen kevéssé hasonlított a rendes katonasághoz, tarka vegyüléke volt a legkülönfélébb typusoknak és öltözeteknek, s már a menetelésük modorában is volt valami félvad, valami ázsiai.

A kozákok majd hosszú libasorban lépdeltek egymásután a keskeny ösvényeken, majd ismét rendetlen csoportokba verődtek, mikor az első sorok meg-megállottak valami, csak nagy nehezen elháritható akadály előtt.

Minden szotnya úgyszólván külön ment és maga választotta meg magának az útját.

A lovak lábai alól sürü porfellegek kavarogtak elő és teljesen eltakarták az egyes szotnyákat, a melyekből mindössze csak a zászló látszott ki, mint valami poros és sáros rongy... Mindenki tetőtől talpig tele volt sárral, úgy, hogy a szomszéd alig ismert a szomszédjára...

Igy meneteltek a nehéz és fárasztó terepen át órákon keresztül, míg végre az erő kezdte elhagyni őket... A lovakat is, az embereket is végső kimerülés fogta el... A lovak nehezen ziháltak... hiszen csaknem tiz óra óta egyhuzamban mentek... hajnaltól csaknem estig... Nagy utat tettek meg, de hogy mennyi áll még előttük, azt senki sem tudhatta. Lehet, hogy egy nap, lehet, hogy kettő, az is lehet, hogy csak egy óra és nem több. Ki tudhatná, mi van ott elől? Lehet, hogy tüstént, lám ott a bozót mögött rákadnak arra, a mit immár oly hosszú idő óta keresnek...

Végre «állj»-t fújnak a kürtösök és felhangzik a vezényszó: «Csatlakozni a vezető csapathoz!»

Elkezdődik a csatlakozás; a hátulsó csapatok lassan-lassan közelednek az elsőkhöz... az elővezetett szotnyák látható boszuséggal vonulnak visszafelé és leszállnak a lóról... Tágas és rendetlen tábort ütnek, épen olyan rendetlent, a minő az egész menetelésük volt...

Nem sokáig készülnek pihenni, mindössze tán két órát, nem többet; ez épen elég arra, hogy az edzett és kitartó lovak kifujják magukat, és erőt gyüjtsenek arra, hogy akár még egyszer akkora utat megtegyenek.

Mindenfelől hirek és találgatások kelnek szárnyra... Mohón, lázasan és türelmetlenül csillogó szemekkel hallgatják az egymással leghomlokegyenestebb ellenkező hireket is...

De nem sokáig pihenhetnek.

Egészen váratlanúl felhangzik a vezényszó: — Lóra! Kürtös, fújd: «Előre».

A szotnyák gyorsan lóra kapnak és újra megindulnak.

A terep mind járhatatlanabbá válik. Keskeny ösvények kigyóznak, hol magas falak, hol vizzel telt mély árkok között, minduntalan sürü bozót állja útjukat, úgy hogy nem egyszer teljesen meg kell változtatniok a menetelés eredeti irányát... Minduntalan akadályokba ütköznek.

Jobbra és balra a bevetett rizs- és buzaföldeken kocsik nyomai látszottak... kitaposott és hamuval behintett helyek ötlöttek szemeikbe. Ezeket gondosan átkutatták, nem akadnának-e valami útbaigazító nyomra.

De ni, friss kerékvágások... s amott egy szekér is látszik! A lovat kifogták és elvitték, de a szekér ott maradt minden limlommal, s most elhagyottan áll ott a pusztaság közepén...

Minden oldalról odavágtatott néhány lovas, körüljárta, átkutatta... azután visszatért a századához...

Megint egy szekér, utána egy másik... amott egyszerre három... egyiknek eltörött a kereke... az oldalán hever... Ott tovább emberek is vannak...

— A ki a helyén marad, azt nem bántjuk, annak semmi baja se' esik! Csak azt büntetjük meg, a ki szökni próbál, vagy ellenszegül! — kiáltanak reájuk a kozák tolmácsok.

A menekülők mit sem értenek az egészből.

Előről lövések hallatszanak.

Messze előttük hosszú szekérsor látszik... Menekülő emberek... utánuk lövöldöző kozákok... Amott csapatba verődtek össze és megpróbálnak szembeszállni a kozákokkal... Azokat ott a fordulónál csak egy gondolat sarkalja: menekülni, menekülni...

De egészen körül vannak már zárva... nincs menekülés; az utak is mind el vannak zárva... lehetetlen többé menekülni...

A lovakat le sem nyergelték, nem alszik senki egész éjszaka, teljes készenlétben, résen áll mindenki...

XXXV.

Meg van.

Ronis Nikolajevics Szergej szintén ebben a csapatban volt. Képzelhető, milyen lázban töltötte ezt a napot. A kétség és a bizonytalanság gyötörte szakadatlanul. Utolérik-e őket vagy nem? Ha utolérik, ráakadnak-e ott arra, a kit keresnek?... Ráakadnak-e Martinovna Natáliának valami nyomára, avagy az eredmény megint csak az a kinos, az a türhetetlen bizonytalanság lesz?

Hát, ott bandukolt a szekerek közt, benézett mindenikbe, hallgatózott, figyelt, megpróbált itt-ott kérdezősködni, de minden hasztalan volt. Nem feleltek a kérdéseire, s egy szót sem tudott kicsikarni belőlük... De vajjon mit is felelhettek volna neki azok a rémülettől magukon kivül lévő boldogtalan asszonyok és gyermekek...?

Oh mily kinos volt ez a várakozás!

És nem egyedül ő volt ilyen állapotban; a Tarkenből jött szotnyák tisztjei, mind nyomort éreztek, habár nem is olyan nagy mértékben, mint ő... A kaukazusi csapatok tisztjei, a kik ugyan nem ismerték Martinovna Natáliát, de igen sokat hallottak róla, szintén buzgón segédkeztek a nyomozásban, bár sokkal nyugodtabban fogták fel a dolgot.

A szekér-tábort őrökkel vették körül, a kiknek megparancsolták, hogy oda senkit, még tiszteket se' bocsássanak be.

Nikolajevics Szergej ott ógyelgett a tábor körül gyalog, s még mindig nézegette s fürkészte a legközelebb álló szekereket s a bennük ülő sötét, elmosódott alakokat... Várta a hajnalt.

— Ha csakugyan itt volna, — szólt valaki nem messze Ronistól, — maga is előjönne... hiszen csak nem szokott még el teljesen az oroszoktól... s nem rejtőzik előlünk... Elő jött volna már régen.

— De hátha beteg, s ott fekszik valahol... nem tud mozdulni, — jegyezte meg egy másik hang, — nem, barátom keresnünk kell őt...

Nikolajevics Szergej oda pillantott és nem messze még két tisztet pillantott meg, a kik alkalmasint ugyanabból a czélból jöttek oda, mint ő.

Vad, szinte őrületes féltékenység fogta el e homályos két alak iránt: kész lett volna őket menten elpusztitani...

— Egyedül és kizárólag nekem van jogom őt keresni, őt várni! Miért, minő jogon jöttek hát ezek ide? — gondolta Ronis.

Meg volt róla győződve, hogy egészen helyesen és méltányosan gondolkodik.

— Kár, hogy nincs lámpa, milyen jó volna most szekérről szekérre járni és keresni! Hátha ráakadna az ember...

— Gyere onnan pajtás, ott olyan szépen leszünk ám, hogy otthagyod a fogadat. Vadak ám ezek a turkománok.

Még ketten jöttek oda, egy pillanatra megálltak, azután tova elindúltak az örvonal mentén.

— Oh ezek a...! — sziszegte Ronis és mérgében elkezdte rágni a keztyűje ujjait.

— Megálj! — kiáltott egy őrszem és lebocsátotta a fegyverét.

Ronis összerezzent és körülnézett a sötétben... Persze, semmit sem látott.

— Mit kiabálsz? — kérdezte a kozáktól.

— Valami asszonyféle közeledett ide... de egyszerre eltűnt... Most nem látom.

— Hol... hol?

— Ki a parancsnok?—hallatszott egy gyenge hang közvetlenül Nikolajevics Szergej mellett.

Női hang volt... oroszul beszélt. Nehány homályos alak rohant felé...

Ronissal forogni kezdett a világ, a szemei csak úgy szikráztak; a lábai megtántorodtak s egyszerre eszméletlenül terült el a földön...

A nőt, a kinek gyermek volt a karján, egyszeriben körülvették; vagy tiz kéz nyúlt felé, ez a tiz kéz felemelte s diadalmas orditással, a legvadabb, a legféktelenebb hurráh kiáltással vitte a legközelebbi sátor felé.

— Tüzet, tüzet!... Világosságot! — orditoztak köröskörül.

— Hurrah! — hangzott fel végig az egész táborban s mindenki futott arrafelé, a honnét ez a diadalmas kiáltás kiindult...

Martinovna Natália nevetett és sirt, majd könnyeit ismét mosoly váltotta fel. Egyszerre nagyon sokat akart mondani. Úgyszintén a többiek is egyszerre beszéltek és mindent el akartak mondani... Senki sem figyelt a másikra, de hiszen erre nem is volt szükség; mind kimondhatatlanul vidámak és boldogok voltak, és ha holnap megkérdezi őket valaki, hogy történt mindez, ki mit mondott, mit cselekedett?... úgy ezekre a kérdésekre bizonyára senki sem tudott volna megfelelni.

Nikolajevics Szergej magához tért... gyorsan felugrott és futott arra, a honnét ezek a diadalmas felkiáltások hallatszottak...

A katlanok fényes lángja vakító világossággal szórt Martinovna Natáliára. Még mindig abban rongyos turkomán köntösben volt, mezitláb és hajadonfővel s ott ült a szőnyegen és reszkető kezeiben egy nagy pohár teát tartott. A kis Petya kézről-kézre járt, és ezüstösen csengő hangon kaczagott... Köröskörül tisztek forgolódtak és kozákok nyüzsögtek, a kik szőnyegekből és pokróczokból, — a mi a kezük ügyébe esett... egy fantasztikus sátor fölállitásán dolgoztak...

Nikolajevics Szergej mindezt látta és ott állt egy helyben. Nem volt ereje oda menni hozzá...

Ehhez a höstetthez sem volt elegendő erkölcsi bátorsága.

XXXVI.

Nehéz helyzet.

Annyi bizonyos, hogy alig képzelhető kinosabb helyzet, mint az, a melyben Nikolajevics Szergej attól az éjszakától kezdve volt, a mikor reményeinek, áhitatos vágyainak első fele — Natasa feltalálása, bekövetkezett. Most megvan, s immár csak a második fele van hátra.

A mily könnyűnek látszott ez a második fele azelőtt, ép oly nehéznek, szinte lehetetlennek tünt fel előtte most.

Oda lépni hozzá, meggyónni neki, kikönyörögni és bizonyára meg is kapni tőle (ebben Nikolajevics Szergej épen nem kételkedett) — a bocsánatot... Azután felajánlani neki,... nem,... megalázkodva, térden állva megkérni a kezét — megkapni (Nikolajevics Szergejnek

ez iránt sem voltak kételyei) s korlátlan tulajdonává, férjévé és gyermekének törvényes apjává lenni, s végre . . .

Lám, ez a «végre», ez különösen foglalkoztatta Ronist . . .

Natasa már körülbelől háromszor huszonnégy órája, hogy a táborban volt . . . Már nem csak a csapatok összes tisztjei, de még a közönséges kozákok is, a kik őt még azelőttről ismerték, beszéltek vele, sőt még olyanok is, a kik azelőtt nem is ismerték; — csak ő volt az egyetlen, a ki szinte szándékosan, még egy fél szót sem váltott vele, sőt még annyira közel se mert hozzá menni, hogy szót válthatott volna vele . . . Sőt a mi több, mindezideig még távolról sem üdvözölte, ő volt az egyetlen, a ki teljesen közömbösnek látszott iránta, és félrehúzódott . . . egyizben még el is fordúlt tőle, mikor azt hitte, hogy Natasa felé vetett egy pillantást . . .

Harmadszor lement a nap és harmadszor feljött megint . . . s Nikolajevics Szergej még mindig nem tudta magát rászánni, hogy kimutassa az erélyét, mely mindez ideig egyetlen egyszer sem hagyta cserben . . .

*

Martinovna Natália, régi és új barátaitól környezve a lehető legnagyobb kényelemmel utazott, a melyről csak az adott körülmények közt egyáltalában szó lehetett.

Kiválasztották számára a legjobb szekeret, pedig ugyancsak volt miből választani . . . Ezt a szekeret vastag szőnyegrétteggel vonták be és árnyatadó tetőt emeltek fölé . . . A figyelmes kozákok még a tengelyeit is megkenték birkafagygyúval, hogy a kerekek zaja és nyikorgása se bántsa Natasát.

A szekérbe két kozák lovat fogtak be, úgy hogy elég gyorsan haladhatott előre, és nem akadályozta a csapatok gyors menetelését.

Natasa boldogan és elégedetten ült ezen a szekéren a kis fiával, és mindenki részéről a leggondosabb figyelem és a leggyöngédebb előzékenység tárgya volt . . . Vajjon honnan is vették ezt a gyöngédséget ezek az edzett, porlepte alakok, a kik körülötte voltak?

A kis Petya, egész addig, a mig csak aludni nem tért a mamájához, kézről-kézre, nyeregből-nyeregbe járt és valósággal el volt ragadtatva, mikor apró kezecskéibe adták a kantárszárat, melyet a legnagyobb komolysággal és némi áhitattal vett át . . .

De időnkint a gyermek mosolygó, vidám szemei, valami épenséggel nem gyerekhez illő komoly és fürkésző kifejezést öltöttek; merően nézte a körülötte álló kozákok arczvonásait, azután félrenézett és elgondolkodott . . . Mintha csak keresett volna egy arczot, a mely most nem volt mellette; egy arczot, mely mindazonáltal megmaradt emlékezetében . . .

Martinovna Natália, a táborba érkezése első pillanatától kezdve ugyancsak ilyen tekintettel nézett a környezetére . . . Ezt a tekintetet megértették és feleltek is reá neki.

Golovin betegségét eltitkolták előtte s azt mondották neki, hogy más csapathoz van beosztva. Egyébiránt rövid idő mulva megtudta a történteket, a mi nem is volt valami nagyon nehéz dolog . . . Ebben az esetben a kozák tisztek igen rosz diplomatáknak bizonyultak.

Csakhogy a naiv kozákok megértették ugyan, hogy miről van szó, de sejteni nem tudták és csak annyit tettek, hogy egy dzsidással, a következő tartalmú levelet küldték előre Golovin-nak a táborba:

«Szeretett kedves barátunk . . . az asszonyt megtaláltuk és hozzuk magunkkal . . . Hála Istennek egészséges, úgyszintén a fiacskája is . . . Nagyon kár tovább bánkódnod. Ha még lélekzeni birsz, és nem hagyott el minden erőd, úgy ülj lóra tüstént, és jöjj elibénk; mert ha ő — a mitől isten óvjon — ágyban és betegen találna, ez nagyon lesújtaná, a mitől pedig minden áron meg akarjuk őt óvni, s épen azért nem is szólunk rólad semmit . . . Az a pétervári is velünk van és nagyon sandán néz reánk . . . Martinovna Natália is látta őt, messziről megmutatták neki. A beszédjéből ítélve azt kell hinnünk, hogy nem is hederít rá, sőt útálja . . . A kis Petya hála az Istennek egészséges és utánad is kérdezősködik . . . Elsőrangú fiú . . . pompás kozák lesz belőle! Martinovna Natália tudtán kivül irjuk e sorokat, s azért nem is küldünk tőle neked üdvözletet. Csak téged akartunk értesíteni mindenről, hogy ne nyugtalankodjál . . .»

Podprugin Iván százados
Maszlobojuikov Pavel kapitány.

A dzsidás kezében a levéllel sebesen elvágtatott az ismert úton . . . (Folyt. köv.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A FRANCZIA ZÁSZLÓ

REGÉNY

Irta

VERNE GYULA

francziából fordította

GAÁL MÓZES

40 képpel.

Ára füzve 1 frt 40 kr., vászonkötésben 2 frt.

A „CYNTHIA" HAJÓTÖRÖTTJE

REGÉNY

Irták

VERNE GYULA és LAURIE ANDRÉ

franczióból fordította

GAÁL MÓZES

22 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr., vászonkötésben 1 frt 80 kr.

VERNE GYULA

UTAZÁS A FÖLD KÖRÜL NYOLCZVAN NAP ALATT.

Átdolgozta

SZÁSZ KÁROLY.

Harmadik egyedül jogositott képes kiadás. 52 képpel.

Ára füzve 1.40, vászonkötésben 2 frt.

VERNE GYULA.

DARDENTOR CLOVIS.

REGÉNY.

Forditotta GAAL MÓZES.

Negyvenhat eredeti képpel.

Ára füzve 2 frt. **Diszes vászonkötésben 2 frt 60 kr.**

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A KISFALUDY-TÁRSASÁG ÉVLAPJAI.

UJ FOLYAM, HARMINCZEGYEDIK KÖTET.

1896—97.

Ára kötve 1 frt 60 kr.

Épp most jelentek meg a Kisfaludy-Társaság következő uj kiadványai:

ŐSZI HAJTÁS.

Elbeszélések.

Irta BERCZIK ÁRPÁD.

Ára füzve 1 frt 50 kr., vászonköt. 2 frt.

LÉVAY JÓZSEF

UJABB KÖLTEMÉNYEI.

Ára füzve 1 frt 60 kr., vászonköt. 2 frt 50 kr.

ROMOLA.

REGÉNY HÁROM KÖNYVBEN.

Irta

GEORGE ELIOT.

Angolból ford.

PATAKI BÉLA.

A három kötetnek ára füzve 5 frt, vászonkötésben 6 frt 50 kr.

Kaphatók a Franklin-Társulat kiadóhivatalában Budapesten és minden hazai könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

IX. (Folytatás.)

Sors koma szeszélyes pajtás, kit elsülyeszt, kit fölemel. Már Kadocsáéknak vége, Ákost nem emlegeti már senki Pálfalván, sem az egész vármegyében sehol, csak egy képzelődő leány várja még; de beszélnek ám a postás Valláékról, mindenfelé csak arról beszélnek. Bezzeg fölvitte az isten a dolgukat. Meghalt a leányoknak valami anyai ágról való nénjök, valami szörnyű gazdag pékné Budapesten s most a két leányra hagyta mindenét. Azt mondják, három vagy négy nagy ház, meg pénz is, Isten tudja mennyi.

Már föl is költözködtek Pestre. Az öreg köszvényes postamester, mintha egyszerre meggyógyult volna, a saját lábán lépett föl a vasuti kocsiba, csak egy kicsit támogatni kellett; a két leány meg mintha megszépült volna.

— Igazán, ha jól megnézi az ember, nem is olyan csúnyák, nem is vének, — vélte Laczkó fiskális.

— De nem ám, — erősitette nagy tüzzel a jegyző, a ki szintén legénysorban van még, de vagy tizenöt évvel fiatalabb, mint Laczkó fiskális.

Ilyen csodát mivel a nagy gazdagság.

Csakhogy a fiatal jegyző is, Laczkó fiskális is, hiába epekednek a megszépült postás leányok után, nem térnek azok többé vissza Pálfalvára. Ott laknak a fővárosban s bizonyosan férjhez fognak menni nagy urakhoz.

— Hej, hej! — csóválják fejöket a hoppon maradtak.

Laczkó fiskális, a ki bátrabb s jobban bizik magában, egyszer megpróbálta, hogy fölrándul a fővárosba s tiszteletét teszi a kisasszonyoknál. De másodszor nem próbálta.

Nem beszélt ugyan otthon semmit arról, hogyan fogadták, de valami nagy szivességgel aligha fogadták, mert hazatérte után a zöldfa vendéglő extra szobájában, a hová egy pohár sörre szoktak délfelé betérni az urak (a nyári helyiséget már szétszedte Bak András uram, tél felé járt az idő), egypárszor panaszkodott, hogy:

— Czudar a világ, czudar.

De Budapesten, a rengeteg nagy házban, mely most az övék (s még van hozzá másik három), ott is azt hajtja a fanyar, kesernyés Valla Máli:

— Czudar a világ.

Itt ülnek a nagy gazdagságban s nem tudják semmi hasznát venni. Az öreg Vallát, a mint beáll az őszi nedves, ködös idő, megint előveszi a köszvényes baja. Máli kisasszony még sárgább és összeaszottabb lesz itt a falak közt, bezárkózva s csak alig jutva ki a szabad levegőre. Egész nap ott bent ül és nem tudja, hogy mit csináljon, csak tépelődik, hogy milyen utálatosak a férfiak, kik most hizelegnének s hajhásznák a kegyeiket.

Karolin szepegve hallgatja s nem mer ellentmondani, de lelkében egészen más gondolatokat forgat. Istenem, hátha mégis akadna, a ki különb volna, mint a többi?

Száz meg száz ember megyen el az utczán, az ablak alatt, néha karonfogva lát fiatal párokat, egymáshoz simulva. Olyankor egészen elérzékenyül. Istenem, hát neki lesz-e valakije? Oh, hogy szeretné, hogy kényeztetné! Hiszen most már gazdag. Alig mert álmodni valaha gazdagságról.

Átalellenben az utcza másik oldalán valami fiatal pár lakik. Ha kinéz az ablakon, mindig látja őket. Ott ácsorognak rendesen az ablaknál, enyelegnek, csókolóznak is. Karolin szivét hevesen marja az irigység, elfordul s nem birja visszafojtani könyeit. Sir keservesen.

Ha előbb jött volna ez a gazdagság, előbb, mikor még fiatalabb volt. Emlékszik, hogy milyen finom rózsás, csak épen egy piczikét rózsás arczbőre volt. Ha akkor lett volna ilyen gazdag... oh, istenem! ki tudja, akkor talán... miért ne szerethette volna őt is valaki?

Neogrády Antal rajza.

Egy ember lerogyott a földre.

Gondolatai visszaszállnak elmult időkre s képzeletében megjelenik egy deli ifjú, egy vakmerő lovas, a ki árkokat ugrat át s a kire ő oly gyakran leskelődött a falusi ház zöld zsaluja mögül. Vajjon hol jár, merre van az most?

Gyakran meg-megdobban a szive a vénülő leánynak, a mint egy-egy közeledő alakot lát az utczán. Istenem! ha ez ő volna?

De hát miért? Mit akar? Az nem olyan férfi, mint ezek, kiket Máli elriaszt, az nem adja el magát pénzért, az a büszke, az a daczos. És már mást szeret, menyasszonya van, a ki szép, deli, fiatal; mit akar ő, a ki csunya, fonnyadt, beteges?

— Istenem, csak látni szeretném, — susogta remegő ajkkal.

Csak látni. S néha úgy rémlik neki, mintha igazán látná. Vagy csak a szemei káprázna? Beteges agya hallucinál? Ott, ott, az utczán. Nem Kadocsa Ákos az? Látja, tisztán látja. Aztán egyszerre elveszti szeme elől.

Borzongva húzódik félre az ablaktól, mintha kisértetet látott volna. Nem, az mégsem lehetett Kadocsa Ákos. Az a kopott ruha, az a fáradt járás. Hát ez volna a daliás, büszke férfi!

Egész nap lázasan kering fejében ez a gondolat: Kadocsa Ákos kopott ruhában. Kadocsa Ákos nyomorúságban! Hát istenem, lehet az?

— Mi lelt már megint? — kérdezi fanyar képpel az öregebb testvér, kinek oly különös ez a Karolin lázas nyugtalansága, ámbár megszokta már, hogy Karolin mindig különös.

De a remegő, ideges leány nem felel, csak visszamegy minduntalan az ablakhoz és félig ijedt, félig várakozó tekintettel nézeget ki, míg beesteledik.

Vajjon mit néz? A szállingózó hópelyheket? A favágókat oda lent az utczán? Az öreg asszonyt a sarkon, a ki sült tököt és krumplit árul kis vaskemenczéjén? Vagy az iskolából haza sietö gyerekeket, kik ugrálnak s pajkosan taszigálják egymást?

És másnap ismét ott láthatni egész nap az ablaknál s még nyugtalanabbnak, még lázasabbnak látszik, mint tegnap. Látta újra Kadocsa Ákost. Nem csalódás, látta. Ott ment el az utcza tulsó oldalán, lehorgasztott fejjel, ödöngő léptekkel.

Itt kell laknia valahol közel. De mindegy, épen annyi, mintha ezer mérföldnyire laknék. Hol találkozhatnának, hogy találkozhatnának ők valaha? Hiszen Kadocsa Ákos nem is ismeri öt, nem is beszéltek egymással soha. A büszke fiatal úr Pálfalván hogy állt volna szóba a postamester szegény, beteges, sántikáló leányával? Talán alig tudta, hogy van a világon egy ilyen teremtés? És most, mire gondolhatna Karolin most?

Csak néz révedező szemmel, ki az utczára. Egyszerre nagy csoportosulás támad. Egy ember lerogyott a földre s körülveszi a sok kiváncsi; asszony, gyerek, férfi, mind oda tódul.

Karolin elhalványodik:

— Szent Isten! Kadocsa Ákos.

Szeme elhomályosul, reszket egész testében s félig öntudatlan rohan ki, oly gyorsan, mintha sánta sem volna, le a lépcsőn, ki az utczára.

Valóban Kadocsa Ákos az, a ki ott fekszik, aléltan, halálsápadtan, mozdulatlan az utcza kövezetén. Mindenfelé gyülevész nép bámulja, találgatják, hogy mi baja, tapogatják, hogy él-e még?

De mikor szemeit kinyitja, már ágyban fekszik, puha, meleg ágyban, díszes, előkelő lakásban. Nehéz selyem függönyök homályositják el a szobát s az eszméletre ébredező nem lát az első perczben mást, csak az orvost, a ki ágya mellett áll s még most is dörzsöli halántékát valamivel, aztán kérdéseket intéz hozzá, de a miket Ákos alig ért, oly homályos az agya.

Aztán női alakokat lát, de nem tudja tisztán megkülönböztetni vonásaikat. Mintha ismerős arczok volnának, de tompa elméjében nem találja meg, hogy kik lehetnek.

Majd kivonulnak a nők s csak az orvos maga marad, ki megtapogatja üterét, fejét csóválja, kérdez még egyet-mást, aztán ő is kimegy.

A másik szobában remegve várja Karolin.

— Hát kérem szépen, — szólt az orvos szemüvegét törülgetve, — azt hiszem, nincs semmi más baj, csak az éhség...

— Az éhség? — kiáltott föl elszörnyedve Karolin.

Egész lelkét fölzavarta ez az egy szó. Az éhség? Hát ide jutott Kadocsa Ákos? Valami iszonyu, valami hihetetlen gondolatnak látszik az. A büszke, a deli gavallér, ki éhségtől kimerülve elalél az utczán.

— Istenem! Istenem! — tördelte kezeit a kétségbeesett leány.

Az orvos vállait vonogatta:

— Hát kérem szépen, ilyen nagy városban megesik. Csak méltóztassék neki egy tányér húslevest adni, aztán valami könnyű tápláló ételt. Nem sokat egyszerre. Az ágyból fölkelhet. Nem szükséges feküdnie. Egyátalán nem szükséges.

A két Valla kisasszony nagyon meg van zavarodva. Mit csináljanak? A dolog szörnyen kényes. A levest még csak megetethetik a fiatal emberrel, de aztán?

— Megihatnánk, hogy maradjon itt nálunk ebédre, — véli Karolin. — Mit gondolsz Máli?

Máli azt gondolja, hogy legokosabb lett volna be sem hozatni az utczáról, akkor nem volna most vele semmi baj.

— Hát te ott hagytad volna elveszni? — szörnyűködik a fiatalabb testvér.

— Bevitték volna valami kórházba, — felel fanyar képpel az öregebb.

Karolinból kitör a méltatlankodás:

— Kórházba?

— Hát? Ott adtak volna neki enni is. Ott nem ismerik, nem kellett volna restelkednie, míg itt nálunk ... no, majd meglátod. Az ilyen dölyfös úr nem szereti, ha megalázva látják azok, kik ismerték fénykorában. Aztán végre mi közünk nekünk hozzá?

Karolin szemeiből könyeket facsar ki ez a szivtelenség:

— Máli, Máli!

— Hát hidd meg ebédre, bánom is én, — veti oda amaz.

Sőt egy kissé örül is neki, hogy fitogtathatják gazdagságukat. Hadd lássa Kadocsa Ákos, milyen módban élnek. S élhetnének még jobban is, ha akarnák. Vendégeskedhetnének minden nap; de minek? Miért hizlalják a sok hizelgőt, a sok ingyenélőt?

Ma azonban nagyszerű ebédet csináltatnak. Nem a Kadocsa Ákos kedvéért, a kire Valla Máli most már végtelen megvetéssel tekint le, mióta látta, hogy hevert éhségtől aléltan az utcza kövezetén, de a saját dicsőségökért. Híre eljut talán Pálfalvára is és lehet valaki, a kinek szivét mardossa majd az irigység.

— Csak menj hát, meghíhatod a vendégedet.

Karolin félénken haboz. Szive úgy dobog, hogy igazán nem tudja, képes lesz-e csak egy szót is kiejteni. Szeretné, ha inkább Máli végezné el, vagy apa. De mégsem, nem, azok nem végeznék el kellő gyöngédséggel. Egy kiméletlen szó megsérthetné a büszke fiatal embert. De Karolin vigyázni fog. Nagyon fog vigyázni.

A levest is ő maga viszi be.

— Az orvos rendelte, — szól félénken, alázatosan.

A fiatal ember már akkor fölkelt az ágyból s távozni készül. Egy perczig megütődve tekint a vén kisasszonyra, kit megismert, aztán köszönettel elveszi tőle a levest s miután elfogyasztotta, mosolyogva mond még egyszer köszönetet, bocsánatot kér, hogy ennyi alkalmatlanságot okozott s most már igazán távozni készül.

— Még ne, — kéri a leány.

Elfogódva, halkan, töredezve kéri, hogy még maradjon, pihenjen kissé s legyen szerencséjük ebédre.

Kadocsa Ákos csodálkozva szögezi reá szemeit. Homloka ránczokba húzódik s ajkai körül megjelenik a sértett gőg vonása. Mit akarnak ezek az emberek? Sejtik talán, hogy még ma nem evett, hogy tegnap sem evett s nem lesz mit ennie ma délre sem? A könyörületesség alamizsnája akar lenni ez az ebéd?

S a mint szemeinek éles, boszús pillantására a leány még jobban megzavarodik s elpirul és csak dadog, akkor Kadocsa Ákos már nem kétkedik, hogy ezek az emberek tudják az ő baját, ismerik nyomorát. Büszke lelkének türhetetlen ez a gondolat. Vad harag lobban föl benne s lángba boritja arczát.

Dölyfösen elutasítja az ebédre hivást.

De a mint kimondta, látja, hogy a leány reszket, elsáppad s aztán hangos zokogásra fakad.

Megdöbbenve nézi Ákos s annyira megzavarodik ő maga is, hogy nem talál szavakat.

— Megbántottam? — kérdezi végre.

S bocsánatkérőn, engesztelőn meg fogja a leánynak kezét. De az csak sir és törülgeti zsebkendőjével leomló könnyeit. Kadocsa Ákos igazán nem érti, semmiképp sem érti.

— Hiszen kérem ...

Szeretne ennek a jelenetnek véget vetni, de igy nem hagyhatja itt ezt a leányt. Már nem tudja, hogy maradjon-e, elmenjen-e? Mit csináljon evvel a zokogó teremtéssel, a ki nem bocsátja el kezét, csak idegesen szoritja?

Perczről-perczre nyomasztóbbá válik ez a helyzet. Boszantó is, nevetséges is ez az érzelgősség, s olyan embernek, a ki az éhséggel küzd, nincs kedve itt komédiázni. Nem maradhat tovább. Fél, hogy a korgó gyomor s az ebédre való kilátás legyőzi végre büszkeségét. Csak el, el innen, mielőtt átmegy az utolsó megalázáson.

X.

Lázasan, kábult fejjel érkezett haza Ákos fütetlen kis szobájába. A mardosó éhséget nem érzi úgy, mióta megette azt a nagy tányér levest, de tudja, hogy ez csak ideig-óráig tart s aztán újra kezdődik. Már nincs egy darab ruhája sem, a mit zálogba adhatna.

Újra kezdenek agyán átczikázni az őrjöngő gondolatok, melyek pár órával előbb az utczára kiűzték, hogy neki vadulva, czél nélkül, összevissza kóboroljon az utczákon, míg csak le nem rogyott. De most már nem megy ki, csak ledől ágyára, tompa, vad kétségbeeséssel.

Nem tudja, mennyi idő múlhatott el igy, mikor kopogtattak s egy szolga lépett be, a ki levelet hozott.

Kadocsa Ákos feltöri a levelet s bámulva, csaknem megrettenve látja, hogy hullnak ki belőle a bankjegyek. Egész csomó. Megolvassa: húsz darab százas. S a levél csak néhány sor, női kéz irása, gyarló ortografiával, kuszált betűkkel, melyeket sebtiben vetett oda valami remegő kéz.

Név nincs aláirva, csak valaki, a ki nagyon boldog volna, ha ezt a csekélységet kölcsönkép elfogadná Kadocsa Ákos.

Nincs név, de a fiatal ember rögtön kitalálta, hogy ki. S abban a pillanatban világosság gyúlt agyában. A zokogó leány könnyei, zavara, pirulása, az a csodálatos érzékenység. Most már érti. Az a vén leány szerelmes belé, egy fonynyadt, sánta, nyomorék teremtés.

Föllázad büszkesége. Ah, hát azt hiszi ez a múmia, hogy ő pénzért megvehető? Ő, a ki kaphatott volna, ha akart volna, gazdag, előkelő leányt, fényes partit, nem ilyen rozzant nyomorékot. Most persze, most mélyen alásülyedt, immár a legutólját járja, talán kap még valahol valami kenyérkeresetet, talán nem kap és el kell veszni igy; de még akkor is, akkor is fölemelt fejjel akar elveszni.

Ez az első gondolata, de nem tart sokáig. A pénz csábitóan fekszik ott előtte. Visszaküldje? Micsoda esztelenség volna, mikor oly szivesen kinálják? Az a pénz megmentené. Mit firtatja, hogy honnan jön? Nem szenvedett már elég csorbát büszkesége? Nos egygyel több vagy kevesebb, mit árt már az? Mivel volna az nagyobb szégyen, mint a kunyorálás valami rongyos kis hivatalért?

Hiszen kölcsönkép adják. Ha valamikor jó módba jut, vissza is fizetheti. Sejti ugyan, hogy soha sem fogja visszafizetni, de az ember szereti hitegetni magát. Hogy egy bolond, szerelmes leány küldi? Hát aztán? Mit bánja ő, ha az ördög nagyanyja küldi is?

Mohó kézzel összeszedi a pénzt s begyömöszöli tárczájába. Oh, a pénz hatalom. Most már érti, most már megtanulta. Pénz, pénz. És ha még egyszer vagyonhoz jut ...

De ez képtelenség. Elérhetetlen vágy. Az ő élete már ki van mérve, szűk korlátok közt, lent, alacsonyan fog végződni. Bolondság egyébre gondolni. Egy kis hivatal, a hol meghúzhatja magát. Csak annyi, a mennyiből egy szerény család valahogy megélhet.

S mégis minduntalan izgatott agyába tódul most az a gondolat: ha ő még egyszer gazdag lehetne? Mintha az a pénz a zsebében újra felköltené minden szunnyadó vágyát. Mikor az első százas bankjegyet felváltja, valami mámor szállja meg az agyát. Még soha sem érezte igy a vágyat az elveszett úri élet után.

Fölbontat egy palaczk franczia pezsgőt. Ah, milyen régóta nem ivott. Milyen tüzet, milyen erőt, milyen bátorságot önt ez újra az ember lelkébe. Hogy elbutit a nyomor s hogy fölemel a gazdagság. Melle kifeszül, lépése újra rugalmassá válik. S a feje, hogy pezseg most eszméktől, gondolatoktól.

Az Andrássy-útra fordul. Nem bújik most már az emberek elől. Minden csinosabb fogatot megnéz. Ha neki is lehetnének még egyszer lovai? Ha itt kocsikázhatna végig a saját fogatán? Úgy áhítja a fényt, a pompát. Talán nem is annyira magáért, inkább csak azért, hogy paczkázhassék azokkal, kik őt szegénységében elhagyták, a kik kikerülik, ha messziről látják az utczán, s a kik nyájaskodva, hizelegve szeretnének barátkozni vele újra, ha ismét gazdag lenne.

Kigyúl az arcza. Hej, ha ismét gazdag lenne! Ha megszégyeníthetné azokat a hitványokat! Ha kevélyen lenézhetné őket. Ez a vágy tölti be egész lelkét. A lealázás után a megtorlás vágya.

És ime csak tőle függ, hogy újra gazdag legyen. Csak egy szavába kerül s az a Valla leány lábaihoz rakja minden gazdagságát. Igaz, hogy vén is a leány, szépnek sem mondhatni, nyomorék is az egyik lábára, de olyan hűségesnek és alázatosnak látszik.

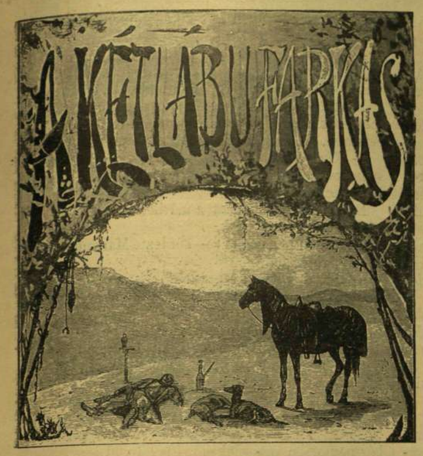
Persze, persze, nem Bogáthy Magda, nem valami előkelő szép leány; az olyan partiknak már vége. Akkor nem kellett, most már afféléről álmodni sem lehet. De gazdagnak, azt hallja, ez is gazdag. Ha igaz, a mit beszélnek, még sokkal, nagyon sokkal gazdagabb mint Bogáthy Magda vagy Soós Ella, vagy akárki a régi ismerősök közül.

Annyi pénzért az ember egy kissé szemet hunyhat. Hát mit? Zelmát úgy sem veheti el; hát mindegy már most neki, akárki. Ha csinosan felöltöztetik, nem is épen csúnya, a sántikálását meg alig vehetni észre. Az atyafisága pedig, na hiszen a Zelmáé sem lett volna különb.

Pár hónap előtt még utálattal utasította volna el ezt a gondolatot; de a nyomorúság megpuhította s kevély és önző természetének salakját fordította fölfelé. Eh, mit bánja ő? Nem fog tovább kínlódni, gazdag akar lenni!

Sűrün robognak a fényes uri fogatok az Andrássy-uton s képzeletében már ott látja Kadocsa Ákos az ő fogatát is és innen a gyalogjáróról nézik majd az irigykedők.

(Folytatása következik.)

Regény.

Irta Karazin Nikolajevics Nikolaj.

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

(Folytatás.)

«Döntenem kell, döntenem kell végre!» — gondolta magában Nikolajevics Szergej és végre csakugyan döntött is ...

Az igaz, hogy igen kedvező alkalom is kinálkozott: a csapat megállt pihenni. A hely igen szük és árkokkal, falakkal átszelt volt, úgy hogy nem értek meg együtt, hanem több-kevesebb távolságra helyezkedtek el egymástól ...

Martinovna Natália szekerét egy kissé félreeső kis kertbe vezették be ... A mig a kozákok kifogták a lovakat és tüzet raktak, a tisztek elszéledtek, kiki a maga századához, hogy a szükséges intézkedéseket megtegye, — és Martinovna Natália egyedül maradt a fiával.

Nikolajevics Szergej ezt észrevette és elhatározta, hogy tovább nem halogatja a dolgot. Gyorsan haladt át a lovak közt, keresztülugratott egy árkon s a szekérhez érkezve leszállt a lóról s a kantárt odadobta egy kozáknak ... Alighogy leszállt, több tiszt közeledett a szekér felé, a kik őt látták, s igy visszavonulásra gondolnia sem lehetett ...

Martinovna Natália, — kezdte Ronis — bocsásson meg nekem, hogy mindeddig ...

— Ugyan kérem, ... ne is beszéljünk róla, — vágott közbe Martinovna Natália. — Tüstént készen lesz a tea ... Majd itt reggelizünk. Akar velünk tartani?

— Én igazán ...

— Ugyan ülj le; ... Vaszjutka barátom hajszolj fel valahol még egy poharat meg egy tányért — szólt Maszlobojnikov, a kinek megvolt az a szokása, hogy mindjárt első találkozásra is tegezte az embereket.

— Uraim, tessék! — szólt Natasa hangosan és boldogan s leült a szőnyegre a tea közelében. A hol félkörben elhelyezkedtek a többiek, Nikolajevics Szergejnek már csak a legszélső hely jutott.

Ronis leült, de meglehetősen kényelmetlenül érezte magát.

Mikor reggelivel kinálták, igy szólt:

— Uraim, bocsássanak meg ... Igen örülnék, ... de ... de tüstént a kapitányomhoz kell mennem ... annyi a gondom, annyi a teendőm.

E közben fel is ugrott.

— Teát sem parancsol? — kérdezte Martinovna Natália.

— Nem, köszönöm! — mondotta s megint megpróbálta egy tekintettel kifejezni mindazt, a mit szavakkal elmondani nem volt alkalma. Meghajtotta magát s elkezdett hátrálni, miközben megbotlott egy ott settenkedő kutyában s majd elbukott. Restlekedve kiosont a kertből és csaknem fenhangon átkozta mindazokat a körülményeket, a melyek szent és ábitatos szándékainak megvalósításában akadályozták ...

Belátta, hogy sem a hely, sem az idő nem alkalmas tervei keresztülvitelére.

«Hátha irnék? — gondolta magában. — Az igaz, hogy irásban sem lehet úgy, mindent elmondani, mint szóval, de azért mégis eleget lehet mondani.

Ettől a percztől fogva állandóan a megirandó levél tartalmán tünődött; végre jól átgondolta, s a mint az éjjeli szállásukra megérkeztek, tüstént munkához látott ...

«Mi a manó történt velem!? — kérdezte magától csudálkozva: — lám azelőtt milyen könnyedén irtam meg az ilyenféle leveleket, most pedig ... sehogy sem akar menni! Valóságosan eltompult az eszem, elbutultam ...»

Különösen nehezen tudott a levél megszólításában megállapodni ...

Az egész éjszakát csak a levéllel töltötte el; de végre is diadalmaskodott, a levelet befejezte, aláirta és lepecsételte ... s egy kozákkal tüstént elküldötte ... El volt vetve a koczka, most már csak várni kellett az eredményre.

Nikolajevics Szergej kilépett a sátrából s elkezdte a távolból figyelni, a mint a küldöncze átadta a levelet Martinovna Natáliának, a mint ez átvette, belbontotta, kérdőleg körülnézett, s a mint végre elkezdte olvasni ... Fülig elpirult, mikor később látta, hogy azok a kiállhatatlan testőrök megint odagyűltek köré.

«De mi ez? könyörületes isten! Oda adja nekik a levelet ... hangosan kezdik olvasni ... Mind összedugják a fejöket és feszülten figyelnek ... kaczagnak ... s ő is elmosolyodik ... Oh! Ha csakugyan úgy van, akkor azt sem ő, sem azok nem viszik el szárazon ... Ezt mind megkeserülik ...»

Nikolajevics Szergej mindkét kezével megfogózott a nyereg kápájába, mert érezte, hogy az ájulás környékezi, és majd kiesik a nyeregből, a mi egyébiránt nem következett be.

XXXVII.

Nikolajevics Szergej levele és a válasz reá.

«Nagyságos asszonyom! Martinovna Natália!» ...

Ez volt Ronis levelének a kezdete, — az a kezdet, a melyen a legtovább gondolkodott, s a mely — mint Nikolajevics Szergej érezte — munkájának a legnehezebb része volt.

«Drága, felejthetetlen, kedves, forrón szeretett, egész lelkemből szeretett ...» stb. stb. ilyen és ehhez hasonló jelzők egymásután szakodtak ki a szivéből és jöttek a tollára, melynek hegyéről nem egyszer kiszáradt a ténta, — de mindezek a felkiáltások sem igen illettek bele ebbe a végzetes levélbe, a melytől a levél irójának egész további sorsa és jövendője függött ... (Nikolajevics Szergej legalább igy érezte) ... «Ebben a levélben — gondolta magában — minden szót meg kell fontolni, minden czélzást gondosan latba vetni ... Egyszerűen, sőt kissé hidegen kell kezdeni, nehogy az ember hirtelen hasson gyöngéd és hevülékeny szivére, oda kell hatni, hogy komolyan fogja föl a levelet, minden szót — ügyszólván — megfontoljon és minden czélzást kellőleg méltányoljon. Úgy kell az egészet megirni, hogy mikor kezeit a levéllel lebocsátja a térdére, mikor lesütött gyönyörűséges szemeit és mély gondolatokba merül, akkor majd, ennek a levélnek a tartalma irányitsa a gondolatait, s már előre megfeleljen mindazokra a kérdésekre, melyek az agyában rajzanak, sőt már előre megdöntsék azokat az ellentmondó következtetéseket, a melyekre őt azok a kiállhatatlan apródok és leányok esetleg figyelmeztethetik ... (a mi igen könnyen megeshetik) ... Aztán a levél irójának egész lényét elárasztó szenvedélynek mind jobban és jobban meg kell nyilatkoznia és hatni a szivére, miután a fejecskéje az okos és számító frázisokkal már elő lesz készitve ...»

Lám ilyen tervet készített Nikolajevics Szergej ehhez az irásbeli rohamhoz (nem hiába gondolkodott oly sokáig a felett az egy iv papiros felett) ... A terv ravasz és számító volt, a melylyel szemben még sokkal tapasztaltabb és világibb hölgy sem tudott volna diadalmaskodni, nem pedig a pusztáknak egy ilyen egyszerű és naiv leánya, a ki valamikor oly bizalommal és oly határtalanul szerette őt ...

Ennek a tervnek megfelelően, a levél ezzel a hivatalos megszólitással kezdődött:

«Nagyságos asszonyom! Martinovna Natália!»

«Bocsásson meg, ha önre nézve nem épen kellemes, sőt tán szomorú emlékek felidézésével kezdenem, de hát mit tegyek! ... Ezek az emlékek én reám nézve tán még nyomasztóbbak és örömtelenebbek, olyan nyomasztóak, a minők a bűnösre nézve bünének az emlékei lehetnek; és ha a bűnös szomorú vigasztalást talál bűnének töredelmes bevallásában, miért ne kereshetném én is ugyanazt egy angyalnál, beismervén és föltárván ön előtt mind azt a megvetést, a melyet a jelen pillanatban saját magam iránt érzek.

«Pár évvel ezelőtt én találkoztam önnel, s ön megszeretett engem ... Sőt előnyben részesített engem egy másik fölött, a ki később ennek következtében el is pusztult ... Én is megszerettem önt, az ön személye én bennem is lángra lobbant, melynek mámorában nem volt erőm felhevülésem következményeit megfontolni ... Én akkor nagyon is fiatal voltam és nem tudtam megbecsülni egy nő őszinte érzelmeit, a kit nyilván a Gondviselés küldött számomra.

Ama kör felfogásának és követelményeinek hatása alatt, a melyhez tartozom, kénytelen voltam szerelmem folytatását feláldozni ... A körülményeim úgy alakultak, hogy a mi házasságunk lehetetlenné vált, s én kénytelen voltam búcsuzás nélkül távozni, hogy igy úgy magamat, mint önt megkiméljem az elválás perczének keserűségétől ... Levelet irtam önnek, úgy lehet, hogy kissé hideg volt, de higyje el, hogy e levél sorai koránsem feleltek meg szivem érzelmeinek, koránsem fejezték ki azt, a mit én azokban a súlyos perczekben éreztem.

«Úgy látszott, hogy közöttünk mindennek vége van ... Több ezer verszt választott el bennünket egymástól. Nem volt rá kilátásunk, hogy ismét találkozzunk ... Ön lassankint elfeledhetett engem, megszerethetett más valakit, sőt még boldoggá is lehetett ... Én is azt reméltem, hogy lassankint sikerül elfojtanom szenvedélyem lángját, és sikerül ráakadnom olyan nőre, a ki elhomályositja előttem az ön ragyogó, angyali arczát. De nem minden történik úgy, a mint az ember hiszi ... A lelkiismeret furdalásai gyötörtek, s az ön alakja üldözött engem mindenfelé, a pétervári élet fényében ép úgy, mint a bálok és mulatságok mámorában, szóval a nagy világ zajos élvezetei közepette, s nem tudtam elfelejteni önt, nem tudtam elnémitani szivem szózatát ... Közönyösen mentem el az asszonyok százai előtt, a kik előtt mindenki más, mindenre készen térdre borult; én még csak reájuk sem tudtam nézni, mert egyedül csak ön járt a fejemben ... s gyötrelemmel, kegyetlen megbánással a szivemben, melytől egy pillanatra sem volt nyugtom, egyedül bolyongtam az élet nagy zürzavarában ...

«— Ha már elkezdtük, hát csak hazudjunk tovább!» — gondolta Nikolajevics Szergej; egyébiránt szinte úgy tetszett neki, hogy nem is hazudik, hogy mindez csakugyan úgy is volt, úgy is kellett lennie, — csak eddig nem vette észre a szenvedéseit, s csak most jött rá létezésükre.

«Végre türhetetlenné vált ez az állapot ... Félre dobtam mindent s eltökéltem, hogy újra eljövök erre a vad vidékre, hogy felkeressem önt, térdre boruljak ön előtt és visszaszerezzem eljátszott boldogságomat ... Idejöttem.

«Elképzelheti azt a rettenetes csapást, ... mikor itt megtudtam mindazt, a mi önnel történt! Eleinte azt hittem, hogy nem is élem túl, közel voltam az öngyilkossághoz, de akaratom ereje megóvott ettől a kisleikü végtől, s elhatároztam, hogy egész hátralévő életemet arra szentelem, hogy önt, — ha még életben van — felkutassam, ha pedig meghalt, a kolostor magányában vezekeljek bünömért ...

«A Gondviselés ide vezérelt, s ugyanaz a Gondviselés megóvta önt. Ne ellenkezzünk tehát az ő szent akaratával és fontoljuk meg a körülményeket teljes hidegvérrel.

«Én bünös vagyok, s ezért ugyancsak meg is szenvedtem ... Bocsássa meg nekem az én bünömet, mert hiszen nincsen olyan bün, mely ne volna megbocsátható, s ezt a bünt már ügyis kiengeszteltek az én szenvedéseim ... Higyje el, őszinte hűséges férjet fog találni bennem, a mi gyermekünk pedig megtalálja bennem az apját és a nevét ... Oh mennyire szeretem én

ezt a gyermeket és milyen irigységgel nézem a távolból azokat, a kik akadálytalanul beczézgethetik őt, mialatt én, az apja még csak nem is közeledhetem felé! . . .

«Mind a hárman boldogok leszünk . . . Szentül meg vagyok róla győződve, — és életünk egy végtelen, vidám és ragyogó ünnepnap lesz.

«Önnek egy tekintetétől — a melyből már látom a bocsánatot! — önnek egyetlen szavától függ most mindez a boldogság; szánja rá hát magát erre a tekintetre, mondja ki hát azt a reám nézve végzetes kis szócskát! . . .

«Ön oly drága énnekem, a minő senki és senkinek sem lehet, ön nélkülözhetetlen reám nézve, s viszont arról is meg vagyok győződve, hogy én vagyok az egyetlen, a ki önt teljesen boldoggá teheti. Vagyoni állapotom annyira kedvező, hogy soha sem ön, sem a gyermeke nem fognak nélkülözni, szükséget szenvedni. Jóléttel és fényüzéssel fogom önt körülvenni, és bevezetem az én társaságom fényes körébe, a melyben a legtiszteletreméltóbb helyet fogja elfoglalni . . . Szánjon meg hát engem és ne foszszon meg ettől a csodásan ragyogó reménységtől, ne foszsza meg gyermekét az apjától és nyújtsa ismét felém drága és jóságos kezét . . .

«Az ön válaszát várva, a várakozásnak minden pillanata örökkévalóságnak látszik előttem, ne gyötörje tehát tovább azt, a ki amúgy is annyira el van gyötörve, ki van merülve . . . Én a távolból fogom önt megfigyelni és bübájos arczáról már le fogom tudni olvasni a válaszát, még mielőtt alakalmam volna irásban olvasni . . . Oh Istenem, milyen szenvedélyesen, milyen lángolóan szeretem én önt! Érzem, hogy megrepedne a szivem, érzem . . .

«Forrón csókolom a kezeit, a lábait, a ruhája szegélyét, drága, egyetlen, szent Martinovna Natáliám . . . én édes Natasám!

A levél végén persze ott volt az elkerülhetetlen U. i. és pedig a következő:

«Iparkodjék eltávolítani azokat, a kik önt szüntelenül környezik, hogy négyszemközt beszélhessek önnel . . . Beláthatja, hogy vannak dolgok, a melyekről nem lehet idegenek előtt beszélni.»

A levél — minden eshetőségre — nem volt aláírva. «Minek aláírni, mikor amúgy is tudja, hogy kitől van . . .» — gondolta Nikolajevics Szergej egészen helyesen.

Martinovna Natália, mikor a levelet megkapta, az első pillanatban találgatni kezdte, kitől lehet, sőt megforgatta kezében a borítékot, nem tudva magát rászánni arra, hogy felbontsa . . . Önkéntelenül és kérdőleg nézett körül és gépiesen megkérdezte a dzsidástól:

— Kitől van?

— Ronis kapitány úr ő Nagyságától, — jelentette Nikolajevics Szergej legénye, a mi a választ illeti, azt kérném azonnal, mert a kapitány úr türelmetlenül várja.

Ezt persze a legény már a saját esze után tette hozzá.

— No lám! — szólt Natasa mosolyogva és kezdte feltépni a levelet . . . miközben a kezei kissé reszkedtek.

— Istenem, milyen hosszú és milyen apróra van írva!

— Igazán érdekes lesz olvasni, vajjon mit ír — szólt kiváncsian Podprugin és közelebb húzódott hozzá . . . Nagyon érdekes . . .

Martinovna Natália egy cseppet sem ütközött meg ezen a minden teketória nélkül való kiváncsiságon, sőt még természetesnek is találta.

— Gyerünk! — suttogta Maszlobojnik a szomszédjának, — ne háborgassuk! . . . Ki tudja, mit ír.

Ez meglökte a másikat, a másik a harmadikat, végre mind összesúgtak.

Hová mennek, uraim? — kérdezte Martinovna Natália gépiesen.

— Dolgunk van a századnál . . . az altisztéknek kell a parancsot kiadnom . . . de nemsokára visszajövünk . . .

— Utána kell néznem, hogy . . . az előcsapat.

Martinovna Natália ezalatt felbontotta a levelet s elkezdte olvasni, a jelenvoltak minden szabadkozásaik daczára is mind ottmaradtak . . .

Ronis még akkor este megkapta a választ, melyet Maszlobojnik kézbesitett neki.

Martinovna Natália válasza czeruzával, nagy, bár nem épen választékos betükkel volt irva . . . s nem minden helyesirási hiba nélkül.

«Tisztelt Uram, Nikolajevics Szergej.»

«Ön engem a múltra emlékeztet s ezért bocsánatot kér tőlem — szivesen megbocsátom önnek ezt a gyöngédtelenséget abban a reményben, hogy nem fogja többé megismételni.

(Vége következik.)

A ki mer az nyer. A ki mer az nyer.

Főgyüjtőde a m. kir. szab. osztálysorsjegyeknek

STERNBERG JÓZSEF

Budapest, VI., Teréz-körut 6. szám.

Eredeti sorsjegyek az I. huzáshoz:

Egy nyolczad	egy negyed	egy fél	egy egész
75 kr.	1 frt 50 kr.	3 frt.	6 frt.

Főnyeremény I. osztályban: 60.000 korona.

I. osztályu huzás már november 17-én és 18-án.

A VI. osztályban legnagyobb nyeremény legszerencsésebb esetben

egy millió korona.

Rendeléseket a zonnal kérek, miután az érdeklődés rengeteg és igy a sorjegykészlet nemsokára fogytán lesz.

Küld készpénz vagy utánvét mellett.

Sternberg József főgyüjtőde

Budapest, VI., Teréz-körut 6. sz. 7923

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A MÜVÉSZETEK BÖLCSELETE

IRTA

OTTOVAY ZOLTÁN

Ára füzve 50 kr. Ára füzve 50 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A KISFALUDY-TÁRSASÁG ÉVLAPJAI.

UJ FOLYAM, HARMINCZEGYEDIK KÖTET.

1896—97.

Ára kötve 1 frt 60 kr.

Épp most jelentek meg a Kisfaludy-Társaság következő uj kiadványai:

ŐSZI HAJTÁS.

Elbeszélések.

Irta BERCZIK ÁRPÁD.

Ára füzve 1 frt 50 kr., vászonkötve 2 frt.

LÉVAY JÓZSEF UJABB KÖLTEMÉNYEI.

Ára füzve 1 frt 60 kr., vászonkötve 2 frt 50 kr.

ROMOLA.

REGÉNY HÁROM KÖNYVBEN.

Irta GEORGE ELIOT.

Angolból ford. PATAKI BÉLA.

A három kötetnek ára füzve 5 frt, vászonkötésben 6 frt 50 kr.

Kaphatók a Franklin-Társulat kiadóhivatalában Budapesten és minden hazai könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

(Folytatás.)

Mámoros fejjel megy tovább. Egy szabóboltot keres, hol csinos új ruhákkal cserélheti fel ócska öltözetét. Mennyivel különb az ember mindjárt az ilyen új öltözetben. Nem, nem akar még egyszer kopottan végig vánszorogni az utczán.

Kemény leczke volt neki az a nyomorúság, okult belőle. Most már tudja, hogy a becsület a pénz. Mennél több a pénz, annál több a becsület. Mi tartóztatja hát még vissza? A szerelem? Eh, pénzért kapható szerelem is. Szép asszonyok, szép leányok szerelme, minden földi boldogság.

Már nem haboz. Üstökön ragadja a jó szerencsét. De előbb alaposan megtud mindent. Mennyit örököltek a Valla leányok? Mit érnek a házak? Mit jövedelmeznek? Nincs-e teher rajtok? S miután minden a legkedvezőbben ütött ki, elszántan neki vág.

Zuzmarás, ködös, csunya novemberi nap volt, nem olyan, a milyen a szerelmi vallomások napja szokott lenni. A szürke, nehéz, hideg levegő, mintha láthatatlan nyilásokon benyomult volna kivülről, ajtókon, ablakokon, falakon át. A homályos szobában a kályhához húzódva, melengette fázékony testét a beteges leány.

Az első pillantás gonosz pillantás volt és gonosz az első gondolat a belépő fiatal ember agyában:

— Nem fog sokáig élni, — gondolta magában.

De nem volt még oly romlott, hogy ez a gondolat a szégyen pirosságát ne kergette volna arczába. Nem, nem, erre még sem akar gondolni.

Kissé elfogódva lépett közelebb. A leány remegve állt föl. Szemei átragyogtak a homályosságon s vézna sovány keze reszketett az ifjú kezében. Oly gyöngének és gyámoltalannak látszott, hogy meg kellett volna sajnálni, ha a fiatal ember szivében csak makszemnyi hely is lett volna más érzés számára, mint a saját boldogulása, melynek most kellett eldőlni.

Hamar eldőlt. Mielőtt szólt volna, már láthatta, hogy hová dől. S mikor kiejtett egy pár szót, a leány zokogva felelt:

— Az életemet is odaadnám önért.

De nem borult oda a fiatal ember nyakába, mint a szerelmes vén leányok. Nem volt magaviseletében semmi nevetséges és semmi visszataszító. Nem csókolózott, csak kezét nyujtotta oda gyöngéden:

— Hű és igaz barátnéja leszek egész életemen át.

Még azt sem merte mondani: szerető felesége.

Csak a szive volt tele szerelemmel, odaadó, minden áldozatra kész szerelemmel. Ajka nem mert arról szólni.

Oh, Istenem! olyan volt ez az egész, mint valami álom, egy régi álom, mely hihetetlennek, lehetetlennek látszott, és ime, mégis beteljesült.

Az öreg Valla András tiltakozik ugyan és nagy duruzsolást visz végbe:

— No ja, persze, jó volna a nagyságos úrnak elkölteni a sok pénzt. Hogyis ne? Majd ilyen koldus! Ilyen lump!

S Máli is rá támad a hugára:

— Elment az eszed?

De hiába beszélnek. Az öreg lármázása, a Máli gúnyolódása mind hiába.

— Hát azt hiszed, te beléd szerelmes, nem a pénzedbe?

Szerelem? Arra a szóra megtelnek könnyel a Karolin szemei. Jól tudja, hogy a szerelemnek itt semmi köze. Ki lenne szerelmes ő belé? De hiszi, hogy ha Ákos majd látni fogja, mily gyöngédséggel, mily hűséggel igyekszik neki kellemessé tenni az életet, elháritni utjából minden akadályt s megszerezni, a mit csak kiván, hálás lesz s meg fogja becsülni a jó barátnét, a testvért, a hü élettársat.

Neogrády Antal rajza

Kissé elfogódva lépett közelebb.

XI.

Pálfalván alig akarták elhinni, mikor híre jött, hogy Kadocsa Ákos nőül vette Valla Karolint. Az ujságban olvasták s Laczkó fiskális mutatta a doktornak. De eleinte azt hitték, hogy valami tréfa.

— Hiszen csak nem bolondult meg, hogy azt a sánta, nyomorék vén csoroszlyát elvegye? — vélte az orvos.

Laczkó fiskális azonban, ki maga is hajlandó lett volna ilyesmire, nem tartotta lehetetlenségnek.

— A pénz, édes barátom, hej a pénz!

Az orvos pogány módon káromkodott, még a sörös poharát is az asztalhoz csapta. Hát lehetséges az, hogy ez a semmirevaló inkább választotta ezt a kiaszott satnya teremtést, mint az ő szép, viruló leányát? Hát lehet Zelmát így megcsalni, így elárulni? Hiszen vőlegénye volt a bitang.

— Agyonlövöm a gazembert, — dühöngött az öreg orvos.

— Miért, édes apám? — csitította a leány. — Én inkább sajnálom.

Sejtette már ő egy idő óta, hogy Ákos hidegszik, levelei mindegyre gyérebben érkeztek, rövidek voltak, izgatottak, kuszáltak. Nem birt állást szerezni, megunta a küzködést s nyugalmas révpartot keresett magának.

— Gyáva volt, gyönge volt, — sohajtott Zelma.

Nem az a bátor, az a büszke, az az erős férfi, a kinek ő hitte. Ledőlt bálvány, a kire most már megvető szánakozással nézhet. Vége, vége.

Az orvosnak tetszik, hogy milyen okos ez az ő leánya. Nem sir, nem kesereg, nem panaszkodik.

— Helyes, édes leányom, nagyon helyes. Így kell magát viselni egy jóraváló leánynak. Mit is búsulnál olyan semmiházi után. Örüljünk, hogy megszabadultunk tőle.

Már nem is emlegeti, hogy agyonlövi azt a gazembert. Sőt a Zöldfában a káplánnak és Laczkó fiskálisnak magyarázza, hogy tulajdonkép szerettek volna már kiadni Ákos urfin, s az urfi bizonyára megsejditette, azért nem mert már régóta Pálfalvára jönni.

— No hát csak boldoguljon a nyomorék feleségével. Milyen ivadék származik majd abból, képzelem.

Bezzeg az ő leánya csupa élet, csupa egészség. Azt ugyan elveheti akárki. De el is veszi, el bizony, azért, hogy nem adnak vele pénzes zsákot. Mert van még becsületes ember a világon.

Szent-Jakabról csakugyan eljön Gaál Feri, a ki már egyszer megkérette Zelmát, most megkéreti másodszor.

— Csak nem adsz neki ujra kosarat? — tanácsolja az apa.

De Zelmán nem fog a jó szó.

— Nem megyek férjhez, édes apám, — jelentette ki határozottan.

— De miért? — csodálkozik az orvos.

Attól fél, hogy Kadocsa Ákos jár a leány eszében még mindig. Az a hitvány, ki oly hűtlenül elhagyta. Hát van a leányoknak igazán eszök?

— Édes leányom, — próbálgatja oktatni az apa, — öreg ember vagyok, maholnap kidőlök, jó lenne ám, ha még életemben láthatnám, hogy van valami támaszod.

A leány azonban csak fejét rázta:

— Ej, apa, te még olyan erős, egészséges vagy, száz esztendeig is elélsz.

A góliát kifeszitette hatalmas karizmait.

— Hiszen erős vagyok, láncshordtát. Azt hiszem földhöz vágnék még nem egy fiatal embert, hogy csak úgy nyekkenne. Főkép azt . . . tudod már melyiket . . . akadna csak a kezem közé . . . De az ilyen öreg ember még sem tudhatja, hogy meddig él.

Zelma félbeszakitotta:

— Ne beszéljünk arról, apa.

— De aranyosom, egyszer mégis csak beszélni kell róla. A leány arra való, hogy férjhez menjen. Aztán lásd, én rosz gazda voltam egész életemben, nem hagyok rád semmit ezen a kis házikón kivül.

A leány fölemelte szép büszke fejét:

— Nem is kell, apa. Megélek én így is.

— De miből?

— Miből? A mit ez a kis kertünk, meg a szőlőcskénk terem. Dolgozni is tudok, apa. Varrni fogok, ha kell.

— Varrni? Kinek? Talán a parasztlányoknak? — háborodott föl az öreg.

A leány azonban nyugodt és büszke maradt.

— Hátha azoknak is? Szégyen az, apa?

— Nem, édes leányom, nem szégyen, — szólt az apa, — de nekem szégyen, hogy nem tudtam rólad jobban gondoskodni.

Néhány napig lehorgasztott fejjel járt-kelt az öreg doktor. A Zöldfában a söröző társaság úgy vélekedett, hogy vénül már a czimbora, totyakos lesz, a régi aranyos jó kedve is oda van.

A dereka kiegyenesedett ugyan megint, csak olyan derék szál ember lett ismét, mint volt. A régi adomáit ujra előszedegette, ha ott ült a söröző kompánia közt. Nevetett is, még az öreg vendéglős fiatal feleségével is incselkedett néha. De ez még sem volt az igazi régi jó kedve.

A szurdoki plébános nagy megütközéssel tapasztalta, hogy a doktor régi hatalmas étvágyának is vége.

— Hát kedves doktor úr, se nem eszünk, se nem iszunk?

Inni csak ivott, de úgy látszott, nem birja már úgy, hamarabb megárt neki.

Olyankor aztán haragos, házsártos lett. A beteg parasztok alig mertek bekopogtatni hozzá. Keményen reájok ripakodott minden csekélységért.

— A nyelvedet mutasd, szamár... Arra felelj, a mit kérdezek tőled, te barom.

Aztán furcsa, hogy megváltozik az ember vénségére. Fösvény is kezdett lenni. Ha beteghez hitták, mindjárt az kérdezgette, mit fizetnek. Még az olyan szegénytől is elvette a pénzt, a kinek ő adott azelőtt orvosságravalót, nemhogy elvette volna.

Lassanként aztán elmaradoztak a betegei s inkább átmentek Szent-Jakabra a zsidó doktorhoz, a ki mindenkivel olyan barátságosan beszélt, hogy: édes lelkem s a pénzért sem zaklatta úgy, elvette a babot, kukoriczát, tojást is zetés helyébe.

Ám Balog doktornak pénz kellett, pénz a nagy bádog pikszisébe, melyet iróasztala fiókjában tartott. Esténként kiöntötte az asztalára, megolvasta, mennyi van benne s remegő kézzel visszarakta.

De a nagy bádog pikszis csak lassacskán telik, a betegek pedig egyre fogynak. Az úrfélék is kezdenek elpártolni. Jövő fertálykor még nagyobb veszedelem fenyegeti Balog doktort. Azt mondják, a szentjakabi orvos átjön Pálfalvára lakni.

Arra a hirre az öreg Balog egészen megrokkan. Szinte napról-napra láthatni, hogy összébb esik. A söröző kompánia a Zöldfában fejét csóválja.

Zelma aggódva nézi atyja gyors hanyatlását, de nem tudja, mivel vigasztalja. Az öreg most szüntelen a pénzén töpreng. A nagy bádog pikszis nem gyarapodik s az öreg úr ajkán kitör a keserves sóhajtás:

— Leányom, szegény leányom!

— Apa, édes apa, ne gondolj te reám, — iparkodik megnyugtatni Zelma.

De az öreget nem lehet semmivel megnyugtatni. Pénz kell neki, pénz, pénz.

— Ha pénzed lett volna, az a bitang sem hagyott volna el. Most boldog asszony lehetnél, örömben élhetnél.

A leány elutasító mozdulatot tett kezével:

— Ne emlegesd, apa. Jól történt, hogy így történt; mi soha sem lettünk volna egymáshoz valók.

Az öreg orvos azonban csak nézi a leányát, mereven, tompán. Nyilván nem érti, hogy miért ne lettek volna egymáshoz valók, csak neki jutott volna előbb eszébe, hogy a pénz minden. A pénz a szeretet, a pénz a becsület. A kinek pénze van, az nem sánta, az nem nyomorék, az nem vén.

De most már gyüjti ő is, gyüjti és ha sok lesz, Zelma is boldog lehet.

— Te is megveheted magadnak, a kit akarsz.

Néha még befordul az öreg a Zöldfába, de már ritkán. S nem is igen örülnek neki, mert olyankor már rendesen jócskán kapatos és nem tartja meg a regulát, hanem össze-vissza iszik bort a sörre és sört a borra. Aztán beleköt a káplánba, Laczkóba, a jegyzőbe, mindenkibe.

Hazamenet aztán még bevág egy pár pohár cognacot a patikában. Ott is összevesz a gyógyszerészszel, a ki nem akar már neki több pohárkával tölteni.

— Hiszen én szivesen adom, bácsi, de megárt — mentegetőzik a gyógyszerész.

— Árt az apád lelkének — mordul rá a doktor haragosan.

Mikor elmegy, keresztet vet utána a gyógyszerész s azt mondja a segédjének:

— No az öregnek vége. Tessék vigyázni, ha valami receptje jön tőle a gyógyszertárba.

És minden ismerős azt mondja Pálfalván: az öregnek vége. Meghibbant már az elméje, másképen nem tenné, hogy pénzt kölcsönözget nagy kamatra eladósodott parasztoknak, korhely mesteremberekre, olyanokra, kiktől soha vissza nem kapja.

Neogrády Antal rajza.

Esténként kiöntötte az asztalára, megolvasta, mennyi van benne.

Aztán ha még volna miből. De Vámosra jár a takarékpénztárba s a kis házacskájára, szőlőjére szedi föl a pénzt, hogy itthon tiz, husz, ötven forintonként azoknak a naplopóknak kölcsön adhassa. Mert gazdag akar lenni, minden áron gazdag.

— Majd meglátod, édes leányom, no majd meglátod, — biztatja Zelmát.

(Folytatása következik.)

A KÉTLÁBÚ FARKAS.

Regény.

Irta Karazin Nikolajevics Nikolaj.

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

(Vége.)

«Én legkevésbbé sem haragszom önre; sőt hálás vagyok ön iránt azért a leczkéért, mely megtanított engem arra, hogy helyesebben itéljem meg az embereket. — Ennek azóta igen nagy hasznát vettem, s ezért, bizonyos tekintetben lekötelezettje is vagyok önnek. Ön azt irja, hogy felhevülésében nem tudta kellőképen megfontolni a következményeket. Ebben egyetértek önnel, sőt többet mondok: ön most is fel van hevülve, s nekem kötelességem az ön újabb felhevülésének szárnyát szegni.

«Épen azért visszautasitom az ön levelét a leghatározottabban. Meg vagyok róla győződve, hogy valamikor hálás lesz iránt am ezért a visszautasitásért.

«Azt a fényüzést, a melylyel ön engem oly lekötelezően megkinál, én nem ismerem, s épen azért legkevésbé sem is izgat, épúgy mint az ön fényes társasága sem, a melyben én magamat teljesen idegennek érezném....

«Vajjon rábizhatom-e én a magam és a gyermekem sorsát olyasvalakire, a ki engem egyizben már megcsalt? — irta tovább. — «És ki biztosithatja önt arról, hogy habár ön nem feledkezett is meg rólam, habár önt sem hevitette is fel azóta egyetlen más asszony nem, (itt ismét szabadjára engedte a günyt, ezúttal kissé vonzóbban és élesebben) de lehet, hogy én nem voltam oly álhatatos és újból felhevülhettem... találhattam egy olyan embert, a ki elfeledtette velem első ballépésemet, és megszerettette magát annyira, hogy végleg elhomályositotta előttem az ön alakját, a mely egyébiránt soha sem is nyugtalanított engem valami nagyon...

«Egyébiránt engem állandóan üldöz egy másik alak... azt hiszem tudni fogja kiről van szó...? És már csak ez iránt az alak iránt való tiszteletből sem fogadhatnám el soha az ön ajánlatát...

«A mi az én fiam (és nem az öné, érti?) nevét illeti, azért, kérem, szintén ne aggódjék: meg lesz neki az ő neve, habár nem olyan fényes is, de minden esetre semmivel sem kevésbé tekintélyes és tiszteletreméltó, mint az öné.

«Aztán meg ki mondta önnek, hogy Petya — az ön fia?... Hogy az enyém, az kétségtelen,... de csakis ez. Tessék ezt úgy érteni, a hogy akarja.

«Most aztán nem marad egyéb hátra, mint hogy azon reményemnek adjak kifejezést, hogy ezzel az én levelemmel véget ér közöttünk minden további levelezés, — és meg vagyok róla győződve, hogy ön le fog engem kötelezni azzal, hogy megszünik engem tovább is üldözni úgy elkeserült pillantásaival, mint szóbeli és irásbeli nyilatkozataival.»

Martinovna Natália levele szintén nem volt aláirva, de a következő utóiratot tartalmazta.

«Ezt a levelet nyitva küldöm önnek. Azt, hogy az ön levelének az elolvasása mennyire nyilvános volt, ön maga is bizonyára látta... Ez meggyőzheti önt arról, hogy én teljesen nyiltan cselekedtem, és cseppet sem feszélyez ebben barátaim jelenléte, a kik egyébiránt, a mint észrevettem, egy cseppet sem sajnálkoztak önön... Hogy miért? — azt nem tudom, de nem is vagyok rá kiváncsi . . . . . .

A szemhatáron fasorok és magánosan álló házak tünlek fel; ott mögöttük füstoszlopok látszottak, melyek a nagy orosz táborból emelkedtek az ég felé...

Elől sürű porfelhő látszott, mely gyorsan közeledett feléjük; a por közül lófejek, fényes fegyverek és lovasok tarka ruhái bukkantak elő...

— No, de majd meglássuk, mit mond majd holnap a pisztoly előtt! — morogta a fogai közt Nikolajevics Szergej, a mikor Golovinra nézett, a kit az eléjük vágtató lovascsapat élén tüstént felismert.

XXXVIII.

A kihivás.

Ugyanaznap este Golovin sátorában a következő jelenet játszódott le.

A kozák hadnagy, a ki erőihez mérten oly nagy megrázkódtatáson ment keresztül, gyengén, mozdulatlanul, s mint a fal, oly fehéren ott feküdt az ágyban és alig lélekzett. Ha valaki ebben a pillanatban rápillantott, bátran azt hihette, hogy holttestet lát maga előtt, csak ha jobban és a kellő figyelemmel megnézte, akkor láthatta, hogy nagy élet volt még azokban a szemekben, melyek oly gyönyörben szegződtek az ágy lábánál ülő asszonyra... Az igaz, hogy csakis a szemei voltak ily beszédesek, csakis ezek árulták a beteg szivét betöltő érzelmeket, melyek szegényt ennyire juttatták.

Golovin hallgatott, pedig mennyit szeretett volna mondani. Nem azért nem beszélt, mintha a nyelve nem akart volna tikkadt szájában forogni, hanem azért, mert az ágy lábánál még egy ember ült fehér köntösben, a mely alól kilátszott a sárga selyem ing és széles, kissé felhúzott vállain a tiszti vállrojt...

Ez az ember már vagy századszor ismételte egy és ugyanazt a mondatot: tüstént rákezdte, a mint csak észre vette a beteg arczán, hogy beszélni készül.

— Ne merjen beszélni! — parancsolta az orvos, — hiszen csak azért nyitja fel a száját, hogy badarságokat mondjon. Tüstént kiküldöm Martinovna Natáliát, s csak orvosi engedély mellett jöhet be ezután... Értette?

Ebben a pillanatban Martinovna Natália keze is gyöngéden lecsukta a beteg ajkait, a ki ilyenkor beérte azzal, hogy megcsókolta azt a finom, kissé sovány kezet.

A sátor közepén, tábori széken ült Pugovicin és szintén mindig csak ugyanazt ismételgette:

— Eh, semmi baj! Meg fog gyógyulni... Majd meglássátok, hogy egy hónap alatt talpraállitjuk. Akkor aztán emlékezetek a szavamra... Olyan bizonyos az, mint kétszer kettő az négy...

Kusztikov szintén beosont a sátorba és ravaszul úgy ült le, hogy könnyen elérhette Martinovna Natália szelid kezét, a mit egyébiránt sem a jelenlevők, sem a kéz tulajdonosa nem vettek rosz néven tőle.

Podprugin és Mánlojnikov minduntalan tudakozódtak a beteg hogyléte felől, a mi egyébiránt igen könnyü volt, mert a sátor vászonfalai szellőztetés végett három oldalon fel voltak hajtva.

A sátor ajtajába ott állott Birnapsz őrnagy és önelégülten szétterpesztette a lábát és zsebredugva kezeit, olyan hatalmas füstfelhőket eregetett a pipájából, hogy széles, piros arcza és sárgaszőke szakálla alig-alig látszott rajta keresztül.

Martinovna Natália már levetette turkmáni öltönyét, és felvette rendes szürke ruháját, melyet Golovin őrzött meg mint valami szent ereklyét, és vitte magával mindenhová.

— Halljad csak, — szólt Martinovna Natália a beteghez, izzadt és hideg homlokára téve a kezét, — én majd az orvossal együtt gyógyitlak téged: ő majd a testedet gyógyitja, én meg a lelkedet... Én kigyógyitlak... bizton kigyógyitlak — magamnak... Lásd, hiszen tudod, hogy én önző vagyok... Kivüled, drágám, senki sem lesz az én férjem... ezt jó lesz neked is tudomásul venni és mielőbb felgyógyulni...

— Eh, fel is fog gyógyulni! Majd meglássátok, hogy egy hónap alatt hogy talpraállitjuk! Én leszek az örömapa... Olyan lakzit csapunk!

— Én meg leszek a vőfény! — kiáltott Kusztikov. — Martinovna Natália én leszek a vőfénye... Ne vegyen ám senki mást vőfénynek... jó lesz?

— Hogy befogok én csipni azon a lakzin!... On de befogok én csipni! — szólalt meg Birnapsz őrnagy sürű füstfellegek mögül.

— Ezzel minden orvosságnál jobban felsegitjük, — szólt az orvos: mert ha ez a nagy hatalom sem segit, akkor mit várjunk a mi gyógyszereinktől!?... De azért hozok majd porokat és egy kis hólyagocskában valami jó erősitőt,... ezt azután pontosan az előirás szerint adjuk be neki...

— De megérem-e vajjon!? — sóhajtott fel a beteg alig hallhatóan.

— Csitt! — szólt rá Martinovna Natália gyöngéden, — egy szót sem!

— Hallgasson, mert tüstént kiutasitok mindenkit, kivétel nélkül...

— Ellentmondás nélkül engedelmeskedni kell az orvosnak, mint a katona generálisának...

— Ugyan, mikor ér már a végére a pipájának, az egész sátrat teli füstölte már, — vágott közbe Martinovna Natália.

— Már a végére értem és zsebre is teszem, — felelt az őrnagy, gondosan zsebre téve a dohányzáshoz való minden czók-mókját.

— Irást hoztam a Nagyságos Úrnak! — jelentette egy katona, kihúzva magát a sátor előtt s előrenyújva az «irás»-t.

— Kitől van? — kérdezte Pugovicin átvéve azt az «irás»-t.

— Ronis kapitány úr ő Nagyságától.

— «Golovinnak», — szólt az őrnagy elgondolkodva. — Barátom, engedd meg, majd helyetted felbontom és elolvasom...

A beteg most nem igen törődött levelekkel, bárkitől lettek legyen is s épen azért rá sem hederitett az őrnagyra.

Pugovicin elolvasta a levelet, s az arcza szinte lángba borult a boszúságtól... Ronis odanyujtotta levelét Birnapsz-nak, ez elolvasta és felkiáltott: «ördög és pokol» s átadta Kusztikovnak, ez is elolvasta és némán az orvos kezébe nyomta a levelet. Ilyenformán mindannyinak kezén keresztülment a levél, kivéve épen azt, a kinek czimezve volt. Egyébiránt Martinovna Natália is nagyon érdeklődött iránta, a mint észrevette a többiek arczán azt az aggodalmas és boszús kifejezést...

— Mi az?... adják ide! — szólt és kinyujtotta a levél után a kezét.

— Bocsásson meg, matyinka, de ez nem tartozik önre, — mondotta Pugovicin minden tekintet nélkül és kikapva az orvos kezéből a levelet, kiment.

A levél rövid, mindössze pár idegesen és bizonytalanul odavetett sorból állott:

«Tisztelt Uram!

«Fölösleges minden bővebb magyarázat... Ön maga is meggyőződhetett róla, hogy a köztünk fenforgó ügy csak a porondon nyerhet elintézést... s épen ezért, ha ön nem gyáva, még hajnalban a csandirszki sirnál, vagy két versztnyire a tábortól, várni fogom.»

Ronis.

«Nekem nincsenek segédeim, — de ön hozhat magával, a mennyit tetszik, — nekem az tökéletesen mindegy.»

Alig egy félóra mulva, az ebből a czélból összehivott tisztek rövid megbeszélése után a válasz meg volt fogalmazva, le volt irva és el volt küldve rendeltetési helyére. A válasz, mely épen olyan rövid volt, mint Ronis levele, igy szólt:

«Ön tisztelt uram vagy teljesen megbolondult, vagy pedig aláváló hitvány ember. Az első esetben az isten bocsássa meg az ön bolondságát, a második esetben ön azt érdemli, hogy egyszerüen összeaprítsuk. És ha ezt az utóbbit el akarja kerülni, azt tanácsoljuk önnek, hogy tüstént hagyja el a csapatot és menjen oda, a hova tetszik.

Aláirva: «Általános megbizásból, Pugovicin.»

*

— Oda megyek és lelövöm őket, mint a kutyákat! — kiáltott fel Ronis első felhevülésében, mikor a kihivására kapott feleletet elolvasta... de később gondolkodóba esett... Hosszú ideig, csaknem egész éjszaka gondolkodott, és reggelre erre az eredményre jutott: valamennyiükkel újjat húzni nem ajánlatos, még pedig igen sok okból... Sokkal jobb lesz ép bőrrel kereket oldani...» Ugyanekkor, igen megnyugtató változást észlelt magán. Martinovna Natália iránt érzett forró szenvedélye hülni kezdett, még pedig rendkivül gyorsan... Erre azután végleg határozott. Pugovicin gyalázatos pasquilszerü levelét tüstént tüzbe dobta, a legényére pedig ráparancsolt, hogy szaporán csomagoljon.

Csak az volt még hátra, hogy elbocsáttatását kérje, megkapja és elutazzék. Kapott közben még egy másik levelet is, ugyanazoktól. Ebben a levélben azt igérték, hogy ha tisztességesen viseli magát és nem ad rá valami különös okot, az egész dolgot titokban tartják, nem szólnak róla senkinek sem és nem kompromitálják. Ez a másik levél igen megnyugtatta és lecsillapította Nikolajevics Szergejt, — úgyannyira, hogy elgondolta magában, hogy bár ezek a pusztai lovagok kissé vadak, de azért jó fiúk mégis...

Nikolajevics Szergej elbocsáttatása elé senki sem görditett akadályokat.

Epilog.

Megélénkült a vén tüzér háza Csinazban.

Hosszú idő telt el Csiszikov Fedorovics Márton, a vén tüzér halála óta, de még dörmögő felesége halála óta is. Attól fogva pedig a ház temérdek ablaka és ajtaja egyformán zárva volt; a zárakon a hatóságok által alkalmazott piros pecsétek lógtak, várva az örökösöket, a kik majd eltávolitják őket...

Sötét volt és nyirkos minden benn a házban. Olykor-olykor hajszálvékony napsugarak lopóztak be a redőnyökön át, és végigsiklottak a pókháló falakon, s a vastag porréteggel elboritott bútorokon... Mennyi idő ment el azóta, hogy senki be nem tette a lábát ide, s hogy egyetlen seprűvel felfegyverzett kéz sem érintette ezeket az ócska bútorokat... Le volt eresztve, el volt zárva, el volt feledve minden...

Egerek és patkányok martaléka, és pókok szabad birodalma lett az egész ház, melyek minden zugot teleszőttek finoman remegő s a kályhától a szekrényre, a szekrényről a függő lámpára, onnan, egy az ablakon felejtett palaczkra, s erről ismét valamelyik szögletbe átnyuló hálóikkal...

S im' ez most egyszerre mind felocsudott hosszú álmából és felélénkült...

Az ajtókról le voltak szedve a pecsétek, s ajtó ablak tárva, nyitva... A friss levegő szinte zúgva áradt be az elfeledett házba, s szabadon járt-kelt ott meg-meglibegtetve a régi szennyeket. A bútorokat kihordták az udvarra és gondosan kiporolták; két öreg asszony derékon felgyürve a szoknyáját, bokáig érő vizet öntött szét, s ott járt-kelt benne rongyokkal és seprőkkel. A falakat újra kivakolták és höfehérre kimeszelték...

Az egerek meglepetve nézték a repedésekből azt a sürgést-forgást, s gondolták magukban szegények: «Micsoda rendetlenség, micsoda időszerütlen reformok ezek!... Hej, másként volt az a régi időkben!...»

A pókokat, azokat már rég kisöpörték a szeméttel együtt, s legnagyobb részüket már fel is csipegették a tyúkok. A melyik élve maradt az se valami nagyon búsult: «Baj is az! Majd csak találunk megint valami piszkos zúgot, a hol meghúzzuk magunkat. Elég nagy és elég gazdag a föld, — jut is, marad is...»

De az a két öreg asszony, meg az a katona, a kiknek segitségére a golovinszki szotnyából még két kozák is volt kirendelve, s a kik a ház tisztogatásával szorgalmatoskodtak, bizony nem igen törődtek az egerek és az épen maradt pókok elmélkedéseivel... Ezek csak egyet tudtak, csak egyre gondoltak:

— Szaporán gyerekek, szaporán!... két nap mulva itt lesz az uraság Tarkent-ből... akkorra aztán feltétlenül készen legyen ám minden!

Siettek is, iparkodtak is mindent kitisztogatni és rendbe hozni, mikorra Tarkentből megérkezik az uraság.

Ez az uraság pedig nem volt más, mint Golovin a feleségével, Martinovna Natáliával és a fiával, a kis Petyával.

Mind a hárman Kazalinskből utaztak Tarkentbe, az Amu partjairól az Aral tengeren át a «Perooszk» nevű gőzösön Katahinkbe...

Az orvos és a szerető asszony egyesült erővel diadalmaskodtak a kozák hadnagy betegségén, a melynek legfőbb oka a lelki szétzüllés és megrázkódás volt... A nyugalom, az ápolás és a gyöngédség segitségére jöttek a beteg természetes erőinek, sápadt orczáit egészséges, ragyogó pir futotta el, erői folyton gyarapodtak, s igy haladt a boldog beteg a lábbadozás útján.

Ott a táborban tartották meg Golovin és Natasa vidám, bár külsőleg egyszerü lakodalmát is. Közeledett az idő, a mikor a kozáknak megint szolgálatba kellett állania, s ő rövid habozás után jobbnak itélte, ha itt marad Közép-Ázsiában, a hol a sors a boldogsággal megajándékozta, mintha visszatér haza Jaikba, a hova bizony a világon semmi sem vonzotta. Lakóhelyéül Csinazt választotta. Ezért volt a vén tüzér házában az a nagy sürgés-forgás, tisztogatás és rendezkedés.

Most egy éve, mikor legutóbb Közép-Ázsiában jártam, egyebek közt Csinazban is voltam és meglátogattam a boldog párt.

A vén tüzér házára egyszerüen nem lehetett, vagy csak igen nehezen ráismerni, — oly nehezen, mint a hogy nehéz ráismerni egy törődött öreg asszonyra, a ki valami bűvös erő hatása alatt egyszerre vagy ötven esztendővel megfiatalodik.

A ház falait folyondárok sürű zöldje futotta be, s ezeken a lombokon keresztülcsillogtak az ablaküvegek és a tiszta fehér függönyök. A kert pompás virágokkal és pázsitnövényekkel volt tele, a tisztán kisöpört és homokkal behintett udvaron kakasok és tyúkok sétálgattak, jól tartott lovak nyeritettek az istállóban, melyet a házigazda újra épittetett, szenvedélyes kedvelője lévén ezeknek a négy lábú nemes állatoknak.

És milyen egészségesen jött elibém a házigazda, — öröm volt ránézni! Erőteljes, piros, elégedett és boldog volt... s vajjon ki ismerte volna fel benne a volt beteget, a ki majd hogy áldozatul nem esett egy képzelt sorvadásnak?! «Csak az a kutya lábam nem akar engedni,... még mindig sántitok kissé; no, de sebaj, hiszen nem vagyok gyalogos...!»

Martinovna Natália is levetette végre zordonszerű gyászruháját, még jobban megszépült, megtelt és . . .

Úgy tetszik, Petyának nemsokára játszótársa is lesz: fiú-e, vagy leány, azt egyelőre nem lehet tudni . . .

*

Regényem még egy hősének a sorsát ismertem meg legutóbb, nem is olyan régen . . . a múlt télen Péterváron.

Egy izben valahogy Borchhez tévedtem vacsorázni. Ott az egyik asztalnál néhány tiszt ült, ha ugyan ülésnek lehet nevezni azt a pose-t, melyben az asztalt körülvették. Megrendelt vacsorájukat várták s addig is korcsmai és katonai szellemességgel folytatott víg beszélgetéssel töltötték az időt.

— Bizony uraim, — folytatta az egyik tiszt megkezdett elbeszélését, — bizony az magasztos, forró és súlyos önmegtagadásokkal teljes szerelem volt . . .

— Miért nem hoztad el őt magaddal, Szerzs! — kiáltott fel egy másik, rányargalva egy székre.

— Ugyan mit csináltam volna itt azzal a «Gretchen»-nel, a ki még hozzá a természettől rendkivüli szaporasággal is meg volt áldva . . .

— Az igaz! — orditotta a harmadik. — Uraim helyet! Hozzák a rákot, egy irtózatos, egy kolosszális tengeri-rákot! Helyet!

— Később azután don-juanoskodásomért le is kellett számolnom egynéhány emberrel, — folytatta az elbeszélő kissé elgondolkodva, mintha valami kellemetlen csapásról emlékezett volna meg.

Ők hatan voltak, én egymagam . . . Nekik engedtem át az első lövés jogát. Vártam . . . Hat pisztolycső volt egyszerre rám szegezve . . . Bizony nyiltan beismerem, hogy bár nem tartom magamat gyávának, de hat ilyen csillogó fekete szájat látni maga előtt . . . nem épen a legkellemesebb dolog . . . Elővettem az órámat . . . az első golyó a halántékom mellett suhant el, a második is, a harmadikat nem is hallottam, a negyedik a homokba furódott és bepiszkította a ruhámat, az ötödik a fejem fölött süvített el, a hatodik pedig összeroncsolta a pisztolyomat.

— Uraim! — mondottam nekik, — maga a sors örködik önök felett! — és odamutattam szétroncsolt pisztolyomat. — Remélem, hogy ezzel köztünk minden félreértésnek vége van. Azok elordítják magukat: «hurrá! hurrá!» — nekem jöttek, felkaptak a levegőbe — mondhatom, átkozott egy szokás! — végül leitták magukat, én pedig elutaztam Pétervárra, mert igazán mondom, torkig voltam már azzal a pusztasággal . . .

Es mindez igaz? — kérdezte egy szkeptikusabb hallgató.

Nikolajevics Szergej megvető vállvonogatással felelt.

A frakkos és fehér nyakkendős tatár-legény egy tálczán, letakart bográcsféléket hozott be, s az urak hozzáláttak, hogy türelmetlenkedő gyomrukat kielégitsék.

A **Franklin-Társulat** kiadásában megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A FRANCZIA ZÁSZLÓ

REGÉNY

Irta

VERNE GYULA

francziából fordította

GAÁL MÓZES

40 képpel.

Ara füzve 1 frt 40 kr., vászonkötésben 2 frt.

A „CYNTHIA" HAJÓTÖRÖTTJE

REGÉNY

Irták

VERNE GYULA és LAURIE ANDRÉ

francziából fordította

GAÁL MÓZES

22 képpel.

Ára füzve 1 frt 20 kr., vászonkötésben 1 frt 80 kr.

WOHL STEFANIE.

REGÉK.

Harmadik bővitett kiadás. — Goró Lajos harminczhárom rajzával.

Ára füzve 2 frt. — Diszes vászonkötésben 3 frt.

EGY RÚT KIS LEÁNY TÖRTÉNETE
ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

12—16 éves leányok számára.

Irta

B. BÜTTNER LINA.

Második bővitett kiadás.

Goró Lajos rajzaival.

Ára füzve 1 frt 80 kr. vászonkötésben 2 frt 50 kr.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

DEFOE DÁNIEL.

ROBINSON CRUSOE
ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

Átdolgozta

GAAL MÓZES.

PAGET WALTER SZÁZHUSZ RAJZÁVAL.

HETEDIK KIADÁS.

Ára füzve 1 frt 80 kr. ***Vászonkötésben 2 frt 40 kr.***

Diszkiadás falemezes kötésben 4 frt.

— HIMFY SZERELMEI

Irta

KISFALUDY SÁNDOR

A költő arczképével.

I. rész. A kesergő szerelem. II. rész. A boldog szerelem.

Ára diszes vászonkötésben 2 frt.

Ugyanez **gyémántkiadás** két kötetben a költő arczképével diszes két vászonkötésben 2 frt.

Külön kapható: A kesergő szerelem 1 frt.

" " A boldog szerelem 1 frt.

Kaphatók a Franklin-Társulat kiadóhivatalában Budapesten és minden hazai könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

XII. (Folytatás.)

Olyan kis helységben, mint Pálfalva, nem történik sok nevezetes dolog. Az öreg Balog doktor napról-napra jobban neki adja fejét az ivásnak s a tőkegyüjtés ama különös módjának, hogy a helység valamennyi naplopója közt kiosztogatja kölcsön a pénzét.

Laczkó fiskálissal már nem egy összeütközése volt a miatt. Az ügyvéd nem tudja neki behajtani a kölcsönadott pénzeit s a nagy uzsorakamatok miatt is baj van.

— Azt nem szabad, édes barátom, — magyarázza neki az ügyvéd, — azt tiltja a törvény.

De az öreg orvos nem akarja megérteni. A törvény? Hát micsoda bolond törvény az, hogy ő ne vehessen olyan kamatot, a milyet akar.

— Hiszen az uzsora, — igyekszik fölvilágositni az ügyvéd.

— Hát aztán? Kinek mi köze hozzá?

Balog doktor öklével döngeti az asztalt a zöldfa udvarán, a hol Bak uram újra fölállitotta a nyári helyiséget a ponyvával és oleanderekkel az urak számára.

Be-betérnek oda most is a káplán, meg a jegyző, noha ez azóta megházasodott s a fiatal felesége mindig kipirongatja otthon, ha sokáig késik.

Pedig csak épen addig marad, mig egy kissé meghányják-vetik a nevezetesebb új dolgokat Pálfalván. Hogy a hernyó nagyon elszaporodott a gyümölcsös kertekben. Hogy ebben a nagy hőségben mind összesül a búza szeme s igazán jól esik az embernek egy pohár friss hideg sör. Hogy az új postamester nagyon komisz fráter, a ki nem barátkozik senkivel, csak a szentjakabi komposszesszor urakhoz szeretne törleszkedni, de czoki neki.

Igy telik az idő. Egyszer azonban a nyár közepén valami nagyon nevezetes, valami váratlan dolog történik Pálfalván, a mi fontosabb, mint a hernyók dolga, meg a nagy hőség, meg az új postamester. A tárkányi Klein Ignácz, ki tavaly vette meg a Kadocsa jószágot, hurczolkodik ki a kastélyból.

Az a hir terjed el, hogy Kadocsa Ákosné visszavásárolta a férjének ezt a régi birtokot. Ostromolják Laczkó fiskálist, ő bent járt a napokban Vámoson, dolga volt a törvényszéknél, a telekkönyvi urakkal is beszélt, mondja hát, igaz-e?

— Igaz, szent igaz, — erősiti Laczkó fiskális, — de nem akarnak még róla beszélni, mert meglepetést készitnek Ákosnak. Majd mikor minden készen lesz, csak akkor szólnak neki.

Egy pesti ügyvéd is járt már itt. Aztán kőművesek jönnek ki Vámosról és egyéb mesteremberféle. Kitatarozzák az ócska kastélyt s bemeszelik szép világossárgára, ajtót, ablakot újra festenek, helyreállitják az omladozó kertfalat, a vasrácsos kaput s az istállókat, a hová a zsidó birtokos hizó ökröket állitott be a lovak helyére. Most újra elfoglalhatják a nemes állatok régi helyöket.

A kertben is serényen folyik a munka. A sok szép vén fát, melyet Klein Ignácz kivágatott, nem lehet ugyan hamarjában helyrepótolni, de csinálnak, a mit lehet, bokrokot, virágokat ültetnek, tisztogatják a begyepesedett utakat s egész nap locsolnak. Még czitromfákat is hoztak nagy vedrekbe ültetve a Körtvélyesi báró üvegházából.

Vasárnaponként az egész falu népe ott ácsorog a kastély előtt és bámulja, hogy mi készül. Az urak is oda sétálnak s nézegetik, hogy mennyire haladt már a munka. Tanácsokat osztogatnak a kőműves pallérnak, a kertésznek, a mázolóknak, de főkép azokkal a fővárosi munkásokkal értekeznek behatóbban, kik a szobákat vonják be papirkárpitokkal. Ezeket az aranycsillagos kék tapétákat jobb volna oda a sarok nagy szobába ragasztani föl, ezt az ezüst-

— Nagyon gazdag gyüjteménye van conglomerát homokkőből!

(Bret Harte «Enriquez» czimü elbeszéléséhez.)

szürkét meg ide, a nagy vörös virágosat az ebédlőbe, az apró lillaszin pettyest pedig amoda.

De a fővárosi munkások makacsok és semmit sem tesznek úgy, a hogy a pálfalvi intelligenczia óhajtaná. Az urak mindamellett tovább is csak el-ellátogatnak a kastélyba. Még Szentjakabról is átjönnek megnézni az újonnan helyreállitott Kadocsa-kastélyt s arról beszélnek, hogy valami fényes ünnepélylyel kellene fogadni Ákost, ha visszatér ősi örökébe. Mégis szép tőle, hogy visszatér.

Ugaros-Karádon is arról beszélnek s mindenfelé az egész vármegyében. Ákos nem is sejti, hogy főlemelkedett népszerűsége egyszerre. Bogáthy Menyhért maga is nagy elismeréssel nyilatkozott felőle:

— Örüljünk, hogy egy régi törzsökös nemzetség újra elfoglalja előbbi helyét.

Csak egyetlenegy ember van, a ki nem várja örömmel a hazatérőt s összeráncolt szemöldökei mögül komoran nézi ezeket az előkészületeket. Az öreg Balog doktor. Sőt egyszer-kétszer fenyegetőzik is:

— Vissza ne merjen jönni az a gazember, mert agyonlövöm.

De nem számitják valami nagyon komolynak a fenyegetőzését. Az öreg, ha sokat ivott, kiböffent efféléket, a nélkül, hogy igazán megcselekedné.

Csak Laczkó fiskális inti az ő öreg pajtását:

— Nem jó az efféléket mondani sem, édes barátom.

— Nem is keresztény emberhez való, — toldja meg a káplán.

De többet nem beszélnek róla s bizonyára nem hallatszik el az efféle elejtett szó Budapestig, a hol most nagyban készülnek Kadocsáék a leutazásra. A kis sovány, ideges asszony szinte bele betegszik a nagy izgatottságba.

Az ő műve volt ez az egész dolog s titokban akarta azt tartani egészen az utolsó perczig. Egész addig, mig elérkezik az indulás ideje s azt mondhatja férjének:

— Tudod, édes Ákos, hová megyünk? Pálfalvára, a kastélyunkba.

S mikor Ákos majd bámulni fog, akkor elmond neki mindent. És milyen boldog lesz, ha látja Ákos szemében az öröm fölcsillanását erre a váratlan meglepetésre.

Ezt a meglepetést elrontotta ugyan az ügyvéd, ki az egész dolog elintézésével volt megbizva s ki véletlen kikottyantott valamit Ákos előtt. De már akkor megtörtént a birtok visszavásárlása. Ákos hiába ellenkezett, meg nem változtathatta.

A meglepetés nagy volt igy is, de nem olyan örvendetes, mint a szegény asszony remélte.

— Hogy a ménkűbe jutott eszedbe ez a bolondság? — fakadt ki boszúsan Ákos.

A szegény asszony szepegve mentegetőzött:

— Azt hittem, hogy örömet szerzek neked vele.

— Gyönyörű örömet, — mérgelődött Ákos.

Eszébe jutott, hogy otthon mindenki ismeri ezt a sánta, fonnyadt feleségét még abból az időből, mikor ott tengődtek Valláék mint szegény postások s a két vén kisasszony nem kellett senkinek, még annak a toprongyos Laczkó fiskálisnak sem.

Milyen gúnyosan fog reá tekinteni a szép Balog Zelma. S milyen szégyentől égő arczczal kellene megjelennie annak a leánynak szemei előtt!

Ez a gondolat föllázitja vérét. Hát visszamenjen ő még egyszer oda? Hát kitegye magát a megaláztatásnak, a nevetségnek? Micsoda eszeveszetség volna?

De mióta itt fent járt nála Bogáthy Menyhért és Ágasházy Laczi, a büszke Ágasházy Laczi is meglátogatta, a vármegye legelső urai, és olyan nagy tisztelettel beszéltek a feleségével s örömüket fejezték ki, hogy nemsokára szerencséjök lesz otthon a vármegyéjökben is üdvözölni, azóta nagyon megváltozott az Ákos nézete.

— No, ha már megvan az a birtok, hát nem bánom, menjünk le pár hétre, — szólt kegyesen.

Szerette volna új fényben mutogatni magát, elkápráztatni az emberek szemét. A kik látták őt, hogy vándorolt ki Pálfalváról egy kis kézi táskával, hadd lássák most, hogy tér vissza teljes pompával ősi örökségébe.

Arcza kiderül s egy kis melegség száll gőgös szivébe, úgy, hogy még meg is szoritja köszönetképen felesége kezét. S a szegény asszonyt oly boldoggá teszi ez a kézszoritás, hogy ki sem

mondhatja. Csak az a hálás könnycsepp tanuskodik róla szemeiben.

És újra szövögeti magának képzeletében a jövő boldogság szálait. Azt hiszi, minden lépés közelebb-közelebb viszi. Már látja jeleit, Ákos gyöngédebb hozzá, figyelmesebb. És egyszer, oh istenem, hátha egyszer megszólal valami az Ákos szivében is, valami abból, a mivel az ő szive úgy tele van. Oh, ha egyszer az ő szeretetének, az ő hűségének is megjön jutalma. Ha egyszer Ákos szeretni fogja őt igazán.

Az ideges, beteges asszonyt elringatja képzelete. Most, mióta Ákos a férje lett, egyre erősebben emelkedik föl szivében a vágy, mely szerelemért sóvárog. Eleinte csak félénken, mintha az oly szörnyű vakmerőség volna, hogy ez a délczeg, szép fiatal ember, a férje, őt szeresse, aztán mindinkább hevesebben, epedő, mély vágy.

Valami homályos remény biztatja. Hiszen voltak már rá példák, hogy szép fiatal emberek szerelmesek lettek olyan nőkbe, kik sem szépek nem voltak, sem fiatalok. Szerelmesek lettek még rútakba is, csupán csak szivök jóságáért, érzésök melegségéért, csupán csak azért, mert ama nők őket nagyon szerették.

Oh bizonyára, a nagy szerelemnek szerelmet kell ébresztenie végre. És Ákos is szeretni fogja őt. Már látja előjeleit Karolin s szive lázasan dobog. Ott, ott a falun, a susogó lombok alatt, ott fognak az ő sziveik egybeolvadni. Ott kezdődnek majd az ő igazi mézes heteik. Ott, hol egykor félénken, remegve, irigy, sovárgó pillantással leskelődött Ákos után és lázas képzelődéssel álmodozott lehetetlenségekről, melyek mégis mind beteljesedtek.

Most is reszket egész testében, mintha a hideg rázná. Oh igen, a szerelmi láz, mely mindegyre jobban emészti. De nem mer róla szólni Ákosnak, csak hűségesen, engedelmesen, alázatosan várja urának parancsát és lesi minden kivánságát.

(Folytatása következik.)

ENRIQUEZ.

Kaliforniai történet.

Irta Bret Harte. Angolból forditotta S. A.

I.

Mikor Enriquez Saltillo elvette Miss Mannersley-t, a rokonoknak és ismerősöknek könnyebb volt ezt a házasságot megbocsátani, mint megérteni. Végtére is, Enriquez régi spanyol kaliforniai család sarja volt, a ki annak idején meg fogja kapni a maga részét atyjának három négyszög-mérföldnyi birtokából, akármennyire nem illik is össze az ő latin élénksége s túlzása Miss Mannersley-nek puritán szabatosságával s szellemi fölényével.

Mexikóba utaztak, mivel Mrs. Saltillo különösen érdeklődött az *aztékok* régiségek iránt s ura teljesen alárendelte magát az ő kivánságainak. A mi azonban engem illet, én meglehetősen kételkedtem az Enriquez maga megadásában.

Mióta egy rövid, reá nézve igen jellemző levélben értesitett házasságáról, nem hallottam felőle semmit. Ezért nagy volt a csodálkozásom, a mikor egy nap, az «*Excelsior*» korrekturahasábjai közül föltekintve, egy sárga mexikói fiút láttam magam előtt, a ki levelet adott át nekem Enriqueztől.

Egy tekintet a levélbe meggyőzött arról, hogy Saltilloné asszony szabatos, bostonias beszéde még nem győzte le Enriquez sajátos spanyol-amerikai tájszólását:

«Itt megint! Jobbra — Dupont utcza 1110. Második emelet, felülről. Csöngess és zörgess! «Könyvügynökökre nincs szükség». Hogy van az úri feje? Csókolom kezit. Jöjjön 6-kor — 7-kor szól a zene — nézze meg barátját s barátnőjét, a bostoni kisasszonyt, a ki mesélni fog a vén, kicsi, néger fiukról, — no és vén bátyját, Ennery-t is».

Két dolog lepett meg e különös levél olvasásakor: Enriquez nem változott, a felesége pedig egyet-mást elhagyott előbbi előitéleteiből. Mert a lakásuk távolról sem volt valami előkelő negyedben; úgy hitták: «a spanyol negyed», mert lakott benne még néhány régi spanyol család, különben főkép félvérűek és gyanús utasok lakták. Még a nyomor se birhatta volna rá Mrs. Saltillót, hogy itt lakjék — és mégis...

Kiváncsiságom Enriquez sorsa iránti érdeklődéssel vegyült, mikor türelmetlenül vártam a hat órát, hogy hozzájuk menjek.

Jókorát kellett a szeles időben hegynek másznom, mig fölértem a Dupont-utcza 1110. száma alá. Az utcza lépcsőzetes volt ugyan, de a házak kapujához csak létra formájú falépcsőkön lehetett feljutni, a melyek közül egyikmásik hatvan láb magas volt. Most már tudtam, mért irta Enriquez, hogy «*felülről*» a második emeleten lakik. A mi lélekzetem még maradt, mire fölértem, majd elfojtotta az átható fokhagymaszag, mig végre egy vén, fekete mexikói cseléd kinyitotta előttem az ajtót.

A vénasszony bágyadt mosolylyal üdvözölt, megmutatva fehér fogait, — mintha jöttöm egész természetes volna. Don Enriquez ugyan — mondá — nincs a *casá*-ban, de minden pillanatban várják. Donna Uránia azonban idehaza van. A cseléd fölment előttem s kinyitva egy ajtót, fölvezetett ő nagyságához.

Ezelőtt két évvel ismertem Miss Mannersley-t s élénken emlékeztem még egyenes, majdnem feszes, karcsu alakjára, magatartásának kecses biztosságára, összhangzatos és ízléses öltözékére s arra a tisztaságra, mely őt mindenben jellemezte. Abban a hölgyben azonban, a kit magam előtt láttam, félig hátradőlve hintaszékében, nem volt sem feszesség, sem kecsesség; valami könnyű, hajlékony, de gazdag szövetből készült bő ruha volt rajta, a melyet a mexikói asszonyok sajátságos hanyagságával viselt. Régi egyéniségének fele oda volt. Még finom lábain s bokáin is, melyeken azelőtt szoros czipőcskét, vagy papucsot viselt, most spanyolos szabású kecskebőr czipők voltak. Haja is, melyet azelőtt görögös egyszerüséggel szokott feltüzni, most kétfelé el volt választva. Csak az arcza maradt változatlan, vonásainak szabályosságával, vékony, finom metszésü, piros ajkaival — és bársonyos barna szeme olyan szép és kifürkészhetetlen volt, mint valaha.

Teljességgel nem egyezett meg régi szokásaival a környezete sem. A butorok, bár régi, nehéz mahagoni-fából valók voltak, itt-ott sérülteknek látszottak, s tele voltak rakva mindenféle divatos, értéktelen lim-lommal. Cseppet se hasonlított nagybátyjának művészies apróságokkal és finom izlésü disztárgyakkal telt dolgozó szobájához, melyről tudtuk, hogy az ő izlése rendezte be. A szép metszetek, a Minerva s a Diana feje helyett két olcsó olajnyomatú szentkép függött a falon: egy lélektelen szűz Mária-kép s a «*vérző szív titka*». Fönn a falon lógott az egyetlen tárgy, a mely utazásaikra emlékeztetett: egy csodálatos formájú indián bölcső, rikító gyöngyökkel és festéssel diszitve, nyilván valami azték régiség.

Egy kerek asztalon, melynek bársonyteritőjén meglátszottak a használat nyomai, gyürött könyvek és iró-szerszámok hevertek s szerkesztői ösztönöm ijedten födözte föl köztük egy kézirat széthányt lapjait. Ez a körülmény, meg Donna Uránia oldalt elvalasztott haja s megjelenésének hanyagsága, kellemetlenül érintett.

Észrevette, hogy hol akadt meg pillantásom. Rámutatott a kéziratra s mosolyogva mondta.

— Igen, ez a kézirat. Remélem legalább, Enriquez szólt róla önnek? Azt mondta, irt felőle.

Meg voltam zavarodva. Tényleg nem értettem egészen Enriquez hebehurgya irását, de nem tudtam fölfedezni benne a legcsekélyebb czélzást sem a kéziratra.

— Emlitett valamit róla — mondottam — de csak úgy odavetve s be kell vallanom, hogy sokkal inkább arra gondoltam, hogy annyi idő múlva ismét meglátom régi barátomat, mint bármi másra...

— Mexikói tartózkodásunk alatt — folytatta Mrs. Saltillo, — foglalkoztam kissé a régi azték történettel. Ez a tárgy nagyon komolyan érdekelt engem. Arra gondoltam, hogy papirra vetem kutatásaim eredményét. Természetes, hogy az ilyesformát jobb könyvben kiadni, mint újságban, de Enriquez azt mondotta, hogy ön szivesen fogadná lapjában.

Tudtam, hogy Enriqueznek fogalma sincs az irodalomról, sőt régebben meglehetős kevésre is becsülte, de kénytelen voltam azt mondani, hogy nagyon megtiszteltőnek tartom véleményét s örömmel fogom olvasni a kéziratot. Elvégre is, semmi lehetetlen sem volt benne, hogy Mrs. Saltillo, a ki igen jól volt nevelve s eszes is volt, jól ne tudjon irni, ha nem is népszerűen.

— Eszerint Enriquez nem sajnálta öntől azt az időt, a mit eme munkássága ő tőle elvont? — tettem hozzá nevetve. — Ugy látszik, mézesheteit hasznos dolgokra fordította...

— Egész tisztában vagyunk kötelességeinkkel, — felelte Mrs. Saltillo szárazon, — tisztában is voltunk kezdettől fogva. Magunk erejéből lett élnünk, függetlenül nagybátyámtól s Enriquez atyjától. Nemcsak elvállaltuk a felelősséget saját tetteinkért, hanem éreztük is mindketten azt a magasabb hivatást, hogy rokonaink segitsége nélkül alapitsuk meg pályánkat.

— És mit csinál Enriquez, a maga részéről? — kérdeztem mosolyogva.

Azt vártam volna, hogy az erélyes Enriquez a lóidomitás, vagy bika-szelidités terén szerzett tapasztalatait s ügyességét hasznositja. Annál inkább elcsodálkoztam, mikor az asszony igy felelt:

— Enriquez a geológiára adta magát, kivált a metalurgiára s a bányászatra, de tudományos, — tisztán tudományos szempontból.

Enriquez és geológia! Eszembe jutottak mind azok a csúfnevek, melyekkel a «geológust» illette, a mely elnevezés alatt Dobbs tanárt értette, Miss Mannersleynek egy korábbi imádóját. Növelte zavaromat, hogy Mrs. Saltillo, mintha belelátott volna gondolatomba, igy szólt:

— Emlékszik még Dobbs tanárra, a hirneves tudósra s régi jó bostoni barátomra? Ő vette Enriquezt a keze alá. Haladása nagyon kielégitő; a legnagyobb reményeket füzzük hozzá.

— És mennyi idő mulva remélik, hogy gyakorlati haszna is lesz tanulmányainak? — Nem tehettem róla, de kénytelen voltam ezzel a bizalmatlankodó kérdéssel, mert boszantott kissé az egész história.

— Igen hamar, — felelt Mrs. Saltillo. — Ismeri Enriquez hevülékeny véralkatát. Lehet, hogy már is állit föl elméleteket, kellő ténybeli alap nélkül. Megvan benne a nagy fölfedezők merészsége. Eszméi az *oölitikus* formációról nem eredetiség nélkül valók és Dobbs tanár azt mondja, hogy a silurián kövületekről való felfogásában határozottan értékes gondolatok csillámlanak.

Ránéztem Mrs. Saltillóra, de nem tudtam arczán gúnyt fölfedezni. Kellemetlen hallgatásba merültünk. Végre dobogó lépteket hallottunk a lépcsőn, az ajtó kitárult s betánczolt rajta a szobába Enriquez, úgy, a milyen régen volt, változatlanúl tetőtől talpig; Enriquez, vékony, göndör bajuszával, ide-oda villogó szemeivel, mozdulatlan arczával. Olyan volt egészen, a milyennek mindig ismertem.

Úgy tett, mintha visszahökölt volna egy pillanatra, mint egy látomás előtt. Aztán felkiáltott:

— Mit látok? Nem álmodom? Legjobb barátom és legjobb — azaz, hogy egyetlen — feleségem! Öleljetek meg!

Lelkesülten megölelgetett és egy villámszerü pillantással a feleségéhez fordult. Fél térdre ereszkedett előtte, ajkához emelte a papucsa hegyét s aztán lerogyott a divánra.

— Nagyon is sok volt a fehér kőből egy napra! — mormogta.

Láttam, hogy a felesége ugyanazzal a jókedvüen birálgató tekintettel néz reá, mint udvarlása idején. Láthatólag még nem fárasztotta ki az ura különczködése — s én még inkább zavarba jöttem magaviseletén. Fölkelt és igy szólt:

— Azt hiszem, sok mondani valójuk van egymásnak s ezért magukra hagyom önöket.

Urához fordulva, hozzátette:

— Már beszéltem az azték kéziratról.

Ezekre a szavakra Enriquez megint fölugrott:

— Ah! A vén, kicsi néger! — olvasta?

Most kezdtem érteni.

— A feleségem, a legjobb barátom és a vén kicsi néger — sok ez egy napra. Ez nagyszerű!

Rajongó áradozással ragadta meg felesége kezét, megcsókolta, kivezette őt a benyiló szobába, mély meghajlással és visszatért hozzám.

— Ezek a hát a vén kicsi négerek, melyekről a levelében irt? — mondottam, rámutatva a kéziratra. — Vigyen el az ördög, ha megértettem.

— Ah, pajtás, *maga* változott meg, de nagyon, — mondotta Enriquez fájdalmasan. — Hát nem ért már amerikai nyelven, vagy olyan kemény lett a feje, mióta szerkesztő? Vigyázzon ide. Ezekről az aztékekről tanulmányt csinált a feleségem. Követte a kicsi négert kunyhójáig, barlangjáig, a hol meghalt ezer év előtt. Magam is segitettem neki, pedig én nem szeretem, mert az ilyen mumiák, tudja, nem elevenek és nagyon régiek.

— De a feleségem, — megállott s kezével csókot hintett az ajtó felé, melyen az asszony kisuhant, — ah, a feleségem csodálatraméltó! Megcsinálta históriájukat, a képüket, az élet után — egy pillanat alatt. El kell fogadnia a lapja számára, pajtás, vastag betűkkel kell hirdetnie: «Nagy jelentőségű fölfedezés! Megvannak az aztékek! A milyenek voltak s a hogy éltek! Az örök néger!» Ön elad sok lapot, Uránia kap sok pénzt! Mert — érti? — a feleségem és én elhatároztuk, hogy ő megbocsát a nagybátyjának, én megbocsátok az apámnak, de nem fogadunk el tőlük egy hatost sem, nem, egy lyukas krajczárt sem. Soha! Felszabaditjuk magunkat! Együtt megállunk, külön elesünk! No hát! *Bueno!*

Lehetetlen volt ellenállni vad, de teljesen őszinte rajongásának, czikázó szemeinek s különben mozdulatlan arczában olykor-olykor megvillanó fogainak. Mégis, sikerült ezt kérdeznem:

— És ön hogy van, Enriquez, azzal a geológiával, mi?

A szeme csillogott.

— Ah, majd meghallja. De előbb igyék egyet. Igazi, régi burgundim van. Nem olyan régi, mint az aztékek, de, higyje el, sokkal elevenebb. Megálljon, no!

Kotorászott egy szekrényben, de láthatólag eredmény nélkül, aztán kikutatott egy pohárszéket, nem sokkal több eredménynyel; végre nekirontott egy nagy fiókos szekrénynek, ledobálva a földre, szokott szelességével, egy csomó ásványt, melyekre czéduláik voltak gondosan rájuk ragasztva. Fölvettem azt, a mely legközelebb gurult hozzám. «Conglomerát homokkő». Fölvettem egy másikat. Ugyanaz volt a czéduláján.

— Hát igazán gyüjt? — kérdeztem csodálkozva.

— *Ciertamente*, — felelt Enriquez. — Mindjárt beszélek róla, csak megtaláljam azt a buta üveget. Ah, ide bújt a kutya!

Kihúzott a szekrényből egy üveget, csaknem tele itallal.

— Kire igyunk? Édes magunkra! — szólt.

Mikor kiitta poharát, gyüjteményének egy harmadik darabját emeltem föl a földről. Megint ugyanaz a czédula.

— Nagyon gazdag gyüjteménye van conglomerát homokkőből, — szóltam. — Hol találja őket?

— Az utczán, — szólt Enriquez, nagy nyugodtsággal.

— Az utczán? — visszhangoztam én.

— Igen, pajtás, az utczán. Úgy hívják «lágy kő», ha odahaza van, a falun. Tulajdonkép egy kis malomkő. Én fölszedem, széttöröm s három darab conglomerát homokkövet csinálok belőle. Hazahozom a feleségemhez a zsebemben. Ő megörül neki s boldogok vagyunk. Este leülök és czédulát csinálok rá, a feleségem meg leül és az aztékekről ir. Oh, pajtás, ki kell mondani, hogy a geológia finom, nagyszerű tudomány, de a feleség tudománya még sokkal szebb. Higyjen vén barátjának, Enrynek!

— De Dobbs tanár, a maga geologusa, mit szól ő hozzá, hogy a conglomerát homokkő ily nagy szerepet játszik tanulmányaiban.

— Semmit se szól. Érti? Alapos geológus ő, de ép oly nagyon csodálja Urániát, a feleségemet.

Megállott egy pillanatra, hogy csókot hintsen az ajtó felé s rágyujtott egy czigarettára.

— A geológus nem akarja megzavarni barátjai boldog estéit ilyen csekélységek miatt. Csóválja a fejét — *igy*; aztán igy szól: «egy kis koczka-követ, egy kis gránitot, változatosság kedvéért; a Montgomery-utczában épitenek». Megfogadom az intést, mint a vak ló az ostorcsapást. Igy veszek részt én is a montgomery-utczai épitésben. Letöröm, hazahozom. Leülök gyönyörüséges Urániám mellé, ráragasztom a czédulát: «Koczkakő», «Gránit», — de azt már nem irom rá, hogy a Parrott úr házáról. Ez nem szükséges a boldogságunkhoz.

— És csak azért teszi ezt a dolgot, mert azt hiszi, hogy a feleségének tetszik? — kérdeztem én.

— Pajtás, — felelt Enriquez, elnyújtózva a divánon s a térdét simogatva, mialatt elgondolkozva fujta a füstöt, — pajtás, maga rejtvényeket ad föl nekem. Kérdezzen könnyebbet. Az igaz, hogy sokat teszek csak azért, hogy Urániának tessem. Nézze, pajtás, *camisá*-ban, egy ingben jelenek meg maga előtt. Megvallok mindent.

Komolyan fölkelt a divánról s kivett egy skatulyát az egyik szekrény fiókjából. Kinyitva

Enriquez olyan mozdulattal térdelt le a gyermek előtt, összekulcsolva kezeit, mintha a gyermek Jézus lett volna.

a skatulyát, több aranytartalmú kvarcz-darabot vett ki belőle és két darab aranyat.

— Ez, pajtás, ez az *én* geológiám; ezekért teszem, a mit lát. De Urániának nem szólok semmit, mert ő utálja a puszta aranyat s azt, a mit ő «hitvány aranyásás»-nak nevez. Aztán meg félt engem a spekulácziótól. Hát az aszszony féltékeny szeretete miatt játszom én előtte inkább ezekkel a rongyos homokkövekkel, mint az arany-kvarczczal, a melytől ő retteg.

— De hát mit akar vele, ha nincs része semmi vállalatban s nem spekulál? — kérdeztem én.

— Bocsánat, — ép ez az, a miben téved, pajtás.

Ugyanabból a szekrényből elővett egy tárczát s kinyitva azt, vagy fél tuczat prospektust és felhivást szedett elő belőle, melyek arany- és felhivást szedett elő belőle, melyek arany-bánya-vállalatokról szóltak. Meg voltam rémülve, mikor néhány bukott, kiaknázott bánya nevét olvastam köztük. Alig tudtam megtartani egykedvüségemet.

— Csak nincs önnek része ebben a szemétben? — mondottam gyorsan.

— A mit ön szemétnek mond, az csak azért szemét, mert az amerikai vállalkozók idő előtt elvesztették a bátorságukat. Aztán meg a hirdetési költségek, a nagy fizetések, adók... Ezért volt szemét. Itt van, nézze, a régi mexikói bánya. Öregapám s az ő apja látták, hogy bányászszák, mikor ön még meg se született, s mikor még az amerikaiak nem is sejtették, hogy arany is van Kaliforniában.

Tudtam, hogy igazat mond. Csakugyan volt egy-két ős-eredeti ezüstbánya délen, melyeket parasztok, indián rabszolgák bányásztak.

— De azok ezüstbányák voltak, — szóltam — itt meg aranyról van szó.

— Ez is, az is ugyanattól az anyától való, — felelt Enriquez, nem jöve zavarba — ugyanabból a bányából. A régi parasztok az *ezüstért* dolgoztak bennük, a drága dollárért, melyen mindent lehet venni. Az aranyat nem vették semmibe. Itt van az apámnak egy szavajárása: vásárolj aranybányát s áss benne ezüstöt. Nos, a ki igy tesz, az tönkre megy. Meg kell fordítani: ezüstbányát venni s aranyat ásni benne. Akkor nyertél. Ezt nevezem logikának.

Arcza teljesen komoly volt, mig ezt a furcsa következtetést magyarázta nekem. Mivel azonban sohase tudtam biztosan, nem akar-e bolonddá tenni, kissé gúnyosan mondottam:

— Értem, jól van. De az a geológus! Nem szól-e az a feleségének? A milyen imádója volt egykor...

Ez csak eszességét bizonyitja, pajtás. Majd csak megtartja a titkot.

Olyan hangulatban volt, hogy lehetetlennek látszott vele komolyan vitatkozni. Összeszedtem a felesége kéziratának lapjait, megigérve, hogy a mint csak ráérek, elolvasom s majd értesitem az eredményről. Kértem, hogy ne hivja ki feleségét, hanem adja át neki üdvözletemet s tiltakozásai és ölelgetései közepette mentem kifelé a szobából.

Alig jutottam azonban a lépcsőig, midőn ismét Enriquez hangját és dobogó lépteit hallottam. A következő pillanatban már átkarolta a nyakamat.

— Vissza kell fordúlnia, de rögtön! Uram Isten! Elfelejtettem — ő is elfelejtette — mind a ketten elfelejtettük! Hiszen maga nem is látta!

— Kicsodát?

— *El niño* — a kicsikét! Érti már, no? A mi piczi kis gyermekünket!

— A gyermeküket? — mondtam meglepetve. Hát gyermekük is van?

— Hallja-e? kiáltott hátra. — Hallja-e, Uránia? Ez a félbolond pajtásom még kérdezi, van-e gyerekünk!

— Bocsánat, — mondottam, gyorsan visszafordulva. Az ajtóban állott Uránia ép oly nyugodtan, a milyen heves és lobbanékony volt az ura.

— Enriquez elfelejtette, — mondotta. Annál csodálatosabb, hogy elfelejtette, mert a kicsike ugyanabban a szobában volt, a hol önök.

Odamutatott a szoba mennyezetére, a sarokba, arra a tárgyra, melyet én indiánus régiségnek néztem. Legnagyobb meglepetésemre igazi, indián formájú bölcső volt s benne egy eleven gyermek, begöngyölgetve s bepólyálva indiánus szokás szerint. Azt hittem, alszik, de anyja szavára kinyitotta fénylő, kökény szemecskéit, melyek a lehető legapróbb arczocskából néztek ki; olyan volt ez az arcz, mint egy kis faragott elefántcsont-bálvány. Gyönge nyögést hallatott anyja szavára.

Az anya nyugodt magatartásban állott egyfelől, másfelől meg Enriquez olyan mozdulattal térdelt le a gyermek előtt, összekulcsolva kezeit, mintha a gyermek Jézus lett volna. Én, a magam részéről sokkal jobban meg voltam lepetve, semhogy szólni tudtam volna. Zavaromat szerencsémre, a legényember tapasztalatlanságának tulajdonitották.

— Azt a módszert követem, — szólt Mrs. Saltillo, az anyai büszkeség egy gyöngéd árnyalatával arczán, — a melyet a gyermekkel való bánás egyedüli természetes és egészséges módszerének tartok. Lehetne mondani, hogy ez az ősállapothoz való visszatérés. Többet ér ez, mint a mi czivilizált szokásaink. Igy bepólyálva a gyermek lábai a megfelelő állásban maradnak, a mig elég erőssé nem lesznek, hogy a testet elbirják. Eltorzulás teljesen ki van zárva. Külső bántalmaktól védi a bölcső s nem ringatják, a hogy ezt a dajkák, a gyermekek ártalmára, tenni szokták. A fekvő helyzet, ép úgy, mint a felnőtteknél csak éjjelre való.

— Sirni nem szokott? dadogtam.

— A sirás — felelt Mrs. Saltillo, felbigy-

gyesztve ajkát, — a gyermek tiltakozása az egészségtelen és természetellenes bánásmód ellen. Magasan függő bölcsőjében nincs kitéve annak a beczézgetésnek, mindenféle csókolgatásnak, a mely az ölben hordott gyermekekre annyira veszélyes. Ezt a gondoskodást a gyermek példás csendben maradással hálálja meg. Nem lehet várni tőle, hogy megértse gondolatainkat, beszédünket, tetteinket, vagy hogy részt vegyen szórakozásainkban. Miért kényszerítenők tehát túlságosan korai érintkezésre az emberekkel, a mi nem egyéb, mint a szülői hiúság s önzés táplálója? Ezért nem tulajdonítunk idegenek előtt oly nagy jelentőséget gyermekünknek, mint az szokás. Ez az oka annak is, hogy Enriquez elfelejtette említeni önnek. Azt hiszem, hogy nem is volt helyes tőle, hogy visszahívta önt. Legalább is hebehurgyán volt csinálva. Ép úgy, mint a hogy nem mutat be önnek egy idegent a nélkül, hogy előzetesen szólna róla, — most is meg kellett volna kérdezni öntől, vajjon akarja-e látni a kicsikét?

Értetlenül néztem hol az asszonyra, hol urára. Egyenkint még megértettem volna őket, de így együtt érthetetlenek voltak. Reménytelenül tekintettem a csecsemőre. Éles kis szemecskéivel s nyugodt arczával mintha Enriqueznek kisebbített kiadása lett volna. Meg is mondtam ezt nekik.

— Az volna különös, ha nem úgy volna, — szólt Mrs. Saltillo szárazon. — Úgy hiszem abban semmi szokatlan sincs, ha a gyermek az apjához hasonlít. Különös, hogy az emberek úgy beszélnek róla, mint valami fölfedezésről. Nem is szükséges mondanom, hogy Enriquez és én teljes nyugalommal nézünk gyermekünk jövője elé.

Nem maradt más számomra, mint kezet fogni velük s elbúcsúzni. Annyira hatott rám ennek az egész jelenetnek valószerűtlensége, hogy a lépcsőn lemenet az a gondolatom támadt, hogy visszatérek s meglepem őket természetes magaviseletükben, egymás közt. Mert lehetetlen, hogy egymás között is megmaradjanak *így*. A mint fölnéztem az ablakjukba, szinte azt képzeltem, hogy ott látom nevető arczukat.

Mrs. Saltillo kézirata különben jól volt megírva s az elbeszélő részletekben vonzó és elmés is volt. Kitöröltem belőle egyes elmélkedéseket a világrendről, egyes az emberi életről szóló merészebb elméleteket, a melyek nem tartoztak az azték kérdésre s melyek iránt aligha érdeklődtek volna valami nagyon az *Excelsior* olvasói. Úgy adtam a dolgot, mintha csinos munkatársam, költséget és fáradtságot nem kímélve, egyenesen lapunk költségén s megbízásából tette volna meg mexikói utazását.

Mivel a czikket megjelenése után csakhamar hosszú közleményekben czáfolgatta egyik-másik tudós férfiú, — olyan nagy lett az érdeklődés iránta, hogy több kiadást kellett belőle rendezni. Szóval jó reklám volt a szerzőnek s az *«Excelsior»*-nak.

Az egyik konkurrens ujság azzal gyanusított, hogy ez a czikk reklám Mrs. Saltillo férjének is s fölhitta rá a figyelmet, hogy egy elhagyott régi mexikói bánya — az «El Bolero» nevü — le van irva az azték czikkben s aztán a tulsó lapon, a hirdetések között is van róla szó. Megnéztem az *«Excelsior»* hirdetéseit s csakugyan megtaláltam az új aranyásó társaság fölhivásában az El Bolero bánya leirását, mint idézetet az azték czikkből, különös biztatásul arra, hogy az emberek helyezzék el tőkéiket az El Bolero vállalatban. Megismertem volna Enriquez angol stílusát a prospektus fellengzős fogalmazásán, ha nem látom is vastag betükkel a nevét alatta, mint a társaság elnökét. Nyilván egyike volt ez azoknak a vállalatoknak, melyekről szólt nekem. Inkább mulattam, mint boszankodtam rajta, hogy így kijátszották szerkesztői ravaszságomat.

Ha ezzel segítettem a fiatal házaspár sorsán, hát jól van, — gondoltam.

Első látogatásom óta nem láttam őket s mikor végre el akartam menni hozzájuk, megtudtam, hogy elutaztak San José-ba.

Egy héttel később az El Bolero tőkéje együtt volt. Sőt, mi több, szokatlan élénkséggel kezdtek foglalkozni az elhagyott mexikói bányákkal. Nem tudom olyan bányaláz volt-e ez, mint a milyen gyakran elfogta a kaliforniai vállalkozókat, vagy Enriquez Saltillo rajongó modora hatott rájuk oly nagyon, de olyan vad, képtelen tervek kezdtek forgalomba jönni a tőzsdén, a milyenek csak az ő agyában teremhettek. A kaliforniai spanyolok eddigelé nem foglalkoztak bánya-vállalatokkal, nem tartva az ilyesmit összeillőnek ősi szokásaikkal s méltóságukkal: ha tehát a legrégibb spanyol családok egyikének fia, a kit századok öröklött tapasztalatai ismertettek meg a földdel és sajátos természetével, most e föld bányászati kiaknázására szánja magát, — ez nem lehet egyéb, mint a sikernek biztositéka. Ez a szép mondat az *Excelsior* emlitett hirdetéséből van idézve.

Egy hét alatt Enriquez Saltillo gazdag ember volt s a legjobb úton járt arra, hogy milliomossá legyen.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

GYULAI PÁL

KÖLTEMENYEI.

Két kötet.

HARMADIK BŐVITETT KIADÁS.

A költő acélmetszetü arczképével.

Ara füzve 4 frt. **Diszkötésben 6 forint.**

3854/1898 sz.

Faeladási hirdetmény.

Alulirott erdőhivatal részéről közhirré tétetik, hogy az apatini erdőgondnoksághoz tartozó Apatin község határában fekvő «A» ü. v. I. v. s. 2. tag 21, 22, 23, 24 és 25. osztag és «L»/b, a 9. tag egészen és a 10. tag 79. tag osztagából képezett 391·6 holdas vágásterületen 5222 m³ épületfa és 36,886 m³ tüzifára becsült kemény faanyag 138,734 frt 44 kr kikiáltási ár mellett tuskóirtási kötelezettséggel és a szerződés jóváhagyásától 1899. évi október hó 31-ig terjedő kihasználási időtartamra felsőbb jóváhagyás fentartása mellett az apatini m. kir. erdőhivatal irodájában 1898. évi deczember hó 5-én délelőtti 9 órakor megtartandó nyilvános alkutárgyaláson a legtöbbet igérőnek eladatni fog.

Az árverési és szerződési s illetve alkutárgyalási feltételek, valamint az eladandó fatömeg részletes becslése az alulirott hivatalnál megtekinthetők. 7944

Apatinban, 1898 november hó 12-én.

M. kir. erdőhivatal.

HIMFY SZERELMEI

Irta

KISFALUDY SÁNDOR

A költő arczképével.

I. rész. A kesergő szerelem. II. rész. A boldog szerelem.

Ára diszes vászonkötésben 2 frt.

HIMFY DALAI.

Vigjáték három felvonásban, egy előjátékkal.

Irta

BERCZIK ÁRPÁD.

Ára füzve 30 kr.

Kaphatók a Franklin-Társulat kiadóhivatalában Budapesten és minden hazai könyvkereskedésben.

Jól tanuló diák ifjainknak

a legnagyobb örömet szerezzük ha a **Tanulók Lapját** járatjuk nekik. Ára negyedévre **1** frt **20**, félévre **2** frt **40**, egész évre **4** frt **80**. Legkényelmesebben úgy fizetünk elő ha postautalványt küldünk: A **Tanulók Lapjának Budapesten, IV. kerület, Egyetem-utcza 4. szám.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

XIII. (Folytatás.)

Úgy határozták, hogy most nem maradnak hosszasabban Pálfalván, csak pár hetet töltenek ott. Az utolsó pillanatban azonban majdnem meghiusult ez a lemenetel. Máli, kinek nem tetszett ez a jószágvásárlás, olyan csipős megjegyzéseket ejtett el, hogy egészen megzavarta a Karolin boldogságát:

— Hát te bamba asszony, nem látod, hogy miért akar a drága urad Pálfalvára lemenni? Jaj, te rövideszü, hát még magad adsz neki alkalmat, hogy találkozzék a régi szeretőjével? Majd megint az ablak mögül akarod lesni, hogy enyelegnek egész világ szemeláttára? Oh, most már lesz eszök és titokban cselekszik.

A szegény asszony elhalványodva tiltakozott. Az ő ura becsületes ember. De a fulánk már beletört szivébe s a Máli gúnyos nevetése megremegtette:

— Becsületes ember? No hát, persze, de a férfiak becsülete nem olyan, mint az asszonyoké. A férfi becsülettel összefér az, hogy megcsalja a feleségét, főkép az olyat, a kit úgyis csak a pénzéért vett el.

Karolin jól tudta, hogy csak a pénzéért, de hitte, remélte, hogy szeretni fogja őt végre magáért is és most... most már igazán azt hiszi, hogy nem sokára...

— Téged, te fonnyadt susinka? — gúnyolódott a vén leány. — No, csak várd. Ha mutatja, hát csak bolonddá tesz. Arról ismerheted meg, hogy csalni akar.

Arról, arról, ez motoszkált most már a szegény asszony fejében s gyanakodva nézte, hogy Ákos figyelmesebb, előzékenyebb mint eddig, elmegy vele butort vásárolni, sőt még ruhaszövetet is választ neki.

— Ez jobban illik a te arczszinedhez.

Az ő arczszinéhez? Hát törődött eddig Ákos az ő arczszinével? Miért épen most? A Máli gúnyos szavai jutnak szegény asszonynak az eszébe s remegő újjai közül kiejti a szövetet.

— Mi bajod? — kérdezi a férj meglepetve.

— Semmi, semmi, — rebegi az asszony.

De könnyeit nem birja visszafojtani s egy percz mulva ideges sirásra fakad.

— Már megint? — boszankodik a férj.

Igazán ez az örökös oknélkül való siránkozás megviseli már az ember türelmét.

— Hát mi a bajod?

Oh istenem, ha merné azt elmondani Karolin! De nem meri, csak szepegve bocsánatot kér a férjétől. Nem tehet róla, hogy néha az idegei oly gyöngék.

No most különösen gyöngék, véli Akos. Majd mindennap előfordul valami efféle sirási jelenet. S mikor már az útra kellene készülni, az asszony előáll, hogy ő beteg, nem mehet, maradjanak itthon.

— De én már megigértem Bogáthyéknak, — veti ellen a férj; — Ágasházy Laczinak is, másoknak is. Én nem maradhatok itthon.

Az asszony gyanakodva kémleli férjét:

— Megigérted? Másoknak is? Kik azok a mások?

A férfi büszkén vállat vont:

— Eh, hát számot adjak neked? Ha nem akarsz jönni, hát nem erőtetlek. Lemegyek magam.

— Lemégysz? — rikácsolta a nő.

Ákos megdöbbenve tekintett rá. Oly sápadt volt, szemei kimeredve, ajka elkékülve, ájuláshoz látszott közel.

Lehetetlen volt meg nem sajnálni a gyönge, beteges teremtést. Ákos odament hozzá s karjai közé fogta föl, mire visszatért az élet a félig elaléltba s hálásan hajtva fejét férje vállára, csöndesen megfogta annak kezét s ajkaihoz emelte.

— No, no, csak nem csókolsz nekem kezet? — szólt a férj kissé röstelkedve.

Neogrády Antal rajza.

Mikor kocsijuk elhaladt a kis alacsony ház előtt...

Nem szerette az ilyen érzékeny jeleneteket s nem értette, hogy miért oly szerfölött ideges egy idő óta Karolin. Most azonban úgy vélte, hogy kitalálta okát. Ah, hát ez az asszony sejt valamit? Ez az asszony belát az ő lelkébe? És félti őt?

Elforditotta fejét s hideg, közönyös hangon szólt:

— Én nem kértelek, hogy vedd meg a pálfalvi jószágot. Eladhatod, ha neked úgy tetszik. De nevetségessé nem szeretem tenni magamat.

Tudhatta, hogy a szegény asszony most kérlelni fogja s könyörögni fog neki, hogy csak menjenek le. Úgy remeg a szegény asszony, hogy valamivel meg ne bántsa férjét s annyi örömet remélt attól a pálfalvi látogatástól, hogy elnyomja aggodalmát s a kitűzött időben lerándulnak Pálfalvára.

A kastély kicsinositva várja őket, pompás új butorokkal ellátva, melyeknek csodájára jártak a pálfalvi honoráciorok. No, ilyet még a körtvélyesi bárónál sem láthatni. Minden csupa faragás és csupa nehéz selyem meg bársony, csodálatos formájú s még csodálatosabb festésű khinai, japáni vázák, óriási bronz függőlámpák és csillárok. Micsoda roppant gazdagság lehet ez!

A pálfalvi egész intelligenczia a vasutnál várja Kadocsáékat. Még az öreg plébános is kiczammogott elejökbe. Az állomásfőnök zöld galyból füzért font a kijáró rácskapu fölé s egy fehér ruhás kis leány, a gyógyszerészék kis leánya nagy virágbokrétát tart a kezében. Laczkó fiskális pedig betanult egy nagyszerű üdvözlő beszédet, melylyel az ősi örökébe hazatérő ünnepelt férfit, a dicső elődök dicső unokáját köszönti.

Nagy az öröm Pálfalván. Egész délelőtt a zöldfa nyári ponyvája alatt söröztek Laczkó fiskális meg a többi úrifélе s mielőtt kijöttek volna a vasúthoz, délután még egyszer befordultak egy pohár friss sörre. Nyomukban sompolyognak a czigányok is.

— Mars vissza! — hajtaná őket Laczkó fiskális.

De addig instálják, hogy végre belenyugszik, hát nem bánja. Igy még ünnepélyesebb lesz a fogadás.

— De ne merjetek kéregetni.

— Nem, nem, — biztositja a primás a tekintetes urat. — Isten ments, dehogy!

Kéregetni majd csak a kastélyban fognak.

Mikor az állomásra berobogott a vonat, a czigányok rázenditették a Rákóczy-indulót, az a kilencz-tiz ember, a ki ott állt, elkezdett éljenezni, Laczkó fiskális előlépett s elmondta üdvözlő beszédét, melylyel az ősi örökébe hazatérő ünnepelt férfit, a dicső elődök dicső unokáját köszönti.

Kadocsa Ákos elfojtott boszankodással türte ezt a komédiát, de Karolint könnyekig meghatotta az ünnepélyes fogadás. Ez valami afféle volt, mint mikor egy fejedelemasszony hazatér birodalmába. Megcsókolta a fehérruhás kis leányt s még egyszer nyájasan intett mindnyájoknak, mikor a kocsiba ült.

— Milyen kedves, milyen csinos, — mondogatták a pálfalviak.

Valóban mintha csakugyan megszépült volna. A boldogság gyönge rózsapirosságot lehelt arczára. Olyan édes érzés volt az, hogy Ákost haza hozhatta ősi örökébe.

Mikor kocsijok elhaladt a kis alacsony ház előtt, hol kint függött a falon a posta czimere, szivét határtalan hála és öröm töltötte be. A zöld zsaluk az ablakokon le voltak bocsátva most is és eszébe jutott, hogy leskelődött ő ott szivszorongva. Istenem! gondolhatta-e akkor, hogy lesz idő, mikor diadallal tér ide vissza, a szeretett férfi oldalán?

Aztán hirtelen az utcza tulsó oldalára fordul pillantása, arra a másik alacsony házra, hol terebélyes nagy ákáczfák állnak az ablak előtt s rózsák a kis rácsos kertecskében s galambok ülnek most is a háztetőn, fehér és hamvasszinü csókolózó galambok. Egyszerre elsápad. Észreveszi férje tekintetét, mely szintén arra a házra van szögezve s a nő ösztönszerű sejtésével kitalálja férje gondolatát. Oh, azok a villogó szemek elárulják neki, mi megy végbe férje lelkében.

Lázasan fürkésző szeme most a leány alakját keresi az ablakban, de nem látja; a kapuban azonban idegen alakokat lát, egy fekete bársony sapkás öreg zsidót s egy pár apró gyereket. A Karolin szorongó szive egy pillanatra föllélegzik.

— Hová lettek a doktorék? Nem laknak már itt? — kérdezi lázasan a kocsistól.

— Nem, kérem alásan, — felel az, — átköltöztek Szentjakabra, az odavaló zsidó doktor meg ide jött mihozzánk.

Kadocsa Ákos villámló szeme most nejére tapad. Nem szól egy szót sem, csak összeráncolja homlokát. Az asszony sem szól, csak ott ül a kocsiban sápadtan férje mellett. Mikor leszállnak, végig mennek a szobákon, alig tekintve ide vagy oda.

Annak a boldogságnak, a miről a szegény asszony még imént álmodozott, vége. Annak az örömnek, melylyel férje karján akarta végig járni a kastélyt, már vége. Meg sem néz mindent, a kertbe egy pillantást sem vet. Olyan fáradtnak érzi magát, csak pihenni akar.

Kint a lemenő nap aranyos fényt áraszt szét és sugárai beszállnak az ablakon át. Gyönyörű nyári este van s a szegény asszony mégis szinte didereg itt bent a bolthajtásos nagy szobákban.

XIV.

Reggel, mikor fölkelt, Ákos már nem volt otthon, kilovagolt. A cselédek nem tudták, hová; de Karolin tudta.

Az ő lelki szemei látták a száguldó lovast, erdőn, mezőn, dombokon túl, mintha csak itt vágtatott volna el előtte. Most ott jár a szentjakabi úton. A hídnál lesz vagy már bent a faluban.

— Hát látja az Isten? — sikolt föl a szegény asszony s kétségbeesetten kulcsolja két kezét fejére.

Szeretne oda roskadni a ló lábai alá, hogy tapossa agyon. Menjen át hát Ákos az ő holttestén a szeretőjéhez.

Mert oda megy. Az asszony tudja, hogy oda megy. Ime egy napot sem vár, alkalmat sem vár, nem tartóztatja se szégyen, se becsület, csak siet oda.

— Tudhattam volna, tudhattam volna! — nyöszörög a szerencsétlen asszony.

S eltakarja arcát, hogy ne lássa a rémképeket, melyek üldözik. Most, most szökik le lováról a lovas. Most tekint ki a leány. Most találkoznak . . . Irgalmas isten!

De Szentjakabon nem megy az oly gyorsan. Kadocsa Ákos már háromszor is ellovagolt a ház előtt, a hol Balogék laknak. Már beszólt Marosy Dinihez, Aporkayéknál is eltöltött egy félórát. Meglátogatta a régi ismerősöket.

— Balog doktorékat is meg kellene látogatni, — jegyezte meg csak úgy odavetve.

De arcza már akkor lángolt s egész belseje égett. Csak az öreg doktorról beszélt, de villámló szemei föl-föllobogtak.

— Roszúl megy a sora az öregnek, — mondták a szentjakabi urak.

A leányról nem szóltak. Csak Aporkayéknál mondta a pajkos Aporkay Szidi:

— Egyszer már mi is szeretnénk lakodalmat csapni. Úgy hiszem, mégis csak az lesz a vége, hogy Gaál Feri megkapja Balog Zelmát.

Természetes, hogy az lesz a vége. Hát mi lenne más? De Kadocsa Ákos úgy érzi, mintha új lángot öntenének az ő belső tüzére.

— Nini, csak nem szerelmes maga még most is belé? — nevet Aporkay Szidi.

De Kadocsa Ákosnak egy csepp kedve sincs nevetésre s szinte fenyegetőn villognak a szemei.

Az öreg orvos nem volt otthon, csak Zelma egyedül. Lesütött fejjel, ingadozó lábbal lépett be a férfi, csöndesen, nyugodtan fogadta a leány, keserűség nélkül, harag nélkül, mint régi ismerőst.

— Becsül még annyira, hogy kezet nyujt nekem? — szólt a férfi.

A leány szótlan oda nyujtotta kezét. De Kadocsa Ákos nem bocsátotta mindjárt el.

— El kellett jönnöm, Zelma, mert nem akarom, hogy hitványabbnak tartson, mint a milyen vagyok. Meg kell hallgatnia mentségemet.

— Miért? — felelt a leány s szép tiszta szemeit büszkén emelte föl. — Ön megirta levelében okait. Miért ismételné még egyszer?

— Nem irtam meg mindent, — szólt a férfi komoran. — Nagy nyomoruságban voltam, elhagyatva mindenkitől, az éhhalál küszöbén, elkeseredve az egész világ ellen. Megtántorodtam.

— Ne feszegessük a multat, — szólt a leány. Én szivemben régen megbocsátottam. S ha csak ezt kívánta hallani, ime hallja hát.

Kadocsa Ákos ajkait harapdálta s keze idegesen remegett:

— Nemcsak ezt, Zelma. Tudni akarok még egyebet is. Igaz, hogy Gaál Feri ha harmadszor jönne, nem kapna már kosarat?

— Micsoda jogon akar engem számadásra vonni? — utasította el a büszke leány.

— Micsoda jogon? Megmondom. Igaz, hogy árulást követtem el maga ellen, Zelma, de megbántam ezerszer. Érzem, hogy én még ma is csak magát szeretem. Örülten szeretem. Szivemnek minden csepp vérével szeretem.

— Hallgasson, — parancsolta a leány s az ajtóra mutatott. — Ha becsület van még önben, Kadocsa Ákos úr, azonnal távozni fog.

— Nincs, — kiáltott a fiatal ember szenvedélyesen. — Ha úgy akarja, hát nincs bennem becsület. Olyan iskolán mentem keresztül, a hol azt elfelejtik. De meg kell hallgatnia, a mit mondani akarok. Nincs abban semmi lealázó önre nézve. Talán el kellett volna hallgatnom, hogy szeretem. Meg kellett volna elégednem azzal, hogy látom, hogy kezét megfoghatom, hogy tudom, hogy még nem a másé. De nem birom elfojtani azt, a mi lelkemből kitör.

(Folytatása következik.)

ENRIQUEZ.

Kaliforniai történet.

Irta Bret Harte. Angolból forditotta S. A.

II.

(Folytatás.)

Forró délután volt, a mikor *a Carquinez-források* vendégfogadójának hüvös verandájára érkeztem. Miután leráztam magamról a port, mely vörhenyes felhőként kisért bennünket a hegyi uton leszálltunkban, el-eltakarva a kocsi ablakait, — fölmentem a szobámba, melyet előre kibéreltem rövid szünidőm tartamára. Jól ismertem a helyet, ámbár láthattam, hogy a fogadót újonnan diszitették s kibővitették, hogy meg tudjon felelni a divat fokozódó kivánalmainak. Ismertem a rengeteg fenyőerdőt, a melyben akár el is tévedhetett volna az ember — öt perez járásnyira a verandától. Ismertem a sziklás ösvényt, mely kanyarogva kúszott fel a forrásokhoz. Ismertem a kopár parkot, mely a poros út mellett feküdt, hirtelenében odaplántált délszaki növényeivel, hervadozva az őszi napsugártól s látszólag frissre öntözve reggel és este a hydraulikus öntözőkészülékből. Ismertem a hüvös, csendes éjjeli szeleket, melyek a hófödte hegycsúcsokról fújtak és az erős fényben égő, nagy csillagokat, melyektől gyakran nem tudtak aludni az ideges vendégek.

A túlfeszült idegzetű, lázas munkához szokott vendégeket, a kik Sacramento perzselő síkjairól, vagy San-Francisco hideg tengeri ködétől menekültek ide pihenni, itt se hagyta el az a nyugtalanság, a mely ide hajtotta őket. A szokatlan tétlenség unalma a legvadabb mulatságok hajhászására ingerelte őket s a friss hegyi levegőtől felüdülve, ép oly lázasan adták magukat a mulatságokra, mint odahaza a munkára. Legfőbb üdülésük őrületes kocsikázásban, nyaktörő lovaglásokban telt, vagy pedig eszeveszett játékban, melyben egész vagyonokat nyertek s vesztettek a szünidőző tőkepénzesek. Hatalmas pezsgős lakomák, vagy rögtönzött bálok, melyek az egész csöndes éjszakán át tartottak, a mig a nap első sugara elő nem tünt a hegyek ormai fölött — napirenden voltak.

Ezek jutottak az eszembe, a midőn, fölfrissítve magamat a fürdőben, kihajoltam szobám erkélyén s egy kocsit néztem, mely ép most vágtatott be a fogadó elé, hat piszkos, sártól befecskendett lóval. A bakon egy ismert tőkepénzes ült. A kocsiban ülő nekimelegedett, izzadó, erősen lefátyolozott s mégis lesült arczú hölgyek leszállottak csillogó nyári öltözékeikben, a férfiak pedig az óráikat nézegették nagy megelégedve gratuláltak a győztes kocsi gazdájának. Megismertem a jellemző izgalmat, melyet ez a *record*-hajtás okozott, a forró napban, hegyi úton, — valószinüleg fogadásból.

— Nem rosz, mi? Negyvennégy percz a hegytetőről! . . .

A hátam mögül szólított igy meg valaki. Hátranéztem s egy ismerősömet, egy fiatal sanfranciscói ügynököt pillantottam meg, a ki a szomszéd erkélyről hajolt felém. A figyelmemet azonban lefoglalta egy nő arcza és alakja, a ki ismerősnek látszott, s a ki az imént szállt le a kocsiról.

— Ki az? — kérdeztem — az a magas, nyulánk hölgy ott, az a szürke ruhás, fehér fátyolos?

— Mrs. Saltillo, — volt a felelet. — Az «El Bolero» Saltillo felesége, a kit ön bizonyára ismer. Nagyon csinos asszony, csak kissé merev és büszke.

— Akkor nem tévedtem, Enriquez, az ura is itt van? — kérdeztem gyorsan?

Ismerősöm nevetett.

— Azt hiszem, nincs. Hát nem tudja, hogy ez a hely a *mások* férjei számára való?

Sajnos, jól tudtam. Eszembe jutottak mindazok a botrányok és pletykák, melyekről híres volt ez a könnyüvérű, frivol *karavánszeraj*, — szinte boszantott társam czélzása.

— Különben, ha igaz, a mit beszélnek, — szólt ez tovább, — Saltillo nem volna valami nagyon szívesen látott vendég itt.

— Nem tudom, miért?

— Nos, hát az után a nagy összeveszés után az El Bolero társasággal.

— Nem hallottam erről az összeveszésről semmit, — feleltem csodálkozva.

Az ügynök kétkedve nevetett.

— Ugyan! és maga ujságiró! Jó, hát el akarták az egész dolgot titkolni, hogy a részvényekre való tekintetből bele ne kerüljön az ujságokba. De ő — tolvajoknak, és csalóknak nevezte őket és kijelentette, hogy gyalázatnak tartaná, ha spanyol hidalgó létére továbbra is valami köze volna hozzájuk. Beszélt még — azt mondják — V. Károly császárról, vagy kiről, a ki ezt az országot az őseinek adta hübéről. Aztán ott hagyta az egész társaságot a faképnél; képzelheti hát, hogy nem valami szivesen látnák itt, különösen Bestley uram, s itt arra a tőkepénzesre mutatott, a ki a győztes kocsit hajtotta — a kivel együtt ült az igazgatóságban. Nem bizony. Aligha meg nem bolondult, hogy igy eldobott magától ilyen fényes állást.

— Lehetetlen! — mondottam én méltatlankodva. — Enriquez változékony ember s megvan benne fajának indulatossága, de azért, meg vagyok róla győződve, oly józan eszű, mint bárki más azok közül, a kik vele együtt ültek a zöld asztalnál. Valami tévedésnek kell lenni a dologban, — vagy ön nem hallotta a históriát egészen.

Nem akartam régi jó barátomról vitába bocsátkozni egy olyan emberrel, a kihez egész közömbös ismeretség füz s meg kell vallanom, kissé meg is zavarodtam Enriquez magaviseletén, ha meggondoltam előbbi ügyességét az El Bolero dolgában s azt a kétségtelen varázst, melyet modora azelőtt a részvényekre gyakorolt. A dolgot valószinűleg nagyitva beszélik, gondoltam. Azelőtt nem is gondoltam arra, mily hatása van Enriquez különösködésének a tények rideg embereire — nekem csakis mulatságos volt. Az ügynök czélzásai boszantottak. Különben, Mrs. Saltillo itt van a fogadóban, s bizonyára találkozni fogok vele. Vajjon őszinte lesz-e irányomban?

Sajnáltam, hogy nem találtam őt a társalgóban, vagy a verandán. A forróság még mindig nyomasztó volt s igy kisétáltam az erdőbe. Alig jutottam az erdő szélére, csodálkozva vettem észre, hogy az a hüvös légáramlat, mely rendszerint az erdő alját járta, most nem volt meg. Sokkal melegebb volt, mint odakint s az erdő tele volt a fenyőfák erős illatával. Visszamentem a fogadóba, fölmentem szobámba s leheveredtem egy karosszékbe a nyitott ablak mellett.

A szobám az épület sarka közelében volt, a saroklakás volt vele szemben a folyosón. Az én ajtóm nyitva volt, a szomszéd szobáé zárva s igy tisztán láthattam emezt onnan, a hol ültem. Emlékszem, örültem neki, hogy zárva van, mert legalább nyitva tarthattam a magamét.

Minden egészen csöndes volt. A kocsi út melletti fák levelei meg se mozdúltak. Valaki ásított odalenn a verandán. Eldobtam félig elszitt szivaromat s becsuktam szememet. Azt hiszem, még csak néhány perczig szundítottam, a mikor fölébredtem, mert inogni kezdett velem az egész ház.

Fölugrottam s láttam, hogy a falon függő négy kép ide-oda lebeg akasztó zsinórjánál fogva, s az ajtóm kicsapódik. Ugyanabban a pillanatban, ugyanannál az erőnél fogva, a szomszédszoba ajtaja is kinyilt. Ebben a perczben megpillantottam két alakot, egy férfit és egy nőt. A nő rémülettel kapaszkodott a férfiba. Csak egy pillanatig tartott a látvány, mert egy második rázkódás vonaglott végig a házon, a képek hozzá ütődtek a falhoz, a szomszéd szoba ajtaja becsapódott s aztán az enyém is. Ajtómhoz ugrottam, attól féltemben, hogy — a mint ezt már tapasztaltam — a falak süppedése miatt, ha teljesen becsukódik, nem lehet majd kinyitni. Az ajtó azonban félig nyitott állapotban állott meg s úgy is maradt.

Eléggé ismertem a földrengéseket, hogy tudjam, hogy a második rázkódással a pillanatnyi veszély megszünt s igy annyival tisztábban figyelhettem meg a történendőket. Szokás szerint, siető lábak gyors dobogása, egy-egy káromkodás, sikoltás, hiszterikus kaczagás hallatszott s aztán csönd lett. Majd megint megújult a zaj, hangos szavak hallatszottak, egyszerre többen, kiáltoztak azok után, a kiket nem találtak az övéik. Asszonyi ruhák gyors suhogását hallottam a lépcsőn s e nők egyike türelmetlenül kopogott az enyémmel szemben levő szoba ajtaján, a mely még mindig be volt zárva. A belső kopogásra elcsendesedtek azok a hangok, melyek az ajtó mögül hallatszottak az előtt s a kilincset se rázták többet belülről.

— Mrs. Saltillo, itt van? nem ijedt meg? — kérdezte egy női hang.

«Mrs. Saltillo.» Hát ő van a szobában! Közelebb húzódtam az ajtómhoz, a mely még mindig félig nyitva volt. Hallottam Mrs. Saltillo hangját:

— Nem én. Mindjárt lemegyek.

— Csak rajta, — sürgette a másik. — Minden föl van most fordúlva, lemegyünk a kertbe, ott biztosabb.

— Helyes, felelt Mrs. Saltillo. Ne várjon, kedvesem. Mindjárt lemegyek. Csak menjen.

A látogató, a ki nyilván még mindig izgatott volt, örült, hogy elszaladhatott. Hallottam lépteinek távolodó neszét a lépcsőn.

Belülről rázták az ajtót tovább, mig végre kinyilt annyira, hogy Mrs. Saltillo ki tudott rajta siklani. Visszavonultam az ajtóm mögé. Vártam egy darabig, de nem jött ki a szép asszony után senki. Csodálkoztam rajta, hogy tévedtem az elébb. Csöngetni akartam, hogy segitsenek az ajtómat kinyitni, de meggondoltam magamat. Ha van valaki a Mrs. Saltillo szobájában, esetleg ép akkor lép ki mikor a szolga följön s kitudódik az egész dolog. S igazam volt. A következő pillanatban egy férfialak lopózott ki a szobából, a kinek arczát nem láthattam és sietve ment a lépcsőn lefelé.

Meggyőződvén erről, elhatároztam: nem fogom észrevétetni, hogy a szobámban voltam, a míg ezek történtek. Nem hivtam segitséget, hanem neki feszitettem a vállamat az ajtónak, a mely végre engedett s én lementem a kertbe, a többi vendégek közé. Jellemző az a gondtalanság, melylyel a földrengésről beszéltek. Az egyedüli óvatossági rendszabály az volt, hogy elhatározták, hogy az éjszakát künn az erdőben töltik s mulatságot rendeznek fáklyafénynél. Már meg is tették az előkészületeket, hordozható sátrakat állitottak föl, ágyakat vetettek, vánkosokat raktak a fák alá, nagy tüzeket raktak, a melyeknél vacsorát főztek. A természet rohamát a legeszeveszettebb mulatságra használták, a milyet még nem láttak a carquinez-i források. Talán az amerikaiban benne gyökeredző humorérzék nem engedte, hogy ez a mulatozás csak különczködő és eszeveszett legyen. Voltak jó ötletek is. Igy néhányan a vendégek közül, indiánoknak öltözve, kifigurázták a fogadót és személyzetét, a kenetteljes tulajdonostól kezdve egész a házi szolgáig.

A mig ezek az előkészületek folytak, sikerült közel férkőznöm Mrs. Saltillóhoz. Úgy vettem eszre, összerezzent egy kissé, mikor meglátott, — de a nála szokott határozottsággal üdvözölt.

— Rég itt van már? — kérdezte.

— Az imént jöttem, — feleltem, — még jókor a földrengéshez.

— Ah, hát érezte? Ép most beszéltem itt a hölgyeknek, hogy kitünő geológusunk, Dobbs tanár szerint ezek a földrengések Kaliforniában ritkán veszedelmesek, mert nagyon messze van a központjuk.

— Nagyon megnyugtató lehet, ha az ember ilyenkor a geologiára támaszkodhatik, — mondottam rejtett gúnynyal, ámbár fogalmam se volt, ki volt az a férfi-alak, a kit láttam s a kit hiában igyekeztem fölismerni a vendégek közt.

— Hol van Enriquez? — kérdeztem aztán. — Jól mulatna ezen az éjféli pikniken.

— Enriquez Salvatierra Ranchóban van. Nem rég vette unokaöcscsétől.

— És a kicsike? Itt bő alkalom volna rá, hogy bölcsőjét éjszakára a fenyőfákra kiakasszák.

— Érti? százegy éves — és él!

— A fiú — felelt Mrs. Saltillo gyorsan — nincs már bölcsőjében. Már nem csecsemő s szabadon használhatja kifejlődött lábait. Az apjával van. Nem vagyok barátja annak, hogy a gyerekeket a vendégfogadókba hurczolják. Magam is csak a miatt az *ózon* miatt vagyok itt, a melyre kimerült agyvelőmnek szüksége van.

Olyan csinos és kimért volt szürke ruhájában, — egészen a régi. Nagyon vigyáztam a lelki állapotát, de nem tudtam benne lehangoltságot föl födözni. Eszembe jutott, hogy nem kaptam semmi felvilágositást Enriquez hogyléteről s ügyeiről, ha ugyan annak az ügynöknek az elbeszélése nem volt túlzás.

Mégis, nem mertem részleteket kérdezgetni.

— Emlékszik Dobbs tanárra? — kérdezte hirtelen.

Ez a kérdés oly hirtelen fölébresztette a gyanúmat, hogy magam is éreztem: elpirúltam bele.

— Emlékszem rá. Itt van?

— Itt. Ez az, a mi oly kellemetlenné teszi a dolgot nekem. Tudja, az után az eset után, az igazgatóságban s Enriquez lemondása után, bár Enriquez kissé elhamarkodott volt, természetesen én az ő pártjára állottam; mert bár mindegyikünk sértetlenül megőrzi függetlenségét, a külvilággal szemben teljes szövetségben vagyunk.

— De hát mi köze Dobbs tanárnak az igazgatósághoz? — szóltam közbe.

— Ő volt a tudományos és geológiai szakértő s épen az ő egyik jelentése vagy inditványa közben tört ki Enriquez az igazgatóság ellen. Olyan volt a dolog, a mi az ő spanyolos becsület-fogalmát sértette.

— Beszéljen erről valamit — kértem, — nagyon szeretném az igazat tudni.

— Nem voltam jelen — szólt Mrs. Saltillo, hidegen visszautasitva kiváncsiságomat, — tehát nem szólhatok róla. Minden más elbeszélés csak szófia volna s azonkivül érdekelt fél is vagyok. Nem szeretem az üres fecsegést.

— De hát mit beszélt róla Enriquez? Azt csak tudja?

— Ez a férfi s nő közti bizalmasság ügye. Nem kivánhatja, hogy eláruljam. Elég az hozzá, hogy *én* meg voltam vele elégedve. Nem kellett volna beszélnem önnek erről, de mivel általam s Enriquez által ön ismerős Dobbs tanárral, meg akartam óvni attól, hogy félszeg helyzetbe ne kerüljön vele szemben. Ámbár, ha ön barátja is Enriqueznek, az nem azt jelenti, hogy szakitania kell Dobbs tanárral.

— Vigye el az ördög Dobbs tanárt — kiáltottam. — Törődöm is én vele.

— Akkor különböző nézeten vagyunk, — szólt Mrs. Saltillo határozottan. — Az ember csak sajnálhatja, ha nélkülözni kell szellemét és alapos tanitását.

Most a hölgyek egyike fordult hozzá s én tovább mentem. Meg kell vallanom, hogy — bár ez csöppet se volt logikus — ennek a beszélgetésnek a természete visszatérített arra a jelenetre, a mit néhány órával azelőtt láttam. Kerestem Dobbs tanárt, de mikor megláttam, közömbösen köszöntöttük egymást, — semmikép se tudtam azonositani vele, azt az alakot, a kit Mrs. Saltillo szobájából láttam kijönni. S miért gyanakodtam épen ő reá, mikor az asszony megvallotta, hogy szakított ismeretségével? De hát ki lehetett? Csak egy pillanatig láttam, a mig az ajtó kinyilt s megint becsukódott. Később is, csak árnyékszerű alakja volt egy férfinak, a mi az ajtón szemembe tünt. Nem csaltak-e meg érzékeim? Hisz épen álomból ébredtem föl. Nem nevettem volna-e rajta, hu Uránia, vagy ha maga Enriquez mesélt ilyen históriát!

Mikor a fogadóba visszamentem, a portás egy táviratot adott át.

— Jókorát rázkódott a föld alattunk az egész országban, — mondotta kiváncsian. Mindenki híreket kap és kérdezősködik barátaitól. Valami ujság talán?

Kérdőleg hallgatott, mig a táviratot fölbontottam. Az «*Excelsior*» szerkesztőségéből küldték ide. Salvatierra Ranchóból volt keltezve s csak egy sor volt benne: «Jöjjön és nézze meg vén komáját, Enriquezt».

A távirat szövegében semmi sem volt, a mi Enriquez szokott könnyüvérüségére vallott volna, de maga az a tény, hogy Enriquez táviratozott, sajátságos érzést keltett bennem. Ugyanabban a fogadóban kaptam a táviratát, melyben a felesége és Dobbs tanár kalnik s a melyben olyan sajátságos tapasztalatot tettem, — úgy éreztem, hogy ez nem véletlen találkozás. Osztönöm azt súgta, hogy ez a távirat a kettőnk személyes dolga, Enriquezé s az enyém, s ezért nem mutattam meg Mrs. Saltillónak. Féléjszakai hajsza után a furcsa erdei táborban, a szakadatlan mulatozásban, látva, hogy ez nem az a pihenés, a mit a Carquinez-forrásoknál kerestem, elhatároztam, hogy másnap elutazom Salvatierra Ranchóba.

Jó késő délután volt, midőn másnap a ranchóhoz (tanya) vezető úton lovagoltam. A gondolataim, megvallom, kissé szomorúak voltak, bár örültem, hogy elszabadultam a lármás fogadóból, de ez a táj szomorusága okozta, melyen az imént átlovagoltam. A hogy a ranchóhoz közeledtem, láttam, hogy Enriquez kisérletet se tett az ódon *casa* modernizálására s még a kert is megmaradt természetes, vadon gazdagságában; a nyers-tégla pajtákban pedig, melyek a a körülfalazott majorban voltak, ócska szerszámok hevertek, változatlan egy század óta; még az ökör-szekerek is, melyeknek a kerekét egy fatörzsből fürészelték le. Néhány béres, csikos ingben és bársony zekében, a falnak támaszkodva álldogált, mellettük egy félig kiszáradt *pellejo* (kecskebőr vizes-tömlő) lógott. A teljes elmaradottságnak ez a képe visszataszitó lehetett Mrs. Saltillo rendszeretetének, s egy pillanatra megsajnáltam őt. De nem fért ez össze Enriquez eszméivel, sem az amerikai haladás

vivmányaival, hiszen eleget magyarázta különcz terveit azokra az újításokra nézve, melyeket be fog hozni, ha vagyona lesz. Ismét kellemetlen érzés vett rajtam erőt, mikor hirtelen egy patkolatlan ló dobogása hallatszott hátam mögül. Ugyanabban a perczben egy lovas vágtatott el mögöttem. Alig volt időm elfordítani a lovamat, hogy össze ne ütközzünk, de ebben a szempillantásban fölismertem a lovasban Enriquezt. Az arczát azonban alig ismertem volna meg. Kemény volt és komor. Felső ajka és vékony bajusza le volt szorítva fogaira, melyek kicsillogtak sötét arczából. Bevágtatott a tanya udvarába. Megsarkantyúztam a lovamat s izgatottan siettem utána. Megfordult nyergében, a mikor beléptem a kapun. Hamar leugrott lováról s mielőtt én is leszállhattam volna, mellém ugrott, a szó szoros értelmében leemelt s úgy ölelgetett meg. A régi Enriquez volt megint; az arcza mintha teljesen megváltozott volna ebben a pillanatban.

— Mindez nagyon szép dolog, vén bohó, — szóltam hozzá, — de tudja-e, hogy majd eltaposott az imént? Mindig ilyen őrülten vágtatva jön haza?

— Bocsánat, édes pajtás! De tudja, ha egyedül lovagolok, sokat gondolkozom; ha sokat gondolkozom, gyorsan gondolkozom; az eszem olyan gyorsan jár, mint az ágyugolyó. Ebből következik, hogy ha nem vágtatok oly sebesen, mint az ágyugolyó, a gondolatom előbb érkezik haza. Higyje el, hogy ha jól meghajszolom a lovamat, — ezt a vén mexikói gebét — a maga bolond Ennery pajtása s a bolond ideája egyszerre érkeznek haza.

A régi Enriquez volt ez. Teljesen megértettem különös beszédét s magyarázatát,— de most gondoltam először arra, vajjon megértik-e mások is?

— Igyék egyet, — mondotta, összeharapva a két szót. — Mit kíván, régi *bourbont-e*, vagy santa-cruzi rumot? melyik méreggel él?

E közben már föl is vonszolt a lépcsőn a *patio*-ból (pitvar) a verendára s leültetett egy kis kerek asztalhoz, melyen még rajta voltak a reggeli csokoládé maradványai. Egy kicsi, aszott vén indiánus asszony félrerakott róla mindent s behozta az italt, meg a poharakat.

— Nézze ezt az anyókát — szólt Enriquez nagy komolyan. Nézze meg nem igazi azték ugyan, de *százegy* éves. Érti? százegy éves — és *él!* Talán nem olyan szép, hogy elbájoljon, hogy elvegye az eszét, de . . .

— Enriquez — szóltam közbe hirtelen — beszéljen valamit magáról. Miért hagyta faképnél az El-Bolero társaságot? Mért volt az a lárma?

Enriquez szeme pislogott egy darabig; aztán megint czikázott, mint azelőtt.

— Ah, — szólt — hallott róla?

— Egyet-mást. De magától szeretném hallani az igazságot.

Rágyujtott egy czigarettára, belevetette magát a szúnyoghálóba, a melyen ült s lóbázta a lábait. Aztán, rámutatva egy másik szúnyogháló́ra, így szólt:

— Pihenjen meg itt. Majd elmondom. De nincs ám benne semmi — az egész históriában.

Nagyott szitt a czigarettájából s egy pillanatig úgy látszott, mintha füstöt fújva szeméből, füléből, orrából, még az újjai hegyéből is, — csak a szájából nem. A szája és bajusza nyugodt maradt. Aztán ezt mondta lassan, leverve kis ujjával a czigarettája hamuját:

— Először is, értse meg, én nem csináltam lármát. A többiek maguk csinálták a lármát, nem én. Azok ugráltak ordítoztak, kapkodtak, káromkodtak, emlegették Istent, ördögöt és minden szenteket, fogdosták a revolvereiket, előrángatták a késeiket, tépték le a kabátjukat, estek nekem. Én olyan nyugodt maradtam, a hogy most lát, édes pajtás.

Rágyujtott egy másik czigarettára, fészkelődött egyet a szúnyoghálóban és folytatta:

— Dobbs tanár, a ki a társaság geológusa, jelentést olvasott föl, melyért két ezer dollárt kapott. De ez a jelentés nem volt kedvező — tudja, pajtás — a bányának, mert a lyukban, a földben ez a Dobbs tanár *lovat* talált.

— Mi az ördögöt? — kérdeztem.

— «*Lovat*» — felelt Enriquez végtelen komolysággal. — Persze nem olyan lovat, pajtás, a mely fut, a mely ugrik, — de a mit a bányászok lónak hívnak. Áshat a ló körül, áshat alatta; néha megtalálja az arany-eret, néha nem. A ló nem jó a bányának. Az igazgatóság erre azt mondta: Vigye pokolba a lovát! Üljön rá? Dobja ki! Aztán beszélgettek egymással; így szóltak Dobbs tanárhoz: »Ha ezt a lovat nem tudja is eltávolítani a bányából, de eltávolíthatja a jelentésből«. Rám nézett az a tanár, úgy tettem, mintha nem látnék semmit. Nyugton maradtam. Aztán az igazgatók beszéltek megint: «Ez a jelentés, ha *benne van* a ló, két ezer dollárt ér, de a ló *nélkül* megér öt ezret, mert a részvényesek megijednének a makacs lótól. Szükséges, hogy a részvényesek nyugodtak maradjanak. A ló nélkül a jelentés kedvező; a részvények ára emelkedik; mi odább állunk s a részvényeseknek megmarad a ló. Hadd játszszanak vele.» A tanár erre azt mondta: helyes; kitörölte a lovat, aláírta a nevét és kapott egy pénztári utalványt öt ezer dollárról.

— Akkor fölállottam én; — *igyék*.

Fölugrott a szúnyoghálóról, mozdulataival illusztrálva szavait. Elbeszélése további folyamát, meg vagyok róla győződve, ugyanazzal a magatartással és határozott hangsulyozással kisérte, mint a hogy az igazgatósággal szemben viselkedett. Akár hozzá is képzelhettem igazgatótársainak lelkiismeretlen, czinikus tekintetét, melylyel komor vonásaiba néztek.

— Nyugodt vagyok; szívom a czigarettámat. Azt mondom, hogy az én családom háromszáz éve ura a bánya földjének, hogy apáról fiúra, fiúról unokára szállt, ajándék útján, jog szerint — *de hazugság útján soha!* Azt mondom, hogy egy spanyol keresztény király adta egy spanyol keresztény hidalgónak az evangéliumi terjesztések, nem pedig csalás és szélhámosság czéljából! Azt mondom, hogy ebben a bányában dolgozott rabszolga, öszvér és szamár, — de soha sem dolgozott csaló és szédelgő. Azt mondom, hogy ha lóra akadtak a bányában, lóra akadtak a *föld fölött is*, — spanyol lóra, a melynek nincs ugyan ötezer dollárt érő zabla a szájában, de a mely megköti magát; olyan lóra, a melyen nem fogtok lovagolni, olyan lóra, melyet nem fog halmi yankee geologus kitörölni: ez a ló Enriquez Saltillo!

(Vége következik.)

Nagy Képes Világtörténet

Képes díszmű a művelt közönség számára.

Áldássy Antal, Borovszky Samu, Fogarassy Albert, Geréb József, Goldziher Ignácz, Gyomlay Gyula, Mika Sándor

közreműködésével szerkeszti

MARCZALI HENRIK.

Mintegy 2500 szövegképpel, 500 műmellékelttel, 60 színes műlappal, 50 történeti térképpel, 8500 szövegoldallal.

Megjelenik tizenkét kötetben
famentes, tehát soha meg nem sárguló papiron.

Egy-egy kötet ára
rendkivül diszes félbőrkötésben, bőrháttal és vászontáblával
8 forint.
Minden négy hóban egy-egy kötet jelenik meg.

Megjelenik füzetes kiadásban is
240 füzetben.
Több füzet semmiképp sem lesz. Hetenként egy füzet fog közrebocsáttatni.
Egy-egy füzet ára
30 krajczár.
A füzetes kiadáshoz diszes bekötési táblák szállittatnak.

A
Nagy Képes Világtörténet
megszerezhető:

a) **Füzetes kiadásban** hetenkinti 30 kros füzetekben minden rendes hazai könyvárusnál.
b) **Kötetes kiadásban** 12 kötet 8 frtjával
a) kötetenkint utánvéttel bérmentve,
b) havi 1 frt 50 kros részletfizetésre.

*

A rendelések a helyi könyvkereskedéshez vagy alólirt kiadóhoz intézendők.

*

Tájékoztató képes prospektust
vagy
mutatványfüzetet
ingyen és bérmentve
küld a mű kiadóhivatala

Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.

A Nagy Képes Világtörténet czélja.

Jelen munkával **az első** *nagy világtörténeti mű jelenik meg* **magyar nyelven.** Tervében, czéljában, eszközeiben, alakjában és terjedelmében egyaránt *nagy és jelentős ez a vállalkozás.*

A magyar tudomány nyujtja a magyar közönségnek **az élet könyvét,** *a világtörténetet.* Nemzeti művelődésünkre nézve fontos mozzanat ez. Egy régi hiány pótlása, egy régi szükség kielégítése, egy régi kötelesség tejesitése.

A Nagy Képes Világtörténet illusztrácziói.

A Nagy Képes Világtörténet összes illusztrácziói **kizárólag egykoru vagy korhü ábrázolatok lesznek.** Képes mellékletei, történeti térképei, a szöveg közé nyomott rajzokkal és irásmásolatokkal a **Világtörténet** egy olyan **kicsinyitett históriai muzeumot** nyujt az előfizetőnek, a minőt a maga valójában lehetetlen beszerezni. Ezek a nagy europai muzeumokból, családi és nyilvános könyvtárakból és levéltárakból, épitészeti műremekekről egybegyüjtött s a **legnagyobb műszaki tökéletességgel** reprodukált illusztrácziók rendkivül emelik a mű becsét, az egésznek művészi értéket adnak.

Ez a tizenkét kötet a *legfényesebb magyar könyvek* közé tartozik.
Ez a tizenkét hatalmas könyv arra való, hogy nemzetünk *minden müveltjének tanitója, barátja, minden uri háznak ékessége legyen.*
A mű kiadására egyesült két könyvkiadó intézet bizalommal ajánlja tehát nagy magyar vállalatát a nagy magyar közönségnek.

Franklin Társulat
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

Révai Testvérek
irodalmi intézet részvénytársaság.

Előfizető gyüjtők sziveskedjenek a kiadóhivatalhoz fordulni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

(Folytatás.)

A leány félig szánalommal tekintett a vergődő emberre:

— Menjen és teljesitse kötelességét. Ne fejlejtse el, hogy önnek hitvese van.

De a fiatal ember nem vette le lángoló szemeit a leányról s azokon a szemeken át kilövelt a belsejében forrongó indulat. Mérsékelni akarta szavait, de nem birta.

— Ne küldjön el igy. Ne üzzön el reménytelen. Tudja, hogy én vad vagyok s a nyomoruság gonoszszá tett. De ha szeretni fog, istenemre, újra visszatérek a becsület útjára. Nem lesz bennem egy szikra alávalóság. Akarja, hogy szegény legyek ismét, az leszek. Kész vagyok eldobni magamtól ezt az egész gazdagságot. Letépem lánczaimat. Elválok feleségemtől. Hát mit akar még?

A leány tekintete hidegebbé vált és szava keményebb lett:

— A mit öntől akarok, az, hogy engem soha többé föl ne keressen. A kinek hűséget esküdött az oltárnál, őrizze meg annak a hűségét. A becsületnek nincs más törvénye. Én az öné soha sem leszek.

— Hát nem szeretsz? — ordított a szilaj ember elvadulva. — Mást szeretsz?

A düh szikrázott szemeiből. De aztán nagy erőfeszitéssel elnyomta föllázadt indulatát s csöndesebben, könyörögve, esdekelve szólt:

— Zelma, ne itéljen el. Hiszen ismer gyermek korom óta. Tudja, hogy magáért mindent megteszek, tűzbe, vízbe, halálba megyek. Legyen irgalmas. Nagyot vétkeztem, de bocsásson meg. Zelma, Zelma, hiszen még nem régen szeretett. Lehetetlen, hogy kihalt volna szivéből minden érzés irántam. Látja, hogy én sem birtam elfelejteni és ma még jobban szeretem, mint szerettem valaha. Küzködtem, higyje el, hogy sokat küzködtem. El akartam fojtani szerelmemet. Hiába, hiába!

A leány kezével intett, hogy hagyja el. De Ákos még hevesebben folytatta:

— Itt könyörgök lábai előtt, Zelma. Látja, én is hoztam áldozatokat önért, Zelma. Soha sem szóltam róla. Atyám véres holtteste az égbe kiált. Kárpótlást követelek érte, Zelma. Tudja, miért lőtte főbe magát szegény apám? Mert nem akartam gazdagon házasodni. Mert magát szerettem, Zelma. Magáért vesztettem el vagyonomat. Magáért szenvedtem a nyomoruságot. Mindent. Mindent. Hát lehet ezt elfelejteni azért, mert egy kétségbeesett perczben megtántorodtam? Zelma, Zelma!

A leány nem felelt, csak eltakarta arczát. Ákos lázasan ragadta meg kezét:

— Ide nézzen reám, Zelma. Akar még nyomorultabbá tenni? Érzem, hogy ön nélkül nem élhetek tovább. És ön sem szerethet mást. Hazugság ez az én házas életem, hitvány hazugság és az volna az öné is. Ne taszitson a kárhozatba, Zelma. Csak egy szót mondjon, egy nyájas szót, egy vigasztaló szót.

A kétségbeesett könyörgés meghatotta a leány szivét s enyhébben szólt:

— Mit mondhatnék, Ákos? Én hű voltam. De most már köztünk mindennek vége. Nyugodjék bele. Örökre vége.

— Nem, nem, — viszonzá az ifju szenvedélyesen. — Annak nem lehet vége soha.

— Hát a kötelesség? Hát a felesége?

— Feleségem beteges asszony, egy szellő elfújhatja életét. Isten tudja, mily rövid idő az. És ha újra szabad leszek, ha bűnbánón jövök: Zelma, legyen most az enyém, — mit fog akkor mondani Zelma?

A leány fölállt. Hangja reszketett, de azért szilárdan szólt:

— Azt, a mit ma. Köztünk vége mindennek. Kadocsa Ákos fenyegetve emelte föl kezét:

— Ne higyje. Köztünk nincs vége. Önből a

Neogrády Antal rajza.

Kadocsa Ákos fenyegetve emelte föl kezét.

dacz szól és a sértett büszkeség. De az én élő istenemre esküszöm, hogy vagy enyém lesz vagy . . .

A leány bátran tekintett szeme közé:

— Fenyeget?

Kadocsa Ákos komoran lesütötte szemét:

— Bocsásson meg. Őrült vagyok. De szeretem. Kimondhatatlan szeretem.

Kirohant, lovára kapott s veszett száguldással elnyargalt.

XV.

Delet már elharangozták. A zöldfából hazafelé ballagott a söröző társaság. Laczkó fiskális disputált a káplánnal s a fogadó kapujánál megálltak még egyszer. A jegyző jött utánok a zsidó doktorral s azok is megálltak kissé, mert a doktor még egy pár sóspereczet akart haza vinni a gyerekeknek.

Hát egy ember szalad épen feléjök, valami cselédféle a kastélyból s a tekintetes doktor urat keresi. Már otthon is kereste. Csak tessék sietni hamar, mert a nagyságos asszony nagyon roszszul van.

— Ejnye, ejnye, — csóválja a fejét Laczkó fiskális.

Firtatják a cselédet, hogy mi baja a nagyságának, de az nem tudja. Őt csak elszalajtották a tekintetes doktor úrért, egyebet nem tud.

A doktor a sóspereczet sem várja, míg kihozza Jóska, a pinczér, csak neki indul gyors lépéssel a kastély felé. Az ilyen előkelő páczienst nem szabad megvárakoztatni, ámbár nem hiszi, hogy valami komoly dolog volna. Az ilyen gazdag úri dámák mindjárt oda vannak, ha egy kis falusi szél megfújja.

Laczkó fiskális azalatt a patika felé ballag, mert ma oda van meghiva ebédre a vén ingyenélő. Reméli, hogy holnap a kastélyba lesz hivatalos. Csak van becsület Ákosban s bizonyosan meg fogja hini. Ejnye, ejnye, csak már a nagyságos asszony ne lenne beteg, mert akkor persze hogy semmi sem lesz a meghivásból s bizony csak otthon a vén Zsuzsi főztjére szorúl, ha ugyan a plébános . . . de nem, az a vén fukar most soha sem hivja meg. Ejnye, ejnye, igazán sajnálja ezt a szegény nagyságos asszonyt.

Buzgó fohászokat eresztget az egek urához szegénykének az egészségéért. Így érkezik el a gyógyszertárhoz, hol elujságolja mindjárt a nevezetes hirt.

A gyógyszerészék, kik tegnap óta szintén melegen érdeklődnek Kadocsáné iránt, megnyugtatják Laczkó bácsit: no, no, nem lesz az semmi nagy baj, talán az utazási fáradság, annyi az egész.

Leülnek az ebédhez. De a levest még aligették meg, már itt az ember a kastélyból. Receptet hoz a doktortól. A segéd felugrik az asztaltól, de nyomban a princzipális is.

— Hadd lám.

Nézik együtt mind a ketten a receptet hosszúra nyúlt, komoly arczczal. Morphiumcseppek.

A gyógyszerésznė megijed. Jaj, valami nagy baj lehet. Szegény asszony! Pedig milyen kedves volt tegnap, mikor a kis Blankát megcsókolta.

A gyógyszerész tudományos ránczokba szedi ábrázatát. Úgy hiszi, ideggörcsök.

Csakugyan az, nagyon heves ideggörcs. De az orvos, ez a nyájas, mindig mosolygó férfi, megnyugtat mindenkit:

— Majd segitünk. Segitünk.

Akkor érkezett meg Ákos s látja feleségét, mint félholtat, eltorzult arczczal, kisérteties sápadtan. Ördögi gondolat villan át agyán:

— Ha most meghalna.

Milyen szerencse volna, ha meghalna. Ákos szabadabbá lenne egyszerre s nőül vehetné, a kit szeret.

Mert bár elutasította Zelma, nem kételkedik, hogy akkor máskép beszélne.

— Ha egyszer szabad volnék. Ha úgy léphetnék elejébe.

Remény és félelem közt, reszketve nézi Karolin vonagló sápadt arczát. Oly rút az most. S ez a vézna, silány test, ezek a csontváz karok, ez az egész törpe, nyomorék alak. Összehasonlítja avval a szép leányával, a honnan most jött, annak ragyogó arczával, gyönyörű termetével, s düh és fékezhetetlen vágy mardosta szivét.

Hát ehhez a nyomorékhoz legyen ő lekötve, mikor övé lehetne az a másik? Az az édes, az a kedves, az egyetlen, a kit életében egyedül szeretett.

Szeme mereven, oly iszonyú kifejezéssel tapad az orvosra, hogy az szinte megrémül tőle; de azért még most is mosolyog. Régi praxisa ez már. A csolygás nagyon jó hatást szokott gya-

korolni a betegre és környezetére. Mosolyogva szól tehát:

— Ne méltóztassék félni, nincs veszedelem. Az injectio lecsillapította már a nagyságos asszony fájdalmát. S itt vannak ezek a cseppek. Ha görcsök mutatkoznának, tessék ebből beadni addig is, míg én jövök. Csak tessék vigyázni, kérem, nagyon vigyázni.

Az orvos elment. Az elbágyadt asszony behunyta szemét és tompa álomba merült. Ákos lázasan figyelt oda, szemeit az alvó asszonyra szögezve s kavargó agyában szüntelen csak azt az egy gondolatot forgatva:

— Ha meghalna . . . Ha meghalna . . .

Csaknem olyannak látszott az az asszony sápadt, beesett arczával, mint valami halott. Egy peczig úgy rémlett Ákosnak, mintha a lélekzetét sem hallaná.

Lábujjhegyen oda lépett és hallgatódzott. De nem, nem, hiszen ez csalódás, lélekzik, él s az orvos azt mondta, hogy nincs semmi veszedelem.

Nézi, nézi az alvót, komoran, hosszasan. Milyen gyöngének látszik. Mintha egy lehellet elfújhatná az életét. De néha az ilyen gyönge teremtések még tovább élnek, mint az erős, egészséges ember. Ki tudja, meddig elél ez is? Meglehet, hogy még sok, sok évig s kineveti azokat, kik halálára számítanak.

Pedig hiszen csak egy pár cseppel több abból a kis morphiumos üvegecskéből és örökre elaszik. Csak egy végzetes tévedés kell és soha többé föl nem ébred.

De megriadva szakítja félbe ezeket a gondolatokat Kadocsa Ákos. Micsoda örjöngő gondolatok azok? Úgy rémlik neki, mintha nem is az ő gondolatai volnának, hanem valami láthatatlan idegen szellem súgná neki.

Feje zúg, halántékain lázasan kalapálnak az erek. Homlokáról verítékcseppek gyöngyöznek. Rémület szállja meg lelkét. Hová tévedt? Micsoda örvény tátong lábai alatt? Menekülni akar. Hirtelen fölugrik s kifut a szobából.

Szíve hevesen dobog, majd kiszakad és feje egyre zúg, zúg s nem talál üdítő friss levegőt semerre, hiába siet hol erre, hol amarra a kert kanyargó útain.

De mégis itt, a hol mindenfelől kíváncsi szem láthatja, kissé összeszedi magát. Azt hiszi, hogy valamennyire csillapult már lázas izgatottsága és ismét bemegy.

Neje még alszik, mélyen, nyugodtan s e sápadt, szenvedő arcz láttára némi szánalom vegyűl mégis háborgó indulatai közé. Hiszen az a szerencsétlen jó volt mindig hozzá, gyöngéd és türelmes, alázatos szolgálója, a ki a szeretetnek morzsáival is beérte. Az ő jóvoltából gazdag most újra Ákos, neki köszönheti a visszaszerzett ősi birkot és Ákos tudja, hogy létezik egy végrendelet, mely minden vagyonának örökösévé teszi férjét.

— És ha meghal, ma vagy holnap? — szólalt meg újra az a kisértő hang, mely olyan, mintha valami idegentől jönne.

Ákos elfordítja fejét. Az a kis üvegese ott az éjjeli szekrényen megremegteti. Az a kis sötét üveg, mely mint valami rút vigyorgó apró ördög kandikál ide, mintha mondaná: bennem van az élet és a halál, csak egy pár csepp és vége.

Ákos letörli verejtékező homlokát s megkönnyebbülten sohajt föl, a mint bejön az inas és jelenti, hogy az ebéd föl van tálalva.

De a mint ott ül egyedül az asztalnál, lázas képzelődések szállnak rá újra izgatott agyára. Eszébe jut, hogy itt ebben a teremben feküdt kiterítve atyja. Újra látja a ravatalt, a fekete posztóval bevont falakat, a nagy bronzkoporsót, de most más fekszik benne, egy kiaszott, vézna kicsi asszony. Ott fekszik és többé föl nem kel s Ákos szabad.

— Szabad, szabad, — susogja ajka önkénytelen.

De ez mind csak álmodozás. Üres álmodozás. A vézna, töpörödött asszony újra fölkel és holnap újra kezdődik a rabszolgaság.

Eltolja maga elől a borospalaczkot. Nem iszik többet. Méreg minden cseppje. Még jobban forralja úgyis forró agyát. Két vagy három pohár vizet megiszik egymás után, aztán föláll az asztaltól. Az inas elképed, hogy a nagyságos úr ott hagyja az ebédet a közepén.

Szivarozva járkál föl s alá sokáig a kertben s négy-öt szivart összemorzsol és eldob, míg egyre rágyújt.

A kertész, még a régi kertész, előkullog valahonnan.

— Maga az, János? — szólítja meg a nagyságos úr.

— Én volnék, kérem alásan.

Kadocsa Ákos kérdez tőle egyet-mást. De már a feleletet meg sem hallgatja. Az öreg kertész levett kalappal kiséri egy darabig s magyarázza neki, hogy hej, milyen pusztítást vittek itt végbe, de aztán abba hagyja és hátra marad. Hiszen a nagyságos úrnak egészen másutt jár az esze. Talán nem is látja ezt a sok kivágott fát. Csak jár, jár és az üres levegőbe néz.

Már esteledett, mikor újra bement neje szobájába. Az asszony egy divánon félig ült, félig feküdt, még egészen bágyadtan. A szobaleány, ki mellette volt, kiment, a mint az úr belépett, s a házaspár egyedül maradt.

Pár perczig egész nyugodtan folyt köztük a beszélgetés. A férj megkérdezte nejét, jobban van-e már? Az asszony halkan felelt s viszont kérdéseket intézett férjéhez: hol járt, mit csinált?

— Kilovagoltam.

— Szent-Jakabra?

Ákos összehúzta szemöldökeit:

— Oda is.

A nő előre hajolt s élesen szeme közé nézett:

— Szabad tudni, ki volt oly szerencsés, hogy meglátogattad?

— Egy pár régi jó barátom, — felelt Ákos ajkait összeharapva.

Keserűen vágott szavába a nő:

— És egy régi jóbarátné, úgy-e?

Ákos meglepetve tekintett rá. Még ezt a hangot nem hallotta Karolintól.

— Nos hát, igen, — szólt daczosan; — az a régi jóbarátné is. Tudod, hogy menyasszonyom volt.

— Tudom. És tudom, hogy most is szeretted, — sikoltott a nő.

S görcsös, fúldokló zokogás fojtotta el szavát.

(Folytatása következik.)

ENRIQUEZ.

Kaliforniai történet.

Irta Bret Harte. Angolból forditotta S. A.

(Vége.)

Szünetet tartott és félretette a czigarettáját.

— Azt mondták erre: «lépjen ki!» A nagy bankárok azt mondták: «mondja meg, mi a részvényeinek az ára és mondjon le.» Én meg ezt mondtam: «Nincs annyi arany a maguk bankjában, a maguk San-Franciscójában, Kalifornia bányáiban, a min meg lehessen venni egy spanyol urat. Ha elmegyek, részvényeimet itt hagyom; nem fogadom el őket soha.» Azt mondta erre a bankár: «Elmegy és járni fog a szája, úgy-e bár?» Erre, pajtás, én mosolyogtam, megpödörtem a bajuszomat s így szóltam: «Bocsánat, señor, ön téved. A Saltillókon háromszáz év óta nem esett szégyen, gyalázat. És nem fogja most utolsó fia fajának bevallani, hogy a becstelenséggel és gyalázattal ült egy asztalnál!»

Erre kezdett a banda muzsikálni, a barmok a hátulsó lábukra álltak s ugrándoztak, — de micsoda lárma keletkezett!

Odaugrottam hozzá és megöleltem. Elbárított magától kedves, filozófikus nyugalommal.

— Ah, nincs ebben semmi, pajtás. Nem ez az, a miért ide hittam magát; valami más, a mit mondani akarok. Menjen és mossa le magáról az úti port, pajtás, — itt keskeny, finom metszésű, barnára sült kezeire nézett — a hogy én lemostam magamról az igazgatóságot. Vigyázzon arra a kicsi vén asszonyra, pajtás, ne vessen rá szemet. Gondolja meg, hogy százegy éve él úgy, mint egy apácza, — mint egy szent. Ne zavarja fel a nyugalmát!

Igen, a régi Enriquez volt ez; de komolyabbnak látszott, — ha ezt egyáltalán mondani lehet róla, a ki mindig olyan komoly volt; de a komolysága eddigelé inkább bizonyos gúnyt rejtett magában, mint bánatosságot, a melyet most rajta észrevenni véltem. És mi az a «valami más», a miről «beszélni fog később»? Vajjon a feleségére vonatkozik-e? Szándékosan vártam, hogy ő beszéljen róla, mielőtt említést tettem volna látogatásomról a Carquinez forrásoknál. Hamarosan megmosakodtam a meleg vízben, melyet bronz edényben hozott a fején az az évszázados szobaleány s a míg mósolyogtam Enriquez gondosságán ezt az időses Rúthot illetőleg, — nagyon szerettem volna már hallani a híreit.

Nappali szobájában találtam, a mely egyuttal dolgozó szoba is volt, hosszú, alacsony helyiség, apró, mélyen fekvő ablakokkal, melyek a verandára néztek. Elgondolkozva, szórakozottan ült, tollal a kezében, egy asztal előtt, melyen több lepecsételt levél feküdt.

— Tetszik ez a vén ház, pajtás? kérdezte, feleletül szavaimra, melyekkel árnyas csendjét dicsértem. — Jól van, pajtás, valamikor, talán nemsokára — ki tudja? — rendelkezésére állhat; nem az én udvariasságomból, hanem jog szerint. Mert a feleségemre hagyom, — meg a kis gyermekemre, — tette hozzá gyorsan. De beleteszek a végrendeletbe egy pontot, mely szerint az én kedves pajtásom tetszése szerint járhasson-kelhessen itt.

— A Saltillók hosszú életü faj — nevettem én. — Akkorra én őszhajú ember leszek s lesz családom, saját házam.

Nem tetszett az a fordulat, melyet szavai vettek.

— Ki tudja? szólt ő, szokásos mozdulatával kisérve kérdését. Aztán hozzátette: Olyas valamit fogok mondani, a mi nagyon különös, olyan különös, hogy maga azt fogja mondani, a mit az a bankár: «Ennek az Enriqueznek elment az esze, — meg van háborodva — *lunatico*»; pedig *tény*, higyje el, szavamra mondom.

Fölkelt s a szoba végére menve kinyitott egy ajtót, mely egy csinos kis szobába nyilt, asszonyosan berendezve Mrs. Saltillo finom izlése szerint.

— Csinos. A feleségem szobája. Most várjon! Betette az ajtót s visszament az asztalhoz.

— Itt ültem és sirtam, mikor a földrengés volt. Éreztem a lökést — a falak surlódását ön magukon — a rázkódást — az ingást — és az ajtó — kinyilt.

— Az ajtó? szóltam rémülten mosolyogva.

— Értsen meg — szólt ő gyorsan — nem *ez* az, a mi különös. A fal besüpped, a zár enged, az ajtó kinyílik, ez megesik gyakran; igy történik mindig, ha földrengés jön. De nem a feleségem szobája, a mit láttam, *egy más szoba*, — egy olyan szoba, melyet nem ismerek! A feleségem, Uránia, ott áll, félelemmel, remegve, belekapaszkodik, belecsimpaszkodik valakibe. A föld megint rendül egyet; az ajtó becsukódik. Föugrom az asztal mellől, megrázom az ajtót. Kiszakitom . . . A feleségem szobája ismét s ő *nincs* benne — üres — semmi . . .

Izzadtam s a hideg rázott egyszerre. Meg voltam rémülve és — és bolondot tettem.

— És ki volt a *másik?* kérdeztem hebegve.

— Ki? ismételte Enriquez. Szünetet tartott, erősen rám nézett. — Ki *lehetett* más, mint én, Enriquez Saltillo.

Rettentő sejtelem fogott el, hogy ez lovagias *hazugság*, hogy *nem* ő maga volt, a kit látott, hanem hogy a kettőnk látománya azonos . . .

— Végtére is — mondtam én, mosolyra erőltetve magamat — ha azt tudja képzelni, hogy látta a feleségét, hát azt is tudhatja képzelni, hogy önmagát is látta. A pillanatnyi megrendülésben a feleségére gondolt, természetesen, mert ha itt van, a maga védelmét kereste volna. Irt neki hirekért?

— Nem, — szólt Enriquez nyugodtan.

— Nem-e? kérdeztem én csodálkozva.

— Értheti, pajtás. Ha a szemem csalódása volt csak: minek ijesztgessem olyan dologgal, mely nem is létezik? Ha pedig igaz és intésül szolgál *nekem*, mért ijesztgessem, mielőtt bekövetkezik?

— Mi következik be? Mire szolgál intésül? kérdeztem türelmetlenül.

— Hogy el fogunk válni. Hogy *én* megyek, ő nem.

Meglepetve vettem észre, hogy ezikázó szeme könytől fátyolos.

— Nem értem, — mondottam zavartan.

— Nem valami jó feje van, pajtás. Ez a földrengés csak tíz másodperczig tartott és kicsapta az ajtót. Ha húsz perczig tart, kicsapja a falat, a ház beomlik s a maga Enriquez barátjának vége . . .

— Őrültség! mondtam. A tanár — azaz a geologusok — azt mondják, hogy ezeknek a kaliforniai földrengéseknek valahol messze a csendes tengerben van a központja s itt nem lesz soha komoly földindulás.

— Eh, mit, a geologus — szólt Enriquez komolyan, — ért lóhoz, a mely a bányában megköti magát, és az ötezer dollárhoz; higyje el, semmi máshoz. Ő három éve lakik itt. Az én családom háromszáz éve lakik itt. A nagyapám látta azt a földrengést, a mely elnyelte San Juan Bautista templomát.

Föltekintve, láttam, hogy a szeme nedves fényben ég. Fölugrott és kijelentette, hogy hiszen még nem láttam a majort és a kertet, s karját a karomba öltve, lehurczolt, mint a forgószél, magával.

Egy-két óra mulva már a régi, kicsapongó kedvében volt. Örültem, hogy nem említettem neki a Carquinez forrásoknál tett látogatásomat s a feleséget. Elhatároztam, hogy a mennyire lehetséges, kerülni fogom ennek említését s ez nem is volt nehéz, mert ő sem említette a feleségét, legalább annak jelenlegi helyzetét nem. Végre rám is átragadt a szilajsága s egy időre el is felejtettem magaviseletének s vallomásainak különös voltát. Ugy járkáltunk s beszélgettünk egymással, mint régente.

Teljesen meg tudtam őt érteni; szerettem is s szinte azt kezdtem hinni, hogy sajátszerü vallomása is csak tréfa volt, melyet mulattatásomra eszelt ki. Hiszen végre is, az ő elbeszélésének megegyezése az én látomásommal nem volt oly igen csudálatos dolog, ha tekintetbe vettem a földrengés okozta izgalmat és szellemi megzavarodást.

Együtt ebédeltünk, — csak egy vén félvér szolga forgolódott körülünk. Szemmelláthatóvolt, hogy a háztartás nagyon is a takarékosság elvei szerint van berendezve s Enriquez egy elejtett szavából kitünt, hogy ez a *rancho* s valami kevés pénz volt minden, a mije maradt előbbi vagyonából, a mikor az El Bolero társaságból kilépett. A részvényeit érintetlenül hagyta s még a rájuk eső osztalékot se vette föl, hogy majd a társaság összeomlása után, a mit egész határozottsággal előre megjósolt, kárpótolhassa a részedett részvényeseket. Nem volt okom kételkedni tökéletes jóhiszeműségén ebben a kérdésben.

Másnap reggel korán fölkeltünk, hogy lóháton bejárjuk Enriquez három négyszög mérföldnyi birtokát. Csodálkoztam, hogy Enriquez, mikor lementem a majorba, már lóháton volt s elül a nyeregkápáján egy kis gyerek ült — ugyanaz az indián-gyerek, a kit azon az emlékezetes napon láttam először. A fiu azonban nem volt már bepólyázva — csak egy öv kötötte, biztonság kedvéért, az apja derekához. Valami szemrehányás kelt bennem: erről a gyermekről tökéletesen megfeledkeztem.

— Erre, pajtás, én mosolyogtam, megpödörtem a bajuszomat . . .

Megjegyzésemre, hogy a lovaglás talán elfárasztja a fiut, Enriquez vállát vonogatta:

— Higyje el, nem. Mindig velem van, ha a földekre megyek. Nem tulságos fiatal arra már. Mert meg kell tanulnia «lovagolni, lőni s igazat mondani», mint a perzsák fiai. Ez minden, a mit adhatok neki.

Magam is azt hiszem, a fiu örült a mulatságnak s különben is teljes biztonságban volt olyan kitünő lovas mellett, mint az apja. Valóban szép látvány volt, a mint ott vágtattak a tágas, sik mezőn, a csörgő sarkantyus Enriquez ostorát forgatva és a fiu, ép oly nyugodt arczczal, mint az apjáé, a mint vékony kezével erősen fogja a kantárszárat.

Gyönyörü meleg s csöndes reggel volt, — könnyü köd — ritka dolog ezen a vidéken — ült a láthatár szélén. A napégette föld, száraz és szomjas a nyári hőségtől, meg-megrepedezett, porrá kavarodott lovaink patája alatt, olyanokat szólva, mint a pisztoly-lövés.

Az én lovam egyszerre csak félreugrott teljes iramodás közben, majdnem felbukott s két elülső lábára esve, minden izmában reszketve megállott. Hallottam Enriquez kiáltását ugyanabban a pillanatban s láttam, hogy ő is megállott, mintegy száz ölnyire előttem s intésképen fölemelte a kezét. Kettőnk között egy hosszú szakadás nyilt a kiszáradt földben, végig az egész mezőn.

A lovam tovább is reszketett s magam is reszketni kezdtem. Kerestem az okát s körülnézve a legborzalmasabb látványok egyikét láttam, a melyeknek valaha tanúja voltam. Az egész *llano*, vagyis síkság, a szemhatár délvonala irányában, *a szó szoros értelmében hullámzott.*

A dombokon levő könnyü köd újra fölszállt a rónán, mintha porfelleg szállana föl a talajnak valamiféle helyváltoztatásából.

Leugrottam lovamról, de a következő pillanatban bele kellett kapaszkodnom, éreztem a rengést a lábam alatt. Aztán szünet állott be s én fölemeltem a fejemet, hogy megkeresem Enriquezt. Sehol se volt látható. Rémülettel jutott eszembe a szakadék, a mely köztünk tátongott az előbb. Nyergembe ugrottam megint s megrémült lovamat a felé a pont felé irányoztam, a hol azelőtt a szakadék volt.

De a szakadék se volt már meg! Előre-hátra lovagoltam többször is, annak a vonalnak irányában, a hol a szakadékot láttam egy pillanat előtt. A talaj simán terült el előttem, repedés nélkül. A köd ép oly rejtelmesen tünt el, a hogy megjelent, a völgy körvonalai élesen látszottak — az egész nagy mező üres volt.

Vágtató lovak dobogását hallottam. Most Soha ember nem látta többé sem őt, sem ártatlan terhét. Vajjon baleset érte-e, vagy beváltotta a saját jóslatát, szándékosan ölve meg magát valami csak előtte ismeretes okból — sohase tudtam meg.

Enriquez özvegye *nem* ment férjhez Dobbs tanárhoz. De ő is eltünt Kaliforniából s pár év mulva hallottam, hogy a derék párisiak igen jól ismerték, mint az úgynevezett «délamerikai gazdag özvegyek» ismert tipusának egyik tagját.

A «Franklin-Társulat kiadásában» Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható

A KARD ÉS LANT HŐSE.

Regényes történet a magyar ifjuság számára.

Irta

GAÁL MÓZES.

Székely Gyula 34 rajzával.

Ára vászonkötésben 2 frt.

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓ ÉS ROSSZ NAPOKBÓL.

KÖLTEMÉNYEK.

Irta

TORKOS LÁSZLÓ.

A költő arczképével.

Ára diszes vászonkötésben 2 frt.

PÁSZTORTŰZEK

KÖLTEMÉNYEK.

IRTA

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

A KÉT IMPOSZTOR

ELBESZÉLÉS GYERMEKEK SZÁMÁRA

IRTA

JAKAB ÖDÖN.

Neogrády Antal 30 rajzával.

Ára füzve 1 frt. **Diszes vászonkötésben 2 frt.**

BODROGI LAJOS.

A REGÉLŐ TULIPÁN.

REGEK ÉS MESÉK.

8—11 éves gyermekek számára sok szép képpel.

Atdolgozta

KARDOS PÁL.

Ötödik kiadás.

Ára vászonkötsben 1 frt 40 kr.

EGY RÚT KIS LEÁNY TÖRTÉNETE

ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

12—16 éves leányok számára.

Irta

B. BÜTTNER LINA.

Második bővitett kiadás.

Goró Lajos rajzaival.

Ára füzve 1 frt 80 kr, vászonkötésben 2 frt 50 kr.

HIMFY SZERELMEI

Irta

KISFALUDY SÁNDOR

A költő arczképével.

I. rész. A kesergő szerelem. II. rész. A boldog szerelem.

Ára diszes vászonkötésben 2 frt.

HIMFY DALAI.

Vigjáték három felvonásban, egy előjátékkal.

Irta

BERCZIK ÁRPÁD.

Ára

füzve 30 kr., vörös vászonkötésben 60 kr.

Kaphatók a Franklin-Társulat kiadóhivatalában Budapesten és minden hazai könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

(Folytatás.)

A férj kérlelni akarta.

— De Karolin . . .

A nő reá emelte könyben ázott szemeit s fúldokolva kérdezte:

— Hát szeretsz? Szeretsz engem?

S görcsösen átölelte férje nyakát és csókolta:

— Szeretsz?

Ákos kedvetlenül bontakozott ki az ölelő karok közül:

— De kérlek, Karolin . . .

A nő térdre vetette magát előtte s rimánkodva kulcsolta össze kezeit:

— Szeretsz? Óh, mondjad hát, hogy szeretsz?

— Mire való ez a komédia, Karolin? — szólt a férj szigorúan. — Eddig oly okos voltál. Eddig soha sem tetted ezt . . .

De hirtelen félbeszakadt leczkéztető szava. Karolin eldőlt s rettenetes görcsök közt fetrengett lábainál.

XVI.

Az orvos fejét csóválta. Még mindig próbált ugyan mosolyogni, de észrevehető volt megnyúlt arczán az aggódás. Új morphium-injekcziót kell alkalmazni s a cseppek is ott maradtak éjjelre, ha netán szükség lesz reá.

Késő este tiz óra tájban még egyszer eljött az orvos és megnézte a beteget. Csöndesen aludt. A szobaleány, a ki mellette volt, álmosan bóbiskolt egy széken.

Mikor az orvos elment, Kadocsa Ákos elküldte az álmos szobaleányt, menjen, feküdjék le, ő maga marad itt az asszonynál.

Homályosan égett az éjjeli lámpa s a betegnek halvány arcza nem is látszott ki az ágy vánkosából: Ákosnak azonban úgy rémlett, mintha tisztán látná a szoba tulsó sarkából is és mintha minden pillanatban attól kellene tartani, hogy kinyitja szemét s megkérdezi férjét:

— Mit akarsz te itt?

Mit akar? Az imént még tudta, mikor odakint járkált a terrászon, kemény elszánt léptekkel, vakmerőn fölemelt fejjel, kitekintve az elborult, csillagtalan sötét éjbe. De most már megint alig tudja. Valami csodát vár. A sors beavatkozását. Hátha ez a beteg asszony meghal és ő megszabadul?

Iményt ott kint még kész volt cselekedni. Hiszen mi az egész? Csak néhány cseppet kell beadni és vége. Ez a szerencsétlen teremtés nem fog tovább útjában állni; elveheti azt, a kit szeret. A kiért úgy epeszti a vágy s a kinek öleléséért odaadná ezt az egész világot.

Csak egy pár csepp abból a kis üvegecskéből és senki sem fogja megtudni. Mit tudhatnának meg? Nem esbetik meg, hogy véletlen több csepp hull a darab czukorra mint kellett volna? A sors mintegy kezébe adta a szabadulás módját. Miért szalasztaná el? Ki tudja, az elszalasztott percz visszatér-e még egyszer?

Mindezt gyorsan átfutotta elméje az előbb. Mit habozna? Ha nem habozott akkor, mikor egy hitványság árán kellett megmenteni az életét, olyan házasság árán, melyet útált, mit vonakodik most, mikor megszabadulhat ettől az útált házasságtól?

Mert most már útálja, szive mélyéből útálja. S ez a nyomorék asszony megragadja vézna karjaival és nem akarja elereszteni. Csókolgatni, ölelgetni akarja s őrjöngő szerelmi lázban ideggörcsök közt kapaszkodik belé.

De Kadocsa Ákos lerázza magáról. Irgalmatlan lerázza. Pokolba a nyomorékokkal. Érzi, hogy fölébredt benne a vadállat s mindent szétlép és mindent elgázol, a ki csak utjába akad. A szép leányt akarja, azt, azt, a kit őrültség volt elhagyni s a kit boldogság visszaszerezni.

Mióta látta, reggel óta ez a szilaj indulat uralkodik egész lelkén. Képzelete elejébe festi gyönyörü alakját. Oh, micsoda karok azok,

Neogrády Antal rajza.

Karolin eldőlt s rettenetes görcsök közt fetrengett lábainál.

micsoda szemek azok! A tüz, az élet, a viruló egészség. És az övé lehet, az övé lesz, csak ezt a csenevész férget kell kiirtani a föld szinéről.

Mikor azonban most itt áll s az órák lassan múlnak és várja a perczet, mikor majd cselekedni kell, újra habozóvá lesz. Valami maradt még szive fenekén, a mi ellenszegül. Nem, nem, ez nem neki való. Ez a mérgezés gyáva dolog. Igy orozva, csalárd módon, szép szóval. S talán fölösleges is. Hátha ez a satnya, gyönge test úgy sem birja ki a megújuló ideggörcsöket? Hátha nem is kell sokáig várni?

— Ne csábits, — mormogja, mintha az a kis üvegcse ott az éjjeli szekrényen élő lény volna, a kivel beszélni lehet.

Egy perczig az a gondolata támad, hogy véget vet minden kisértésnek, kidobja az üveget az ablakon. Már fölállt, de aztán újra visszaroskadt a székre, melyen ült. Nem, nem, ki tudja mégis . . . !?

A lázt érzi egész testében. Arcza ég, keze, lába didereg. Hátát borzongatja a hideg. És olyan fáradt.

Tekintete majd a földre tapad, majd a falon révedez, a függönyökön, az ablakon. Egyszerre felszökik. Úgy rémlik neki, mintha odakint a sötétség oszlanék s valami derengő kis világosságot venne észre.

Megrázkódik. Az éj lejár s elmúlik a tett ideje. Holnap talán már késő.

Megnézi óráját. Még csak három óra éjfél után. Nem, még nem virrad. Csak képzelődés volt. De már nincs sok hátra az éjből.

Most mintha megmozdult volna az asszony az ágyban. Csakugyan kissé fölemeli fejét s bágyadtan körültekint. Kadocsa Ákos abban a pillanatban oda rohan az ágyhoz s mielőtt újra becsukhatta volna a nő bágyadt szemét, föltámogatja egyik kezével, mig a másikkal az üvegcse után nyúl.

— Vedd be az orvosságot, a doktor rendelte.

Egy darab czukrot tesz a kávéskanálba s rá csepegtet valamit az üvegcséből. Nem is csepegteti, hanem önti.

— Köszönöm, édes, — szólt az asszony.

S ajka már majdnem érintette a kanalat, mikor egyszerre föltekintve megpillantotta férjének sápadt, dúlt arczát s megdöbbenve, ijedten rántotta hátra fejét.

— Ne haragudjál, nagyon szeretlek.

Egyebet nem tudott gondolni szegény, mint azt, hogy Ákos haragszik.

Csak mikor látja, hogy Ákos még jobban elsápad és szótlan félreteszi a kanalat az orvossággal, nézi csodálkozva az asszony és egyszerre egy rettenetes gondolat villan át agyán.

De nem, hiszen az lehetetlen. Szólni akar Ákoshoz, de ajka reszket s nem bir egy hangot sem kiejteni.

Ákos sem szól. Elfordul s hevesen megnyomja a csöngetyü gombját.

A szegény asszony visszahajtja fejét a vánkosra, még a szemét is behúnyja s meg nem moczczan, csak reszket nagyon a paplan alatt.

Egy kis idő mulva hallja, hogy bejött a szobaleány s Ákos azt mondja neki:

— Maradjon itt a nagyságos asszonynál, én lefeküdni megyek.

Hallja távozó lépteit is Karolin, hallja az ajtó nyilását, de szemeit még mindig behúnyva tartja. A rémület és az iszony megzsibbasztották egész testét.

Hát lehetséges volna az, hogy Ákos . . .? Nem, nem, az oly szörnyü, az lehetetlen. Úgy tünik föl neki, mint valami rettenetes álom, a mit imént látott. Talán igazán csak álmodta.

Remegve nyitja ki szemét. A kávéskanál ott van a tálczán, az éjjeli szekrényen. A czukor már elázott benne. A kis üvegcse is ott van, a morphiumos üvegcse, melyből oly kevés elég, hogy valakit örökre elaltasson.

Most kinyujtja reszkető kezét s elveszi az üvegcsét az éjjeli szekrényről. Bizonyosságot akar. De az üvegcse sötétszinü s nem látja, hogy mennyi hiányzik belőle.

— Gyujtsa meg Évi a gyertyát, — szólitja a szobaleányt.

— Hát nem tetszik aludni? — csodálkozik a leány.

S oda megy és meggyujtja az éjjeli szekrényen a gyertyát, ámbár nem érti, hogy miért gyujtatja meg a nagyságos asszony. Aztán álmosan visszamegy az előbbi helyére. Talán szunyókált is egy kicsit, mikor a nagyságos asszony megint oda szólítja:

— Most már eloltathatja a gyertyát.

Olyan bágyadt, olyan tört hangon szólt a nagyságos asszony. Nyilván ő is álmos lehetett.

(Vége következik.)

A SIMONSON PORCZELÁNJA.

Amerikai elbeszélés.

Angolból fordította **S. A.**

Sutphen városában, ebben a kedves kis amerikai vidéki városkában újabb időben a többi egylet mellé irodalmi kör is alakult, melynek vezető szelleme a városi fő bankárnak, Stratton urnak élénk és fáradhatatlan felesége volt.

A sutpheniek, még rokonai, barátai és férje sem, soha se tudták, mit fog Stratton asszony legközelebb kitalálni mulattatásukra, vagy hasznukra. Bazár, kirándulás, hangverseny, közvacsora rendezése senkinek sem jutott volna eszébe, ha neki nem.

Az ő kezdeményezésére mintegy hat hónapja, két hetenkint összejöttek urak és hölgyek, hogy megbeszéljék az irodalmi és társadalmi kérdéseket. Miután azonban az elnök (természetesen Stratton asszony) felolvasta két vagy három dolgozatát, melyekben egy s más dolgokról való nézeteit fejtette ki, — általános lett a kívánság, hogy valami frisset, nagyvárosiasat kellene kigondolni, a mi az ujság ingerével hatna a sutpheni lelkekre.

De mint minden vezérszellemnek, Stratton asszonynak is voltak titkos ellenfelei, s épen a legközelebbi környezetében voltak, a kiknek nem tetszett, hogy — mint ők mondták — örökké az orruknál fogva vezessék őket.

Ép erről volt szó az irodalmi egyesület titkári hivatalában, mely egyuttal könyvtárul is szolgált. Bennett Kornélia kisasszony vitte itt a szót, kinek az irodalommal való összeköttetése igen szilárd alapokon nyugodott. Néhány év óta szokása volt egy-egy darab vásznat küldeni hírneves amerikai és európai íróknak, azzal a kéréssel, hogy szíveskedjenek a nevüket sajátkezüleg rairni. A kisasszony aztán ezeket a névaláirásokat kihimezte, díszvánkosokat csinált belőlük s eladogatta jótékony czélra. Természetes, hogy ezek után az irodalmi sikerek után nem lehetett mást az irodalmi kör titkárává választani, mint a derék Bennett kisasszonyt, a ki különben szelid, gyöngéd külsejü hölgy volt; soha senki se hitte volna, hogy lázadó érzelmeket táplál sovány keblében.

Társa volt az elégedetlenségben Grindstone asszony, egy nagy, vastag, köhögős hölgy, a ki főleg azzal szolgált rá az irodalmi kör pénztárosi állására, hogy neki volt a legkövérebb férje és a legdrágább fekete selyemruhája, gazdagon kirakva gyöngyökkel és korallokkal.

— Mi haszna, hogy az ember a legszebb ruhában jár, ha mégis úgy kell tánczolnia, a hogy Stratton Annetta fütyöl? — tünődött magában Grindstone asszony.

— Mi haszna vagyok én levelezésben két világrész legfényesebb szellemeivel, ha mégis minden lépésnél előbb meg kell kérdeznem Stratton Annetta véleményét? — gondolta magában Bennett kisasszony.

— Csak alkalmunk volna, — folytatta lassú hangon.

Bludgeon uram jobban jár, ha csak olvassák . . .

— Hát csináljunk alkalmat! — kiáltott föl, köhintve egyet, Grindstone asszony. A mit Annetta megtehet, mért ne tehetnők meg mi is? Össze kellene beszélni, nem szólni róla egy szót se, s aztán megtenni úgy, a hogy ő tenné.

— Úgy van — helyeselt Kornélia. — Ez jó leczke volna Annettának.

— Bizony, — bólintott Grindstone asszony.

— Nézzétek, gyerekek — szólt közbe az öreg Bennett néni, Kornélia anyja, a ki az ujságot mindennap szorgalmasan végig szokta betüzni a vezérczikktől kezdve az utolsó hirdetésig — szép idők virradtak Sutphenre! Egy városi csemege-kereskedő telepedett meg abban a házban, a hol a Blink czipő-üzlete volt a nagy tűz előtt. Mindent, de mindent kapni nála, — kenyeret, pecsenyéket, pástétomot, fagylaltot, születésnapi kalácsot, menyegzői kalácsot, — mindent, mindent. Vállalkozik reggelik, ebédek, tea-estélyek kiállítására, üveg-, porczelán- és ezüst-edénynyel együtt. Beleértve a fölszolgálást is. Kitünő pinczérek, elegáns fölszolgálás . . .

— Minden úgy, a hogy nagy városokban szokás — szólt Kornélia kisasszony. — Anyám, mintha csak ép a mi útunkból akart volna a Gondviselés egy követ elhárítani! Mindenki tudja, hogy mi is tudnánk oly ünnepélyeket rendezni, mint Annetta, hogyha nem ő tőle kelmaradhat itt, — folytatta Stratton asszony. — Meghívtam ebédre, s ezért a fölolvasást délután 4 órakor kell tartani.

— Micsoda fenhéjázás! — gondolta a két fegyvertárs. — Nagyszerű! Ez önre vall, Annetta, — mondták hangosan.

— Önök természetesen meg lesznek hiva, — folytatta büszkén Stratton asszony, — tizenkét személyt el tudok helyezni könnyen, válogatott szellemeket, hogy Blugdeon úr jó emléket vigyen haza városunkról.

— És miről fog felolvasni?

— Rám bizta, hogy válogassak ki részleteket a műveiből. Különben Bludgeon neve egymaga is elegendő. Jól bele kell nyúlni a kör pénztárába, hogy megfizessük a tiszteletdíjat, de azt hiszem, ha én jónak láttam, jónak fogja látni az egész klub.

Grindstone asszonyban forrott a harag. Így rendelkezik a pénzzel, még se kérdezve őt, a pénztárost!

Ettől a naptól fogva Stratton asszony ritkán látta két jó barátnéját. Egészen elfoglalták az előkészületek. Egy angol iró idejön, az ő vendége lesz, hasábokat ir róla a helybeli ujság, — sőt talán még a new-yorki lapok is!

Mások azonban csodálkozva látták, hogy Bennett kisasszony élénken járkál az utczán, lakálene kérdezni, hogyan csináljuk. Nézze csak, Grindstone asszony. Az ön háza nagyobb, mint Annettáé s pompás gáz-kandeláberei vannak. Épen estélyre való hely az.

— Magam is gondoltam már rá nem egyszer, — felelt Grindstone asszony. — De az uramat nehéz volna rávenni. Bűnnek tartaná, ha egy szobában egynél több gázégőt gyujtanánk meg egyszerre. De hát majd csak végzünk vele. Csak valami ürügyünk lenne rá. Ha valami messzi földön járt utazó, fölfedező vagy más ember jönne városunkba . . .

Ebben a pillanatban lépett be Stratton asszony, suhogva, kipirulva, csinosan öltözve.

— Bocsánat, hogy elkéstem, — szólt mosolyogva. — De mikor annyi levelet kellett irnom! De szerencsém volt. Azt hiszem, örömmel fogja fogadni az egész város, ha megtudja, hogy sikerült megnyernünk egy hirneves írót, nem kisebb embert, mint Bludgeon Timotheust, a ki jelenleg New-Yorkban van. Megigérte, hogy Bostonba menet megáll városunkban, fölolvasást tartani. De épen csak egy napig maradhat. Reggel jön s másnap reggel megy.

— Bludgeon, az angol iró? — felelt Kornélia. — Nem becsülöm sokra, hiszen megtagadta tőlem az autogrammját s meglehetős udvariatlan levelet iratott nekem a titkárjával . . . De hát, mégis ő a mai irodalom egyik csillaga.

— Ép ezért hivtam meg, — jegyezte meg Stratton asszony.

Grindstone asszony olyas hangokat hallatott, melyeket helyeslésre lehetett magyarázni. A szive azonban tele volt irigységgel és méltatlankodással. Ő és Kornélia szinte látták már, mennyire fog ez által növekedni az Annetta dicsősége.

— A nagy iró, mint mondám, csak egy napig

Hm! ha! nagyon csinos utánzat . . .

sától egész Simonson, az új csemege-kereskedő boltjáig, a hol hosszasan időzik. Mások meg ugyanazt a megfigyelést tették Grindstone asszonyról. Világos volt, hogy ebből lesz «valami.»

Egy héttel a meghatározott idő előtt két meghivás ment szét a városba, általános csodálkozásra. Bennett asszony és leánya a Bludgeon Timotheus tiszteletére adandó villás reggelire hivták meg ismerőseiket. Grindstone úr és asszony pedig estélyre, mely féltizenegykor este kezdődik, szintén Bludgeon Timotheus tiszteletére.

Stratton asszonyt képzelhető módon boszantotta ez a dolog. Bennett kisasszony előbb fogadja vendégeül a nagy írót, mint ő! Borzasztó gondolat volt ez!

Csak az vigasztalta, hogy kudarcz lesz a dolog vége. No bizony, az lesz csak az étlap, a mit Bennettek össze tudnak állitani! Csupa falusias köznapi étel, semmi finomság, eleganczia! Igazán sajnálni való az a szegény Bludgeon, hogy ilyen két lakomát kell végig ennie! No, majd az ő ebédje fogja csak kissé helyreütni a csorbát, mely Sutphen hírnevén esik ezáltal a két vakmerő vállalkozás által, — gondolta Stratton asszony.

Csak egy dolog okozott neki gondot: az asztali készlet. Sutphenben t. i. holmi ócska divatú porczelán-edényt használtak minden házban. Ilyen volt Strattonéknál s bármily erősen kardoskodott is az asszony új porczelán-készlet beszerzése érdekében, férjem uram, bármi valószinűtlenül hangzik is ez, ebben az egy kérdésben nem engedett.

— A legengedelmesebb és leginkább igazgatható férjnek is van valamije, a miben nem enged, édesem. Okos asszony ebbe nem köt bele.

Az öreg Grindstone bácsi.

vigasztalgatta az öreg Bennett néni, mikor e miatt panaszkodott.

Ilynémü aggodalmaiban kapóra jött neki a Simonson hirdetése. Hisz ettől legújabb divatú porczelánt lehet kölcsön kapni. Csakhogy Simonsonnak volt annyi esze, hogy csak annak adta kölcsön porczelánjait, a ki az egész ebédet is nála rendelte meg. Igy az egész jóval többe került ugyan, de Stratton asszony kénytelen volt beleegyezni. Hiszen csak nem adhat hires vendége elé ósdi porczelánt? Csak azt kötötte ki, hogy Simonson uram tartson mindent titokban.

Az angol iró háromszoros mulattatásának napja megérkezett. Egész Sutphen izgalomban volt. A milyen érdeklődéssel várták a vendéget, ép oly csalódás fogta el őket, mikor az ünnepélyes magatartású, feketeruhás, kis emberke kiszállott a vendégfogadó omnibuszából és *egy* dolláros szobát kért a portástól. Semmi rendkivüli nem volt a hires emberen.

— Bludgeon uram jobban jár, ha csak olvassák és nem látják, ez volt az általános vélemény.

Bennett kisasszony villásreggelire meghivott vendégei együtt voltak már, mikor rövid levél jött Stratton asszonytól, hogy nem jöhet, nagyon fáradt s a feje fáj. A házi kisasszony nem jött zavarba, meghivta hirtelenében James kisasszonyt, az illemtanárnőt, hogy a vendégek száma teljes legyen.

— Tudom én, hogy miért fáj a feje, — mondá Bennett kisasszony gúnyosan az anyjának. — Azért, mert én leszedtem előle a tejfölt. Magam is halálra vagyok fáradva — de inkább meghalnék, semhogy most abban hagyjam.

A vendégek együtt voltak, a villásreggelit föltálalták. Általános meglepetés. Az asztal a legújabb divat szerint volt megterítve, a közepén ezüst borhütő, tele rózsával, ezüst giardinettóstálak, finom bonbonokkal s egyéb édességgel megrakva, három pohár minden teríték előtt: vörös bornak, fehér bornak és sherrynek; az asztali készlet legújabb divatú meisseni porczelán.

— Hm! ha! — morgott Bludgeon Timotheus, csöndben fogyasztva el a levest és kenyeret s fölhajtva egy pohár fehér bort. Aztán először szólalt meg a csupa szem-fül társaság előtt:

— Hm, ha! nagyon csinos útánzat, — szólt a házi kisasszonyhoz, megnézegetve a tányérját. Mi is odahaza épen ilyet használunk. Ön talán tudja, — de lehet véletlen is — hogy ez a mi családi porczelánunk. Csinos és kellemes, — szoktam mondani a feleségemnek.

Bennett kisasszony magában áldotta Simonsont, a ki ott állott a kis asztalnál és adogatta a halas tálakat a pinczéreinek. Csak egyet szeretett volna: ha Stratton Annetta hallja a híres embernek ezt a megjegyzését. Ez lett volna az elégtétel!

A villásreggeli végével legjobb szeretett volna átszaladni Annettához s elmondani neki mindent, — de nagyon fájtak a lábai, a ruhája meg igen szük volt. Különben is kissé kedvét szegte az, hogy Bludgeon alig szólt hozzá egy-két száraz szót, mikor távozott.

Az iskola nagytermében délután 4 órakor volt a fölolvasás. Mindenki a Bennet kisasszony villásreggelijéről beszélt. Stratton asszony, a ki sulyt fektetett rá, hogy ő hozza kocsiján a vendéget a fölolvasásra, kissé későn érkezett. Mosolyogva, ide-oda hajlongva ült le Grindstone asszony mellé.

— Úgy látszik, jobban van már? — jegyezte meg ez.

— Igen, jobban, felelt az elnöknő. Hát ön ott volt a szegény Kornéliánál? Nos, hogy ment?

— Hat fogás, — háromféle bor, — mind Simonsontól, — nem is lehetett volna jobb.

— Simonson? — A döfés talált, Stratton asszony ajkába harapott.

— Bludgeon úr nagyon kedves volt, — folytatta Grindstone asszony kárörömmel. Különösen az asztali készletet dicsérte.

E pillanatban lépett be az ünnepelt, a nap hőse, s elkezdte felolvasását.

Meg kell vallani, hogy a fölolvasás meglehetős csalódást okozott a sutpheniekne. Többet vártak volna, valami rendkivülit, nagyszerűt — és Bludgeon Timotheus nem tett egyebet, mint hogy száraz hangon fölolvasta tragédiáinak egyes részleteit.

A felolvasás után következett a Stratton asszony ebédje. Bludgeon Timotheus leült a háziasszony jobbján, kiteregette a szalvétáját s barátságosan nézegetett körül. Mikor meglátta a leveses tálat s a tányérját, elmosolyodott. Ez volt az első sutpheni mosolya.

Lelkem mélyéből meg vagyok . . .

— Nagyon kedves, nagyon kedves, szavamra, — mondotta a leveses tálra mutatva. — Mindig hallottam, hogy önök amerikaiak nagyszerű stilusban csinálnak mindent, — de ez valóban fölülmulja minden várakozásomat.

Annetta sugárzott az örömtől. Nem értette ugyan, mért épen a leveses tálnak örül annyira a vendég, — de boldog volt, hogy az ő asztalánál talált valamit, a mi fölülmúlja várakozását.

Az ebéd sokáig tartott; de végre mégis csak vége lett. Mikor a mellékterembe vonultak fekete kávéra, a háziasszony igy szólt a vendégéhez:

— Nagyon sajnálom, hogy a Grindstone asszony estélye már megkezdődik. Grindstone asszony s a férje el is mentek már. Kár, hogy meg kell magunkat öntől fosztanunk, de remélem, hogy nem fog egészen megfeledkezni rólunk.

— Nem, isten úgyse nem, — felelt az iró — s ha majd odahaza elmesélem, talán el se hiszik.

Ez a nyilatkozat föltette a koronát Annetta dicsőségére. Büszkén vitte kocsiján a nagy vendéget Grindstone-ékhöz.

A legnevezetesebb újítás, melyet a Grindstone-házba belépve mindjárt észre lehetett venni, az volt, hogy a ház ragyogott és fénylett, — tekintet nélkül a havi gázszámlára. Ez valami hallatlan volt, — nem különben a mellék szobák, a fehér főkötős leányeselédek, s a pálmák közé rejtett négy szál muzsikus. Valamennyit Simonson gazda szállította.

Csak az öreg Grindstone bácsi együgyű alakja támogatta a valóság érzetét a közönségben. Úgy álldogált ott tipegve, fekete kabátjában, tiszta fehér nyakkendőjével, hogy Simonson legjobb szerette volna elrejteni valami kuczkóba.

Grindstone asszony ellenkezőleg roppant előkelő volt. Egész új ruhát öltött, virágos fekete selyemből, a melynek láttára Bennett kisasszony fölkiáltott:

— Nagyszerű! Ilyet még nem látott Sutphen!

— Attól tartok, Bludgeon ódivatunak fogja találni, — jegyezte meg irigyen Annetta.

Nagyon bántotta őt az a fény, melyet Grindstone-ék kifejtettek s hogy most a két vetélytársát vele egy sorban fogják emlegetni, ha az iró fogadtatásáról lesz szó. Csak az vigasztalta, hogy a nagy ember kijelentette, hogy a családja hinni fog neki hinni, ha az ő ebédjéről mesél.

A vacsoránál újabb föltünő újítás volt az, hogy több kisebb asztalka volt megterítve, melyek egyikénél ültek a vendég, a háziasszony, a háziúr, Stratton asszony, Bennett kisasszony és az öreg Gooch őrnagy.

Annetta sirni szeretett volna bosszúságában. Nemcsak hogy az asztalkendők, az ezüstnemű, az üveg mind ugyanaz volt, a melyek már kétszer szerepeltek e napon: nála és Bennett kisasszonynál, de még a porczelán is tökéletesen ugyanaz volt, az utolsó tányérig.

Bludgeon Timotheus, mikor ezt meglátta, elmosolyodott. Ez volt második sutpheni mosolya. Nem jókedvű mosoly volt ez, hanem a kielégitett hiúság tükröződött benne. S mikor közkivánságra szólásra állott föl, kezében tartva egy pohár habzó Simonson-féle amerikai pezsgőt, ezeket mondta:

— Mielőtt ebbe az országba jöttem, kétségeim lehettek az amerikai vendégszeretetről. Mióta azonban Sutphenben voltam, ezek mind eloszlottak. Önök a világ legkedvesebb házigazdái. Csak egy páratlan példáját idézem ennek. Az önök kedves titkárjánál, a velem egy asztalnál ülő szeretetre méltó kisasszonynál, a villásreggeli alkalmával megemlitettem, hogy a porczelán-edények, melyeket ott láttam, otthonomra, hazámra emlékeztetnek. Mennyire meg voltam lepetve, mikor az önök fölülmulhatatlan elnöknőjénél megjelenve ebédre, bizonyára előbbi megjegyzésem folytán, ugyanolyan porczelánt találtam. És most — alig tudok szólni a meglepetéstől, a mikor látom, hogy az önök vendégszerető pénztárosa is az én kedvemért tökéletesen ugyanolyan porczelánt szerzett be. Önöknél, Amerikában, valóban minden lehetséges. Lelkem mélyéből meg vagyok . . .

Itt megakadt. Vidám kaczagás akasztotta meg. A társaság, a melynek tagjai épen Simonsonról és kiszolgálásáról suttogtak egymás közt, nem tudta megállani nevetés nélkül.

Bludgeon Timotheus megakadt, hebegett, elpirult s végül leült. Stratton Annetta hirtelen elhagyta a szobát. Grindstone asszony és Bennett kisasszony némán ültek ott, mint két sphinx. A nagy iró nem tudhatta meg tőlük a nagy jó kedv okát.

Nem sokkal a Bludgeon elutazása után Simonson becsukta üzletét a főutczában, pártolás hiányában, s más városba költözött. Nagy sikerének napja egyuttal Waterlooja is volt.

———

Karácsonyi ajándékok leányok számára.

Diszesen kötött kiadásokban.

REGÉK ÉS ELBESZÉLÉSEK

9—10 éves leánykák számára.

Irta

WILDEMUTH OTTILIA.

Négy szinezett képpel. — Harmadik kiadás.

Ára bekötve 2 frt.

REGÉK

10—14 éves leánykák számára.

Irta **WOHL STEFANIE.**

Harmadik átnézett kiadás. — Goró Lajos rajzaival.

Ára diszkötésben 3 frt.

SZIKLÁRY ILONA

ÉS MÁS BESZÉLYEK AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA.

12—14 éves leánykák számára.

Irta VACHOTT SÁNDORNÉ.

Második kiadás. — Szines képekkel.

Ára diszkötésben 2 forint 80 krajczár.

LÁNYOK KÖNYVE

FIATAL LEÁNYKÁK SZÁMÁRA.

Elbeszélések, rajzok, költemények, jó tanácsok.

12—14 éves lánykáknak.

Irta **VARGA LAJOSNÉ** (RAJKA TERÉZ)

Második kiadás.

Ára kemény kötésben 2 frt.

EGY RÚT KIS LEÁNY TÖRTÉNETE ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

12—16 éves leányoknak.

Irta B. BÜTTNER LINA.

Második bővitett kiadás. — Goró Lajos rajzaival.

Ára diszkötésben 2 frt 50 kr.

AZ ÉLET ISKOLÁJA.

Elbeszélés levelekben. 14—16 éves leányoknak.

Irta **KRÓN KLÁRA.**

Németből forditotta KOZMA JÓZSEFNÉ — GESZTESSY ETELKA.

Ára diszkötésben 1 frt 50 kr.

TARKA KÉPEK

A KALOTASZEGI VARROTTAS VILÁGBÓL

14—16 éves leányoknak.

Irta GYARMATHY ZSIGÁNÉ.

Negyven képpel. *Ára diszkiadásban 10 frt.*

HIMFY DALAI

Vigjáték három felvonásban, egy előjátékkal.

Irta **BERCZIK ÁRPÁD.**

Illusztrálta R. Hirsch Nelli.

Ára diszes amateur kötésben 10 forint.

KÖLTŐK LUGASA.

Az ujabbkori magyar költészet termékeinek képekkel diszitett gyüjteménye.

80 művészi kivitelü illustrációval Aggházy K., Gyulai László, Greguss Imre, Greguss János rajzaival.

Hangulatos aquarell-czimképpel.

Ára pompás diszkötésben 4 frt. Egyszerübb vászonkötésben 2 frt 40 kr.

COX GYÖRGY

GÖRÖG REGÉK

10—14 éves leányoknak.

Forditotta és megmagyarázta

KOMÁROMI LAJOS

Második javitott kiadás, 90 képpel.

Ára diszkötésben 3 frt 50 kr.

RÓZSÁK KÖNYVE.

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI IRÓK MÜVEIBŐL.

Tizenkét szinezett képpel.

Összeállitotta G. BÜTTNER JULIA.

Ára diszkötésben 5 frt.

TOMPA MIHÁLY

VIRÁGREGÉK.

Nyolczadik ünnepi diszkiadás (huszonötödik ezer)

nyolcz gyönyörü szinnyomatu képpel.

Atlaszra nyomatott szinnyomatu diszkötésben ára 8 frt.

TOMPA MIHÁLY

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

KRITIKAI KIADÁS.

Lévay József jegyzeteivel és Szász Károly életrajzával.

Kisebb diszkiadás 4 kötetben ára kötve 10 frt.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

EPIKAI KÖLTEMÉNYEI

Két kötetben, 16-rét, azonos kiállitásban, mint a lyrai költemények.

Tartalom: Zalán futása. — Cserhalom. — Tündérvölgy. — Délsziget. — Eger. — Széplak. — Magyarvár. — A rom. — A két szomszédvár.

Ára pompás diszkötésben, aranymetszéssel 4 frt.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

LYRAI KÖLTEMÉNYEI

Két kötet. 16 rét.

TARTALOM: Vörösmarty kisebb költeményei.

Pompás diszkötésben, a költő arczképével és életrajzával Gyulai Páltól.

Ára 4 frt 20 kr.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

ÖSSZES MUNKÁI.

Uj olcsóbb diszkiadás hat kötetben.

Diszes vászonkötésben ára 12 frt.

Szives figyelembe! *A fent hirdetett könyvek kaphatók a* ***Franklin-Társulat*** *könyvkiadóhivatalában* ***Budapesten*** *(Egyetem-utcza 4. szám) honnan levelező lapon megrendelhetők, de kaphatók bármely hazai könyvkereskedésben is.*

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

KADOCSA ÁKOS.

Regény.

Irta: VÉRTESI ARNOLD.

(Vége.)

Többet nem szólt. Egy hanggal sem árulta el gyanúját, egyetlen panaszos szó sem tört ki ajkán. Most már látta, mennyi hiányzott a kis üvegcséből. Most már tudta, hogy az az ember, a kiért ő az életét is odaadta volna, meg akarta mérgezni őt.

Hát van Isten az égben, hogy ez megtörténhetik? Hát lehet ember a földön, a ki szeretetért így fizet?

Olyan végtelen szomorúság ereszkedett le lelkére, hogy csak meghalni szeretett volna, meghalni, meghalni. Miért éljen tovább? Nem birta tovább. Nem lehet tovább. Ám örüljön életének a gyilkos, élvezze gazdagságát, tomboljon, vigadjon, mindent itt hagy neki.

S a kis üvegcsét ajkaihoz emelte. Undorodva ázkódott, de azért kiitta.

r régen megvirradt, mikor szunyókálásából lébredt a szobaleány. A nagyságos asszony em mozdult az ágyban. Úgy látszik, még . Persze, persze, bágyadt lehet szegény a pi nagy görcsök után.

hogy olyan nagyon csöndes és olyan nem mozdul, ez a nesztelen, nagy csönszinte megijeszti a leányt. Már csak oda az ágyhoz, de lassan, lábújjhegyen, hogy költse asszonyát.

gdöbbenve látta, hogy milyen sápadt, csakn ólomszinü az arcza. Közelebb ment a eány s hallgatja a lélegzését. Nem hallja.

Most már nagy ijedtség fogta el a leányt. Még lejebb hajol. Szent isten! mi lelte a nagyságos asszonyt. A szemei is olyan meredtek és nem lélegzik, egy cseppet sem lélegzik. A keze, az arcza hideg.

— Jézusom, meghalt!

XVII.

Mikor Kadocsa Ákos kiment felesége szobájából, tántorogva botorkált végig a sötét folyosón, míg végre benyitott valahová. Abban a szörnyű zűrzavaros lelkiállapotban, melyben volt, maga sem tudta, hová.

Nem gyujtott világot. Irtózott a világosságtól most. Csak tapogatva keresett valami széket s leroskadt inkább, mint leült rá.

Úgy érezte, hogy ez a végső megsemmisülés. Mit tehet még egyebet, mint főbe lőni magát? Gyáva volt, gyönge volt az elhatározó pillanatban. Megzavarta annak az asszonynak a tekintete, a szava. Nem tudja, mi hatott rá? A félelem? A szánalom? Nem birta a tettet végrehajtani.

Nem, így nem. Talán szemtől-szembe meg tudna ölni egy embert; de így alattomosan, csalárd szineskedéssel, egy tehetetlen, gyönge asszonyt, ezt nem birja.

A hogy az az asszony reá nézett azzal a rémült arczczal, az még most is megborzongatja. Sejti, tudja a nő, hogy mit akart? Sejtheti. Az a néma ajk, azok az ijedt szemek, mintha beszéltek volna:

— Te gyilkos!

De talán mégsem. Annyira bágyadt, annyira kábult lehetett, tompa agya még tele az álom képeivel. Talán nem is tudja, mi történt. Talán föl sem ébredt lelkében a gyanu s csak zavaros álomkép volt neki az egész, a mit látott.

Mindegy, nekik többé találkozni nem lehet. Soha többé ebben az életben. Annak az undoksággnak nem szabad megtörténni, hogy mint férj és feleség éljenek tovább együtt. Az a néhány halálos csepp, a mi a kanálban maradt, örökre elválasztotta őket. Felesége már csak holtan láthatja Ákost. A gyalázat csak akkor lesz lemosva. Csak akkor.

Sokáig vergődött ott ezekkel a kinos gondolatokkal. A pisztoly, a pisztoly. Nincs egyéb az ő számára sem. Be kell végezni, a hogy atyja végezte. Csakhogy az nemesen, úri módon, az összerogyás küszöbén mindjárt megcselekedte; ő pedig bírokra kelt a sorssal, küzködött, nya-

Neogrády Antal rajza.

Lehajolt s vizsgálni kezdte a csonttöréseket.

valygott, erőszakoskodott, szégyenbe keverte magát és a vége mégis csak ez. A pisztoly.

A hajnal bevilágit immár az ablakon. Vérvörös fényben látszik az ég alja s annak a vérvörös színnek a foltjai mintha rá tapadnának a szoba falára is. A káprázó szemnek úgy látszik. S a lázasan vergődő ember emlékezetében megvillan a vér, a mi ebben a szobában kiömlött. Itt, itt lőtte magát agyon az Ákos atyja.

A szoba padlója talán még most is sötétebb amott egy kis folton. Ott feküdt a földön átlőtt halántékkal, ősz szakállára lecsurgó vérrel az apa, alig egy lépésnyire attól a helytől, a hol most fia ül s a halál gondolatát forgatja fejében.

Hát neki sincs más menekvése? Neki sincs? Hiába gázolt át az élet minden iszapján, neki is csak oda kell eljutni.

De benne még lobog az élet ösztöne. Vérben forgó szemei vadul tekintgetnek körül: ha még menekülő utat látna valamerre?

Az iróasztal fiókjában ott van a töltött revolver, de még nem nyult hozzá. Nézi a perczeket zsebóráján, számlálja lázasan, lélegzetét visszafojtva.

Egyszerre nagy zaj, riadás támad a kastélyban, sietö léptek, zavaros hangok. Nyilik a szoba ajtaja. Ijedt arczok jelennek meg. Egyik cseléd a másikat tolja előre. Nem merik közölni urokkal a rettenetes hirt, hogy a nagyságos asszony meghalt.

Mereven, tétova bámul Kadocsa Ákos a hirhozókra, mintha nem értené, nem hallaná, mit mondanak. Mintha a tébolyodás környékezné lázas izgalmak közt hánykolódó lelkét.

— Meghalt, — jelentik illendő szomorúsággal a cselédek.

— Meghalt! — csendül meg Ákos lelkében, mint a megváltás szózata.

Elernyedt idegei újra kifeszülnek, feje büszkén fölemelkedik. Most már diadalmaskodott.

— Nagy a lelki ereje, — magasztalja az orvos, mikor délfelé a zöldfába benéz a sörözö kompániához.

Laczkó fiskális szomorúan csóválja a fejét. Egyelőre persze szó sem lehet most már a nagy ebédekről a kastélyban.

— Kár, kár azért a szegény asszonykáért.

S a gyógyszerészék is nagy sajnálkozással emlegetik:

— Igazán kár. Olyan kedves volt.

S elhatározzák, hogy a kis Blanka szép koszorút fog vinni a ravatalára.

— Ha életben maradt volna, meghittuk volna bérmaanyának a Blanka bérmálására.

Egész Pálfalván nagy a részvét. Szegény Valla Karolin, mikor még tintás újjal és fanyar kedélylyel, kopott ócska ruhában itt osztályozta és csomagolgatta a leveleket a postán és rá se nézett senki, soha sem hitte volna, hogy ilyen nagy szeretetnek fog örvendeni, mikor majd a temetése lesz.

Minden háznál róla beszélnek. Faggatják a doktort, kérdezösködnek, hogy esett, mint esett; de az nem szivesen felel, mert egy kicsit baj volna neki is, ha nagyon firtatnák a dolgot. Nem kellett volna annyi morphiumot rendelni. De hát uram teremtőm, a gyógyszerésznek is élni kell s ki gondolhatta, hogy az a szegény, beteges asszony tévedésből többet talál bevenni? Egyébként mindennek csak a szobaleány az oka, miért aludt el?

Ákosról is folyik a szó. Vajjon megházasodik-e újra? Ugyan kit vesz el? Azt hiszik, Bogáthy Magdát, az még nem ment férjhez s annak idején az öreg Kadocsa is azt óhajtotta.

Némelyek emlegetik Balog Zelmát. Tegnap is átlovagolt Kadocsa Ákos Szent-Jakabra.

— Át, át, — mondták rá amazok, — de azért mégis Bogáthy Magdát fogja elvenni. Akkor megválasztják képviselőnek, alispánnak, minden lehet, a mi akar lenni a vármegyében.

Az öreg Balog doktor is olyanformán vélekedhetik. A pálfalvi jegyző találkozott vele tegnap. Az öreg nagyon elázott állapotban volt s kegyetlenül káromkodott. Ne ámitgassa megint az ő leányát Kadocsa Ákos, mert istenucscse agyonlövi a gazembert. Egy rozsdás revolvert is mutogatott, a mit a zsebében hord.

De az öreg doktor fenyegetésétől nem fél már senki. Kadocsa Ákos legkevésbbé. Miért félne, mikor most már igazán azért jön, hogy Zelmát nőül vegye?

Igaz, hogy várhatna egy kissé. Felesége még el sincs temetve. De türelmetlen szenvedélye nem hagyja nyugton, üzi, kergeti. Lehúlltak a bilincsek, most már szabad ember.

Most már nem utasithatja el Zelma. Most,

mikor visszatér a szerelem szárnyán s azt mondhatja neki: feleségül veszlek, gazdaggá teszlek, boldoggá teszlek, őrülten szeretlek.

Visszagondol arra az estére, mikor karjai közé szorította a leányt, mikor az megvallotta szerelmét. Akkor is vonakodott, akkor is eltagadta előbb, hogy szereti.

— Oh, szeret bizonyára most is. Mert a ki szeret, az nem felejthet.

Ő most is úgy lángol azért a leányért mint akkor. Nem, nem, még jobban, még százszor jobban most.

Csak ezzel a szenvedélylyel van tele egész lelke és semmi másra nem tud gondolni. Minden, a mi eddig történt életében, olyan mintha elmosódott volna. Nem háborgatja semmi lelki furdalás és semmi gond. Csak ez a szerelem tüzeli, ez az égő vágy. Zelma az övé lesz, az övé.

Gondolatban már öleli, csókolja, szivéhez szorítja:

— Te édes, te egyetlen, te aranyos!

Rohanni szeretne, repülni szeretne. Már ott akarna lenni s ujjongva kiáltani föl:

— Zelma, most már szabad vagyok.

S ha az a leány mégis elutasítja? Ha nem szereti többé? Ha megveti? Ha másnak igérte kezét? Nem, nem, nem lehet!

Lázasan sarkantyúzza lovát s eszeveszetten vágtat Szent-Jakab felé.

A sziklás erdőszélen, a hol az út meredeken lemegy, egyszerre szembe bukkan vele egy magas szál gyalog ember, poros, kopott ruhában, bozontos ősz szakállal, nagy bottal a kezében, melyet fenyegetve emel föl.

— Hová? — dörög a lovasra.

A ló megriad, horkol, ágaskodik. A lovas meg akarja fékezni. Az öregnek is integet:

— Ugyan doktor bácsi . . . Balog bácsi . . .

De a dühös öregnek hiába szól. Az most bal kezébe kapja a botját s a jobb kezével kiránt valamit a zsebéből

— Nesze te leánybolondító.

S rá sütí a revolvert.

Nem talált. De a megvadult ló egy nagyot szökött ijedtében s levetette hátáról a lovast, aztán veszetten száguldott tovább.

Az öreg orvos odament a földön fekvőhöz, ki nem birt mozdulni, csak hörgött és vonaglott. Fejéből, mely egy éles sziklába vágódott, sűrűn ömlött a vér.

Az öreg csak bambán nézte. Nem lőtt rá másodszor s nem is szólt semmit, csak nézte és fejét csóválta. Föltámadt benne az orvos. Lehajolt s vizsgálni kezdte a csonttöréseket.

— Bizony, bizony . . .

Parasztok jöttek arra egy szekeren. Fölvették az összeroncsolt, haldokló embert, de mire beértek vele a faluba, már nem élt.

A NYOMORÉK KEZŰ.

Monacói történet.*

Martin monacói rendőrfőfelügyelő emlékirataiból.

Angolból fordította S. V.

Nem szükség, hogy magamat Monte-Carlo rendes látogatóinak bemutassam; fekete frakkomat és fehér nyakravalómat mindenki ismeri. Foglalkozásom azt hozza magával, hogy a játéktermek megnyitása után kifogástalan esti öltözékben a zöld kárpitos asztal körül tolongó embereket s ezek minden mozdulatait szemmel tartsam. Ez az egész. Egyébiránt Goron úrnak, a franczia rendőrség világhirű főnökének iskolájában nevekedtem, honnan a monacói kormány meghivására mostani állásomhoz jutottam. Ne tessék hinni, hogy állásom minden külső látszat ellenére valami könnyűség lenne. A montecarlói «Cercle des Étrangers»-ban (Idegenek köre) Európa salakjának jó része megfordul s fényes termeiben éjjel-nappal Európa leghiresebb gonosztevői láthatók.

Ezek alatt nem a zsebmetszőket vagy kasszabetörőket értem, mert az efféle urak és hölgyek csak elvétve fordulnak itt meg; ellenben több kötetből álló fénykép albumomban mind amaz alakok arcképei megvannak, kik a kaszinó mesés fényű termeiben roppant összegeket nyernek és vesztenek. Nevezetes dolog, hogy a tolvajok, sikkasztók és hamisitók hetven százaléka a montecarlói kaszinóba jár. S ezt oly lélektani rejtélynek tartom, melynek megoldását Lombroso doktor úr is hiába kutatná. Az illető urak és hölgyek jól tudják, hogy személyazonosságukat abban a perczben állapitom meg, mihelyt a kaszinó titkárjától a szokásos belépti jegyet kérik. Olyan is van köztük, ki az őt léptennyomon üldöző detektivek elől Monte-Carlóba menekül, ott a lopott pénzzel őrült módon játszik és ha a szerencse kedvez neki, egy-két nap alatt óriási összeget nyer, vagy pedig utolsó aranyát is elvesztve, megint semmi nélkül marad.

Egy szép meleg februáriusi napon, kevéssel a farsangi idény megnyitása előtt, szokásom ellenére nagyon korán megebédelve, a kaszinóba mentem. Nem csekély csodálkozásomra a különféle játékasztaloknál csupa fiatal croupiert (a játékbank alkalmazottjai) láttam, mi azt jelentette, hogy az napon valami szokatlan nagy játék fog folyni. Ugyanis a fiatal croupier-k nagyon gyorsan játszanak és élénkségükkel a játszók túlnyomó részét magukkal ragadják, kik hidegvérüket vesztve, tételeiket folyton szaporitják.

Zsebéből egy 100 frankos bankjegyet elővéve.

Az egyik asztalnál a croupier éppen azt kiáltotta: «Uraim, siessünk!», midőn egy magas termetű, fekete szakálú, nagyon előkelő külsejű úri ember keztyűs kezével zsebébe nyúlva, onnan egy jókora csomó bankjegyet vett ki, melyet olvasatlanul az asztalra dobott azt mondva: az első tuczatra! Mi azt jelenti, hogy pénzét a roulette első tizenkét számainak egyikére teszi. Erre a croupier a bankjegyeket megolvasta: Három ezer frank az első tuczatra! Alig, hogy az utolsó szót kimondta, a felügyelő croupier azt kiáltotta: «rien ne va plus» (vagyis több tételt már nem fogadnak el.) A roulette golyója megindult és egy rövid percz mulva a számot jelző lyukba esett.

— Kilencz, piros, páratlan! — kiáltá a croupier hosszú fagrablyájával az elvesztett tételeket beseperve.

Az idegen pedig, ki az imént három ezer frankot tett: a nyereményt, mely ez esetben a tétel kétszerese — vagyis hatezer frank, — megkapva, — ismét három darab ezer frankos bankjegyet hagyott az első tuczatra. Erre az egyik croupiertől azt kérdeztem, nem ismeri-e az idegent.

— Nem, — mondá — már jó darab ideje, hogy folyton három ezer frankos tételekkel játszik s eddig csak egyszer vesztett.

A dolog már csak azért is érdekelt, mivel az idegent nem ismertem. Háta mögé furakodtam, hogy mozdulatait közelről szemügyre vehessem. Az idegen egymásután huszonháromszor találta el az első tuczat valamely számát és számitásom szerint legalább már egy fél millió frankot nyerhetett, midőn, az előtte felhalmozott bankjegyeket kabátja zsebeibe dugva menni készült. Egyszer csak mintha valami eszébe jutott volna, mellénye zsebéből egy 100 frankos bankjegyet elővéve, ezt a legritkábban előforduló, s ezért 45-szörös nyereménynyel fizetett zéróra vagyis nullára rakta. Ez alkalommal azonban a 35-ös szám jött ki. Az idegent, ki két óra óta folyton nyert, a csekély veszteség egészen kihozta sodrából.

Fogait összeszoritva elkáromkodta magát. Meglátszott rajta, hogy küzd magával: folytassa-e a játékot, vagy sem? Kezeivel idegesen hadonázva, valami papiros-félét ejt ki a zsebéből, mit én rögtön felveszek. Egy harmadosztályú vasuti jegy volt Nizzából Monte-Carlóba. Jól öltözött emberek, kik három ezer frankos tételekkel játszanak — gondoltam magamban — nem utaznak a harmadik osztályon. Az idegen a termet elhagyta. Nyomában menve, észreveszem, hogy kalapja és kabátja kifogástalan, hogy nehéz arany óraláncot visel, de nadrágja kopott, czipőinek sarkai pedig félre vannak taposva. Emberem útközben nehány játékteremben megállt ugyan, de sehol sem játszott, sőt az asztaloknál meg sem állt. A főbejáratnál utasitottam a főkapust, Grenot barátomat, hogy azon esetre, ha az idegen ismét visszajönne, a belépti jegyen olvasható nevét jegyezze meg.

Az idegen azonban a nagy csarnokban lévő buffetbe ment, hol czitromos vizet rendelt, miből azt következtettem, hogy itt már máskor is megfordulhatott, mert idegenek többnyire szeszes italokat rendelnek, holott ilyesmi a kaszinó buffetjében nem kapható. Az idegen felhajtotta a czitromos vizet és újra a kaszinóba ment.

— Nos, — kérdem a kapustól — mi a neve?

— Tessier Emil — felelé a főkapus.

Az igazgatóság irodájában, hol a látogatók neveit, polgári állását stb. pontosan följegyzik, megtudtam, hogy Tessier Emil franczia ember, rendes lakhelye pedig az «Iles Brittaniques» czimű szálloda Mentoneban. Utóbb Tessiert az egyik roulette teremben találtam meg, hol a felindulás legcsekélyebb jelei nélkül játszott. A nyeresség vagy veszteség nem hatott reá, mindazonáltal az ember gyanus maradt előttem és elhatároztam, hogy folyton szemmel fogom tartani. Öt franknál nagyobb tételt ezúttal nem koczkáztatott, s igy folyton játszva, hét óra felé kalapját és kabátját előkérve a kaszinót elhagyta. Magam egy hátsó lépcsőn lesietve, sokáig utána mentem. Az indóház felé vezető úton egy púpos hátu vén törődött embert láttam, ki botjára támaszkodva valakivel beszélgetett. Mihelyt azonban engem megláttak, egyikük rögtön eltávozott, csakhogy a másikban a gázlámpa fénynél a titokzatos idegent mégis felismertem. Elegáns felöltőjét valami rongyos kabáttal cserélte fel.

* A szerző ez emlékiratok közzétételénél megjegyzi, hogy az azokban előforduló személyek igazi neveit a montecarlói kaszinó igazgatóságának kérelmére elhallgatja.

Az indóház felé vezető úton egy pupos hátu vén törődött embert láttam.

puha nemez kalapja is ehhez illő volt. Álruhája annyira sikerült, hogy tán fel sem ismertem volna, ha magát különös köhécselése által el nem árulja, a mit már a játékteremben észrevettem. Most már biztosra vettem, hogy a gyanu, melyet az állitólagos Tessier úr bennem felkölött, nagyon is alapos. Egyenes, majdnem katonásnak mondható tartását a mesterséges púp teljesen megváltoztatta, arczát pedig hasonló módon eltorzitotta. Az efféle alak- és arczátváltoztatásokhoz hosszu gyakorlat kivántatik. Az indóházba érve, a nizzai omnibusvonat egyik harmadik osztályú kocsijába ült, magam pedig az első osztályban foglaltam helyet. Eltökéltem magamban, hogy mindaddig nyomában járok, mig csak a gyanus álruha czélját meg nem tudom. Midőn a vonat Nizzában megállt, emberem levetett felöltőjét kezében tartva, lehető egyenes tartásban a Masséna-téren át s a «Hôtel des Anglais» czimű szállodába ment. Husz percz múlva a kapusnál Tessier úr után tudakozódva, azt a felvilágositást kaptam, hogy a nevezett egy Bayonne közelében lakó földbirtokos.

Ebéd után ismét Monte-Carlóba utaztam. Kiváncsiságomat a Nizzában kapott értesités tetemesen lehütötte, azonkivül pedig egyéb sürgős teendőimre is kellett gondolnom, melyeket az utóbbi napokban teljesen elhanyagoltam.

Másnap nem csekély meglepetésemre az idegent a kaszinó főkapujánál láttam, hol beléptijegyét előmutatva, a játéktermek felé tartott. Szükségesnek tartottam a bank képviselőjét az idegenre figyelmeztetni, ki már szokásos egykedvű modorával az egyik roulette-asztalnál játszott. Alig hogy mellette telepedtem, az utolsó hat számra ezer frankot tett és a 32-es szám csakugyan ki is jött. Az idegen a nyert ötezer frankot kezével oly közömbösen gyürte össze, mintha valami hasznavehetetlen itatós papiros lett volna. Ezután a játékot változó szerencsével folytatta ugyan, de számitásom szerint mégis legalább 80—90 ezer frankot nyerhetett. Végre ismét öt frankot tett a közép számsorra és vesztett. Úgy látszott, mintha e csekély veszteség nagyon bántaná, mert fogait összeszorítva a játékot félbehagyta és elment. Ez majdnem egy egész héten át igy tartott; mihelyt az ezüst öt frankost elvesztette, többé nem játszott. Egy este, mielőtt játékát befejezte volna, megszólitottam.

— Ön nagy szerencsével játszik, — mondám a lehető udvarias hangon.

— Igen, — felelé az idegen mosolyogva, — de a mint ön láthatja, a croupier épen most söpörte be szép ezüst pénzemet . . .

— Pedig a termekben azt beszélik, hogy uraságod soha sem szokott veszteni . . .

— Némelykor, elvétve, igen — mondá az idegen ingerült hangon.

— Öt frankot, de a mig kegyed mellett álltam, legalább 80 ezer frankot tetszett nyerni.

— Ön tehát nyereségemet számon tartja? Jó. — Nos, én az ön játékával nem törődöm. Ha nyerek, nyerek, ha vesztek, az se baj, de a játékot nyomban beszüntetem.

— Ha úgy tetszik, menjünk! . . .

Útközben szivarra gyújtottunk, aztán a Hôtel de Paris éttermében ebédeltünk. Titokzatos barátom sokat látott és sokat tapasztalt embernek bizonyult, és ugyancsak össze kellett magamat szednem, hogy előtte kudarczot ne valljak. Feltünt, hogy az idegen bal kezén még étkezés közben is keztyűt viselt.

— Idült csúzbaj, — mondá az idegen, — melyet ezelőtt két vagy három esztendővel kerékpározás közben szereztem. Azóta kezem elnyomorodott, az orvos pedig azt rendelte, hogy mindig, még éjjel is, keztyűt viseljek.

— Még jó, hogy nem a jobb kéz, — mondám sajnálatomat kifejezve. — Most is fáj?

— Némelykor nagyon is megérzem. Az estve játékközben iszonyúan fájt . . .

— Nos — felelém — én orvos is vagyok, habár az nem rendes foglalkozásom. Ebéd után, ha úgy tetszik, kezét megfogom nézni.

— Ön nagyon szives. Adja isten, hogy valamit rendelhetne, mi legalább a fájdalmat enyhitené . . .

— Majd meglássuk . . .

Az ebéd alatt folytatott beszélgetés közben mindinkább arról győződtem meg, hogy az idegen nem egyéb, mint egy nagy különcz, ki vagyonát előbb-utóbb a zöld asztalnál fogja hagyni.

— Hová szándékozik a nizzai idény után? kérdém a harmadik pohár pezsgőt töltve.

— Azt magam sem tudom. Egész Európát már keresztül-kasul beutaztam. Ide Biarriczból jöttem. Volt már ott?

— Nem. Hát Bordeauxban járt-e már ön?

— Nem; déli Francziaországot egyáltalán nem ismerem, — felelé az idegen.

Ez utóbbi mondatból kitünt, hogy a nizzai szállodában tett kijelentése, miszerint Bayonneban lakik, — hamis. Ezt pedig csakis azért tette, hogy személyazonosságát eltakarhassa. Ebéd után a kávéház előtt üldögélve, a katonazenét hallgattuk. Arra kértem, hogy fájós kezét mutassa meg. Nem csodáltam, hogy folyton keztyűt viselt.

Soha oly eltorzult kezet nem láttam. Az orvosi tudományhoz ugyan semmit sem értek, de mégis rögtön beláttam, hogy a kéz eltorzulása csúztól nem eredhetett, mely nézetemet azonnal ki is jelentettem.

Egy fél óra múlva Dumont a titokzatos játékost szobájában fogta el.

— Ön nem az első orvos, ki ezt mondja — felelé az idegen, — pedig mégis úgy van, csakhogy a bajon még a leghiresebb speczialisták sem segithettek.

— Mit tegyünk este? Fog ön játszani?

— Nem, — mondá az idegen, — a 11 órai vonattal Nizzába megyek vissza. Látogasson meg, még pedig minél előbb, mert alig hiszem, hogy a szobát kezem miatt egyhamar elhagyhassam.

Ezekután névjegyeket cserélve, egymástól szivélyesen elbúcsúztunk. Ámde az utolsó pillanatban ismét megszállott a kiváncsiság ördöge és emberemet két mellékutczán megelőzve az indóház rosszul világított várótermében telepedtem le. Az idegen nemsokára szintén eljött és a kapusnál a Ventimilleből érkező vonat után tudakozódott. Ezalatt a készen álló vonat egyik első osztályú kocsijába ültem, míg az idegen ismét a 3-ik osztályban foglalt helyet.

Nizzában az idegen egyenesen a Café de la Régence»-ba ment és egy mellékasztalnál ülve sört rendelt. Ivás közben ujjával folyton az asztal márványlapját csiszolta, mintha onnan valamit ki akarna törölni.

Végre elment. Az asztal lapján csakugyan két ironnal irt szó nyoma volt látható. De azért mégis kibetűztem: «Choucroutman Crocodile».

Laikus ember ebből semmit sem értett volna, de a Párisban alaposan elsajátitott tolvaj nyelven a két szó azt jelentette, hogy «német uzsorás».

Emberem tehát tolvajnyelven irt izeneteket kap!

A másik perczben már az indóház közelében lévő rendőri palotába siettem, hol a főlépcsőn nem csekély ámulatomra Dumont, a hires párisi detektiv jött elémbe.

— Mi hozza önt ide, a hol a madár sem jár? — kérdém Dumonttól.

— Valami bajos ügy. Már egy hete, hogy itt vagyok, de holnap reggel visszamegyek. Azt hittem, hogy az ember, kire várok s ki Párisban valakit meggyilkolt, okvetlenül ide fog jönni. De feltevésem tévesnek bizonyult. Hogy mindenütt a nyomorult pupos hátu gazember nyomában jártam. Egyszer csak eltünt. Az ördög tudja hová lett.

— Púpos hátú? — kiáltám — hát más jelét nem tudja?

— De igen, balkeze hibás.

— Nos akkor kedves barátom, siessen a «Hôtel des Anglais» 6-ik számú szobájába, ha ugyan azóta el nem tünt, mert valakitől izenetet kapott.

— Honnan tudja mindezeket? — kérdé Dumont.

— Ne legyen oly kiváncsi, hanem siessen, nehogy a madár hült fészkét találja . . .

Egy fél óra múlva Dumont a titokzatos játékost szobájában épen akkor fogta el, midőn böröndjével vergődött, hogy elutazhasson.

Az idegen valódi neve Bondet volt, ki Párisban évek óta roppant ügyességgel több rablógyilkosságot követett el a nélkül, hogy lépre került volna. Legújabban egy német uzsorást Passyban levő lakásán gyilkolt meg, kinél 30 ezer frankot talált. A pénzzel Monte-Carlóba jött s a mint láttam, legalább húszszor annyit nyert, mig végre kiváncsiságom segitségével Dumont kezébe került.

Ujévi ajándékok leányok számára.

Diszesen kötött kiadásokban.

REGÉK ÉS ELBESZÉLÉSEK

9—10 éves leánykák számára.

Irta

WILDEMUTH OTTILIA.

Négy szinezett képpel. — Harmadik kiadás.

Ára bekötve 2 frt.

REGÉK

10—14 éves leánykák számára.

Irta **WOHL STEFANIE.**

Harmadik átnézett kiadás. — Goró Lajos rajzaival.

Ára diszkötésben 3 frt.

SZIKLÁRY ILONA

ÉS MÁS BESZÉLYEK AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA.

12—14 éves leánykák számára.

Irta VACHOTT SÁNDORNÉ.

Második kiadás. — Szines képekkel.

Ára diszkötésben 2 forint 80 krajczár.

LÁNYOK KÖNYVE

FIATAL LEÁNYKÁK SZÁMÁRA.

Elbeszélések, rajzok, költemények, jó tanácsok.

12—14 éves lánykáknak.

Irta **VARGA LAJOSNÉ** (RAJKA TERÉZ)

Második kiadás.

Ára kemény kötésben 2 frt.

EGY RÚT KIS LEÁNY TÖRTÉNETE ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

12—16 éves leányoknak.

Irta B. BÜTTNER LINA.

Második bővitett kiadás. — Goró Lajos rajzaival.

Ára diszkötésben 2 frt 50 kr.

AZ ÉLET ISKOLÁJA.

Elbeszélés levelekben. 14—16 éves leányoknak.

Irta **KRÓN KLÁRA.**

Németből forditotta KOZMA JÓZSEFNÉ — GESZTESSY ETELKA.

Ára diszkötésben 1 frt 50 kr.

TARKA KÉPEK

A KALOTASZEGI VARROTTAS VILÁGBÓL

14—16 éves leányoknak.

Irta GYARMATHY ZSIGÁNÉ.

Negyven képpel. ***Ára diszkiadásban 10 frt.***

HIMFY DALAI

Vigjáték három felvonásban, egy előjátékkal.

Irta **BERCZIK ÁRPÁD.**

Illusztrálta R. Hirsch Nelli.

Ára diszes amateur kötésben 10 forint.

KÖLTŐK LUGASA.

Az ujabbkori magyar költészet termékeinek képekkel diszitett gyüjteménye.

80 művészi kivitelü illustrációval Aggházy K., Gyulai László, Greguss Imre, Greguss János rajzaival.

Hangulatos aquarell-czimképpel.

Ára pompás diszkötésben 4 frt. Egyszerübb vászonkötésben 2 frt 40 kr.

COX GYÖRGY

GÖRÖG REGÉK

10—14 éves leányoknak.

Forditotta és megmagyarázta

KOMÁROMI LAJOS

Második javitott kiadás, 90 képpel.

Ára diszkötésben 3 frt 50 kr.

RÓZSÁK KÖNYVE.

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI IRÓK MÜVEIBŐL.

Tizenkét színezett képpel.

Összeállitotta G. BÜTTNER JULIA.

Ára diszkötésben 5 frt.

TOMPA MIHÁLY

VIRÁGREGÉK.

Nyolczadik ünnepi diszkiadás (huszonötödik ezer)

nyolcz gyönyörü szinnyomatu képpel.

Atlaszra nyomatott szinnyomatu diszkötésben ára 8 frt.

TOMPA MIHÁLY

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

KRITIKAI KIADÁS.

Lévay József jegyzeteivel és Szász Károly életrajzával.

Kisebb diszkiadás 4 kötetben ára kötve 10 frt.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

EPIKAI KÖLTEMÉNYEI

Két kötetben, 16-rét, azonos kiállitásban, mint a lyrai költemények.

Tartalom: Zalán futása. — Cserhalom. — Tündérvölgy. — Délsziget. — Eger. — Széplak. — Magyarvár. — A rom. — A két szomszédvár.

Ára pompás diszkötésben, aranymetszéssel 4 frt.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

LYRAI KÖLTEMÉNYEI

Két kötet. 16 rét.

TARTALOM: Vörösmarty kisebb költeményei.

Pompás diszkötésben,
a költő arczképével és életrajzával Gyulai Páltól.

Ára 4 frt 20 kr.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

ÖSSZES MUNKÁI.

Uj olcsóbb diszkiadás hat kötetben.

Diszes vászonkötésben ára 12 frt.

Szives figyelembe! *A fent hirdetett könyvek kaphatók a* ***Franklin-Társulat*** *könyvkiadóhivatalában, Budapesten (Egyetem-utcza 4. szám) honnan levelező lapon megrendelhetők, de kaphatók bármely hazai könyvkereskedésben is.*

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.